
3 1761 04665294 7

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

P. PAPINII STATII

LIBRI QUINQUE

SILVARUM.

EX VETUSTIS EXEMPLARIBUS

RECENSUIT

ET

NOTAS ATQUE EMENDATIONES

ADJECIT

JER. MARKLANDUS

COLL. Sti. PETRI CANTABRIG. SOCIUS.

Non potest sublime quidquam et in arduo positum contingere *mens*, quamdiu apud se est. desciscat oportet a solito, et efferatur, et mordeat frenos, et rectorem rapiat suum eoque ferat, quo per se timuisset escendere.

Seneca de Tranquill. Animi. c. XV.

EDITIO AUCTIOR INDICIBUSQUE INSTRUCTA.

DRESDAE,

LIBRARIA WAGNERIA.

LONDINI

PROSTAT APUD TREUTTEL & WURTZ, TREUTTELII FIL. & RICHTER, SOHO SQUARE N°. 30.

MDCCCXXVII.

REVERENDO ADMODUM PRAESULI

ET ERUDITISSIMO VIRO

DNO. FRANCISCO HARE,

S. T. P.

EPISCOPO ASAPHENSI,

S. D.

JER. MARKLANDUS.

Cui studiorum meorum primitias olim detuli, eidem provectum eorum adprobare jam cupio: Tibi nimirum, Clarissime Vir, qui de literis longo usu et experientia judicium rectum ferre didicisti. Hinc Te in summum ordinem literatorum hujus saeculi adscivit eruditorum consensus: quam dignitatem non solum tueri et ornare, verum etiam augere optime intelligis. Hinc etiam Te in sacros

Ecclesiae honores (et majora Tibi indies ominamur) evexit Rex prudentissimus: unde jam ex superiore loco religioni isti propugnare possis, quam ex aequo tam feliciter antehac defendisti. Post haec tam magna meritis Tuis collata, cum munusculo meo irridebor, qui tanto Tibi adstruere gestio Poëtae opusculum, P. Papinii Statii Silvas: quae tamen viris cordatis semper gratae fuerunt; et erunt, donec eruditioni, candori, benevolentiae et humanitati (ex quibus constant) suus manebit honos: ideo et Tibi gratae erunt. Hoc solum excusat et deprecatur infelix Poëta, quod in ea tempora incideret in quibus necesse erat *adulari:* quam fortunae ejus et saeculi culpam si illi remiseris, nullo alio nomine quemquam offendet vates mitissimus. Sed ex hac praecipue sententia Tibi-Illustrissime Praesul, se commendatum vult Statius, quod * qui bona fide Deos colit, amat et Sacerdotes. Hoc igitur, sive munusculum, sive debitum, accipias rogo, conatibus meis (opinor) illustratum; quibus si vel minimum adprobationis contuleris Tu, conferes forte quantum merentur; certe, quod maxime cupiunt. Vale.

Londini. Idibus April. A. D. 1728.

---

* Praef. Lib. V. Silvarum.

L E C T O R I S.

LIBUIT experiri quid efficere possem in restituendis Statii Silvis. Et primo quidem pedetentim et timide et quasi Rem Sacram tacturus accessi; veritus nempe huic Luco immittere securim post labores Gronovii, Gevartii, Barthii, Domitii, Morelli, Crucei, Tiliobrogae, et aliorum;

motusque verenda
Majestate loci, si *robora* sacra ferirem
In mea credebam redituram membra *securim*.
Lucanus III, 429.

Postea, deprehenso uno vel altero loco in quo iis quoque humanitus aliquid acciderat, audacior factus, ad cetera eorum examinanda, et simul diligentem Poëtae ipsius lectionem me accinxi: ex qua hoc statim assecutus sum, ut vix decem versus perpetuos in ulla harum Eclogarum me adhuc intellexisse non sine admiratione, perspicerem. Hinc enim obturbabat *Latinitas*, falsa vel suspecta; illinc, *sensus* nullus, crebrae *absurditates*, *contradictiones* non paucae, *mos* et *compositio* minime *poëtica:* denique, *οὐδὲν ὑγιές.* Atrox, inquies, accusatio. et est sane: sed manedum, Lector; et nisi in Notis veram praestitero, non intercedo quo minus impudentissimis et mendacissimis mortalium me adcenseas.

His igitur difficultatibus magis incensus, denuo adortus sum: hoc fine, ut ad *sensum* et *propositum* Auctoris quoquo modo pervenirem: sperans fore, (quod in aliis Auctoribus solenne noveram) ut, si rem providissem, verba et verae lectiones non invitae sequerentur; diversae quidem illae, attamen a Vulgatis non multum discrepantes; calami saltem ductibus, et literarum apicibus adludentibus. At, Dii boni, quantum in hac quoque parte falsus fui! Statim enim deprehendi, non cum punctis et apicibus et minutiis hisce criticis rem mihi futuram; sed debellanda esse *monstra horrenda, informia, ingentia*, et (ut ille ait) quibus omne *lumen ademtum*. Non enim leviter aut more solito in his Silvis grassatae sunt ignorantia et depravatio: sed penitus, et in imas medullas descendit pestis, non sine ferro et cautere

extirpanda. Notatis igitur nonnullis locis quae non intellexi, et de quibus siluerant Interpretes, lectioni Statianae diligentius incubui; experturus scilicet, an lucem aliquam sibi ipsi foeneraret Vates obscurissimus. Hoc tandem modo sese primum aperuit; donec aliud ex alio arripiens, et Statium sibi ipsi comparans, adblandiente profectu, in hanc persuasionem devenerim, ut ex *Quingentis* locis quae non intellexeram, jam non restent *Quadraginta* de quibus desperem.

Et illa quidem facile tolerari et tolli potuerunt librariorum errata, quae nascebantur ex positione vocis alicujus pro diversa ejusdem quantitatis et quae ab eadem litera inciperet. Planius loquar. Obvium fuit, saltem non adeo difficile, SENSU necessario postulante, et LITERIS *praeeuntibus*, pro *et fervent compita flammis*, substituere *effulgent;* pro *verbere crudo*, *crebro;* pro *docto numine*, *dextro;* pro *admirante Fortuna*, *adversante;* pro *serenam*, *sedentem;* pro *munera cessant*, *munera censûs;* pro *Sic tota cum veste ruit*, *Sicut erat cum veste ruit;* pro *pudor inde novae mentis*, *ingenuae mentis;* pro *aut*, *atria;* pro *illi*, *hilari;* pro *cura*, *cultu;* quae omnia (et multo plura possem) ex duobus prioribus libris harum Silvarum excerpsi: haec, inquam, et similia non multum forte negotii facesserent attento lectori, et qui sensui inhaeret, et mentem Auctoris et vestigia subsequitur: quid vero dices, cum inveneris *lecto* pro *furto;* *domus alta* pro *Venus alma;* *mensas* pro *nymphas;* *curvatus* pro *nudatus;* *bibit* pro *tulit;* *Discite* pro *Vivite;* *Libertas* pro *Nobilitas;* *post crimina formae* pro *discrimina;* *carmen vitae* pro *limine;* et haec omnia (quae itidem ex duobus prioribus libris desumta sunt) a viris doctis aut transmissa aut, quod aeque miraberis, defensa et explicata? Quid denique, cum ad illa monstra veneris, *peraravit auro* pro *decoravit;* *vadosae Africae* pro *dolosae;* *Rusticus* pro *Troasin;* *perpetuis fastis* pro *centenis fastis;* *Atque tibi moresque tuos* pro *Meque habitus moresque tuos;* *fossa* pro *campo;* *oculis* pro *lacrimis;* iterum *oculis* pro *rogis;* *metas* pro *turmas;* *Silva una* pro *Si conjunx;* *vexo tecum* pro *verso Phoebo;* et, ut uno exemplo omnia portenta complectar, quid, cum ex hisce duobus versiculis Lib. IV. 3. v. 20.

Hic scenis populi vias gravatas
Et campis iter omne detinentes,

ut nunc vulgo leguntur, et a Viris Doctissimis explicati fuerunt; cum ex his, inquam, *decem* vocibus, *sex*, et in nonnullis Editionibus *septem* depravatas probavero? Habebisne fidem, Lector, his miraculis? an potius paratus eris *non credere etiamsi credideris?*

Atque hoc loco destinaram aliquid dicere de *mendis Statianis*, et exemplis ex MSS. et antiquis auctoribus prolatis originem hujusmodi errorum detegere: sed diffundente se latius materia, et in capita plura surgente, commodius visum est hic omittere; praesertim cum in Notis plerumque, quando opus est,

hoc facturus sim. Interea de conditione harum Silvarum sic habe: Scripti earum Codices rarissimi sunt. duos habuit Barthius; (unum literis capitalibus exaratum, qui utinam exstaret) neutro eorum nisi perpaucis horis uti illi licuit, propter flammas mansioni ejus injectas; quibus tamen elapsos illos suspicatus est. Alium laudat Justus Zinzerlingius, Promuls. Critica: alium, Lipsianum, Bernartius in Notis passim: alium Gebhardus Lib. III. Curar. Juvenilium; Senensis vero et Medicei Excerptis utebatur Gronovius; et postea, uno Joannis Rhodii, Chartaceo; altero Archiepiscopi Saltzburgensis, Membranaceo. Nic. Heinsius ex MSS. (non dicit quibus) nonnulla loca emendat. Fr. Tiliobroga mentionem facit Codicis Puteanei, alterius Nic. Fabri, unius P. Petavii. Facile vero fieri potest, ut aliquot ex his qui diversis nominibus a viris doctis appellantur, sint unus tantum idemque Codex, titulum cum possessore mutans. Extat tamen in Bibliotheca Christianiss. Regis Galliae Codex satis antiquus harum Silvarum, prout me monuit a peregrinationibus redux Vir Eruditissimus *Thomas Bentleius* LL. D. tam suo quam patrui nomine bene jam notus et olim noscendus. Hujus collationem ex majore parte ipse Lutetiae commorans absolverat; sed infortunio meo schedas Romae reliquerat: et longius processerat prelum quam ut commode et mature ἀντιβολὴν Parisiis possem accersere: in quo tamen operam suam amice praestare paratus erat vir benevolentissimus. Si vero hujus Codicis aliquando compos fuero, et si tanti videbitur, Curas Secundas huic operi non pigebit impendere.

Ex his vero Libris, quos supra memoravi, in locis difficilioribus et manifesto depravatis raro quidquam aut multum auxilii; saepius nullum. Ex qua conspiratione possum concludere, aut menda Statiana admodum vetusta esse, aut Codices ex quibus profluxerunt quotquot extant harum Silvarum exemplaria, non fuisse valde vetustos. hos vero non adeo vetustos fuisse hinc colligo, quod pleraeque depravationes ejus generis sunt, ut vix proficisci potuerint nisi a libris minuto charactere seu *literis Longobardicis* (ut vulgo dicuntur) conceptis: hoc vero scribendi genus ante saeculum a Christo nato *octavum* vel *nonum* non obtinuisse norunt eruditi. Ex hujusmodi Codice vel Codicibus transcripta esse quotquot extant Silvarum exemplaria admodum verisimile est, quia plurimae voces in alias demigrarunt similitudine ductuum calami. ita *bibit* pro *tulit:* quoniam calami ductus in utroque vocabulo iidem paene sunt, si isto charactere scribatur; magis diversi si literis Uncialibus concipiantur voces BIBIT, TULIT. Idem dicendum de *tibi* pro *bibe* Silv. V, 2. Sic *turbes* pro *tingas*, cum *tur* et *tin* idem sint, *b* vero et *g* saepissime pervertantur. Ita *terrae* pro *cervae*, cum *t* et *c* simillimae sint, et nisi sensu vix dignoscendae: dissimiliores aliquanto, si capitalibus scribas, TURBES, TINGAS, TERRAE, CERVAE. In singulis paginis exempla hujusce generis habebis; cum perpetuo commutetur *a* in *u*; *e* in *i*;

o in *u* et *c; u* in *ic:* et hac omnes vice versa. sic *r* in *i* et *t* et *s: c* in *s* et *l: te* in *a* coaluit; unde pro *serenam* restitui *serentem*, hoc est, *sedentem*. contra *et* pro *a;* unde pro *bile feret*, feci *fera*. Sed hujusce generis praecipua est restitutio loci Silv. II, 6. v. 27.

> Nec Paris Oebalios talis visurus amores
> Rusticus invisas dejecit in aequora pinus.

ubi probo scribi debere, *Troasin invisas* pro *Rusticus*. Vide autem initium et progressum hujus mendi. ultima syllaba *in* amissa erat in voce proxime sequente, *invisas*, ut saepe fit. inde *troas* ceperunt pro *ticus*, cum literarum differentia in isto charactere minima sit, et nisi peritis vix dignoscenda. adjecerunt deinde vel ex voce praecedente, vel ex ingenio, syllabam *rus:* et sic concinnarunt vocem *rusticus*, quae absurda est et falsa.

Infinitum esset si omnia in hanc rem dicenda exsequerer: desinam igitur, si prius notavero aliud mendorum genus ex hac praecipue scriptione et charactere profluens: hoc est, cum *totae voces*, non literae tantum una et altera, pro aliis substituuntur. non quin et antiquioribus Libris, et literis majusculis scriptis, hoc usuvenerit; sed non tam frequenter, nec tam facili erroris occasione. Quippe interdum Interpolatores, interdum festinantes Librarii, quorum lucro erat Libros quam celerrime transcribere, cum nacti essent Exemplar aliquod, vel literis minusculis et Abbreviationibus, vel Vetustate aut multo usu et manuum tractatione obscurius, non semper Fidei litabant; sed posthabita Veteri et vera Lectione, cui indagandae aliquod temporis forte esset insumendum, aliam de suo benigni impingebant; de sensu securi, modo ne violaretur Metrum, et Exemplarium suorum Venustas. Hoc autem semel admisso, saepe accidit ut reliqua pars versus immutanda esset, ut Sensum inductitiae voci congruentem haberet: quo pacto, error unus Interpolatoris vel Librarii ansam dedit duobus vel tribus aliorum in eodem versu. Huic Scribarum festinationi, vel Interpolatorum audaciae, refero, quod Silv. I, 2. pro *vota precesque* vulgo legitur *dona:* et tale aliquid accidisse suspicor I, 3. v. 21. ubi Anio fluvius dicitur *Saxeus*. Hinc etiam venit *partem* pro *noctem; Libertas* pro *Nobilitas; nube* pro *laude; fateor* pro *pariter; Moribus* pro *Fascibus:* hinc *carmine* pro *numine; carmen* pro *limine; carmina* pro *tempora; carmina* pro *munera; jugera* pro *munera; vulnera* pro *munera; funera* pro *vulnera; vulnera* pro *murmura; funera* pro *fulmina; pulvere* pro *fulgure; pectora* pro *lumina:* quae omnia loca restitui ex hac certissima Regula, quod hinc stabant Sensus et Elegantia et Usitata Mutatio, illinc plerumque Absurditas. Quippe notandum est in hac parte, Non solum apud Statium, sed et ceteros omnes poëtas, voces *munera, vulnera, nomina, limina, lumina, flamina, flumina, fulgura, fulmina, funera, numina, murmura, carmina, tempora, germina, gramina,* et similia trisyl-

laba dactylica; saepe in MSS. Codd. pro se invicem substitui. nec dubito quin Aeneïd. XII, 518. ubi nunc legitur,

piscosae cui circum flumina Lernae
Ars fuerat, pauperque domus; nec nota potentum
MUNERA,

Virgilius scripserit LIMINA; ut apud Martialem Epigr. XII, 18.

Dum per LIMINA te POTENTIORUM etc.

et Claudianum in Pr. Cons. Stilich. I, 42.

nullis haerere POTENTUM
LIMINIBUS;

et alios sine numero locos in utriusque generis scriptoribus. et quod propius est, Servius videtur pro varia lectione invenisse *munia;* inter quam vocem et *limina*, detractâ literâ *l*, utpote initio versus, parum est differentiae; cum ductus calami fere iidem sint in *munia* et *imina:* et has voces *munera* et *limina* alibi commutatas saepe observavi. Nam Georg. IV. 520. pro *munere* legendum esse *nomine*, extra omnem controversiam positum puto, post ea quae dixi ad Silv. III, 3. v. 87. Sic *limina* et *moenia* commutantur in MSS. apud Ovid. Met. VI, 600. et XIV, 456. *lumina* et *tempora* Ibide v. 32. *pectore* et *lumine* Seneca Herc. Fur. v. 219. *tempora* et *moenia* Horatio Art. Poët. v. 140. *sanguine* et *litore* Sil. Italico V, 273. Idem X, 133. de Annibale,

Ni leto det cuncta virûm, jungatque parenti
CORPORA, et excidat miseros cum stirpe penates:

ita in omnibus, opinor, legitur: sensus vero et Oppositio plane postulant, *jungatque parenti* PIGNORA, id est, *natos.* Propertius IV, 4. de Tarpeia:

Dixit, et incerto permisit BRACHIA somno:

ita vulgo legitur. Sed an aliquis unquam intellexit quid sit *permittere* BRACHIA *somno?* certe legendum vel LUMINA, vel quod propius est, PECTORA; ut apud Nostrum Silv. III, 2. *quos nunc ego* PECTORE somnos, *Quosve queam perferre dies?* Ita apud Rutilium Numatianum Itinerar. I, 229.

Praesidet exigui formatus imagine saxi
Qui pastorali NOMINA fronte gerit:

loquitur de *Castro Inui*, oppido in Italia; cujus oppidi praestes erat *Inuus*, idem qui *Pan.* jam vero quid est *gerere* NOMINA *pastorali fronte?* Lege:

Qui pastorali CORNUA fronte gerit:

ita enim fingebatur *Pan* vel *Inuus:* Macrobius Saturnal. I, 22. *Ergo* Inui CORNUA *barbaeque prolixa demissio naturam lucis ostendunt* etc. Nemini dubium esse potest quin ita scripserit Rutilius: et si istud poëma editurus essem, sine haesitatione in contextum reciperem CORNUA pro NOMINA. Sic *tempora* et *munera* commutantur Manilio IV, 205. *nomina* et *praemia* Ovid.

Fast. V, 205 *gurgite* et *litore* Claudiano in Rufin. I, 186. *omine* et *pectore* Catullo de Nupt. Pel. et Thet. ad finem. Val. Flaccus II, 324.

Venus ipsa volens dat TEMPORA jungi,
Dum vires utero, maternaque sufficit aetas:

de *connubiis* loquitur; unde patet eum scripsisse, *dat* FOEDERA *jungi:* cujus phraseos vide exempla apud Cl. Burmannum ad Ovid. Met. VII. 403. et ubique occurrit. Possem tibi, credo, (nec ex Poëtis solum) *Quadringenta* hujusmodi mutationum exempla proferre: haec pauca adduxi, ne nimium mireris quando in contextu hujus editionis legeris *munera* pro eo quod erat *vulnera*, Epiced. Patr. v. 45. vel *munera* pro *carmina* Epiced. Puer. v. 14. vel *vulnera* pro *funera* ibid. v. 46. et hujusmodi nonnulla. Ubi enim res erat manifestae Veritatis et summae Necessitatis, admisi in Contextum (cur enim mihi negaretur, quod nisi aliis concessum antehac foret, vix duos versus continuos in his Silvis potuisses intelligere?) non aliorum solum, sed etiam meas Conjecturas: in hac parte secutus consilium summi magistri, Gronovii. „Cur „enim (inquit Ille, Praefat. ad Senecam) tantus labor insumitur eruendae „doctrinae Veterum; et operibus redintegrandis, si nullus inde ad *Ipsos* redeat fructus? Quid juvat toties novare Editiones, ut eaedem corruptelae in „singulis maneant? Itaque fit saepenumero, ut lector in facilibus intellectu, si „bono consilio adsumta e Criticorum scriptis (quae omnibus evolvere non „semper vacat) genuina manus Auctori reddita esset, quia vulgatum retinetur „ulcus, crucietur; potiorem partem aut non perceptam aut male, transeat; et „nihil quod imitari tuto possit, inveniat." Haec Ille, optima sane, et utilissima si adhibeatur Judicium; cui, quantum valui, intendi: et hoc temperamentum secutus sum, Ut si in vulgata lectione aliquid sit *Absurdi*, vel *Falsi* vel *Inelegantis;* contra vero, in Conjectura sive mea, sive alius cujuspiam, *ratio*, *Auctoritas* ipsius Statii et optimorum Scriptorum, una cum *Minima* vel *Usitata Discrepantia* a vulgari scriptura; istud ejiciam, hoc in Contextum adsumam. Atqui, dicunt, si hoc semel concedatur, actum est de Antiquitate, et pro Statio legemus Nescio Quem. Immo, respondeo, pro Nescio Quo leges Statium. Si enim Tu, levi vel usitata mutatione vocum, ex eo quod Absurdum erat vel non intelligendum, efficere potes Sensum perspicuum et vividum, Filum poëmatis et sermonem apte connexum praecedentibus et subsequentibus, Numeros aequabiles, et ceteris ejusdem Poëtae pares et similes; denique, cui nihil ab ulla parte objici possit; statim exclamabo, εὕρηκας, atque hoc, non isto modo, Poëtam scripsisse credam. Quid enim si Centum Codices consentiant in hoc Virgilii loco Aeneid. VII, 593.

Multa Deos AURASque pater testatus inanes,
Frangimur heu ventis, inquit, ferimurque procella:

anne ideo dubitares in Contextum admittere, ex Conjectura,

Multa Deos ARASque pater testatus inanes?

Praesertim cum in isto nullus sit sensus; et ipse alibi eandem sententiam iisdem fere verbis proferat, Aeneïd. XII, 496.

Multa Jovem et laesi *testatus* foederis ARAS:

quem locum exscribit perpetuus ejus imitator Sil. Italicus XVII, 87.

castas polluti foederis ARAS
Testatus:

Et VI, 692.

pollutas foederis ARAS
Deceptumque Jovem.

Quis tam inepte fautor Veterum Lectionum, ut non hoc concedat? nemo certe; nisi si quis tam durus reperiri queat, ut fateatur se Vetera et Falsa quam Recentia et Vera malle: cujus Sinisteritatem pro Judicio suspicere, nae esset indicium mentis infirmae, et Veritatis Numine parum contactae. „Re-„vereor sane (ut Ille ait, ad Livium XXIV, 25.) Veteres Libros; ita tamen ut „illorum scripturam nunquam praevertam ei quam ipsos auctores reliquisse „credibile est.“ Quando igitur in textum admitto *Parthenopeque* pro *Major et inde*, *Si conjunx* pro *Silva una*, *Meque habitus moresque* pro *Atque tibi moresque*, *lacrimis* pro *oculis*, *decoravit* pro *peraravit*, et Centum alia ejusdem audaciae et veritatis; scito, Lector, me adeo non petere veniam, ut etiam tibi imputem. Atque utinam pari Certitudine (paene Mathematica) in ceteris difficilibus locis versari potuissem! omnia uno ordine habuissem, Catienis mille ducentis reclamantibus. Quid enim refert a qua parte veniat, modo venerit, Veritas? eadem est Dea, sive a me et Cruceo, sive ab Heinsio et Gronovio in lucem proferatur. nisi nobismetipsis tam maligni, et iniqui judices esse volumus, ut quod ab aliis profectum pro *Vero* statim amplecteremur; id, quia nostrum est, inter *Dubia* rejiciamus. quae quidem Diffidentia a Judicio et vero Profectu aeque longe remota est, ac Oppositum ejus φιλαυτία. *Haec* semper sibi applaudit; et, licet *fallatur*, rem bene gestam autumat: *Illa* semper pendet et fluctuat etiam in *veris*. certe autem tam peccat qui *Nihil* credit quam qui *Omnia:* et si ab alterutro perire necesse sit, felicior videtur sors *Copiâ* quam *fame* pereuntium. Sed mediam viam insistit Judicium; neque ultra Verum progreditur, neque citra deficit.

Non tamen mihi in hac parte Conjecturali, quae cuique maxime adblanditur, semper indulsi: sed ubicunque erat dubitationi locus, Conjecturam ad imam paginam plerumque detrusi: unde petas licet, si non ipsum Statium, Sensum tamen vulgato potiorem, et cujus in Notis rationem reddam; quas quia non otium aut animus tibi forte fuerit consulendi, statui hoc pacto decidere cum deliciis et fastidio tuo. Extra hos fines si me evagantem unquam deprehenderis, injicias, quaeso, manum, et in viam reducas; leniter tamen et sine acerbitate, prout decet Musarum non Duelli et Discordiae sacris operatos. neque enim, si calculum recte ponas, tanti sunt allucinationes

meae ut propterea Tu Humanitatem exuas; et longe ante tibi denuntio, si me errantem coargueris ex *Ratione Rei* et *Veterum Auctoritatibus*, (quomodo tecum ago,) me primo intuitu manus daturum, et fassurum sine flagro et verberibus, quae procul amoventor a *Liberalibus Disciplinis;* in quibus quicunque Ingenue versatur, *Civis Romanus* est. Et quid si ego erraverim? quis hoc a me exigit, aut quando promisi futurum, ut nunquam fallerer? an si *decem* locis (ut Gronovii verbis utar) *ter* excidissem, malles Tu *septies* falsa et obscura lectione torqueri, quam *tres* mihi lapsus et monstrare et condonare? non, opinor; si Hominem te memineris. Neve haec gratis dicta putes, hac occasione stuporem meum ultro agnosco; qui alio Opusculo (Epist. Critic. p. 39.) in loco L. Flori II, 2. pro, *Africam et Syrtes omnium* IMPERIA GENTIUM, *insularum litora replevit*, legebam, *Syrtes* et *omnium* IN EO MARI JACENTIUM *insularum litora;* cum verum esset, *Syrtes* et *omnium* INTERJACENTIUM *insularum litora;* prout me comiter monuerunt Summi Viri Franciscus Hare et Ricardus Bentleius, et Eruditus Vir Daniel Walterus, Tutor olim meus: quibus viris praestantissimis, et hoc, et multis aliis nominibus, obstrictum me profiteri gaudeo. Idem dictum volo de loco Ciceronis de Nat. Deor. III, 35. ubi pro *vi timpanitis rogo illatus est*, legebam, *in triumphantis toga elatus est:* quod falsum est, cum de Dionysio *Siculo* sermo fiat, cui non competit *toga*, quae *Romanorum* est. Sed ad rem.

De prioribus harum Silvarum Editoribus parum dicam, ne eorum existimationem vero, aut mei ipsius falso Judicio laedam. Hoc solum audebo dicere, eos nimis negligenter huic operi adsiluisse; dum unum quemvis locum arripientes in quo aliqua esset Codicum aut Editionum discrepantia, huic Uni catervatim incubuerunt, de Decem obscurioribus securi, et ne verbum quidem facientes. Quid aliud quam Negligentes (viros alias acutissimos) dixeris, qui Centies forte relegerint locum Auctoris, in quo Matres in luctu dicuntur *ferre cineres et carmina oculis;* vel ubi infans dicitur *implicare gemitum* alicui; vel ubi Tithonia dicitur *spargere* aliquem *flagello;* vel ubi *lanugo* dicitur *carpere genas;* vel ubi *Tibris* et *Lucanus ager* dicuntur *torquere aquas:* qui haec, inquam, et Ter centum talia relegere potuerint et edere, sine ulla vel sensus explicatione, vel Absurditatis mentione? Atque haec est Statii in his Silvis sors; ea Editorum securitas. Nimirum, illis non videtur suboluisse de tam prodigiosa horum librorum depravatione; et *Mendorum Consensum* pro *Sanitate* acceperunt. Ni ita se haberet, quomodo fieri potuit ut tot Absurditatibus acquiesceret (non dico Gevartius et Barthius, sed) summus ille Gronovius, sine ulla vel suspicionis suae mentione? Nec hoc dico ut mea majoris aestimentur, aut ut famae et meritis illius detraham; (quorum neutrum aut in animo aut in potestate mea situm est) sed ut hinc perspicias quam diversae res sint *Linguam Latinam* et *Poëtas Latinos* optime et accurate intelligere: quorum istud, si cuiquam morta-

lium, Gronovio contigit; hoc, (*accurate* dico) vix uni et alteri, quod sciam, (vivos enim praetereo, utpote quos Libitina nondum sacraverit) praeter Nic. Heinsium, verum Phoebi alumnum, et Calliopes sinu innutritum: qui aliud agens paene plura loca, certe difficiliora, in his Silvis restituit, quam omnes alii simul sumti (Gronovio excepto) qui ex professo insudarunt huic operi. nec dubito quin multo plura lateant in margine Exemplaris ejus; quod a Burmanno aliquoties citatum video, Not. ad Ovidium; et meminit Graevius in Epist. ad Bentleium, Not. ad Horat. Carm. I, 23. v. 5. Nec tamen hoc Gronovio vitio vertendum duxerim; non hercle magis quam quod *Gallus* vel *Britannus* non fuerit; non magis quam quod *Spectandus nigris oculis nigroque capillo* forte non fuerit. Hoc enim donum est Naturae, et illis solis contigit quos *Nascentes placido lumine viderit* Melpomene. Multo altiora et forte utiliora novit et excoluit Vir ille vere Maximus; quorum innumera specimina exhibet in praeclara *Diatribe in Statii Silvas:* in quo tamen opere multa ad poëtarum locos spectantia mutasset, sat scio, Heinsius, si ad illius judicium res fuisset exigenda. Interea, inde se solari potest Gronovius, quod hoc (nescio an dicam *infortunium*) commune habuerit cum Viris in aliis Eruditionis partibus longe summis. Hinc etiam se tueri potest, quod haec DIATRIBE *primum* ejus *tentamen*, et *opus juvenile* fuit: juvenile quidem illud, sed GRONOVII juvenis, et quale non perfectius elaborare potuerint multi qui hisce literis totam aetatem impenderunt. etiam errores istius Viri quiddam eruditius habent quam aliorum διορθώματα. Et in universum, hoc quasi ex Phoebi tripode effatum sume, *Nunquam interituram esse veram eruditionem, donec Gronovii opera legentur.*

At periculosum erat a tanto Viro dissentire. Erat quidem: sed, ut puto, ducem Rationem sequebar; cujus rei, Tu, Lector, constitutus es Judex. Et quid facerem? hinc, ut mihi videbatur, stetit Veritas; illinc, Gronovius. anne difficilis electio? Gronovio certe, quantumvis magno, major Veritas. Nec cuipiam unquam fraudi fuit a quopiam cum Ratione dissensisse; praesertim in his Studiis; in quibus non ad Formulam adstringimur, et idem Jus est Maevio quod Titio. absit modo Livor, et Petulantia; quorum causas procul habeo. Etiam ab ipso Heinsio saepissime in hoc opere dissentio: nec tamen propterea vel de Illo pejus, vel de meipso melius existimo.

Moles hujus Voluminis obstitit quo minus ederem praeclaram hanc Gronovii Diatriben, (cujus exemplaria jam rariora sunt) et simul *Papinianas Lectiones* Jani Casperii Gevartii, cultissimum opus, et eruditis bene notum. et licet Gevartius in Re Critica nihil fuerit ad Gronovium, feliciter tamen in hoc opere versatus est, et Statium luculenter explicavit, et non raro emendavit: ut proinde multum illi debeant Papinianae Litterae. Barthii Editionem Statii nondum vidi: septem tamen vel octo emendationes (quae in Edit. Varior. occurrebant) parvas quidem, sed indubitatas, admisi. Bernartius,

Morellus, Cruceus, quicquid contulerint, suis locis memorabitur. Hi omnes (et alii aliquot) ediderunt has Silvas. Janus Parrhasius, (monente Barthio) Argumento Praefat. in Lib. I. Claudiani *de Raptu Proserpinae*, pollicetur Commentaria in Silvas; quod et facit Politianus Epist. VI, 1. ubi etiam testatur se publice *praelegisse* hos libros. Jos. Scaliger. in Propertii Lib. II. p. 185. edit. Patisson. memorat se enarrasse totos quinque libros Silvarum Ludovico Castanaeo, Equiti Regio. Sed privatae, opinor, hae Scaligeri, non publicae, aut scriptis commissae Praelectiones; quod tamen innuere videtur Barthius. Alii quoque multi lucem et sanitatem huic Opusculo obiter contulerunt: ut sane dubitem, an inter omnia Antiquorum Scripta ullus sit libellus qui tot medicas manus experta sit. quippe in Contextu hujus editionis habes certissimas Emendationes Virorum ad minimum *quadraginta* in Re Litteraria Principum. Nec tamen, ut mihi videtur, dimidiam partem mendorum abstulerunt, aut locorum difficilium explicarunt. unde magno emerim scire, quibus rationibus sibi ipsis imposuerint Airi in aliis Vuctoribus perspicacissimi; vel quo modo interpretaturi fuerint Ter centum loca quae ex his Silvis possem proponere, et quorum illi nullam rationem habuerunt.

Cum primum hoc opus adgressus eram, ad manus fuerunt Editiones (Libri enim MSS. in Britannia nulli) quae vulgo habentur praestantissimae, Aldi an. MDII. Gronovii, Gevartii, Bernartii, Crucei, Grasseri, Veenhusii, et aliae minorum gentium: Tiliobrogae quoque Variantes Lectiones Veteris Codicis, qui in plerisque cum Edit. Rom. consentit. Gronovii Diatribe suppeditavit Lectiones Codicum Senensis et Florentini, et Editionum Rom. et Aldinae et Venetae MCCCCXC. De quibus libris ait, (Praefat. ad Diatriben) *Se summa cum diligentia eos contulisse, cum religione et fide optima citare.* Anno 1653. Idem edidit Statium, et una cum illo *Reliqua ad Silvas:* haec praebebant varietates nonnullas optimas duorum aliorum Codicum, *Rhodiani* et *Saltzburgensis.* Excussi quoque Notas omnium quotquot nancisci poteram, qui in hunc Auctorem scriptitarunt.

Tandem maximo beneficio, et quod multorum MSS. instar habuit, me mactavit praeclarissimus et in his Studiis summus Vir Franciscus Hare, Episcopus Asaphensis; qui ex Bibliotheca Illustrissimi Comitis Sunderlandiae Editiones Parmensem et Romanam mihi impetravit; hanc, Anni MCCCCLXXV; illam, MCCCCLXXIII: utramque ex diversis Codicibus, Parmensem ex optimis expressam, prout testatur N. Heinsius alicubi ad Claudianum, et res ipsa fidem fecit. Quippe hujus solius ope nonnulla loca restitui, quae, absque hac foret, nulla Conjectura assequi posset. Sic Glauc. Ated. v. 193. pro VOLVENTEM Parm. TERGENTEM; quod verum est. Herc. Surrent. v. 16. pro DUCTAVIT *scopulos* Parm. DIVISIT: et ibid. v. 152. pro ADDISCIS Parm. ADSCISES; unde feci ADSCISCIS. Ita pro GERES restitui PATER, ex Parmensi,

quae habet GETAE: pro RARAM *quietem*, NAVAM: pro NITIDAS *speculas* Parm. VIDES; unde feci VIGILES: pro LABENTE *manu* restitui TREPIDANTE: pro FISSA *buxo*, FOEDA: pro CYDA LABOR *nomenque fuit*, Epiced. Patr. v. 94. loco notissimo, Parmensis CIDALIBEN *nomenque fuit;* unde feci, CURA LYRE, *nomenque fuit.* Epiced. Puer. ad fin. pro EXERCERE *genas*, Parm. EXCEPERE, unde feci EXCEPISSE. Hac sunt egregiae restitutiones, huic libro debitae. mitto multas alias, quas per totum opus sparsas videbis. Liber ipse est *in Folio*, (quemadmodum loquuntur) Charactere nitidissimo, et ˈopinor, ad scripturam Codicum unde desumptus est, accedente. Magni eum fecit Heinsius: passim citat, et ex illo Statii loca emendat. Mihi hoc praecipue nomine gratus fuit, quod nulli antea Editorum, quantum novi, hunc vidisse contigerat: et magis magisque gratus, postquam Conjecturas meas ab illo confirmatas comperissem; quam voluptatem multis in locis cepi. Ad finem hujus Editionis legitur haec notabilis Epigraphe: „P. Papinii Statii liber qnt9 explicit: quãq̃ non „desint qui velint epistolam quae scribitur Abascantio Priscillae Marito non „esse principium quinti, sed interpositam in quarto; et silvas solum in li- „bros quatuor esse divisas. quod quidem constare videtur ex his verbis poë- „tae: Quare plura in Quarto Silvarum quam in prioribus. Correctum p. d. „(opinor, *per dominum)* Franciscum Puteolanum: et vere, ultra impressio- „nem Venetiis factam, in III millibus locis emendatum, SS. Catullum et Sil- „vas: ut tu Lector ambobus exemplaribus experiri poteris: itaque nullo mõ „intelligi possit: et caetera. Impressum Parmae per me Stephanum Coral- „lum. Anno Christi MCCCCLXXIII. secundo Cal. Septembris.“ Franciscus hic Puteolanus (ut hoc obiter addam) praeceptor fuit viri magis noti, Philippi Beroaldi, prout disco ex Gevartio Papin. Lect. III, 6. Idem, opinor, est Puteolanus, cujus meminit Politianus, Epistolar. II, 14. Hinc vero patet, antiquiorem hac Parmensi fuisse Venetam aliam, quam forte innuit Gevartius Papin. Lect. I, 13. ubi citat Principem Edit. Venetam ad confirmandam Lectionem NYMBO pro THYMBRA; cum tamen THYMBRA sit in Veneta anni MCCCCXC, ut notat Gronovius Praefat. Diatribes: et proinde necesse sit aliam esse Venetam illa vetustiorem. Immo *trium* Venetarum antiquiorum mentionem invenio; unius nempe, An. 1483. apud Cl. Fabricium Bibliotheca Latin. Lib. II. cap. 16. et Supplement. p. 712. Alterius, An. 1475. apud Gronovium *Reliq. ad Statii Silvas.* Tertiae, Parmensi vetustioris, in Epigraphe modo adducta. Erravi igitur siquando Parmensem omnium antiquissimam dixerim. Cum de hac Veneta Editione quaererem, admonitus eram illam servari in Bibliotheca Celsissimi DUCIS DEVONIAE, egregii Literarum fautoris: a quo (interventu Nobilissimi cujusdam Amici) thesaurum hunc impetravi: quorum adeo Humanitati et comitati utinam pares gratias referre possem. Et jam video, omnia quae de praestantia Edit. Parm. praedicaveram, ad hanc potiori jure transferenda esse. quippe Parmensis ex hac plane expressa fuisse videtur, mutatis nonnullis (et frequente in pejus) vel ex

aliis Codicibus, vel forte ex libitu correctoris, Francisci Puteolani; et quaecunque egregia habet Parmensis, haec quoque habet; et multa praeterea, quae in *Addendis* videas: adeo ut absque hac omnino manca fuisset nostra Editio. Liber est pulcherrimus, *in Folio:* in eodem volumine continentur *Catullus*, *Tibullus* et *Propertius*. Uno anno Parmensem praecessit, impressus Venetiis An. 1472. Non dubito quin haec sit omnium antiquissima harum Silvarum Editio: certe, omnium rarissima est; neque mentionem ejus alibi invenio praeterquam in obscuro isto angulo Editionis Parmensis; istius quoque perquam rarae.

Romana quoque Editio, licet ab aliis praeflorata, nonnihil novi ex suo contulit, et lectiones Parmensis et Venetae Editt. confirmavit; quod passim videbis. Huic praefuit Domitius Calderinus, ex scriptis in diversos Auctores bene notus, et, ut illo aevo, vir sane doctissimus. Multa ille Statio feliciter restituit; in multis pueriliter erravit. hoc tamen nomine maxime culpandus, quod si quid non intellexerit, statim mutavit; etiam absurde nonnunquam; saepe etiam, quod valde suspicor, nulla mentione facta. Utilis tamen Editio, quod diversorum Codicum scripturam repraesentet; cum jam paene certus sim, Domitium, quando istam evulgaret, non vidisse aut Parmensem, aut libros ex quibus Parmensis expressa fuit: de quo aliquando incertus eram.

Sed dudum ante nactos hos libros suspicatus eram, quod postea verum comperi, non multum auxilii exspectandum esse a duobus vel tribus exemplaribus quibusvis. quippe altius adactum erat vulnus; et post omnia quae invenire potui a Viris doctis restituta vel e Libris vel Ingenio, restabant adhuc paene innumera quae nullo modo erant intelligenda. His igitur incumbebam, haec premebam, et omnes strophas vertebam. et interdum Veritas primo discursu sese ingerebat; aliquando res erat morosioris disquisitionis. In summa: si quid in his rebus Certi sit, paene ausim in me recipere et praestare, Te jam legere posse Statii Silvas plus quam *Ter centum* locis restitutas ex Conjectura; partim *Sensu* praeeunte et necessario postulante has emendationes, partim *Literis* et *Calami ductibus* ad veras Lectiones ducentibus: adeo ut jam non restent *Quadraginta* loca de quibus desperem. Juveniliter nimis dictum hoc tibi forte videbitur: spondeo, dictum esse citra Affectationem aut Jactantiam; quarum occasiones, ut mihi videtur, ab his Studiis longissime excluduntur. bene enim scio, quo pretio haec et omnia hujusmodi aestimanda sunt: quae tunc demum tolerabilia fieri incipiunt, cum ab animo simplici et candido proficiscuntur. sin minus, reponenda sunt inter Flacci *nugas* quae *seria ducunt in mala*.

Nonnulla in his Silvis depravatissima puto, et sine aliis exemplaribus nunquam restituenda, utpote forte mutila: velut hoc Epiced. Phileti v. 64.

Seu Lucanus ager, seu Tibridis impetus altas
In dextrum torsisset aquas.

Arb. Ated. v. 69.

Et secrete palam, qui digeris ordine vitam.

Ad Uxor. v. 48.

Et quamquam saevi fecerunt Maenada planctus.

Ad Marcell. v. 83.

proavitaque toto
Rura abiisse mari.

Et 102.

nec enim Tirynthius almae
Pectus amicitiae.

Quae omnia, (praeter istud Epiced. Phileti, de quo omnes tacent) summi Viri Gronovius et Gevartius sanissima putant, et explicare conantur. ego non possum mihi in tantum imponere; simpliciter fateor me non intelligere ista loca. quod utinam facerent omnes qui Veterum Auctorum Editiones procurant. et sane facere debent, et facerent, nisi puderet fateri se aliquid non intelligere. qua dissimulatione nihil Studiis est damnosius. Hinc enim Lector non adeo eruditus (qui plures numero) cum in tale aliquid inciderit, incusat primo stuporem suum, per quem non intelligit quod caeteros omnes putat intelligere; cum tamen forte ejusmodi sit quod nemo unquam aut intellexit aut intellecturus est. statim sequitur *Incertitudo* in Studiis; et hanc excipit *Desperatio*; et novissime, *Contemtus.* Fideliter igitur indicavi (certe volui) omnia loca de quibus mihi non liquet. et nonnullis interdum forte opitulari possem, nisi taederet conjecturis indulgere in locis quae tribus vel quatuor modis refingi possint: cum ea sola pro certis habeam ad quae unus tantum est aditus. Si quid tamen hujusmodi incideret, fidi Editoris erat Lectorem monere; nec monere solum, sed et remedium tentare: nec enim ferendus esset Medicus qui Aegroto tantum diceret, *Aegrotus es*, absque ulteriore cura aut conatu eum sanandi. Tentavi igitur: et interdum forte verum vidi; saepius, opinor, peccavi.

De ipso Statio omnia sunt vulgata: nec quidquam novi habui, nisi ut refellerem opinionem magnorum virorum qui statuunt eum victum fuisse in Agone Capitolino in commissione *Thebaïdos* suae: quod nec minimum verisimilitudinis habere, nec ab eorum Argumentis probari, doceo ad Epiced. Patr. v. 231. De Ἀκρισία et *Tumore*, quae Statio saepe objiciuntur, aptior erit alius dicendo locus. Notandus obiter fuit eorum error qui *Sellium* seu *Epirotam* faciunt Nostri Patrem; cum ille plane fuerit *Neapolitanus*; Gens vero *Papinia*, ex *Velia* Lucaniae oppido.

Restat a te petam, Lector, ut ignoscas longitudini Notarum, cui aliquoties forte nimis indulsi ubi per se perspicua res fuit. Atque utinam Exemplorum numerus multis in locis circumcideretur. Sed hanc Garrulita-

tem mox (si nihil interpellat, et si Eruditioribus tanti videbitur) compensabo brevitate Notarum et Emendationum in *Propertium*, cui jam cum maxime incumbo: et proxima foetura excludet *Statii Thebaïda* et *Achilleïda;* quas cum Libris MSS. collatas edere destino. in quam rem Viros Eruditos exoratos velim, ut mihi transmittere dignentur si quid huic proposito accommodum penes se habeant. reddam vicem, si reposcant; reddam, et si non reposcant.

De *Virgilii Aeneïde,* quibusdam in locis, (praecipue p. 302. Col. 1.) liberius quam mos est, opinatus sum. Hujus opinionis audaciam expavet eruditus quidam Amicus meus: cujus causâ, et ut quod censeo sine ambagibus proferam, addo, Plurima esse in isto poëmate, quae, si ego (pessimus omnium poëta) versus scriberem, nollem in meis conspici. et licet numero infinita ultra humanae imitationis metus in illo emineant, nonnulla tamen sunt contradictoria, multa languida, exilia, nugatoria, spiritu et majestate Carminis Heroïci defecta: quae si Perfecti Operis signa sunt, sit per me quantumlibet perfecta Virgilii *Aeneïs.* Et de *Georgicis* quidem quantum vult concedo; de *Aeneïde* vero, renuo negitoque. Non solus ita censeo; immo hoc sensisse videtur Ipse Virgilius, optimus certe sui judex; aut quare *flammis aboleri jussit* hoc opus? Sed et solus, ita censebo, donec Sensus Communis et Rerum Notiones animo haerebunt. Impudentiam vel Dementiam meam miraris? quod dixi, praestare paratus sum; et in hanc rem, non mediocrem Silvam jam in mundo habeo; cujus specimen in Notis passim videbis. O Virgili, quale te numen habere dicerem, si sic omnia scripsisses quemadmodum multa in Secundo, Quarto, et Sexto Libris! Et tu quidem sic omnia scripsisses, si tibi permisissent Tempus et male feriati Homines: sed nunc pars minima es Ipse Tui. Vale, Lector, et, si minus recte de his rebus sentiam, docere me vel redarguere, si tanti sit, ne dedigneris.

EPIMETRUM.

EDITORIS DRESDENSIS.

Rogatus ab librario honestissimo, ut Statii Marklandiani, primum Londini typis Bowyerianis a. 1728. impressi, denuo recudendi curam in me susciperem, quamquam variis negotiis distractus, eo minus tamen eius precibus deesse volui, quo magis librum egregium ab omnibus, quotquot sunt, philologis saepius quaeri quam acquiri constabat, cuius rei causam Fredericus Augustus Wolfius in Analectorum fasciculo IV. p. 375. exposuit, ita ut mirum videretur, Britannorum Sosiorum neminem hoc opus fructuosissimum typis instaurare voluisse. In quo curando quid egerim, paucis iam accipe, lector benevole! Primum, ut par erat, errores quosdam typographicos a Marklando vel indicatos *) vel neglectos correxi, seduloque cavi, ne novi accederent, licet facile concedere velim, in observationibus potissimum elegantissime quidem at iisdem minutissime impressis remansisse, quae oculos quamvis omnia rimantes laterent. Tum „Addenda et Mutanda“ in Animadversionibus suo quaeque loco inserui, uncinis, quibus ea inclusa sunt, addita sigla EX ADD. et ne lector ulla vel minima re fraudetur, hic subjicere libet verba quae Marklandus illis Addendis praemisit: „Notae in duas priores Libri „Primi eclogas paene absolvebantur antequam in manus meas venerunt Edi- „tiones Parmensis et Romana: universae autem, antequam nactus eram „praestantissimam Editionem Venetam. Libuit igitur hic adjicere notabiliores „varietates istarum editionum, et praeterea, si quid ab aliis adnotatum, „aut a me ipso Omissum vel Erratum, postea deprehenderim.“ Ubi, quod

*) Ingratum vero quam maxime accidit, ut horum ipsorum nonnulli a me sero animadverterentur, quamobrem eos hic affero lectoremque, ut hanc mihi negligentiam, cuius culpam ipse optime sentio, condonet precor. P. 183. col. 2. l. 4. pro *plerumque* lege *saepe*. — P. 191. c. 1. l. 42. l. *genitore*. — c. 2. l. 14. deleatur *bene*. — P. 200 c. 1. l. 21. l. *senusque ex ordine*. — P. 203. c. 2. l. 30. l. ILLI. — P. 206. c. 2. l. 1. pro *Macrobium* l. *Quintilianum* VI. 3. — P. 211. c. 2. l. 27. l. *debuerit*. — P. 215. c. 2. l. 17. l. *esset*. — P. 226. c. 1. l. 34. l. UVIDI. — P. 227. c. 2. l. 7. l. *eaedem*. — P. 228. c. 2. l. 57. l. *duobus*. — P. 235. c. 1. l. 51. l. *togatum*. — P. 237. c. 1. l. 4. l. *scrutetur undas arbor, et simul non tangat?* — Haec omnia ipsius Marklandi jussu corrigenda.

non semel factum erat, Marklandus nonnulla animadversionis verba deleri atque in eorum locum alia substitui voluerat, illis servatis haec adjeci. Unum Addendum, quod non suo loco sed in fine reliquorum a Marklando erat positum, ego quoque in finem notarum rejeci, quum non statim istam τρίτην φροντίδα editoris clarissimi animadvertissem. — Tum Marklandus in fine praefationis farraginem variarum lectionum collegerat, quas a futuro Silvarum editore in suam editionem recipi voluit; quod viri praestantissimi consilium sequi non dubitavimus, et omnes illas lectiones in textum intulimus, ita tamen, ut sicubi hoc factum esset lectorem paucis verbis ima in pagina additis hac de re adverteremus, et quid antea lectum fuisset, uncinis inclusum et literis ED. DR. notatum, indicaremus. Marklandus autem illis lectionibus haec praemisit: „Si quis hos *Silvarum libros* posthac editurus sit, „consilium do ut in Contextum admittat haec quae sequuntur, partim ex „libris, partim ex certissima emendatione." Marklandus quum in priore editione nullum nisi auctorum indicem dedisset, duos indices elaboravimus, quorum numeri editionem Dresdensem sequuntur, cujus summis paginis numeros libri Londinensis adscripsi, ne crebrae commentarii Marklandiani laudationes secundum paginas factae nunc prorsus inutiles redderentur. Singulari autem fortuna accidit, ut editioni ita a nobis adornatae auctarium haud vulgare adjicere liceret. Intercedente enim *Francisco Passovio*, qui Vir mea laude longe superior humanitate ipsi propria literarum promovendarum nullam occasionem praetermittit, accuratam spero collationem codicis Rehdigeriani nactus sum. Is codex, cujus ope Cirin, quae male Virgilio tribuitur, paullo emendatiorem, quam, nunc legitur aliquando edam, quod ut fieri possit, insignis *Augusti Wellaueri* Viri Doctiss. liberalitas effecit, omnium quotquot noti sunt codicum MSS. harum Silvarum primum tenet ordinem, quod jam *Handius* collatione hujus codicis quamquam admodum manca usus intellexit (v. Statium Handianum Vol. I. p. XXV. sq.), ejusque apographo nobis concesso eo majores virorum doctorum gratias Passovius promeruit, quo pauciores hucusque adhibiti sunt ad Statii Silvas emendandas libri Manuscripti. De ipso codice plura dicere non attinet, quum et Handius l. l. et nuperrime Fredericus Jacobus in Praefatione ad Lucilii Aetnam a se editum de eo disseruerint; et de collatione hoc notandum restat, verba literis cursivis, ut ajunt, impressa a codice Rehdigerano abesse. Ubi verbi alicuius una alterave litera typis iisdem exarata est, lector memento, in MSto illis literis punctum subscriptum fuisse, indicaturum, eas fuisse delendas. Interposui vero nonnullas observationes *Passovii*, ab hoc in programmate academico a. MDCCCXVIII. edito prolatas.

En jam ipsam collationem ad hanc, quam manu teris, lector, editionem Dresdensem factam:

LIBER PRIMUS.

[Inscriptio deest.] Praefat. lin. 3. voluptate fluxerunt — 5. pro congregatos — 6. (post Enim vacuum spatium) auctoritate — quo adhuc — 9. Batrochomiomachiam — 15. [*habuerunt* recte legitur Passovius.] — 16. et in singulis — 17. quamvis mimcone verum — 21. quam dedicaverat opus tradere visum. — 25. epithalamium tuum — sci*b*is — 26. mehercles *CCLXXII*. [deest] et fortasse exametros — 29. vendicat — 30. *et* def.. — 32. Gallico est Valenti — 34. claudi etrusci — 35. suam — 36. uti creditur — 37. *habent* ex voluptatibus.

I. vers. 1. superimposito sedes gemmata coloso — 2. latum — per auras — 6. Effigere — qualem non f. — 7. Renus — 10. Iden — 11. discissis — 15. Nunc — equos — 18. altior — 20. raptos — 23. adsectae — 25. Discit et e vultu — 27. captis — 33. superfulgens — 34. palatia — 37. pugnes lavium — vulgo. (Post hunc versum legitur: Vastimulis accendit equum vacat.
a
— 38. grevat — 39. accendit — 41. pateant — 42. qui — themes edidit — 43. Et tergo demisa clamis — 46. mutatus — 51. Aenea — crimen tegit — 52. Nunc et adrasteus — 54. Cillarus — mutavit — 56. sufficiunt, vix esa pondere toto — 57. laborant. — 58. Subgenio — 64. continuus — montis — 65. fingit — 68. verbere crudo — 71. At primum — 73. trepidans — 77. Inmortale — 78. auctor — 79. Rumuleae — 81. si modo nostra — 82. profundo — 83. et — 84. caedant — 85. quem traderis ausus — 86. Pelleo — 87. Mirata — 91. nubiferas — *h*aut — 92. colii — horror — 94. hoc — 100. Munere peleae — 103. Ora terens tua — 106. vivet — 107. jura.

II. Epithalamion in Stellam et violentillam. — 2. movens — 4. elicone — 7. elegea — 9. fultura
e a
11. duxit — 12. Lumine — 13. cetuque — 14. vultusque — 18. manilia — te geticus umbra — 23. dominis — 25. violentillaeque — 26. caedant — 32. Noctis — promissaque — 36. petito — 37. Conti*n*git — 38. vino — 40. si traneos — 41. pisea — 45. tritonia — 46. vatis — 48. *lu*-
a e
mina — 49 er*r*ato jocunda — 51. qu*ae* — 52. *th*alamo — 56. Imper*at* — 59. Fessa — 60. deprenso repserunt — 63. t. sic voce profatur voce — 67. at quondam — 68. virum — 72. forma — 73. Protinus et — 74. ego me — 79. leniter — 82. attonito — 84. vulnera fodi — 86. ipsa — 87. abideni — 89. Praeulsi [Vratislaviensis: *praeulsi:* alii transpositis litteris *praelusi*, et hinc recentiores, *praeluxi*, quod recepit Handius, nec male. Sed vocabulum longe exquisitius et leviter tantum obscuratum latet in Vratislaviensi, PRAEFULSI, quod, antiquioribus haud quaquam ignoratum, v. *Rhet. ad Herenn.* 3, 19. *Virg. Aen.* 8, 553. haec tamen aetas in deliciis habuisse videtur: usi sunt eo *Sil. Ital.* 4, 326. 499. 5, 263. *Tacit. Ann.* 3, 76. 13, 44. alii: gemellum est Statianum et ipsum *praefulgurare*, *Theb.* 7, 502. *Valer. Flacc.* 3, 119. Errores vero librariorum subnati erant e commutatis inter se characteribus E et F, de qua multorum mendorum origine multi monuerunt ad *Propertii* locum nondum persanatum, 5, 11, 31. Hic enim, spreta *Scaligeri* emendatione, diu revocari debebat, quod plures codices praebent: VERSA Numantinos
sic
regna loquuntur avos. Passovius.] — 91. durare — 93. quotiens — 94. merere *jam* mater — 95. Indulget — ire piusque — 100. externa — 101. proh — 103. Finierat: tenera — 105. vultum
s
— 106. quo*d* — 116. quantum*que* — 119. flammigeras — 121. Hinc — 122. Seres — 123. Angustum spoliare — 127. Hinc — 128. hinc vincla monilia — 131. Daphnes — littora — 142. amicleos — 143. laetaque — 144. Geminato (m. s. Gemmato) — 145. nitidos domus a. P. — 147. viridis — 154. s. demissa v. — 160. Idaliasque — ericinaque — 161. recliven — 169. clara *o* —
sic s
172. non docta — 173. dedicere — 174. Nunc — *et* — 175. Auxonii — 176. movit — 180. Dacasque et g. — 183. gentes — jugali — 186. Aethere — 189. sic — 192. si — 193. coepisset — 194. tacitoque — honores — 195. Conjugii — dona — 197. vatis — 202. Quod — coeptique laboris — 203. nitidae sic — 204. Annus in — 207. fontis — 209. celestum in munere claro —

212. Adjuvat — 213. amicleis — 214. ideas — 215. Tampe — 218. mariti — 220. Lethous — 222. Hic — 223. parnasis honos — 231. et fulgent — 234. teriturus — 235. Hinc — hinc i. questus — 236. T. verosque v. — 237. posse reclivis — 238. intanctum — 242. nosce luet — 243. lacus — 244. jubet, et a m. s. rubet. — 250. praecipui — 251. opus — 252. choo-philites — 262. Reptasti vinclum: c. — 263. Sebethos — 264. Nec sibi — Naidis — 268. decumum — 273. ae tu — 276. longe viridis — 277. tardae hecque.

III. Villa Tiburtina M. maurilii Vopisci. 2. insertos — 6. Nemeae — 8. Piseumque — annum — 9. Ipa — tecum — 16. A. manus artemque locis — 20. Ipa autem — 24. annus — 25. servat — 26. fluviorum optare q. — 27. Sesciacos — 28. audacis victos — 30. Nunquam — 31. Chalchida — 35. Auratasve — 39. teque — 40. tacentis — 41. turbine in illo — 42. Mox s. et nigros mutantia — 45. Quaque — 50. aere minori — 54. deferentes aerea — 56. superatque — 57. gradus [*quid*, ad marg. adscr.] nunc — 58. tricoris — 60. Festa — 62. ignaro — 63. ubi demet — 64. aggero mensas — 67. Martia — 68. An solum — 69. aethenos deducat — 70. Anienem — 71. N. s. arcano — 75. sulphureos — 76. Egeriae — 77. thoris — 78. Taigeta — 79. Quod in — 81. Alcioni — 83. Thelegoni caedant — 85. caedant — 86. artesque superbae — 88. caedant jam te quae solibus artis — 89. Avia — 91. sanusque nitor — 94. Gargeticus — 100. Alcidem — 102. tollis — 104. Seu tua non alia — 109. detectus.

IV. Soteria Rutuli Gallici — 3. cadit — 4. est coelo dives g. — 8. Exivit — 10. questu — 11. rogatae — 13. Certant — noseque — 18. Tarenti — 21. Dircesne — 23. Quis caneris docto nec — 26. piplea — 27. potius — 29. quam — 43. tristis — 49. reverentia fidit a — 57. oblivio — 59. Apollineos — 60. tanti precidem — 61. Hunc — 62. Hinc altigaudens — 64. Tendatis — ne — 65. laudavit — arces — 66. phoebeiam — 71. illi quoque — 74. Permeruit — 75. Permixtum — 76. Galathea — 77. per novem — 83. promissa — 85. tantas — 86. (Post hunc versum ad margin. inseritur hic alia manu scriptus: Attollam cantum, gaudet trasimenus et alpes) — 90. preces vel det quae m. n. — 91. urbem — 92. tancti — 93. admirante — 94. Nunc — rapiemus — 97. patotio pueri sonuere ministro — 99. Verba — 102. Dictami — 103. Spuma tui: — benigne — 105. Amphrisiaco — carpsit. — 108. Poeonio mostrantque — 109. laetiferas — 110.
r h
rapuerunt — 111. deos — valentior — 112. auxilum — acte — 113. Thelephus emonia — metueris — 115. coetus — 116. ardue, m. s. ardua — 117. timbree q. omnis — 118. heret — 120. Auguror — 121. furentis — 122. recepta m. s. receptat — 129. thauros.

V. Balneum Claudi Etrusci. — 1. elicona — 2. toticns — 4. tegees honore — 8. thebe — 10. ciatos atque etiam enumerare labora — 11. chelim — 12. gemmatia — 13 vittis hederisque — 14. Fronde — 15. avertite — 17. qualis, emend. quales — 21. berecintidos — 22. caedat — 23. septennaque — 24. tibrimque — 25. praeceps Almon — 27. Martia — 28. Crescit et in humero — 29. carmine nulli — 34. tharsos — caristos — 35. onix — quaeriturque — 37. Pupura — frigiae — sinados — 38. cruuentavit — lucentibus athis — 39. Quoque tyri niveas — 41. Sinada destinctum — lumina — 42. Efulgent — 43. animoque — 47. nusquam tenus esa notabis — 48. Aera et (altera m. sed) — 52. fundum summo — 56. echate — deprehensa — 57. crepantis — voluunt ipocausta vaporum — 61. dispiciet — 65. melius.

VI. Kleudae Decembres *Saturnales* def. — 3. Jam nos — kalendis — 4. exsoluta — 7. beatam — 8. partem — 9. vovebat — 10. vellaria linea pluebant. — 11. Hunc (altera m. corr. Nunc) — eurus — 12. ponticus — 13. Fecundis — idimes — 14. Damascos — 15. quo — cannos — 16. cadet — 17. gaioli laigunculique — 19. perustus — 20. Pregnantes cariatides — 21. hias —
e
22. plyas — 23. Qualis — 24. serenam — 26. latis — minatur — 29. species — 34. Ideos — 35. saeviorque — 38. nescit — 42. tardum — 43. vestitur — 46. vocare — 47. possit — 49. quisquis inest — 50. dulcis — 51. strepitus — 55. fasim — 56. Termodonticas — 57. pumilionum — 58. brevis statim peracta — 61. quam — 65. propitioribus — 70. timentes — 71. Illic — 74.

graegale sulphur — 76. Inmensae — 77. Quas iülus — fasis — 85. caerula — 86. nintes — 89. Colluet — 96. tuaque. — Explicit Liber Silvrum (sic) Primus Incipit Secundus.

LIBER SECUNDUS.

Praef. Statius meliori suo salutem dicit. lin. 2. in iuditio litterarum — 3. trado — liber (hae voces omissae, ab eadem manu lineae suprascriptae sunt.) — 5. expectet — 6. gratissima infantia — 8. Jam non tibi — ut sis — 13. paenae — 14. Polli — 16. psitacum — 18. mansutus — anphitheatro — 20. adversum quoque nostrum — 22. de amisso puero — 23. quae ipsi de debeo — 25. laturus acepto excludit — 26. rarissima — 27. consuleremus — 30. exametros — sint — 32. si minus.

I. 3. etiamnunc — 5. urba medetia saevus — 6. Consero — plantus — 7. chelim surdaque et averteris — 10. virguine — 14. latiare — 15. Liberate — 16. Jamque — 19. solemnia — 21. *et* def. — 24. aurire — 26. victis (corr. vittis) — 27. versa — 28. lyra et diu — 30. levis — precor jam f. — 34. tu — 37. querens — 46. impleciti — 48. Hybleis umixta — 50. bonis heu lactea colla — 51. Brachia quae et — 58. ferat — timentem — 63. habitusque — 64. atque ipsos — postes — 65. in tanti — quis mora — 67. fateor — 69. si te plus alter — 74. loqutus — 78. quaerere — raptum se — 79. hac — 84. animis sanare datum — 88. Elegisse — 89. hemonium — 90. senior — 91. claro — 92. ovantis — 93. acetes — 95. dictis — 96. victas pietate — 97. funera — 98. bacchae — 99. secura patris tristis regnabat — 100. accham — 101. alieno in robore — 104. mutas etiam nunc murmure — 107. inprobus — 110. cathenatis curvatus — 113. hylam — gratus — 116. Fregisset — 118. ulixis — 123. verba infigere — 125. sed adhuc — mixta — 130. augusta — arctare — 131. Enormes — sinus — 132. lege — 135. cessant — 138. angues — 142. Aeditus Eolia — 145. et — 151. Reliquias — 155. Excedit — 158. loquor —
i c
159. rogus a. c. — 161. palam est indique loquores — 162. Arsuras — comas — 165. arte — 167. juxa — quodam — 170. Dummodo — 172. lambis — 175. praeavia flere — 176. flammineo
ac
— milvius — 178. formaque *a* voce meretur — 179. isdmiacos — 182. Recisum — avidus bibit — ofelten — 184. cerbarus — 185. nulla assurgentibus — 188. assendisse — 189. virgo — 191.
s
effigies — blessi — 193. simile*m* — 194. Hunc tibi — 196. timidae — 201. blessi — 204. multasque — 205. Prosit et obtunso — 206. Post hunc versum desunt vs. 207. usque ad 2, 35. Librarius haec notavit ad marg.: *Hic deficiunt* 64. *carmina*, *quae sunt in fine hujus libri;* ubi et vere leguntur. — 207. pueri — 208. Hi*nc* — 218. Quicquid inter ortus — 219. in mensis — umbris — 222. Affugit et immunis fatis non — 223. meruitve ille mori. — 226. sonet — 227. libes — astro — 229. *nam* def. — 230. durae — 233. perisse.

II. 2. tyrrenae — honorata — 3. vila — 4. promio — 5. prelis — una — 18. ambrachias — gimnade — 15. unum — 19. corus — 20. Symodoce — galethea — 22. inocui — larius — 23. solo — 30. crepit — 34. baccheides — 35. Cumen — lieo — 37. piplea — 38. sed et — 39. Melpomone — 40. inmersa — 44. locive — 46. Aspicit — 54. erant — violes et l. — 60. methinnei — 62. secuntur — 63. terraeque — 68. Aereaque ad Istmiacis — 71. curarum — 76. illinc — 77. Armiger ac magni — 78. circunflua Nessis — 79. omn*ē* — euboea — 81. proculque — 82. limam —. 83. Una tamen cunctis — diectis — 84. partenopem derecto — 85. grais — delecta — 87. Sinnade — 88. Pertiboles — 89. destinguitur aerea — 90. cessum — licgurgi — 92. numadum — 93. fluctus spectare — 94. calchidicas — 95. grata — grata — 98. raris — 100. lieo — 104. 105. desunt, sed margini serius adscripti — 107. foelix — 109. vincant — 110. Aula dica*r*aheique — isti — 111. teram*p*nei — 112. His ubi pierias — 113. gargeticus auctor — 114. chelim — 115. iambom — 116. sirem — 118. rapidi — 119. Obtrepere — 120. chelim — 122. eufrate supra — 125. tuto s. o. — 126. repelles — 127. dubio — 128. Deprehendet — 131. tu-

mentis — 133. orit — 134. Diripient — 136. adscite — 139. jactantur — 140. Et tua — placidamque — 142. pupem — 143. Discite — 147. mirus — longae praecordia curae — 148. vescere minae — 151. avidique — 154. docuit.

III. Athedii — 2. lacus quae robore — 3. Incurvata nodis, reddit — 6. dicite causas — 9. et tamen unam — 10. Ifoloem silvis et — 12. belligerum jamque et nemus — 14. subit ibi domum victa — 18. credit — 20. inminet — 21. avertit — 22. vestia — 25. semperque — 26. Decrescit — loquta — 29. levaque — 30. Naiados adversa — 31. diem pariter — 33. Sic tota cum veste ruit — 34 lacus — 35. feceret — praeda — 38. bromium — et humida tela — 41. niveamque adgessit — 45. declivis ama *et* def. — 47. Estuat — 50. in tesa — 51. Ut Jovis ut phoebi frondes ut d. — 53. animata — 55. scrutatur — 60. Stirpe lacus, illam jam — 66. quies *nec* iniquam (corr. i unquam) ve potentia — 67. nec medius — 69. quod degeris — 74. helisia — 77. blessi.

IV. Psitacus ejusdem. (semper Psitacus) 10. non soli — 14. Et — 15. convivia — 18. dimittere — 23. adicite — 24 aereae — 27. Vinceret aspectu: gelidi — 29. loqutus — 31. verba: 32. Tam facilis quo — 33. ac — 35. gramine — 36. Sicaniisque crocis — 37. Gaudet —

V. *Imp.* def. — 1. monstrata — 6. Incertasque — lasso — 7. docte — 10. foveae caeco — 12. clausas — portas — 13. nafas placidi — 14. Tum — 15. totas — limina — 16. Ac non te — 18. protinus — 23. animamque — 25. [Hic versus abest, serius tamen margini ab eadem manu adscriptus.] fores — 28. libycasque in litore.

VI. 1. minus — 3. accedere natos — 6. gemitus. ad te tamen at procul — 8. Famulum quia r. — 10. famulum genus ut sepium. — 12. Libertas — 13. dicesque — 14. genus heu — 15. ó verse — 20. rogos — marone — 21. habitusque — 22. cupientis — 24. Optaret — 28. invitas — 30. canentem — 31. tethis — 33. deprehendit — 34. en — 37. hesperos — 38. vultus — 39. qualis d. post crimina — 40. vident torvaque — 42. casside visus — 43. Parthenopeus — errore — 48. pudor unde natae mentis — 50. Carmine quo potasse queam — 54. procedere — 57. ulixis — 62. venusina — 65. dextrum (sic) — 66. messisque — 67. Cretaque fere circneque et quae — 70. modo carmen a. — 71. tentabat — 72. trieterica — 77. et invidia mortemque amplexa — 79. fossoros — 81. p. saevis durum — 82. saevius — 83. plantu genetrix — 87. silicum — phariaeque — 88. gramina sucos — 89. hos tamen — 90. sectia — 92. valavit — 96. saevis — 97. doleri — 98. carpsitque — 99. clarosque — 100. illic — 104. habiture — 105. amori.

VII. Genethliacon Lucani ad Oppiam. — 2. isthme — 3. concitavit — 7. bassaridus rorator — 8. evantiae s. — 11. recentior — 14. patet aut — recipit — 16. thesbiacis — 36. protinus — 49. tardi — ulixis — 52. canis — 53. exeris — 55. laudes — 57. Et sedes — 59. proferetur — 60. fluminibus Rheni vagantis — 62. Huc — 63. Iocunda — 67. Quo — dulcis — 71. cruenta — 77. duxit — 79. Quid — 81. carminum — 82. genitalibus — 83. tuo — 88. Festis — presonabo — 89. scaevae — 90. data fata *longa* — 92. scaeva — 93. gnatum — 96. prementis — 97. tethis — 106. intente — 108. levatum — 110. respicis — 111. merito — reclusi — 115. Pompei — 116. Tu magnasacer — 117. vocentum — 125. figura — 130. incubatque — 134. *Jam* Dulces lascivae.

Explicit liber secundus silvarum Incipit tertius.

LIBER TERTIUS.

Praef. lin. 2. non habeo diu probandam — 5. expaveris, quotiens — 6. penetrali — altius se literas — 9. auctorem — 12. libellum — 13. jocundissimum i. meum — 15. poteram — 17. *ex* — 18. amantissimum — Jerinus — 20. petisset — quoscunque — 24. est equidem securus — 25. ut qui persuadere — 26. scias hanc destinationem — 27. meae *et*

I. 1. tirinthie — 3. celeris — 5. Graisque — 7. *ab* — conscendens — 8. ture — 9. Luminis — 11. Alcide — 12. O felix — 13. Adsparsum — hirtaque dimissus — 16. Ditarit — ti-

rone — 18. angusti bisseno — 19. attulit artes — 22. vicisse — 23. agros — 26. austruque — succinta — 30. f. venies ager antraque — 34. immitte — 38. toris — 42. post armina — 43. Thespius — totiens — 46. instrictus aevo — 48. dolores. — 53. gracubit — hiserione — 54. anhelantis — 58. terget — 60. echateidas — 69. Augustasque — gravatis — 70. defendimus ab arbore — 72. *deest* — 80. querc — 82. sacri — 84. servatoresque — 88. coitusque 88. coepere — 90. blandisque virum — 92. dicarchei — 94 nutantia — 97. erant — 99. tibi — 100. oras — 102. indignus — 103. talis — 105. limina — 106. templumque tuis conatibus dignas — 108. aethereus — 109. templo. — 111. exesus — 112. ardeo — 115. amphioneae steterit — 117. formatur — tela — 118. cedere — 120. invida — 121. Primo tectura hiemes — 128. ditesque caprae — 132. flommeus — celat. — 139. ardes — 142. ismos — 143. nemees — 144. puniceis — 145. *et* humentibus — 148. fixam — 149. limo numenque euplora — 151. Addisces — 155. dignata — 156. praecedere — 157. libicas — 158. *his* — 160. degenerabit — 162. forsan hine — 163. laetus — 164. ipse — Post 172. statim sequitur 171. — 178. direptet — 179. Certatum — 180. tempus — 182. priscumque — 183. solisque

II. vers. 4. Conscilium que levis — obsterpat — 6. dubio — alto — 13. caeruleum ponti Nereides — 15. quae — 17. freta — 19. qua — 27. sipera — 28. reponet — 30. explorent primos g. a. molor-
i
chos — 35. Hinc — hinc — 37. adhuc patris quotiens — 42. eobo — 43. aequora mundi — 44.
que
nimbos ac — 45. Altius — boream — 51. J. ecce meum — 52. quamvis omnis movet horror — 56 Saevus ubi e p. — 60. nisi . . . . carinae — 66. Jussit — 74. tethis — 76. plias — 81. Quaque
a
super — 84. facilis — 85. torta — 87. Quos — moras — 96. Foenix — 97. timbreaque — 100. Nunquam — 101. Et si foroneis olim — 103. multisono — 106. lumina — 110. stagnante — 111. terampnei — 112. leteus — 114. prosternit — 115. dignatur — 117. emathios — 118. hibleo — 123. his — armis — 124. numinc — 128. iubat — 129. Ac — vastos — 131. nociva — 133. mea litora p. — 134. Incumbens — 136. heu fratem — 137. zeuma — 138. idimes — 139. Qua — qua — suco — 140. vadis, ubi g. — 142. busta — 143. Quaeve

III. Consolatio ad Claudium et Ruscum. — vers. 3. vitata — 14. cordis — 15. conscius unquam — 18. Leviter implicitos — 21. nigrasque — 22. letheo — 23. auras — 25. Felix et n. — 27. Tergeminis — 34. superbas — 40. Ignotum similis — ignem — 49. feruntur — 50. Alteriusque premunt — 53. Imperim — 55. iniusse — orbita lucis. — 57. scaevi — 59. barbarcis — 61. quo — 64. gradu — 65. Caesarium — 67. vir dum — 68. Panditur hic annus: — victus — 70 Invictus — 71. Hinc — 72. iussuque — 73. utque — 76. surrexit in artus — 77. sevior demissus — 78. transmittit — nepoti — 81. vino — 83. totiens — 85. praecessaque — 87. parteque p. omnis — 88. impendi — 89. adbauriferis — 91. Vertitur — 96. nubibus — 99. ite animeque — 108. genitalia — 109. vincere — 111. genus — 112. haud quanquam — 113. famae — 119. cessatum a s. — 124. F. o si longa — 129. Pubentesque — 130. Aut tibi — 132. maternosque — iunxistis — 134. Collectaeque — 138. *nutu* — temperet — 140. Idimei — 141. iutricis — 143. populos deduxit — 145. celso — honore — 155. repedunt — 157. Errabit — 159 levique — 164. longa — 168. Nec est — captis — 169. datis — 171. Latino — 179. alter — 180. Litora qui — 181. gemens — 182. cui — 184. placavimus — 185. orbati — 191. licii — 192. coniunx — 194. hoc — 204. morituraque — 213. sic — 214. M. eque tua — 215. sancit

IV. Capilli flavi crini — vers. 4. sors — 5. conca — 11. Premeret atque alio clusum — 13. nube — 18. Ausoniis — 21. id alios — 27. aras — 31. vultusque — 38. platino — 39. toto tam — 40. lanius — 41. Sangarlusque — 43. Malla et a. — 47. veteresque — 48. orbis — 50. proior — 58. *murrasque* — *portat* def. — 61. totiens — 65. *ne prima* def. — 66. Carperet — 68. haud illi — lenire — 70. Leviter aut ullo — 73. dulcis — 80. lumina — 81. nunc solus crinis ad oras — 82.

— [22. hic versus deest, eiusque vice vacuum spatium.] 24. Cesis pillea sicca de — 25. lucidere mappe (h) — 27. ruuenti — 28. Primorum globus — cattanorum — 29. culicina — 30. Bullarum — 31. halice — 32. cenipheis — 33. coclearum — 34. grave — 35. lucanice — 36. axiforumve caserisve — 37. nitidantis aspronitri — 38. Vuel — pstitiis imis recoctum — 39. lucosa ceno — 40. nec — 41. Cutellum — 43. patinas in orbe — 47. mihi — 49. Inlatam — dissere — 50. doni salutem — 53. gripe — 54. me — quod — lepori — 55. endecasyllabos remitas. Explicit. Liber Quartus. Silvarum. §. Incipit Quintus. §.

LIBER QUINTUS.

Praef. Statius Abascanto suo. salutem. —lin. 3. pars *et* def. — 6. unus et turba — 7. ociosus — Priscillam — 11. conmitor — 12. propiorem usum amicitiae — 13. invenisse

I Epicedion in uxorem suam Proscillam — vers. 2. aurumve def. — 11. coniunx — 12. peremni — 14. invicto — 15. aut — 17. volveris — 19. Nigra — 20. sindere — 21. laxare — 26. tergeret — 32. habetne — 33. genetrix si pelea fertur — 34. Titonida — 35. errores aut exaciatia — 36. affringere — 37. flectis — 38. humanas proprior — 40. documeta — 46. seu — 47. animaque — 50. redemita — 51. Laudantur proavi — 52. falsoque — 53. vere — 59. miceneo — 60. babillonos — 61. Ludorumque — 64. munusque minoribus horror — 65. emixta *et* def. — 66. et maiora — 69. exaperet — 74. donum — 76. vanamque — 77. succintaque — 81. quid Arctos — 82. ferrique rogatae — 83. ille iubatis — 84. tractabile ipsis — 91. refugo — thile — 92. iam lassas pilla attollentia — 93. fumosa — penna — 94. dominis — 95. qui — maniplos — 96. Intermissus eques — 97. tibuni — 99. praenosce — 100. nubifero libyae — 101. interpetre — 102. N. excelsis — 104. giro — 105. cursu — 106. velut — 107. linquit taumantida — 110. coniunx — cenae — 111. effuso — 112. donum — 113. ausonio — 114. Quem — 115. cuius — 119. cescente — 122. aderile movet velud apula coniunx — 123. parti — sabino — 129. durata — 131. lacus — 132. *in* def. — 134. Vibrantem — 135. Actenus — 138. qui — 139. nullamve — 141. sceva proturbet — 146. sceva *larem* def. — 148. minimo rapide — 149. annubilat — 152. raridee 153. et mille spoliata — aure — 155. laeti — 156. tenduntur — 162. artis — 164. Lumina — 165. duris — 168. ceto — 171. Obtunsaeque — 172. unum illum — 176. si — 177. possim — 179. scevo — plantu — 181. ordine montis — 183. omni pridem te flore — 184. alte — 186. cum l. c. — 188. Inrequietus — videri — 190. niteat — 191. signet — 195. tristis mora — 198. scaevo — 205. erectae — 207. ducis mirandaque — 210. stipato — 213. palestinis — 214. Corsiacaeque — cynameaque — et — 216. coniunx — 220. Noctis — 221. fundente — 222. nascitur — 223. genitus — cibebe — 224. ideos — annus — 226. coniunx — 227. regi — 229. nil poterunt levi — 230. Siccatum — 233. tolo — 234. aut — 236. tunc — 237. Assiduo — 238. hec — 239. Protinus — 243 utrunque — 245. augusta faselos — 246. imensi — 247. in modicos — laetissime — 252. placidus vocat (corr. locat) — 256. laxare — 257. preternere — 258. ibi

II. Laudes Crispini vecti dolani filii. — vers. 1. Cura — turhena — 3. Et — 4. limina guttas — 5. egeas — 7. quear — 9. duce — 10. Auspitium — 11. Amplesus: etiamne — propinqui — 18. Turnali trabeque" et ramis "ac paupere — 21. quales per iugera — 22. *et* def. — 23. stemate — 24. demeritos — 25. accuunt pl. illum esse volantem — 29. tunicaque — 32. araxen — 37. Bolanumque ac illi — 39. exorto — 40. sucepta — 41. Armoenii — 43. Metiri — 44. Tot rerum — verendus — 46. ipsa mirum — 48. nemee — 49. Cleoneusque — 52. sibi — 54. quatusque negantem — 55. fessusque — thilen — 56. quatusque potentes — 58. tibi talia — 61. alio — 63. tenor — 64. Hec — nanque hastus — 65. Occiduo et geminam — 68. corripuit — efrena — 69. seu — 70. experat — 74. Luxurie — tenens — 75. domos — credere — 78 sucos — 81. mestoque — 84. ire — 85. crinemque — 88. Excitat illa die scaevo — 90 proprie — 92. auctore — 93. fatis — 94. scaevas — 97. sed crescunt — 99. sodales — 100. Immer te — pallerent — 101. succintaque — 102. vibraret — 103. quanquam — 105. tella — 106. pavetis — 107. Haud nunquam — 108. Dardaniusque senex

— 110. nec te — 111. promptcque — 112. secuntur — 113. in l. — 114. Quia tyrrena — 115. Tendentem *in* cursus — nuda — 117. stupui armatumque — 118. ego — 120. elissam — 121. leviore — 123. Archades ogigio — metas — 125. magno — 128. acceaque — 129. eques — 130. Quis tibi — 131. Nubigeras — arma — 133. Arctoos*ne* def. — 134. libye — armis — 137. Hister et umbroso — pauce — 138. solidum — sub idis — 139. ponetis idimes — 140. magne — 145. A. vitae specula — 146. Aspicis — 147. ditavit — 148 vacantibus — 149. tibraca — 150. theucros victrigia — parentis — 151. pyreo — narrabit — 152. fidens optate — 153. vias — subillis — 154. et ipse latus sic — assint — 157. menociades quippe et — nobis — 158. *est* def. — 159. hic notis — 160. Et mihi se questus — 163. absontem — 165. Omnia — 166. cingitque — 168. Si quis ab — 174. munia — 175. Unde puer — 180. Cassida

III. vers 1. lementabile — 2. Heliso defunte — sinistre — 3. moveri — 4. cyrram — 5. corricia — 6. montrabat — 8. hederis — 10. Certe ego — 12. merso — 13. *menti* def. — 14. attonite — sonantem — 18. inmotos — 19 omissus — tendes — 20 Fulgentisque — 22. phoebum — 23. notique — 25. Conscilia — 26. Moenium — 27. sonans — 28. magnam — 29. caelo — 30 eliconide 32. hausit — 34. sitim — 35. labente — nunc — 36. acclivis — 38. Stellatus — 40. infestae — 41. Hic — 42. ditis nec si tibi — 43. odoratos — 44. Inferni cum l. loci, sed c. pl. — 45. summe *hos* def. — vulnera — 46. vari — 48. aereamque — 52. lucum — solemnia — 53. deest. — 54. vis nuda — 55. fossa — 56. chorus et fr. — 57. ligarem — 58. madens oculis — 59. Praecinerem gemitum — 61. Atque tibi moresque — 62. Fros et magniloquio — 69. Maior alis forsan superos — 71. erat — 77. supremo — 79. hemonio — 80. certis — morte c. — 82. Tirene — nantis — 83. adhibeto — rauco — 84. dure — philomena — 85. Nata — funere cuncto — 86. Eliadum — dixit. — 88. fida — 90. plangat — 91. eliconia — 92. Quis labor — scaevo — campos — 94. Cidaliben — 96. domos — 98. qui — tenuere — 99. leones — 100. omnibus utor — 101. vis lata — 102. vincere — ceu — 104. semirutos subito de pulvere — 105. sepultum — 107. monicie quicquam praestatuis arte — 108. Doctaque — cravit. — 109. famaque — 110. tenens — probabas — 112. totiens praestat sed tempora seris — 114. gregis araque — 115. speciemque — utroque — 117. Ne — 118. extentis — 119. infantia legit amictus. — 120. datum — 121. Protinus — 122. puerique chelim sumisit et hora — 123. iam tum mihi bl. — 125. et a. — 127. sele gravis qua — 129. Maior at inde suum — 130. Meonidem — 132. Persus — 133. ubi — 134. Protinus — reperis — 135. festina sed ut dux — 136. deest — 138. pugnae — 139. totiens — 140. clausere theramne — 141. Sin pronum — 142. gramine — 143. primi — 144. totiens laxata — 146. Hic — 147. moresq*ue* def. — 149. equus — 150. Meonides — 151. Ascreus — 153. Obsicus — alcmon — 154. saltusque ingressa — 155. fomidata — calchide — 156. doctus — 157. batriade — 160. sociosque — 161. Versibus — 163. lunanus — damni — 166. tyrreni — 167. propriore — 168. crine — 170. ad te permissus — 171. et aperta domos — 174. portarumque — canebant — 177. Intruis — 178. apertae — 180. Cernit — per arma probatur — 181. Monstratis aliis persagumque — 182. calchidicum — 183. Cur frigii lateat coma — 184. sucincti — 186. Hibernas — 187. alchemenium — zeumate — 188. populos in pontica frenant — 190. orico. — 191. certassent — 194. Eacidem — stringebat — 195. erinis — 196. phlegreaque — 198. sumpsere — 200. Sinerat — 202. Concinis — 205. pio ne summa incendia tamen — 206. impedere — 207. monte — 209. lucos inotaque tempe — 210 descedere — 211. tatum — 213. Sed decus hoc — 215. quotiens — patrem — 218. Nota — 219. Quamvis illa dies — nom — 221. pius ipse — 222. Ceditur — achates — 223. hausti — 226. calchidice — corone — 228. cocpisset — 231. Nam quod — quersus — 232. qua dulce parentis — 233. Tarpei carperet te — 237. Monstrabat — 239. meme — 241. Conubia — certe si iungere — 242. et sentit habetque — 244. Et pharios alie — 245. Migdoniosque — 247. ville lucrumque — 251. tristem — 253. Non minus crinisque — 255. Non sunt opilias euiy — 256. theucros — senex *o* def. — 258.

labe — 259. premisit — 263. novit — 267. elisia quanvis — 269. Tentantemque vivos —

271. Sic chelim odrisiam — 272. thessalicis admetus in oris — 273. Silva una retro filaccida retulit — 275. sic — 276. quacunque — 277. Aut vos — aeternaque Juno — 278. auferre — 280. Centaurus idreque — scilleaque — 281. saevilem — 282. supremus — 285. laeteis — 286. crinis — 288. qua parte — 289. *in* def. monstrat — 293. nec non

IV. Somnus — vers. 1. Primine — 2. solis egerem — 6. acllnata — 8. aeteae — revisent — 9. totiens — 10 sparsit — 13. nuquam — 14. At nunc heus — 15. tendens ultroque somne — 17. precatur — 19. leviter

V. Epicidion in puerum suum. — vers. 1. Te — 2. neo — 8. *lacertis* def. — 12. palantibus — 14. cineremque — crimina — 17. restrinxit — papillas — 20. crudelis — l. malas — 24. cum *in* def. . . . . . terdana luce parata — 25. Acclivis cui nul . . . narus in c. v. — 26. Discordesque in . . . . singultantia v. — 29. victatus — 31. ramis nec eburno p. c. — 32. incertam — 33. Scindo chelim — in laudabile — 35. habituque nes . . . . — 37. Eaciden — placidum manabat — 38 quotiens blando — 43. Vulneribusque summa — 45. reddite — saevas*que* exolvite gratis — 46. cum nostra domus ego funera mestus — 47. Increpitans qui damna — aliena repone — 48. tristia — serva — 49. absumpte — 50. men — 51. Reperit — nox — 52. mestum — 53. aduro iusto si vulnere tare — 55. si busta — 56. taeui minus fortasse — 57. Dicor — 58. rependis — 62. plantus — fugentia — 63. Fulmina demneus — obstet — 66. puppe — 67. Edituas doctumque — 68. lingua summum s. — 70. Aspexi ac vinctum — 71. Poscentemque — 74. dedi heu m. n. — 75. Rideres ingratus — 76. perderet . . . — 77. horridus . . . — 80. Concupii primo gemitum qui protinus — 81. Implicuit fixitque mihi — 82. questus*que* def. vulnera — resolvam — 83. vestra — 84. blandoque sinu iam iamque . . . . — 85. Excaepere — accercere — 86. tenebo — 87. a —. P. Papinii Statii Silurum. Liber. Quintus Et Ultimus Feliciter. Explit SIT DEO LAUS. P. T. C. S. E§.

Scribebam Dresdae Ipsis Cal. Januar. A. CIƆIƆCCCXXVII.

JULIUS SILLIG.

TITULI SINGULARUM ECLOGARUM.

P. PAPINII STATII
SILVARUM
LIBER PRIMUS.

AD STELLAM.

Diu multumque dubitavi, Stella juvenis optime, et in studiis nostris eminentissime qua parte voluisti, an hos libellos, qui mihi subito calore et quadam festinandi voluptate fluxerant, cum singuli de sinu meo pro*diissent*, congregatos ipse dimitterem. Quid enim? **** quoque autoritate editionis onerari, quum adhuc pro Thebaide mea (quamvis me reliquerit) timeo? Sed et Culicem legimus, et Batrachomyomachiam etiam agnoscimus: nec quisquam est illustrium poëtarum, qui non aliquid operibus suis stilo remissiore praeluserit. Quid? quod haec serum erat continere, cum illa vos certe quorum honori data sunt, haberetis. Sed apud ceteros necesse est multum illis pereat ex venia, cum amiserint,

---

Lin. 6. Vulg. Quid enim OPORTET HUJUS quoque. 6. QUOD adhuc. 10. L. operibus SERIIS.

quam solam habuerunt, gratiam celeritatis. nullum enim ex illis biduo longius tractum; quaedam et singulis diebus effusa: quamvis metuo, ne verum istuc versus quoque ipsi de se probent. Primus libellus sacrosanctum habet testem: sumendum enim erat a Jove principium. Ceterum hos versus, quos in Equum Maximum feci, indulgentissimo Imperatori, postero die quam dedicatum erat opus, tradere jussus sum. Potuisti illud (dicet aliquis) et ante vidisse. Respondebis illi tu, Stella carissime, qui Epithalamion tuum, quod mihi injunxeras, scis biduo scriptum. Audacter mehercule; sed tamen CCLXXII hexametros habet. At fortasse tu pro collega mentieris. Manlius certe Vopiscus, vir eruditissimus, et qui praecipue vindicat a situ literas jam pene fugientes, solet ultro quoque nomine meo gloriari, et villam Tiburtinam suam descriptam a nobis uno die. Sequitur libellus Rutilio Gallico Valenti dedicatus: de quo nihil dico, ne videar defuncti testis occasione mentiri. Nam Claudii Hetrusci testimonium est, qui Balneolum a me suum intra moram cenae recepit. In fine sunt Calendae Decembres; quibus utique creditur: noctem enim illam felicissimam habent, et voluptatibus publicis inexpertam.

Lin. 21. Vulg. DEDICAVERAT. 26. ET fortasse. 35. L. EXTAT, qui. 36 L. CREDETUR.

I.

EQUUS MAX. DOMITIANI.

Quae superimposito moles geminata colosso
Stat Latium complexa forum? Caelone peractum
Fluxit opus? Siculis an conformata caminis
Effigies, lassum Steropem Brontemque reliquit?
An te Palladiae talem, Germanice, nobis
Effinxere manus, qualem modo frena tenentem
Rhenus et attoniti vidit domus ardua Daci?
Nunc age, fama prior notum per saecula nomen
Dardanii miretur equi, cui vertice sacro
Dindymon, et caesis decrevit frondibus Ida:
Hunc neque divisis cepissent Pergama muris,
Nec grege permixto pueri innuptaeque puellae,
Ipse nec Aeneas, nec magnus duceret Hector.
Adde, quod ille nocens, saevosque amplexus Achivos;
Hunc mitis commendat eques: juvat ora tueri
Mixta notis belli, placidamque gerentia pacem.
Nec veris majora putes; par forma decorque,
Par honor; exhaustis Martem non altius armis
Bistonius portat sonipes, magnoque superbit
Pondere; nec tardo raptus prope flumina cursu
Fumat, et ingenti propellit Strymona flatu.
Par operi sedes: hinc obvia limina pandit

V. 11. Vulg. DISCISSIS COEPISSENT. [18. ALTIUS; hoc ex Markl. jussu recepimus, cum antea legeretur AMPLIOR. *ED. DR.*] 20. L. TANTO. 23. L. FISUS. ibid. Vulg. ADSERTAE.

Qui fessus bellis, adscitae munere prolis
Primus iter nostris ostendit in aethera Divis.
Discitur e vultu quantum tu mitior armis;
Qui nec in externos facilis saevire furores
Das Cattis Dacisque fidem: te signa ferente
Et minor in leges iret gener, et Cato castris.
At laterum passus hinc Julia tecta tuentur,
Illinc belligeri sublimis regia Pauli.
Terga Pater, blandoque videt Concordia vultu.
Ipse autem puro celsum caput aëre septus
Templa superfulges, et prospectare videris
An nova contemptis surgant pallatia flammis
Pulchrius: an tacita vigilet face Troïcus ignis,
Atque exploratas jam laudet Vesta ministras.
Dextra vetat pugnas: laevam Tritonia virgo
Non gravat, et sectae praetendit colla Medusae,
Ceu stimulis accendat equum. nec dulcior usquam
Lecta deae sedes; nec si, Pater, ipse teneres.
Pectora, quae mundi valeant evolvere curas,
Et quîs se totis Temese dedit hausta metallis.
It tergo demissa chlamys: latus ense quieto
Securum; magnus quanto mucrone minatur
Noctibus hibernis, et sidera terret Orion.
At sonipes, habitus animosque imitatus equestres,
Acrius attollit vultus, cursumque minatur:
Cui rigidis stant colla jubis, vivusque per armos
Impetus; et tantis calcaribus ilia late
Suffectura patent. vacuae pro cespite terrae
Aerea captivi crinem terit ungula Rheni.

V. 28. Forte, Cato JUSTAS. 29. Vulg. TEMPLA. 40. SIC. 42. CUI. 51. Vulg. AENEA.

Hunc et Adrastaeus visum extimuisset Arion;
Et pavet aspiciens Ledaeus ab aede propinqua
Cyllarus: hic domini nunquam mutabit habenas
Perpetuus frenis; atque uni serviet astro.
Vix sola sufficiunt, insessaque pondere tanto
Subter anhelat humus: nec ferro aut aere laborat
Sed Genio; teneat quamvis aeterna crepido,
Quae superingesti portaret culmina montis,
Caeliferique attrita genu durasset Atlantis.
Nec longae traxere morae: juvat ipsa labores
Forma Dei praesens; operique intenta juventus
Miratur plus posse manus. strepit ardua pulsu
Machina continuo: septem per culmina montes
It fragor, et magnae vincit vaga murmura Romae.
Ipse loci custos, cujus sacrata vorago
Famosique lacus nomen memorabile servant,
Innumeros aeris sonitus, et verbere crebro
Ut sensit mugire forum, movet horrida sancto
Ora situ, meritaque caput venerabile quercu.
Ac primum ingentes habitus, lucemque coruscam
Expavit majoris equi; terque ardua mersit
Colla lacu trepidus: laetus mox praeside viso;
Salve, magnorum proles genitorque deorum,
Auditum longe numen mihi! nunc mea felix,
Nunc veneranda palus, cum te prope nosse, tuumque
Immortale jubar vicina sede tueri
Concessum. semel autor ego, inventorque salutis
Romuleae; tu bella Jovis, tu praelia Rheni,
Tu civile nefas, tu tardum in foedera montem

V. 55. PERPETUIS. 57. LABORANT. 64. CONTINUUS. ibid. L. MULTUS. 65. FINGIT. [67. FAMOSIQUE — SERVANT; antea legebatur FAMOSUSQUE — SERVAT. *ED. DR.*] 68. CRUDO.

Longo Marte domas. quod si te nostra tulissent
Saecula, tentasses, me non audente, profundos
Ire lacus; sed Roma tuas tenuisset habenas.
Cedat equus, Latiae qui contra templa Diones,
Caesarei stat sede fori; [*quem tradere es ausus*
Pellaeo Lysippe duci, mox Caesaris ora
Aurata cervice tulit] vix lumine fesso
Explores quam longus in hunc despectus ab illo.
Quis rudis usque adeo, qui non, ut viderit ambos,
Tantum dicat equos, quantum distare regentes?
Non hoc imbriferas hyemes opus, aut Iovis ignem
Tergeminum, Aeolii non agmina carceris horret,
Annorumve moras: stabit dum terra, polusque,
Dum Romana dies. huc et sub nocte silenti,
Cum Superis terrena placent, tua turba relicto
Labetur caelo, miscebitque oscula juxta:
Ibit in amplexus natus, fraterque paterque
Et soror: una locum cervix dabit omnibus astris.
Utere perpetuum populi magnique senatus
Munere: Apelleae cuperent te scribere cerae,
Optassetque novo similem te ponere templo
Atticus Elei senior Jovis; et tua mitis
Ora Taras, tua sidereas imitantia flammas
Lumina, contempto mallet Rhodos aspera Phoebo.
Certus ames terras, et quae tibi templa dicamus
Ipse colas: nec te caeli juvet aula; tuosque
Laetus hüic dono videas dare tura nepotes.

II.

EPITHALAMION STELLAE ET VIOLANTILLAE.

Unde sacro Latii sonuerunt carmine montes?
Cui, Paean, nova plectra moves, humeroque comanti
Facundum suspendis ebur? procul ecce canoro
Demigrant Helicone deae, quatiuntque novena
Lampade solennem thalamis coëuntibus ignem,
Et de Pieriis vocalem fontibus undam.
Quas inter vultu petulans Elegia propinquat,
Celsior assueto; divasque hortatur, et ambit
Alternum factura pedem; decimamque videri
Se cupit, et medias fallit permixta sorores.
Ipsa manu nuptam genitrix Aeneïa ducit
Lumina demissam, et dulci probitate rubentem:
Ipsa toros, et sacra parat; cinctuque Latino
Dissimulata deam, crinem vultumque genasque
Temperat, atque nova gestit minor ire marita.
Nosco diem causasque sacri: te concinit iste
(Pande fores) te, Stella, chorus: tibi Phoebus et Evan
Et de Maenalia volucer Tegeaticus umbra
Serta ferunt: nec blandus Amor nec Gratia cessat
Amplexum niveos optatae conjugis artus
Floribus innumeris et olenti spargere nimbo.
Tu modo fronte rosas, violis modo lilia mixta

V. 13. Vulg. COETU. 21. Vulg. THYMBRA.

Excipis, et dominae niveis a vultibus obstas.
Ergo dies aderat Parcarum conditus albo
Vellere, quo Stellae Violantillaeque professus
Clamaretur Hymen. cedant curaeque metusque,
Cessent mordaces obliqui carminis astus,
Fama tace: subiit leges, et frena momordit
Ille solutus amor: consumpta est fabula vulgi,
Et narrata diu viderunt oscula cives.
Tu tamen attonitus (quamvis data copia tantae
Sortis) adhuc optas, permissaque numine dextro
Vota paves. Pone o dulcis suspiria vates,
Pone, tua est: licet expositum per limen aperto
Ire, redire, gradu: jam nusquam janitor, aut lex,
Aut pudor: amplexu tandem satiare petitae
Conjugis, et duras pariter reminiscere noctes.
Digna quidem merces, et si tibi Juno labores
Herculeos, Stygiis et si concurrere monstris
Fata darent, si Cyaneos raperere per aestus.
Hanc propter tanti Pisaea lege trementem
Currere, et Oenomai fremitus audire sequentis.
Nec si Dardania pastor temerarius Ida
Sedisses, haec dona forent: nec si alma per auras
Te potius prensa veheret Tithonia biga.
Sed quae causa toros inopinaque gaudia vati
Attulit, hic mecum dum fervent agmine postes
Atriaque, et multa pulsantur limina virga,
Hic, Erato jucunda, doce: vacat apta movere
Colloquia, et docti norunt audire Penates.

V. 27. [MORDACES. Ita reposui; antea MENDACES. *ED. DR*] 32. [SORTIS; antea NOCTIS. *ED. DR.*] Vulg. PROMISSA. 36. FETITO. 41. TUTUM. [TANTI; antea IUSTUM. *ED. DR.*] 45. L. PRESSA.

Forte serenati qua stat plaga lactea caeli,
Alma Venus thalamo, pulsa modo nocte, jacebat,
Amplexu duro Getici resoluta mariti.
Fulcra, torosque deae tenerum premit agmen Amorum:
Signa petunt, quas ferre faces, quae pectora figi
Imperet; an terris saevire, an malit in undis,
An miscere deos, an adhuc vexare Tonantem.
Ipsi animus nondum; nec cordi fixa voluntas:
Fusa jacet stratis, ubi quondam conscia culpae
Lemnia repserunt deprenso vincula furto.
Hic puer e turba volucrum, cui plurimus ignis
Ore, manuque levi nunquam frustrata sagitta,
Agmine de medio, tenera sic dulce profatus
Voce: (pharetrati pressere silentia fratres:)
Scis ut, mater, ait, nulla mihi dextera segnis
Militia; quemcunque hominum divumque dedisti,
Uritur: at tandem lacrimis et supplice dextra
Et votis precibusque viri concede moveri,
O genitrix; duro nec enim ex adamante creati,
Sed tua turba sumus. clarus de gente Latina
Est juvenis, quem patritiis majoribus ortum
Nobilitas gavisa tulit; praesagaque formae
Protenus e nostro posuit cognomina caelo.
Hunc egomet tota quondam (tibi dulce) pharetra
Improbus, et densa trepidantem cuspide fixi.
Quamvis Ausoniis multum gener ille petitus
Matribus, edomui victum, dominaeque potentis
Ferre jugum, et longos jussi sperare per annos.
Ast illam summa leviter (sic namque jubebas)

V. 59. Vulg. FESSA. 60. LECTO. 67. QUONDAM. 68. VIRUM.

Lampade, parcentes, et inerti strinximus arcu.
Ex illo quantos juvenis premat anxius ignes,
Testis ego, attonitus quantum me nocte dieque
Urgentem ferat: haud ulli vehementior unquam
Incubui, genitrix, iterataque vulnera fixi.
Vidi ego et immiti cupidum decurrere campo
Hippomenem, nec sic meta pallebat in ima:
Vidi et Abydeni juvenis certantia remis
Brachia, laudavique manus, et saepe natanti
Praeluxi: minor ille calor, quo saeva tepebant
Aequora. tu veteres, juvenis, transgressus amores:
Ipse ego te tantos stupui durasse per aestus,
Firmavique animos, blandisque madentia plumis
Lumina detersi. quoties mihi questus Apollo
Sic vatem moerere suum! jam, mater, amatos
Indulge thalamos. noster comes ille piusque
Signifer armiferos poterat memorare labores,
Claraque facta virûm et torrentes sanguine campos;
Sic tibi plectra dedit, mitisque incedere vates
Maluit, et nostra laurum subtexere myrto.
Hic juvenum lapsus, suaque, haud extrema, revolvit
Vulnera. pro quanta est Paphii reverentia, mater,
Numinis! hic nostrae deflevit fata Columbae.
Dixerat; et tenera matris cervice pependit
Blandus, et admotis tepefecit pectora pennis.
Illa refert, vultu non aspernata rogari:
Grande quidem, rarumque viris quos ipsa probavi,
Pierius votum juvenis capit: hanc ego, formae

V. 80. Vulg. INERMI. 86. IPSA. 89. PRAELUSI. 91. SUPERESSE. [98. SIC. *ita Marklandi iussu scriptum. Antea* HINC. *ED. DR.*] 100. EXTERNA. 105. L. ROGANTEM. 107. Vulg. CUPIT.

Egregium mirata decus, cui gloria patrum
Et generis certabat honos, tellure cadentem
Excepi, fovique sinu; nec colla genasque
Comere, nec pingui crinem deducere amomo
Cessavit mea, nate, manus: mihi dulcis imago
Prosiluit. celsae procul aspice frontis honores,
Suggestumque comae; Latias, metire, quid ultra
Emineat matres: quantum Latonia nymphas
Virgo premit, quantumque egomet Nereïdas exto.
Haec et caeruleis mecum consurgere digna
Fluctibus, et nostra potuit considere concha:
Et si flammiferas potuisset scandere sedes
Hasque intrare domos, ipsi erraretis, Amores.
Huic quamvis census dederim largita beatos,
Vincit opes animo. queritur jam Seras avaros
Augustum spoliasse nemus, Clymeneaque deesse
Germina, nec virides satis illachrymare sorores:
Vellera Sidonio jam pauca rubescere tabo,
Raraque longaevis nivibus crystalla gelari.
Huic Hermum, fulvoque Tagum decurrere limo,
(Nec satis ad cultus) huic Inda monilia Glaucum,
Proteaque, atque omnem Nereïda quaerere jussi.
Hanc si Thessalicos vidisses, Phoebe, per agros,
Erraret Daphne secura: in litore Naxi
Theseum juxta foret haec conspecta cubile,
Gnosida desertam profugus liquisset et Evan.
Quod nisi me longis placasset Juno querelis,
Falsus huïc pennas et cornua sumeret aethrae
Rector, in hanc vero cecidisset Juppiter auro.

V. 123. Vulg. SPOLIARE.

Sed dabitur juveni, cui tu, mea summa potestas
Nate, cupis: thalami quamvis juga ferre secundi
Saepe neget moerens. ipsam jam cedere sensi,
Inque vicem tepuisse viro. Sic fata, levavit
Sidereos artus; thalamique egressa superbum
Limen, Amyclaeos ad frena citavit olores.
Jungit Amor, laetamque vehens per nubila matrem
Gemmato temone sedet. Jam Tybridis arces
Iliacae: pandit nitidos Venus alma Penates,
Claraque gaudentes plauserunt limina cycni.
Digna deae sedes, nitidis nec sordet ab astris.
Hic Libycus, Phrygiusque silex, hic dura Laconum
Saxa virent: hic flexus onyx, et concolor alto
Vena mari, rupesque nitent, quìs purpura saepe
Oebalis, et Tyrii moderator livet aheni.
Pendent innumeris fastigia nixa columnis;
Robora Dalmatico lucent satiata metallo:
Excludunt radios silvis decussa vetustis
Frigora; perspicui vivunt in marmore fontes.
Nec servat Natura vices: hic Sirius alget,
Bruma tepet; versumque domus sibi temperat annum.
Exultat visu, tectisque potentis alumnae
Non secus alma Venus, quam si Paphon aequore ab alto,
Idaliasve domos, Erycinave templa subiret.
Tunc ipsam solo reclinem affata cubili:
Quonam hic usque sopor, vacuique modestia lecti,
O mihi Laurentes inter dilecta puellas?
Quis morum, fideique modus? nunquamne virili

V. 145. Vulg. DOMUS ALTA. 150. L. purpura CEDIT. 152. L. SPLENDENT. 160. Idaliasque, et, Erycinaque. 162. L. PUDOR.

Submittere jugo? veniet jam tristior aetas:
Exerce formam, et fugientibus utere donis.'
Non ideo tibi tale decus, vultusque superbos,
Meque dedi, viduos ut transmittare per annos
Ceu non cara mihi: satis, o, nimiumque, priores
Despexisse procos. at enim hic tibi sanguine toto
Deditus, unam omnes inter miratur amatque,
Nec formae, nec stirpis egens: nam docta per urbem
Carmina, qui juvenes, quae non didicere puellae?
Hunc et bissenos (sic indulgentia pergat
Praesidis Ausonii) cernes attollere fasces
Ante diem: certe jam nunc Cybeleia novit
Limina, et Euboïcae carmen legit ille Sibyllae.
Jamque parens Latius (cuius praenoscere mentem
Fas mihi) purpureos habitus, juvenique curule
Indulgebit ebur: Dacas (quae gloria major)
Exuvias, laurosque dabit celebrare recentes.
Ergo age, junge toros, atque otia deme juventae.
Quas ego non mentes, quae non face corda jugavi?
Alituum pecudumque mihi, durique ferarum
Non renuere greges: ipsum in connubia terrae
Aethera, cum pluviis rarescunt nubila, solvo:
Sic rerum series, mundique revertitur aetas.
Unde novum Trojae decus, ardentumque deorum
Raptorem, Phrygio si non ego juncta marito?
Lydius unde meos iterasset Tybris Iülos?
Quis septemgeminae posuisset moenia Romae
Imperii Latiale caput, nisi Dardana furto
Cepisset Martem, nec me prohibente, sacerdos?

V 183. Vulg. GENTES. 189. RAPTOR ERAT.

His mulcet dictis, tacitumque inspirat amorem
Connubii. redeunt animo jam vota precesque,
Et lacrimae, vigilesque viri prope limina questus,
ASTERIS et, vati totam cantata per urbem;
Asteris ante dapes, nocte Asteris, Asteris ortu,
Quantum non clamatus Hylas. jamque aspera coepit
Flectere corda libens, et jam sibi dura videri.
Macte toris, Latios inter placidissime vates,
Qui durum permensus iter coeptosque labores,
Prendisti portus. tumidae sic transfuga Pisae
Amnis, in externos longe flammatus amores,
Flumina demerso trahit intemerata canali;
Donec Sicanios tandem prolatus anhelo
Ore bibat fontes: miratur dulcia Naïs
Oscula, nec credit pelago venisse maritum.
Quis tibi tunc alacri, caelestum munere, clare
Stella, dies? quanto salierunt pectora voto
Dulcia cum dominae dexter connubia vultus
Annuit? ire polo, nitidosque errare per axes
Visus. Amyclaeis minus exultavit arenis
Pastor, ad Idaeas Helena veniente carinas:
Thessala nec talem viderunt Pelea Tempe,
Cum Thetin Aemoniis Chiron accedere terris
Erecto prospexit equo. quam longa morantur
Sidera! quam segnis votis Aurora maritis!
At procul ut Stellae thalamos sensere parari
Latöus vatum pater, et Semeleïus Evan;
Hic movet Ortygia, movet hic rapida agmina Nysa;

V. 195. Vulg. DONA. 197. VATIS. 202. QUOD. et, COEPTIQUE LABORIS. 209. CLARO. 218. MARITI.

Huic Lycii montes, gelidaeque umbracula Thymbrae,
Et, Parnasse, sonas; illi Pangea resultant,
Ismaraque, et quondam genialis litora Naxi.
Tunc caras iniere fores, comitique canoro
Hic chelyn, hic flavam maculoso nebrida tergo,
Hic thyrsos, hic plectra, ferunt: hic enthea lauro
Tempora, Minoa crinem premit ille corona.
Vixdum emissa dies, et jam socialia praesto
Omina; jam festa fervet domus utraque pompa:
Fronde virent postes, effulgent compita flammis,
Et pars immensae gaudet celeberrima Romae.
Omnis honos, cuncti veniunt ad limina fasces:
Omnis plebejo teritur praetexta tumultu:
Hic Eques, hic juvenum coetu stola mixta laborat.
Felices utrosque vocant: sed in agmine plures
Invidere viro. Jamdudum poste reclinis
Quaerit Hymen thalamis intactum dicere carmen,
Quo vatem mulcere queat: dat Juno verenda
Vincula, et insigni geminat Concordia taeda:
Hic fuit ille dies: noctem canat ipse maritus,
Quantum nosse licet. Sic victa sopore doloso
Martia fluminea posuit latus Ilia ripa:
Non talis niveos strinxit Lavinia vultus,
Cum Turno spectante rubet; non Claudia talis
Respexit populos mota jam virgo carina.
Nunc opus, Aonidum comites, tripodumque ministri,
Diversis certare modis: eat enthea vittis
Atque hederis redimita cohors, ut pollet ovanti
Quisque lyra. sed praecipue qui nobile gressu

V. 223. Vulg. PARNASSUS HONOS. 227. FERIT. 231. ET FERVENT. 235. QUESTUS.

Extremo fraudatis epos, date carmina festis
Digna toris. hunc ipse, Coo plaudente, Philetas
Callimachusque senex, Umbroque Propertius antro
Ambissent laudare diem; nec tristis in ipsis
Naso Tomis, divesque foco lucente Tibullus.
Me certe non unus amor, simplexque canendi
Causa trahit: tecum similes junctaeque Camoenae
Stella mihi, multumque pares bacchamur ad aras,
Et sociam doctis haurimus ab amnibus undam.
At te nascentem gremio mea prima recepit
Parthenope, dulcisque solo tu gloria nostro
Reptasti. nitidum consurgat ad aethera tellus
Euboïs, et pulchra tumeat Sebetos alumna:
Nec tibi sulfureis Lucrinae Naïdes antris,
Nec Pompeiani placeant magis otia Sarni.
Eia age, praeclaros Latio properate nepotes,
Qui leges qui castra legant, qui carmina ludant.
Acceleret partu decimum bona Cynthia mensem:
Sed parcat Lucina precor. tuque ipse parenti
Parce, puer; ne mollem uterum, ne stantia laedas
Pectora. cumque tuos tacito Natura recessu
Formarit vultus, multum de patre decoris,
Plus de matre feras. At tu, pulcherrima forma
Italidum, tandem merito possessa marito,
Vincla diu quaesita fove. sic damna decoris
Nulla tibi; longae virides sic flore juventae
Perdurent vultus, tardeque haec forma senescat.

V. 251. Vulg. OPUS. 252. CHORO. 264. SIBI. 267. L. REGANT. 276. VIRIDIS.

III.

VILLA TIBURTINA MANLII VOPISCI.

Cernere facundi Tibur glaciale Vopisci,
Si quis, et inserto geminos Aniene penates,
Aut potuit sociae commercia noscere ripae,
Certantesque sibi dominum defendere villas;
Illum nec calido latravit Sirius astro,
Nec gravis aspexit Nemees frondentis alumnus:
Talis hiems tectis, frangunt sic improba solem
Frigora, Pisaeoque domus non aestuat anno.
Visa manu tenera tectum scripsisse Voluptas;
Tunc Venus Idaliis unxit fastigia succis,
Permulsitque comis, blandumque reliquit honorem
Sedibus, et volucres vetuit discedere natos.
O longum memoranda dies! quae mente reporto
Gaudia! quam lassos per tot miracula visus!
Ingenium quam mite solo! quae forma beatis
Arte manus concessa locis! non largius usquam
Indulsit Natura sibi. nemora alta citatis
Incubuere vadis; fallax responsat imago
Frondibus, et longas eadem fugit unda per umbras.
Ipse Anien (miranda fides) infraque, superque
Saxeus, hic tumidam rabiem, spumosaque ponit
Murmura, ceu placidi veritus turbare Vopisci
Pieriosque dies, et habentes carmina somnos.
Litus utrumque domi: nec te mitissimus amnis

V. 8. Vulg. PISAEUM. ANNUM. 9. IPSA. 11. COMAS. 19. UMBRA per UNDAS. 23. AVENTES.

Dividit; alternas servant praetoria ripas
Non externa sibi, fluviumve obstare queruntur.
Sestiacos nunc fama sinus, pelagusque natatum
Jactet, et audaci junctos delphinas ephebo:
Hic aeterna quies, nullis hic jura procellis,
Nusquam fervor aquis. datur hic transmittere visus,
Et voces, et pene manus. sic Chalcida fluctus
Expellunt fluvii: sic dissociata profundo
Bruttia Sicanium circumspicit ora Pelorum.
Quid primum, mediumve canam; quo fine quiescam?
Auratasne trabes, an Mauros undique postes,
An picturata lucentia marmora vena
Mirer, an emissas per cuncta cubilia nymphas?
Huc oculis, huc mente trahor. venerabile dicam
Lucorum senium? te, quae vada fluminis infra
Cernis? an ad silvas quae respicis, aula, jacentes?
Qua tibi tota quies, offensaque turbine nullo
Nox silet, aut teneros invitant murmura somnos.
An quae graminea suscepta crepidine fumant
Balnea, et impositum ripis algentibus ignem?
Quique vaporiferis junctus fornacibus amnis
Ridet anhelantes vicino flumine nymphas?
Vidi artes, Veterumque manus, variisque metalla
Viva modis. labor est auri memorare figuras,
Aut ebur, aut dignas digitis contingere gemmas.
Quicquid et argento primum vel in aere Myronis
Lusit, et enormes manus est experta colossos.

V. 32. L. DISPELLUNT REFUGI. 37. Vulg. LYMPHAS. 40. TACENTES. 42. [AUT; antea ET. Illud Marklando iubente repositum. *ED. DR.*] NIGROS IMITANTIA. 45. QUAQUE. 50. L. argento MENTOR. 51. L. ZEUXIDIS AUT VARIO manus est experta COLORE.

Dum vagor aspectu, visusque per omnia duco,
Calcabam necopinus opes: nam splendor ab alto
Defluus, et nitidum referentes aëra testae
Monstravere solum; varias ubi picta per artes
Gaudet humus superare novis asarota figuris.
Expavere gradus. Quid nunc ingentia mirer,
Aut quid partitis distantia tecta trichoris?
Quid te, quae mediis servata penatibus, arbor,
Tecta per et postes liquidas emergis in auras?
Quo non sub domino saevas passura bipennes?
Et nunc ignarae forsan vel lubrica Naïs
Vel non abruptos tibi debet Hamadryas annos.
Quid referam alternas gemino super aggere nymphas,
Albentesque lacus, altosque in gurgite fontes?
Teque per obliquum penitus quae laberis amnem,
Marcia, et audaci transcurris flumina plumbo?
Non solum Ioniis sub fluctibus Elidis amnem
Dulcis ad Aetnaeos deducit semita portus.
Illis ipse antris Anienus fonte relicto,
Nocte sub arcana glaucos exutus amictus,
Huc illuc fragili prosternit pectora musco:
Aut ingens in stagna cadit, vitreasque natatu
Plaudit aquas: illa recubat Tiburnus in umbra,
Illic sulfureos cupit Albula mergere crines.
Haec domus, Aegeriae Nemoralem abjungere Phoeben,
Et Dryadum viduare choris algentia possit
Taygeta, et silvis arcessere Pana Lycaeis.
Quod ni templa darent alias Tirynthia sortes,

V. 56. Vulg. SUBERANTQUE. 58. L. ATRIA? quid PARIBUS. 62. IGNARO. 63. DEMET. 64. MENSAS. 67. MARTIA. 68. AN. 69. DEDUCAT.

Et Praenestinae poterant migrare sorores.
Quid bifera Alcinoi laudem pomaria? vosque,
Qui nunquam vacui prodistis in aethera, rami?
Cedant Telegoni, cedant Laurentia Turni
Jugera, Lucrinaeque domus, litusque cruenti
Antiphatae: cedant vitreae juga perfida Circes
Dulichiis ululata lupis, arcesque superbi
Anxuris, et sedes Phrygio quas mitis alumno
Debet anus: cedant quae te, jam solibus arctis,
Antia nimbosa revocabunt litora bruma.
Scilicet hic illi meditantur pondera mores:
Hic premitur fecunda quies, virtusque serena
Fronte gravis, sanusque decor, luxuque carentes
Deliciae, quas ipse suis digressus Athenis
Mallet deserto senior Gargettius horto.
Haec per et Aegeas hiemes, Pliadumque nivosum
Sidus, et Oleniis dignum petiisse sub astris.
Si Maleae credenda ratis, Siculosque per aestus
Sit via, cur oculis sordet vicina voluptas?
Hic tua Tiburtes Faunos chelys, et juvat ipsum
Alciden, dictumque lyra majore Catillum:
Seu tibi Pindaricis animus contendere plectris,
Sive chelyn tollas Heroa ad robora, sive
Liventem Satiram nigra rubigine turbes:
Seu tibi non alta splendescat Epistola cura.
Digne Midae, Croesique bonis, et Perside gaza,
Macte bonis animi! cujus stagnantia rura
Debuit et flavis Hermus transcurrere ripis,

V. 86. Vulg. SUPERBAE. 89. AVIA. 90. L. hic HILARI MISCENTUR PONDERE. 103. L. TINGAS. 104. TUA.

Et limo splendente Tagus. sic docta frequentes
Otia; sic omni detersus pectora nube
Finem Nestoreae precor egrediare senectae.

IV.

SOTERIA RUTILII GALLICI.

Estis, io Superi, nec inexorabile Clotho
Volvit opus: videt alma pios Astraea, Jovique
Conciliata redit; dubitataque sidera cernit
Gallicus. Es caelo, Dìs es, Germanice, cordi,
Quis neget? erubuit tanto spoliare ministro
Imperium Fortuna tuum. stat proxima cervix
Ponderis immensi, damnosaque fila senectae
Exuit, atque alios melior revirescit in annos.
Ergo alacres, quae signa colunt urbana, cohortes,
Inque sinum quae saepe tuum fora turbida questum
Confugiunt leges, urbesque ubicunque togatae
Quae tua longinquis implorant jura querelis,
Certent laetitia; nosseque ex ordine collis
Confremat, et sileant pejoris murmura famae:
Quippe manet, longumque aevo redeunte manebit,
Quem penes intrepidae mitis custodia Romae.
Nec tantum induerint fatis nova saecula crimen,
Aut instaurati peccaverit ara Terenti.
Ast ego nec Phoebum (quanquam mihi surda sine illo

V. 109. Vulg. DETECTUS. 3. CADIT. [10. QUESTUM; hoc pro QUESTU auctoritate Marklandi reposui, ut et vs. seq. LEGES pro LEGESQUE. *ED. DR.*] 13. ita MSS. Vulg. NOSTERQUE.

Plectra) nec Aonias decima cum Pallade divas,
Aut mitem Tegeae, Dircesve hortabor alumnum;
Ipse veni, viresque novas animumque ministra,
Qui caneris: dextro nec enim sine numine tantus
Ausoniae decora ampla togae, centumque dedisti
Judicium mentemque, viris. licet enthea vatis
Excludat Pimplea sitim, nec conscia detur
Pirene, largos potior mihi gurges in haustus
Qui rapitur de fonte tuo: seu plana solutis
Qua struis orsa modis, seu qua tibi dulcis in artem
Frangitur, et nostras curat facundia leges.
Quare age, si Cereri sua dona merumque Lyaeo
Reddimus, et dives praedae, tamen accipit omni
Exuvias Diana tholo, captivaque tela
Bellipotens; nec tu, quando tibi, Gallice, majus
Eloquium, fandique opibus sublimis abundas,
Sperne coli tenuiore lyra. vaga cingitur astris
Luna, et in oceanum rivi cecidere minores.
Quae tibi sollicitus persolvit praemia morum
Urbis amor? quae tum Patrumque Equitumque notavi
Lumina, et ignarae plebis lugere potentes?
Non labente Numa timuit sic curia felix,
Pompeio nec celsus eques, nec femina Bruto.
Hoc illud; tristes invitum audire catenas,
Parcere verberibus, nec qua jubet alta potestas
Ire, sed armatas multum sibi demere vires,
Dignarique manus humiles, et verba precantum;
Reddere jura foro, nec proturbare curules,

V. 23. Vulg. DOCTO — CARMINE. [29. QUA — QUA. Antea CUM — CUM. Illud Marklandus reponi iussit. *ED. DR.*]

Et ferrum mulcere toga. sic itur in alta
Pectora, sic mixto reverentia se dat amori.
Ipsa etiam cunctos gravis inclementia fati
Terruit, et subiti praeceps juvenile pericli,
Nil cunctante malo. non illud culpa senectae,
(Quippe ea bissenis vix dum orsa excedere lustris)
Sed labor intendens, animique in membra vigentis
Imperium, vigilesque suo pro Caesare curae,
Dulce opus. hinc fessos penitus subrepsit in artus
Insidiosa quies, et pigra oblivia vitae.
Tunc Deus, Alpini qui juxta culmina dorsi
Signat Apollineo sanctos cognomine lucos
Respicit, heu tanti pridem securus alumni
Perpessusque moras: Huc mecum, Epidauria proles,
Huc, altis gaudens; datur aggredienda facultas
Ingentem recreare virum: teneamus adorti
Tendentes jam fila colos: nec fulminis atri
Sit metus; has ultro laudabit Juppiter artes:
Nam neque plebeiam, aut dextro sine numine cretam
Servo animam. atque adeo, breviter, dum tecta subimus,
Expediam. genus ipse suis, praemissaque retro
Nobilitas: nec origo latet, sed luce sequente
Vincitur, et magno gaudet cessisse nepoti.
Prima togae virtus: illa quoque clarus, et ingens
Eloquio: mox innumeris exercita castris,
Occiduas, primasque domos, et sole sub omni
Promeruit jurata manus. nec in otia pacis
Permissum laxare animos, ferrumque recingi:

V. 49. Vulg. FIDIT. 57. PIGRAE. 59. APOLLINEOS SANCTO. 61. PRAEGRESSUSQUE. 62. HINC ALTI. 63. TENTEMUS. 64. TENDATIS. 65. LAUDARIT. 74. PERMERUIT.

Hunc Galatia vigens ausa est incessere bello:
Hunc quoque perque novem timuit Pamphylia messes,
Pannoniusque ferox, arcuque horrenda fugaci
Armenia, et patiens Latii jam pontis Araxes.
Quid geminos fasces, magnaeque iterata revolvam
Jura Asiae? velit illa quidem ter habere, quaterque
Hunc sibi; sed revocant fasti majorque curulis,
Nec permissa semel. Libyci quid mira tributi
Obsequia, et missum media de pace triumphum
Laudem, et opes quantas nec qui mandaverat ausus
Expectare fuit? gaudet Trasimenus et Alpes
Cannensesque animae: primusque insigne tributum
Ipse palam lacera poscebat Regulus umbra.
Non vacat Arctoas acies, Rhenumque rebellem,
Captivaeque preces Veledae, et (quae maxima nuper
Gloria) depositam Dacis pereuntibus arcem
Pandere; cum tanti, lectus, rectoris habenas
Gallice, Fortuna non adversante, subisti.
Hunc igitur (si digna loquor) rapiamus iniquo
Nate, Jovi. rogat hoc Latiae pater inclytus urbis:
Et meruit (neque enim frustra mihi nuper honora
Carmina patritio pueri sonuistis in ostro)
Si qua salutifero gemini Chironis in antro
Herba, tholo quodcunque tibi Trojana recondit
Pergamus, aut medicis felix Epidaurus arenis
Educat; Idaea profert quam Creta sub umbra
Dictamni florentis opem, quoque anguis abundat

[V. 83. PERMISSA; hoc Marklandus reponi iussit pro PROMISSA. *ED. DR.*] 84. L. JUSTUM. 85. Vulg. opes TANTAS? nec. 88. L. PLAUDEBAT. 91. URBEM. 93. L. ADVERSANTE [et ita repositum, cum antea legeretur ADMIRANTE. *ED. DR.*] 94. RAPIEMUS.

Spumatu. jungam ipse manus, atque omne benignum
Virus, odoriferis Arabum quod doctus in arvis,
Aut Amphrysiaco pastor de gramine carpsi.
Dixerat: inveniunt positos jam segniter artus,
Pugnantemque animam. ritu se cingit uterque
Paeonio, monstrantque simul, parentque volentes;
Donec letiferas vario medicamine pestes,
Et suspecta mali ruperunt nubila somni.
Adjuvat ipse Deos, morboque valentius omni
Occupat auxilium. citius non arte refectus
Telephus Aemonia; nec quae metuentis Atridae
Saeva Machaonio coïerunt vulnera succo.
Quis mihi, tot questus inter populique patrumque,
Sit curae, votique locus? tamen ardua testor
Sidera, teque, pater vatum Thymbraee, quis omni
Luce mihi, quis nocte timor; dum postibus haerens
Assiduus, nunc aure vigil, nunc lumine, cuncta
Aucupor. immensae veluti connexa carinae
Cymba minor, cum saevit hyems, pro parte, furentes
Parva receptat aquas, et eodem volvitur Austro.
Nectite nunc laetae candentia fila sorores,
Nectite: nemo modum transmissi computet aevi,
Hic vitae natalis erit. tu Troïca dignus
Saecula, et Euboïci transcendere pulveris annos,
Nestoreosque situs. Qua nunc tibi pauper acerra
Digna litem? nec si vacuet Mevania valles,
Aut praestent niveos Clitumna novalia tauros,
Sufficiam. sed saepe Deis hos inter honores
Cespes, et exiguo placuerunt farra salino.

V. 103. Vulg. BENIGNE. 111. [DEOS; antea DEUS. *ED. DR.*] VALENTIOR. 115. COETUS. 120. AUGUROR.

V.

BALNEUM CLAUDII ETRUSCI.

NON Helicona gravi pulsat chelys enthea plectro,
Nec lassata voco toties mihi numina Musas.
Et te, Phoebe, choris, et te dimittimus Evan:
Tu quoque muta ferae, volucer Tegeaee, sonorae
Terga premas: alios poscunt mea carmina coetus.
Naïdas undarum dominas, regemque corusci
Ignis, adhuc fessum, Siculaque incude rubentem
Elicuisse satis. paulum arma nocentia, Thebae,
Ponite; dilecto volo lascivire sodali.
Junge puer cyathos, sed ne numerare labora,
Cunctantemque intende chelyn: discede, laborque,
Curaque, dum nitidis canimus gemmantia saxis
Balnea; dumque procax, myrtis ederisque soluta
Fronte, verecundo Clio mea ludit Etrusco.
Ite, deae virides, liquidosque advertite vultus,
Et vitreum teneris crinem redimite corymbis,
Veste nihil tectae: quales emergitis altis
Fontibus, et visu Satyros torquetis amantes.
Non vos quae culpa decus infamastis aquarum
Sollicitare juvat: procul hinc, et fonte doloso
Salmacis, et viduae Cebrenidos arida luctu
Flumina, et Herculei praedatrix cedat alumni.
Vos mihi quae Latium, septenaque culmina Nymphae
Incolitis, Tybrimque novis attollitis undis,

V. 4. MSS. TUQUE INIMICA. Vulg. TU QUOQUE MUTA ferae [quod seriore Marklandi auctoritate nunc repositum est. *ED. DR.*] L. TU QUOQUE AMICA. 10. ATQUE enumerare.

Quas praeceps Anien, atque exceptura natatus
Virgo juvat, Marsasque nives et frigora ducens
Marcia, praecelsis quarum vaga molibus unda
Cessit, et innumero pendens transmittitur arcu,
Vestrum opus aggredimur; vestra est quam carmine molli
Pando domus. non unquam aliis habitastis in antris
Ditius. ipsa manus tenuit Cytherea mariti,
Monstravitque artes: neu vilis flamma caminos
Ureret, ipsa faces volucrum succendit Amorum.
Non huc admissae Thasos, aut undosa Carystos;
Moeret onyx longe, queriturque exclusus ophites:
Sola nitet flavis Nomadum decisa metallis
Purpura, sola cavo Phrygiae quam Synnados antro
Ipse cruentavit maculis liventibus Attys:
Quasque Tyrus niveas secat, et Sidonia rupes.
Vix locus Eurotae, viridis cum regula longo
Synnada distinctu variat. non limina cessant,
Effulgent camerae, vario fastigia vitro
In species animosque nitent. stupet ipse beatas
Circumplexus opes, et parcius imperat ignis.
Multus ubique dies, radiis ubi culmina totis
Perforat, atque alio sol improbus uritur aestu.
Nil ibi plebeium: nusquam Temesaea notabis
Aera; sed argento felix propellitur unda,
Argentoque cadit, labrisque nitentibus instat
Delicias mirata suas, et abire recusat.
Extra autem niveo qui margine coerulus amnis
Vivit, et in summum fundo patet omnis ab imo,
Cui non ire lacu, pigrosque exolvere amictus

V. 27. Vulg. MARTIA. [28. CESSIT; hoc pro CRESCIT restitutum. *ED. DR.*] 38. LUCENTIBUS. 47. TEMESEA.

Suadeat? hoc mallet nasci Cytherea profundo;
Hic te perspicuum melius, Narcisse, videres;
Hic velox Hecate velit et deprensa lavari.
Quid nunc strata solo referam tabulata, crepantes
Auditura pilas, ubi languidus ignis inerrat
Aedibus: et tenuem volvunt hypocausta vaporem?
Nec si Baianis veniat novus hospes ab oris,
Talia despiciat; (fas sit componere magnis
Parva) Neronea nec qui modo lotus in unda,
Hic iterum sudare neget. Macte, oro, nitenti
Ingenio, curaque, puer: tecum ista senescant,
Et tua jam melior discat fortuna renasci.

VI.

CAL. DECEMBRES [SATURNALES.]

Et Phoebus Pater, et severa Pallas,
Et Musae procul ite feriatae,
Jani vos revocabimus Calendis.
Saturnus mihi compede exoluta,
Et multo gravidus mero December,
Et ridens Jocus, et Sales protervi
Adsint, dum refero diem beatam
Laeti Caesaris, ebriamque noctem.
Vix Aurora novos movebat ortus,
Jam bellaria adorea pluebant.

V. 64. L. CULTUque. 65. Vulg. MELIUS. 8. PARTEM.

* Hunc rorem veniens profudit Eos.
Quicquid nobile Ponticis nucetis,
Foecundis cadit aut jugis Idumes,
Quod ramis pia germinat Damascus,
Et quod percoquit Ebosia cannis,
Largis gratuitum cadit rapinis.
Molles caseoli, lucunculique,
Et massis Amerina non perustis,
Et mustaceus, et latente palma
Praegrandes caryotides cadebant.
Non tantis Hyas inserena nimbis
Terras obruit, aut soluta Pleias,
Quali per cuneos hiems Latinos
Plebem grandine concutit sedentem.
Ducat nubila Juppiter per orbem,
Et laetis pluvias minetur agris,
Dum nostri Jovis hi ferantur imbres.
Ecce autem caveas subit per omnes,
Insignis specie, decora cultu
Plebes altera, non minor sedente.
Hi panaria, candidasque mappas
Subvectant, epulasque lautiores;
Illi marcida vina largiuntur:
Idaeos totidem putes ministros.
Orbem, qua melior severiorque est,
Et gentes alis insimul togatas;
Et cum tot populos beata pascas,

V. 11. Vulg. EURUS. 15. QUAS PRAECOQUIT EBUSIA CANNAS. [CANNIS repositum, cum Marklandus antea CAUNIS edidisset. *ED. DR.*] 17. CAIOLI LAGUNCULIQUE. 20. PRAEGNANTES. 22. PLIAS. 23. QUALIS. 24. SERENAM. 26. LATIS. 33. L. MASSICA.

Hunc, Annona, diem superba nescis.
Is nunc aecula compara, Vetustas,
Antiqui Jovis, Aureumque tempus:
Non sic libera vina tunc fluebant,
Nec tantum seges occupabat annum.
Una vescimur omnis ordo mensa
Parvi, Femina, Plebs, Eques, Senatus.
Libertas reverentiam remisit,
Et tu quin etiam (quis hoc rogare
Quis promittere posset hoc Deorum?)
Nobiscum socias dapes inisti.
Jam se (quisquis is est) inops, beatus
Convivam ducis esse gloriatur.
Hos inter fremitus, novosque luxus,
Spectandi levis effugit voluptas.
Stat sexus rudis, insciusque ferri,
Et pugnas capit improbus viriles.
Credas ad Tanaim, ferumve Phasin,
Thermodontiacas calere turmas.
Hic audax subit ordo pumilonum,
Quos Natura brevi statu peractos
Nodosum semel in globum ligavit.
Edunt vulnera, conseruntque dextras,
Et mortem sibi (qua manu!) minantur.
Ridet Mars pater, et cruenta Virtus:
Casuraeque vagis grues rapinis,
Mirantur pumilos ferociores.

V. 42. L. TANTUM [atque ita nunc pro eo, quod antea fuit TARDUM restituimus, ut et vs. seq. VESCIMUR pro VESCITUR. *ED. DR.*] 46. HUC VOCARE. 47. POSSIT. [55. FERUMVE; antea FERUMQUE. *ED. DR.*] 58. Vulg. STATIM PERACTO.

Jam noctis propioribus sub umbris
Dives sparsio quos agit tumultus!
Huc intrant faciles emi puellae:
Hic agnoscitur omne quod theatris
Aut forma placet, aut probatur arte.
Hoc plaudunt grege Lydiae tumentes,
Illo cymbala, tinnulaeque Gades:
Illic agmina confremunt Syrorum,
Hic plebs scenica, quique comminutis
Permutant vitreis gregale sulfur.
Inter quae, subito cadunt volatu
Immensae volucrum per astra nubes,
Quas Nilus sacer, horridusque Phasis,
Quas udo Numidae legunt sub Austro.
Desunt qui rapiant; sinusque pleni
Gaudent, dum nova lucra comparantur.
Tollunt innumeras ad astra voces,
SATURNALIA PRINCIPIS sonantes;
Et dulci DOMINUM favore clamant:
Hoc solum vetuit licere Caesar.
Vixdum coerula nox subibat orbem,
Descendit media nitens arena
Densas flammeus orbis inter umbras,
Vincens Gnosiacae facem coronae.
Collucet polus ignibus, nihilque
Obscurae patitur licere nocti.
Fugit pigra Quies; inersque Somnus
Haec cernens, alias abit in urbes.

V. 71. ILLIC. [73. QUIQUE pro QUAEQUE et vs. 74. PERMUTANT pro PERMUTAT iussu Marklandi rescripsimus. 92. ABIT IN. antea legebatur ADIVIT. *ED. DR.*]

Quis spectacula, quis jocos licentes,
Quis convivia, quis dapes inemptas,
Largi flumina quis canat Lyaei?
Jamjam deficio, tuoque Baccho
In serum trahor ebrius soporem.
Quos ibit procul hic dies per annos!
Quam nullo sacer exolescet aevo!
Dum montes Latii, paterque Tybris,
Dum stabit tua Roma, dumque terris
Quod reddis Capitolium manebit.

P. PAPINII STATII

SILVARUM

LIBER SECUNDUS.

AD MELIOREM ATEDIUM.

Et familiaritas nostra, qua gaudeo, Melior vir optime, nec minus in judicio literarum, quam in omni vitae colore tersissime, et ipsa opusculorum quae tibi trado conditio sic posita est, ut totus hic alter liber meus etiam sine epistola expectetur. Primum enim habet Glauciam nostrum, cujus gratissimam infantiam, et qualem plerumque infelices sortiuntur, apud te complexus amabam. Jam vero tibi hujus amissi recens vulnus (ut scis) Epicedio prosecutus sum, adeo festinanter, ut excusandam habuerim affectibus tuis celeritatem. nec nunc eam apud te jacto, qui nosti, sed et ceteris indico; ne quis asperiore lima carmen examinet, et a confuso scriptum, et dolenti datum; cum pene supervacua sint tarda

---

Lin. 8. L. complexus ADMIRABAR.

solatia. Pollii mei Villa Surrentina quae sequitur, debuit a me vel in honorem eloquentiae ejus diligentius dici: sed amicus ignovit. In arborem certe tuam, Melior, et Psittacum, scis a me leves libellos quasi epigrammatis loco scriptos. Eandem exigebat stili facilitatem Leo mansuetus, quem in Amphitheatro prostratum, frigidum erat sacratissimo Imperatori ni statim traderem. Ad Ursum quoque nostrum, juvenem candidissimum, et sine jactura desidiae doctissimum, scriptam de puero amisso Consolationem, super ea, quae ipsi debeo, huic libro libenter inserui, quia honorem ejus tibi laturus acceptum. Excludit volumen Genethliacon Lucani, quod Polla Argentaria carissima uxorum, cum hunc diem forte consecraremus, imputari sibi voluit. Ego non potui majorem tanti autoris habere reverentiam, quam quod laudes ejus dicturus hexametros meos timui. Haec qualiacunque sunt, Melior carissime, si tibi non displicuerint, a te publicum accipiant; sin minus, ad me revertantur.

Lin. 25. L. laturus EST acceptum.

I.

GLAUCIAS ATEDII MELIORIS DELICATUS.

QUOD tibi praerepti, Melior, solamen alumni,
Improbus ante rogos, et adhuc vivente favilla
Ordiar? abruptis etiamnum flebile venis
Vulnus hiat, magnaeque patet via lubrica plagae.
Cum jam egomet cantus, et verba medentia saevis
Confero, tu planctus, lamentaque fortia mavis,
Odistique chelyn, surdaque averteris aure.
Intempesta cano: citius me tigris abactis
Foetibus, orbatique velint audire leones.
Nec si tergeminum Sicula de virgine carmen
Affluat, aut silvis chelys intellecta, ferisque,
Mulceat insanos gemitus. stat pectore demens
Luctus, et admoto latrant praecordia tactu.
Nemo vetat, satiare malis; aegrumque dolorem
Libertate doma. jam flendi expleta voluptas?
Jamne preces fessus non indignaris amicas?
Jamne canam? lacrimis en et mea carmina in ipso
Ore natant, tristesque cadunt in verba liturae.
Ipse etenim tecum nigrae solennia pompae,
Spectatumque urbi scelus, et puerile feretrum
Produxi, et saevos damnati thuris acervos,
Plorantemque animam supra sua funera vidi:
Teque patrum gemitus superantem, et brachia matrum,
Complexumque rogos, ignemque haurire parantem

V. 5. Vulg. SAEVUS. 6. CONSERO. 9. Forte, ORBATAE — LEAENAE.

Vix tenui similis comes, offendique tenendo.
Et nunc (heu) vittis, et frontis honore soluto,
Infaustus vates, verso mea pectora tecum:
Plango lyra. en! duri comitem sociumque doloris
(Si merui, luctusque tui consortia sensi)
Jam lenis patiare precor. me fulmine in ipso
Audivere patres: ego juxta busta profusis
Matribus, atque piis cecini solatia natis,
Et mihi; cum proprios gemerem defectus ad ignes
(Quem, Natura!) patrem. nec te lugere severus
Arceo, sed confer gemitus, pariterque fleamus.
Jamdudum dignos aditus, laudumque tuarum
O merito dilecte puer, primordia quaerens
Distrahor. hinc anni stantes in limine vitae,
Hinc me forma rapit, rapit inde modestia praecox,
E pudor, et tenero probitas maturior aevo.
O ubi purpureo suffusus sanguine candor,
Sidereique orbes, radiataque lumina caelo,
Et castigatae collecta modestia frontis,
Ingenuique super crines, mollisque decorae
Margo comae? blandis ubinam ora arguta querelis,
Osculaque impliciti vernos redolentia flores,
Et mixtae risu lacrimae, penitusque loquentis
Hyblaeis vox tincta favis? cui sibila serpens
Poneret, et saevae vellent servire novercae.
Nil veris affingo bonis. ubi lactea colla,
Brachiaque et nunquam domini sine pondere cervix?
O ubi venturae spes non longinqua juventae,

[V. 27. VERSO; antea legebatur VEXO. *ED. DR.*] 28. Vulg. ET DIRI. 48. MIXTA. 50. HEU lactea

Atque genis optatus honos, jurataque multum
Barba tibi? cuncta in cineres gravis intulit hora,
Hostilisque dies: nobis meminisse relictum.
Quis tua colloquiis hilaris mulcebit amatis
Pectora? quis curas, mentisque arcana remittet?
Accensum quis bile fera, famulisque tumentem
Leniet, ardentique in se deflectet ab ira?
Inceptas quis ab ore dapes, libataque vina
Auferet, et dulci turbabit cuncta rapina?
Quis matutinos abrumpet murmure somnos
Impositus stratis, abitusque morabitur arctis
Nexibus, aque ipso revocabit ad oscula poste?
Obvius intranti rursus quis in ora, manusque,
Prosiliet, brevibusque humeros circundabit ulnis?
Muta domus pariter desolatique penates,
Et situs in thalamis, et moesta silentia mensis.
Quid mirum, tanto si te pius altor honorat
Funere? tu domino requies, portusque senectae;
Tu modo deliciae, dulces modo pectore curae.
Non te barbaricae versabat turbo catastae,
Nec mixtus Phariis venalis mercibus infans,
Compositosque sales, meditataque verba locutus
Quaesisti lascivus herum, tardeque parasti:
Hinc domus, hinc ortus; dominique penatibus olim
Carus uterque parens, atque in tua gaudia liber,
Ne quererere genus. raptum te protinus alvo
Sustulit exultans, ac prima lucida voce
Astra salutantem dominus sibi mente dicavit,
Amplexusque sinu tulit, et genuisse putavit.

V. 56. Forte, colloquiis, MELIOR, mulcebit. 58. Vulg. FERET. 67. FATEOR. 72. VERNA catastae.

Fas mihi sanctorum venia dixisse parentum,
Tuque oro, Natura, sinas, cui prima per orbem
Jura animis sociare datum; non omnia sanguis
Proximus, aut serie generis demissa propago,
Alligat: interius nova saepe, adscitaque serpunt
Pignora connexis. natos genuisse necesse est,
At legisse juvat. tenero sic blandus Achilli
Semifer Aemonium vincebat Pelea Chiron.
Nec genitor Peleus natum comitatus in arma
Troïca, sed caro Phoenix haerebat alumno.
Optabat longe reditus Pallantis ovantes
Evander, fidus pugnas spectabat Acoetes.
Cumque procul nitidis genitor cessaret ab astris,
Fluctivagus volucrem comebat Persea Dictys.
Quid referam altricum victos pietate parentes?
Quid te post cineres, deceptaque fulmina matris,
Tutius Inoo reptantem pectore, Bacche?
Jam secura parens Thuscis regnabat in undis
Ilia, portantem lassabat Romulus Accam.
Vidi ego transertos aliena in robora ramos,
Altius ire suis. Et te jam fecerat illi
Mens, animusque patrem; nec dum moresve, decorve:
Tu tamen et motas etiam tum murmura voces,
Vagitumque rudem, fletusque infantis amabas.
Ille, velut primos expiraturus ad Austros
Mollibus in pratis alte flos improbus exstat,
Sic tener, ante diem, vultu gressuque superbo
Vicerat aequales, multumque reliquerat annos.

V. 90. Vulg. SENIOR. 94. L. TOLLEBAT. 97. FUNERA. 101. ALIENO in ROBORE. 104. MUTAS etiam tum MURMURE.

Sive catenatis nudatus membra palaestris
Staret, Amyclaea conceptum matre putares;
Oebaliden illo praeceps mutaret Apollo,
Alcides pensaret Hylan: seu Graius amictu
Attica facundi decurreret orsa Menandri,
Laudaret gavisa sonum, crinemque decorum
Pressisset rosea lasciva Thalia corona:
Maeonium sive ille senem, Trojaeque labores
Diceret, aut casus tarde remeantis Ulixi;
Ipse pater sensus, ipsi stupuere magistri.
Scilicet infausta Lachesis cunabula dextra
Attigit, et gremio puerum complexa fovebat
Invidia. illa genas, et adultum comere crinem,
Et monstrare artes, et verba refringere, quae nunc
Plangimus. Herculeos annis aequare labores
Coeperat assurgens, et adhuc infantia juxta;
Jam tamen et validi gressus, mensuraque major
Cultibus; et visae puero decrescere vestes.
Cum tibi, quas vestes, quae non gestamina mitis
Festinabat herus? brevibus constringere laenis
Pectora, et angusta telas jactare lacerna
Enormi non ille sinens, sed semper ad annos
Texta legens, modo Puniceo velabat amictu,
Nunc herbas imitante sinu, nunc dulce rubenti
Murice, nunc vivis digitos incendere gemmis
Gaudebat. non turba comes, non munera census,
Sola verecundo deerat praetexta decori.
Haec fortuna domus: subitas inimica levavit

V. 110. Vulg. CURVATUS. 116. FREGISSET. 125. SED adhuc — MIXTA. [130. IACTARE; antea ARCTARE. *ED. DR.*] 131. ENORMES SINUS. 135. CESSANT.

Parca manus. quo diva feros gravis exeris ungues?
Non te forma movet? non te lacrimabilis aetas?
Hunc nec saeva viro potuisset carpere Procne,
Nec fera crudeles Colchis durasset in iras,
Editus Aeolia nec si foret iste Creusa:
Torvus ab hoc Athamas insanos flecteret arcus.
Hunc, quamquam Hectoreos cineres, Trojamque perosus,
Turribus e Phrygiis flesset missurus Ulixes.
Septima lux: et jam frigentia lumina torpent,
Jam complexa manu crinem tenet Infera Juno.
Ille tamen, Parcis fragiles urgentibus annos,
Te vultu moriente videt, linguaque cadente
Murmurat: in te omnes vacui jam pectoris efflat
Relliquias: solum meminit, solumque vocantem
Exaudit: tibique ora movet, tibi verba relinquit,
Et prohibet gemitus, consolaturque dolentem.
Gratum est, Fata, tamen, quod non mors lenta jacentis
Exedit puerile decus, manesque subivit
Integer, et nullo temeratus corpora damno,
Qualis erat. Quid ego exequias, et prodiga flammis
Dona loquar, moestoque ardentia funera luxu?
Quod tibi purpureo tristis torus aggere crevit:
Quod Cilicum flores, quod munera graminis Indi,
Quodque Arabes, Phariique, Palaestinique liquores
Arsuram lavere comam. cupit omnia ferre
Prodigus, et totos Melior succendere census,
Desertas exosus opes: sed non capit ignis
Invidus, atque artae desunt in munera flammae.
Horror habet sensus: qualem te funere summo,

V. 138. Vulg. ANGUES. 143. AD HUNC. 150. OMNIS. 159. ROGUS. 161. PALAM EST VIDIQUE liquores.

Atque rogum juxta, Melior placidissime quondam,
Extimui! tune ille hilaris, comisque videri?
Unde animi, saevaeque manus, et barbarus horror?
Tu modo fusus humi, lucem aversaris iniquam:
Nunc torvus, pariter vestes et pectora rumpis,
Dilectosque premis visus, et frigida libas
Oscula. erant illic genitor, materque jacentis
Moesta; sed attoniti te spectavere parentes.
Quid mirum? plebs cuncta nefas, et praevia flerunt
Agmina, Flaminio quae limite Mulvius agger
Transvehit, immeritus flammis dum tristibus infans
Traditur, et gemitum formaque aevoque meretur.
Talis in Isthmiacos prolatus ab aequore portus
Naufragus imposita jacuit sub matre Palaemon:
Sic et in anguiferae ludentem gramine Lernae
Praecisum squammis rabidus tulit anguis Ophelten.
Pone metus, letique minas desiste vereri:
Illum nec terno latrabit Cerberus ore,
Nulla soror flammis, nulla assurgentibus hydris
Terrebit. quin ipse avidae trux navita cymbae
Interius steriles ripas, et adusta subibit
Litora, ne puero dura ascendisse facultas.
Quid mihi gaudenti proles Cyllenia virga
Nuntiat? estne aliquid tam saevo in tempore laetum?
Noverat effigiem, generosique ardua Blaesi
Ora puer, dum saepe domi nova serta ligantem
Te videt, et similes tergentem pectore curas.
Hunc ubi Lethaei lustrantem gurgitis oras
Ausonios inter proceres seriemque Quirini

V. 168. Vulg. VIDERES. 172. LAMBIS. 181. L. UMBRIFERAE. 182. AVIDUS — BIBIT. 193. VOLVENTEM.

Agnovit, timide primum vestigia jungit
Accessu tacito, summosque lacessit amictus:
Inde magis sequitur; neque enim magis ille trahentem
Spernit, et ignota credit de stirpe nepotum.
Mox ubi delicias, et rari pignus amici
Sensit, et amissi puerum solatia Blaesi;
Tollit humo, magnaque ligat cervice, diuque
Ipse manu gaudens vehit; et, quae munera mollis
Elysii, steriles ramos, mutasque volucres
Pôrxit, et obtuso pallentes germine flores.
Nec prohibet meminisse tui; sed pectora blandus
Miscet, et alternum puero partitur amorem.
Hic finis rapto. quin tu jam vulnera sedas,
Et tollis mersum luctu caput? omnia functa,
Aut moritura vides. obeunt noctesque, diesque,
Astraque, nec solidis prodest sua machina terris.
Nam populos, mortale genus, plebisque caducae
Quis fleat interitus? Hos bella, hos aequora poscunt:
His amor exitio, furor his, et saeva cupido;
Ut sileam morbos. hos ora rigentia Brumae,
Illos implacido letalis Sirius igni,
Hos manet imbrifero pallens Autumnus hiatu.
Quicquid habent ortus, finem timet. ibimus omnes,
Ibimus: immensis urnam quatit Aeacus ulnis.
Ast hic quem gemimus, felix, hominesque, deosque,
Et dubios casus et caecae lubrica vitae
Effugit, immunis fati. non ille rogavit,
Non timuit, renuitve mori. Nos anxia plebes,

V. 198. L. neque JAM — SEQUENTEM. 205. L. LUMINE. 207. FUERI. 219. Vulg. UMBRIS. 223. L. RENUITVE [hoc nunc repositum; antea MERUITVE. *ED. DR.*]

Nos miseri, quibus unde dies suprema, quis aevi
Exitus, incertum; quibus instet fulmen ab astris,
Quae nubes fatale sonent. Nil flecteris istis?
Sed flectere libens. Ades huc emissus ab atro
Limine, cui soli cuncta impetrare facultas,
Glaucia; (nam insontes animas, nec portitor arcet,
Nec dirae comes ille ferae) tu pectora mulce,
Tu prohibe manare genas; noctesque beatas
Dulcibus alloquiis, et vivis vultibus imple:
Et periisse nega, desolatamque sororem,
Qui potes, et miseros perge insinuare parentes.

II.

VILLA SURRENTINA POLLII FELICIS.

Est inter notos Sirenum nomine muros,
Saxaque Tyrrhenae templis onerata Minervae,
Celsa Dicarchei speculatrix villa profundi,
Qua Bromio dilectus ager, collesque per altos
Uritur, et praelis non invidet uva Falernis.
Huc me post patrii laetum quinquennia lustri,
Cum stadio jam pigra quies, canusque sederet
Pulvis, ad Ambracias conversa gymnade frondes,
Trans gentile fretum placidi facundia Polli
Detulit, et nitidae juvenilis gratia Pollae,
Flectere jam cupidum gressus, qua limite noto

V. 234. QUA. 7. L. PARTA quies.

Appia longarum teritur regina viarum.
Sed juvere morae. Placido lunata recessu
Hinc atque hinc curvas perrumpunt aequora rupes:
Dat Natura locum; montique intervenit udum
Litus, et in terras, scopulis pendentibus, exit.
Gratia prima loci, gemina testudine fumant
Balnea, et e terris occurrit dulcis amaro
Nympha mari. levis hic Phorci chorus, udaque crines
Cymodoce, viridisque cupit Galatea lavari.
Ante domum tumidae moderator coerulus undae
Excubat, innocui custos laris: hujus amico
Spumant templa salo: felicia rura tuetur
Alcides: gaudet gemino sub numine portus.
Hic servat terras, hic saevis fluctibus obstat.
Mira quies pelagi: ponunt hic lassa furorem
Aequora, et insani spirant clementius Austri.
Hic praeceps minus audet hyems, nulloque tumultu
Stagna modesta jacent, dominique imitantia mores.
Inde per obliquas erepit porticus arces,
Urbis opus; longoque domat saxa aspera dorso.
Qua prius obscuro permixti pulvere soles,
Et feritas inamoena viae, nunc ire voluptas:
Qualis, si subeas Ephyres Baccheiados altum
Culmen, ab Inoo fert semita tecta Lechaeo.
Non, mihi si cunctos Helicon indulgeat amnes,
Et superet Pimplea sitim, largeque volantis
Ungula se det equi, reseretque arcana pudicos
Phaemonoë fontes, vel quos meus, auspice Phoebo,
Altius immersa turbavit Pollius urna,

V. 15. Vulg. UNUM. 16. L. ULTERIUS.

Innumeras valeam species, cultusque locorum
Pieriis aequare modis. vix ordine longo
Suffecere oculi, vix, dum per singula ducor,
Suffecere gradus. quae rerum turba! locine
Ingenium, an domini mirer prius? haec domus ortus
Prospicit, et Phoebi tenerum jubar; illa cadentem
Detinet, exactamque negat dimittere lucem,
Cum jam fessa dies, et in aequora montis opaci
Umbra cadit, vitreoque natant praetoria ponto.
Haec pelagi clamore fremunt; haec tecta sonoros
Ignorant fluctus, terraeque silentia malunt.
His favit Natura locis: his victa, colenti
Cessit, et ignotos docilis mansuevit in usus.
Mons erat hic, ubi plana vides: haec lustra fuerunt,
Quae nunc tecta subis. ubi nunc nemora ardua cernis,
Hic nec terra fuit. domuit possessor, et illum
Formantem rupes, expugnantemque secuta
Gaudet humus. nunc cerne jugum discentia saxa,
Intrantesque domos, jussumque recedere montem.
Jam Methymnaei vatis manus, et chelys una
Thebais, et Getici cedat tibi gloria plectri.
Et tu saxa moves, et te nemora alta sequuntur.
Quid referam veteres ceraeque aerisque figuras?
Si quid Apellei gaudent animasse colores;
Si quid adhuc vacua tamen admirabile Pisa
Phidiacae rasere manus: quod ab arte Myronis,
Aut Polycleteo jussum est quod vivere caelo,
Aeraque ab Isthmiacis auro potiora favillis;
Ora ducum, et vatum, sapientumque ora priorum,

V. 46. Vulg. ASPICIT. [52. HIS; ita Marklandus reponi iussit; antea HIC. *ED. DR.*]

Quos tibi cura sequi, quos toto pectore sentis
Expers turbarum, atque animum virtute quieta
Compositus, semperque tuus. Quid mille revolvam
Culmina, visendique vices? sua cuique voluptas,
Atque omni proprium thalamo mare: transque jacentem
Nerea diversis servit sua terra fenestris.
Haec videt Inarimen, illi Prochyta aspera paret:
Armiger hinc magni patet Hectoris: inde malignum
Aëra respirat pelago circumflua Nesis:
Inde vagis omen felix Euploea carinis,
Quaeque ferit curvos exerta Megalia fluctus.
Angitur et domino contra recubante procul qui
Surrentina tuus spectat praetoria Limon.
Ante tamen cunctas procul eminet una diaetas
Quae tibi Parthenopen directo limite ponti
Ingerit. hic Graiis penitus desecta metallis
Saxa: quod Eoae respergit vena Syenes;
Synnade quod moesta Phrygiae fodere secures
Per Cybeles lugentis agros, ubi marmore picto
Candida purpureo distinguitur area gyro.
Hic et Amyclaei caesum de monte Lycurgi
Quod viret, et molles imitatur rupibus herbas.
Hic Nomadum lucent flaventia saxa, Thasosque,
Et Chios, et gaudens fluctu certare Carystos.
Omnia Chalcidicas turres obversa salutant.
Macte animo quod Graia probas, quod Graia frequentas
Arva: nec invideant quae te genuere Dicarchi
Moenia: nos docto melius potiemur alumno.

V. 71. Vulg. CURARUM. 77. HAC. 81. PROCULQUE. 83. UNA tamen CUNCTIS — DIAETIS. 86. QUOT. 87. QUOT. 93. FLUCTUS SPECTARE. 95. GRATA probas quod GRATA.

Quid nunc ruris opes, pontoque novalia dicam
Injecta, et madidas Baccheo nectare rupes?
Saepe per autumnum, jam pubescente Lyaeo,
Conscendit scopulos, noctisque occulta sub umbra
Palmite maturo rorantia lumina tersit
Nereïs, et dulces rapuit de collibus uvas.
Saepe et vicino sparsa est vindemia fluctu;
Et Satyri cecidere vadis, nudamque per undas
Dorida montani cupierunt prendere Panes.
Sis felix, tellus, dominis ambobus in annos
Mygdonii, Pyliique senis; nec nobile mutes
Servitium; nec te cultu Tirynthia vincat
Aula, Dicarcheique sinus: nec saepius istis
Blanda Therapnaei placeant vineta Galesi.
Hic seu siderias exercet Pollius artes,
Seu volvit monitus quos dat Gargettius autor,
Seu nostram quatit ille chelyn, seu dissona nectit
Carmina, sive minax ultorem stringit iambon;
Hinc levis e scopulis meliora ad carmina Siren
Advolat, hinc motis audit Tritonia cristis.
Tunc rabidi ponunt flatus, maria ipsa vetantur
Obstrepere: emergunt pelago, doctamque trahuntur
Ad chelyn, et blandi scopulis delphines aderrant.
Vive, Midae gazis et Lydo ditior auro,
Troïca, et Euphrataea super diademata felix:
Quem non ambigui fasces, non mobile vulgus,
Non leges, non castra tenent: qui pectore magno
Spemque metumque domas, vitio sublimior omni,
Exemptus fatis, indignantemque refellens

V. 122. Vulg. EUPHRATE SUPRA. 126. REFELLIS.

Fortunam: dubium quem non in turbine rerum
Deprendet suprema dies; sed abire paratum,
Ac plenum vita. Nos, vilis turba, caducis
Deservire bonis, semperque optare parati,
Spargimur in casus: celsa tu mentis ab arce
Despicis errantes, humanaque gaudia rides.
Tempus erat cum te geminae suffragia terrae
Diriperent, celsusque duas veherere per urbes:
Inde Dicarcheis multum venerande colonis,
Hinc ascite meis; pariterque his largus, et illis,
Ac juvenile calens, plectrique errore superbus.
At nunc discussa rerum caligine, verum
Aspicis. illo alii rursus jactentur in alto;
At tua securos portus, blandamque quietem
Intravit non quassa ratis. sic perge; nec unquam
Emeritam in nostras puppem dimitte procellas.
Vivite securi, quorum de pectore mixtae
In longum coïere faces, sanctusque pudicae
Servat amicitiae leges amor. ite per annos
Saeculaque, et priscae titulos praecedite famae.
Tuque, nurus inter longe pulcherrima, cujus
Non frontem vertere minae, sed candida semper
Gaudia, et in vultu curarum ignara voluptas:
Non tibi sepositas infelix strangulat arca
Divitias, avidive animum dispendia torquent
Foenoris: expositi census, et docta fruendi
Temperies. non ulla Deo meliore cohaerent
Pectora, non alias decuit Concordia mentes.

V. 127. Vulg. DUBIO. 137. L. plectrique DECORE. 139. JACTANTUR. 142. DEMITTE. 143. DISCITE. [151. avidive, antea avidique. *ED. DR.*]

III.

ARBOR ATEDII MELIORIS.

STAT, quae perspicuas nitidi Melioris opacat
Arbor aquas, complexa lacus. ea robore ab imo
Curvata, enodis redit inde, cacumine recto
Ardua; ceu mediis iterum nascatur ab undis,
Atque habitet vitreum tacitis radicibus amnem.
Quid Phoebum tam parva rogem? vos dicite caussas
Naïdes, et faciles (satis est) date carmina Fauni.
Nympharum tenerae fugiebant Pana catervae:
Ille quidem it, cunctas tanquam velit, it tamen unam
In Pholoen. silvis ea fluminibusque sequentis
Nunc hirtos gressus, nunc improba cornua vitat.
Jamque et belligerum Jani nemus, atraque Caci
Rura, Quirinalesque fuga suspensa per agros
Coelica tecta subit. tum demum victa labore,
Fessa metu, qua nunc placidi Melioris aperti
Stant sine fraude lares, fluidos collegit amictus
Arctius, et niveae posuit se margine ripae.
Insequitur velox pecorum Deus, et sua credens
Connubia, ardenti jamjam suspiria librat
Pectore, jam praedae levis imminet. ecce citatos
Advertit Diana gradus, dum per juga septem
Errat, Aventinaeque legit vestigia cervae.
Poenituit vidisse Deam; conversaque fidas
Ad comites: Nunquamne avidis arcebo rapinis

V. 2. Vulg. QUAE robore. 3. IN NODOS. [10. EA; antea HAEC. Illud restitui iussit Marklandus. *ED. DR.*] 14. IBI demum. 16. FLAVOS. 18. CREDIT. 22. TERRAE.

Hoc petulans, foedumque pecus? semperne pudici
Decrescet mihi turba chori? sic deinde locuta
Depromit pharetra telum breve, quod neque flexis
Cornibus, aut solito torquet stridore; sed una
Emisit contenta manu, laevumque soporem
Naïdos aversa fertur tetigisse sagitta.
Illa Deam pariter surgens hostemque protervum
Vidit, et in fontem, niveos ne panderet artus,
Sicut erat cum veste ruit; stagnisque sub altis,
Pana sequi credens, ima latus implicat alga.
Quid faceret subito deceptus praedo? nec altis
Credere corpus aquis hirtae sibi conscius audet
Pellis, et a tenero nandi rudis. omnia questus,
Immitem Brimo, stagna invida, et invida tela;
Primaevam visu platanum, cui longa propago
Innumeraeque manus, et iturus in aethera vertex,
Deposuit juxta, vivamque aggessit arenam,
Optatisque aspergit aquis, et talia mandat:
Vive diu nostri pignus memorabile voti,
Arbor; et haec durae latebrosa cubilia nymphae
Tu saltem declinis ama, et preme frondibus undam.
Illa quidem meruit; sed ne, precor, igne superno
Aestuet, aut dura feriatur grandine; tantum
Spargere tu laticem, et foliis turbare memento.
Tunc ego teque diu recolam, dominamque benignae
Sedis, et illaesa tutabor utrâmque senecta.
Et Jovis, et Phoebi frondes, et discolor umbra
Populus, et nostrae stupeant tua germina pinus.
Sic ait. Illa Dei veteres imitata calores,

V. 33. Vulg. SIC TOTA. 38. BROMIUM. 45. DECLIVIS ama, preme. 53. ANIMATA.

Uberibus stagnis obliquo pendula trunco
Incubat, atque umbris tutatur amantibus undas.
Sperat et amplexus; sed aquarum spiritus arcet,
Nec patitur tactus. tandem eluctata sub auras
Libratur fundo, rursusque enode cacumen
Ingeniosa levat, veluti descendat in imos
Stirpe lacus alia. jam nec Phoebeïa Naïs
Odit, et exclusos invitat gurgite ramos.
Haec tibi, parva quidem, genitali luce paramus
Dona, sed ingenti forsan victura sub aevo,
Tu, cujus placido posuere in pectore sedem
Blandus Honos, hilarisque (tamen cum pondere) Virtus:
Cui nec pigra quies, nec iniqua potentia, nec spes
Improba; sed medius per honesta, et dulcia limes:
Incorrupte fidem, nullosque experte tumultus,
Et secrete palam: qui digeris ordine vitam;
Idem auri facilis contemptor, et optimus idem
Comere divitias, opibusque immittere lucem.
Hac longum florens animi morumque juventa,
Iliacos aequare senes, et vincere persta
Quos pater Elysio, genitrix quos detulit annos.
Hoc illi duras exoravere sorores:
Hoc, quae te sub teste, situm fugitura tacentem
Ardua magnanimi revirescit gloria Blaesi.

[V. 55. TUTATUR, antea SCRUTATUR. *ED. DR.*] 62. Vulg. GENIALI. 71. CONDERE.

IV.

PSITTACUS MELIORIS.

PSITTACE, dux volucrum, domini facunda voluptas,
Humanae solers imitator Psittace linguae,
Quis tua tam subito praeclusit murmura fato?
Hesternas, miserande, dapes moriturus inisti
Nobiscum; et gratae carpentem munera mensae,
Errantemque toris mediae plus tempore noctis
Vidimus. affatus etiam meditataque verba
Reddideras. at nunc aeterna silentia Lethes
Ille canorus habes. cedat Phaëtontia vulgi
Fabula; nec soli celebrant sua funera cycni.
At tibi quanta domus rutila testudine fulgens,
Connexusque ebori virgarum argenteus ordo,
Argutumque tuo stridentia limina cornu?
En querulae jam sponte fores! vacat ille beatus
Carcer, et angusti nusquam convicia tecti.
Huc doctae stipentur aves, quîs nobile fandi
Jus Natura dedit. plangat Phoebeïus ales:
Auditasque memor penitus demittere voces
Sturnus, et Aonio versae certamine picae;
Quique refert jungens iterata vocabula perdix;
Et quae Bistonio queritur soror orba cubili,
Ferte simul gemitus, cognataque ducite flammis
Funera, et hoc cunctae miserandum addiscite carmen:
OCCIDIT aëriae celeberrima gloria gentis

V. 14. Vulg. ET. 19. L. VICTAE.

Psittacus, ille plagae viridis regnator Eöae;
Quem non gemmata volucris Junonia cauda
Vinceret, aspectu gelidi non Phasidis ales,
Nec quas humenti Numidae rapuere sub Austro.
Ille salutator regum, nomenque locutus
Caesareum, et queruli quondam vice functus amici:
Nunc conviva levis, monstrataque reddere verba
Tam facilis: quo tu, Melior dilecte, recluso,
Nunquam solus eras. at non inglorius umbris
Mittitur: Assyrio cineres adolentur amomo,
Et tenues Arabum respirant gramina plumae,
Sicaniosque crocos: senio nec fessus inerti
Scandit odoratos Phoenix felicior ignes.

V.

LEO MANSUETUS IMP.

QUID tibi constrata mansuescere profuit ira?
Quid scelus, humanasque animo dediscere caedes,
Imperiumque pati, et domino parere minori?
Quid, quod abire domo, rursusque in claustra reverti
Suetus, et a capta jam sponte recedere praeda,
Insertasque manus laxo dimittere morsu?
Occidis, altarum vastator saeve ferarum,
Non grege Massylo, curvaque indagine clausus,
Non formidato supra venabula saltu

V 32. L. RELICTO. 35. Vulg. GERMINE. 36. SICANIISQUE CROCIS. 7. DOCTE.

Incitus, aut caeco foveae deceptus hiatu,
Sed victus fugiente fera. stat cardine aperto
Infelix cavea, et clausis circum undique portis
Hoc licuisse nefas pavidi timuere leones.
Tunc cunctis cecidere jubae, puduitque relatum
Aspicere, et torvas duxere in lumina frontes.
At te non primo fusum novus obruit ictu
Ille pudor; mansere animi, virtusque cadenti
A media jam morte redit: nec protenus omnes
Terga dedere minae. sicut sibi conscius alti
Vulneris, adversum moriens it miles in hostem,
Attollitque manum, et ferro labente minatur:
Sic piger ille gradu, solitoque exutus honore
Firmat hians oculos animumque, hostemque requirit.
Magna tamen subiti tecum solatia leti,
Victe, feres, quod te moesti Populusque Patresque,
Ceu notus caderes tristi gladiator arena,
Ingemuere mori: magni quod Caesaris ora
Inter tot Scythicas, Libycasque, et litore Rheni,
Et Pharia de gente feras, quas perdere vile est,
Unius amissi tetigit jactura leonis.

V. 15. Vulg. TOTAS. 23. ANIMAMQUE.

VI.

CONSOLATIO AD FLAVIUM URSUM DE AMISSIONE PUERI DELICATI.

Saeve nimis, lacrimis quisquis discrimina ponis,
Lugendique modos. miserum est primaeva parenti
Pignora, surgentesque (nefas) accendere natos:
Durum et deserti, praerepta conjuge, partem
Conclamare tori: moesta et lamenta sororum,
Et fratrum gemitus. arcte tamen, et procul intrat
Altius in sensus, majoraque vulnera vincit
Plaga minor. Famulum (quoniam rerum omnia caeca
Sic miscet Fortuna manu, nec pectora novit)
Sed famulum gemis, Urse, pium: sed amore, fideque
Has meritum lacrimas; cui major stemmate juncto
Nobilitas ex mente fuit. ne comprime fletus,
Ne pudeat: rumpat frenos dolor iste, (Deisque
Si tam dura placent) hominem gemis (hei mihi, subdo
Ipse faces) hominem, Urse, tuum cui dulce volenti
Servitium, cui triste nihil; qui sponte, sibique
Imperiosus erat. Quisnam haec in funera missos
Castiget luctus? gemit inter bella peremptum
Parthus equum, fidosque canes flevere Molossi,
Et volucres habuere rogum, cervusque Maronis.
Quid si nec famulus? vidi ipse animosque notavi
Te tantum capientis herum: sed major in ore
Spiritus, et tenero manifesti in sanguine mores.

V. 12. Vulg. LIBERTAS. 21. HABITUSQUE. 22. CUPIENTIS.

Optarent multum Graiae, cuperentque Latinae
Sic peperisse nurus. non talem Cressa superbum
Callida sollicito revocavit Thesea filo:
Nec Paris Oebalios talis visurus amores
Rusticus invisas dejecit in aequora pinus.
Non fallo, aut cantus assueta licentia ducit:
Vidi, et adhuc video, qualem nec bella caventem
Litore virgineo Thetis occultavit Achillem:
Nec circum saevi fugientem moenia Phoebi
Troïlon Aemoniae deprendit lancea dextrae.
Qualis eras procul heu! cunctis puerisque virisque
Pulchrior, et tantum domino minor! illius unus
Ante decor, quantum praecedit clara minores
Luna faces, quantumque alios premit Hesperus ignes.
Non tibi foemineum vultu decus, oraque supra
Mollis honos; (quales dubiae discrimina formae
De sexu transire jubent) parvoque virilis
Gratia, nec petulans acies, blandique severo
Igne oculi; (qualis bellis jam casside missa
Parthenopaeus erat) simplexque horrore decoro
Crinis, et obsessae nondum, primoque micantes
Flore genae. talem Ledeo gurgite pubem
Educat Eurotas; teneri sic integer aevi
Elin adit, primosque Jovi puer approbat annos.
Nam pudor ingenuae mentis, tranquillaque morum
Temperies, teneroque animus maturior aevo,
Carmina quae donasse queant? Saepe ille volentem
Castigabat herum, studioque altisque juvabat

V. 28. L. TROASIN invisas. 34. Vulg. ERAT. 39. POST CRIMINA. 48. INDE NOVAE. 50. L. CARMINE QUO NOTA QUEANT ESSE?

Consiliis; tecum tristisque, hilarisque, nec unquam
Ille suus, vultumque tuo sumebat ab ore:
Dignus et Aemonium Pyladen praecedere fama,
Cecropiamque fidem. sed laudum terminus esto,
Quem fortuna sinit. non mente fidelior aegra
Speravit tardi reditus Eumaeus Ulixi.
Quis Deus, aut quisnam tam tristia vulnera casus
Eligit? unde manus Fatis tam certa nocendi?
O quam divitiis censuque exutus opimo
Fortior, Urse, fores! si vel fumante ruina
Ructassent dites Vesuvina incendia Locros,
Seu Pollentinos mersissent flumina saltus;
Seu Lucanus ager, seu Tybridis impetus, altas
In dextrum torsisset aquas, paterere serena
Fronte Deos: sive alma fidem, messesque negasset
Cretaque, Cyreneque, et qua tibi cunque beato
Larga redit Fortuna sinu. sed gnara dolorum
Invidia infelix animi vitalia vidit,
Laedendique vias. vitae modo limine adultae
Nectere tendebat juvenum pulcherrimus ille
Cum tribus Eleis unam trieterida lustris.
Attendit torvo tristis Rhamnusia vultu:
Ac primum implevitque toros, oculisque nitorem
Addidit, et solito sublimius ora levavit,
(Heu! misero letale favens) seseque videndo
Torsit, et invitam mortem complexa, jacenti
Injecit nexus, carpsitque immitis adunca
Ora verenda manu. quinta vix Phosphorus hora

[V. 65. DEXTRUM; antea DEXTRAM. *ED. DR.*] 70. Vulg. CARMEN adultae. 71. TENTABAT. 77. INVIDIAM MORTEMQUE AMPLEXA.

Rorantem sternebat equum, jam litora duri
Saeva, Philete, senis, dirumque Acheronta videbas,
Quo domini clamate sono! non secius atros
Nigrasset planctu genitrix tibi saeva lacertos,
Nec pater: et certe qui vidit funera frater
Erubuit vinci. sed nec servilis adempto
Ignis: odoriferos exhausit flamma Sabaeos
Et Cilicum messes, Phariaeque exempta volucri
Cinnama, et Assyrio manantes gramine succos,
Et domini fletus: hos tantum hausere favillae,
Hos bibit usque rogus. nec quod tibi Setia canos
Restinxit cineres, gremio nec lubricus ossa
Quod vallavit onyx, miseris acceptius umbris
Quam gemitus. sed et ipse juvat. Quid terga dolori,
Urse, damus? quid damna foves; et pectore iniquo
Vulnus amas? ubi nota reis facundia raptis?
Quid caram crucias tam seris luctibus umbram?
Eximius licet ille animi, meritusque dolorem,
Solvisti. subit ille pios, carpitque quietem
Elysiam, carosque illic fortasse parentes
Invenit: aut illi per amoena silentia Lethes
Forsan Avernales alludunt undique mixtae
Naïdes, obliquoque notat Proserpina vultu.
Pone, precor, questus; alium tibi Fata Phileton
Forsan et ipse dabit; moresque, habitusque decoros
Monstrabit gaudens, similemque docebit amorem.

V. 81. Vulg. DURUMQUE. 82. L. non SECIUS, [quod iam in textum recepimus; antea SAEVIUS. *ED. DR.*] 83. L. genitrix INSANA. [96. SERIS, antea SAEVIS. *ED. DR.*] 98. CARPSITQUE. 104. HABITUMQUE DECORIS. 105. AMOREM, [quod in textum admisimus. Antea AMARI. *ED. DR.*]

VII.

GENETHLIACON LUCANI.

LUCANI proprium diem frequentet
Quisquis collibus Isthmiae Diones
Docto pectora concitatus oestro
Pendentis bibit ungulae liquorem.
Ipsi, quos penes est honor canendi,
Vocalis citharae repertor ARCAS,
Et tu Bassaridum rotator Evan,
Et Paean, et Hyantiae sorores,
Laetae purpureas novate vittas:
Crinem comite, candidamque vestem
Perfundant ederae recentiores.
Docti largius evagentur amnes,
Et plus Aoniae virete silvae.
Et si qua patulam diem recepit,
Sertis mollibus expleatur umbra.
Centum Thespiacis odora lucis
Stent altaria, victimaeque centum,
Quas Dirce lavat, aut alit Cithaeron.
Lucanum canimus: favete linguis:
Vestra est ista dies; favete, Musae,
Dum qui vos geminas tulit per artes
Et vinctae pede vocis, et solutae,
Romani colitur chori sacerdos.
Felix heu nimis, et beata tellus,

[V. 14. PATULAM; ita Marklandus rescribi iussit. Antea PATET, AUT. *ED. DR.*]

Quae pronos Hyperionis meatus
Summis Oceani vides in undis,
Stridoremque rotae cadentis audis:
Quae Tritonide fertiles Athenas
Unctis, Baetica, provocas trapetis.
Lucanum potes imputare terris;
Hoc plus quam Senecam dedisse mundo,
Aut dulcem generasse Gallionem.
Attollat refluos in astra fontes
Graio nobilior Melete Baetis.
Baetin, Mantua, provocare noli.
Natum protenus, atque humum per ipsam
Primo murmure dulce vagientem
Blando Calliope sinu recepit.
Tum primum posito remissa luctu
Longos Orpheos exuit dolores:
Et dixit: PUER o dicate Musis,
Longaevos cito transiture vates,
Non tu flumina, nec greges ferarum,
Nec plectro Geticas movebis ornos:
Sed Septem juga, Martiumque Tybrim,
Et doctos Equites, et eloquente
Cantu purpureum trahes Senatum.
Nocturnas alii Phrygum ruinas,
Et tarde reducis vias Ulixi
Et puppem temerariam Minervae,
Trita vatibus orbita, sequantur:
Tu carus Latio, memorque gentis
Carmen fortior exeres togatum.

V. 46. L. CELSOS Equites. 49. Vulg. TARDI. 53. EXERIS.

Ac primum, teneris adhuc in annis,
Ludes Hectora, Thessalosque currus:
Et supplex Priami potentis aurum.
Tu sedes reserabis Inferorum,
[*Ingratus Nero dulcibus theatris,*]
Et noster tibi praeferetur Orpheus.
Dices culminibus Remi vagantes,
Infandos domini nocentis ignes.
Tu castae titulum decusque Pollae
Jucunda dabis Allocutione.
Mox, coepta generosior juventa,
Albos ossibus Italis Philippos,
Et Pharsalica bella detonabis,
Quod fulmen ducis inter arma Divi:
Libertate gravem pia Catonem,
Et gratum popularitate Magnum.
Tu Pelusiaci scelus Canopi
Deflebis pius; et Pharo cruenta
Pompeio dabis altius sepulcrum.
Haec primo juvenis canes sub aevo,
Ante annos Culicis Maroniani.
Cedet Musa rudis ferocis Ennî
Et docti furor arduus Lucretî,
Et qui per freta ducit Argonautas,
Et qui corpora prima transfigurat.
Quin majus loquor; ipsa te Latinis
Aeneis venerabitur canentem.
Nec solum dabo carminis nitorem,
Sed taedis genialibus dicabo

V. 57. Vulg. ET sedes. 59. L. REFERETUR. [67. QUOD, antea ET. *ED. DR.*] 77. DUXIT.

Doctam, atque ingenio suo decoram:
Qualem blanda Venus, daretque Juno.
Forma, *simplicitate*, *comitate*,
Censu, *sanguine*, *gratia*, *decore*.
Et vestros Hymenaeon ante postes
Faustis cantibus ipsa personabo.
O saevae nimium, gravesque Parcae!
O nunquam data festa longa summis!
Cur plus, ardua, casibus patetis?
Cur laeva vice magna non senescunt?
Sic natum Nasamonii Tonantis
Post ortus obitusque fulminatos
Angusto Babylon premit sepulchro.
Sic fixum Paridis manu trementi
Peliden Thetis horruit cadentem.
Sic ripis ego murmurantis Hebri
Non mutum caput Orpheos sequebar.
Sic et tu (rabidi nefas tyranni!)
Jussus praecipitem subire Lethen,
Dum pugnas canis, arduaque voce
Das solatia grandibus sepulchris,
(O dirum scelus! o scelus!) tacebis.
Sic fata est, leviterque decidentes
Abrasit lacrimas nitente plectro.
At tu, seu rapidum poli per axem
Famae curribus arduis levatus,
Qua surgunt animae potentiores,
Terras despicis, et sepulchra rides:

V. 83. Vulg. TUO. 88. FESTIS. 92. F. LAEVA vice, [quod jam recepimus; antea SAEVA. *ED. DR.*] 96. TREMENTIS.

Seu pacis merito nemus reclusum
Felix Elysiis tenes in oris,
Quo Pharsalica turba congregatur;
Et te nobile carmen insonantem
Pompeii comitantur, et Catones:
Seu magna sacer et superbus umbra
Nescis Tartaron, et procul nocentum
Audis verbera, pallidumque visa
Matris lampade respicis Neronem,
Adsis lucidus; et, vocante Polla,
Unum, quaeso, diem Deos silentum
Exores: solet hoc patere limen
Ad nuptas redeuntibus maritis.
Haec te non thiasis procax dolosis
Falsi numinis induit figuras;
Ipsum sed colit, et frequentat ipsum
Imis altius insitum medullis:
Ac solatia vana subministrat
Vultus, qui simili notatus auro
Stratis praenitet, excubatque somno
Securae. Procul hinc abite mortes;
Haec vitae genitalis est origo:
Cedat luctus atrox, genisque manent
Jam dulces lacrimae; dolorque festus
Quicquid fleverat ante, nunc adoret.

[V. 112. MERITO — RECLUSUM; ita Marklandi iussu dedimus. Antea MERITUM — RECLUSAE. *ED. DR.*] 116. Vulg. TU magna. 125. FIGURA. 130. INCUBATQUE. 132. GENIALIS.

P. PAPINII STATII

SILVARUM

LIBER TERTIUS.

STATIUS POLLIO SUO SAL.

Tibi certe, Polli dulcissime, et hac, cui tam fideliter inhaeres, quiete dignissime, non habeo probandam diu libellorum istorum temeritatem, cum scias multos ex illis in sinu tuo subito natos, et hanc audaciam stili nostri frequenter expaveas, quoties in illius facundiae tuae penetrale seductus, altius literas intro, et in omnes a te studiorum sinus ducor. Securus itaque tertius hic Silvarum nostrarum liber ad te mittitur. Habuerat quidem et secundus testem; sed hic habet authorem. Nam primum limen ejus Hercules Surrentinus aperit, quem in litore tuo consecratum, statim ut videram, his versibus adoravi. Sequitur libellus, quo splendidissimum et mihi jucundissimum juvenem, Metium Celerem, a sacratissimo Imperatore missum ad legionem Syriacam, quia sequi non poteram, sic prosecutus sum. Merebatur et Claudii

---

[Lin. 15. POTERAM, antea: POTERAMUS. *ED. DR.*]

Etrusci mei pietas aliquod ex studiis nostris solatium, cum lugeret veris (quod amarissimum est) lacrimis senem patrem. Earinus praeterea, Germanici nostri libertus, scit quandiu desiderium ejus moratus sim, cum petiisset ut Capillos suos, quos cum gemmata Pyxide et Speculo ad Pergamenum Asclepium mittebat, versibus dedicarem. Summa est Ecloga, qua mecum secedere Neapolim Claudiam meam exhortor. Hic, si verum dicimus, sermo est; et quidem securus, ut cum uxore, et qui persuadere malit quam placere. Huic praecipue libello favebis, cum scias habere destinationem quietis meae, et tibi maxime intendere: meque non tam in patriam quam ad te secedere.

Lin. 19. Vulg. Germanici DEI nostri. 24. sermo est quidem. 26. scias HANC destinationem quietis meae tibi maxime intendere.

I.

HERCULES SURRENTINUS POLLII FELICIS.

INTERMISSA tibi renovat, Tirynthie, sacra
Pollius; et causas designat desidis anni
Quod coleris majore tholo; nec litora pauper
Nuda tenes, tectumque vagis habitabile nautis,
Sed nitidos postes, Graiisque effulta metallis
Culmina; ceu taedis iterum lustratus honesti
Ignis, ab Oetaea conscenderis aethera flamma.
Vix oculis, animoque fides: tune ille reclusi
Liminis, et parvae custos inglorius arae?
Unde haec aula recens, fulgorque inopinus agresti
Alcidae? sunt fata Deum, sunt fata locorum.
O velox pietas! steriles hic nuper arenas,
Aspersum pelago montis latus, hirtaque dumis
Saxa, nec ulla pati faciles vestigia terras
Cernere erat. quaenam subito fortuna rigentes
Divisit scopulos? Tyrione haec moenia plectro,
An Getica venere lyra? stupet ipse labores
Annus, et angusto bisseni limite menses
Longaevum mirantur opus. Deus affuit, arces
Erexitque suas, atque obluctantia saxa
Summovit nitens, et magno pectore montem
Reppulit; immitem credas jussisse novercam.
Ergo age, seu patrios, liber jam legibus, Argos
Incolis, et mersum tumulis Eurysthea calcas:

V. 16. Vulg. DUCTAVIT.

Sive tui solium Jovis, et virtute parata
Astra tenes, haustumque tibi succincta beati
Nectaris, excluso melior Phryge, porrigit Hebe;
Huc ades, et genium templis nascentibus infer.
Non te Lerna nocens, nec pauperis arva Molorchi,
Nec formidatus Nemees ager, antrave poscunt
Thracia, nec Pharii polluta altaria regis;
Sed felix, simplexque domus, fraudumque malarum
Inscia, et hospitibus Superis dignissima sedes.
Pone truces arcus, agmenque immite pharetrae,
Et regum multo perfusum sanguine robur,
Instratumque humeris dimitte gerentibus hostem.
Hic tibi Sidonio celsum pulvinar acantho
Texitur, et signis crescit torus asper eburnis.
Pacatus, mitisque veni; nec turbidus ira,
Nec famulare timens; sed quem te Maenalis Auge
Confectum thiasis, et multo fratre madentem
Detinuit: qualemque vagae post crimina noctis
Thestius obstupuit, toties socer. hic tibi festa
Gymnas, et insontes juvenum sine caestibus irae
Annua veloci peragunt certamina lustro.
Hic templis inscriptus, avo gaudente, sacerdos
Parvus adhuc, similisque tui, cum prima novercae
Monstra manu premeres, atque exanimata doleres.
Sed quaenam subiti veneranda exordia templi,
Dic age, Calliope: socius tibi grande sonabit
Alcides, tensoque modos imitabitur arcu.
Tempus erat, caeli cum torrentissimus axis
Incumbit terris, ictusque Hyperione multo

V. 30. Vulg. ANTRAQUE. 43. THESPIUS.

Acer anhelantes incendit Sirius agros.
Jamque dies aderat, profugis cum regibus aptum
Fumat Aricinum Triviae nemus, et face multa
Conscius Hippolyti splendet lacus: ipsa coronat
Emeritos Diana canes, et spicula tergit,
Et tutas sinit ire feras; omnisque pudicis
Itala terra focis Hecateias excolit idus.
Ast ego, Dardaniae quamvis sub collibus Albae
Rus proprium, magnique ducis mihi munere currens
Unda domi, curas mulcere aestusque levare
Sufficerent; notas Sirenum nomine rupes,
Facundique larem Pollî non hospes habebam;
Assidue moresque viri pacemque novosque
Pieridum flores, intactaque carmina discens.
Forte diem Triviae dum litore ducimus udo,
Angustasque fores assuetaque tecta gravati
Frondibus et patula defendimus arbore soles,
Delituit caelum, et subitis lux candida cessit
Nubibus, et tenuis graviore Favonius Austro
Immaduit; qualem Libyae Saturnia nimbum
Attulit, Iliaco dum dives Elissa marito
Donatur, testesque ululant per devia Nymphae.
Diffugimus, festasque dapes, redimitaque vina
Abripiunt famuli: nec quo convivia migrent;
(Quamvis innumerae gaudentia rura superne
Insedere domus, et multo culmine dives
Mons nitet) instantes sed proxima quaerere nimbi
Suadebant, laesique fides reditura sereni.
Stabat dicta sacris tenuis casa, nomine templi,

V. 69. Vulg. GRAVAMUS. 82. SACRI.

Et magnum Alciden humili lare parva premebat,
Fluctivagos nautas, scrutatoresque profundi
Vix operire capax. huc omnis turba coïmus;
Huc epulae, ditesque tori, coetusque ministrûm
Stipantur, nitidaeque cohors gratissima Pollae.
Non cepere fores, angustaque deficit aedes.
Erubuit, risitque Deus, dilectaque Pollî
Corda subit, blandisque animum complectitur ulnis:
TUNE, inquit, largitor opum, qui mente profusa
Tecta Dicarcheae pariter, juvenemque replesti
Parthenopen? nostro qui tot fastigia monti,
Tot virides lucos, tot saxa imitantia vultus,
Aeraque, tot scripto viventes lumine ceras
Fixisti? quid enim ista domus, quid terra, priusquam
Te gauderet, erant? longo tu tramite nudos
Texisti scopulos, fueratque ubi semita tantum,
Nunc ibi distinctis stat porticus alta columnis,
Ne sorderet iter: curvi tu litoris ora
Clausisti calidas gemina testudine nymphas:
Vix opera enumerem: mihi pauper, et indigus uni
Pollius? et tales hilaris tamen intro penates,
Et litus, quod pandis, amo. sed proxima sedem
Despicit, et tacite ridet mea numina Juno.
Da templum, dignasque tuis conatibus aras,
Quas puppes velis nolint transire secundis:
Quo pater aetherius, mensisque accita deorum
Turba, et ab excelso veniat soror hospita tecto.
Nec te, quod solidus contra riget umbo maligni

V. 89. L. Erubuit VIDISSE Deus. 90. VIRUM. 92. DICARCHEI. [97. ERANT, antea ERAT. *ED. DR.*] 101. LYMPHAS. 109. TEMPLO.

Montis, et immenso non unquam excisus ab aevo
Terreat; ipse adero, et conamina tanta juvabo,
Asperaque invitae perfringam viscera terrae.
Incipe, et Herculeis fidens hortatibus aude.
Non Amphioniae steterint velocius arces,
Pergameusve labor. dixit, mentemque reliquit.
Nec mora, conscripta formantur imagine templa:
Innumerae coiere manus. his caedere silvas,
Et levare trabes: illis immergere curae
Fundamenta solo. coquitur pars uvida terrae
Protectura hiemes, atque exclusura pruinas;
Indomitusque silex curva fornace liquescit.
Praecipuus sed enim labor est excindere dextra
Oppositas rupes, et saxa negantia ferro.
Hic pater ipse loci, positis Tirynthius armis
Insudat, validaque solum deforme bipenni,
Cum grave nocturna caelum subtexitur umbra,
Ipse fodit. dites Capreae, viridesque resultant
Taurubulae, et terris ingens redit aequoris echo.
Non tam grande sonat motis incudibus Aetna,
Cum Brontes Steropesque ferit: nec major ab antris
Lemniacis fragor est, ubi flammeus aegida caelat
Mulciber, et castis exornat Pallada donis.
Decrescunt scopuli, et rosea sub luce reversi
Artifices mirantur opus. vix annus anhelat
Alter, et ingenti dives Tirynthius arce
Despectat fluctus, et junctae tecta novercae
Provocat, et dignis invitat Pallada templis.
Jam placidae dant signa tubae, jam fortibus ardens

V. 111. Vulg. EXESUS. 117. FORMATUR imagine TELA. 124. RIGENTIA.

Fumat arena sacris: hos nec Pisaeus honores
Juppiter, aut Cyrrhae pater aspernetur opacae.
Nil his triste locis. cedat lacrymabilis Isthmos,
Cedat atrox Nemee: litat hic felicior infans.
Ipsae pumiceis virides Nereïdes antris
Exiliunt ultro, et scopulis uventibus haerent;
Nec pudet occulte nudas spectare palaestras.
Spectat et Icario nemorosus palmite Gaurus,
Silvaque quae cinctam pelago Nesida coronat;
Et placidus Limon, omenque Euploea carinis,
Et Lucrina Venus; Phrygioque e vertice Graias
Adsciscis, Misene, tubas: ridetque benigna
Parthenope gentile sacrum, nudosque virorum
Certatus, et parva suae simulachra coronae.
Quin age, et ipse libens proprii certaminis actus
Invicta dignare manu: seu nubila disco
Findere, seu volucres zephyros praevertere telo,
Seu tibi dulce manu liquidas nodare palaestras,
Indulge his sacris: et si tibi poma supersunt
Hesperidum, gremio venerabilis ingere Pollae;
Nam capit, et tantum non degener ambit honorem.
Quod si dulce decus viridesque resumeret annos,
(Da veniam, Alcide) fors huic et pensa tulisses.
Haec ego nascentes laetùm bacchatus ad aras
Libamenta tuli. nunc ipsum in limine cerno
Solventem voces, et talia dicta ferentem:
MACTE animis opibusque, meos imitate labores,
Qui rigidas rupes, infoecundaeque pudenda

V. 145. Vulg. HUMENTIBUS. [148. CINCTAM, antea FIXAM. *ED. DR.*] 149. NUMENQUE. 151. ADDISCIS 157. LIBYCAS NUDARE. 158. INDULGE SACRIS. 160. DEDIGNATUR, vel DEGENERABIT. 163. LAETUS bacchatus.

Naturae deserta domas, et vertis in usum
Lustra habitata feris, foedeque latentia profers
Numina. quae tibi nunc meritorum praemia solvam?
Quas referam grates? Parcarum fila tenebo,
Extendamque colus: duram scio vincere mortem;
Avertam luctus, et tristia damna vetabo,
Teque nihil laesum viridi renovabo senecta;
Concedamque diu juvenes spectare nepotes:
Donec et hic sponsae maturus, et illa marito;
Rursus et ex illis soboles nova; grexque protervus
Nunc humeris irreptet avi, nunc agmine blando
Certatim placidae concurrat ad oscula Pollae.
Nam templis nunquam statuetur terminus aevi,
Dum me flammigeri portabit machina caeli.
Nec mihi plus Nemee, priscumve habitabitur Argos,
Nec Tiburna domus, solisve cubilia Gades.
Sic ait, et tangens surgentem altaribus ignem,
Populeaque movens albentia tempora silva,
Et Styga et aetherei juravit fulmina patris.

II.

PROPEMPTICON METIO CELERI.

Di, quibus audaces amor est servare carinas,
Saevaque ventosi mulcere pericula ponti,
Sternite molle fretum, placidumque advertite votis
Concilium, et lenis non obstrepat unda precanti.

V. 182. Vulg. PRISCUMQUE. 183. SOLISQUE.

Grande tuo rarumque damus, Neptune, profundo
Depositum. juvenis dubiae committitur alno
Metius, atque animae partem super aequora nostrae
Majorem transferre parat. proferte benigna
Sidera, et antennae gemino considite cornu,
Oebalii fratres: vobis pontusque polusque
Luceat: Iliacae longe nimbosa sororis
Astra fugate, precor, totoque excludite caelo.
Vos quoque caeruleum, divae Nereides, agmen,
Quîs honor, et regni cessit fortuna secundi,
(Dicere quas magni fas sit mihi sidera ponti)
Surgite de vitreis spumosae Doridos antris,
Baianosque sinus, et foeta tepentibus undis
Litora tranquillo certatim ambite natatu,
Quaerentes ubi celsa ratis quam scandere gaudet
Nobilis Ausoniae Celer armipotentis alumnus.
Nec quaerenda diu: modo nam trans aequora terris
Prima Dicarcheis Pharium gravis intulit annum:
Prima salutavit Capreas, et margine dextro
Sparsit Tyrrhenae Mareotica vina Minervae.
Hujus utrumque latus molli praecingite gyro;
Partitaeque vices, vos stuppea tendite mali
Vincula, vos summis annectite suppara velis,
Vos Zephyris aperite sinus: pars transtra reponat,
Pars demittat aquis curvae moderamina puppis.
Sint quibus exploret rupes gravis arte molybdis,
Quaeque secuturam religent post terga phaselon,
Uncaque submersae penitus retinacula vellant.
Temperet haec aestus, pelagusque inclinet ad ortus:

V. 6. Vulg. DUBIO — ALTO. 9. CONSISTITE. 15. QUAE. 19. QUA scandere. 26. ET PARTITE. 30. MOLOCHUS.

Officio careat glaucarum nulla sororum.
Huic multo Proteus, geminoque huic corpore Triton
Praenatet; et subitis qui perdidit inguina monstris
Glaucus, adhuc quoties patriis allabitur oris
Litoream blanda feriens Anthedona cauda.
Tu tamen ante omnes, diva cum matre Palaemon,
Annue, si vestras amor est mihi pandere Thebas,
Nec cano degeneri Phoebeum Amphiona plectro.
Et pater, Aeolio frangit qui carcere ventos,
Cui varii flatus, omnisque per aequora ponti
Spiritus, atque hiemes nimbosaque nubila parent,
Arctius objecto Borean, Eurumque, Notumque
Monte premat: soli zephyro sit copia caeli,
Solus agat puppes; summasque supernatet undas
Assiduus pelago; donec tua, turbine nullo,
Laeta Paretoniis assignet carbasa ripis.
Audimur: vocat ipse ratem, nautasque morantes
Increpat. inde meum timido jam frigore pectus
Labitur, et nequeo, quamvis movet ominis horror,
Claudere suspensos oculorum in margine fletus.
Jamque ratem terris divisit fune soluto
Navita, et angustum dejecit in aequora pontem:
Saevus et e puppi longo clamore magister
Dissipat amplexus, atque oscula fida revellit,
Nec longum cara licet in cervice morari.
Attamen in terras e plebe novissimus omni
Ibo, nec egrediar nisi jam cedente carina.
Quis rude, et abscissum miseris animantibus aequor
Fecit iter? solidaeque pios telluris alumnos

V. 35. Vulg. gemino HINC ET corpore. 43. MUNDI. 44. AC hiemes. 51. ECCE. 56. UBI e puppi.

Expulit in fluctus, pelagoque immisit hiantes?
Audax ingenii; nec enim temeraria virtus
Illa magis, summae gelidum quae Pelion Ossae
Junxit, anhelantemque jugis bis pressit Olympum.
Usque adeone parum lentas transire paludes,
Stagnaque et angustos summittere pontibus amnes?
Imus in abruptum, gentilesque undique terras
Fugimus, exigua clausi trabe, et aëre nudo.
Inde furor ventis, indignataeque procellae,
Et caeli fremitus, et fulmina plura Tonanti.
Ante rates, pigro torpebant aequora somno;
Nec spumare Thetis, nec spargere nubila fluctus
Audebant: visis tumuerunt puppibus undae,
Inque hominem surrexit hiems. tunc nubila Pleias,
Oleniumque pecus; solito tunc pejor Orion.
Justa queror: fugit ecce vagas ratis acta per undas
Paulatim minor, et longe servantia vincit
Lumina, tot gracili ligno complexa timores,
Teque super reliquos, te, nostri pignus amoris
Portatura, Celer. quos nunc ego pectore somnos,
Quosve queam perferre dies? quis cuncta paventi
Nuntius, an facili te praetermiserit unda
Lucani rabida ora maris: num torva Charybdis
Fluctuet, aut Siculi populatrix virgo profundi:
Quos tibi currenti praeceps ferat Adria mores:
Quae pax Carpathio: quali te subvehat aura
Doris Agenorei furtis blandita juvenci?
Sed merui questus: quid enim, te castra petente,
Non vel ad ignotos ibam comes impiger Indos

V. 66. L. IMPRESSIT. 81. Vulg. QUAEQUE. 84. NUNTIET.

Cimmeriumque Chaos? starem prope bellica regis
Signa mei, seu tela manu, seu frena teneres,
Armatis seu jura dares; operumque tuorum
Etsi non socius, certe mirator adessem.
Si quondam magno Phoenix reverendus Achilli
Litus ad Iliacum, Thymbraeaque Pergama venit
Imbellis, tumidoque nihil juratus Atridae,
Cur nobis ignavus amor? sed pectore fido
Nusquam abero, longisque sequar tua carbasa votis.
Isi, Phoroneis quondam stabulata sub antris,
Nunc regina Phari, numenque Orientis anheli,
Excipe mulcisono puppem Mareotida sistro:
Ac juvenem egregium, Latius cui ductor Eoa
Signa, Palaestinasque dedit frenare cohortes,
Ipsa manu placida per limina festa, sacrosque
Duc portus, urbesque tuas. te praeside, noscat
Unde paludosi foecunda licentia Nili:
Cur vada desidant, et ripa coërceat undas
Cecropio signata luto: cur invida Memphis,
Curve Therapnaei lasciviat ora Canopi:
Cur servet Pharias Lethaeus janitor aras;
Vilia cur magnos aequent animalia Divos:
Quae sibi praesternat vivax altaria Phoenix:
Quos dignetur agros, aut quo se gurgite Nili
Mergat adoratus trepidis pastoribus Apis.
Duc et ad Aemathios manes, ubi belliger urbis
Conditor Hyblaeo perfusus nectare durat:
Anguiferamque domum, blando qua mersa veneno
Actias Ausonias fugit Cleopatra catenas.

V. 96. Vulg. sic. [103. MULCISONO; antea MULTISONO. 110. SIGNATA; antea STAGNATA. *ED. DR.*]

Usque et in Assyrias sedes, mandataque castra
Prosequere, et Marti juvenem, Dea, trade Latino.
Nec novus hospes erit: puer his sudavit in arvis
Notus adhuc tantum majoris munere clavi:
Jam tamen et turmas facili praevertere gyro
Fortis, et Eoas jaculo damnare sagittas.
Ergo erit illa dies, qua te majora daturus
Caesar ab emerito jubeat discedere bello?
Hoc nos hoc iterum stantes in litore, versos
Cernemus fluctus, aliasque rogabimus auras.
O tum quantus ego! aut quanta votiva movebo
Plectra lyra! cum me magna cervice ligatum
Attolles humeris, atque in mea pectora primum
Incumbes e puppe novus, servataque reddes
Colloquia, inque vicem medios narrabimus annos:
Tu, rapidum Euphraten, et regia Bactra, sacrasque
Antiquae Babylonis opes, et Zeugma, Latinae
Pacis iter: qua dulce nemus florentis Idumes;
Quo pretiosa Tyros rubeat, quo purpura fuco
Sidoniis iterata cadis; quo germine primum
Candida felices sudent opobalsama virgae:
Ast ego, devictis dederim quae justa Pelasgis,
Quaeque laboratas claudat mihi pagina Thebas.

[V. 123. HIS — ARVIS; antea HIC — ARMIS. *ED. DR.*] 129. L. litore, VERSOS etc. [recepimus nunc HOC — VERSOS, cum antea esset AT — VASTOS. *ED. DR.*]. 139. Vulg. QUA — QUA purpura SUCCO. 140. VADIS: UBI germine. 142. BUSTA. 143. QUAEVE.

III.

LACRIMAE * CLAUDII ETRUSCI.

SUMMA Deûm Pietas, cujus gratissima caelo
Rara profanatas inspectant numina terras,
Huc vittata comam niveoque insignis amictu,
Qualis adhuc praesens nullaque expulsa nocentum
Fraude, rudes populos atque aurea regna colebas,
Mitibus exequiis ades; et lugentis Etrusci
Cerne pios fletus, laudataque lumina terge.
Nam quis inexpleto rumpentem pectora questu,
Complexumque rogos incumbentemque favillis
Aspiciens, non aut primaevae funera plangi
Conjugis, aut nati modo pubescentia credat
Ora rapi flammis? pater est, qui fletur. adeste
Dîque hominesque sacris. procul hinc, procul ite nocentes;
Si cui corde nefas tacitum, fessique senectus
Longa patris; si quis pulsatae conscius umbram
Matris, et inferna rigidum timet Aeacon urna:
Insontes, castosque voco. tenet ecce seniles
Leniter adplicitos vultus, sanctamque parentis
Caniciem spargit lacrimis, animaeque supremum
Frigus amat: celeres genitoris filius annos,
(Mira fides) pigrasque putat properasse sorores.
Exultent placidi Lethaea flumina manes,
Elysiae gaudete domus: date serta per aras,
Festaque pallentes hilarent altaria lucos.
Felix, heu nimium felix, plorataque nato

* Vulg. omittitur vox CLAUDII. V. 15. UNQUAM. 18. IMPLICITOS. [21. PIGRAS; antea NIGRAS. ED. DR.] 25. ET nimium.

Umbra venit. longe Furiarum sibila, longe
Tergeminus custos. penitus via longa patescat
Manibus egregiis. eat, horrendumque silentis
Accedat domini solium, gratesque supremas
Perferat, et totidem juveni roget anxius annos.
Macte pio gemitu! dabimus solatia dignis
Luctibus, Aoniasque tuo sacrabimus ultro
Inferias, Etrusce, seni. tu largus Eoa
Germina, tu messes Cilicumque Arabumque superbis
Merge rogis: ferat ignis opes haeredis, et alto
Aggere missuri nitido pia nubila caelo
Stipentur cineres: nos non arsura feremus
Munera; venturosque tuus durabit in annos,
Me monstrante, dolor: neque enim mihi flere parentem
Ignotum, et similes gemui projectus ad ignes.
Ille mihi tua damna dies compescere cantu
Suadet; et ipse tuli, quos nunc tibi confero, questus.
Non tibi clara quidem, senior placidissime, gentis
Linea, nec proavis demissum stemma: sed ingens
Supplevit fortuna genus, culpamque parentum
Occuluit. neque enim dominos de plebe tulisti;
Sed quibus occasus pariter famulantur et ortus.
Nec pudor iste tibi: quid enim terrisque poloque
Parendi sine lege manet? vice cuncta reguntur,
Alternisque regunt. propriis sub regibus omnis
Terra: premit felix regum diademata Roma;
Hanc ducibus frenare datum: mox crescit in illos
Imperium Superis. sed habent et numina legem:
Servit et astrorum velox chorus, et vaga servit

V. 32. Vulg. AETERNASQUE ULTRO sacrabimus UMBRIS. 33. SENIS. 40. Ignotum: SIMILIS — IGNEM, 50. PREMUNT.

Luna, nec injussi toties redit orbita solis,
Et (modo si fas est aequare jacentia summis)
Pertulit et saevi Tirynthius horrida regis
Pacta, nec erubuit famulantis fistula Phoebi.
Sed neque barbaricis Latio transmissus ab oris:
Smyrna tibi gentile solum, potusque verendo
Fonte Meles, Hermique vadum; quo Lydius intrat
Bacchus, et aurato reficit sua cornua limo.
Laeta dehinc series, variisque ex ordine curis
Auctus honos; semperque gradus prope numina, semper
Caesareum coluisse latus, sacrisque Deorum
Arcanis haerere datum. Tibereïa primum
Aula tibi, vix dum ora nova mutante juventa,
Panditur. hic, annis multa super indole victis,
Libertas oblata venit. nec proximus heres
Immitis quanquam et furiis agitatus, abegit.
Hunc et in Arctoas tenuis comes usque pruinas
Terribilem affatu passus visuque tyrannum
Immanemque suis, ut qui metuenda ferarum
Corda domant, mersasque jubent jam sanguine tacto
Reddere ab ore manus, et nulla vivere praeda.
Praecipuos sed enim merito subvexit in actus
Nondum stelligerum senior dimissus in axem
Claudius, et longo transmisit habere Neroni.
Quis Superos metuens pariter tot templa, tot aras
Promeruisse datur? summi Jovis aliger Arcas
Nuntius: imbrifera potitur Thaumantide Juno:
Stat celer obsequio jussa ad Neptunia Triton:

V. 55. Vulg. INJUSSAE — LUCIS. 57. Forte, Pertulit EURYSTHEI. 61. QUO [nunc receptum, cum antea esset QUOD. *ED. DR.*] 68. Forte, MAGNA super. 76. SUBREXIT. 77. DEMISSUS. 78. TRANSMITTIT — NEPOTI.

Tu toties mutata ducum juga rite tulisti
Integer, inque omni felix tua cymba profundo.
Jamque piam lux alta domum, praecelsaque toto
Intravit Fortuna gradu. jam creditur uni
Sanctarum digestus opum, sparsaeque per omnes
Divitiae populos, magnique impendia mundi.
Quicquid ab auriferis ejectat Iberia fossis,
Dalmatico quod monte nitet, quod messibus Afris
Verritur, aestiferi quicquid terit area Nili,
Quodque legit mersus pelagi scrutator Eoi,
Et Lacedaemonii pecuaria culta Galesi,
Perspicuaeque nives, Massylaque robora, et Indi
Dentis honos: uni parent commissa ministro,
Quae Boreas, quaeque Eurus atrox, quae nubilus Auster
Invehit. hibernos citius numeraveris imbres,
Silvarumque comas. vigil iste animique sagacis
Exitus evolvit, quantum Romana sub omni
Pila die, quantumque Tribus: quid templa: quid alti
Undarum cursus, quid propugnacula poscant
Aequoris, aut longe series porrecta viarum:
Quod Domini celsis niteat laquearibus aurum,
Quae Divum in vultus igni formanda liquescat
Massa; quid Ausoniae scriptum crepet igne monetae.
Hinc tibi rara quies, animoque exclusa voluptas,
Exiguaeque dapes, et nunquam laesa profundo
Cura mero. sed jura tamen genialia cordi,
Et mentem vincire toris, et jungere festa
Connubia, et fidos domino genuisse clientes.
Quis sublime decus formamque insignis Etruscae

V. 87. Vulg. PARTAEQUE. 109. L. MULCERE. 111. GENUS.

Nesciat? haud unquam proprio mihi cognita visu,
Sed decus eximium formae par reddit imago
Vultibus, et similis natorum gratia monstrat.
Nec vulgare genus: fasces, summamque curulem
Frater, et Ausonios enses, mandataque fidus
Signa tulit, cum prima truces amentia Dacos
Impulit, et magno gens est damnata triumpho.
Sic quicquid patrio cessatum a sanguine, mater
Reddidit; obscurumque latus clarescere vidit
Connubio gavisa domus. nec pignora longe:
Quippe bis ad partus venit Lucina, manuque
Ipsa levi gravidos tetigit fecunda labores.
Felix ah! si longa dies, si cernere vultus
Natorum viridesque genas tibi justa dedissent
Stamina! sed media cecidere abrupta juventa
Gaudia, florentesque manu scidit Atropos annos:
Qualia pallentes declinant lilia culmos,
Pubentesve rosae primos moriuntur ad Austros,
Aut ubi verna novis expirat purpura pratis.
Illa sagittiferi circumvolitastis, Amores,
Funera, maternoque rogos unxistis amomo:
Nec modus aut pennis laceris aut crinibus ignem
Spargere, collataeque pyram struxere pharetrae.
Quas tunc inferias, aut quae lamenta dedisses
Maternis, Etrusce, rogis, qui funera patris
Haud matura putas, atque hos pius ingemis annos?
Illum et, qui nutu superas nunc temperat arces
Progeniem claram terris partitus et astris,

V. 112. Vulg. HAUDQUAQUAM. [Restituimus HAUD UNQUAM, cum antea esset HAUDQUAMQUAM. 119. A, antea EST. *ED. DR.*] 129. PubentesQUE. 134 COLLECTAEQUE

Laetus Idumaei donavit honore triumphi:
Dignatusque loco victricis et ordine pompae
Non vetuit, tenuesque nihil minuere parentes.
Atque idem in cuneos populum cum duxit equestres,
Mutavitque genus, laevaeque ignobile ferrum
Exuit, et celse natorum aequavit honori.
Dextra bis octonis fluxerunt saecula lustris,
Atque aevi sine nube tenor. Quam dives in usus
Natorum, totoque volens excedere censu,
Testis adhuc largi nitor inde assuetus Hetrusci,
Cui tua non humiles dedit indulgentia mores.
Hunc siquidem amplexu semper revocante tenebas
Blandus, et imperio nunquam pater: hujus honori
Pronior ipse etiam gaudebat cedere frater.
Quas tibi devoti juvenes pro patre renato,
Summe ducum, grates, aut quae pia vota rependant?
Tu (seu tarda situ, rebusque exhausta senectus
Erravit; seu blanda diu Fortuna regressum
Maluit) attonitum et venturi fulminis ictus
Horrentem, tonitru tantum lenique procella
Contentus monuisse senem: cumque horrida supra
Aequora, curarum socius procul Itala rura
Linqueret, hic molles Campani litoris oras,
Et Diomedeas concedere jussus in arces,
Atque hospes, non exul erat. nec plura moratus
Romuleum referas iterum, Germanice, limen,
Moerentemque foves, inclinatosque penates
Erigis. haud mirum; Ductor placidissime; quando
Haec est quae victis parcentia foedera Cattis,

V. 145. CELSO natorum.

Quaeque suum Dacis donat clementia montem:
Quae modo Marcomanos post horrida bella, vagosque
Sauromatas Latio non est dignata triumpho.
Jamque in fine dies, et inexorabile pensum
Deficit. hic moesti pietas me poscit Etrusci
Qualia nec Siculae moderantur carmina rupes,
Nec fati jam certus olor, saevique marita
Tereos. Heu quantis lassantem brachia vidi
Planctibus, et prono fusum super oscula vultu!
Vix famuli, comitesque tenent, vix arduus ignis
Submovet. haud aliter gemuit perjuria Theseus
Litore quo falsis deceperat Aegea velis.
Tunc immane fremens, foedatusque ora, tepentes
Affatur cineres: Cur nos, fidissime, linquis
Fortuna redeunte, pater? modo numina magni
Praesidis, atque breves Superum pacavimus iras,
Nec frueris; tantique orbatus muneris usu
Ad manes, ingrate, fugis. nec flectere Parcas,
Aut placare malae datur aspera numina Lethes?
Felix, cui magna patrem cervice vehenti
Sacra Mycenaeae patuit reverentia flammae!
Quique tener saevis genitorem Scipio Poenis
Abstulit, et Lydi pietas temeraria Lausi.
Ergo et Thessalici conjux pensare mariti
Funus, et immitem potuit Styga vincere supplex
Thracius? ah quanto melius pro patre liceret!
Non totus rapiere tamen, nec funera mittam
Longius: hic manes, hic intra tecta tenebo.

V. 180. Vulg. QUI. [181. FREMENS, antea GEMENS. *ED. DR.*] 184. PLACAVIMUS. 186 IGNARE. 192. Ergo Thessalici. 193. PHRYGA.

Tu custos, dominusque laris; tibi cuncta tuorum
Parebunt. ego rite minor, semperque secundus
Assiduas libabo dapes et pocula sacris
Manibus, effigiesque colam: te lucida saxa,
Te similem doctae referet mihi linea cerae:
Nunc ebur, et fulvum vultus imitabitur aurum.
Inde viam morum, longaeque examina vitae,
Affatusque pios, monituraque somnia poscam.
Talia dicentem genitor dulcedine laeta
Audit, et immites lente descendit ad umbras,
Verbaque dilectae fert narraturus Etruscae.
Salve supremum, senior mitissime patrum,
Supremumque vale: qui nunquam, sospite nato,
Triste Chaos, moestique situs patiere sepulchri.
Semper odoratis spirabunt floribus arae,
Semper et Assyrios felix bibet urna liquores,
Et lacrimas, qui major honos. hic sacra litabit
Manibus, inque tua tumulum tellure levabit.
Nostra quoque, exemplo meritus, tibi carmina sanxit
Hoc etiam gaudens cinerem donasse sepulchro.

IV.

* CAPILLI FLAVII EARINI.

ITE, comae, facilemque precor transcurrite pontum:
Ite, coronato recubantes molliter auro:

V. 199. Vulg. ASSIDUE. 203. Forte, SANCTAEQUE. 208. GENITOR. 210. MOESTIS — SEPULCHRIS. 214. EQUE. 215. MERITIS, et SANCIT. * COMA EARINI.

Ite, dabit cursus mitis Cytherea secundos,
Placabitque Notos: fors et de puppe timenda
Transferet, inque sua ducet super aequora concha.
Accipe laudatos, juvenis Phoebeïe, crines
Quos tibi Caesareus donat puer: accipe laetus,
Intonsoque ostende patri. sine dulce nitentes
Comparet, atque diu fratris putet esse Lyaei.
Forsan et ipse comae nunquam labentis honorem
Proferet, atque alio clausum tibi ponet in auro.
Pergame, pinifera multum felicior Ida!
Illa licet sacrae placeat sibi laude rapinae;
(Nempe dedit Superis illum, quem turbida semper
Juno videt, refugitque manum, nectarque recusat)
At tu grata Deis, pulchroque insignis alumno,
Misisti Latio placida quem fronte ministrum
Juppiter Ausonius pariter, Romanaque Juno
Aspiciunt, et uterque probant. Nec tanta potenti
Terrarum Domino divum sine mente voluptas.
Dicitur Idalios Erycis de vertice lucos
Dum petit, et molles agitat Venus aurea cycnos,
Pergameas intrasse domos, ubi maximus aegris
Auxiliator adest, et festinantia sistens
Fata salutifero mitis Deus incubat angui.
Hic puerum egregiae praeclarum sidere formae
Ipsius ante Dei ludentem conspicit aras.
Ac primum subita paulum decepta figura
Natorum de plebe putat: sed non erat illi
Arcus, et ex humeris nullae fulgentibus umbrae.
Miratur puerile decus; vultumque comasque

V. 13. NUBE. [27. ARAS, antea ARAM. *ED. DR.*]

Aspiciens, Tune Ausonias, ait, ibis ad arces,
Neglectus Veneri? tu sordida tecta, jugumque
Servitii vulgare feres? procul absit: ego isti
Quem meruit, formae dominum dabo. vade age mecum,
Vade puer; ducam volucri per sidera curru
Donum immane duci: nec te plebeia manebunt
Jura; Palatino famulus deberis amori.
Nil ego, nil, fateor, toto tam dulce sub orbe
Aut vidi, aut genui. cedat tibi Latmius ultro
Sangariusque puer; quemque irrita fontis imago
Et sterilis consumpsit amor. te coerula Nais
Mallet, et apprensa traxisset fortius urna.
Tu, puer, ante omnes; solus formosior ille
Cui daberis. Sic orsa, leves secum ipsa per auras
Tollit, olorinaque jubet considere biga.
Nec mora: jam Latii montes, veterisque penates
Evandri, quos mole nova pater inclytus urbis
Excolit, et summis aequat Germanicus astris.
Tunc propior jam cura deae, quae forma capillis
Optima, quae vestis roseos accendere vultus
Apta; quod in digitis, collo quod dignius aurum.
Norat caelestes oculos ducis, ipsaque taedas
Junxerat, et plena dederat connubia dextra.
Sic ornat crines, Tyrios sic fundit amictus;
Dat radios, ignemque suum. cessere priores
Deliciae, famulûmque greges: hic pocula magno
Prima duci, murrasque graves, crystallaque portat
Candidiore manu: crescit nova gratia Baccho.
Care puer, Superis qui praelibare verendum

V. 39. Vulg. JAM dulce. 47. VETERESQUE.

Nectar, et ingentem toties contingere dextram
Electus, quam nosse Getae, quam tangere Persae,
Armeniique, Indique petunt! O sidere dextro
Edite, multa tibi divum indulgentia favit!
Olim etiam, ne prima genas lanugo nitentes
Spargeret, et pulchrae fuscaret gratia formae,
Ipse Deus patriae, celsam trans aequora liquit
Pergamon. haud ulli puerum mollire potestas
Credita; sed tacita juvenis Phoebeïus arte
Leniter, et nullo concussum vulnere corpus
De sexu transire jubet. tamen anxia curis
Mordetur, puerique timet Cytherea dolores.
Nondum pulchra ducis clementia coeperat ortu
Intactos servare mares; nunc frangere sexum,
Atque hominem mutare nefas; gavisaque solos
Quos genuit Natura videt; nec lege sinistra
Ferre timent famulae natorum pondera matres.
Tu quoque, nunc juvenis, genitus si tardius esses,
Umbratusque genas, et adultos fortior artus,
Non unum gaudens Phoebea ad limina munus
Misisses: patrias nunc vertex solus ad aras
Naviget. hunc multo Paphie saturabat amomo,
Hunc nova tergemina repetebat Gratia dextra.
Huic et purpurei cedat coma saucia Nisi,
Et quam Sperchio tumidus servabat Achilles.
Ipsi, cum primum niveam praecerpere frontem
Decretum est, humerosque manu nudare nitentes,
Accurrunt teneri Paphia cum matre volucres,

V. 66. Vulg. CARPERET. ibid. Forte, GAUDIA formae. [70. ET NULLO, antea HAUD ULLO. *ED. DR.*] 83. PECTEBAT. 87. MODO. 88. Forte, Accurrunt PUERI etc.

Expediuntque comas, et serica pectore ponunt
Pallia. tunc junctis crinem incidere sagittis,
Atque auro, gemmisque locant: rapit ipsa cadentes
Mater, et arcanos iterat Cytherea liquores.
Tunc puer e turba, manibus qui forte supinis
Nobile gemmato speculum portaverat auro,
Hoc quoque demus, ait; patriis nec gratius ullum
Munus erit templis, ipsoque potentius auro.
Tu modo fige aciem, et vultus hos usque relinque.
Sic ait, et speculum seclusit imagine rapta.
At puer egregias tendens ad sidera palmas,
His mihi pro donis, hominum mitissime custos,
(Si merui) longa dominum renovare juventa,
Atque orbi servare velis! hoc sidera mecum,
Hoc undae, terraeque rogant. eat, oro, per annos
Iliacos, Pyliosque situs; propriosque penates
Gaudeat, et secum Tarpeia senescere templa.
Sic ait, et motas miratur Pergamos aras.

V.

AD CLAUDIAM UXOREM.

QUID mihi moesta die, sociis quid noctibus, uxor,
Anxia, pervigili ducis suspiria cura?
Non metuo ne laesa fides, aut pectore in isto
Alter amor: nullis in te datur ire sagittis,

V. 97. Vulg. HUC usque. 98. RECLUSIT. 99. EGREGIUS. 104. SIMUL.

(Audiat infesto licet haec Rhamnusia vultu)
Non datur. et si egomet patrio de litore raptus
Quattuor emeritis per bella, per aequora, lustris
Errarem, tu mille procos intacta fugares;
Non intersectas commenta retexere telas,
Sed sine fraude palam, thalamisque orbata negasses.
Dic tamen unde alia mihi fronte, et nubila vultus?
Anne quod Euboïcos fessus remeare penates
Auguror, et patria senium componere terra?
Cur hoc triste tibi? certe lascivia cordi
Nulla, nec aut rapidi mulcent te praelia Circi,
Aut intrat sensus clamosi turba theatri:
Sed probitas, et opaca quies, et sordida nunquam
Gaudia. Quas autem comitem te rapto per undas?
Quamquam, et si gelidas irem mansurus ad Arctos,
Vel super Hesperiae vada caligantia Thules,
Aut septemgemini caput haud penetrabile Nili,
Hortarere vias. Etenim tua, (nempe benigna
Quam mihi sorte Venus junctam florentibus annis
Servet et in senium;) tua, (quae me vulnere primo
Intactum thalamis, et adhuc juvenile vagantem
Fixisti) tua frena libens, docilisque recepi;
Et semel insertas non mutaturus habenas
Usque premo. Ter me nitidis Albana ferentem
Dona comis, sanctoque indutum Caesaris auro
Visceribus complexa tuis; sertisque dedisti
Oscula anhela meis. Tu, cum Capitolia nostrae
Inficiata lyrae, saevum ingratumque dolebas

V. 9. Vulg. INTERTEXTAS. 10. THALAMOSQUE ARMATA [11. VULTUS, antea VULTU. ED. DR.] 22. HAEC MENS tua. 28. VIDISTI. 29. COMES.

Mecum victa Jovem: tu procurrentia primis
Carmina nostra sonis, motasque in murmura voces
Aure rapis vigili: longi tu sola laboris
Conscia, cumque tuis crevit mea Thebaïs annis.
Qualem te nuper Stygias prope raptus ad undas,
Cum jam Lethaeos audirem comminus amnes,
Aspexi! tenuique oculos jam morte cadentes.
Scilicet exhausti Lachesis mihi tempora fati
Te tantum miserata dedit, Superique potentes
Invidiam timuere tuam. post ista, propinquum
Nunc iter, optatosque sinus comes ire moraris?
Heu ubi nota fides, totque explorata per usus,
Qua veteres Latias, Graiasque Heroïdas aequas?
Isset ad Iliacas (quid enim deterret amantes?)
Penelope gavisa domos, si passus Ulixes.
Questa est Aegiale, questa est Meliboea relinqui,
Et quamquam saevi fecerunt Maenada planctus.
Nec minor his tu nosse fidem, firmamque maritis
Reddere. sic certe cineres, umbramque priorem
Quaeris adhuc: sic exequias amplexa canori
Conjugis, ingentes iteras de pectore planctus,
Jam mea. Nec pietas alia est tibi, curaque natae:
Sic ut mater amas, sic nunquam corde recedit
Nata tuo; fixamque animi penetralibus imis
Nocte, dieque tenes. non sic Trachinia nidos
Alcyone veros, non sic Philomela penates
Circuit amplexusque, animamque in pignora transfert.

V. 34. Vulg. TOTASQUE in MURMURE NOCTES. 37. MODO. 53. ITERASTI pectore. 56. Forte, ILLA tuo. 58. VERNOS. [59. AMPLEXUSQUE, antea AMPLECTENS. *ED. DR.*]

Et nunc illa terit viduum quod sola cubile,
Otia tam pulchrae terit infecunda juventae:
Sed venient plenis, venient connubia, taedis.
Sic certe, formaeque bonis, animique meretur:
Sive chelyn complexa ferit, seu voce paterna
Discendum Musis sonat, et mea carmina flectit,
Candida seu molli diducit brachia motu;
Ingenium probitas, artemque modestia vincit.
Nonne leves pueros, non te, Cytherea, pudebat
Hoc cessare decus? Nec tantum Roma jugales
Conciliare toros, festasque accendere taedas
Fertilis; et nostra generi tellure dabuntur.
Non adeo Vesuvinus apex, et flammea diri
Montis hiems trepidas exhausit civibus urbes:
Stant, populisque vigent. hic auspice condita Phoebo
Tecta, Dicarchei portus, et litora mundo
Hospita: et hic magnae tractus imitantia Romae
Quae Capys advectis implevit moenia Teucris.
Nostra quoque haud propriis tenuis, nec rara colonis
Parthenope; cui mite solum trans aequora vectae
Ipse Dionaea monstravit Apollo columba.
Has ego te sedes (nam nec mihi barbara Thrace
Nec Libye natale solum) transferre laboro:
Quas et mollis hiems, et frigida temperat aestas:
Quas imbelle fretum torpentibus alluit undis.
Pax secura locis, et desidis otia vitae,
Et nunquam turbata quies, somnique peracti.
Nulla foro rabies, aut strictae jurgia leges

V. 60. Vulg. HEU nunc. [VIDUUM — CUBILE, antea VIDUO — CUBILI. *ED. DR.*] 64. PETIT. [75. MUNDO, antea MUNDI. *ED. DR.*] 76. AT hic. 78. ET propriis. 87. jurgia LEGIS.

Norunt: jura viris solum, et sine fascibus, aequum.
Quid nunc magnificas species, cultusque locorum,
Templaque, et innumeris spatia interstincta columnis;
Et geminam molem nudi tectique theatri,
Et Capitolinis Quinquennia proxima lustris;
Quid laudem risus, libertatemque Menandri,
Quam Romanus honos et Graia licentia miscent?
Nec desunt variae circum oblectamina vitae:
Sive vaporiferas, blandissima litora, Baias,
Enthea fatidicae seu visere tecta Sibyllae
Dulce sit, Iliacoque jugum memorabile remo:
Seu tibi Bacchei vineta madentia Gauri
Teleboumque domos; trepidis ubi dulcia nautis
Lumina noctivagae tollit Pharus aemula lunae:
Caraque non molli juga Surrentina Lyaeo,
Quae meus ante alios habitator Pollius auget:
Aenariaeque lacus medicos, Statinasque renatas.
Mille tibi nostrae referam telluris amores:
Sed satis hoc conjux, satis hoc dixisse, creavit
Me tibi, me socium longos astrinxit in annos:
Nonne haec amborum genitrix, altrixque videri
Digna? sed ingratus qui plura adnecto, tuisque
Moribus indubito: venies, carissima conjux,
Praeveniesque etiam: sine me tibi ductor aquarum
Tybris, et armiferi sordebunt tecta Quirini.

V. 88. Vulg. MORUM jura viris.

P. PAPINII STATII
SILVARUM
LIBER QUARTUS.

AD MARCELLUM.

Inveni librum, Marcelle carissime, quem pietati tuae dedicarem. Reor equidem aliter quam invocato numine maximi Imperatoris nullum opusculum meum coepisse. Sed hic liber tres habet. Sequitur quarta, quae ad honorem tuum pertinet. Primo autem septimum decimum Germanici nostri consulatum adoravi. Secundo gratias egi sacratissimis ejus Epulis honoratus. Tertio Viam Domitianam miratus sum, qua gravissimam arenarum moram exemit: cujus beneficio tu quoque maturius epistolam eam accipies, quam tibi in hoc libro a Neapoli scribo. Proximum est Lyricum carmen ad Septimium Severum, iuvenem (uti scis) inter ornatissimos secundi ordinis, tuum quidem etiam condiscipulum; sed mihi contra hoc quoque jus, arctissime carum. nam Vindicis nostri Herculem Epitrapezion, secundùm honorem quem de me,

---

Lin. 2. Vulg. QUIDEM. 8. Epistolam MEAM. 12. JAM.

et de ipsis studiis meretur, imputare etiam tibi possum. Maximum Junium dignitatis et eloquentiae nomine a nobis diligi, satis eram testatus epistola, quam ad illum de editione Thebaidos meae publicavi. sed nunc quoque eum reverti maturius e Dalmatia rogo. Juncta est Ecloga ad municipem meum Julium Menecratem, splendidum Juvenem, et Pollii mei generum; cui gratulor quod Neapolim nostram numero liberorum honestaverit. Plotio Grypho, majoris gradus juveni, dignius opusculum reddam: sed interim Hendecasyllabos, quos Saturnalibus una risimus, huic volumini inserui. Quare ergo plura in quarto Silvarum, quam in prioribus? Ne se putent aliquid egisse, qui reprehenderunt (ut audio) quod hoc stili genus edidissem. Primum, supervacuum est dissuadere rem factam. Deinde, multa ex illis jam Domino Caesari dederam; et quanto hoc plus est, quam edere? Exercere autem jocos non licet? si secreto, inquit. Sed et sphaeromachias spectamus, et pilaris lusio admittitur. novissime, quisquis ex meis invidus aliquid legit, statim se profitetur adversum: itaque consilio ejus accedam? In summa, nempe ego sum qui traducor: taceat, et gaudeat. Hunc tamen librum tu, Marcelle, defendes. Et, si videtur, hactenus: sin minus, reprehendemur.

Lin. 33. sic. 34. invitus.

I.

XVII CONSULATUS IMP. AUG. GERMANICI * DOMITIANI.

LAETA bis octonis accedit purpura fastis
Caesaris, insignemque aperit Germanicus annum,
Atque oritur cum sole novo, cum grandibus astris,
Clarius ipse nitens, et primo major Eoo.
Exultent leges Latiae: gaudete, curules;
Et septemgemino jactantior aethera pulset
Roma jugo: plusque ante alias Evandrius arces
Collis ovet. subiere novi Palatia fasces,
Et requiem bis sextus honos, precibusque receptis
Curia Caesareum gaudet vicisse pudorem.
Ipse etiam immensi reparator maximus aevi
Attollit vultus, et utroque a limine grates
Janus agit: quem tu, vicina Pace ligatum,
Omnia jussisti componere bella, novique
In leges jurare fori. levat ecce supinas
Hinc atque inde manus, geminaque haec voce profatur:
SALVE, magne parens mundi; qui saecula mecum
Instaurare paras; talem te cernere semper
Mense meo tua Roma cupit: sic tempora nasci,
Sic annos intrare decet. da gaudia fastis
Continua; hos humeros multo sinus ambiat ostro,
Et properata tuae manibus praetexta Minervae.
Aspicis ut templis alius nitor, altior aris

* Vulg. deest vox DOMITIANI. 9. Forte, Et REDIIT bis sextus etc.

Ignis, et ipsa meae tepeant tibi sidera brumae.
Moribus atque tuis gaudent turmaeque, tribusque
Purpureique Patres; lucemque a consule ducit
Omnis honos. quid tale, precor, prior annus habebat?
Dic age, Roma potens, et mecum longa Vetustas
Dinumera fastos; nec parva exempla recense,
Sed quae sola meus dignetur vincere Caesar.
Ter Latios deciesque tulit, labentibus annis,
Augustus fasces; sed coepit sero mereri:
Tu juvenis praegressus avos. En quanta recusas,
Quanta vetas; flectere tamen; precibusque Senatus
Permittes hanc saepe diem. manet insuper ordo
Longior, et totidem felix tibi Roma curules
Terque quaterque dabit. mecum altera saecula condes,
Et tibi longaevi revocabitur ara Terenti.
Mille trophaea feres; tantum permitte triumphos.
Restat Bactra novis, restat Babylona tributis
Frenari: nondum in gremio Jovis Indica laurus,
Nondum Arabes, Seresque rogant; nondum omnis honorem
Annus habet, cupiuntque decem tua nomina menses.
Sic Janus, clausoque libens se poste recepit.
Tunc omen plausere fores, laetoque dederunt
Signa polo; longamque tibi, Dux magne, juventam
Annuit, atque suos promisit Juppiter annos.

V. 25. Forte, FASCIBUS ECCE tuis etc. 28. Forte, Roma PARENS. [31. LATIOS, antea LATIO. *ED. DR.*] 33. Vulg. ET quanta. 38. PARENTIS. 41. nondum gremio. 45. Lege, Tunc OMEN PLAUSERE fores, [quod nunc rescriptum est, cum antea esset OMNES PATUERE. *ED. DR.*] 46. REX.

II.

EUCHARISTICON AD IMP. AUGUST. GERMANICUM DOMITIANUM.

Regia Sidoniae convivia laudat Elisae
Qui magnum Aeneam Laurentibus intulit arvis:
Alcinoique dapes mansuro carmine monstrat
Aequore qui lento reducem consumpsit Ulixen:
Ast ego, cui sacrae Caesar nova gaudia cenae
Nunc primum, dominaque dedit consurgere mensa,
Qua celebrem mea vota lyra, quas solvere grates
Sufficiam? non, si pariter mihi vertice laeto
Nectat adoratas et Smyrna et Mantua lauros,
Digna loquar. mediis videor discumbere in astris
Cum Jove, et Iliaca porrectum sumere dextra
Immortale merum. steriles transmisimus annos;
Haec aevi mihi prima dies, haec limina vitae.
Tene ego, regnator terrarum orbisque subacti
Magne parens, te, spes hominum, te, cura deorum,
Cerno jacens? datur haec juxta, datur ora tueri
Vina inter, mensasque, et non assurgere fas est?
Tectum augustum, ingens, non centum insigne columnis,
Sed quantae Superos caelumque, Atlante remisso,
Sustentare queant. stupet hoc vicina Tonantis
Regia, teque pari laetantur sede locatum
Numina, ne magnum properes escendere caelum:
Tanta patet moles, effusaeque impetus aulae

[V. 4. LENTO, antea MULTO. *ED. DR.*] 6. Forte, CONSIDERE. 22. Vulg. ASCENDERE.

Liberior campi, multumque amplexus aperti
Aetheros, et tantum domino minor: ille penates
Implet, et ingenti Genio juvat. Aemulus illic
Mons Libys, Iliacusque nitent, et multa Syene,
Et Chios, et glauca certantia Doride saxa,
Lunaque portandis tantum suffecta columnis.
Longa super species: fessis vix culmina prendas
Visibus, auratique putes laquearia caeli.
Hic cum Romuleos proceres trabeataque Caesar
Agmina mille simul jussit discumbere mensis,
Ipsa sinus accincta Ceres, Bacchusque laborant
Sufficere. aetherei felix sic orbita fluxit
Triptolemi: sic vitifero sub palmite nudos
Umbravit colles, et sobria rura Lyaeus.
Sed mihi non epulas, Indisve innixa columnis
Robora Maurorum, famulasve ex ordine turmas;
Ipsum, ipsum cupido tantum spectare vacavit
Tranquillum vultus, et majestate serena
Mulcentem radios, summittentemque modeste
Fortunae vexilla suae: tamen ore nitebat
Dissimulatus honos. talem quoque barbarus hostis
Posset, et ignotae conspectum agnoscere gentes.
Non aliter gelida Rhodopes in valle recumbit
Dimissis Gradivus equis: sic lubrica ponit
Membra Therapnaea resolutus gymnade Pollux:
Sic jacet ad Gangen, Indis ululantibus, Evan:
Sic gravis Alcides post horrida jussa novercae
Gaudebat strato latus acclinare leoni.
Parva loquor, nec dum aequo tuos, Germanice, vultus:

V. 24. Forte, Liberior SPATII. 25. Vulg. AETHEREO et. 38. Indisque. 41. VULTU, SED. 50. REVERSUS.

Talis ubi Oceani finem, mensasque revisit
Aethiopum, sacros diffusus nectare vultus
Dux superûm, secreta jubet dare carmina Musas,
Et Pallenaeos Phoebum laudare triumphos.
Dî tibi (namque animas saepe exaudire minores
Dicuntur) patriae bis terque exire senectae
Annuerint fines! rata numina miseris astris,
Templaque des, habilesque domos! saepe annua pandas
Limina, saepe novo Janum lictore salutes;
Saepe coronatis iteres Quinquennia lustris!
Qua mihi felices epulas mensaeque dedisti
Sacra tuae, talis longo post tempore venit
Lux mihi, Trojanae qualis sub collibus Albae
Cum modo Germanas acies, modo Daca sonantem
Praelia, Palladio tua me manus induit auro.

III.

VIA DOMITIANA.

Quis duri silicis gravisque ferri
Immanis sonus aequori propinquum
Saxosae latus Appiae replevit?
Certe non Libycae sonant catervae,
Nec dux advena, pejerate bello,
Campanos quatis inquietus agros:
Nec frangit vada, montibusque caesis
Inducit Nero sordidas paludes.

V. 54. Vulg. SACRO. 60. HABITESQUE. 5. PEJERANTE. 6. QUATIT.

Sed qui limina bellicosa Jani
Justis legibus, et foro coronat:
Qui castae Cereri diu negata
Reddit jugera, sobriasque terras:
Qui fortem vetat interire sexum;
Et Censor prohibet mares adultos
Pulchrae supplicium timere formae:
Qui reddit Capitolio Tonantem;
Et Pacem propria domo reponit;
Qui genti patriae futura semper
Sancit limina, Flaviumque caelum;
Hic, coeno bibulo viam gravante,
Et campis iter amne detinente,
Longos eximit ambitus, novoque
Injectu solidat graves arenas;
Gaudens Euboïcae domum Sibyllae,
Gauranosque sinus, et aestuantes
Septem montibus admovere Baias.
Hic quondam piger axe vectus udo
Nutabat cruce pendula viator;
Sorbebatque rotas maligna tellus;
Et plebs in mediis Latina campis
Horrebat mala navigationis:
Nec cursus agiles, et impeditum
Tardabant iter orbitae tacentes,
Dum pondus nimium querens sub alta
Repit languida quadrupes statera:
At nunc, quae solidum diem terebat,

[V. 19. CAELUM; antea CULMEN. *ED. DR.*] 20. Vulg. HIC SCENIS POPULI VIAS GRAVATAS. 21. iter OMNE DETINENTES. 27. UNO. 32. SED impeditum.

Horarum via facta vix duarum.
Non tensae volucrum per astra pennae,
Nec velocius ibitis, carinae.
Hic primus labor inchoare sulcos,
Et rescindere limites, et alto
Egestu penitus cavare terras:
Mox, haustas aliter replere fossas,
Et summo gremium parare dorso,
Ne nutent sola, ne maligna sedes,
Et pressis dubium cubile saxis.
Tunc umbonibus hinc et hinc coactis,
Et crebris iter alligare gomphis.
O quantae pariter manus laborant!
Hi caedunt nemus, exuuntque montes,
Hi ferro scopulos trabesque laevant;
Illi saxa ligant, opusque texunt
Cocto pulvere sordidoque topho:
Hi siccant bibulas manu lacunas,
Et longe fluvios agunt minores.
Hae possent et Athon cavare dextrae,
Et moestum pelagus gementis Helles
Intercludere ponte non natanti.
His parvus, Lecheo nihil vetante,
Inous freta miscuisset Isthmos.
Fervent litora, mobilesque silvae;
It longus medias fragor per urbes:
Atque Echo simul hinc et inde fractam
Gauro Massicus uvifer remittit.
Miratur sonitum quieta Cyme,

V. 51. Vulg. trabesque CAEDUNT. 59. LECHIAE NISI VETARENT. 61. NOBILESQUE.

Et Literna palus, pigerque Savo.
At flavum caput, humidumque late
Crinem mollibus impeditus ulvis
Vulturnus levat ora, maximoque
Pontis Caesarei reclinis arcu
Raucis talia faucibus redundat:
CAMPORUM bone conditor meorum,
Qui me vallibus aviis refusum
Et ripas habitare nescientem
Recti legibus alvei ligasti:
Et nunc ille ego turbidus, minaxque,
Vix passus dubias prius carinas,
Jam pontem fero, perviusque calcor;
Qui terras rapere, et rotare silvas
Assueram (pudet), Amnis esse coepi:
Et grates ago, servitusque tanti est,
Quod sub te duce, te jubente, cessi,
Quod tu maximus arbiter, meaeque
Victor perpetuus legere ripae.
Et nunc limite me colis beato,
Nec sordere sinis, malumque late
Deterges sterilis soli pudorem;
Nec me pulvereum, gravemque coeno
Tyrrheni sinus obruet profundi;
(Qualis Cinyphius tacente ripa
Poenas Bagrada serpit inter agros)
Sed talis ferar, ut nitente cursu
Tranquillum mare proximumque possim

V. 66. Vulg. LINTERNA. 67. HUMIDUMQUE [quod Marklandi iussu nunc receptum, cum antea esset UVIDUM *ED. DR.*] 68. ULMIS. 71. PANDIS. 81. SED grates. [88. et 89. NEC — OBRUET; antea NE — OBRUAT. *ED. DR.*]

Puro gurgite provocare Lirim.
Haec Amnis: pariterque se levabat
Ingenti plaga marmorata dorso:
Hujus janua, prosperumque limen
Arcus, belligeri Ducis trophaeis
Et totis Ligurum nitens metallis,
Quantus nubila qui coronat imbri.
Illic flectitur exitus viarum;
Illic Appia se dolet relinqui.
Tunc velocior acriorque cursus,
Tunc ipsos juvat impetus jugales.
Ceu fessis ubi remigum lacertis
Primae, carbasa ventilatis, aurae.
Ergo omnes, age, quae sub axe primo
Romani colitis fidem parentis,
Prono limite commeate gentes.
Eoae citius venite laurus,
Nil obstat cupidis, nihil moratur.
Qui primo Tyberim reliquit ortu,
Primo vespere navigat Lucrinum.
Sed quam fine viae recentis imo,
Qua monstrat veteres Apollo Cumas,
Albam crinibus, infulisque cerno?
Visu fallimur? an sacris ab antris
Profert Chalcidicas Sibylla laurus?
Cedamus; chely, jam repone cantus;
Vates sanctior incipit; tacendum est.
En! et colla rotat, novisque late

V. 95. Vulg. LEVARAT. 100. L. QUO coronat IRIS. 101. EXCITUS VIATOR. 106. PRIMA — VENTILANTUR AURA.

Bacchatur spatiis, viamque replet.
Tunc sic virgineo profatur ore:
DICEBAM, veniet (manete campi,
Atque amnis) veniet, favente caelo,
Qui foedum nemus et putres arenas
Celsis pontibus, et via levabit.
En! hic est Deus; hunc jubet beatis
Pro se Juppiter imperare terris:
Quo non dignior has subit habenas,
Ex quo, me duce, praescios Averni
Aeneas avide futura quaerens
Lucos et penetravit, et reliquit.
Hic paci bonus, hic timendus armis,
Natura melior, potentiorque.
Hic si flammiferos teneret axes,
Largis, India, nubibus maderes,
Undaret Libye, teperet Aemus.
Salve, dux hominum, et parens deorum,
Praevisum mihi, cognitumque numen.
Nec jam putribus evoluta chartis
Solemni prece Quindecim virorum
Perlustra mea dicta; sed canentem
Ipsam cominus (ut mereris) audi:
Vidi quam seriem morantis aevi
Pronectant tibi candidae sorores:
Magnus te manet ordo saeculorum:
Natis longior abnepotibusque,
Annos perpetua geres juventa,
Quot fertur placidos obisse Nestor,

V. 137. Vulg. MADERET. [150. sq. repositum QUOT, quum utroque loco antea esset QUOS. *ED. DR.*]

Quot Tithonia computat senectus,
Et quantos ego Delium poposci.
Juravit tibi jam nivalis Arctos;
Nunc magnos Oriens dabit triumphos.
Ibis qua vagus Hercules, et Evan,
Ultra sidera, flammeumque solem,
Et Nili caput, et nives Atlantis:
Et laudum cumulo beatus omni
Scandes belliger, abnuesque currus:
Donec Troïcus ignis, et renatae
Tarpeius Pater intonabit aulae;
Haec donec via, te regente terras,
Annosa magis Appia senescat.

IV.

* AD VICTORIUM MARCELLUM EPISTOLA.

CURRE per Euboicos non segnis, epistola, campos;
Hac ingressa vias, qua nobilis Appia crescit
In latus, et molles solidus premit agger arenas.
Atque ubi Romuleas velox penetraveris arces,
Continuo dextras flavi pete Tybridis oras,
Lydia qua penitus stagnum navale coërcet
Ripa, suburbanisque vadum praetexitur hortis.
Illic egregium formaque animisque videbis
Marcellum, et celso praesignem vertice nosces.

V. 159. Vulg. OBVIOSQUE. * AD MARCELLUM.

Cui primum solito vulgi de more salutem,
Mox inclusa modis haec reddere verba memento:
Jam terras volucremque polum fuga veris aquosi
Laxat, et Icariis caelum latratibus urit:
Ardua jam densae rarescunt moenia Romae.
Hos Praeneste sacrum, nemus hos glaciale Dianae,
Algidus aut horrens, aut Tuscula protegit umbra:
Tiburis hi lucos, Anienaque frigora captant.
Te quoque clamosae quaenam plaga mitior urbi
Subtrahit? aestivos quo decipis aëre soles?
Quid, tuus ante omnes, tua cura potissima Gallus
Nec non noster amor, (dubium morumne probandus
Ingeniine bonis) Latiis aestivat in oris?
Anne metalliferae repetit jam moenia Lunae
Tyrrhenasque domos? quod si tibi proximus haeret,
Non ego nunc vestro procul a sermone recedo:
Certum est: inde sonus geminas mihi circuît aures.
Sed tu, dum nimio possessa Hyperione flagrat
Torva Cleonaei juba sideris, exue curis
Pectus, et assiduo temet furare labori.
Et sontes operit pharetras, arcumque retendit
Parthus; et Elêos auriga, laboribus actis,
Alpheo permulcet equos: et nostra fatiscit
Laxaturque chelys. vires instigat, alitque
Tempestiva quies: major post otia virtus.
Talis cantata Briseïde venit Achilles
Acrior, et positis erupit in Hectora plectris.
Te quoque flammabit tacite repetita parumper
Desidia, et solitos novus exultabis in actus.

V. 22. Vulg. Ingeniive. 31. Elaeis — actos. 38. solidos.

Certe jam Latiae non miscent jurgia leges,
Et pacem piger annus habet; messesque reversae
Dimisere forum. nec jam tibi turba reorum
Vestibulo, querulive rogant exire clientes.
Cessat Centeni moderatrix Judicis hasta,
Qua tibi sublimi jam nunc celeberrima fama
Eminet, et juvenes facundia praeterit annos.
Felix curarum! cui non Heliconia cordi
Serta, nec imbelles Parnasi e vertice laurus:
Sed viget ingenium, et magnos accinctus in usus
Fert animus quascunque vices. nos otia miti
Solamur cantu, ventosaque gaudia famae
Quaerimus. En egomet somnum, et geniale secutus
Litus, ubi Ausonio se condidit hospita portu
Parthenope, tenues ignavo pollice chordas
Pulso, Maroneique sedens in margine templi
Sumo animum, et magni tumulis accanto magistri:
At tu, si longi cursum dabit Atropos aevi,
(Detque, precor) Latiique ducis si numina pergent,
(Quem tibi posthabito studium est coluisse Tonante,
Quique tuos alio subtexit munere fasces,
Et spatia antiquae mandat renovare Latinae)
Forsitan Ausonias ibis frenare cohortes,
Aut Rheni populos, aut nigrae litora Thules,
Aut Istrum servare latus, metuendave portae
Limina Caspiacae. nec enim tibi sola potentis
Eloquii virtus; sunt membra accommoda bellis,
Quique gravem tardi subeant thoraca lacerti.

V. 42. Vulg. queruliQUE. 49. L. otia MITI [quod nunc in textum recepimus, cum antea esset VITAE. *ED. DR.*] 57. Vulg. SIC numina PERGANT. 60. OBLIQUAE. [63. metunedaVE, antea metuendaQUE. *ED. DR.*] 66. L. VALIDI subeant.

Seu campo pedes ire paras, est agmina supra
Nutaturus apex; seu frena sonantia flectes,
Serviet asper equus. Nos facta aliena canendo
Vergimur in senium: propriis tu pulcher in armis
Ipse canenda geres, patriaeque exempla parabis.
Magna pater, dignosque etiamnum belliger actus
Poscit avus, praestatque domi novisse triumphos.
Surge agedum, juvenemque puer deprende parentem,
Stemmate materno felix, virtute paterna.
Jam te blanda sinu Tyrio sibi Curia felix
Educat, et cunctas gaudet spondere curules.
Haec ego Chalcidicis ad te, Marcelle, sonabam
Litoribus, fractas ubi Vesbius erigit iras,
Aemula Trinacriis volvens incendia flammis.
Mira fides! credetne virum ventura propago,
Cum segetes iterum, cum jam haec deserta virebunt,
Infra urbes populosque premi, proavitaque toto
Rura abiisse mari? nec dum letale minari
Cessat apex. procul ista tuis, Tifata, Teate,
Nec Marrucinos agat haec insania montes.
Nunc si forte meis quae sint exordia Musis
Scire petis, jam Sidonios emensa labores
Thebaïs optato collegit carbasa portu:
Parnasique jugis, silvaque Heliconide festis
Tura dedit flammis, et virginis exta juvencae,
Votiferaque meas suspendit ab arbore vittas.
Nunc vacuos crines alio subit infula nexu:
Troja quidem, magnusque mihi tentatur Achilles;

V. 72. Vulg. Magna GERES: dignosque etc. 76. GLORIA. 79. EGERIT. 85. Forte, procul ista TIBI SINT FATA, Teate.

Sed vocat arcitenens alio pater, armaque monstrat
Ausonii majora ducis. trahit impetus illo
Jam pridem, retrahitque timor. stabuntne sub illa
Mole humeri? an magno vincetur pondere cervix?
Dic, Marcelle, feram? fluctus an sueta minores
Nosse ratis, nondum Ioniis credenda periclis?
Jamque vale, et penitus noti tibi vatis amorem
Corde exire veta. nec enim Tirynthius almae
* Pectus amicitiae. cedit tibi gloria fidi
Theseos, et lacerum qui circa moenia Trojae
Priamidem, caeso solatia traxit amico.

V.

* CARMEN LYRICUM AD SEPT. SEVERUM.

PARVI beatus ruris honoribus,
Qua prisca Teucros Alba colit lares,
  Fortem atque facundum Severum
    Non solitis fidibus saluto.
Jam trux ad Arctos Parrhasias hiems
Concessit altis obruta solibus:
  Jam pontus, ac tellus renident,
    Jam Zephyris Aquilo refractus.
Nunc cuncta vernans frondibus annuis
Crinitur arbos; nunc volucrum novi
  Questus, inexpertumque carmen,

V. 99. Vulg. FERAT fluctus ADSUETA, [nunc receptum est FERAM, cum antea esset FERET. ED. DR.]
* deest CARMEN. 9. VERIS.

Quod tacita statuere bruma.
Nos parca tellus, pervigil et focus,
Culmenque multo lumine sordidum
Solantur, exemptusque testa
Qua modo ferbuerat Lyaeus.
Non mille balant lanigeri greges,
Nec vacca dulci mugit adultero:
Unique si quando canenti
Mutus ager domino reclamat.
Sed terra primis post patriam mihi
Dilecta curis: hic mea carmina
Regina bellorum virago
Caesareo decoravit auro:
Cum tu sodalis dulce periculum
Connisus omni pectore tolleres;
Ut Castor ad cunctos tremebat
Bebryciae strepitus arenae.
Tene in remotis Syrtibus avia
Leptis creavit? jam feret Indicas
Messes, odoratisque rara
Cinnama praeripiet Sabaeis.
Quis non in omni vertice Romuli
Reptasse dulcem Septimium putet?
Quis fonte Juturnae, relictis
Uberibus, neget esse pastum?
Nec mira virtus. protenus Ausonum
Portus, dolosae nescius Africae
Intras, adoptatusque Tuscis

V. 22. Vulg. HUIC. 24. PERARAVIT. [37. NEC Marklandus restitui iussit, cum antea HAEC esset. *ED. DR.*] 38. VADOSAE.

Gurgitibus puer innatasti.
Hic parvus, inter pignora Curiae,
Contentus arto lumine purpurae,
Crescis; sed immensos labores
Indole patricia secutus.
Non sermo Poenus, non habitus tibi,
Externa non mens: Italus, Italus.
Sunt Urbe Romanisque turmis
Qui Libyam decorant alumni?
Est et frequenti vox habilis foro,
Venale sed non eloquium tibi;
Ensisque vagina quiescit
Stringere ni jubeant amici.
Sed rura cordi saepius et quies,
Nunc in paternis sedibus et solo
Veiente, nunc frondosa supra
Hernica, nunc Curibus vetustis.
Hic plura pones vocibus et modis
Passu solutis: sed memor interim
Nostri, verecundo latentem
Barbiton ingemina sub antro.

VI.

HERCULES EPITRAPEZIOS NONII VINDICIS.

Forte remittentem curas, Phoeboque levatum
Pectora, cum patulis tererem vagus otia Septis

V. 48. Vulg. DECEANT. 49. FREMENTI VOX HILARIS. 58. PASSIM.

Jam moriente die, rapuit me cena benigni
Vindicis. haec imos animi perlapsa recessus
Inconsumpta manet. neque enim ludibria ventris
Hausimus, aut epulas diverso e sole petitas,
Vinaque perpetuis aevo certantia fastis.
Ah miseri, quos nosse juvat, quid Phasidis ales
Distet ab hiberna Rhodopes grue: quis magis anser
Exta ferat: cur Thuscus aper generosior Umbro:
Lubrica qua recubent conchylia mollius alga.
Nobis verus amor, medioque Helicone petitus
Sermo, hilaresque joci brumalem absumere noctem
Suaserunt, mollemque oculis expellere somnum;
Donec ab Elysiis prospexit sedibus alter
Castor, et hesternas risit Tithonia mensas.
O bona nox! junctaque utinam Tirynthia luna!
Nox, et Erythraeae Thetidis signanda lapillis,
Et memoranda diu geniumque habitura perennem.
Mille ibi tunc species aerisque eborisque vetusti,
Atque locuturas mentito corpore ceras
Edidici. quis namque oculis certaverit usquam
Vindicis, artificum veteres cognoscere ductus,
Et non inscriptis auctorem reddere signis?
Hic tibi quae docto multum vigilata Myroni
Aera, laboriferi vivant quae marmora caelo
Praxitelis, quod ebur Pisaeo pollice rasum,
Quod Polycleteis jussum est spirare caminis,
Linea quae veterem longe fateatur Apellem,
Monstrabit: namque haec, quoties chelyn exuit ille,
Desidia est; hic Aoniis amor avocat antris.

V. 18. Vulg. ERYTHRAEIS. 20. UBI. 23. AGNOSCERE. 28. VISUM est.

Haec inter, festae Genius tutelaque mensae
Amphitryoniades, multo mea cepit amore
Pectora, nec longo satiavit lumina visu:
Tantus honos operi, finesque inclusa per artos
Majestas! Deus ille, Deus; seseque videndum
Indulsit Lysippe tibi, parvusque videri
Sentirique ingens. et cum mirabilis intra
Stet mensura pedem, tamen exclamare libebit,
(Si visus per membra feras) HOC pectore pressus
Vastator Nemees; haec exitiale ferebant
Robur, et Argoos frangebant brachia remos.
Hoc spatio, tam magna, brevi, mendacia formae!
Quis modus in dextra, quanta experientia docti
Artificis curis, pariter gestamina mensae
Fingere, et ingentes animo versare colossos?
Tale nec Idaeis quicquam Telchines in antris,
Nec solidus Brontes, nec qui polit arma deorum
Lemnius, exigua potuisset ludere massa.
Nec torva effigies epulisque aliena remissis;
Sed qualem parci domus admirata Molorchi,
Aut Aleae lucis vidit Tegeaea sacerdos:
Qualis ab Oetaeis emissus in astra favillis
Nectar adhuc torva laetus Junone bibebat:
Sic mitis vultus, veluti de pectore gaudens
Hortetur mensas. tenet haec marcentia fratris
Pocula, ad haec clavae meminit manus: aspera sedes
Sustinet, occultum Nemeaeo tegmine saxum.
Digna operi fortuna sacro: Pellaeus habebat
Regnator laetis numen venerabile mensis,

[V. 32. FESTAE, antea CASTAE. *ED. DR.*] 35. Vulg. FIRMOSQUE inclusa per ARTUS. 53. Qualis ET Oetaeis. 57. ADHUC SAEVAE meminit manus ALTERA CAEDIS.

Et comitem Occasus secum portabat et Ortus:
Prensabatque libens modo qua diademata dextra
Abstulerat dederatque, et magnas verterat urbes.
Semper ab hoc animos in crastina bella petebat,
Huic acies victor semper narrabat opimas,
Sive catenatos Bromio detraxerat Indos,
Seu clausam magna Babylona refregerat hasta,
Seu Pelopis terras libertatemque Pelasgam
Obruerat bello: magnoque ex agmine laudum
Fertur Thebanos tantum excusasse triumphos.
Ille etiam, magnos fatis rumpentibus actus,
Cum traheret letale merum, jam mortis opaca
Nube gravis, vultus alios in numine caro
Aeraque supremis tenuit sudantia mensis.
Mox Nasamoniaco decus admirabile regi
Possessum; fortique Deo libavit honores
Semper atrox dextra perjuroque ense superbus
Annibal. Italicae perfusum sanguine gentis,
Diraque Romuleis portantem incendia tectis
Oderat, et cum epulas, et cum Lenaea dicaret
Dona, Deus castris moerens comes isse nefandis.
Praecipue cum sacrilega face miscuit arces
Ipsius, immeritaeque domos ac templa Sagunti
Polluit, et populis furias immisit honestas.
Nec post Sidonii lethum ducis aere potita
Egregio plebeia domus: convivia Syllae
Comebat, semper claros intrare penates
Assuetum, et felix dominorum stemmate signum.

V. 65. Forte, REFEREBAT opimas. 66. Forte, DEVICERAT. 74. Vulg. TIMUIT. 82. SACRILEGUS. 83. IMMERITASQUE. 87. ORNABAT.

Nunc quoque (si mores humanaque pectora curae
Nosse Deis) non aula quidem, Tirynthie, nec t
Regius ambit honos: sed casta, ignaraque culpae
Mens domini, cui prisca fides, coeptaeque perenne
Foedus amicitiae. scit adhuc florente sub aevo
Par magnis Vestinus avis, quem nocte dieque
Spirat, et in carae vivit complexibus umbrae.
Hic igitur tibi laeta quies, fortissime Divûm
Alcide: nec bella vides pugnasque feroces,
Sed chelyn, et vittas, et amantes carmina laurus.
Hic tibi solenni memorabit carmine, quantus
Iliacas Geticasque domos, quantusque nivalem
Stymphalon, quantusque jugis Erimanthon aquosis
Terrueris: quem te pecoris possessor Iberi,
Quem tulerit saevae Mareoticus arbiter arae.
Hic penetrata tibi spoliataque limina Mortis
Concinet, et flentes Libyae, Scythiaeque puellas.
Nec te regnator Macetûm, nec barbarus unquam
Annibal, aut saevi posset vox horrida Syllae
His celebrare modis. certe tu muneris author
Non aliis malles oculis, Lysippe, probari.

V. 98. Forte, amantes TEMPORA laurus. 105. Vulg. SCYTHIAEVE.

VII.

LYRICUM AD MAXIMUM JUNIUM.

Jamdiu lato spatiata campo
Fortis heroos Erato labores
Differ, atque ingens opus in minores
Contrahe gyros.
Tuque regnator Lyricae cohortis
Da novi paulum mihi jura plectri,
Si tuas cantu Latio sacravi,
Pindare, Thebas.
Maximo carmen tenuare tento:
Nunc ab intonsa capienda myrto
Serta; nec major sitis; et bibendus
Castior amnis.
Quando te dulci Latio remittent
Dalmatae montes? ubi Dite viso
Pallidus fossor redit, erutoque
Concolor auro.
Ecce me natum propiore terra
Non tamen portu retinent amoeno
Desides Baiae, liticenve notus
Hectoris armis.
Torpor est nostris sine te Camoenis;
Tardius sueto venit ipse Thymbrae
Rector, et primis meus ecce metis
Haeret Achilles.

V. 1. Vulg. SATIATA. 2. HEROIS. 11. NUNC major sitis.

Quippe, te fido monitore, nostra
Thebais multa cruciata lima
Tentat audaci fide Mantuanae
Gaudia famae.
Sed damus lento veniam, quod alma
Prole fundasti vacuos penates.
O diem laetum! venit ecce nobis
Maximus alter.
Orbitas omni fugienda nisu,
Quam premit votis inimicus haeres,
Optimo poscens (pudet heu) propinquum
Funus amico.
Orbitas nullo tumulata fletu.
Stat domo capta cupidus superstes
Imminens leti spoliis, et ipsum
Computat ignem.
Duret in longum generosus infans,
Perque non multis iter expeditum
Crescat in mores patrios, avumque
Provocet actis!
Tu tuos parvo memorabis enses,
Quos ad Eoum tuleris Orontem
Signa frenatae moderatus alae
Castore dextro:
Ille, ut invicti rapidum secutus
Caesaris fulmen, refugis amaram
Sarmatis legem dederit, sub uno
Vivere caelo.

V. 51. Vulg. sub IMO.

Sed tuas artes puer ante discat,
Omne quîs mundi senium remensus
Orsa Sallusti brevis, et Timavi
Reddis alumnum.

VIII.

AD JULIUM MENECRATEM OB PROLEM.

PANDE fores Superum, vittataque templa Sabaeis
Nubibus et pecudum fibris spirantibus imple
Parthenope: clari genus ecce Menecratis auget
Tertia jam soboles: procerum tibi nobile vulgus
Crescit, et insani solatur damna Vesevi.
Nec solum festas secreta Neapolis aras
Ambiat: et socii portus, dilectaque mitis
Terra Dicarcheae, nec non plaga cara madenti
Surrentina Deo sertis altaria cingat;
Materni qua litus avi, quem turba nepotum
Circuit, et similes contendit reddere vultus.
Gaudeat et Libyca praesignis avunculus hasta;
Quaeque sibi genitos putat, attollitque benigno
Polla sinu. macte o juvenis, qui tanta merenti
Lumina das patriae. dulci fremit ecce tumultu
Tot dominis clamata domus. procul atra recedat
Invidia, atque alio liventia pectora flectat.
His senium, longaeque decus virtutis, et alba
Atropos, et patrius lauros promittit Apollo.

V. 8. Vulg. DICARCHEI. 15. TREMIT. 19. PROMISIT.

Ergo quod Ausoniae pater augustissimus urbis
Jus tibi tergeminae dederat laetabile prolis,
Omen erat. venit toties Lucina, piumque
Intravit repetita larem. sic fertilis oro
Stet domus, et donis nunquam nudata sacratis.
Macte, quod et proles tibi saepius aucta virili
Robore: se juveni laetam dat virgo parenti:
Aptior his virtus, citius dabit illa nepotes.
Qualis maternis Helene jam digna palaestris
Inter Amyclaeos reptabat candida fratres:
Vel qualis caeli facies, ubi nocte serena
Admovere jubar mediae duo sidera Lunae.
Sed queror haud faciles, juvenum rarissime, questus,
Irascorque etiam, quantum irascuntur amantes.
Tantane me decuit vulgari gaudia fama
Noscere? cumque tibi vagiret tertius infans,
Protinus ingenti non venit nuntia cursu
Litera, quae festos cumulare altaribus ignes,
Et redimire chelyn, postesque ornare juberet,
Albanoque cadum sordentem promere fumo,
Et creta signare diem? sed tardus inersque
Nunc demum mea vota cano? tua culpa, tuusque
Hic pudor. ulterius sed enim producere questus
Non licet: en hilaris circumstat turba tuorum,
Defensatque patrem. quem non hoc agmine vincas?
Di Patrii, quos auguriis super aequora magnis
Litus ad Ausonium devexit Abantia classis;
Tu, ductor populi longe emigrantis, Apollo,
Cujus adhuc volucrem laeva cervice sedentem

V. 21. MUTATA. 40. CANTU.

Respiciens blande felix Eumelis adorat;
Tuque, Actaea Ceres, cursu cui semper anhelo
Votivam taciti quassamus lampada mystae:
Et vos, Tyndaridae, quos non horrenda Lycurgi
Taygeta, umbrosaeve magis coluere Therapnae,
Hos cum plebe sua patrii servate Penates.
Sint qui fessam aevo crebrisque laboribus urbem
Voce opibusque juvent, viridique in nomine servent.
His placidos genitor mores, largumque nitorem
Monstret avus; pulchrae studium virtutis uterque.
Quippe et opes et origo sinunt, hanc, lampade prima
Patritias intrare fores; hos, pube sub ipsa
(Si modo prona bonis invicti Caesaris adsint
Numina) Romulei limen pulsare Senatus.

IX.

RISUS SATURNALITIUS AD PLOTIUM *GRYPHUM.

EST sane jocus iste, quòd libellum
Misisti mihi, Gryphe, pro libello.
Urbanum tamen hoc potest videri,
Si post hoc aliquid mihi remittas:
Nam si ludere, Gryphe, perseveras,
Non ludis. licet, ecce, computemus:
Noster purpureus novusque charta,
Et binis decoratus umbilicis,

V. [53. umbrosae VE, antea umbrosaeQUE. *ED. DR.*] 59. Vulg. HAC. 60. HOC. * Vulg. AD PLOTIUM.

Praeter me, mihi constitit decussis.
Tu rosum tineis situque putrem,
Quales aut Libycis madent olivis,
Aut tus Niliacum, piperve servant,
Aut Byzantiacos olent lacertos;
Nec saltem tua dicta continentem
Quae trino juvenis foro tonabas,
Aut centum prope judices, prius quam
Te Germanicus arbitrum sequenti
Annonae dedit, omniumque late
Praefecit stationibus viarum;
Sed Bruti senis oscitationes
De capsa miseri libellionis,
Emptum plus minus asse Caïano,
Donas. usque adeone defuerunt
Scissis pilea suta de lacernis?
Vel mantilia, luridaeve mappae?
Chartae, Thebaïcaeve, caricaeve?
Nusquam turbine conditus ruenti
Prunorum globus, atque coctanorum?
Non ellychnia sicca, non replictae
Bulborum tunicae, nec ova tantum?
Non leves alicae, nec asperum far?
Nusquam Cinyphiis vagata campis
Curvarum domus uda cochlearum?
Non lardum breve, debilisve perna?
Non Lucanica, non graves Phalisci,
Non sal, oxygarumve, caseusve,
Aut panes viridantis aphronitri,

V. 9. Vulg. DECUSSI. 13. COLUNT. 24. CAESIS. 34. GRAVE. 36. OXIPORUMVE.

Vel passum psythiis suis recoctum,
Dulci defruta vel lutosa coeno?
Quantum vel dare cereos olentes,
Cultellum, tenuesve codicillos?
Ollares, rogo, non licebat uvas,
Cumano patinas vel orbe tortas,
Aut unam dare synthesin (quid horres?)
Alborum calicum, atque caccaborum?
Sed certa velut aequus in statera,
Nil mutas, sed idem nihil rependis.
Quid? si cum bene mane semicrudus
Illatam tibi dixero salutem,
Et tu me vicibus domi salutes?
Aut cum me dape juveris opima,
Expectes similes et ipse cenas?
Irascor tibi, Gryphe. sed valebis:
Tantum ne mihi, quo soles lepore,
Et nunc hendecasyllabos remittas.

---

40. Vulg. NITENTES. 43. IN orbe. [47. NIHIL, antea MIHI. *ED. DR.*]

P. PAPINII STATII SILVARUM

LIBER QUINTUS.

AD ABASCANTIUM.

Omnibus affectibus prosequenda sunt bona exempla cum publice prosint. Pietas quam Priscillae tuae praestas, et morum tuorum pars est, et nulli non conciliare te, praecipue marito potest. Uxorem enim vivam amare, voluptas est, defunctam religio. Ego tamen huic operi non ut unus e turba, nec tantum quasi officiosus assilui. amavit enim uxorem meam Priscilla, et amando fecit mihi illam probatiorem. post hoc ingratus sum si lacrimas tuas transeo. Praeterea, latus omne divinae domus semper demereri pro mea mediocritate connitor. nam qui bona fide Deos colit, amat et sacerdotes. Sed quamvis propiorem nexum amicitiae tuae jampridem cuperem, mallem tamen nondum intervenisse materiam. ***Reliqua desunt.

Lin. 3. Vulg. PARS, NULLI. 5. SED TAMEN TUM quasi. 11. Forte, mallem TALEM nondum.

I.

ABASCANTII IN PRISCILLAM PIETAS.

Si manus aut similes docilis mihi fingere ceras,
Aut ebur, impressis aurumve animare figuris;
Hinc, Priscilla, tuo solatia grata marito
Conciperem. namque egregia pietate meretur
Ut vel Apelleo vultus signata colore,
Phidiaca vel nata manu, reddare dolenti:
Sic auferre rogis umbram conatur, et ingens
Certamen cum Morte gerit, curasque fatigat
Artificum, inque omni te quaerit amare metallo.
Sed mortalis honos, agilis quem dextra laborat.
Nos tibi, laudati juvenis rarissima conjux,
Longa, nec obscurum finem latura, perenni
Tentamus dare justa lyra: modo dexter Apollo,
Quique venit juncto mihi semper Apolline Caesar,
Annuat. haud alio melius condere sepulchro.
Sera quidem tanto struitur medicina dolori,
Altera cum volucrem Phoebi rota torqueat annum:
Sed cum plaga recens, et adhuc in vulnere primo
Aegra domus questu, miseramque accessus ad aurem
Conjugis orbati, tunc flere et scindere vestes
Et famulos lassare greges, et vincere planctus,
Fataque, et injustos rabidis pulsare querelis
Caelicolas, solamen erat. licet ipse levandos
Ad gemitus silvis comitatus et amnibus Orpheus

[V. 17. VOLUCREM, sic Marklandus restitui jussit, cum antea VOLUCRIS legeretur. ED. DR.] 19. Vulg. NIGRA.

Afforet, atque omnis pariter matertera vatem,
Omnis Apollineus tegeret Bacchique sacerdos;
Nil cantus, nil fila, deis pallentis Averni
Eumenidumque audita comis, mulcere valerent:
Tantus in attonito regnabat pectore luctus!
Nunc etiam ad planctus refugit jam plana cicatrix
Dum canimus, gravibusque oculis uxorius instat
Imber. habentne pios etiamnum haec lumina fletus?
Mira fides! citius genitrix Sipylea feretur
Exhausisse genas; citius Tithonida moesti
Deficient rores, aut exsiccata fatiscet
Mater Achilleis hiemes affrangere bustis.
Macte animi: notat ista Deus, qui flectit habenas
Orbis, et humanos propior Jove digerit actus;
Moerentemque videt, lectique arcana ministri
Hinc etiam documenta capit, quod diligis umbram
Et colis exequias. hic est castissimus ardor;
Hic amor a Domino meritus Censore probari.
Nec mirum, si vos collato pectore mixtos
Junxit inabrupta Concordia longa catena.
Illa quidem, nuptuque prior, taedasque marito
Passa alio; sed te ceu virginitate jugatum
Visceribus totis, animoque amplexa fovebat.
Qualiter aequaevo sociatam palmite vitem
Ulmus amat, miscetque nemus, ditemque precatur
Autumnum, et caris gaudet redimita racemis.
Laudentur proavis, seu pulchrae munere formae;
Quae morum caruere bonis, falsaque potentes
Laudis egent verae. tibi, quanquam et origo niteret

V. [33. SIPYLEA FERETUR, antea SIPYLEÏA FERTUR. *ED. DR.*] 45. Vulg. NUPTUMQUE. 52. FALSOQUE.

Et felix species, multumque optanda maritis,
Ex te major honos, unum novisse cubile,
Unum secretis agitare sub ossibus ignem.
Illum nec Phrygius vitiasset raptor amorem,
Dulichiive proci; nec qui fraternus adulter
Casta Mycenaeo connubia polluit auro.
Si Babylonis opes, Lydae si pondera gazae,
Indorumque dares Serumque Arabumque potentes
Divitias, mallet cum paupertate pudica
Intemerata mori, vitamque rependere famae.
Nec frons triste rigens, nimiusque in moribus horror:
Sed simplex, hilarisque fides, et mixta pudori
Gratia. quod si anceps metus ad majora vocasset,
Illa vel armiferas pro conjuge laeta catervas,
Fulmineosque ignes, mediique pericula ponti,
Exciperet. melius, quod non adversa probarunt
Quae tibi cura tori, quantus pro conjuge pallor.
Sed meliore via dextros tua vota marito
Promeruere Deos; dum nocte dieque fatigas
Numina, dum cunctis supplex advolveris aris,
Et mitem Genium Domini praesentis adoras.
Audita es: venitque gradu Fortuna benigno.
Vidit quippe pii juvenis navamque quietem
Intactamque fidem succinctaque pectora curis,
Et vigiles sensus, et digna evolvere tantas
Sobria corda vices; vidit, qui cuncta suorum
Novit, et inspectis ambit latus omne ministris.
Nec mirum: videt ille ortus, obitusque; quid Auster,
Quid Boreas hibernus agat; ferrique togaeque

---

63. Vulg. IMPENDERE. 76. RARAMQUE. [81. AUSTER, in priore edit. ARCTOS. *ED. DR.*]

Consilia; atque ipsam mentem probat. ille subactis
Molem immensam humeris, et vix tractabile pondus
Imposuit, (nec enim numerosior altera sacra
Cura domo) magnum late dimittere in orbem
Romulei mandata Ducis; viresque modosque
Imperii tractare manu: quae laurus ab Arcto,
Quid vagus Euphrates, quid ripa binominis Istri,
Quid Rheni vexilla ferant: quantum ultimus orbis
Cesserit, et refluo circumsona gurgite Thule.
Omnia nam laetas pila attollentia frondes,
Nullaque famosa signatur lancea pinna.
Praeterea, fidos Dominus si dividat enses,
Pandere quis centum valeat frenare maniplis
Intermixtus equos: quis praecepisse cohorti:
Quem deceat clari praestantior ordo tribuni:
Quisnam frenigerae signum dare dignior alae.
Mille etiam praenosse vices: an merserit agros
Nilus, an imbrifero Libye sudaverit Austro:
Cunctaque si numerem, non plura interprete virga
Nuntiat e celsis ales Tegeaticus astris;
Quaeque cadit liquidas Junonia virgo per auras,
Et picturato pluvium ligat aëra gyro;
Quaeque tuas laurus volucri, Germanice, curru
Fama vehit, praegressa diem, tardumque sub astris
Arcada, et in medio linquens Thaumantida caelo.
Qualem te Superi, Priscilla, hominesque benigno
Aspexere die cum primum ingentibus actis
Admotus conjux! vicisti gaudia certe

V. 93. Vulg. MULTAQUE FUMOSA. 95, 96. MANIPLOS INTERMISSUS EQUES. 105. CURSU. 107. LINQUIT. 10. CENAE.

Ipsius, adfuso dum pectore prona sacratos
Ante pedes avide Domini tam magna merentis
Volveris. Aonio non sic in vertice gaudet
Quam pater arcani praefecit hiatibus antri
Delius, aut primi cui jus venerabile thyrsi
Bacchus, et attonitae tribuit vexilla catervae.
Nec tamen hic mutata quies, probitasve secundis
Intumuit: tenor idem animo, moresque modesti,
Fortuna crescente, manent. fovet anxia curas
Conjugis, hortaturque simul, flectitque labores.
Ipsa dapes modicas, et sobria pocula tradit,
Exemplumque ad herile monet. velut Appula conjux
Agricolae parci, vel sole infecta Sabina,
Quae videt emeriti, jam prospectantibus astris,
Tempus adesse viri, propere mensasque torosque
Instruit, expectatque sonum redeuntis aratri.
Parva loquor: tecum gelidas comes illa per Arctos,
Sarmaticasque hiemes, Istrumque, et pallida Rheni
Frigora, tecum omnes animo durare per aestus,
Et, si castra darent, vellet gestare pharetras,
Vellet Amazonia latus intercludere pelta;
Dum te pulverea bellorum in nube videret
Caesarei prope fulmen equi, divinaque tela
Librantem, et magnae sparsum sudoribus hastae.
Hactenus alma chelys: tempus nunc ponere frondes,
Phoebe, tuas, moestaque comam damnare cupresso.
Quisnam impacata consanguinitate ligavit
Fortunam Invidiamque Deus? quis jussit iniquas
Aeternum bellare deas? nullamne notavit

V. 111. Vulg. EFFUSO. 114. QUEM. 123. SABINO. 129. DURATA. 134. VIBRANTEM.

Illa domum, torvo quam non haec lumine figat
Protenus, et saeva perturbet gaudia dextra?
Florebant hilares inconcussique penates;
Nil moestum: quid enim, quamvis infida levisque,
Caesare tam dextro, posset Fortuna timeri?
Invenere viam liventia Fata, piumque
Intravit vis saeva larem. sic plena maligno
Afflantur vineta Noto: sic alta senescit
Imbre seges nimio: rapidae sic obvia puppi
Invidet, et velis adnubilat aura secundis.
Carpitur eximium fato Priscilla decorem:
Qualiter alta comam silvarum gloria pinus
Seu Jovis igne malo, seu jam radice soluta,
Deficit, et nulli spoliata remurmurat aurae.
Quid probitas, aut casta fides, quid numina prosunt
Culta Deûm? furvae miseram circum undique leti
Vallavere plagae. tenuantur dura sororum
Licia, et exacti superest pars ultima fili.
Nil famuli coetus, nil ars operosa medentum
Auxiliata malis. comites tamen undique ficto
Spem simulant vultu: flentem notat illa maritum.
Ille modo infernae nequicquam flumina Lethes
Incorrupta rogat: nunc anxius omnibus aris
Illachrymat, signatque fores, et pectore terget
Limina: nunc magni vocat exorabile numen
Caesaris. Heu durus Fati tenor! estne quod illi
Non liceat? quantae poterant mortalibus annis
Accessisse morae, si tu, pater, omne teneres
Arbitrium? caeco gemeret Mors clusa barathro,

V. 149. L. OBSIBILAT. 167. Forte, tu, pater ALME, etc.

Longius et vacuae posuissent stamina Parcae.
Jamque cadunt vultus, oculisque novissimus error,
Obtusaeque aures, nisi cum vox sola mariti
Noscitur. illum unum media de morte reversa
Mens videt; illum aegris circundat fortiter ulnis
Immotas obversa genas; nec sole supremo
Lumina, sed dulci mavult satiare marito.
Tunc sic unanimum moriens solatur amantem:
PARS animae victura meae, cui linquere possem
O utinam quos dura mihi rapit Atropos annos,
Parce precor lacrimis, saevo nec concute planctu
Pectora, nec crucia fugientem conjugis umbram.
Linquo equidem thalamos (salvo tamen ordine) moesti
Quod prior. exegi longa potiora senecta
Tempora; vidi omni te pridem in flore nitentem,
Vidi altae propius propiusque accedere dextrae:
Non in te Fatis, non jam Caelestibus ullis
Arbitrium: mecum ista fero. tu limite coepto
Tende libens, sacrumque latus, Geniumque potentem
Irrequietus ama. nunc, quod cupis ipse juberi,
Da Capitolinis aeternum sedibus aurum,
Quo niteant sacri centeno pondere vultus
Caesaris; et propriae signa cultricis amorem.
Sic ego nec Furias, nec deteriora videbo
Tartara, et Elysias felix admittar in oras.
Haec dicit labens, sociosque amplectitur artus,
Haerentemque animam non tristis in ora mariti
Transtulit, et cara pressit sua lumina dextra.

V. 170. Vulg. HORROR. 177. POSSIM. 181. MOESTOS. Quod prior exegi etc. 190. NITEAT. 191. SIGNET 193. AD oras.

At juvenis magno flammatus pectora luctu,
Nunc implet saevo viduos clamore penates:
Nunc ferrum laxare cupit: nunc ardua tendit
In loca: vix retinent comites. nunc ore ligato
Incubat amissae, mersumque in corde dolorem
Saevus agit. qualis conspecta conjuge segnis
Odrysius vates positis ad Strymona plectris
Obstupuit, tristemque rogum sine carmine flevit.
Ille etiam certae rupisset tempora vitae,
Ne tu Tartareum Chaos incomitata subires:
Sed prohibet mens fida Duci, jurataque sacris
Imperiis, et major amor. Quis carmine digno
Exequias et dona malae feralia pompae
Perlegat? omne illic stipatum examine longo
Ver Arabum Cilicumque fluit, floresque Sabaei,
Indorumque arsura seges, praereptaque templis
Tura, Palaestini simul Hebraeique liquores,
Coryciaeque comae, Cinyreaque germina. At altis
Ipsa toris Serûm Tyrioque umbrata recumbit
Tegmine: sed toto spectatur in agmine conjux
Solus; in hunc magnae flectuntur lumina Romae,
Ceu juvenes natos suprema ad busta ferentem:
Is dolor in vultu; tantum crinesque genaeque
Sordis habent. illam tranquillo fine solutam,
Felicemque vocant; lacrimas fudere marito.
Est locus ante urbem, qua primum surgitur ingens
Appia; quaque Italo gemitus Almone Cybele

V. 201, 202. Forte, MUTUMQUE in corde dolorem Saevus ALIT. 205. Vulg. CERTE. 207. MIRANDAQUE. 214. ET altis. 220. Forte, SORDIS [quòd seriorem Marklandi auctoritatem secuti recepimus, cum antea NOCTIS esset. *ED. DR.*] 221. FUNDENTE. [222. SURGITUR, antea NASCITUR. *ED. DR.*]

Ponit, et Idaeos jam non reminiscitur amnes.
Hic te Sidonio velatam molliter ostro
Eximius conjux (nec enim fumantia busta
Clamoremque rogi potuit perferre) beato
Composuit, Priscilla, toro. nil longior aetas
Carpere, nil aevi poterunt vitiare labores
Siccatam membris; tantas venerabile marmor
Spirat opes. mox in varias mutata novaris
Effigies: hoc aere Ceres, hoc lucida Gnosis,
Illo Maja tholo, Venus hoc non improba saxo.
Accipiunt vultus, haud indignata, decoros
Numina: circumstant famuli, consuetaque turba
Obsequiis. tum rite tori, mensaeque parantur
Assiduae. domus ista, domus; quis triste sepulchrum
Dixerit? Hac meritò visa pietate mariti
Protenus exclames, Est hic, agnosco, minister
Illius, aeternae modo qui sacraria genti
Condidit, inque alio posuit sua sidera caelo.
Sic ubi magna novum Phario de litore puppis
Solvit iter, jamque innumeros utrinque rudentes
Lataque veliferi porrexit brachia mali
Invasitque vias, in eodem angusta phaselus
Aequore, et immensi partem sibi vendicat Austri.
Quid nunc immodicos, juvenum lectissime, fletus
Corde foves, longumque vetas exire dolorem?
Nempe times, ne Cerbereos Priscilla tremiscat
Latratus? tacet ille piis: ne tardior adsit
Navita, proturbetque vadis? vehit ille merentes

V. 227. Vulg. ARDOREMQUE. 231. SEPIT. 237. ASSIDUE. 245. Forte, IT eodem.

Protenus, et Manes placidus locat hospite cymba.
Praeterea, si quando pio laudata marito
Umbra venit, jubet ire faces Proserpina laetas,
Egressasque sacris veteres Heroïdas antris
Lumine purpureo tristes laxare tenebras,
Sertaque et Elysios animae praesternere flores.
Sic Manes Priscilla subit; ubi supplice dextra
Pro te Fata rogat, reges tibi tristis Averni
Placat, ut expletis humani finibus aevi
Pacantem terras Dominum, juvenemque relinquas
Ipse senex: certae jurant in vota Sorores.

II.

PROTREPTICON AD CRISPINUM.

RURA meus Tyrrhena petit, saltusque Tagetis
Crispinus. nec longa mora est, aut avia tellus;
Sed mea secreto velluntur pectora morsu,
Udaque turgentes impellunt lumina guttae,
Ceu super Aegeas hiemes abeuntis amici
Vela sequar, spectemque ratem jam fessus ab altis
Rupibus, atque oculos longo querar aëre vinci.
Quod si militiae jam te, puer inclyte, primae
Clara rudimenta, et castrorum dulce vocaret
Auspicium, quanto manarent gaudia fletu,

V. [252 et 256. iussu Marklandi recepimus PLACIDUS et LAXARE, cum antea PLACIDOS et APERIRE legeretur. *ED. DR.*] 257. Vulg. PROSTERNERE. 262. CERTE.

V. 3. Vulg. ET. [4. GUTTAE, antea GUTTAS. *ED. DR.*] 8. QUID si.

Quosve darem amplexus! et nunc optanda propinquant
Tristia? Et octonos bis jam tibi circuit orbes
Vita; sed angustis animus robustior annis,
Succumbitque oneri, et mentem sua non capit aetas.
Nec mirum: non te series inhonora parentum
Obscurum proavis, et priscae lucis egentem,
Plebeia de stirpe tulit: non sanguine cretus
Turmali, trabeaque Remi; nec paupere clavo
Augustam sedem et Latii penetrale Senatus
Advena pulsasti; sed praecedente tuorum
Agmine. Romulei qualis per munera Circi
Cum pulcher visu et titulis generosus avitis
Expectatur equus, cujus de stemmate longo
Felix emeritos habet admissura parentes;
Illum omnes acuunt plausus, illum ipse volantem
Pulvis et incurvae gaudent agnoscere metae:
Sic te, clare puer, genitum sibi Curia sensit,
Primaque patritia clausit vestigia luna.
Mox Tyrios ex more sinus, tunicamque potentem
Agnovere humeri. Sed enim tibi magna parabat
Ad titulos exempla pater. quippe ille juventam
Protenus ingrediens, pharetratum invasit Araxem
Belliger, indocilemque fero servire Neroni
Armeniam. rigidi summam Mavortis agebat
Corbulo; sed comitem belli sociumque laborum
Ille quoque egregiis multum miratus in armis
Bolanum; atque illi curarum asperrima suetus
Credere, partirique metus: quod tempus amicum

[11. ET NUNC, antea ETIAMNE. *ED. DR.*] 21. Forte, per MUNERA Circi, [quod nunc serius Marklandi praeceptum secuti recepimus, cum antea IUGERA esset. *ED. DR*] 22. Vulg. VISU TITULIS.

Fraudibus, exerto quaenam bona tempora bello;
Quae suspecta fides, aut quae fuga vera ferocis
Armenii. Bolanus iter praenosse timendum,
Bolanus tutis juga quaerere commoda castris,
Metari Bolanus agros, aperire malignas
Tot veprum nemorumque moras, tantamque verendi
Mentem implere ducis, jussisque ingentibus unus
Sufficere. ipsa virum norat jam barbara tellus:
Ille secundus apex bellorum, et proxima cassis.
Sic Phryges attoniti, quanquam Nemeaea viderent
Arma, Cleonaeusque acies impelleret arcus
Pugnante Alcide, tamen et Telamona timebant.
Disce puer: nec enim externo monitore petendus
Virtutis tibi pulcher amor: cognata ministret
Laus animos. aliis Decii reducesque Camilli
Monstrentur; tu disce patrem; quantusque nigrantem
Fluctibus occiduis fessoque Hyperione Thulen
Intrarit mandata gerens; quantusque potentis
Mille urbes Asiae sortito rexerit anno,
Imperium mulcente toga. bibe talia pronis
Auribus: haec certent tibi conciliare propinqui:
Haec iterent comites praecepta, senesque paterni.
Jamque adeo moliris iter, nec deside passu
Ire paras: nondum validae tibi signa juventae
Irrepsere genis, et adhuc decor integer aevi.
Nec genitor juxta; fatis namque haustus iniquis
Occidit heu! geminam prolem sine praeside linquens.
Nec saltem teneris ostrum puerile lacertis
Exuit, albentique humeros induxit amictu.

V. 39. Vulg. EXTORTO. 56. POTENTES. 58. TIBI talia. 61. ALIO.

Quem non corrumpit pubes effrena, novaeque
Libertas properata togae? ceu nescia falcis
Silva comas tollit, fructumque expirat in umbras.
At tibi Pieriae tenero sub pectore curae,
Et pudor, et docti legem sibi dicere mores;
Tunc hilaris probitas, et frons tranquilla, nitorque
Luxuriae confine timens, pietasque per omnes
Dispensata modos; aequaevo cedere fratri,
Mirarique patrem, miseraeque ignoscere matri.
Admonuit fortuna domus: tibine illa nefanda
Pocula, letalesque manu componere succos
Evaluit, qui voce potes praevertere morsus
Serpentum, atque omnes vultu placare novercas?
Infestare libet Manes, meritoque precatu
Pacem auferre rogis: sed te, puer optime, cerno
Flectentem justis, et talia dicta parantem:
Parce, precor, cineri: fatum illud, et ira nocentum
Parcarum, crimenque Dei mortalia quisquis
Pectora sero videt, nec primo in limine sistit
Conatus scelerum, atque animos infanda parantes.
Excidat illa dies aevo, nec postera credant
Saecula! nos certe taceamus; et obruta multa
Nocte tegi propriae patiamur crimina gentis.
Exegit poenas, hominum cui cura suorum,
Quo Pietas autore redit, terrasque revisit,
Quem timet omne nefas. satis haec, lacrimandaque nobis
Ultio. quin saevas utinam exorare liceret
Eumenidas, timidaeque avertere Cerberon umbrae,
Immemoremque tuis citius dare Manibus amnem.

V. 74. Vulg. TENENS. 75. DOMOS. 81. JUVAT. 83. JUSSIS. 88. NE.

Macte animo, juvenis! sic crescunt crimina matris.
Nec tantum pietas, sed protenus ardua virtus
Affectata tibi. nuper cum forte sodalis
Immeritae falso palleret crimine famae,
Erigeretque forum, succinctaque judice multo
Surgeret et castum libraret Julia fulmen;
Tu, quamquam non ante forum legesque severas
Passus, sed tacita studiorum occultus in umbra,
Defensare metus, adversaque tela subisti
Pellere, inermis adhuc et tiro, paventis amici.
Haud unquam tales aspexit Romulus annos
Dardaniique senes, medii bellare togata
Strage fori. stupuere Patres tentamina tanta
Conatusque tuos; pro te reus ipse timebat.
Par vigor et membris; promtaeque ad fortia vires
Sufficiunt animo, atque ingentia jussa sequuntur.
Ipse ego te nuper Tiberino ut litore vidi,
Qua Tyrrhena vadis Laurentibus aestuat unda,
Pendentem in cursus, vexantemque ilia nudo
Calce ferocis equi, vultu dextraque minacem;
Si qua fides dictis, stupui, Martemque putavi.
Getulo sic pulcher equo, Trojanaque quassans
Tela, novercales ibat venator in agros
Ascanius, miseramque patri flagrabat Elisam.
Troïlus haud aliter gyro breviore minantes
Eludebat equos: aut quem de turribus altis
Arcadas Ogygio versantem in pulvere turmas

V. 102. Vulg. VIBRARET. 108. DARDANIUSQUE SENEX. Ibid. Lege, MEDIA bellare TOGATI PACE fori. 110. NEC te. 111. EST. 113. IN litore. 115. TENDENTEM cursus. 117, ARMATUMQUE. 120. Lege, PUER FLAMMABAT. 121. LEVIORE. 123. METAS.

Spectabant Tyriae non torvo lumine matres.
Ergo age, nam magni Ducis indulgentia pulsat,
Certaque dat votis hilaris vestigia frater,
Surge, animo et fortes castrorum concipe curas.
Monstrabunt acies Mavors, Actaeaque virgo;
Flectere Castor equos, humeris quatere arma Quirinus,
Qui tibi tam tenero permisit plaudere collo
Nubigenas clypeos, intactaque caedibus aera.
Quasnam igitur terras, quem Caesaris ibis in orbem?
Arctoosne amnes, et Rheni fracta natabis
Flumina? an aestiferis Libyae sudabis in arvis?
An juga Pannoniae, mutatoresque domorum
Sauromatas quaties? an te septenus habebit
Ister, et undoso circunflua conjuge Peuce?
An Solymum cinerem, palmetaque capta subibis
Non sibi felices silvas ponentis Idumes?
Quod si te magno tellus frenata parenti
Accipiat, quantum ferus exultabit Araxes!
Quanta Calydonios attollet gloria campos!
Cum tibi longaevus referet trucis incola terrae,
HIC suetus dare jura parens; hoc cespite turmas
Affari: vigiles speculas, castellaque longe
Prospicis? ille dedit; cinxitque haec moenia fossa:
Belligeris haec dona Deis, haec tela dicavit;
Cernis adhuc titulos: hunc ipse, vocantibus armis,
Induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno.
Qualiter in Teucros victricia bella paranti
Ignotum Pyrrho Phoenix narrabat Achillem.

V. 130. Vulg. QUIS tibi. 131. NUBIGEROS, et, ARMA. 145. NITIDAS speculas. 146. ASPICIS. 148. VACANTIBUS. 150. PARENTIS.

Felix, qui viridi fidens coeptaque juventa
Durabis quascunque vices; vallumque subibis
Forsan et ense latus (si numina principis adsint)
Cinctus, et unanimi comes indefessus amici;
Quo Pylades ex more pius, quo Dardana gessit
Bella Menoetiades. quippe haec concordia vobis,
Hic amor est, duretque precor! nos fortior aetas
Jam fugit; hinc votis animum precibusque juvabo.
Hei mihi, sed coetus solitos si forte ciebo,
Et mea Romulei venient ad carmina patres,
Tu deeris, Crispine, mihi; cuneosque per omnes
Te meus absentem circumspectabit Achilles.
Sed venies melior; (vatum non irrita currunt
Omina) quique aquilas tibi nunc, et castra recludit,
Idem omnes perferre gradus, cingique superbis
Fascibus, et patrias dabit insedisse curules.
Sed quis ab excelsis Trojanae collibus Albae,
(Unde suae juxta prospectat moenia Romae
Proximus ille Deus) Fama velocior intrat
Nuntius, atque tuos implet, Crispine, penates?
Dicebam certe, Vatum non irrita currunt
Auguria. en! ingens reserat tibi limen honorum
Caesar, et Ausonii committit munia ferri.
Vade, puer, tantisque enixus suffice donis.
Felix, qui magno jam nunc sub praeside juras,
Cuique sacer primum tradit Germanicus ensem!
Non minus hoc fortis, quam si tibi panderet ipse
Bellipotens aquilas, torvaque induceret ora
Casside. vade alacer, majoraque disce mereri.

V. 152. Vulg. OPTATE. 153. VIAS. 154. IPSE, et, SIC. 159. Forte, votis TANTUM. 160. QUESTUS. 166. CINGETQUE. 179. TORTAQUE.

III.

EPICEDION IN PATREM *SUUM.

IPSE malas vires, et lamentabile carmen
Elysio de fonte mihi, pulsumque sinistrae
Da, genitor perdocte, lyrae: neque enim antra movere
Delia, nec solitam fas est impellere Cyrrham
Te sine. Corycia quicquid modo Phoebus in umbra
Quicquid ab Ismariis monstrabat collibus Evan,
Dedidici. fugere meos Parnasia crines
Vellera, funestamque ederis irrepere taxum
Extimui, trepidamque (nefas) arescere laurum,
Ille ego, magnanimûm qui facta attollere regum
Ibam altum spirans, Martemque aequare canendo.
Quis sterili mea corda situ, quis Apolline verso
Frigida damnatae praeduxit nubila menti?
Stant circum attonitae vatem, et nil dulce sonantes
Nec digitis nec voce deae. dux ipsa, silenti
Fulta caput cithara; qualis post Orphea raptum
Astitit, Hebre, tibi, cernens jam surda ferarum
Agmina, et immotos sublato carmine lucos.
At tu, seu membris emissus in ardua tendis,
Fulgentesque plagas, rerumque elementa recenses,
Quis Deus, unde ignes, quae ducat semita Solem,
Quae minuat Phoeben, quaeque integrare latentem
Causa queat, doctique modos extendis Arati:
Seu tu Lethaei secreto in gramine campi
Concilia Heröum juxta Manesque beatos,

* Vulg. deest. 3. MOVERI. 10. CERTE ego. 12. MERSO. 13. PRODUXIT. 19. TENDENS. 23. NOTIQUE.

Maeonium Ascreumque senem, non segnior umbra
Accolis, alternumque sonas, et carmina misces;
Da vocem magno, Pater, ingeniumque dolori.
Nam me ter relegens caelum, terque ora retexens
Luna videt residem, nullaque Heliconide tristes
Solantem curas, tuus ut mihi vultibus ignis
Irrubuit, ciueremque oculis humentibus hausi.
Vilis honos studiis: vix haec in munera solvo
Primum animum; tacitisque situm depellere curis
Nunc etiam trepidante manu, nec lumine sicco
Ordior, acclinis tumulo quo molle quiescis
Jugera nostra tenens; ubi post Aeneïa fata
Solatus, Latiis ingessit montibus Albam
Ascanius, Phrygio dum pingues sanguine campos
Odit, et infaustae regnum dotale novercae.
His ego te (nam Sicanii non mitius halat
Aura croci, dites nec sicubi rara Sabaei
Cinnama, odoratas nec Arabs decerpsit aristas)
Insertum cum laude locis, de carmine plango
Pierio. sume hos gemitus, et munera nati,
Et lacrimas, cari quas nunquam habuere parentes.
Atque utinam fortuna mihi dare Manibus aras
Par templis opus, aëriamque educere molem
Cyclopum scopulos ultra, atque audacia saxa
Pyramidum, et magno tumulum praetexere luco!
Illic et Siculi superassem dona sepulchri,
Et Nemees ludum, et Pelopis solennia trunci.

---

29. Vulg. CAELO. 35. [TREPIDANTE, antea LABENTE. *ED. DR.*] NUNC lumine. 41. HIC. 42. SIC TIPI 44. INSERUI cum laude LOCI, SED carmine. 45. SUMAS gemitus et VULNERA. 46. RARI. 47. DARES MIHI. 52, LUCUM.

Illic Oebalio non finderet aëra disco
Graiorum vis ulla virûm: non arva rigaret
Sudor equûm, aut putri sonitum daret ungula campo;
Sed Phoebi simplex chorus. hic frondentia vatum
Praemia laudato, genitor, tibi rite dicarem.
Ipse madens lacrimis, umbrarum animaeque sacerdos
Praeciperem reditum, cui te nec Cerberus omni
Ore, nec Orpheae quirent avertere leges:
Meque habitus moresque tuos et facta canentem
Fors et magniloquo non posthabuisset Homero,
Tenderet et torvo pietas aequare Maroni.
Cur magis incessat Superos, et aëna Sororum
Stamina, quae tepido genitrix super aggere nati
Orba sedet? vel quae primaevi conjugis ignem
Aspicit, obstantesque manus, turbamque tenentem
Vincit, in ardentem (liceat) moritura maritum?
Major certe illis Superos et Tartara pulsem
Invidia: externis etiam miserabile visu
Funus eat. Sed nec modo se Natura dolenti,
Nec Pietas injusta dedit. mihi limine primo
Fatorum, et viridi, genitor, ceu raptus ab aevo,
Tartara dura subis. nec enim Marathonia virgo
Parcius extinctum saevorum crimine agrestum
Fleverit Icarium, Phrygia quàm turre cadentem
Astyanacta parens. laqueo quin illa supremos
Inclusit gemitus; at te, post funera magni
Hectoris, Haemonio pudor est servisse marito.
Non ego quas fati certus sibi voce canora

V. 55. Vulg. FOSSA. 58. OCULIS. 59. PRAECINEREM GEMITUM. 61. ATQUE TIBI moresque etc. 63. Forte, DOCTO. 64. SAEVA. 69. ALIIS.

Inferias praemittit olor; nec rupe quod atra
Tyrrhenae volucres nautis praedulce minantur
In patrios adhibebo rogos; non murmure trunco
Quod gemit, et dirae queritur Philomela sorori;
Nota nimis vati. quis non in funera cunctos
Heliadum ramos, lacrimosaque germina duxit,
Et Phrygium silicem, atque ausum contraria Phoebo
Carmina, nec foeda gavisam Pallada buxo?
Te Pietas oblita virûm, revocataque caelo
Justitia, et gemina planget facundia lingua,
Et Pallas, doctique cohors Heliconia Phoebi;
Quîs honor Aonios seno pede ducere cantus,
Et quibus Arcadia carmen testudine mensis
Cura lyrae, nomenque fuit: quosque orbe sub omni
Ardua septena numerat Sapientia fama:
Qui furias, regumque dolos, aversaque caelo
Sidera terrifico super intonuere cothurno:
Et quîs lasciva vires tenuare Thalia
Dulce, vel heroos gressu truncare tenores.
Omnia namque animo complexus, et omnibus auctor
Qua fandi via lata patet: sive orsa libebat
Aoniis vincire modis, seu voce soluta
Spargere, et effreno nimbos aequare profatu.
Excre semiustos Vesuvino fulgure vultus,
Parthenope, crinemque afflato monte sepulti
Pone super tumulos, et magni funus alumni,
Quo non Monychiae quidquam praestantius arces,

V. 84. Vulg. DURAE. 85. FUNERE. 86. DIXIT. 88. FISSA. 90. PLANGAT. 92. LABOR, et, CAMPOS. 94. CYDA LABOR. 96. DOMOS. 101. VIS. [104. SEMIUSTOS VESUVINO FULGURE, sic restitutum, cum antea legeretur SEMIRUTOS SUBITO DE PULVERE. 107. MONYCHIAE, antea MUNYCHIAE. *ED. DR.*]

Doctave Cyrene, Sparteve animosa creavit.
Si tu stirpe vetus, famaeque obscura jaceres,
Nil gentile tumens, illo te cive probares
Graiam, atque Euboïco majorum sanguine duci.
Ille tuis toties pressit sua tempora sertis,
Cum stata laudato caneret Quinquennia versu,
Ora supergressus Pylii senis, oraque regis
Dulichii, specieque comam subnexus utraque.
Non tibi deformes obscuri sanguinis ortus,
Nec sine luce genus; (quanquam fortuna parentum
Arctior expensis) etenim te divite ritu
Ponere purpureos infantia adegit amictus
Stirpis honore datos, et nobile pectoris aurum.
Protenus exorto dextrùm risere sorores
Aonides, pueroque chelyn summisit, et ora
Imbuit amne sacro, jam tum tibi blandus, Apollo.
Nec simplex patriae decus; et natalis origo
Pendet ab ambiguo geminae certamine terrae.
Te de gente suum Latiis ascita colonis
Graia refert Selle; (Phrygius quà puppe magister
Excidit, et mediis miser evigilavit in undis;)
Parthenopeque suum longo probat ordine vitae.
* * * * * * * * * * * * * * *
Maeoniden, aliaeque aliis natalibus urbes
Diripiunt, cunctaeque probant: non omnibus ille
Verus; alit victos immanis gloria falsi.
Atque ibi dum profers annos, vitamque salutas,
Protenus ad patrii raperis certamina lustri

V. 108. Vulg. DoctaQUE. 110. TENENS. [112. PRESSIT SUA, antea PRAESTRINXIT. *ED. DR.*] 119. Forte, SUMERE purp. 125. Pendet, ET ambiguo etc. 127. GRAIUS quà. 129. MAEON ET INDE suum. 133. VERSUS.

Vix implenda viris, laudum festinus, et audax
Ingenii: stupuit primaeva ad carmina plebes
Euboea, et natis te monstravere parentes.
Inde frequens palmae, nulloque ingloria sacro
Vox tua. non toties victorem Castora gyro,
Nec fratrem caestu virides plausere Therapnae.
Sit pronum vicisse domi; quid Achaea mereri
Praemia, nunc ramis Phoebi, nunc germine Lernae,
Nunc Athamantea protectum tempora pinu?
Cum toties lassata, tamen nusquam avia frondes
Abstulit, aut alium tetigit Victoria crinem.
Hinc tibi vota patrum credi, generosaque pubes
Te monitore regi, moresque et facta priorum
Discere: quis casus Troiae; quam tardus Ulixes;
Quantus equos pugnasque virûm decurrere versu
Maeonides; quantumque pios ditarit agrestes
Ascraeus, Siculusque senex: qua lege recurrat
Pindaricae vox flexa lyrae, volucrumque precator
Ibycus, et tetricis Alcman cantatus Amyclis,
Stesichorusque ferox, actusque egressa viriles
Non formidata temeraria Leucade Sappho;
Quosque alios dignata chelys. tu pandere docti
Carmina Battiadae, latebrasque Lycophronis atri,
Sophronaque implicitum, tenuisque arcana Corinnae;
(Sed quid parva loquor?) tu par assuetus Homero
Ferre jugum, senosque pedes aequare solutis
Vocibus, et nunquam passu breviore relinqui.
Quid mirum patria si te petiere relicta
Quos Lucanus ager, rigidi quos jugera Dauni,

V. 138. Vulg. PUGNAE. 147. mores et facta. 154. SALTUSQUE INGRESSA. 156. DOCTUS. 161. VERSIBUS.

Quos Veneri plorata domus, neglectaque tellus
Alcidae, vel quos e vertice Surrentino
Mittit Tyrrheni speculatrix virgo profundi?
Quos propiore sinu lituo remoque notatus
Collis, et Ausonii pridem laris hospita Cyme:
Quosque Dicarchei portus, Baianaque mittunt
Litora, qua mediis alte permistus anhelat
Ignis aquis, et operta animos incendia servant.
Sic ad Avernales scopulos, et opaca Sibyllae
Antra, rogaturae veniebant undique gentes:
Illa minas Divûm, Parcarumque acta canebat,
Quamvis decepto vates non irrita Phoebo.
Mox et Romuleam stirpem, proceresque futuros
Instruis, inque patrum vestigia ducere perstas.
Sub te Dardanius facis explorator opertae
Qui Diomedei celat penetralia furti,
Crevit, et inde sacrum didicit puer. arma probare
Monstrasti Saliis, praesagumque aethera certis
Auguribus; cui Chalcidicum fas volvere carmen,
Lanea cui Phrygii est coma flaminis, et tua multum
Verbera succincti formidavere Luperci.
Et nunc ex illo forsan grege, gentibus alter
Jura dat Eois, alter compescit Iberos,
Alter Achaemenium secludit Zeugmate Persen:
Hi dites Asiae populos, hi Pontica frenant,
Hi fora pacificis emendant fascibus, illi
Castra piâ statione tenent; tu laudis origo.
Non tibi certassent juvenilia fingere corda

V. 171. Vulg. DOMOS. 181. MONSTRATIS ALIS. 182. AUGURIS. [191. CERTASSENT, antea CERTASSET legebatur. *ED. DR.*]

Nestor, et indomiti Phoenix moderator alumni;
Quique tubas acres, lituosque audire volentem
Aeaciden, alio frangebat carmine Chiron.
Talia dum celebras, subitam civilis Erinnys
Tarpeio de monte facem, Phlegraeaque movit
Praelia. sacrilegis lucent Capitolia taedis,
Et Senonum furias Latiae sumsere cohortes.
Vix requies flammae, nec dum rogus ille Deorum
Siderat, excisis cum tu solatia templis
Impiger, et multum facibus velocior ipsis,
Concipis ore pio, captivaque fulmina defles.
Mirantur Latii proceres, ultorque Deorum
Caesar, et e medio Divûm pater annuit igni.
Jamque et flere pio Vesuvina incendia cantu
Mens erat, et gemitum patriis impendere damnis;
Cum pater exemptum terris ad sidera montem
Sustulit, et late miseras dejecit in urbes.
Me quoque vocales lucos lustrataque Tempe
Pulsantem, cum stirpe tua descendere dixi,
Admisere Deae: nec enim mihi sidera tanti
Aequoraque et terras, quam vos debere parenti.
Tu decus hoc quodcunque lyrae, primusque dedisti
Non vulgare loqui, et famam sperare sepulchro.
Qualis eras, Latios quoties ego carmine patres
Mulcerem, felixque tui spectator adesses
Muneris! heu quali confusus gaudia fletu,
Vota piosque metus inter, laetumque pudorem!
Quam tuus ille dies! quam non mihi gloria major!

V. 198. Vulg. SENSERE. 200. SEDERAT. 202. CONCINIS. ibid. NUMINA. 209. Forte, MONSTRATAQUE Tempe. 211. TANTUM. 212. QUANTUM OSTENDERE. 213. SIC decus. 219. QUALIS ET ILLA dies, QUA non.

Talis Olympiaca juvenem cum spectat arena
Qui genuit, plus ipse ferit, plus corde sub alto
Caeditur: attendunt cunei; spectatur athletes
Ille magis, crebro dum lumina pulveris haustu
Obruit, et prensa vovet expirare corona.
Hei mihi quod tantum patrias ego vertice frondes
Solaque Chalcidicae Cerealia dona coronae
Te sub teste tuli! qualem te Dardanus Albae
Vix cepisset ager, si per me serta tulisses
Caesarea donata manu! quod subdere robur
Illa dies, quantum potuit dempsisse senectae!
Heu quod me mixta quercus non pressit oliva,
Et fugit speratus honos, cum Lustra Parentis
Invida Tarpeii canerem! Te nostra magistro
Thebaïs urgebat priscorum exordia vatum:
Tu cantus stimulare meos, tu pandere facta
Heroum; bellique modos, positusque locorum
Monstrabas. labat incerto mihi limite cursus
Te sine, et orbatae caligant vela carinae.
Nec solum larga memet pietate fovebas:
Talis et in thalamos. una tibi cognita taeda
Connubia, unus amor. certe sejungere matrem
Jam gelidis nequeo bustis; te sentit, habetque,
Te videt, et tumulos ortuque obituque salutat,
Ut Pharios aliae ficta pietate dolores
Mygdoniosque colunt, et non sua funera plorant.
Quid referam expositos servato pondere mores?
Quae pietas? quam vile lucrum? quae cura pudoris?

V. 222. Vulg. ACETES. 231. NAM quod. 232. DULCE. 233. CANERET. 234. Thebais. URGEBANT priscorum etc.

Quantus amor recti? rursusque, ubi dulce remitti,
Gratia quae dictis? animo quam nulla senectus?
His tibi pro meritis, famam laudesque benignas
Index cura Deûm, nulloque e vulnere tristes
Concessit. raperis, genitor, non indigus aevi,
Non nimius; trinisque decem quinquennia lustris
Juncta ferens. sed me pietas numerare, dolorque
Non sinit. ô Pylias aevi transcendere metas,
Et Teucros aequare senes, ô digne videre
Me similem! Sed nec leti tibi janua tristis:
Quippe leves causae; nec segnis tabe senili
Exitus instanti praemisit membra sepulchro;
Sed te torpor iners, et mors imitata quietem
Explicuit, falsoque tulit sub Tartara somno.
Quos ego tunc gemitus? comitum manus anxia vidit,
Vidit et exemplum genitrix, gavisaque vovit
Quae lamenta tuli. veniam concedite, Manes,
Fas dixisse, Pater; non tu mihi plura dedisses.
Felix ille patrem vacuis circumdedit ulnis,
Vellet et, Elysia quamvis in sede locatum
Abripere, et Danaas iterum portare per umbras:
Tentantem et vivos molitum in Tartara gressus
Detulit infernae vates longaeva Dianae.
Si chelyn Odrysiam nigro transmisit Averno
Causa minor; si Thessalicas Admeton in oras,
Si conjunx retro Phylacëida rettulit umbram,
Cur nihil exoret, genitor, chelys aut tua Manes,
Aut mea? fas mihi sit patrios contingere vultus,

V. 251. Vulg. VINDEX. ibid. TRISTEM. 258. LABE. 263. NOVIT. 272. THESSALICIS ADMETUS in ORIS. 273. SILVA UNA TETRA.

Fas junxisse manus, et lex quaecunque sequatur.
At vos umbrarum reges, Ennaeaque Juno
(Si laudanda precor) taedas auferte, comasque
Eumenidum: nullo sonet asper janitor ore:
Centaurosque, Hydraeque greges, Scyllaeaque monstra
Aversae celent valles; umbramque senilem
Invitet ripis, discussa plebe, supremis
Vector, et in media componat molliter alga.
Ite, pii Manes, Graiûmque examina vatum,
Illustremque animam Lethaeis spargite sertis,
Et monstrate nemus, quo nulla irrupit Erinnys,
In quo falsa dies, caeloque simillimus aër.
Inde tamen venias melior, quà porta malignum
Cornea vincit ebur, somnique in imagine monstra
Quae solitus. Sic sacra Numae, ritusque colendos
Mitis Aricino dictabat Nympha sub antro:
Scipio sic plenos Latio Jove ducere somnos
Creditur Ausoniis, et non sine Apolline Sylla.

IV.

AD SOMNUM.

Crimine quo merui juvenis, placidissime divum,
Quove errore miser, donis ut solus egerem
Somne, tuis? tacet omne pecus, volucresque, feraeque,
Et simulant fessos curvata cacumina somnos:

V. 277. Vulg. Aetnaeaque.

Nec trucibus fluviis idem sonus; occidit horror
Aequoris, et terris maria adclinata quiescunt.
Septima jam rediens Phoebe mihi respicit aegras
Stare genas; totidem Oetaeae, Paphiaeque recursant
Lampades, et toties nostros Tithonia questus
Praeterit, et gelido tangit miserata flagello.
Unde ego sufficiam? non si mihi lumina mille,
Quae sacer alterna tantum statione tenebat
Argus, et haud unquam vigilabat corpore toto.
Et nunc fors aliquis longa sub nocte, puellae
Brachia nexa tenens, ultro te, Somne, repellit.
Inde veni; nec te totas infundere pennas
Luminibus compello meis; (hoc turba precetur
Laetior) extremo me tange cacumine virgae,
(Sufficit) aut levior suspenso poplite transi.

V.

EPICEDION IN *PUERUM SUUM.

Me miserum (neque enim verbis solennibus ulla
Incipiam nunc, Castaliae vocalibus undis
Invisus, Phoeboque gravis) quae vestra, sorores,

V. [8. RECURSANT, antea REVISUNT. *ED. DR*] 10. Forte, TANGIT mis. [quod nunc receptum, cum antea SPARGIT legeretur. *ED. DR.*] 14. AT nunc, HEUS, aliquis. 17. PRECATUR. [19. LEVIOR, antea LEVITER. *ED. DR.*]

* Vulg. FILIUM. 2. Incipiam, NEC Castaliae.

Orgia, Pieriae, quas incestavimus aras?
Dicite: post poenam liceat commissa fateri.
Numquid inaccesso posui vestigia luco?
Num vetito de fonte bibi? quae culpa? quis error,
Quem luimus tantis moeroribus? ecce lacertis
Viscera nostra tenens animamque, avellitur infans;
Non de stirpe quidem, nec qui mea nomina ferret
Oraque; non fueram genitor: sed cernite fletus,
Liventesque genas, et credite planctibus, orbi,
Orbus ego. Huc patres, et aperto pectore matres
Conveniant, cineresque oculis, et munera ferte.
Si qua sub uberibus plenis ad funera natos
Ipsa gradu labente tulit, madidumque cecîdit
Pectus, et ardentes restinxit lacte favillas;
Quisquis adhuc tenerae signatum flore juventae
Immersit cineri juvenem, primaque jacentis
Serpere crudeles vidit lanugine flammas,
Adsit, et alterno mecum clamore fatiscat:
Vincetur lacrimis, et te, Natura, pudebit.
Tanta mihi feritas, tanta est insania luctus.
Hoc quoque cum in * * * ter dena luce peracta
Acclinis tumulo, luctus in carmina verto,
Discordesque modos, et singultantia verba
Molior. orsa * * * est: atque ira tacendi
Impatiens. sed nec solitae mihi vertice laurus,
Nec fronti vittatus honos. en taxea marcet
Silva comis, hilaresque ederas plorata cupressus

V. 9. Vulg. ANIMAQUE. 14. Forte CRINESQUE ROGIS. ibid. Vulg. CARMINA. 24. Ita MSS. Vulg. MEDITOR ter dena. 27. Ita MSS. Vulg. DOLOR PROHIBET, atque.

Excludit ramis. ignavo pollice chordas
Pulso: sed incertùm digitis errantibus amens
Tundo chelyn. juvat heu, juvat illaudabile carmen
Fundere, et incompte miserum laudare dolorem.
Sic merui; sic me cantuque habituque nefastum
Aspiciant Superi. pudeat Thebasque novumque
Aeacidem: nil jam placitum manabit ab ore.
Ille ego, qui toties blandus matrumque patrumque
Vulnera, qui vivos potui mulcere dolores;
Ille ego lugentum mitis solator, acerbis
Auditus tumulis, et descendentibus umbris,
Deficio, medicasque manus, fomentaque quaero
Vulneribus (sed summa) meis. Nunc tempus, amici,
(Quorum ego manantes oculos et saucia tersi
Pectora) reddere opem, saevasque exsolvere grates.
Nimirum tunc vestra domans ego vulnera, moestos
Increpui: nunc damna dolens alterna, reposco.
Infelix lacrimas, et mitia carmina quaero.
Verum erat: absumtae vires, et copia fandi
Nulla mihi, dignumque nihil mens fulmine tanto
Repperit: inferior vox omnis, et omnia sordent
Verba. ignosce, puer; tu me caligine mersum
Obruis ah dira. viso sic vulnere carae
Conjugis, invenit caneret quod Thracius Orpheus
Dulce sibi: sic busta Lini complexus Apollo
Non tacuit. Nimius fortasse, avidusque doloris

V. 31. Forte, Excludit: TENUES etc. 32. Vulg. INCERTAM. 33. SCINDO. 34. Forte, NUDARE 37. PLACIDUM. 45. REDDITE. ibid. saevas EXSOLVITE. 46. CUM vestra DOMUS ego FUNERA MOESTUS. 47. INCREPITO, TUNC damna dolens ALIENA, REPONO. 48. TRISTIA — SERVO. 52. MOESTUM. 53. Obruis. A DURO viso.

Dicar, et in lacrimis justum excessisse pudorem.
Quisnam autem gemitus, lamentaque nostra reprendit?
O nimium felix, nimium crudelis, et expers
Imperii, Fortuna, tui, qui dicere legem
Fletibus, aut fines audet censere dolendi!
Incitat (heu) planctus. potius fugientia ripas
Flumina devincas, rapidis aut ignibus obstes,
Quam miseros lugere vetes. tamen ille severus
(Quisquis is est) nostrae cognoscat vulnera causae.
Non ego mercatus Pharia de pube loquaces
Delicias, doctumque sui convicia Nili
Infantem, lingua nimium, salibusque protervum
Dilexi: meus ille, meus: tellure cadentem
Excepi, et vinctum genitali carmine fovi;
Pulsantemque novas tremulis ululatibus auras
Inserui vitae. quid plus tribuere parentes?
Quin alios ortus, libertatemque sub ipsis
Uberibus tibi, parve, dedi: tu munera nostra
Ridebas, ignarus adhuc. properaverit ille,
Sed merito properabat, amor; ne perderet ullum
Libertas tam parva diem. nonne horridus ipsos
Invidia Superos, injustaque Tartara pulsem?
Nonne gemam te, care puer? quo sospite natos
Non cupii: primo gremium cui protenus ortu
Adplicui, fixique meum: cui verba, sonosque
Monstravi, questusque et murmura caeca resolvens;

V. 57. Vulg. DICOR. 66. PUPPE. [67. doctumQUE, antea: doctumVE. *ED. DR.*] 68. linguaque SIMUL. 71. POSCENTEMQUE. 74. HEU munera. 75. PROPERAVERAT. 80. GEMITUM QUI. 81. IMPLICUIT FIXITque MIHI. 82. Monstravi (questusque et VULNERA caeca RESOLVAM).

Reptantemque solo demissus ad oscula dextra
Erexi, blandique sinus, jam jamque natantes
*Excepisse genas, dulcesque accersere somnos.
Cui nomen vox prima meum, ludusque tenello
Risus, et e nostro veniebant gaudia vultu.
* * * * * * * * * *

DESUNT CETERA.

[V. 84. BLANDIQUE SINUS et 85, EXCEPISSE scripsimus, cum antea BLANDOQUE SINU et EXERCERE legeretur. *ED. DR.*]

IN

P. PAPINII STATII

S I L V A S

NOTAE atque EMENDATIONES.

NOTAE

IN EPISTOLAM AD STELLAM.

Lin. 4. *VOLUPTATE* fluxerant] Obvium erat, *voluptate* effluxerant: sed sanum locum praestat Ausonius Epist. XVI. *Adjuro benevolentiam tuam, verecundiae meae testem, eos* (epodos) mihi subita *persuasione* fluxisse: *nam quis hos diu cogitaret? quod sane ipsi de se probabunt.* Ubi manifesto alludit huic Statii loco, et alteri infra, *Quamvis metuo ne verum istuc versus quoque ipsi de se probent.* Nisi dicas apud Ausonium quoque legendum esse *effluxisse*. Sed non opus est. *fluxerant* pro *effluxerant*, simplex pro composito. ita *pressum* comis cruorem, pro *expressum*, Thebaid. XII, 320. *tractas* membris spirantibus hastas, pro *extractas*, Theb. II, 712. ita enim legendum; vulgo *fractas*. Sic etiam *lata* pro *elata* Ovid. Art. Am. III, 20. *Surgere* ponto pro *exsurgere*, Manil. V, 619. *fundere* equitem pro *effundere* apud Nazarium Panegyr. c. 24. et id genus innumera. Paullo ante, *eminentissime qua parte voluisti;* id est, *in pöemate Elegiaco:* Elegiacus enim erat Stella. inde est quod in Epithalamio ejus v. 252. dicit Statius Philetam, Callimachum, Propertium, Ovidium et Tibullum (omnes pöetas Elegiacos) diem Stellae Nuptialem libenter celebraturos fuisse, si in vivis essent. Pessime Domitius interpretatus est, *in eo de quo voluisti me deliberare.* [Parm. et Ven. *fluxerunt:* forte rectius. Ex Add.]

lin. 5. *De sinu meo* prodiissent, *congregatos*, etc.] Ita bene supplevit Domitius, cum in codicibus suis invenisset *de sinu meo* pro   *congregatos*, etc. spatio relicto ubi integram dictionem esse oportuit. Barthius maluit *prosiluissent.* Atqui *liber* non *prosilire*, sed *prodire* dicitur. [*de sinu meo pro *** congregatos.* Ita Parmensis. Suppletum in margine PRODIISSENT. Et mox: *Quid enim **** quoque autoritate:* suppletum eadem manu, OPORTET HUJUS *quoque* autoritate. Eadem lacuna in Ven. Ex Add.]

lin. 6. *Quid enim* oportet hujus *quoque*, etc.] Hunc etiam locum ex ingenio supplevit idem Domitius, cum in omnibus codicibus desiderarentur voces *oportet hujus;* quae in Editiones deinceps receptae fuerunt, pessimo exemplo. Sensus est: *Quid enim?* dicet aliquis: *adeone me audacem vel stultum esse, ut judicia hominum provocem* HIS NUGIS, *cum adhuc de eventu Thebaidos meae,* OPERIS SERII *trepidem?* Respondet Statius: *Sed et Culicem legimus et Batrachomyomachiam*, etc. Objecerat aliquis Statio Argumenti humilitatem: hanc ille defendit exemplis Virgilii et Homeri. Nullum alium sensum huic loco subesse posse, patet ex responso pöetae: verba autem, *Quid enim quoque*, etc. hunc nullo modo efficiunt: scripsisse enim debuit ad hanc formam: *Quid enim?* Men' *autoritate* LEVIS *quoque et* NUGATORIAE *editionis onerari*, quum *adhuc pro Thebaide mea, quamvis me reliquerit, timeo?* Hoc, inquam, vel tale aliquid dixisse debuit. locus igitur sine dubio mutilus est; sed non ullius ingenio absque codicum MSS. ope supplendus. Barthius tentavit, *Quid enim? Editionis quoque autoritate onerari?* multis nominibus refellendus, nisi jam dixeram. Monendus tamen es, pro QUOD *adhuc* omnino legi debere QUOM, id est, QUUM: hoc postulat sensus. Simillimus huic locus in praefat. Lib. IV. ubi eandem objectionem diluit.

lin. 11. *Operibus* suis *stylo remissiore praeluserit*] Vide totum locum: *Nec quisquam est illustrium pöetarum qui non aliquid operibus* suis *stylo remissiore praeluserit.* Clare opponuntur *stylus remissior* et *opera.* si igitur sic scripserit Statius, hi Silvarum Libri non inter *opera* censendi sunt, sed tantum *Praelusiones* sunt *operum: opera* igitur significant *majora* et *graviora opera*, qualia sunt Thebaïs et Achilleïs. inepte et falso. lege, *qui non aliquid operibus* seriis *stylo remissiore* praeluserit. Jam vides oppositionem inter *seriis* et *praeluserit.* notum istud Virgilii,

Posthabui tamen illorum mea seria ludo:

quem locum exscribit Ausonius Mosella v. 206.

Sua seria ludo
Posthabet.

Plinius Epist. VII, 9. *Fas est et carmine remitti, non dico continuo et longo, id enim perfici nisi in otio non potest, sed hoc arguto et brevi, quod apte quantaslibet occupationes curasque distinguit:* LUSUS *vocantur; sed hi* LUSUS *non minorem interdum gloriam quam* SERIA *consequuntur.* Contracte scriptum fuit *siis* pro *seriis;* unde minima mutatione *suis*. pari fere modo depravatus locus Autoris de Caus. Corrupt. Eloquentiae cap. XX. *traduntque invicem ac saepe in colonias ac provincias suas scribunt, sive in* suis *aliquis arguta et brevi sententia effulsit, sive locus exquisito et poëtico cultu enituit.* ubi Acidalius et Freinshemius pro *in suis* legunt *sensus.* atqui hoc non satis est: quippe deest oppositio. lege, *sive in* subitis *aliquis*, etc. *subita*

sunt extemporanea, quibus opponuntur *meditata* et *exquisita* et *elaborata*. Plinius Epist. I, 16. *Audivi causas agentem acriter et ardenter, nec minus polite et ornate, sive* meditata *sive* subita *proferret*. Et ita passim in Epistolis Plinius et alii. vid. cap. X. istius libelli elegantissimi.

[lin. 16. *quaedam et singulis diebus*. Parm. Ven. et Rom. *et* IN *singulis:* recte. Ibidem: *quamvis metuo ne verum:* Parm. *quamvis me ore verum:* in margine *metuo ne*. EX ADD.]

lin. 22. *Quam* dedicaverat *opus*] Quis *dedicaverat?* non *Imperator;* illi enim dedicabatur. Quis igitur *dedicavit?* disces hoc e versu 99.

Utere perpetuum POPULI *magnique* SENATUS
MUNERE:

Senatus itaque *Populusque Romanus* dedicavit hoc opus. reponendum, *postero die quam* dedicatum erat *opus, tradere iussus sum*. Scriptum fuit *dedicatu erat*, et elisa litera *t, dedicaverat*.

[lin. 25. *Scis biduo scriptum*. Parm. *triduo:* male. Ibidem *; sed tamen* CCLXXII. *hexametros habet*. Parm. et Ven. *Sed tantum tamen exhametros habet*. EX ADD.]

lin. 27. Et *fortasse tu pro collega mentieris?*] Lege, At *fortasse*, deleta interrogationis nota. Objectionem denotat vox *at*. Cicero de Divinat. II, 21. At *vetus, tum Pinarii Nattae, nobilis; a nobilitate igitur periculum*. ita olim emendavi, pro *ac vetustum*. Ovidius Met. VIII, 60.

At, *puto, vincemur*.

ita legendum; vulgo *Ut*. Exempla ubique. Sensus est: *At,* objiciet aliquis, *fortasse tu, Stella, mentieris pro collega, Poeta pro Poeta*. Respondet Statius: *Esto ut mentiatur Stella in gratiam meam*, a me rogatus: *alterum tamen testem habeo, Manlium scil. Vopiscum (at quem virum!) qui non rogatus, sed* ultro *et sua sponte gloriari solet ea caussa,* scil. *Villam suam descriptam esse a me uno dic*. Haec explicavi ut intelligeres quam necesse sit pro *meo* nomine legere *eo* nomine, et delere praepositionem ET ante verba *Villam Tiburtinam. eo nomine*, id est, *ea de causa:* vide Not. ad III, 3. v. 87. Paullo supra, *sed tamen* CCLXXVII *hexametros habet*. in Domitii codd. numeri deerant, quos ille ex sensu addidit; recte.

[lin. 30. *nomine meo gloriari*, ET *villam Tiburtinam*. Parm. omittit ET. unde recte puto me emendasse, *nomine eo gloriari, villam Tiburtinam* etc. id est *ea causa*. EX ADD.]

lin. 34. *Nam Claudii Hetrusci testimonium* est, *qui balneolum*, etc.] Videtur aliquid deesse. vide antecedentia: *Sequitur libellus Rutilio Gallico Valenti dedicatus: de quo nihil dico, ne videar* defuncti testis *occasione mentiri: nam Cl. Hetrusci testimonium* est, *qui* etc. Dixisse debuit testimonium *superest;* ut bene interpretatur Calderinus. lege, *testimonium* extat; *qui* etc. hoc modo sensus expletur. Horatius Serm. I,

Sarmenti domina extat.

Seneca de Benef. I, 12. *Ergo, si fieri potest, consumi munus meum nolo:* extet, *haereat amico meo, convivat*. Autor Eleg. de Morte Drusi v. 238.

Autor abit *operis, sed tamen* extat *opus:*

ubi eandem oppositionem vides. Noster Theb. X, 613.

cadat generis quicunque novissimus extat
Viperei:

ubi male MS Petrensis *exit*. Bene igitur testimonium *extat;* quae vox hoc modo forte scripta fuit *ext:* unde minima mutatione abiit in *est*. Mox pro *creditur* mallem *credetur*. pari sensu Seneca in Ludo de Mort. Claudii: *Scitis enim optime; nec periculum est ne excidant quae memoriae publicum gaudium impresserunt*. Paulo ante, *moram cenae* est *tempus* vel *spatium* cenae, ut *moras* annorum Eclog. I, 92. et lib V, 1. v. 167.

quantae poterant mortalibus annis
Accessisse morae, *si tu* etc.

---

g

N O T A E
A D
E C L O G. I.

Ver. 1. QUAE superimposito etc.] Multa super hunc locum frustra effuderunt Interpretes, dum alii legunt, *Quae,* Superi, *imposito* etc. alii, *superimpositi colossi;* alii, moles *gemmata*, cum nonnullis editionibus: alii denique moles *geniata*. frustra, inquam, haec omnia: sana enim et sola vera est vulgata lectio, ut recte probat Gevartius. Constructio est: *Quae moles, geminata superimposito colosso, stat complexa Latium forum?* per *molem* intelligit *Equum* insistentem *basi;* per *superimpositum colossum*, Domitianum; recte igitur *geminata* id est *duplicata. Complexa* Latium forum est *ambitu suo occupans et implens:* ita Silv. II, 2, v. 1. de Arbore Atedii:

Stat, quae perspicuas nitidi melioris opacat
Arbor aquas, complexa *lacus*.

Similiter Martialis Epigr. IX, 62. de platano Caesaris:

Aedibus in mediis totos amplexa *penates*
Stat platanus densis Caesariana comis.

Enormiter Stat. Theb. I. 563.

Terrigenam Pythona Deus septem orbibus atris
Amplexum *Delphos*, etc.

Sc. *perculit.* Hanc non adeo tritam vocis significationem adnotare non abs re visum fuit. [*geminata.* Ita Parm. et Ven. Rom. *gemmata:* male. Ex ADD.]

v. 10. *Dindymon et caesis* etc.] Hunc locum sublegit Sidonius Apollinaris Carm. IX, 115. vocum Statianarum perpetuus fere captator:

Nec Phryx pastor erit tibi legendus
Decrescens *cui* Dindymon reciso
Fertur vertice *texuisse classem.*

Supra v. 8. *nomen Dardanii equi*, id est, *Dardanium equum:* ut maxima sceptra sub *nomine Phoebi*, id est sub *Phoebo*, vel *sole*, apud Val. Flaccum V. ita *sapiens nomen hominum* pro *philosophi*, apud Sulpiciam in Satyra v. 37.

Et studia, *et* sapiens hominum nomenque *genusque*
Omnia abire foras atque Urbe excedere jussit:

de Domitiano, qui philosophos Roma expulit. *nostrum nomen* pro *nos* Arnobio lib. I. p. 5. *Ut ille immanis Xerxes mare terris immitteret et gressibus maria transiret* nostri nominis *effectum est causa?* ita legendum; vulgo, effectum est *cura. nostri nominis* causa est *nostri* causa. ita p. 10. *Si ut inopia magna sit* meum nomen *in* causa *est*, *cur nihil impedio ut sit feracitas maxima?* ubi vides *meum nomen* pro *ego.*

v. 11. *Hunc neque* discissis *coepissent*] Alludit ad locum Virgilii Aeneid. II, 234. de equo Trojano:

DIVIDIMUS MUROS *et moenia pandimus urbis:*

quo observato colligere potes Statium scripsisse

Hunc neque DIVISIS *coepissent Pergama* muris:

non DISCISSIS; quae etiam vox ob sibilum et σιγματισμὸν auribus poëticis merito displicebit. Seneca Nat. Quaest. VI, 1. de terrae motu qui Pompeios Campaniae urbem pessum dedit: *Adjiciunt his sexcentarum ovium gregem exanimatum*, *et* divisas *statuas.* et cap. XXIX. *Statuam* divisam *non miror cum dixerim montes a montibus recessisse, et ipsum diruptum esse ab imo solum.* quibus locis pro *divisas* et *divisam* Gronovius conjicit *diffissas* et *diffissam*, ut apud Horatium *diffissa* rate (voluit, opinor, diffissa *nate*, est enim Serm. I, 8. v. 47. *Diffissa nate ficus*) Sed non opus est: aeque enim probum *divisas*, eodem sensu. Idem Horatius Serm. I, 1.

at hunc liberta securi
Divisit *medium*, *fortissima Tyndaridarum.*

Sil. Italicus II, 96.

Ille vagam caelo divisit *saepe* volucrem.

Noster Tiburt. Manlii v. 24.

Litus utrumque domi; nec te *mitissimus amnis*
Dividit.

Potuit quidem *Divisa nate* dicere Horatius; sed noluit propter τὸ αἰσχρὸν quod huic voci subesse norunt eruditi. Quae sequuntur apud Statium

g *Nec grege permixto pueri innuptaeque puellae*, ex eodem Virgilii loco sumta sunt. Sed quid est istud *coepissent?* putarem erratum esse typographorum, nisi quod ita constanter Editiones exhibent. lege, *cepissent* Pergama: Troja non satis ampla fuisset hunc equum *capere*, muris divisis. Satis quidem Hyperbolice: et ita per totam hanc Eclogam.

[v. 18. *Non amplius.* Parm. *non altius:* et ita Lipsii codex, teste Bernartio, cui placuit *altius:* et verum puto. nisi malis *altior.* ita etiam Veneta, *altius.* Ex ADD.]

v. 21. *Nec* tardo *raptus prope flumina cursu*] Dudum videram legendum esse, *nec* tanto *raptus* etc. quod et Gevartio in mentem venerat, Papinian. Lect. cap. VI. Sensus est: Martis equus non *amplior* fuit nec *cursu velociori* rapiebatur quam hic equus videtur. Ex versu 47, apparet hunc equum Domitiani specie currentis effictum esse elatis scil. primoribus pedibus:

At sonipes habitus animosque imitatus equestres
Acrius attollit vultus CURSUMQUE MINATUR.

tanto igitur cursu *raptus*, non *tardo.* Similem harum vocum commutationem habebis infra, Kal. Decembr. ubi pro *tardum* annum probabo scribendum esse *tantum.* Sed acriter pro *tardo* dimicat Gronovius et capite elegantissimo (Diatrib. IV.) tuetur: Est, inquit, simplex descriptio equi Martis, et verba hoc modo dissolvenda sunt, ET *fumat raptus* NON *tardo cursu prope flumina.* At quorsum descriptio equi Martis nisi aliquam relationem habeat ad equum hunc Domitiani? certe non tam inepte otiosus fuisset Statius ut equum Martis tot verbis describeret nisi ut eum compararet cum equo Imperatoris; nisi ut in priori sententiae membro *Magnitudo*, ita in posteriori *Velocitas* huius equi innuatur et cum *velocitate* equi Martis compararetur. cur non itidem descripsit *Strymona* hoc loco? aeque bene, hoc est aeque inepte, potuisset. Risissemus si Statius scripsisset, Non *amplior* fuit Martis equus, ET NON pascebatur hordeo et avena, sed ambrosiae succo; et habebat magnas ungulas et longam caudam: risissemus, inquam, et quaesissemus, quid hoc ad equum Domitiani? atqui ista, *nec tardo raptus* etc. aeque inepta sunt nisi ad utrumque equum referantur. Maneat itaque Comparatio in utraque sententiae parte, NON *amplior* fuit Martis equus NEC *velocior:* et vide hos similes poëtarum locos. Noster Theb. VIII, 406.

At postquam rabies et vitae prodiga virtus
Emisere animos, NON TANTA *cadentibus Hoedis*
Aëriam Rhodopen solida nive verberat Arctos;
NEC *fragor Ausoniae* TANTUS *cum Juppiter omni*
Arce tonat, etc.

Et Theb. IX, 435.

NON *Strymonos impia* TANTO
Stagna cruore natant; NON *spumifer* ALTIUS *Ebrus*
Gradivo bellante rubet.

Silvarum III, 1. v. 130.

NON TAM GRANDE *sonat motis incudibus Aetna*
Cum Brontes Steropesque ferit; NEC MAJOR *ab antris*

X

Lemniacis fragor est, ubi flammeus aegida caelat
Mulciber, et castis exornat Pallada donis.

Sidonius Apollinaris Carm. V, 190.

SEGNIUS *insertae trepidans pro fasce Camillae*
Excussit telum Metabus; NEC turbine TANTO
Stridula Pelidae per Troïlon exiit ornus.

Et v. 449.

NON TANTIS *major Atrides*
Carpathium texit ratibus, cum Doricus hostis
Sigaeas rapturus opes Rhoeteïa clausit
Pergama; NEC TANTAE *Seston juncturus Abydo*
Xerxes classis erat, tumidas cum sterneret undas.

Claudianus de Rapt. Proserp. II, 238.

Nullum TANTO *sudore Pyracmon*
Nec Steropes construxit opus NEC *talibus unquam*
Spiravere notis animae; NEC flumine TANTO
Incoctum maduit lassa fornace metallum.

Avienus Descript. Orb. v. 1178.

NON *alium* TANTUS *rapit impetus*; *haud ita quisquam*
Spumescit fluctus; NEQUE TANTOS *ulla fragores*
Unda ciet.

Seneca Hippolyto v. 1009. §

NON TANTUS *Auster Sicula disturbat freta,*
NEC TAM FURENTI *pontus exsurgit sinu*
Regnante Coro.

Claudianus de Bello Get. v. 601.

ALTIUS HAUD *unquam toto descendimus ense*
In jugulum Scythiae; TANTA NEC clade *superbum*
Contudimus Tanaïn, vel cornua fregimus Istri.

Lucanus IX, 798.

Spumeus accenso NON SIC *exundat aëno*
Undarum cumulus; NEC TANTOS *carbasa Coro*
Curvavere sinus.

In omnibus hisce locis vides *duas* Comparationes; et in priori Sententiae parte NON, in posteriori NEC, quae vox transitionem ab una ad alteram denotat, et duo Comparata a se invicem *disjungit.* ita etiam fieri oportuit hoc Statii loco; NON *amplior* est Martis equus, NEC *tanto* cursu raptus, seu *velocior. At*, inquit Gronovius, *equum Bistonium non sic currere, non tam rapide promoveri, quam equum* IN AERE *vel* COLORIBUS, *Statius ut dicat, cras credam forte, hodie nihil.* At quare non? nonne in infinitis omnium poëtarum locis *aera* et *signa* et *colores* VIVERE et SPIRARE dicuntur quia exprimunt et imitantur *viventes*, et VIDENTUR *vivere?* notum istud Virgilii

Excudent alii spirantia *mollius* aera,
(Cedo equidem) vivos *ducent de marmore* vultus

(ita legendum pro *Credo* alias probabo) et Martialis Epigr. III, 41.

Inserta phialae Mentoris manu docta
Lacerta VIVIT, *et timetur argentum:*

nota, inquam, sunt haec et similia, et nimis otiosi esset probare. Cur non eodem jure CURRERE dicatur equi Statua *aënea* quae *currentem* exprimit, et VIDETUR currere? istud enim *videtur* semper intelligitur in omnibus ejusmodi descriptionibus. lege modo haec ex Thebaid. IV, 131. ubi Hippomedontis clipeus describitur:

humeros ac pectora late
Flammeus orbis habet: perfectaque VIVIT *in auro*
Nox Danai: sontes furiarum lampade nigra
Quinquaginta ARDENT *thalami: pater ipse cruentis*
In foribus LAUDAT*que nefas atque* INSPICIT *enses.*

Vides hic Noctem illam facinorosam Danai *ad vivum* expressam esse, *vivere* IN AURO; *ardent* thalami, *laudat* pater nefas, et enses *inspicit;* omnia IN AURO. Quod si haec fieri possunt *in auro* cur non equus currat *in aere?* lege descriptionem vestis quam Cereri texebat Proserpina apud Claudianum de Rap. Pros. I. 257. ubi post alia haec habes:

Addit quinque plagas: mediam subtemine rubro
Obsessam fervore notat: squallebat *adustus*
Limes, et assiduo SITIEBANT STAMINA *Sole:*

audacter sane, Stamina SITIUNT in tela. Sed pergit,

Vitales utrinque duas, quas mitis oberrat
Temperies habitanda viris. tum fine supremo
Torpentes traxit geminas, brumaque perenni
FOEDAT, *et aeterno* CONTRISTAT FRIGORE TELAS.

Vel hanc IV. Cons. Honorii v. 589.

Nec rudis in tali suffecit gratia textu;
Auget acus meritum, picturatumque metallis
VIVIT *opus, multaque* ANIMANTUR *Iaspide cultus,*
Et variis SPIRAT *Nereïa bacca figuris:*

ita legendum; vulgo frigide, *ornantur* Iaspide: atqui ista *vivit* et *spirat* omnino postulant *animantur.* Sed ad rem: ex his locis (et alia infinita adduci possent) vides morem poëtarum, qui suis *fictionibus* rerum *verarum* descriptiones accommodant; *fingunt* primum, deinde quasi *facta* describunt. Quod igitur de equo *vero* et *vivo* dixisset Statius, hoc de STATUA equi more poëtis familiarissimo dicit. ita hic equus *animos imitatur* Domitiani v. 46. *Acrius attollit* vultus v. 47. immo *vivum* huic per armos impetum donat v. 48. et Cyllarus (ipse etiam *aëneus)* ab aede Castoris propinqua PAVET hunc, quasi *vivum;* v. 53. recte igitur dicitur *currere*, licet *in aëre.* Innumera huc spectantia ex Nostro et aliis afferre possem, si meo et lectoris otio abuti vellem.

§ v. 23. *Qui* fessus *bellis, adscitae* etc.] Falsum hoc: non enim *fessus* erat bellis Caesar cum interficeretur, utpote qui expeditionem in Dacos et Parthos pararet, ut ex Suetonio bene notat Barthius. Et de Augusto quidem hoc recte diceretur, ut de eo Autor Octaviae v. 525.

condidit tandem suos
Jam FESSUS *enses victor hebetatos feris*
Vulneribus, et imperium continuit metu;

Sed non de Julio. Instituitur tacite comparatio Divi Julii et Domitiani; et sensus est: Caesar qui primus in Divos referebatur, Bellis et Caedibus gaudebat; Tu contra, Pa-

ce et Clementia: quanto igitur magis Tu Caelum mereris! Ne dubites quin scripserit Statius

Qui FISUS *bellis*

Multus in hac voce *Sil.* Italicus. VII, 667.

Talia dum metuis, nec pugnae FISUS *in hoste*
Tam rapido, nec deinde fugae, etc.

X, 629. *Quod* FISUS avis, *sceptrisque superbis*
Laomedontiadum non desperaverit urbi.

XV, 32. *Occupat inde prior* promissis FISA *Voluptas.*

Et 244. *A tergo accelerant qua* FISUS *fluctibus Arris*
Incustoditam sine milite liquerat urbem.

Et ita passim, *Armorum* FIDENS Lucanus IX. 373. de Catone. *Sardus generoso* sanguine FIDENS *Herculis*, apud Silium XII, 359. *Viridi* FIDENS juventa *Crispinus* Silv. V, 2. ita πεποιθὼς apud Graecos poëtas et Homerum passim. Tacitus Hist. IV, 60. de Civili: *Ceterum neque se neque quemquam Batavum in verba Galliarum adegit*, FISUS *Germanorum opibus*. Potes etiam, *Qui* FRETUS *bellis:* eodem sensu. Tacitus Ann. VI. de rege Artabano: FRETUS bellis *quae secunda adversum circumjectas nationes exercuerat*. Vel, Qui SUETUS bellis, pro *fessus*. ita *suetus* regibus Oriens, Tacit. Hist. IV. et *suetus* fluminibus, V. *suetus* civilibus *armis* Lucanus I, 325. *bellis adsuetus* Opheltes, Virgil. IX, 201. et *his* ego *suetus* sc. *armis* V, 414. sed mihi praecipue placet *fisus*, quia est proxima Emendatio; cum parum differentiae sit inter *fisus* et *fessus*. Pro *adsci ae* plurimae Editiones habent *adsertae*, sed illud restituit Gronovius, primo conjectura, deinde ex Edit. Venet. An. 1475. recte. notum istud Ausonii Caesar. XV.

Adsciti *quantum praemineant* genitis.

adscitae prolis est *adoptatae*; *adsertae*, si aliquid est, alia res est. Tollius quidem ad Auson. Epist. XXII.

Philon meis qui villicatus praediis
Ut ipse vult, epitropos,
Suis querelis adserit *nostras preces*, etc.

notat, *adserit, id est, adsciscit: qua notione etiam in impressis aliquot et scriptis Statii codicibus invenias Silv. I. in Equum Maximum:* deinde hunc locum citat. Sed fallebatur vir Doctus in vocis significatione: *adserere* enim *preces* non est *adsciscere, adoptare*, quod nullum sensum habet; sed *adjungere:* meas preces *adjungit* suis querelis.

v. 27. *te* signa *ferente*
Et minor in leges iret gener, et Cato castris]

Crux Criticorum fuit hic locus. Gronovio valde arrisit scriptura duorum Barthii codicum qui pro SIGNA hic exhibent REGNA; ut sensus sit: „Si tuis „auspiciis partes quae erant Caesaris administratae „essent, si tu REGNUM Romae instituere voluisses, „ultro gener Pompeius ille solus olim *Magnus* et pa„rem ferre indignatus, nunc lubens te *minor*, armata „manu libertatem adoriretur, invaderet; nec minus „Cato." Haec Vir Summus: *ferente* regna pro *inferente*, et ire *in* leges, id est, *adversum* leges seu *libertatem*; de qua vocis notione doctissime agit toto capite secundo Diatribes: et ire in leges *castris*, id est, *aperta vi, armis*. minime tamen audiendus! quippe non de REGNO hic agere potest Statius, sed de BELLO, ut ex sensu et priori Sententiae parte perspicies, si prius memineris Julium et Domitianum hoc loco inter se comparari, ad hunc sensum: *Caesar* in EXTERNA *bella* facile impellebatur: *Tu* contra das *Pacem* Cattis Dacisque: etiam in *Civilia* et DOMESTICA cum Pompeio et Catone *Ille* prolapsus; quae si *Tu* gessisses, si *Tu* SIGNA tulisses, ultro illi tibi et tuis legibus se submisissent. Vides jam, opinor, sensui necessarium esse SIGNA *ferente*, et Statium non *potuisse* hoc loco REGNA scripsisse: ostendam infra ad IV, I. *noluisse*. Praeterea, disjunctiva vox NEC clare ostendit de duobus *bellorum* generibus (non de *regno*) hic loqui Statium; *Externorum* et *Domesticorum;* et in *utroque* genere mitem Domitiani animum laudare et Caesari praeferre: quasi dixisset, adeo mitis es bellis ut des pacem et fidem *Externis*, Cattis et Dacis: in hac parte quantum supra Caesarem, qui in *externa* bella facile flammabatur! adeo mitis, ut si tibi, quemadmodum illi, res fuisset cum *Domesticis* hostibus Pompeio et Catone, illi ultro submisissent se legibus et conditionibus aequis et bonis, quas tu illis obtulisses; in hac etiam parte quantum supra Caesarem, qui inimicos suos ad ultimum obstinatos expertus est! Haec mens est Statii, hoc artificium: ut sane mirari liceat ingenium poëtae qui tam subito (quippe postero die quam opus dedicatum erat, Imperatori haec tradere jussus fuit) tam accurate scribere potuerit. *ire sub leges* est *conditiones accipere*, et *minorem* se fateri. ita, *irent sub vincula* tigres, apud Claudian. de IV. Cons. Honorii. *in gyros ire* coactus equus, apud Ovidium. *sub leges* pacis iniquae *Tradiderit*, Virg. Aen. IV. Lucanus IX, 237.

non Armenium mihi saeva minatur
Aut Scythicum fortuna jugum; sub jura *togati*
Civis eo.

Subire leges vocat Noster Epithal. v. 28. *Subiit leges* et frena momordit. His ita explicatis vides jam nullum locum esse τῷ *castris*, de cujus etiam interpretatione magnae sunt lites. Gevartius, post refutatas aliorum sententias, acquiescit in conjectura Dan. Heinsii legentis

Et minor in leges iret gener et Cato nostras:

nostras leges, Κολακικῶς *Caesarianas* vocat: nam Domitianus Caesarianis partibus successerat; unde recte illius partes quas Romani tunc temporis omnes sequebantur, *nostras* appellavit, in gratiam Imperatoris. Haec Ille. Sed, praeterquam quod istud *nostras* nimis familiare videtur, deest τῷ *leges* Epitheton quod *mitem* Domitianum praedicet: in hoc enim totus hic Statii versatur locus, ut probet quantum *mitior* armis Caesare Domitianus. lego,

Et minor in leges iret gener et Cato justas:

ut sensus sit: Pompeius et Cato submisissent se legibus et conditionibus tuis, *aequis* scil. *mitibus* et *justis*, utpote *tuis*. ita alibi Silv. IV, 3. de Domitiano:

Qui limina bellicosa Jani
Justis legibus *et foro coronat.*

ita etiam conjectantem Cruceum postea deprehendi; licet illum hoc nomine suggillet Gronovius.

v. 29. *At laterum passus hinc Julia* templa *tuen-*

tur] Supra v. 22. mentionem fecerat *templi* Julii Caesaris *e regione* hujus Statuae; *hinc* OBVIA *limina pandit Qui fisus bellis*, etc. quomodo igitur idem templum *a latere?* huic difficultati succurrit Codex Lipsii qui habet *hinc Julia* tecta *tuentur: Basilica* scil. *Julia*, quae etiam in foro Romano fuit; ut ex diversorum autorum locis probant interpretes. et de hac capiendus Martialis Epigr. VI, 38.

Jam clamor, centumque viri, densumque coronae
Vulgus, et infanti Julia tecta *placent:*

in hac enim Centumviri causas agebant. laterum *passus* sunt quos vocat laterum *tractus*, Thebaid. IV, 173. laterum *extentus* Silius Italicus IV, 618. laterum *actus* Priscianus, Perieg. v. 479. laterum *arcus* Claudianus in Eutrop. II, 361. Voces autem *tecta* et *templa* plus vice simplici in his Silvis commutantur. [Recte admisi in Contextum *tecta:* et ita Parmensis et Veneta. EX ADD.]

[v. 35. *Troicus ignis.* Venet. *troius ignis.* et ita Eclog. IV, 125. pro *Troica saecula*, eadem habet *troia saecula.* Vide Cl. Bentleium ad Horat. Carm. III, 3. v. 32. EX ADD.]

v. 36. *Atque exploratas jam laudet Vesta ministras.*] Omnia in his verbis Statii sana sunt et intellectu facilia. Sed tam pulchra occasione non transmittendus est insignis Virgilii locus Aeneid. II, 154. ubi Sinon dolosam suam orationem hoc modo orditur:

Vos, aeterni ignes, et non violabile VESTRUM
Testor numen, ait; vos arae, ensesque nefandi
Quos fugi, vittaeque Deum quas hostia gessi,
Fas mihi Grajorum sacrata resolvere jura, etc.

ita omnes, opinor, Codices MSS. et Editiones: et ita legit Servius, quantum conjicere possumus ex ejus interpretatione. Ipse tamen Virgilius vix mihi persuaserit se non scripsisse,

Vos, aeterni ignes, et non violabile VESTAE
Testor numen, ait:

ut infra v. 296.

Sic ait: et manibus vittas VESTAM*que potentem*
AETERNUMQUE *adytis effert penetralibus* IGNEM:

ubi similiter conjungit *ignem aeternum* et *Vestam:* ex quo etiam loco apparet quantum fallitur Servius, qui superiore loco per *aeternos ignes* intelligit *aut ararum quas fugit, aut certe Solem et Lunam.* neutrum horum, mihi crede, significat Virgilius: sed *ignes* illos qui in templo Vestae adservabantur et *non extinguebantur;* unde Vestam *aeternam* vocat Horatius. Carm. III, 5. Iterum Virgilius Aen. V, 743.

Haec memorans, cinerem et sopitos suscitat IGNES,
Pergameumque Larem et canae penetralia VESTAE
Farre pio et plena supplex veneratur acerra.

Ovidius Fastor. III, 421. de his ignibus:

IGNIBUS AETERNIS *aeterni numina praesunt*
Caesaris.

et mox v. 26.

cognatum, VESTA, *tuere caput.*
Quos sancta fovet illa manu, bene vivitis, IGNES.
Vivite inextincti flammaque Duxque, precor.

Hinc intelligis qui sint isti *aeterni ignes*, non *ararum* nec *Solis* et *Lunae*, sed *Vestae.* inde *vigil* Vesta Ovidio Art. Amat. III, 463.

Illa potest vigilis FLAMMAS *extinguere* VESTAE.

vide Sil. Italicum I, 542. et Ovidium Fastor. VI, 250. et seqq. ubi saepe conjunguntur hi *ignes* et *Vesta*, ut in his Virgilii et Statii locis. Juvenalis IV, 60.

Utque lacus superat, ubi quamquam diruta servat
IGNEM *Trojanum, et* VESTAM *colit Alba minorem:*

ita legendum; vulgo *suberant*, vel *superant:* male, cum de solo piscatore illic loquitur, ut ex versu proximo apparet, *Obstitit* intranti *miratrix turba:* non *intrantibus.* Exempla in omnibus poëtis invenies. Vide autem quam artificiose Sinonem inducit Virgilius ingredientem orationem ejus a mentione et invocatione *Vestae;* ut scilicet gratiam Trojanorum captaret: *Vesta* enim ab iis maxime colebatur. Nihil dico de ταυτολογίᾳ in istis, *testor* VOS *et* VESTRUM NUMEN: nemo enim, opinor, de hac restitutione dubitabit.

v. 40. *Nec sic pater ipse teneres*] Omnino legendum *nec si*, *Pater, ipse teneres.* Non gratior Deae sedes fores etiam *si* tu, O Jupiter, eam teneres. nihil clarius. Gronovius retinet *sic*, ad hunc sensum: „Et huic operi seu effigiei Palladis par sedes: nusquam optabilior, nusquam gratior Deae aula: nec „tu ipse, pater Deae Jupiter, *sic*, tanta amplitudine, „gratia, lubentiaque eam ferres, teneres." Subobscure. Quamquam et retento *si*, inquit ille, non absurdus sit sensus. Tò *teneret* Crucei, et alterius quem ille nominat, nec si *patris ipsa teneret* Pectora etc. nihili sunt. De sequentibus ita Gronovius: „Mirum „profecto, integro seculo, et quod excurrit, hos versus neminem intellexisse. Et vide quam levi brachio tantae tenebrae dispellantur:

„*Pectora, quae mundi valeant evolvere curas:*
„*Et cui se totis Temese dedit hausta metallis*
„*It tergo demissa chlamys:*"

Haec ille: mihi tamen hae tenebrae nondum dispelluntur: quippe valde improprie fecit Statius si de *Chlamyde* tam ingentia praedicaret, silentio pene transmitteret *Pectus*, in cujus *magnitudine* seu *latitudine* Excellentioris Naturae notam posuerunt Veteres. Val. Flaccus II, 489. ubi Hesione mirabunda Herculem ait,

meque, precor, defectaque Pergama monstris
Eripe, namque potes; neque enim tam lata *videbam*
Pectora, *Neptunus muros cum jungeret astris;*
Nec tales humeros pharetramque gerebat Apollo.

Noster Theb. IV, 173. de Capaneo:

At laterum tractus spatiosaque pectora *servat*
Nexilis innumero Chalybum subtemine thorax.

vide et VII, 311. de Hypseo. Seneca Hippolyto, v. 805.

Aequas Herculeos jam juvenis toros,
Martis belligeri pectore latior.

Virgilius X, 482. de Pallante:

Dixerat: at clipeum, tot ferri terga, tot aeris,

Quem pellis totiens obeat circumdata tauri,
Vibranti medium cuspis transverberat ictu,
Loricaeque moras et pectus *perforat* ingens:

ita legendum; vulgo *Cum* pellis. MSS. habent *Quom*. Sed haec alias. Male Servius ad hunc locum vocem *ingens* non ad *pectus*, sed ad *cuspis* refert; ne incongruum sit, inquit, si dixerit de *puero* pectus *ingens*. quaero igitur quid faciet istis paulo infra v. 496. rapiens *immania pondera* baltei? nonne hoc quoque incongruum, dare puero *immania* pondera baltei? sed ne metuat; pectus enim pueri pro modo et aetate recte *ingens* dici potest, et hoc inter laudes ponitur. Horum locorum memor statim vidi legendum esse et distinguendum,

Pectora, quae mundi valeant evolvere curas,
Et queis *se totis Temese dedit hausta metallis.*
It tergo demissa chlamys. latus etc.

Et ita fere inveni postea in Edit. Aldina, nisi quod vulgatam distinctionem retineat. mitto quod si interpungas post τὸ *curas*, multo melius legendum foret AT *cui se totis*, non ET. Habeat itaque Domitiani pectus metalla sua Temesaea; et elegantiam, sive mavis adulationem suam, Statius.

[v. 41. *Evolvere*, Venet. *deducere*. EX ADD.]

[v. 42. *Et quis*, Parm. et Ven. *quae*. EX ADD.]

v. 46. *At sonipes habitus animosque imitatus* equestres Acrius *attollit vultus*] Non penitus damno hanc lectionem; mallem tamen scripsisse,

animosque imitatus eriles,

id est *heriles;* animos *heri* sui, Domitiani. Val. Flaccus VI, 413.

Hinc bijuges, *illinc artus tenduntur* heriles

Et 706.

Subitos ex ore cruores
Saucia tigris *agit*, *vitamque effundit* herilem.

Noster Achilleid. I, 246.

Exierantque jugo fessi delphines herili.

Virgilius Aen. VIII, 461.

Nec non et gemini custodes limine ab arto
Procedunt, *gressumque* canes *comitantur* herilem:

ita legendum; vulgo limine ab *alto*, quod absurdum est, cum paulo ante dixerat *humili* tecto v. 455. et tecta *Pauperis* Evandri, v. 360. Ovidius Met. III, 140.

Vosque canes *satiatae sanguine* herili.

Claudianus IV. Cons. Honor. v. 65.

solito cum murmure torvis
Sol occurrit equis: *qui postquam rursus* heriles
Agnovere sonos, *rediit meliore magistro*
Machina, concentusque poli.

Equus imitatus animos *equestres* pro animos *equitis* et insessoris, non valde placet: nihil tamen audeo mutare. Deinde pro *Acrius* optime legere potes *Altius*, ut apud Silium Italicum XV, 508.

Quos Roma, inquit, quos altius, *oro,*
Attollit *muros?*

Et XVII. 398.

fertur sublime per auras
Altius attolens *cervicem victor ovantem*
Panchates.

Ovidius Halieutic. v. 69.

Nonne vides, victor quanto sublimius *altum*
Attollat *caput?*

Virgilius Georg III, 552.

Inque dies avidum surgens caput altius effert.

Petronius Satyrico: *Postquam se amari sensit, supercilium* altius sustulit. Hae vero voces *acrius* et *altius* interdum inter se commutantur in Codicibus MSS. vide Heinsium ad Ovid. Remed. Amor. v. 651. Et sane vix intelligo quid sit *acrius* attollere vultus: saltem dixisse debuit *Acrior* attollit, ut v. 18, non *amplior* armis; ubi pariter editiones occupaverat *amplius*. restituit Bernartius, a Cruceo improbatus, qui non necessarium ait, quia *amplius* denotat *qualitatem*, non *tempus*. intelligat qui potest. Claudianus VI. Cons. Honor. v. 331.

Acrior *interea visendi principis* ardor
Accendit *cum plebe patres.*

ita etiam Baln. Etrusci v. ult. pro *melior* vulgo legitur *melius*. Theb. IX, 805.

Acrior *hoc juvenem stricto mucrone petebat*
Amphion.

[*habitus*, Ven. *initus*. EX ADD.]

[v. 48. Pro *vivus* Ven. *nimius*. EX. ADD.]

v. 51. Aenea *captivi crinem terit ungula Rheni*] Legendum,

Aerea *captivi* etc.

quippe *aeneus* trissyllabon nunquam occurrit apud poëtas veteres, sed ubique aut *aëneus* aut *aënus*, ut notat Doctissimus Bentleius ad Horat. Serm. II, 3. v. 183. Fallatur igitur necesse est N. Heinsius qui apud Martialem Spectac. Epigr. 27. pro *ignipedes* tauros conjicit *aenipedes;* cum plane legendum sit *aeripedes*, ut apud Val. Flaccum VII, 545. *daret* aeripedes *in praelia tauros:* immo et ipsum Ovidium Met. VII, 104. de his ipsis tauris:

Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Aeripedes tauri:

quod miror Heinsium fugisse. *Ignipedes* quidem Solis equi recte dicuntur Ovidio et Statio; sed non ita hi tauri. vide eum § ad Ovidii Heroid. VI, 32. iterum ad Met. II, 392.

ignipedum *vires expertus equorum,*

haec notat: „*ignipedes* equi nescio an recte dicantur: „quare fuit cum *aenipedum* rescribi debere censerem: „quale mendum et ex Martiali sustulimus Notis ad „Epist. VI, 32. Sed Statius initio Thebaidos de „Phoebo,

„ignipedum *frenator equorum.*

„Prudentius tamen lib. I. contra Symmach. v. 350. de „Solis equis,

„*Cernuat ore senex barbatus, et oscula figit*
„*Cruribus* aenipedum, *si fas est credere, equorum*

„quomodo illic constanter editi ac scripti codices: „nisi quod *aeripedum* in nonnullis; quanquam illic „de Solis Statua agitur aenea." Eundem errorem errat Vir Magnus: omnino enim isto Prudentii loco legendum *aeripedum*, ut *aerea* ungula hoc Statii loco,

de re eadem, *aenea* nempe statua equi. Recte tandem idem ad Heroid. XII, 93.

Jungis et aeripedes inadusto corpore tauros:

ubi Gronovii codex omittit *et:* unde legit Jungis *aënipedes.* Pro crinem *terit* ungula, in multis editionibus mendose legitur *tegit.* Lucretius I.

Quare relligio pedibus subjecta *vicissim*
Obteritur.

Prudentius Cathemer. Hymn. ante cibum v. 129.

Autor et ipse doli coluber
Plectitur improbus, ut mulier
Colla *trilinguia* calce terat.

sub pede colla *tenere*, eodem sensu Ovidius Heroid. IX, 12. et sub pede colla *premere*, Rem. Am. 530. Victorem terris *impositura pedem*, de Roma, Fast. IV, 858. Claudianus de VI. Cons. Honorii, ad finem.

Colla *triumphati* proculcat *Honorius* Istri.

v. 54. *hic Domini nunquam mutabit habenas:*
Perpetuis *frenis*, *atque uni serviet astro*]

Qua interpunctione, qua depravatione, nullus huic loco sensus relictus: quis enim intelligere potest quid sit servire *perpetuis* frenis atque uni astro? jam vero intelliges, modo legas et distinguas,

hic domini nunquam mutabit habenas
Perpetuus *frenis; atque uni serviet astro:*

perpetuus frenis i. e. tuis frenis, tibi *perpetuo* inservitunus, *Et semel incertas non mutaturus habenas*, ut de se loquitur, Eclog. ad Uxorem. Graecismus elegans interpretes fefellit. ita Silv. III, 2. v. 46.

Soli Zephyro sit copia caeli,
Solus agat puppes, summasque supernatet undas
Assiduus pelago.

Manilius V, 413.

Ambiguus terrae *partus* pelagoque *creatur*,

Claudianus in Eutrop. II.

Pulcher it, urbanae cupiens exercitus umbrae,
Assiduus ludis:

scil. *exercitus.* ita legendum; vulgo sine sensu aut exitu, *pulcher* et *urbanae:* vide locum. Noster Thebaid. I, 702.

assiduam pelago *non quaerere Delon.*

Et IV, 751.

neque enim ipse deorum
Arbiter Argolidum thalamis novus;

novus thalamis ut *perpetuus frenis.* multus in hac elegantia Tacitus: Annal. II. *Haud magna mole Piso* promptus ferocibus *in sententiam trahitur.* sic *facilis inanibus* eodem libro, de Druso. ita *crudus* maritis *ignibus*, Thebaid. VII, 298. *novus lacrimis*, Seneca Troad. v. 67. *Surdus timori*, Sil. Italicus XI, 354. *asper paci*, XII, 348. *difficilis lacrimis* Seneca Herc. Fur. v. 578. *vilis morti*, Florus II, 6. et innumera id genus. *uni astro* serviet, *tibi* tantum; non *duobus*, uti Cyllarus, qui Castori et Polluci inserviit. imitatur hunc locum Claudianus IV, Cons. Honorii v. 554.

Si dominus legeretur equis, tua posceret ultro
Verbera Nereïdum stabulis nutritus Arion,
Servireteque *tuis contemto Castore* frenis
Cyllarus, *et flavum Xanthus sprevisset Achillem.*

[v. 56. *tanto*, Parm. *toto*, et ita Ven. EX ADD.]

v. 57. pro *laborant* legendum *laborat*, ut *anhelat.* pro *Sed* genio Codex Vetus mendose habet *Sub. Subter anhelat humus* est ex Homero Jl. B. 95. ὑπὸ δ' ἐστοναχίζετο γαῖα. [Parm. et Ven. *laborat.* EX ADD.]

v. 63. *strepit ardua pulsu*
Machina: continuus *septem per culmina* montes
It fragor.] Vox *montes* sine dubio depravata: *septem* enim *culmina* Romam denotant et hic et alibi: adeo ut supervacuum sit istud *montes.* Barthius duobus modis tentavit; *septem per culmina montes Cit fragor.* atqui hoc est, fragor per *septem montes* movet *septem montes.* Vel, *continuos septem*, *par fulmine*, *montes Cit fragor.* atqui hoc modo vox *continuos* abundat, cum satis fuerat dixisse, fragor par fulmine movet *septem montes.* mitto par *fulmine* pro *fulmini.* Gronovius non dubitat Statium reliquisse

septem per culmina Martis
It fragor;

Martis enim *urbs* et *Martia Roma*, ut pueri sciunt, inquit Ille. Atqui hoc in idem vitium recidere videtur; adhuc enim *septem culmina* Romam denotant sine additamento *Martis.* Et quidem *culmina Martis* pro *urbe Martis* recte dici non negaverim; sed vehementer dubito an quisquam dixerit *septem culmina* seu *septem montes* MARTIS; quoniam unusquisque fere ex septem collibus suum habuit peculiarem Deum, cui sacer erat. sic Tarpeius *Jovi*, Palatinus *Apollini*, Aventinus *Dianae*, Quirinalis *Quirino*, Janiculum *Jano* cessit. vide Sil. Italicum XII, 718. ubi post alios Deos memoratos, addit

Hinc Janus movet arma manu, movet inde Quirinus,
Quisque SUO *de* COLLE *Deus:*

ad defendendam nempe Romam contra Hannibalem. Non igitur septem culmina MARTIS recte dici possunt: illi enim sua statio in *Campo* cognomine assignata fuit. Statim vidi deesse epitheton τῷ *pulsu,*

strepit ardua pulsu
Machina continuo:

non enim satis fuit machinam hanc seu molem *pulsu* strepere, nisi hic esset *continuus.* haec enim mens est poëtae in hoc loco, laudare opus ob *celeritatem; Nec longae traxere morae*, et, *operi intenta juventus.* recte igitur pulsu *continuo.* prima litera vocis *septem* adhaesit praecedenti *continuo;* unde *continuos*, et mox *continuus.* Jam de reliquo videamus, *septem per culmina* montes *It fragor.* hic quoque deest Epitheton τῷ *fragor;* neque enim *fragor* per se sufficit, et requiritur *ingens* et *vastus* et qui possit *fingere murmura magnae Romae.* lege,

strepit ardua pulsu
Machina continuo: *septem per culmina* multus
It fragor:

haec est ipsa res. scriptum fuit *moltus* antiqua ratione scribendi pro *multus:* inde frequenti vice literarum N et L, *montus;* dehinc *montes*, vel ut in Rom. Cod. *montis.* *multus* fragor, ut *ingens* fragor, Ovid. Met. XI, 507. *major* fragor, Nostro Silv. III, 1. v. 131.

Si cui magis arrideat *septem per culmina* longus *It fragor*, his se exemplis tueri potest: Via Domitiana v. 61. loco huic simillimo:

Fervent litora nobilesque silvae,
It longus *medias* fragor *per urbes.*

Thebaid. VI, 600. de cervis:

rapit attonitos fuga caeca, *pavorque*
Congregat, et longum *dant cornua mixta* fragorem.

Plinius N. H. XXXIII, 4. *mons fractus cadit a sese* longo fragore *qui concipi humana mente non potest.* ita *longus* clamor Theb. IV, 495, et V, 552. et sane vero non absimile est vocem *montes* deberi Glossatori alicui qui eam in margine libri sui adpinxerat ad explicandum τὸ *culmina*, unde postea in textum irrepsit: ut forte scripserit Statius, *longus* It fragor. Sed tutius videtur *multus* propter minorem vocum differentiam. Iam vero quid est quod sequitur,

Et magnae FINGIT *vaga murmura Romae;*

quid est *fingere* murmura Romae? an *imitari?* aut hoc aut nihil. qui vero fieri potest ut pulsus aeris *imitetur* varia, diversa, *vaga* murmura et strepitus Romae? lege certissima emendatione,

Et magnae VINCIT *vaga murmura Romae:*

tantus fit fragor ut etiam murmura et strepitus qui in urbe fiunt ab hoc *superentur* et non exaudiantur. *Vincere* hac significatione usitatissimum. Manilius V, 625. de iis qui sub Andromeda nati sunt:

Carnificisque venit mortem vincentis *imago:*

ita optimus Codex Gemblacensis: Scaliger tamen edidit mortem *ducentis*, sensu non satis salvo. imago carnificis mortem *vincentis*, est, carnifex *morte terribilior;* ut in loco Senecae quem Ille adducit,

Et morte tristi tristior mortis locus:

(quem tamen memoriae nimis fidens male citat; est enim Herc. Fur. v. 706. *Ipsaque morte pejor est mortis locus*) ita Oedipo v. 180.

O dira novi facies leti
Gravior leto,

id est, *vincens* letum. putares Scaligerum coniecturam suam labefactatum, et lectionem codicis quam sprevit stabilitum ire. Noster Theb. I, 520. ex Virgil. Aen. I, 750.

Ast alii tenebras et opacam vincere *noctem*
Aggressi, tendunt auratis vincula lychnis.

et II, 77.

tum plurima buxus
Aeraque taurinos sonitu vincentia *pulsus.*

Exempla ubique. ita etiam Graeci νικᾶν. *vincit* pro *fingit:* V enim et F saepe commutantur in MSS. ita apud Virgil. Aen. III, 316.

Ne dubita, *nam vera* VIDES,

olim conjeceram legi debere *nam vera* FIDES, utpote multo elegantius et phrasi poëtis usitatissima. confirmavit MS. Petrensis, qui clare exhibuit FIDES. alibi illustrabo. interea vix unus et alter accedet; scio: mihi tamen persuasissimum est Virgilium ita scripsisse. ita *viros* pro *feras* apud Manil. V, 181. Vincentemque *feras:* ita enim legendum puto; vulgo *viros*. De G pro C vide Carrionem ad Val. Flaccum I, 729. et passim exempla habebimus in his Silvis.

[v. 67. *Famosusque lacus*, Parm. et Rom. *famosique:* quod verum est, ut infra, v. 82. *profundos lacus.* et hoc pacto vitatur sibilus. Legendum quoque *servant.* Et hoc in contextum recipi velim. ita etiam Veneta. EX ADD.]

v. 68. *verbere* CRUDO
Ut sensit mugire forum] Quid sit *verber* CRUDUM non equidem intelligo: hoc tamen scio, Statium scripsisse, *verbere* CREBRO. Thebaid. IX, 352.

Protinus icta malo, vitrea de valle solutis
Exiliit furibunda comis; ac verbere CREBRO
Oraque pectoraque et viridem scidit horrida vestem.

Thebaid. V, 231.

Ut f ra quae placido rabiem desueta magistro
Tardius arma movet, stimulisque et verbere CREBRO
In mores negat ire suos.

Ovidius Halieutic. v. 12.

Aversus CREBRO *vimen sed* verbere *caudae*
Laxans subsequitur.

Lucan. III, 523.

CREBRAque *sublimes convellunt* verbera *puppes.*

Ausonius Idil. II, 91.

Olli purpureum multato corpore rorem
Sutilis expressit CREBRO *rosa* verbere.

numerosa verbera Autor Aetnae v. 37.

Illi his Cyclopas memorant fornacibus usos
Cum super incudem numerosa *in* verbera *fortes*
Horrendum magno quaterent sub pondere fulmen:

ita legendum; vulgo, *Illis* Cyclopas: Scaliger *Illi:* sed deest aliquid sensui nisi legas *Illi his*. vide locum poëtae istius, quem nemo mihi persuaserit eundem esse Corn. Severum, cuius fragmentum poëmatis de Morte Ciceronis refert Seneca Suasoria VII. adeo omnia diversa. ad aevum et ingenium multo inferius detrudendus mihi videtur Autor obscuri istius poëmatis de Aetna. Facile plura exempla congererem; sed haec sufficient. has vero voces *crudo* et *crebro* inter se aliquando commutari evincit locus Thebaid. II, 709. ubi pro CRUDO *robore cortex* MS. Collegii Petrensis male habet CREBRO.

v. 82. *tentasses*, *me non* AUDENTE, *profundos*
Ire lacus.] Lipsius olim emendavit *me non* GAUDENTE: bene, si Statianum loquendi morem intelligas; secundum quem *non gaudente* est idem quod *dolente*. Silv. IV, 2. v. 5.

Ast ego, *cui sacrae Caesar nova gaudia mensae*
Nunc primum, *dominaque dedit* non surgere *mensa*,
Qua celebrem mea vota lyra?

ita forte legendus locus pro *consurgere. non surgere* mensa, est *assidere* mensae. paulo infra, v. 16.

datur haec iuxta, *datur ora tueri*
Vina inter mensasque, et non assurgere *fas est!*

datur mihi *non assurgere*, i. e. *sedere*, Imperatore praesente? iterum Silv. II, 6. v. 99.

Sic ripis ego murmurantis Hebri
Non mutum *caput Orpheos sequebar:*

non mutum caput est *loquax* caput Orpheos, de quo Virgil. Georg. IV. adhuc Thebaïd. VI, 544. de Leandro natante, Chlamydi intexto,

In latus ire manu, mutaturusque videtur
Brachia; nec siccum *spectes in stamine crinem:*

ita legendus locus; vulgo, *manus*, et *speres. nec* spectes *siccum* crinem, id est, *humidum.* tanto artificio elaborata fuit chlamys ista, ut etiam crines natantis Leandri *humidi* viderentur in stamine. Tacitus Annal. I. de Sempronio Graccho: *Tunc milites ad caedem missi invenerunt in prominenti litoris* nihil laetum *opperientem:* id est *omnia tristia* opperientem seu expectantem. Alterum exemplum, sed luculentum, addam ex Thebaïd. IX, 334. ubi describitur caelatura in clipeo Crenaei:

Sidonis hic blandi per candida terga juvenci
Jam secura maris, teneris jam cornua palmis
Non tenet:

mira locutio videtur *non tenere* aliquid manibus *teneris:* quid enim manuum *teneritudo* ad *non retentionem* rei alicujus? Sed si *non tenere* manibus teneris accipias pro *dimittere* manibus teneris, evanescet obscuritas. ita Silv. V, 3. *nec* fissa *gavisam* Pallada buxo, est, *et* Pallada *non gavisam* fissa buxo, hoc est, *abominantem* et *odio habentem.* ita *nec major* sitis pro *et minor*, Silv. IV, 7. *nec major* fragor pro *et minor*, III, 1. quam *non major* gloria pro quanto *minor*, Epiced. in Patrem v. 219. ubi male legitur *qua* non. Sic *non magna* ratis pro *parva*, Nemesiano Cyneg. v. 59. *non tarda* pro *agilis* et *gnava* Virgil. Georg. II, 125.

Et gens illa quidem sumtis non tarda *pharetris.*

pluribus haec adnoto, ne locutionis insolentia tirones offendat. ad hunc igitur morem me *non gaudente* est *me dolente*, utpote cui gloriam servandae patriae tu praereptum ires. Cruceus retinet non *audente*, hoc sensu: me *non audente*, id est, *si ego non ausus essem*, ut supra, *te signa ferente, si tu signa tulisses:* Galli dicerent, *au cas que je n' eusse le courage.* Bene haec Cruceus, et ideo in textu nihil muto. de phrasi vide Gronovium ad Senec. de Benef. I, 10. Sequitur, *profundos* Ire *lacus:* non male: cum quarto enim casu hoc verbum jungitur, ut Theb. VIII, 512. ubi Hercules Minervam alloquitur:

ipsa et comes, invia mecum
Tartara, *ni Superos Acheron excluderet,* isses:

ita legendum puto; vulgo inepte *ipsa* heu *comes:* scriptum erat *eu* pro *et;* unde istud *heu.* Sed mihi Statianum magis videtur *profundo* Ire *lacu*, id est *in lacum:* ita Baln. Etrusci v. 51.

Extra autem niveo qui margine caerulus amnis
Vivit, et in summum fundo patet omnis ab imo,
Cui non IRE LACU, *pigrosque exsolvere amictus*
Suadeat?

Supra, hac Eclog. v. 67. *Famosusque lacus*, numero singulari; licet ibi Vetus Codex habeat *Famosi:* non male. et v. 72. *terque ardua* mersit *Colla* lacu *trepidus.* mihi placet *profundo lacu* vel ob hanc rationem ut vitetur sibilus et Sigmatismus istorum, *profundos Ire lacus, sed Roma tuas tenuisset habenas.* ire *lacu*, id est, *in lacum*, ut ire *polo*, Epithal. Stellae, *in polum* deferre montem *vallibus*, in *valles*, Val. Flacc. II, 523. Notanda vero Ellipsis ista v. 79.

tu bella Jovis, tu praelia Rheni, etc.
Longo Marte domas:

nemo dicitur *domare bella* et *praelia* longo *bello.* intelligendum quasi scripsisset, *tu bella Jovis, tu praelia Rheni* GERIS; tu *domas* civile nefas, etc. Haec loquendi forma optimis scriptoribus familiarissima. Noster Theb. VII, 560.

Hi precibus questuque deos; hic Martia tela
Belligerosque hortantur *equos:*

atqui nemo *hortatur* deos *precibus* et *questu:* intelligendum igitur *adeunt* vel *fatigant* deos *precibus* et *questu*, et equos *hortantur.* tale est istud Val. Flacci III, 262.

Illi autem neque adhuc gemitus, neque conscia facti
Ora levant:

ubi si ἀπὸ κοινοῦ sumas τὸ *levant*, neque *gemitus levant* neque *ora*, sententiam corrumpes, cum *levare gemitus* menti poëtae omnino contrarium est. subaudiendum, neque *edunt* vel *emittunt* gemitus, neque *levant* ora.

v. 85. *quem tradere es ausus*] Hos versus quos uncinis inclusos vides, comparationis seriem interrumpentes, si sapias, Lector, transmittes: certum enim est hos spurios et insititios esse. Patet hoc ex versu 88. *quam longus in* HUNC *despectus* ab ILLO: et 89. *qui non ut viderit* AMBOS: e quibus manifestum est DUOS tantum equos, Julii Caesaris et Domitiani, in comparationem deductos esse; et proinde nullum esse locum Bucephalo Alexandri. Sic igitur hiantem Statium connectas,

Caesarei stat sede fori: vix lumine fesso
Explores, etc.

Et haec opinio fuit Dan. Heinsii et P. Scriverii, a Gevartio etiam approbata Lect. Papin. c. IX. ob hanc inexpugnabilem rationem, quia effigies equi quam statuit Jul. Caesar ante aedem Veneris Genetricis (de qua re videndi Plinius et Suetonius) erat effigies *sui* equi, non Bucephali (qui enim potuit?) quem Lysippus Alexandro fecit. Gronovius, delinitus phrasi *traderis ausus*, quam ex MS° Florentino et Editt. Rom. et Venet. restituerat, non omnino ejiciendos putat, sed de conciliatione ulterius cogitandum. atqui haec conciliatio nunquam eveniet, nisi probari potest Caesaris et Alexandri equos unum et eundem esse. [Parm. et Rom. et Ven. *traderis.* Vide notas meas. EX ADD.]

[v. 91. *hiemes opus*, omittit τὸ *opus* Rom. et Venet. EX ADD.]

[v. 96. *iuxta*, Parm. et Ven. *iuncta.* EX ADD.]

v. 100. *Apelleae cuperent te scribere cerae,*
Optassetque *novo*, etc.] Nemo corrigat, Optaretque *novo*, ut respondeat τῷ *cuperent*, quemadmodum in Consolat. ad Ursum v. 24.

Optarent *multum Graiae* cuperentque *Latinae*
Sic peperisse nurus:
nihil enim frequentius his Temporum mutationibus. ita Glaucia Melioris, v. 140.
Hunc nec saeva viro potuisset *carpere Procne,*
Nec fera crudeles Colchis durasset *in iras;*
Torvus ab hoc Athamas insanos flecteret *arcus;*
non *flexisset.* supra hac Ecloga v. 59.
Quae superingesti portaret *culmina montis*
Caeliferique attrita genu durasset *Atlantis:*
ubi non opus est ut cum Bernartio legas *duraret.* vide et Epiced. in Patr. v. 51. et seqq. et ita passim omnibus poëtis. Constructio huius loci est: *Atticus senior optasset te similem ponere* in *novo templo Elei Jovis.* Atticus *senior* est Phidias, ut *senior Gargettius,* Epicurus, Tiburt. Manlii v. 94. *senior Thessalus,* Chiron, Achilleid. II, 382. *Coüs senior,* Hippocrates, apud Marcellum Empiricum de Medicina v. 5.
Quodque Coüs *docuit* senior, *quodque Abdera suasit:*
ubi *Abdera* pro *Democrito. Te similem* ponere id est *tuam statuam,* ut *Aristotelem similem* apud Juvenal. Sat II. init. *imaginem* Aristotelis: et passim his Silvis. *novo templo,* ut innuat indignum vetus aedificium honore excipiendi Domitiani. Haec fere Gronovius. male Lipsius et eum secutus Bernartius legunt Atticus *sector.* [Parm. *Munera pelleae:* quod frustra probat Politianus Epist. VI, 1. EX ADD.]

[v. 102. *Atticus*, Ven. *Actius.* EX ADD.]

[v. 103. *Taras*, Parm. et Rom. et Ven. *Tonans.* emendavit Politianus. EX ADD.]

[v. 107. *laetus huic*, Rom. *laetius huic*, male. pro *tura* Ven. *iura.* EX ADD.]

E C L O G. II.

[Lemma huius Eclogae in Parm. et Ven. ita concipitur: *Epithalamion in Stellam poëtam et Violentillam Stellae coniugem.* EX ADD.]

Epithalamion Stellae et VIOLANTILLAE] Tiliobroga vult hoc nomen semper scribi per E, VIOLENTILLA. nescio sane qua auctoritate; Analogia enim videtur reclamare. quippe non a VIOLENTA sed VIOLANTA deducitur haec vox. VIOLA, VIOLANTA, VIOLANTILLA, non VIOLENTILLA: ut a QUADRATA, QUADRATILLA *Numidia,* apud Plinium Epist. VII, 24. non QUADRETILLA. ita a QUARTA, QUARTILLA, apud Petronium, non QUERTILLA. *Violantillam* vero a *viola* deduci non a *violenta,* luculenter probat Martialis Epig. VI, 21. et VII, 50. quibus locis eam vocat *Ianthida:* a Graeco scilicet ἴον, *viola.*

v. 9. *Alternum* factura *pedem*] Primo intuitu adblanditur Gevartii *fractura,* eodem sensu quo *truncare gressu* heroös tenores Epiced. in Patr. v. 99. et *fraudare epos extremo gressu,* infra v. 250. Sed *factura* eruditissime defendit Gronovius Diatr. c. VIII. et Elench. Antidiatr. c. II. ubi probat Versus Elegiacos non posse dici *frangi;* et aliud esse *truncare* et *fraudare gressu,* aliud *frangere. Pes* est *versus:* Horatius Epist. I, 19.
Temperat Archilochi musam pede *mascula Sappho:*
ad quem locum vide Cl. Bentleium. *facere alternum pedem* est scribere versus Elegiacos, qui absolute *alterna carmina* et *versus alterni* vocantur, et *alterni pedes.* Ovidius Trist. III, 7.
Et tamen ad Musas, quamvis nocuere, reverti,
Aptaque in alternos *cogere verba* pedes.
Idem Heroïd. XV, 5. ubi Sappho dicit:
Forsitan et quare mea sint alterna *requiris*
Carmina, *cum lyricis sim magis apta modis.*
alterno pectine, eodem sensu, Fast. II.
Dum canimus sacras alterno pectine *Nonas.*

v. 13. Coetu*que Latino*
Dissimulata deam, crinem, etc.] Bene emendavit Barthius, cinctu*que Latino:* nec opus fuit ut tam dubitanter proferret. Claudianus in Eutrop. I, 28.
Rupta Quirinales *sumant ergastula* cinctus.
et ita passim apud hunc et alios. erudite Idem IV. Cons. Honor. v. 157.
Ipsa Quirinali *parvum te* CINXIT amictu
Mater.
Veste in dissimulationem sui composita, ut de Nerone eleganter Tacitus Annal. XIII. nisi mavis *cultu*que Latino: ut apud Claudian. de Laud. Stilic. II.
Tunc habiles armis humeros Dea vestibus *ambit*
Romuleis; Latii *sederunt pectore* cultus:
sed mihi magis placet Barthii *cinctu.* potes etiam pro *Dissimulata* deam, legere *Dissimulante* deam, ut apud Ovid. Heroïd. IV, 55.
Juppiter Europen (prima est ea gentis origo)
Dilexit, tauro dissimulante deum:
(ubi pro *Dilexit* sensus postulare videtur *Delusit* vel *Elusit* ut Met. VI, 103.
Maeonis elusam *designat imagine tauri*
Europen:)
Sed probum etiam *Dissimulata.* Idem Art. Amat. I, 690.
Turpe, nisi hoc matris precibus tribuisset, Achilles
Veste virum *longa* dissimulatus erat:
id est *dissimulavit, celavit.* Fastorum VI, 507.
Dissimulata deam *Latias* Saturnia *Bacchas*
Insimulat factis insidiosa suis.
mox, *temperat* crinem, i. e. moderatur divinitati suorum crinium ne pulcriores sint crinibus Violantillae, ut optime et eleganter Domitius. ita Theb. I, 305. de Mercurio, *temperat* astra galero, est, a calore astrorum defendit caput galero. mirifice nugatur Scholiastes Vetus isto loco.

[v. 14. *Vultumque*, Parm. et Ven. *vultusque:* recte: Vide ad IV, 2. v. 41. EX ADD.]

v. 20. *Amplexum* virides *optatae conjugis* artus] Ita Editio Gronovii, et eam secutus Veenhusius. plures tamen exhibent *niveos:* quod quare mutabant? ita Silv. II, 3.

in fontem, niveos *ne panderet* artus,
Sicut erat cum veste, ruit:

Sic enim legendum esse ad locum probabo. Sil. Italicus XII, 213.

Solvitur omne decus leto, niveosque *per* artus
It Stygius color, et formae populatur honores.

Catullus de Nupt. Pel. et Thet. v. 364.

Excipiet niveos *perculsae virginis* artus.

Val. Flaccus, I, 219.

unde urna humeris, niveos*que per* artus
Caeruleae vestes?

Virgilius Ciri v. 399.

Tyndaridae niveos *mirantur virginis* artus.

Recte se haberet *virides* artus si de *Juventa* vel *Robore* dicendum foret; hic vero de *Forma* et *Venustate* loquitur Statius, quibus congrui sunt *nivei* potius quam *virides* artus. Barthius Advers. XXVIII, 4. ait in vetustissimo exemplari se invenisse *annos* pro *artus;* et huic libens adsentitur Gronovius Diatr. c. LIII. Nec dubium est quin *virides annos* suo loco optimum sit: hic tamen mihi videtur nimis longe petitum, si dicas *virides annos* optatae conjugis, id est *juventam* conjugis, id est *juvenem* conjugem. Nec sane video quare hoc admittatur unius tantum codicis autoritate contra omnes alios tum codices tum editiones, quantum noverim: praesertim cum non necessarium sit: immo melior, meo judicio, antiqua lectio. Sed, ut saepe dicturus sum, eruditos et minus obvios sensus et phrases maxime appetebat Gronovius. quale est quod sequitur,

et olenti spargere Thymbra:

pro qua voce Edit. Veneta habet *nymbo*, et ita legisse Claudianum verosimillimum est, qui in Nupt. Honor. et Mar. v. 296. hunc locum imitatur et eadem voce utitur:

nec signifer ullus
Nec miles pluviae flores dispergere *ritu*
Cessat, *purpureoque ducem perfundere* nimbo.

sic *ninguere floribus* Lucretio et *odorati imbres* Seneca in eadem re, et Martialis IX, 39.

g *Lubrica* Corycio *quamvis sint pulpita* nimbo,

et multa alia quae adduxit politissimus Gevartius (cui haec debentur) Papin. Lect. c. XIII. Haec tamen Gronovio tanti non sunt, ut non quocunque sensu retinendum censeat τὸ *Thymbra,* Diatr. c. LIII. videamus quid sibi velit haec lectio. *Thymbra* locus est seu ager Trojae vicinus, plenus herba cognomine, quam *Satureiam* vocamus, inquit Servius ad Virg. Aen. III, 85. *Thymbra* igitur olenti spargere (sive pro *loco* sive pro *herba* sumas, ad idem recidit) est perfundere *satureia.* at vide quam inepte fecerit Statius si induxerit *Amorem* et *Gratias* spargentes non *lilia* et *rosas* et *myrtum* et *violas*, sed SATUREIAM. Decent Apollinem, inquit, munera sui campi. Atqui *Apollo* non dicitur spargere hanc *thymbram*, sed *Amor* et *Gratiae.* quin ne ipsum quidem Apollinem decerent haec munera tam festo tempore, nisi *Medicus* fuisset Stella: vel nisi dicas urbanum hoc loco esse Statium, et tacite allusisse ad notas *Satureiae* virtutes in re Venerea adjuvanda, (de quibus nequitiae magister Ovidius et alii Veteres passim) et ideo sparsam esse *thymbram* seu *Satureiam.* Sed quid nugor? omnino verum puto olenti *nimbo:* quem interpretari potes vel de *liquore* aliquo quem secum adducebant Amor et Gratiae; qualis est *Idalius succus* I, 3. et *arcani liquores* III, 4. vide Claudian. de Nupt. Honor. et Mar. v. 101. et 209. et Epithalam. Palladii et Celerinae v. 116. largosque *rosarum Imbres*, etc. ubi hunc locum clare imitatur. Mox, pro *fronte* Gronovius Diatr. c. IX. legebat *fronde:* ut enim, inquit, *lilia mixta violis*, ita *rosa fronde.* Elench. Antidiatr. tamen cap. II. retinet *fronte*, quia caput potissimum in huiusmodi ἀνθοβολίαις petitur. Et hoc potius videtur, si locus sanus sit. pro *violis* Flor. Rom. et Ven. Codices habent *mollis.* Mox, pro *niveis* a vultibus forte legendum *nitidis*, quoniam praecessit *niveos* artus. contra apud Senecam Hippol. Act. II. v. 375.

non idem vigor,
Non ora *tingens* nitida *purpureus rubor:*
Populatur artus cura: jam gressus tremunt,
Tenerque nitidi *corporis cecidit decor:*

legendum puto,

Non ora tingens nivea *purpureus rubor:*

voces enim *nitida* et *nitidi* vix est ut eo modo collocaret Seneca: et oppositio postulat *nivea; purpureus* rubor tingens *nivea* ora, *Indum sanguineo veluti violaverit* OSTRO *Si quis* EBUR: verba sunt Maronis Aen. XII, 67.

[v. 21. *nimbo*, Parm. et Rom. *tymbra.* et ita Ven. EX ADD.]

[v. 22. *violis*, Parm. et Rom. et Ven. *mollis.* EX ADD.]

[v. 23. *dominae*, Parm. et Ven. *dominis.* latet aliquid. EX ADD.]

v. 27. *Cessent* mendaces *obliqui carminis astus*] Optime huic loco congrueret *mordaces* pro *mendaces:* nisi quod versu proximo sequitur *frena momordit:* quod tamen tanti non est ut rejiciamus *mordaces:* ita enim interdum accidit, praesertim in his quasi extemporaneis ingenii periculis; in quibus festinatio et necessitas patrocinantur usui ejusdem vocis. Ita Herc. Surrent. v. 152.

nudosque virorum
Certatus, *et parva suae simulacra coronae.*
Quin age, et ipse libens proprii certaminis *actus*
Invicta dignare manu.

vides *certatus* et *certaminis:* nec quidquam ibi mutare potes absque summa violentia. Optimum, inquam, *mordaces* astus. Ovidius Trist. II, 563.

Non ego mordaci *destrinxi* carmine *quemquam.*

Sidon. Apollinaris Carm. IV, 15.

Non ego mordaci *fodiam modo* dente *Maronem.*

Manilius V, 145.

Et sale mordaci *dulces quaerentia risus.*

Eleganter Paulinus Epist. III, ad Ausonium. v. 158.

Sed lingua mulcente gravem interlidere dentem,
Ludere blanditiis urentibus, et male dulces
Fermentare jocos satirae mordacis *aceto*,
Saepe poëtarum, nunquam decet esse parentum.

Invidia *mordax* Phaedro Prolog. lib. V. Ridicule hic Domitius, qui *mendaces astus* explicat *magicae artes quibus amantes uti solent.* Melius Cruceus, qui interpretatur, Cessent mordacia et jocosa carmina et facetiae satiricae, quales fere in procos aut sponsos illustriores jactari solent, sub fictis nominibus, non *directe;* unde *obliqui* carminis astus dicuntur: *morsus* figuratos vocat Macrobius Saturnal. VI, 3. Martialis VII, 62.

Ne quid liberti narrent servique paterni
Aut niger obliqua garrulitate *cliens.*

§unde Cato adversus potentes semper *obliquus*, ut de eo Florus IV, 2. Sed Stellae praecipue congruebant hi lusus Satirici; ejus enim vita et mores a rebus amoenis et vagatione juvenili minime abhorrebant. et hoc agnoscit Statius, *Subiit leges et frena momordit Ille* SOLUTUS AMOR etc. et innuit Venus apud Martialem Epig. VI, 21. de his nuptiis:

Perpetuam Stellae dum jungit Ianthida vati,
Laeta Venus dixit, Plus dare non potui.
Hoc coram domina; secretius illud in aurem,
Tu ne quid pecces, exitiose, vide etc.

ita legendum puto; vulgo *Haec*, et, *sed nequius:* nisi mavis *Haec*, et, *secretius illa*, *et* in aurem: omnino enim incongruum est *sed nequius*, cum nihil *nequam* sit, nulla *lascivia* in illis quae sequuntur. Sed hoc obiter. Non igitur *mendaces* erant hi *astus* et sales qui in Stellam componebantur, sed *mordaces:* et ita omnino legendum, ut vitetur falsum. [Hae voces *mendax* et *mordax* commutantur apud Ovidium Art. Amat. I. 431. et alibi. EX ADD.]

v. 31. *Tu tamen attonitus, quamvis data copia tantae*
Noctis, *adhuc optas.*] Quale hoc est hysteron proteron, copia tantae *Noctis?* quippe Stella nondum supponi potest habuisse NOCTEM; cum DIES tantum Nuptialis describitur. Supra v. 24.

Ergo DIES *aderat* etc.

Infra v. 209.

Quis tibi tunc alacri, caelestum munere, clare
Stella DIES?

Et mox,

quam longa morantur
Sidera, quam segnis votis AURORA *maritis!*

v. 229.

Vix dum emissa DIES *et jam socialia praesto*
Omina.

et 241.

Hic fuit ille DIES: NOCTEM *canat ipse maritus.*

Qui locus luculenter probat quod dixi, *diem* scil. nuptialem hic describi; et proinde nihil de *nocte* dici posse, cum *nox* nondum aderat. Sed et hoc manifesto probatur ex Choro Deorum et Dearum, quem se *videre* fingit Statius commigrantem ad aedes Stellae, *die* scil. nuptiali: et istis v. 13.

Ipsa TOROS *et sacra* PARAT:

Si toros PARAT Venus, nondum in toris convenerant Stella et Violantilla, et consequenter copia *noctis* nondum data fuerat Stellae. Vide et v. 47. *dum* fervent *agmine postes* etc. et v. 16. *Nosco* DIEM *causasque Sacri.* Sentis jam absurditatem illius *noctis;* pro qua minima mutatione reponendum,

quamvis data copia tantae
Sortis, *adhuc optas:*

Sors proprium in hac re vocabulum, de *Matrimonio* scilicet. Noster Ad Uxorem, v. 22.

etenim tua, (nempe benigna
Quam mihi sorte *Venus junctam florentibus annis*
Servet et in senium) tua etc.

Thebaid. III, 157.

Ah quanto melius dextraque in sorte *jugatae*
Queis steriles thalami!

Ita legendum pro *At* quanto. Achilleid. I, 252. ubi Thetis Achillem alloquitur:

Si mihi, care puer, thalamos sors *aequa dedisset* etc.

Inde *consors* pro *maritus:* Claudianus Laud. Seren. v. 12.

consorte *redemto*
Casta maritali successit Thessala fato:

(quod plenius extulit Ovidius Met. X, 246. *consors thalami:* et alii.) et *consortium*, proprie de *matrimonio.* Idem de Rapt. Pros. II, 367.

Nostra parens Juno, tuque, o germane Tonantis
Et gener, unanimi consortia *discite somni:*

Et in Laude Serenae Reginae, v. 82.

alio tum parvus in axe
Crescebat Stilico, votique ignarus agebat:
Debita cui longe conjux, *penitusque remoto*
Orbe parabantur tanti consortia *fati:*

Ita legendum; vulgo inepte *parabatur concordia.* Inde *sortiri* toros apud Auctor. Octaviae v. 536. et alios passim. Sequitur, promissaque *numine dextro Vota pares:* pro quo N. Heinsius ad Sil. Italicum XVI, 432. legit *permissaque*: recte. Vota *permissa* sunt vota quorum iam compotes sumus. Claudianus de IV. Cons. Honorii:

In civem rubuere genae, tergoque removit
Verbera permissi *felix injuria* voti.

§Hoc sensu sumenda vox *permissus*, Achilleid. II, 264. ubi Deïdamia queritur quod *eripitur miserae* permissus *Achilles*, id est, Achilles quem jam *suum* fecerat, cujus compos fuerat. Val. Flaccus VIII, 80.

Nec dare permissae, *quamvis juvet, ora* quieti
Sustinet.

Pulchre hoc loco describitur cunctatio hominis cui aliquid boni voto majus contigit. Imitatur Claudianus de Bel. Gildon. v. 6.

Horret adhuc animus, manifestaque gaudia differt,
Dum stupet, et tanto cunctatur credere voto.

Mox v. 36. pro amplexu *petito* conjugis, legendum, *petitae* conjugis. Intelligent hoc qui compositionem Statianam intelligunt. Ita supra v. 20. niveos *optatae conjugis* artus. Seneca Hippol. v. 862.

O socia thalami, siccine adventum viri
Et expetiti conjugis *vultum excipis?*

Juvenalis Sat. X, 241.

rogus adspiciendus amatae
Conjugis *et fratris, plenaeque sororibus urnae.*

Vers. 38. *Digna quidem merces* et ita Propert. II, 8.
Digna quidem facies, *pro qua vel obiret Achilles.*

v. 41. *Hanc propter* tutum *Pisaea lege trementem*
Currere.] Quomodo *tutum*, (inquit Gronovius (Reliq. ad Statii Silv.) si *trementem; si Pisaea lege?* legit igitur, *Hanc propter* justum. Bene. Ausonius Epitaph. Her. VII.

Non hic ordo fuit: sed justius *ille superstes,*
Troja capi sine quo perfida non potuit.

Sil. Italicus III, 95.

tua justior *aetas*
Ultra me improperae ducant cui fila sorores:

i. e. *dignior:* vide ibi Dan. Heinsium. ad hanc formam est istud Persii,

Anticyras melior *sorbere meracas,*

et Statii Theb. X, 429.

Ego infandos potior *satiare volucres,*

id est *dignior.* et Propertii Eleg. II, 3.

Pulchrius *hac fuerat, Troja, perire, tibi.*

Sed phrasin Statianam exigenti occurrit ab illo profectum esse, Hanc propter *verum* Pisaea *etc.* prima syllaba *ver* amissa in praecedente *ter. verum* est *aequum, justum.* Epiced. in Puer. v. 49.

Verum *erat: absumtae vires et copia fandi*
Nulla mihi.

Plinius Epist. VIII, 2. *nequaquam* verum *arbitrabar, quos non aequasset fides solutionis hos benignitate remissionis aequari.* Horatius Epist. I.

Metiri se quemque suo modulo ac pede verum *est.*

Sed melius est Gronovii *justum*, utpote proximius. [*Hanc propter* JUSTUM *Pisaea lege trementem Currere*, Ita edidi ex Coniectura Gronovii, pro TUTUM, quod absurdum erat. et hae voces *tutum* et *iustum* pariter confunduntur apud Ovidium Met. XV, 588. ubi pro IUSTIUS tres libri habent TUTIUS. Cl. vero Burmannus ad Ovid. Amor. II, 14. v. 43. monet Heinsium legisse,

Hanc propter VOTUM *Pisaea lege:*

votum est *res optanda*, ut Lucan. VII, 63.

Jam Pompeianis VOTUM *est Pharsalia castris.*

Parmensis vero habet,

Hanc propter LICUIT *Pisaea* etc.

unde nullo negotio efficitur

Hanc propter LIBUIT *Pisaea lege trementem*
Currere:

Propter hanc VOLUPTATI ESSET etiam *trementem* currere. et videtur exscribere hunc locum, suo more, Claudianus de Nupt. Hon. et Mar. v. 255.

Te propter LIBUIT *tantos explere labores:*

id est, *voluptati erat.* Sed veritatem unice servat Venet. quae habet,

Hanc propter TANTI *Pisaea lege* etc.

propter hanc TANTI *fuit, operae pretium fuit, etiam* TREMENTEM *currere.* Nihil certius. Sic Via Domit. v. 81.

Et grates ago, servitusque TANTI
Quod sub te duce, te iubente, cessi:

ubi Ven. et Parm. omittunt verbum substantivum *est* post *tanti*, ut in hoc loco. EX ADD.]

[v. 44. pro *sedisses* Parm. et Rom. *Venisses:* Ven. *Dixisses:* male. EX ADD.]

v. 45. *Te potius* prensa *veheret* Tithonia *biga.*] Janus Parrhasius Epist. LVII. legit *prensum* vel *pressa*, adsentiente Bernartio. posterius verum puto. *Pressa* biga, id est, *depressa, demissa* in terras ut te, quemadmodum Tithonum, exciperet. Noster Theb. XII, 305.

exere, quaeso,
Cornua, et adsueto propior premat *orbita terras.*

Lucanus VI, 505. de Luna:

Et patitur tantos cantu depressa *labores,*
Donec suppositas propior *despumet in herbas:*

nisi ibi legendum sit *deprensa. pronis curribus* eodem sensu Theb. X, 370.

incendit pronis *dea* curribus *almum*
Sidus, et admoto *monstrabat funera* cornu:

ubi tamen transponendas voces puto, et legendum pronis *cornibus* et admoto *curru*, ut supra citato loco Thebaid. XII, 305. Gronovius Diatr. C. IX. et Elench. Antidiatr. C. II. retinet *prensa*, alia vocis notione, pro *juncta*, ut apud Virgil. Georg. I, 284.

Septima post decimam felix et ponere vites
Et prensos *domitare* boves:

et III, 207.

prensique *negabunt*
Verbera lenta pati:

Et Ovid. Remed. Amor.

Aspicis ut prensos *urant juga prima* juvencos:

Tacitus de Morib. Germ. C. X. *publice aluntur iisdem nemoribus ac lucis, candidi, et nullo mortali opere contacti: quos* prensos *sacro* curru *sacerdos ac rex vel princeps civitatis comitantur, hinnitusque ac fremitus observant.* Ita legit pro *pressos.* His locis addere potuisset istum Ovidii Amor. I, 2. v. 13.

Verbera plura ferunt, quam quos juvat usus aratri,
¶ *Detrectant* prensi *dum juga prima* boves:

Sic enim et ibi legendum forte pro *pressi.* Subjungit, Eruditionis Statianae ingens argumentum *prensa* illa *biga.* Sed non recte argumentari videtur Vir Magnus. *Prehendere* BOVES est *jungere* BOVES; ergo, *prendere* BIGAM est *jungere* BIGAM. Nequaquam concedenda Consequentia: quid enim si ego hoc modo argumentarer, *prendere* EQUOS est *jungere* EQUOS; ergo *prendere* FOEDUS est *jungere* FOEDUS: concederesne ideo recte et Latine dici posse *prendere foedus* pro *jungere foedus?* non certe, nisi exemplum hujusmodi locutionis proferrem ex probato aliquo autore. Quippe in his rebus non dominatur Analogia, sed Usus; nec a similibus ad similia progredi potes, sed cedendum Consuetudini, quam penes arbitrium est et jus et norma loquendi; loquendi recte; nam ut *erudite*, nil moror. Si aliquis hoc pacto argumentaretur,

frenare EQUUM est *regere* EQUUM; ergo *frenare* TELLUREM vel PROVINCIAM est *regere* TELLUREM vel PROVINCIAM; recte, dicerem: quia haec phrasis occurrit Silv. V, 2.

Quod si te magno tellus frenata *parenti*
Accipiat, quantum ferus exultabit Araxes!

et Val. Flacco I, 22.

Haemoniam *primis Pelias* frenabat *ab annis:*

et aliis. Quod si pergeret, ergo *frenare* VALETUDINES *principis* est idem quod *regere* VALETUDINES *principis* apud Tacit. Annal. VI, 50. non admitterem, nisi exemplis et autoritatibus confirmaret. At quare non? inquit. Quia non visum est magnae Deae Consuetudini Metaphoram eo usque pertingere. Similiter in hac voce *prendere:* cujus notio videtur peti debere a *coactione* quae adhibetur his animalibus natura *feris:* cujus *consequentia* tantum videtur *Subjugatio*, non ut pro *primaria* significatione sumi possit. Adeo ut si recte et secundum consuetudinem dicere possis equum vel bovem *prendi* vel *jungi*, utpote *occupatum* ab homine et *coactum* subire jugum; cum tamen nihil tale competat *bigae* vel *currui*, nollem affirmare bigam *prendi* dici posse, sine exertis et indubitatis Veterum testimoniis: praesertim cum contrarium potius verum videatur: Si enim *equus* recte dicatur *prensus*, certe *biga* seu *currus* cui equus jungitur non itidem *prensus* recte dici potest: hoc enim tale esset quale istud Virgilii VII, 778.

Unde etiam templo Triviae lucisque sacratis
Cornipedes arcentur equi, quod litore currum
Et juvenem *monstris pavidi* effudere *marinis.*

Ubi quaero si recte dicatur *juvenis* effundi curru, quomodo eodem tempore *currus* ipse dici potest *effundi?* si enim liquor qui est in poculo *effunditur*, poculum ipsum non dici potest *effundi* sed *everti:* et ita hic oportuit, *evertère* currum et *effudère* juvenem. Sed de hoc loco alias. Pergit tamen Vir Doctissimus; et ad finem Diatribes, in *Omissis et Erratis* p. 401. duo exempla adducit ex Thebaide. Primum est IV, 219. de Amphiarão:

Arma simul prensasque *jugo moderatur* habenas:

De hoc mox dicam. Alterum est Theb. VIII, 563.

ruit primis inmixtus, et agmina Lernae
Nunc pedes ense vago, prensis *nunc celsus* habenis,
Ceu spectetur, agit;

hoc est, inquit Gronovius, nunc pedes, nunc *curru juncto* pugnat. Quid audio? *prensis habenis* idem quod *juncto curru?* revera non credidissem hoc a Gronovio profectum esse, suo, et vigilanti: et bene quod inter *Errata* ponitur. Vir doctus hoc in animo fixum habuit, *τὸ prensum* idem esse quod *junctum;* unde quaque occasione hoc ingerit. Quid sit *prensis habenis*, si nescis, disce ex hoc loco Val. Flacci VI, 209. de Castore, postquam ex equo Gelam dejecerat:

alipedemque
Constitit excusso vector duce: risit ab alta
Nube pater, prensisque *equitem cognovit* habenis:

ita restituit Celeberr. Burmannus pro *victor*. Risit, inquit Flaccus, laetatus est Juppiter hoc filii sui praeclarum facinus cernens; et statim cognovit *equitem* esse, *Castorem*, (non *Pollucem*, ille enim *caestu* gaudebat) quia *habenas prehenderat*, frenum *occupaverat* equi: hoc enim est *prensis habenis* et in hoc et in Statii supra citato loco, *prensis nunc celsus habenis:* nunc g pedes, nunc celsus in curru et *frena tenens*, *prensis habenis;* non *curru juncto*. Nam de Thebaid. IV, 219.

Arma simul prensasque *jugo moderatur* habenas,

imposuit viro eximio locus, ut mihi videtur, depravatissimus. Elige enim quam vis verborum Constructionem; sive hanc, moderatur habenas *prensas jugo*, (id est, secundum Gronovium *junctas*) falsum continet: quippe habenae non *junguntur jugo:* sive illam, *jugo* moderatur prensas habenas, absurda est: *jugum* enim non potest moderari *habenas*. Nihil igitur hinc probari potest, nisi locum esse corruptissimum. lege,

Arma simul prensisque jugum *moderatur* habenis.

Dicit Amphiarāum armatum pugnare e curru: sinistra manu *arma*, id est, *clipeum* moderatur, dextra *prensis habenis*, *tenens* habenas, regit et moderatur equos seu currum. Nihil jam intellectu facilius. Et his locis maxime confirmatur quod dixi de notione vocis *prendere* pro *jungere* quando de *equis* vel *bobus* sermo est, aratro vel currui adhibitis: nempe quia *occupantur* et a *feritate* sua in mitiorem habitum rediguntur: cui consequens est ut *jungantur aratro* vel *currui*. Extra hos fines *prendi* pro *jungi* recte dici posse non puto: nec in isto Claudiani loco, *famuli currum* junxere *volantem*, substituere potes *prendère* vel *prendidère*, (ut Sil. Italicus effert) nec in isto Ciceronis, a Gronovio citato, *Vedius venit mihi obviam cum duobus essedis et* rheda *equis* juncta, aeque bene dixisse potuit rheda equis *prensa*. *Prensus* vero pro *occupatus* tralatitium est. Noster Theb. VI, 479.

Mox Chromis Hippodamum metae interioris ad orbem
Axe *tenet* prenso:

et 641.

clamore recurrit
Ante ducem prensa*que levat suspiria* palma.

Habeo et quod opponam emendationi Gronovianae in Tacito, et Ovidio ubi legit *prensos* pro *pressos*. velut hoc Senecae Herc. Fur. 1019.

Jugo*que* pressum *libera turpi Jovem:*

ubi si legat *prensum*, ingeram illi hoc Autoris Octaviae v. 250. *Orbis tyrannus, quem* premit *turpi* jugo: et 413. premere *subjectos* jugo *Tauro feroces:* et alios aliorum locos. vide Ovid. Met. XII, 77. Quod vero contra Gronovium disputavi nolo ita accipias, Lector, quasi praefracte affirmem; non dico haec ita ESSE, sed VIDERI. Ille enim, si quisquam, linguae Latinae indolem pulchre perspectam habuit, et in penitissima ejus arcana penetravit. Sed nimia *Eruditione* (audebo dicere) in Statio explicando non raro peccavit, dum minus obvias lectiones et interpretationes secutus est, et doctrinam intempestivam impingendo, *eruditum* potius quam *bonum* poëtam Statium esse voluit: quod a me suis locis notatum invenies. Ipse alias harum rerum judex erat et exactor acerrimus.

Lege modo hanc ejus observationem Notis in Senecae Controv. XI. p. 412. ubi de phrasi *animam agere*, id est, *animam in discrimine habere* contra Schottum disputat, his verbis: „Observa tamen delicias Vete-„rum: quem *animam agere* usitate dixerunt, ejus, „ut dicerent, *anima agitur*, absurdum visum est: cu-„jus contra *caput* aut *fortunas agere* ut dicerent induci non po-„tuerunt.“ Humanissime deinde disputationem claudit hoc modo: „Nos tamen Schotti meritis et hos et „alios errores facile condonamus; ut alios illis de-„pravari et deduci pateremur haud visum est faciun-„dum. nam et nostros reprehendi malumus, quam illis „et nos et alios decipi.“ Pulchrum hoc et laudabile: et ad hanc regulam exigas peto, Lector, si unquam a Gronovio aut quoquam alio viro docto dissensero. Malo igitur Parrhasii *pressu* biga; et eo magis quia hae voces perpetuo in MSS. commutantur. Ita Virgil. X, 97.

ceu flamina prima

Cum deprensa *fremunt silvis et caeca volutant*

Murmura:

dudum videram legi oportere *depressa*, Comparatione scilicet hoc postulante. *depressa* fremere (more Graeco, participium pro adverbio) est *humili et submisso sono murmurare,* ut apud Lucret. IV.

Cum tuba depresso graviter sub murmure mugit.

Ita *rauca* gemere apud Lucan. V, 217.

ut tumidus Boreae post flamina pontus

Rauca gemit:

§et ita postea inveni inter Variantes Lectiones Codicis Markiani: licet Servius agnoscat *deprensa.* Pro *fremunt* legendum quoque *gemunt:* praecessit enim *cunctique fremebant.* Sed de his alibi fusius. Vide Cl. Bentleium ad Horat. Carm. I, 14. Deinde pro *Tithonia* N. Heinsius ad Ovid. Fast. IV, 941. legit *Titania.* Sed, licet non recte, minime tamen reprehendendus, quia Ipse errorem suum agnoscit Not. ad Val. Flacc. III, I. his verbis: „Ceterum quod ad Na-„sonem in Fastis IV, 943. monebam, ubicumque a-„pud poëtas *Tithonia* simpliciter ponitur pro Auro-„ra, non addito *conjunx* vel quid simile, ibi *Titania* „videri reponendum, id nunc aliter videtur, quod „frequenter *Tithonia* in scriptis poëtarum Aurora „nuncupetur, nec sit vero simile librarios tam per-„tinaciter impegisse.“ Et hoc in universum verum puto, ubicumque de *Aurora* sermo est, legendum esse *Tithonia;* ubi de *Luna, Titania:* licet etiam *Latona* hac appellatione occurrat apud Ovid. Met. VI, 346. ut *Titanius* pro *Sole* apud Avien. Phaenom. Arat. v. 1062. Interpretes hunc locum intelligunt de *Cephalo*, quem itidem ut *Tithonum*, rapuit Aurora: vide Ovid. Met. VII, 701. et Mythologos. Doctissimus vero Bentleius ad Horat. Carm. I, 28. v. 8. *Tithonusque remotus* in auras, ad hunc refert. Parum interest: sequor tamen Bentleii expositionem, quia ad verba Horatii *in auras*, forte respiciunt ista Statii *per auras.* Vide autem Nostri proprietatem in ista voce *Sedisses*, de Paride: *judex* enim dum causam cognoscit proprie *sedere* dicitur. Plinius Epist. V, 1. *Adhibui in consilium duos quos tunc civitas nostra spectatissimos habuit, Corellium et Frontinum. his circumdatus in cubiculo meo* sedi. Seneca Agamemn. v. 730.

fatalis sedet

Inter potentes arbiter *pastor Deas.*

Sil. Italicus VII, 437. loco huic simillimo:

Laomedonteus Phrygia *cum* sedit in Ida

Pastor etc.

Plene Seneca de Benef. VI, 4. *Non tantum inter creditorem et debitorem* judex sedet *qui dicat, Pecuniam credidisti.* Sed nota haec sunt: fateor; malui tamen decem legere quae sciebant, quam quinque quae non intelligebant.

v. 49. *vacat apta movere*

Colloquia] Pro *Colloquia* legendum forte *Alloquia:* idem nempe quod *Allocutio* Genethl. Lucani, v. 62.

Tu castae titulum decusque Pollae

Jucunda *dabis* Allocutione.

Et hoc innuit epitheton *jucunda; Hic Erato* jucunda *doce:* et vox *apta;* Alloquia *apta* huic tam festo diei. De *Allocutione* Nuptiali consulas Salmasium ad Hist. Aug. Scriptores Vol. II. p. 214. Nisi per *Colloquia* hoc loco intelligas *Dialogum* inter Venerem et Natum ejus. Utcunque sit, pariter depravatus est locus Thebaid. V, 82.

sub nocte dieque

Assiduis aegrae lacrimis solantia miscent

Alloquia:

Ita legendum; vulgo *Colloquia.* Theb. VI, 46.

solatur Adrastus

Alloquiis *genitorem ultro:*

et XI, 196.

Coeperat et leni senior mulcere furentem

Alloquio.

Supra citato Theb. loco pro *sub nocte dieque* MS. Petrensis habet *nocteque dieque;* lege *noctesque diesque,* ut Achilleid. I, 637. *Movere colloquia* seu *alloquia,* ut *movere* carmen. Supra v. 2. *Cui, Paean, nova* plectra *moves?*

v. 59. FESSA *jacet stratis, ubi quondam conscia culpae*

Lemnia repserunt deprenso vincula LECTO]

Lege, FUSA *jacet stratis* etc. quomodo enim FESSA, quae perpetem noctem quieverat? Silv. II, I. v. 170.

Tu modo FUSUS *humi lucem aversaris iniquam.*

Theb. I, 407.

FUSUS humo *gelida partem prior hospes habebat.*

mox v. 565. de Pythone serpente,

Castaliis dum fontibus *ore trisulco*

FUSUS *hiat.*

Claudianus de Bello Gildon. v. 327.

Tyrio qua FUSUS *Honorius* ostro

Carpebat teneros Maria cum conjuge somnos.

Ovidius Pontic. III, 3.

FUSA*que erant toto languida membra* toro.

Virgilius Culice v. 152.

At circa passim FUSAE *cubuere capellae:*

§ita legendum; vulgo ibi quoque FESSAE. Exempla ubique. Vide autem quae sequuntur: Venus jacet fusa LECTO, in quo LECTO quondam Lemnia vincula repserunt, deprehenso LECTO. Nonne hoc mirum est?

dixisse debuit, deprenso ADULTERIO vel MARTE: ut Ausonius in Cupid. crucifix. v. 84.

quod vincula *caeca mariti*
Depreuso Mavorte *tulit:*

et Idyll. IV, 27.

Signa canit serus deprenso Marte *satelles.*

Ovidius Amor. I, 9.

Mars *quoque* deprensus *fabrilia vincula sensit:*

Non LECTO: *lectum* enim non *deprehendebatur*, sed Mars et Venus IN LECTO. Vide Ovid. Trist. II, 377. Scripsit Statius,

deprenso vincula FURTO:

i. e. *adulterio*, et *furtivo amore.* Infra v. 191.

Quis septemgeminae posuisset moenia Romae
Imperii Latiale caput, nisi Dardana FURTO
Cepisset Martem, nec me prohibente, sacerdos.

Theb. II, 269.

Lemnius haec, ut prisca fides, Mavortia longum
FURTA *dolens*, etc.

Ausonius Idyll. V, 7.

Sol, cui nec FURTO *Veneris latet armipotens*
Mars.

Ovid. Met. I, 605.

ut quae
Deprensi *toties jam nosset* FURTA *mariti.*

Et III, 6.

quis enim deprendere *possit*
FURTA *Jovis?*

Virgilius Georg. IV, 345.

Inter quas curam Clymene narrabat inanem
Vulcani, Martisque dolos, et dulcia FURTA.

Sidon. Apollinaris Carm. XI, 32. de Vulcano, huic Statii loco manifesto alludens,

Huic operi insistens, quod necdum noverat illa
Quae post Lemniacis *damnavit* FURTA catenis.

Suavissime Statius, Theb. X, 61.

Ipsa illic magni thalamo desponsa Tonantis,
Expers connubii, et timide positura sororem,
Lumine demisso pueri Jovis oscula libat
Simplex, et nondum FURTIS *offensa mariti.*

Silius Italicus XIII, 615.

Astabat fecunda Jovis Pomponia FURTO.

Deprenso furto, ut apud Martial. Epigr. I, 88. licet alio sensu,

Notas ergo nimis fraudes deprensaque furta
Jam tollas, et sis ebria simpliciter.

Ortus vero error ex geminatione ultimae syllabae vocis *vincula: la* enim et *lec* ejusdem sunt ductus in MSS. Hujus generis mendorum plurima exempla in his Silvis deprehendimus. Adumbratus est hic locus ex Val. Flacco IV, 355.

dominum Lyrceïa tellus
Antraque DEPRENSAE *tremuerunt* CONSCIA CULPAE.

Quod Noster *furtum* vocat, Valerius *culpam.* Haec scripseram cum deprehendi Cruceum in eadem conjectura. Gronovius tamen Diatr. c. IX. et LI. retinet *lecto*, et haec notat: „Offensus repetitione vocis in-„terdum synonymae Cruceus reposuit, *vincula furto.* „Sed nihil mutandum. *Strata* enim *pars* lecti hic „sunt, seu stragula vestis, quae lecto ingesta erat ad „commoditatem cubandi." Et verum quidem est quod observat vir doctus de *τῶ strata* pro *parte* lecti, seu quodcunque lecto insternitur. Ita apud Claudian. in Rufin. I, 210.

fulgentibus illic
Surgunt strata toris:

et de Bel. Get. v. 352.

nec mollia fesso
Strata *dedere* torum:

et Ovidium Met. V, 34.

Ut stetit illa toro, stratis *tum denique Perseus*
Exiluit.

Ita *tectum* pro *parte domus* apud Sil. Italicum VIII, 321.

non hic domus *hospita* tecto
Invitat patrio:

et Lucanum VII, 403.

stat tecto *putris avito*
In nullos ruitura domus:

ita legendum; vulgo, *tectis putris avitis:* quod aures elegantes statim respuent. Nihilominus tamen sensus imperfectus et si retineas LECTO ob supra dictam rationem, quia LECTUM non *deprehendebatur*, sed *adulterium.* Praeterea, verba *deprehenso* g *lecto* superflua sunt: priora enim, *ubi quondam Lemnia vincula repserunt, deprehensionem lecti* satis describunt. Imposuit Gronovio locus iste Thebaid. VII, de hac re:

nondum radiis monstratus adulter
Foeda catenato *luerat connubia* lecto.

Putavit idem esse *catenatum* et *deprensum* lectum. *catenatus* lectus est *catenis cinctus, circumdatus; deprensus* lectus quid sit nescio. In contextum itaque admisi FURTO, patrocinante necessitate.

v. 67. *at* quondam *lacrimis*] *Quondam* nihil ad rem: lege *tandem.* Deinde, pro *virum* lege *viri*, ita sensu postulante. si enim *virum* scripsit, dixisse debuit *supplicibus dextris*, non *supplice dextra. Viri*, i. e. *Stellae*, ut v. 196.

Et lacrimae *vigilesque* viri *prope limina questus.*

Virgil. Eclog. VI, 66.

Utque viro *Phoebi chorus assurrexerit omnis.*

Et ita legit Bernartius.

v. 80. *Et* inermi *strinximus arcu*] N. Heinsius Not. ad Claudian. de Mall. Theod. Cons. v. 325. legit *inerti* arcu. Non enim, inquit, vult Statius *nulla* sagitta. Optime quod ad vocem; non adeo exacte in ejus interpretatione. Sumtum enim ex Ovid. Met. I, 468.

Eque sagittifera promsit duo tela pharetra
Diversorum operum: fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum est, et cuspide fulget acuta:
Quod fugat obtusum est, *et habet sub arundine plumbum:*

Hic igitur *iners* arcus (i. e. *sagitta)* de quo Statius, est *plumbeum* telum Ovidii. Non vulneravi illam *acuta* mea cuspide, sed altera *obtusa* scil. et *inerti.* Verba etiam ex Ovidio sumta Heroid. XVI, 275.

Non mea sunt summa *leviter* destricta sagitta
Pectora: descendit vulnus ad ossa meum.

Seneca Herc. Oet. v. 545.

Intende certa spiculum velox manu,
Non e sagittis levibus: *e nervo, precor,*
Graviore *profer.*

Supra v. 74. pro *quondam* Parrhasius voluit (*quoniam* tibi dulce) pharetra: sed non opus est: innuit enim *olim* hoc factum esse. unde mox v. 78. LONGOS *jussi sperare per* annos: et v. 82. EX ILLO *quantos juvenis premat anxius ignes Testis ego; attonitus, quantum* etc. ita enim legendum et distinguendum: et ita fere Gronovius Diatr. C. IX. licet in Reliq. ad Stat. Silv. legat, *Testis ego* attonito: quod sane non capio. v. 89. pro *Praeluxi* Editt. habent *Praelusi:* male. Restituit Bernartius. Pro *laudarique* manus Boxhornius pessime *lassantique* manus. v. 91. Editt. habent *superesse* per aestus: scripta lectio non male *durasse*, inquit Bernartius. immo optime et verissime, ut V, 1. *tecum omnes animo* durare per aestus. ubi eadem vides omnia.

v. 86. *nec sic meta pallebat in* ipsa] Diu suspicatus fueram Statium scripsisse *pallebat in* ima: quippe *extremam metam* hic designari manifestum est; et hoc sensus postulat, et Gevartius Elect. III, 9. egregie probat contra Cruceum, qui de *prima meta* haec interpretatus erat. Atqui hoc non efficit *ipsa* meta, sed *ima*. Dum haec meditabar, non parum delectatus incidi in hunc locum Sidonii Apollinaris Praefat. Epithal. Polemii et Araneolae, v. 12.

Non hic Oenomaï cruenta circo
Audit pacta Pelops; nec insequentem
PALLENS HIPPOMENES *ad* IMA METAE
Tardat Schoenida ter cadente pomo.

Plane exscripsit Statii versum

HIPPOMENEM, nec sic META PALLEBAT IN IMA.

In contextum itaque recipiatur τὸ *ima*, aeque fidenter ac si inventum fuisset in MS° seculi quinti. metam *novissimam* dicit Ovidius Met. X, 597. in hac historia. *ultimam* salutis *metam*, Apuleius Miles. IX. primis *meus ecce* metis *Haeret Achilles*, Noster Silv. IV, 7. *extremam* metam, Propertius.

[v. 91. Pro *superesse* Parm. *durasse*, quemadmodum edideram: et ita Venet. EX ADD.]

v. 98. Hinc *tibi plectra dedit*] Bernartius legit, Haec *tibi plectra*. Edit. Parmensis *Sic:* quod verum est. *Sic* est *talis*. Mox, *suaque haud* externa *revolvit Vulnera*. Editt. habent *hesterna*. Quivis videat legi debere *suaque, haud* extrema, *revolvit vulnera:* cantat Stella juvenum amores, et quae Ipse passus est vulnera, non minima, nec *extremo* loco ponenda. Adumbratum ex Virgil. XI, 700.

§ *Appenninicolae bellator filius Auni*
Haud *Ligurum* extremus, *dum fallere fata sinebant.*

Vetus etiam Codex habuit *aut extrema*. Perpetuae vero vices vocum *extremus* et *externus* vel *hesternus*. Ita apud Sil. Italicum V, 273.

Degustat cuspis generosum externa *cruorem,*

in optima Drakenborchii editione invenies *extrema;* cum tamen vox *extrema* modo praecesserat, *Neequidquam* extremae *longinquus cultor arenae;* et sensus omnino postulet *externa*, ut Val. Flaccus VII, 422.

An jacet externa *quod nunc mihi* cuspide *Canthus?*

Editiones Parmensis et Romana habent *suaque* aut externa *revolvit*. [pro HINC *tibi*, Ven. et Parm. SIC: recte: et ita edidi. EX ADD.]

[v. 100. conieceram *haud extrema:* confirmat Ven. quae habet *aut extrema*. EX ADD.]

v. 105. *Illa refert, vultu non aspernata* rogari] Nimis sera haec, nec recte temporibus divisa, o Stati, si nobis narres Venerem non aspernatam *rogari* cum *jam rogasset* filius: dixisse hoc debuisti antequam rogaretur, vel cum Cupido primum coepit rogare. Lege,

vultu non aspernata rogantem.

Jam alia res est. Hanc mihi emendationem suggessit Claudianus de Cons. Mall. Theod. v. 292. ubi verba Statii suo more sublegit:

non aspernata rogantem
Amphitheatrali faveat Latonia pompae.

Virgilius Georg. III, 392.

Pan, deus Arcadiae, captam te, Luna, fefellit
In nemora alta vocans; nec tu aspernata vocantem.

Propertius II, 12.

Interea cave sis nos aspernata sepultos.

Scriptum erat *rogate*, omissis, ut solet, literis *n* et *m*, quae virgulis appingebantur supra vocales ductis. ex *rogate* quod non intelligebant, facile erat recurrere ad *rogari*. Deinde, *Grande quidem rarumque viris* etc. ita Propempt. Met. Cel. v. 5. Grande *tuo* rarumque *damus, Neptune, profundo Depositum.*

v. 107. *Pierius votum juvenis* cupit] *Votum cupere* nunquam, credo, occurrit. lege, *votum capit:* i. e. *par* est huic voto, *non inferior*. Silv. I, 6.

Stat sexus rudis insciusque ferri,
Et pugnas capit *improbus viriles.*

Silv. III, 1.

Nam capit, *et tantum non degener ambit honorem:*

id est *digna* est hoc honore. ita *capax* invidiae arx, Seneca Troad. III, 478. cui jure quis et *merito invideat*. Expressit ἐπίφθονος Euripidis Hecuba, de Troja. animae mortis *capaces* Lucan. I, 456. ubi tamen Heinsius substituit *rapaces*. Noster Theb. X, 634 de Justitia:

Seu pater omnipotens tribuit, sive ipsa capaces
Elegit penetrare animos:

ita legendum; vulgo *viros*. Mox v. 114. pro *quid* forte legendum *quod*, id est, *quantum:* cujus significationis exempla obvia. vide Theb. XI, 81. v. 120. Pro *erraretis*, quod verissimum est et elegantissimum, vir doctus conjicit *arderetis*. Notat etiam, „τὸ *errare* ab „ἔῤῥειν, quod et *deperire* est: hinc illud, *Ut vidi,* „*ut* perii! *ut me malus abstulit* error!“ Mirifice. Sed ejusdem est hoc ad Cal. Decembr. v. 44. *Plebs*, Eques, Senatus: „τὸ *plebs* notationem notionis indi„cem prae se fert, a Graeca voce φλὲψ. hoc est *ve*„*na*, quae sanguinis alveus et canalis est, ut *plebs*

„uberior pars atque exundans populi fons. proinde „Menenius stomacho qui *venarum* fontem habet, *ple-* „*bem* comparavit.“ Hujusmodi gemmulis plenae sunt Notae eius: quod sane non referrem nisi putarem e Re Literaria esse ut hae nugae derisui et traductui exponerentur.

v. 123. *Augustum* spoliare *nemus.*] Sensus postulat *spoliasse:* queritur Violantilla sericum *jam defecisse*, nec adhuc superesse quo se ornet in gratiam Stellae. Supra, *Vincit opes animo:* alludit ad Virgilii *Regum aequabat opes animo.* Infra v. 131. *Erraret Daphne* secura: *in litore Naxi* etc. ita Rom. Cod. et Edit. Lindenbrogii. Aldina distinguit post *Daphne:* unde error optimi Gevartii legentis *Erraret Daphne:* si curro *in litore Naxi:* male, quia non satis erat Daphnen *errare* nisi et *secura* erraret. Sensus igitur postulat *Erraret Daphne secura.* Tollius ad Auson. Epist. XX. novam proponit lectionem, et veram putat,

Erraret secura Daphne: si *litore Naxi* etc.

Non male, si consentirent Editiones: prima enim in *Daphne* corripitur; vide quae notavi ad V, 3. v. 222. Sed sine his nihil mutandum puto, cum non sit necesse. Hunc locum imitatur Sidonius Apollinaris Carm. XI, 73, et seqq. Mox, v. 135.𝔊 Falsus *huïc pennas:* Priscianus lib. XIII. p. 961. a Gevartio adductus, citat hunc locum ut probet *huic* esse dissyllabon. non igitur *Falsas*, quod voluit Domitius, sed *Falsus*, ut apud A. Sabinum Epist. III, 41.

Piniferamque Iden falsus *lustraverat* ales.

Licet aliter non inepte (ut dure nimis Gevartius) *Falsas* Domitius. Pariter enim Thebaid. IX, 423. de Jove:

falsa *nunc improba* fronte
Cornua, nunc etc.

Huïc per diaeresin, ut Eq. Max. v. ult.

Laetus huïc *dono videas dare tura nepotes.*

Avienus Descr. Orb. 22.

Finis huïc *Gades.*

Sidonius Apollinaris Carm. VII, 145.

Assurrexit huïc *cogit quod torridus Auster.*

v. 136. *in hanc* vero *cecidisset Juppiter auro*] Quare *vero* auro, cum *falsus* sit aethrae rector? immo potius *falso* auro, secundum Phinea apud Ovidium Met. V, 11.

Nec mihi te pennae, nec falsum *versus in* aurum
Juppiter, eripient.

Conjicio,

in hanc alio *cecidisset Juppiter auro:*

praeeunte mihi Sidon. Apollinari, notissimo Statii imitatore, Carm. XV, 177.

Jamque opus in turrem Danaae pluviamque metalli
Ibat; et hic alio *stillabat Juppiter* auro:

qui versus ex hoc Statii videtur formatus. *alio auro,* id est, *alio aureo imbre*, ut Com. Ear. v. 11.

atque alio *clausum tibi ponet in* auro,

id est, *alia aurea pyxide.* Nisi quis *fulvo* malit ex Autore Octaviae v. 772.

Et tibi, quondam cui miranti
Fulvo, *Danäe, fluxit in* auro.

Sed hoc non placet; est enim otiosum epitheton. Potes etiam *pluvio* auro ex Ovid. Met. IV, 609.

Persea, quem pluvio *Danäe conceperat* auro:

Sed hoc etiam eodem vitio tenetur quo *fulvo.* idem de *udo* statuendum est. mihi adhuc placet *alio.*

v. 144. *Jam Tibridis arces*
Iliacae: pandit nitidos domus alta *penates*]

Nihil deest, ut bene notat Gevartius: hac enim βραχυλογίᾳ gaudet Noster. ita Silv. III, 4. de Venere itidem:

Sic orsa leves secum ipsa per auras
Tollit, olorinaque jubet considere biga.
Nec mora: jam Latii montes, veterisque penates
Evandri:

scil. *in conspectu sunt* vel *apparent.* ita Ovidius Fast. V, 534.

Jamque decem menses: et puer ortus erat:

scil. *transierant* decem menses. Noster Theb. X, 685. de Menoeceo:

Jamque iter ad muros cursu festinus anhelo
Obtinet et miseros gaudet vitasse parentes;
Cum genitor: *steterantque ambo et vox haesit utrique.*

Cum genitor, scil. *occurrebat.* Saepe apud poëtas invenies, ubi describendum est aliquid ut *celeriter* factum: scilicet ne mora longior sit in Descriptione rei, quam in Re ipsa fuit. Quid vero est hoc quod sequitur?

pandit nitidos domus alta penates:

domus enim et *penates* idem sunt; adeo ut dicat Statius *domum* pandere *domum.* Nec dicere potes τὸ *penates* hic sumi pro *parte* domus eodem modo quo *tectum*, de quo supra ad v. 59. nec te adjuvabit locus Flori III, 21. ubi *Caesar et Fimbria in* PENATIBUS domorum *suarum trucidari* dicuntur; ibi enim sine dubio legendum, in PENETRALIBUS *domorum.* Quin et si *penates* pro *parte* domus sumi posset, non tamen ullo sensu diceretur DOMUS *pandere penates*, cum *atriensis* vel *servorum* hoc officium esset, vel ipsius si forte Violantillae, ut honorem haberet advenienti Deae. Praeterea, quaenam haec connexio? *domus pandit penates* ET *cycni plauserunt limina.* Lege fidenter,

pandit nitidos Venus alma *penates,*
Claraque gaudentes plauserunt limina cycni.

omnia jam facilia. Ita apud Claudian. de Bel. Get. v. 202. *Victoria* dicitur *pandere aedes* Stiliconi:

Quae vero procerum voces, quam certa fuerunt
Gaudia, cum totis exsurgens ardua pennis
Ipsa duci sacras Victoria panderet aedes!

Hunc locum depravavit repetitio ultimae syllabae vocis *nitidos; nitiDOS DOmus;* ut saepe factum his Silvis. deinde quia non intelligebant quid esset domus *alma,* 𝔊pro ea substituerunt *alta. alma* perpetuum epitheton Veneris: supra v. 52. Et mox v. 159. et ita apud Lucretium, Virgilium, Ovidium, Omnes. Nec docendus esses *penates* pro *domo* fere semper poni, nisi causa loci Virgilii Georg. II, 513.

Agricola incurvo terram dimovit aratro:

Hinc anni labor : hinc patriam parvosque nepotes
Sustinet.
Ubi mirari subit, quare *nepotes* potius quam *liberos?* Et quid si non habeat *nepotes* agricola? non enim cuicunque datum est agricolae habere *nepotes.* lege,
hinc patriam parvosque penates
Sustinet:
hoc omnibus agricolis commune. *parvos penates* ut apud Sil. Italicum I, 616.
Ad parvos *curru remeabant saepe* penates.
Vide affatim exemplorum in Not. Heinsii ad Ovid. Met. VIII, 639. Hae vero voces *penates* et *nepotes* perpetuo commutantur in MSS. de qua re plene Burmannus ad Val. Flacc. VII, 50. ubi *patriam* et *penates* similiter conjunctos reperies ex Ovidio et Lucano. Insuper moneo pro Hinc *anni labor* in isto Virgilii loco legendum esse Hic *anni labor;* ut Georg. III, 288. Hic labor: hinc *laudem fortes sperate coloni.* Hanc digressionem facile mihi condonabis, Lector; si non mea, saltem Virgilii causa. [Pro *nitidos penates*, Ven. *rutilos:* et mox pro *nitidis astris* eadem *viridis.* EX ADD.]

[v. 146. Pro *Clara* Heins. ad Ovid. Met. II, 867. mavult *Cara.* Sed non opus est; immo verius *Clara limina*, utpote de domo *magnifica*, et *nitidis penatibus*, quos hic describit poëta. EX ADD.]

Mox v. 147. *nitidis nec sordet ab astris,* id est, nec Veneri contemnitur etiam post caelum, etiamsi ejus habitatio sit in caelo. ita Theb. IV, 84.
Ab Jove *primus honos, bellis modo laetus ovantes*
Accipias.
id est, *post Jovem tu secundus invocaberis*, ut bene Scholiastes Vetus. Ovidius Ponticor. IV, 5.
a magnis hunc colit ille deis:
post magnos deos. Non autem placet *nitidos* penates, et statim *nitidis* astris. suspicor hoc deberi librario, qui oculos conjiciens in praecedens *nitidos*, hic denuo repetivit. Fortean fuerit,
summis *nec sordet ab astris :*
ut Com. Earini v. 49.
summis *aequat Germanicus* astris:
et Theb. XII, 128.
It torvum lacrimans, summis*que irascitur* astris.
X, 781.
jam spiritus olim
Ante Jovem, et summis *apicem sibi poscit in* astris.
sed nihil affirmo. Vers. 148. *hic* dura *Laconum Saxa virent:* otiosum videtur istud *dura:* melius forte *clara*, nisi quod praecessit v. 146. *Claraque* gaudentes. v. 149. pro *alto* mari non male forte legi potest *atro*, ut exprimat Homericum istud *οἴνοπι πόντῳ.* et sane satis fuit dixisse vena concolor *mari,* sine *τῷ alto:* et alibi, Epulo Domit. hoc marmor Carystium vocat
glauca *certantia* Doride *saxa*,
hoc est *atro* mari certantia, potius quam *alto.*

v. 150. *rupesque nitent, queis purpura* saepe
Oebalis et Tyrii moderator livet aheni.]
Recte hunc locum interpretatur Gevartius C. XVIII. Papin. Lect. contra Domitium qui mira commentus erat. *moderator Tyrii aheni* est *tinctor purpurae Tyriae: livet* est *invidet.* Sed vitium occultissimum his verbis subest, ut mihi videtur. Primum enim vox *saepe* abundat: omittas enim et nihil sensui deerit. atqui non solet Statius vocem ullam adhibere otiosam, et versui tantum supplendo. Deinde, non bene componuntur PURPURA Lacedaemonia et TINCTOR Tyrius, ut vox *livet* utrique applicetur. Porro, etsi sciam affectus *irae, odii, invidiae* etc. rebus *inanimis* saepe attribui a poëtis, non tamen hoc capio, *purpura Oebalis* SAEPE *livet:* quicquid enim SAEPE tantum livet, interdum et NON livet: atqui ridiculum videtur supponere hanc purpuram HODIE liventem his rupibus, CRAS *non* liventem, cum *causa* invidiae eadem maneat. Quod si haec omnia nihili sint, Aures tamen et mos Statii hanc vocem redarguunt. Ille enim non solet versum claudere tam languido et exili et enervi vocabulo. Haec omnia eo tendunt, ut intelligas Statium, meo judicio, scripsisse
queis purpura cedit
Oebalis, et Tyrii moderator livet *aheni.*
Minima est differentia inter *cedit* et *sepe*, (hoc enim modo scribitur) cum *s* et *c* propter similitudinem sonus, *p* et *d* propter similitudinem ductuum calami saepissime confundantur. Ita supra v. 139. pro *Saepe* neget, Vetus codex habuit *Sede.* Recte vero *cedit.* Claudianus in Eutrop. II, 272. de Phrygia:
Dives equi, felix pecorum, pretiosaque picto
Marmore, purpureis cui cedit *Synnada venis.*
Horatius Serm. II, 4.
Picenis cedunt pomis *Tiburtia succo.*
decedere eodem sensu Idem Carm. II, 6. Exempla in qualibet pagina Nostri et aliorum.

v. 152. Pendent *innumeris fastigia nixa columnis*] Probe scio vocem *pendent* defendi posse ex Martiale Epigr. II, 14.
Inde petit centum pendentia *tecta* columnis:
Et Seneca Epist. XC. *ut ex illa* lacunaria *auro gravia* penderent. et Prudentio Apotheosi v. 202.
Cujus onus nullis fultum *sublime* columnis
Fornice curvato tenui super arce pependit.
ubi vides *onus fultum column's pependit,* plane ut hic, *fastigia nixa columnis pendent.* Haec, inquam, et alia scio huiusmodi: mihi tamen magis placet, Splendent *innumeris* etc. ut respondeat *τῷ lucent* versu sequenti, *Splendent* fastigia, *lucent* robora. major certe hinc domus commendatio. Ita Theb. I, 145.
Montibus aut alte Graiis effulta nitebant
Atria.
Catalecta Vet. Poët.
Aurea quod summo splendent *laquearia tecto.*
Noster Baln. Etrusc.
vario fastigia *vitro*
In species animosque nitent. Sequitur,
Excludunt radios silvis decussa vetustis
Frigora:
Ex Virgilio Georg. II, 404.
Frigidus et silvis *Aquilo* decussit *honorem:*
ubi notat Servius Varronis hunc esse versum. Sed parum feliciter, ut mihi videtur, hunc locum imitatus

est Statius: *honores* enim, id est, *folia* et *fructus* recte *decuti* silvis poëtis passim dicuntur: *frigora* vero *decuti* nonne audacter nimis et dure? [*Pendent* innumeris *fastigia nixa columnis* ferri potest. sic Ausonius Mosell. v. 336.

Innumerisque *super nutantia tecta* columnis.

Sed melius respondisset sequens versus, si in hoc scripsisset,

Splendent Taenariis *fastigia nixa columnis.*

fastigia splendent columnis TAENARIIS, *robora lucent* DALMATICO *auro.* Propertius III, 1.

Quod non TAENARIIS *domus est mihi fulta* columnis.

Tibullus III, 3.

Quidve domus prodest Phrygiis innixa columnis,
TAENARE, *sive tuis, sive Caryste, tuis?*

Ex ADD.]

v. 155. *Perspicui vivunt in* marmore *fontes*] Heinsius Not. ad Claudian. in Rufin. I, 153. pro *marmore* legit *murmura.* Sed non opus est; immo *marmore* huic loco necessarium: ab hoc enim pendet laus et lautitia domus, quod fontes in *marmore* vivebant: quippe in pauperum domibus vel ubivis fontes possunt vivere in *murmura*, non vero in *marmore* nisi in aedibus divitum. retinui igitur vulgatam. *Vivere* de fluminibus et fontibus etiam pueris notum. infra Ecl. V, 51.

Extra autem niveo *qui* margine *caerulus amnis*
Vivit:

ubi *vivit niveo margine* eodem sensu quo hic *vivunt in marmore: niveus* enim margo est ex *marmore candido* factus.

v. 158. *tectisque potentis alumnae*] Forte *tectumque* scil. *subiit*, ex sequente *subiret* repetendum. sic *muros* subire apud Virgil. VIII, 161. ita enim habent multa exemplaria vetusta; vulgo *muro.* et Claudian. II. in Rufin.

murosque subibant,
Thessalonica, tuos.

vide Heins. ad Ovid. Met. XIII, 611. Mox v. 160. pro *Idalias*QUE legendum *Idalias*VE, et *Erycina*VE non QUE. Eadem depravatio Thebaid. IV, 821.

agmina bellum
*Decertare putes, justum*ve *in gurgite martem*
Perfurere, aut *captam tolli victoribus urbem:*

ita legendum; vulgo, justum*que*, et *bello*, et *praefurere, et captam.*

v. 162. *Quonam hic usque* SOPOR *vacuique modestia lecti*] Non video quem locum hic habet *Sopor;* non enim *dormire* dicitur Violantilla quando Venus tectum subiit. lego,

Quonam hic usque PUDOR *vacuique modestia lecti:*

ita Silv. II, 1. v. 39. *pudor* et *modestia* conjunguntur;

Hinc me forma rapit, rapit inde modestia *praecox*
Et pudor, *et tenero probitas maturior aevo.*

Lucanus VIII, 155.

tanto devinxit amore
Hos pudor, *hos probitas, castique* modestia *cultus:*

ita legendum; vulgo, modestia *vultus.* Tacitus Annal. III. *At postquam exui aequalitas, et pro* modestia *ac* pudore *ambitio et vis incedebat, provenere dominationes, multosque apud populos aeternum mansere.* Cic. de Fin. II, 22. *Jam si* pudor, *si* modestia, *si pudicitia, si uno verbo, temperantia poenae aut infamiae metu coercebuntur* etc.

v. 183. *Quas ego non* GENTES, *qua non face* corda *jugavi*] Pessime hic conjunguntur GENTES et CORDA. Lege,

Quas ego non MENTES etc.

g Virgilius V, 643.

arrectae MENTES, *stupefactaque* CORDA
Iliadum.

Silius III, 5.

Nec vatum MENTES *agitare et praescia* CORDA
Cessatum super imperio.

I, 63.

Dat MENTEM *Juno ac laudum spe* CORDA *fatigat.*

II, 28.

Heu caecae MENTES *tumefactaque* CORDA *secundis!*

Val. Flaccus VI, 475. ubi Venus, postquam Cestum Junoni commodaverat,

Omne, ait, imperium natorumque arma meorum
Cuncta dedi: quascunque libet nunc concute MENTES.

Lucanus V, 727.

Heu quantum MENTES *dominatur in aequas*
Justa Venus!

Sil. Italicus VIII, 118.

Queis aegram MENTEM *et trepidantia* CORDA *levaret.*

XIII, 90.

Hac avidas MENTES *et barbara* CORDA *rapina*
Polluit.

Hae vero voces saepe commutantur: vide Heins. ad Ovid. Met. I, 99. Supra v. 180. *Dacas (quae gloria major?) Exuvias* etc. Editiones plures exhibent *quae* est *gloria major:* ejecerunt Gevartius et Gronovius, retenta tamen interrogatione, quam retentam non oportuit. distingue, *Dacas, quae gloria major, Exuvias, laurosque dabit celebrare recentes.* ita Soter. Gallici v. 90.

Captivaeque preces Veledae, et, quae maxima *nuper*
Gloria, *depositam Dacis pereuntibus urbem,*
Pandere.

Seneca de Benef. IV, 4. *securus et negligens nostri, aversus a mundo, aliud agit, aut,* quae maxima *Epicuro* felicitas *videtur, nihil agit.* Vide et VI, 31. Editio Parmensis habet *quae* ē *gloria:* hoc enim modo scribitur *est.* unde nil mirum, si saepe excidat. Supra v. 172. pro *novit* Editt. Parm. et Rom. exhibent *movit.* non bene.

v. 188. *Unde novum Trojae decus ardentumque deorum*

Raptorem, *Phrygio* etc.] Ita ex Rom. et Ven. Codd. et MS. Florent. restituit Gronovius pro *Raptor erat.* verissime: et ita etiam Parmensis. Horatius Serm. II, 7.

Unde *mihi* lapidem? *Quorsum est opus?* unde
sagittas?

Lucanus VII, 28.

Unde *pares* somnos *populo*, noctemque *beatam?*

ita legend. pro *populi.* Simili modo *quo* cum quarto casu: Horatius Epist. I, 5.

Quo *mihi* fortunam *si non conceditur uti?*

quae duo loca adduxit Gronovius. pariter Virgilius Aen. IV, 98.

Sed quis erit modus? aut quo *nunc* certamina
tanta?

ita recte emendavit Vir Cl. Fr. Hare Epist. Critic. p. 23. pro *certamine tanto. Quo* est *quorsum, cui bono.* Virgil. Aen. X, 315.

Inde Lichan ferit, exsectum jam matre perempta
Et tibi, Phoebe, sacrum; casus evadere ferri
Quod *licuit parvo. Nec longe* etc.

ita vulgo legitur et distinguitur: ubi notat Servius: „legitur et CUI. Et respexit ad illud, quod ferrum „nunc juvenis vitare non potuit quod parvus evasit.“ Pierius probat *quod.* Vide quam facile elegantissimus locus restituitur:

Et tibi, Phoebe, sacrum. casus evadere ferri
Quo *licuit parvo?*

cui bono fuit illum *parvum* evasisse casus ferri, si jam *juvenis* ferro interiturus esset? Val. Flaccus IV, 476.

nam vestra voluntas
Quo, *juvenes, sine pace Deum?*

ubi pariter in MSS. erat *Quod.*

v. 193. NEC ME *prohibente*] Forte legendum, ME NON *prohibente:* et ita citatur hic locus a Summo Bentleio Not. ad Horat. Carm. III, 3. Sed non opus est: quippe NEC ME *prohibente*, idem est ac, ETIAM *me non prohibente;* quod majus est et plus continet quam illud simplex *me non prohibente.* Vers. 194. pro *amorem* Parmensis habet *honorem*, [Venet. quoque: forte rectius. *tacito* quoque, non *tacitum*, eadem, sed non tam bene. EX ADD.]

v. 195. *redeunt animo jam* DONA *precesque*] DONA nihil ad rem: non enim Violantilla animo adeo sordido et minuto fuit, ut DONA Stellae acciperet. Stellam reiiceret. non hoc convenit iis quae supra dixit, *vincit opes animo.*Lege VOTA *precesque.* Supra v. 68.

Et VOTIS precibusque *viri concede moveri.*

Silv. V, 2. v. 159.

hunc VOTIS *animum* precibusque *juvabo.*

Theb. XI, 616.

Heu dolor, heu justo magis exaudita parentis
VOTA *malaeque* preces.

Virgilius VI, 51.

Cessas in VOTA precesque
Tros, ait, Aenea, cessas?

Silius XII, 325.

Dis VOTA precesque
Ferte modo, et tepidos aris libate cruores.

Alcimus Avitus IV, 654.

Hoc VOTIS precibusque *petens, hoc fletibus optans.*

Tacitus Hist. I. *utrasque impias* preces, *utraque detestanda* vota, *inter duos quorum bello solum id scires deteriorem fore qui vicisset.* Martial. Epigram. X, 28.

Publica quem primum VOTA precesque *vocant.*

Virgilius XI, 157.

nulli exaudita deorum
VOTA precesque *meae.*

Seneca Consol. ad Polyb. c. 36. *Hoc unum obtineamus ab illa (fortuna)* VOTIS ac precibus *publicis* etc. Obiter restitue hanc vocem Eumenio Grat. Act. c. 4. *quod si* votis *et conatibus Aeduorum fortuna favisset* etc. ita, inquam, lege; vulgo male *vobis.* V. 196. *Vigiles questus* ut Theb. II, 336.

nil transit amantes:
Sentio: pervigiles *acuunt suspiria* questus.

v. 197. *Asteris et* VATIS *totam cantata per urbem*] Displicet repetitio syllabae *is:* sed nec sensus recte se habet. quem enim hic vult Statius *cantare* Asterida? *Populum?* Atqui quid *Populo* cum *Dapibus*, quae ad *lautiores* tantum pertinent? Stellam igitur intelligit Statius; et Violantillam mitescere dicit cum secum reputaret quantum pro illa perpessus fuerat, et quantum honori ejus adstruxerat, sub nomine Asteridis celebrando illam *omnibus in locis* (totam per urbem) et *omnibus temporibus* (ante dapes, nocte, ortu). legendum igitur VATI *cantata*, i. e. Stellae.

v. 202. Quod *durum permensus iter* coeptique laboris

Prendisti portus] *Prendere portum laboris* ineptum et nihili est. scio Statium scripsisse *labores*, ut Epist. ad Marcell. v. 88.

jam Sidonios emensa labores
Thebaïs, optato collegit carbasa portu:

ubi *carbasa portu colligere* idem vult quod *prendere portus.* Claudianus Epithal. Pall. et Celer. v. 66.

Per cunctos iit ille gradus; aulaeque labores
Emensus, *tenuit summae fastigia sedis.*

Seneca Medeâ v. 610.

Quisquis intravit scopulos vagantes
Et tot emensus *pelagi* labores
Barbara funem religavit ora.

Hoc igitur ex sensu certum est. Nihil difficultatis in voce *coepti*, cum obvium sit *coeptosque* labores, ut apud Virgil. VIII, 439.

Tollite cuncta, inquit, coeptosque *auferte* labores
Aetnaei Cyclopes.

Claudianus in Eutrop. II, 396.

faveat tantum Tritonia coeptis,
Inceptum *peragetur* opus:

Ovidius Fastor. IV, 15.

Mota Cytheriaca leviter mea tempora myrto
Contigit et, Coeptum perfice, *dixit* opus.

Si quis malit *saevos*que labores, nequaquam refragabor. Juvenalis Sat. X, 360.

et potiores
Herculis aerumnas credat saevosque labores

Et Venere et cenis et pluma Sardanapali.
Plinius Panegyr. *Ille genitus Jove post* saevos labores duraque *imperia* etc. Val. Flaccus II, 285.
Visa ratis saevae *defecta* laboribus *undae;*
Quam Thetidi longinqua dies Glaucoque repostam
Solibus, et canis urebat luna pruinis:
defecta laboribus saevae *undae*, i. e. *deficiens* saevis *laboribus undae.* Pro *luna* urebat forte scripsit Flaccus *bruma.* pene oblitus eram monere pro *Quod* durum, legendum esse *Qui* durum, ut IV, 8. v. 14.
§ macte, *o Juvenis*, QUI *tanta merenti*
Lumina das patriae:
Et III, 1. v. 166.
Macte animis *opibusque, meos imitate labores,*
QUI *rigidas rupes* etc.
Non quin *macte* QUOD probum sit suo loco: sed non macte TORIS *quod;* quia vox TORIS, sine τῷ *quod,* assignat *rationem* quare *mactum* Stellam vult. Versu proxime sequenti, pro *tumidae* libri habent *miadae* et *intiadae:* placet Gronovii *nitidae*, propter *palaestras.* Ovidius Met. VI, 241.
Transierant ad opus nitidae *juvenile* palaestrae.
Cicero de Orat. I, 18. Nitidum *quoddam genus est verborum et laetum; sed* palaestrae *magis et* olei *quam hujus civilis turbae ac fori.* inde Pollux vocatur *nitidus magister* Theb. X, 501. nitidi *moriens convexa* magistri etc. Sed forte latet proprium nomen. Mox v. 209. pro *claro* olim conjeceram, *clare* Stella: et ita Gevartius. jam vero placet *care* Stella, ut in Epist. Praefat. *Respondebis illi tu, Stella* carissime, *qui* etc. et ita Praefat. lib. IV, *Inveni librum, Marcelle* carissime, *quem pietati tuae dedicarem* et supra v. 33. *Pone o* dulcis *suspiria vates.* magna familiaritas huic Stellae cum Statio intercessit. Cruceus retinet puerile epitheton caelestum munere *claro.* Imitatur hunc locum Claudianus III Cons. Honor. v. 73. Quae tibi tunc *Martis rabies, quantusque sequendi Ardor erat?* quanto *flagrabant* pectora voto? [Heinsius ad Ovid. Met. V, 576. legit, *portum Eliacae* etc. vel *Eliadis Pisae.* Certe latet proprium nomen. Veneta habet, *mie sic transfuga Pisae.* EX ADD.]

v. 218. *quam segnis votis Aurora* mariti!] Lege votis *maritis*, id est, *maritalibus:* si enim legas *mariti*, falsum erit; quippe nondum *maritus* erat Stella cum haec dici supponuntur, et tantum *annuerat* Violantilla v. 212. Praeterea, si jam *maritus* esset Stella, quare increparet Auroram utpote *segnem?* immo Auroram optat proximi diei, ut fieret maritus. vota igitur ejus non erant vota *mariti*, sed vota *marita*, id est, *maritalia.* Noster Theb. XII, 534.
Hippolyte jam blanda genas; patiensque mariti
Foederis.
VII, 298.
expertem thalami crudumque maritis
Ignibus, *ante diem cupido violavit amore.*
ita *fluctu marito* Avien. Descr. Orb. v. 340. *faces maritas, sacris maritis*, et innumera ejusdem formae apud Ovidium et alios. vide Notas ad Sil. Italicum III, 387.
Asper frena pati et jussis *parere* magistris,
i. e. *magistralibus.* Haec scripseram cum in eadem conjectura deprehendi N. Heinsium ad Ovid. Heroid. XIV, 19. Nec te terreat sibilus tot vocum in *is* exeuntium: ita enim fieri interdum necesse est. Silv. II, 6.
Saeve nimis quisquis lacrimis discrimina ponis.
Val. Flaccus VII, 403.
Ecce autem in mediis noctis nemorisque tenebris.
Thebaid. XI, 19.
jam finis votis finisque supremis
Planctibus.

v. 223. *Et* Parnassus honos] Restitutio hujus loci debetur Heinsio, qui legit, *Et* Parnasse sonas. Vulgatam tamen tuetur Gronovius Diatrib. C. XLIV. his verbis: „Vera est vulgaris scriptura, sed difficilior defectu „verbi substantivi, qui frequens Papinio, ad obscuri„tatem usque. Huic Lycii montes, Thymbra, Parnas„sus *sunt* honos; hic ille praecipue colitur; haec co„lit, ut Carthaginem Juno fertur.“ Et haec defendit Elench. Antidiatr. Cap. II. Et verum quidem est quod dicit de defectu verbi substantivi *est* vel *sunt:* aeque vere Parnassus dici potest esse *honos* Apollini, licet non exacte interpretatione Gronoviana. His tamen concessis sensus et filum narrationis non recte procedunt. Vide enim totum locum: *Ut vero Apollo et Bacchus sensere Stellae thalamos parari, Ille statim ciet agmina et comites suos a Delo, Hic a Nysa:* Ille maxime colitur Pataris et Thymbra et Parnasso; Hic Pangaea, et Ismaro et Naxo. *Tunc intravere caras aedes* etc. Sentis jam ista, *Huic Lycii montes* etc. si admittatur lectio et interpretatio Gronovii, plane supervacua esse: quid enim ad Stellae *nuptias* si Apollo et Bacchus praecipue coluntur *Parnasso* et *Ismaro?* Dicit vero Statius, Parnassum Apollini *sonare, strepitu* scil. *Musarum* parantium se profectui ad Stellae aedes, ut his nuptiis honorem haberent: vide initium eclogae. *Pangea* quoque et Ismarus et Naxos Illi (Baccho) *resultant, resiliunt* et *resonant,* motu et strepitu itidem Maenadum et § Bacchi comitum idem expeditioni se accingentium. nihil clarius. Legendum itaque *Parnasse sonas*, quemadmodum emendavit Heinsius; quod idem est ac *Parnassus sonat*, apostrophe Statio et omnibus poëtis familiarissima. ita Via Domit. v. 105.
Ceu fessis ubi remigium lacertis
Primae carbasa ventilatis aurae:
id est, primae aurae *ventilant* carbasa: ubi vide Gronovium, et quae notavi ad v. 137. ejusdem eclogae. Pari mendo pro *Tegeaee sonorae* Baln. Etrusc. v. 4. in Edit. Paris. legitur *Tegeaeus honore:* in Romana *Tegees honore.* Verba hujus loci mutuatus est Sidon. Apollinaris Epist. II, 10. *Hinc agger* sonat, *hinc Arar* resultat.

v. 227. *Hic thyrsos, hic plectra* ferit] Manifeste vitiosum istud *ferit:* nemo enim ferit *plectrum*, sed *plectro.* Seneca Troad. 833.
Tinnulas plectro feriente *chordas.*
Lege,
Hic thyrsos, hic plectra, ferunt.

Constructio est, *tunc iniere caras fores, et* ferunt *comiti canoro, hic chelyn, hic nebrida, hic thyrsos, hic plectra.* Ita supra v. 17.

tibi Phoebus *et* Evan
Et de Maenalia volucer Tegeaticus *umbra*
Serta ferunt.

Sil. Italicus III, 619. de Domitiano:

huic *sua Musae*
Sacra ferent.

Ex quo loco forte suspicari potes in isto Statii loco pro *Serta* legendum esse *Sacra.* Constructio vero notissima est. Tacitus Annal. II. *Namque ei, ut memoravi, avunculus* Augustus, *avus* Antonius, ERANT. et Hist. II, 30. *Hinc aemulatio ducibus:* Caecina, *ut foedum et maculosum;* Ille, *ut vanum ac tumidum,* IRRIDEBANT. [Edidi ex coniectura FERUNT: et ita plane Veneta. Ex ADD.] Mox v. 230. pro *Omina* non invitus legerem *Agmina:* cui favent sequentia, *iam festa* fervet *domus utraque* pompa: et ita supra v. 47. *hic mecum, dum fervent* agmine *postes:* et infra v. 236.

Felices utrosque vocant; sed in agmine *plures*
Invidere viro.

ita *socia agmina* Achilleid. I, 301. et Virgil. Aen. II, 371. Scio quid de *ominibus* nuptialibus dici potest: sed haec non ad *socios* sed *Auspices* pertinent. pro *votis* vero et *faustis precationibus* sumi potest τὸ *Omina:* et ideo nihil muto. Vetus codex habuit *Omnia*, solenni errore.

v. 231. et fervent *compita flammis,*
Et pars immensae] Nequaquam hoc a Statio, cum versu proxime praecedenti dixerat *jam festa* fervet *domus utraque pompa.* mitto inscitam repetitionem conjunctionis,

ET fervent *compita flammis*
ET *pars immensae.*

Lege,

Fronde virent postes; effulgent *compita flammis.*

Claudianus VI. Cons. Honor.

Hoc deus effulgens habitu *prospectat euntes*
Dejecta cervice Getas.

et eodem poëmate,

altas effulgere matribus *aedes:*

Virgil. VIII, 677.

auroque effulgere *fluctus.*

Sil. Italicus III, 695.

ante aras stat veste *sacerdos*
Effulgens *nivea.*

Virgilius Aen. II, 615.

Jam summas arces Tritonia (respice) Pallas
Insedit, nimbo effulgens *et* Gorgone *saeva.*

Sidon. Apollinaris Panegyr. Anthem. v. 2.

effulgens *trabealis* mole metalli
Annum pande novum, consul vetus.

Tacitus Hist. IV, 29. *Romani conspicuam Barbarorum aciem, et si quis audacia et* insignibus effulgens, *ad ictum destinabant.* Error inde ortus, quod librarius oculos conjecerat in versum praecedentem, unde hanc vocem repetivit. Hoc utriusque generis scriptoribus centies accidisse norunt et adnotarunt viri eruditi. ita Silv. V, 5. v. 19.

prima*que jacentis*
Serpere crudeles vidit *lanugine flammas:*

pro *vidit* vetus codex habet *prima*, quoniam *prima* modo praecesserat. ita etiam Theb. V, 490.

Quin etiam occultae vulgo increbrescere voces:
Solane fida suis? nos autem increbrescere voces?

ita habet Codex Petrensis a manu prima, pro *nos autem* in funera laetae: punctis tamen subjectis, ut spurium dignoscas. [Divinaculus fui hoc loco. pro ET FERVENT edidi EFFULGENT: ecce Venet. ET FULGENT. Ex ADD.] ¶ Versum proxime sequentem *Omnis homo:* etc. omittit editio Parmensis: Typographorum, puto, errore. v. 235. *Hic eques, hic juvenum* questus. *stola mixta laborat.* Ita Editiones ante Bernartium, qui legit, diffidenter tamen,

hic juvenum coetu *stola mixta laborat.*

Gronovius Diatr. c. L. vulgatam retinet et interpretatur: „querebantur aut quod nimis laborent pressu „multitudinis, aut quod incommodo loco contemplari „satis recte novos sponsos non possent." Optimum quidem vatem Gronovium fuisse facile concedo: unde tamen mentem horum *juvenum* hariolari potuit non concipio, cum nihil tale innuat Statius. et quare *juvenes* potius quam Equites *quererentur?* Haec me movent ut Bernartii conjecturae assentiar, hac tamen differentia,

hic juvenum coetus: *stola mixta laborat.*

eo magis quia *questus* et *coetus* in his Silvis non semel inter se commutantur. vide quae adnoto ad Soter. Gallic. v. 115. Per *stola* intelligit *Matronas* Romanas, quarum propria *Stola. coetus virorum*, Theb. IX, 827. Sidon. Apollinaris Carm. XXIII, 312.

Tunc coetus juvenum, *sed aulicorum,*
Elei simulacra torva campi
Exercet spatiantibus quadrigis.

vide et Livium I, 18. Melius tamen, meo judicio, scripsisset Statius,

Hic Eques, hic Patrum *coetus:*

quemadmodum eos conjungit Soter. Gallic. v. 39. Vult enim *Nobilitatem* designare: atqui hoc non exprimit vox *juvenum.* Potes etiam *procerum* coetus.

v. 240. *Et insigni geminat Concordia* taeda.] N. Heinsius ad Sil. Italicum VII, 447. pro *taeda* legit *nodo.* Non sane intelligo quo sensu Vir magnus sumsit vocem *geminat:* sed quocunque sumserit, nihil frigidius est isto epitheto INSIGNI, sive *taeda* sive *nodo* legeris: et in hac voce depravationem latere puto. Vide si quid effici potest ex Claudiano de Nupt. Honor. et Mar. v. 203.

Tu, Gratia, flores
Elige; tu geminas, Concordia, *necte* coronas:

qui locus ex hoc Statii videtur expressus. ubi tamen quaero cui usui *coronas* necteret Concordia? Gratiarum hoc fuit, versu praecedenti: Concordiae est nectere *vincula*, ut apud Nostrum Silv. V, I.

Junxit inabrupta Concordia *longa* catena.

legendum puto, in loco Claudiani,

tu geminas, Concordia, necte catenas.

Boxbornius Epist. ad Gronov. legit

et insignes *geminat Concordia* taedas;

et nihil difficultatis esse putat. Non Illi, forte; alii autem morosiores erunt. Si enim per *taedas* voluit *faces*, primo, nihil Concordiae cum *facibus;* et quaero quidnam sit *geminare faces*, praesertim *insignes?* si vero per *taedas* intelligi voluit *nuptias*, ut Statius dicat, Concordia *geminat* seu *jungit* insignes *taedas*, dico, aliam rem esse *jungere taedas*, aliam *geminare taedas;* illud est *matrimonium inire*, hoc, BIS *matrimonium inire*. Sed, ut dixi, depravatio videtur latere in voce *insigni:* et pro *geminat* non dubito quin Statii sit *geminas* vel *geminos*, ut concordet cum *taedas* vel *nodos* vel quodcunque aliud scripserit poëta: malo enim tacere quam inanibus conjecturis et locum et meipsum fatigare. *geminas* junxit *Concordia* partes, Sidon. Apollinar. Paneg. Anthem. 523. [Pro *geminat Concordia* Ven. *geniat*. quod Barthio, opinor, placeret. Ex ADD.]

v. 242. *Sic* victa *sopore doloso*] Ovidius Metam. XI, 238, de Thetide:

Illic te Peleus, ut somno vincta *jacebas,*
Occupat:

ita pro *victa* ex MSS. edidit Heinsius, qui ibidem affatim exemplorum adducit ad stabiliendam istam lectionem. Hoc vero loco *victa* sopore verum est: quippe Ilia non potuit esse *vincta* sopore cum se ad fluvium deposuit: hoc sibi ipsi contradicit. Recte igitur *victa* sopore, ut Tibull. I, 2. Propert. III, 15. et passim. Editio Parmensis *juncta:* voluit opinor, *vincta*. Nota vero, Lector accurate, vocem SIC hoc loco positam esse pro TALIS: *talis* fuit Ilia; non *talis* Lavinia, non *talis* Claudia, id est non *huic comparandae* Lavinia et Claudia. ita Silv. II, 1. de Glaucia Atedii,

TALIS *in Isthmiacos prolatus ab aequore portus*
Naufragus imposita jacuit sub matre Palaemon:
SIC *et in anguiferae ludentem gramine Lernae*
g *Praecisum squammis avidus bibit anguis* Ophelten:

id est, *talem* Ophelten; aliter enim, ut et supra memorato loco, non constat comparatio. Eodem libro Eclog. VI. de Ursi puero:

TALEM *Ledaeo gurgite pubem*
Educat Eurotas; teneri SIC *integer aevi*
Elin adit, primosque Jovi puer approbat annos:

id est, *talis* Elin adit. plura exempla non opus est exscribere: vide, si velis, Silv. IV, 2. v. 44. Thebaid. IV, 794. et seqq. Ovid. Amor. I, 7. v. 13. Virgilium Aen. X, 565. *Aegaeon* QUALIS etc. SIC *toto Aeneas desaevit in aequore victor:* i. e. *talis* Aeneas. Versu proximo, *Martia* fluminea *posuit latus Ilia ripa:* usitatius est dicere *graminea* quam *fluminea* ripa. Theb. IX, 492.

Stabat gramineae *producta crepidine* ripae.

Virgilius Aen. VII, 105.

cum Laŏmedontia pubes
Gramineo ripae *religavit ab aggere classem:*

i. e. ab aggere *gramineae ripae*. Ausonius Mosella v. 26.

Consite gramineas *amnis viridissime* ripas:

quippe sub voce *ripa* continetur plerumque *fluminis* notio, adeo ut supervacuum videatur dicere *fluminea* ripa cum satis sit *ripa*. Ovidius Fastor. III, 13. de hac Ilia:

Ventum erat ad molli declivem tramite ripam;
Ponitur e summa fictilis urna coma.

Tibullus II, 5. de eadem:

Concubitusque tuos furtim vittasque jacentes,
Et cupidi ad ripas *arma relicta dei.*

Nihil tamen mutandum esse docet hic locus Ovidii Heroid. V, 25.

Populus est, memini, fluviali *consita* ripa.

v. 250. *Sed praecipue qui nobile gressu Extremo fraudatis* opus] Satis intelligitur quid velit per *nobile opus;* poësin nempe Heroicam: sed verba ista per se non istud denotant: *nobile* enim *opus* recte dicitur de opere quopiam quod suo genere excellit; ut *Libyci* nobile DENTIS opus, apud Martial. Epigr. XIV, 3. et alios passim. Diu videram legendum esse nobile *epos*, ex Ovidio Remed. Amor. v. 395.

Tantum se nobis Elegi *debere fatentur*
Quantum Virgilio nobile *debet* epos.

ubi Heinsium itidem hunc Statii locum ita emendasse serus deprehendo. Dubitat tamen Vir magnus de τῷ *epos* Ovidiano, et nihil temere mutandum censet, quando quidem omnes scripti codices retineant *opus*. nec ego quidquam temere mutatum velim et absque summa necessitate; quemadmodum in hoc loco, ubi oppositio vocum *elegi* et *epos* necessario postulat ut ita legamus; nisi probari possit *nobile opus* absolute sumtum, idem esse quod *epos*, quod non verum esse scio. de loco Nostri Silv. IV, 7. quem ad partes suas trahit Heinsius, dicam quando eo deventum est. *nobile* hoc *epos* vocat *nobile carmen* Geneth. Lucani v. 114. *forte epos* Horatius. *fortem pedem* Domitius Marsus Epigrammate de Tibulli morte. inde *fortis Erato* Nostro IV, 7. ob *herŏos* scil. *labores*. Martialis quidem Epigr. V, 5.

Ad Capitolini caelestia carmina belli
Grande *cothurnati pone Maronis* opus:

Sed nec ibi quidem simpliciter *grande opus*, sed *cothurnati* Maronis *grande opus*. Mox, pro *choro* plaudente recte Bernartius *Coo:* et ita editt. vetustae, Parmensis et Romana. Prima autem in *Cōus* recte corripitur, ut apud Marcellum Empiricum de Medicin. v. 5. *Quodque* Cōus *docuit senior*. vide Stephanum Byzantinum de Urbibus, in voce *Κῶς*.

[v. 251. FESTIS *Digna toris*] Mallem, FAUSTIS *toris*. Vide ad Geneth. Lucan. v. 88. Ovidius Ponticor. I, 2. v. 133.

Ille ego, qui duxi vestros Hymenaeon ad ignes,
Et cecini FAUSTO CARMINA DIGNA TORO.

En ipsissima verba; ut de hac emendatione non sit dubitandum. Et sane vix plura ex Virgilio quam ex Ovidio sumsit Statius. Ex ADD.]

v. 264. *Nec* tibi *sulfureis* etc.] Ita editiones plurimae: et praecipue Parmensis. Domitius tamen Calderinus et ex eo Bernartius substituunt *sibi*, hoc sensu: Nec Lucrinus lacus nec Sarnus magis gloriari possunt suis Nymphis, quam Sebetus (fons apud Neapolim est) Violantilla sua civi seu alumna. Optime quidem et elegantissime, si verba ferrent. Vide enim constructionem: *Nec Lucrinae Naïdes magis sibi placeant antris sulfureis:* hucusque recte et ordine omnia: jam pergas; *nec otia Pompeiani Sarni:* quid tum? nihil, nisi ἀπὸ κοινοῦ intelligas *magis sibi placeant. qua re* sibi placeant? an *sulfureis antris?* hoc enim solum restat; quod vides quam absurdum sit. Mitto quod versu priore dixisse debuit, nec *Lucrinus* magis sibi placeat *suis nymphis*, quam *Sebetos* sua *alumna:* non, *nec Lucrinae Naïdes magis sibi placeant sulfureis antris.* Omnio verum est, Nec *tibi.* Alloquitur Violantillam Statius, v. 260. ʃ*At te nascentem* etc. et admonet illam se esse Neapolitanam et *Sebeti* alumnam: Ne igitur, inquit, *Lucrinus* et *Sarnus* magis *tibi* placeant quam popularis tuus *Sebetus.* quibus clam hortatur eam ut ad gentile solum Neapolin redeat; vel certe ut memor sit illius, nec illi praeferat alia loca, etiamsi amoeniora. *Otia* Sarni, quia in ista amoena regione, *Campaniam* dico, secessus et villas suas habuerunt Romani; ubi maxime *otiabantur.* Similis huic locus Surrent. Poll. v. 110.

nec saepius istis
Blanda Therapnaei placeant *vineta Galesi:*

vide praecedentia.

v. 267. *Qui leges, qui castra* legant] Ita Editiones, Romana, Aldina, Colineï, Gryphiana. Et hanc lectionem amplectitur Gronovius Diatr. c. 11. ubi *leges* interpretatur *custodes legum, Senatum;* et *castra, milites: legere* vero *Senatum* et *legere milites* recte dicitur. ipsum etiam vocabulum *legis* a *legendo* dictum: quo pulcherrime, inquit, allusit Statius. Haec vir magnus, suo more, hoc est, erudite. At quodnam opus translata notione vocis *leges* pro *Senatus*, cum usitata et primaria aeque commodum vel meliorem sensum reddat? nimirum hoc vult Statius: procreate liberos quorum posteri summum locum teneant in *foro* et in *castris*, *pace* et *bello*, *toga* et *armis:* hoc enim intelligendum est istis, Qui *leges* qui *castra* legant. Simili sensu conjungit Surrent. Poll. v. 123.

Quem non ambigui fasces, non mobile vulgus
Non leges, *non* castra *tenent:*

Et Epiced. Patr. v. 189.

Hi fora *pacificis emendant fascibus, illi*
Castra *pia statione tenent:*

hoc est *leges* et *castra.* Et Soter. Gallici. v. 71.

Prima togae *virtus; illa quoque clarus, et ingens*
Eloquio: mox innumeris exercita castris etc.

nihil hic de *Senatu;* nec Statius eo significatu unquam usurpavit vocem *leges.* Et forte defendi potest phrasis *legere leges* (licet nusquam alibi, credo, occurrat) loco Virgilii Aen. I, 430.

Jura *magistratusque* legunt, *sanctumque* Senatum:

mihi tamen minime dubium est quin Statius scripserit,

Qui leges, qui castra regant:

prout olim conjecerat Bernartius; qui negat τὸ *legere leges* et *castra* Latinum esse. *regere* leges est, principem locum obtinere in jure dicundo; in concionibus, in foro dominari; negotiis civilibus praeesse: *regere* castra, exercitibus praeesse, et munia Imperatoria obire. Noster Theb. XI, 165.

Ille ego sum qui te pacem *et pia* jura regentem etc.

Martialis Epigr. X, 37.

Juris et aequarum cultor sanctissime legum,
Veridico Latium qui regis *ore* forum.

Manilius IV, 58. de Julio Caesare:

Quum bene compositis victor civilibus armis
Jura togae regeret.

Sidon. Apollinaris Paneg. Aviti v. 296.

Intemerata mihi Praefectus jura regebat:

et v. 312. Rutilius Itinerar. I, 157.

Si non displicui regerem *cum* jura *Quirini.*

regere praetoria Idem v. 273. Claudianus in Rufin. II, 82.

Nec pudet Ausonios currus et jura regentem
Sumere deformes ritus vestemque Getarum.

leges *tenere* vocat hoc lib. 1. in Eutrop. v. 497.

Eunuchi si jura *dabunt* leges*que* tenebunt,
Ducant pensa viri.

jura regere II, 344. Castra *regant*, id est, exercitus, Sil. Italicus IX, 17.

Ni sors alterni juris, quo castra reguntur
Arbitrium pugnae properanti in fata negasset.

Idem VI, 307.

Jam Martem regere, *atque astus adjungere ferro.*

VII, 46. de Fabiis:

Tercentum exsiliere duces; quocunque liberet
Uno non pavidus rexisses bella *magistro.*

Plinius Epist. IV, 23. *Ita senescere oportet virum qui magistratus amplissimos gesserit,* exercitus rexerit, *totumque se reipublicae, quamdiu decebat, obtulerit.* Et Epist. 24. *hic sponte beatissimo otio fruitur; alius* exercitum regit; *illum civilibus officiis principis amicitia exemit.* vide et II, 13. ubi eadem locutio. Passim apud Tacitum invenies. *rector castrorum* alicubi apud eundem, si recte memini. *rector reipublicae* apud Cic. de Orat. I, 48. et *regendae reipublicae* scientissimus. c. 49. Mox v. 276. pro *viridis* legendum *virides:* vultus *virides* flore longae juventae. vel si retineas *viridis* legendum *Perduret:* sed prius verum. Silv. III, 3. v. 124.

Felix ah si longa dies, si cernere vultus
Natorum viridesque genas *tibi justa dedissent*
Stamina!

Vide quae notavi ad IV, 2. v. 41. de τῷ *vultus* in numero plurali. Editt. Parm. et Rom. *longe.*

E C L O G. III.

Corruptissima Ecloga. Hoc igitur agamus, Lector. Recte autem omnia procedunt ad v. 8. quippe *noscere* v. 3. [pro quo Ven. *ponere.* EX ADD.] probum est, ut Theb. XI, 373.

liceat vultus, *fortasse supremum*,
Noscere *dilectos*.

Ita *cognoscere* eodem sensu Sallustius Bel. Catilin. *Operae pretium est cum* domos *atque* villas cognoveris *in urbium modum exaedificatas*, visere *templa Deorum.* Seneca Herc. Fur. v. 1060.

obitus pariter
Tecum Alcides vidit et ortus,
Novitque *tuas utrasque* domos.

cernere et *cognoscere* pariter conjungit Propertius I, 6.

An mihi sit tanti doctas cognoscere Athenas,
Atque Asiae veteres cernere *divitias?*

Haec adnoto, ne cui adblandiatur *visere*, ex Boethii Consol. lib. IV. Metr. XII.

Felix, *qui* potuit *boni*
Fontem visere *lucidum.*

Et Val. Flacc. IV, 210.

Sic ignes Asiae plaga, *quique per Arcton*
Dexter, *et in laevum Pontus jacet*, *haec mea* visat
Hospitia.

Tò *cernere* eodem sensu quo hic, utitur Thebaid. I, 386.

actutum regia cernit
Vestibula.

v. 8. Pisaeumque *domus non aestuat* annum] Nullus in his verbis sensus. Concipe enim, si potes, quomodo domus potest *aestuare* (i. e. *aestuare facere*) *annum Pisaeum* (i. e. *aestatem:*) Immo contra, aestas domum aestuare facit, non domus aestatem. Corrigendus igitur locus antequam intelligendus. Lege,

Pisaeoque *domus non aestuat* anno:

jam omnia facilia. Sensus est: Haec Manlii Villa adeo frigida est, et arboribus et fontibus in cubicula admissis tam bene temperatur, ut etiam media aestas calore nimio illam non gravet; media aestate, *Pisaeo anno*, non aestuat. Verba jam videamus. *Annus* hoc loco pro *parte anni* ponitur: adeo ut *annus Pisaeus* sit ista *pars anni* in qua Ludi Olympici juxta *Pisam* celebrentur, hoc est, *media aestas.* Ita Thebaid. IV, 1. *horrens annus* est ista pars anni qua cuncta *horrent*, id est, *hiems:*

Tertius horrentem *Zephyris laxaverat* annum
Phoebus:

tertius Phoebus Zephyris laxaverat *horrentem annum*, seu hiemem, quae proprio verbo *horrere* dicitur: Seneca Medea Act. IV. v. 759. ubi Medea de se loquitur:

temporum flexi vices:
Aestiva tellus horruit *cantu meo*,
Messem coacta vidit hibernam Ceres:

ita legendus iste Senecae locus; vulgo *floruit* cantu meo, quod ex sensu et oppositione absurdum est. Sed hoc obiter. Ut *horrens annus* Statio, ita *hibernus annus* Horatio Epod. II, 29. pro *hiberna parte anni;* quando nempe *hiems anni* est, ut loquitur Apuleius:

At cum tonantis annus hibernus *Jovis*
Imbres nivesque comparat.

frigidum annum eodem sensu vocat Virgilius Aen. VI, 311. loco corrupto, de quo alibi. Sic *pomifer annus* pro ea parte anni quae *poma fert*, id est, *Autumnus*, apud eundem Hor. Carm. III, 23.

aut dulces alumni
Pomiferi *grave tempus* anni:

ita legendum puto pro *Pomifero anno. tempus* pomiferi *anni*, ut tempus *teneri anni* seu *Veris* apud Martialem Epigr. IX, 14. de Earino:

Nomen habes teneri *quod* tempora *nuncupat* anni.

Sic *piger annus* Nostro Silv. IV, 4. pro ista parte anni in qua a litibus et rebus judicandis *cessabatur*, quam nos *Vacationem* dicimus:

Certe jam Latiae non miscent jurgia legis,
Et pacem piger annus *habet*, *messesque reversae*
Dimisere forum:

id est, *Julius* mensis, *quo maxime lites interquiescunt*, ut ait Plinius Epist. VIII, 21. Mira vero locutio est quae occurrit Silv. III, 1. v. 135.

vix annus anhelat
Alter, *et ingenti dives Tirynthius arce*
Despectat fluctus:

hoc est, vix *anhela pars* anni rediit, seu ea pars anni in qua *anhelamus*, id est, *aestas* vix rediit altera. *Annus* etiam absolute pro *messe* seu *proventu anni* apud Tacitum de Morib. Germ. c. 14. *Nec arare terram aut expectare* annum *tam facile persuaseris quam vocare hostes et vulnera mereri.* Vide quae dico ad Kal. Decembr. v. 42. *Frangunt solem*, versu praecedenti, est *minuunt calorem solis.* ita Seneca Nat. Qu. V, 10. *Etesiarum flatus* aestatem frangit, *et a mensium ferventissimorum gravitate defendit:* quibus verbis intelligis quare v. 7. Nemees alumnus seu *Leo* dicitur *gravis.* Calor *se frangere* dicitur Ciceroni de Oratore I. ad finem libri. Seneca Herc. Oet. v. 1366. ubi queritur Hercules moriturus,

Non ipse terris major oceanus meos
Franget vapores:

id est, *minuet* vel *extinguet.* Sed satis haec. Scio quomodo hunc locum explicant Gevartius et Morellus: Sed durae nimis et coactae mihi videntur eorum Interpretationes. Multa horum quae de voce *Annus* adnotavi, jam video occupata esse a Cl. Broukhusio ad Tibull. Eleg. I, 1. Et potui quidem novis exemplis rem agere: sed plagii suspicionem nec metuo nec curo.

v. 9. Ipsa *manu tenera tectum scripsisse Voluptas*] Ita vetustae Editiones, teste Gronovio Diatr. c. X. ubi laudat conjecturam Lindenbrogii legentis, Visa *manu tenera.* Et hoc omnino verum est, et editio-

nibus Gryphiana et Aldina et Colinaei et MS. Senensi confirmatur: licet Gronovius postea mentem mutasse videatur; quando quidem Observ. II, 14. retinet *Ipsa;* et, mollius, inquit, intellexeris, *videtur*, aut *credi potest.* Prius verum est; *Visa scripsisse* non *Ipsa scripsisse;* quam Constructionem seu Ellipsin in simplici narratione vix admittendam puto. Noster Theb. IX, 379.

Mitior unda maris, quae juxta flumina corpus
Rettulit, et miseram visa expectasse *parentem.*

X, 211.

dixit, meque haec ad limina visus
Cuspide sublata totoque impellere *curru.*

Virgilius Aen. II, 270.

In somnis, ecce, ante oculos maestissimus Hector
Visus adesse *mihi.*

Et VII, 73.

Visa *(nefas) longis* comprendere *crinibus ignem.*

Quibus omnibus in locis verbum substantivum *est* vel *erat* intelligendum est, ut in hoc loco. Hoc non vidit quisquis primus supposuit *Ipsa* pro *Visa.* Domitius, cujus Editio praefert *Ipsa*, mutilatum locum credidit: non ita crediturus, si illi in mentem venisset *Visa.*

[v. 16. *Arte manus* CONCESSA *locis.* Suspicor hanc vocem deberi Domitio: Ven. enim habet, *Arte manus* ARTEMQUE *locis:* Parm. *Arte manus* ANTIQUA *locis.* Nec quidem tam recte dici potest *forma* CONCEDI *alicui loco per artem manus.* potius esset, *addita, imposita.* tale aliquid latere videtur. EX ADD.]

v. 20. *Ipse Anien (miranda fides)*] Pro *Anien* Domitius in omnibus suis codicibus invenit *autem.* Et bene quidem emendavit. sed aliud suggerit Editio Parmensis, quae plane habet *Ipse amnis.* Ne dubites quin hoc ipsius Statii sit. *Amnis* hic est idem quod *Deus fluvii.* Thebaid. IX, 469.

stat pugna impar Amnisque *virique,*
Indignante deo.

Infra hac Eclog. v. 45.

Quique vaporiferis junctus fornacibus Amnis
Ridet *anhelantes vicino flumine Nymphas.*

Ovidius Amor. III, 6.

Supposuisse manus ad pectora lubricus Amnis
Dicitur, et socii jura dedisse tori.

Passim exempla invenies. In Contextum itaque recipiatur *Amnis*: et ita sane fecissem, nisi typis excusa fuisset ista scheda antequam in manus meas veniret Editio Parmensis: quam aut non viderat Domitius, aut dissimulavit, ut ingeniosae suae conjecturae locum faceret. Vide autem totum locum, et attende sensui:

§ *Ipse Anien (miranda fides) infraque superque*
Saxeus, *hic tumidam rabiem spumosaque ponit*
Murmura:

Anien infraque superque *Saxeus*, hic, ad Villam Manlii, non est *Saxeus* sed *quietus.* Quid, quaeso, est *Saxeus* fluvius? aut quaenam oppositio inter *saxeum* et *taciturnum* amnem? *lapidosas* quidem *Aesaris undas* habes apud Ovidium Met. XV, 22. et *lapidosus* rivus Fastor. III, 273. hoc est calculis et *lapidibus* abundantes; ad quam formam Statius dixisse debuit Anien *Saxosus*, ut Euphrates *saxosus* Plin. Nat. Hist. V, 24. Athesis *saxis asper* Incerto Autori Panegyr. dict. Constantino c. 8. p. 159. Ovidius Amor. III, 6. de Aniene:

Nec te praetereo qui per cava saxa volutus
Tiburis Argei pomifera arva rigas,

ut bene emendavit Bentleius pro *pomifer.* Alia vero res est *Saxeus*, nempe *e saxis factus* vel *constans.* Ita Theb. VII, 408.

nunc sanguineus, nunc saxeus imber:

et ita passim apud Nostrum et alios, neque aliter quisquam. Bernartius ad explicandum *saxeum* hunc Anienem adducit locum Suetonii Claud. c. XX. *simulque rivum Anienis novo* (l. *novi)* lapideo opere *in Urbem perduxit, divisitque in plurimos et ornatissimos lacus.* Sed nullo modo nodum solvit hic locus: licet enim Claudius Anienem in Urbem perduxerit *lapideo* opere, non tamen ea de causa recte dici potest *Saxeus* Anio; cum, ut supra dixi, aliam rem denotet vox *Saxeus*: et si recte dici posset *Saxeus*, deesset tamen aliquid quod opponeretur τοῖς *hic tumidam rabiem spumosaque ponit Murmura:* dixisse enim debuit, Anien infra supraque TURBIDUS vel TUMIDUS vel PRAECEPS, (vel quid ejusmodi; non SAXEUS) hic *quietus* est. Hoc modo scriptum esse oportuit. Sed vocem Statianam aliis indagandam relinquo: mihi enim omnia versanti nihil occurrit quod teruncio emerim. *Turbidus* quidem optime congrueret; hoc enim epitheton fluviis saepe tribuitur. Sed, praeterquam quod sequitur *turbare* versu proximo, immanis est mutatio, et vix animo concipienda, nedum sano Critico admittenda. Idem censeo de *Praeceps* et *Audax.* expectanda igitur alia exemplaria. Domitius interpretatur, SAXEUS: *labens alioquin per saxa, et strepens.* Concedo hunc sensum esse debere: sed quis mihi probabit vel uno exemplo hanc esse significationem vocis *Saxeus?* De cataracta Anienis ad urbem Tibur vide Strabonem V. p. 164. sed nihil inde huic loco restituendo colligi posse puto. Alicui forte non displicebit,

Ipse Anien (miranda fides) infraque superque
Vix suus, *hic tumidam rabiem* etc.

Id est, *furens* et vix *sui compos:* cujus significationis vocis *suus* multa exempla adduci possent: et bene opponeretur sequentibus, *tumidam rabiem* etc. Sed alia notione sumitur vox *suus* quando de *fluvio* sermo est, ut perspicere potes hoc loco Claudiani in Eutrop. II, 266. de Marsya et Maeandro fluviis:

sed Marsya velox
Dum SUUS *est, flexuque carens: jam flumine mistus*
Mollitur, Maeandre, tuo.

Pomp. Mela de Nilo: *cum diu simplex* suusque *descendit.* ita optime restituit N. Heinsius pro *saevus.* [Pro *Anien* Ven. *autem:* Parm. *Amnis.* Verius iam videtur *Anien.* EX ADD.] Supra v. 16. pro *Arte manus* CONCESSA *locis* Edit. Parm. habet ANTIQUA locis. quod quid sibi velit nescio; [v. supra. *ED. DR.*]

v. 24. *Pieriosque dies et avenues carmina somnos*]

Ita pleraeque editiones, *aventes*. Domitius ita explicat: *Somnos aventes carmina*, i. e. *placidam quietem*. Non intelligo. Alius notat, „Est permutatio vi„cinarum vocum: dicere enim debebat *carmina som„nos amantia*.“ Ille igitur legebat *et* amantes *carmina somnos*. Uterque eorum errabat quod non intellexit significationem vocis SOMNOS, quae hoc loco ponitur pro NOCTES, ut apud Virgilium Georg. I, 208.

Libra die somnique *pares ubi fecerit horas:*

ad quae Servius: SOMNI] *id est*, NOCTIS: *nam ab officio temporis ipsum tempus ostendit*. Hunc Virgilii locum imitatur Ausonius Idyll. XI, 31. eodem sensu:

Libra die somnique *pares determinat horas:*

id est, *diei* et *noctis*. Sil. Italicus III, 200.

Miscuerat lucem somno *Deus:*

ad quem locum vide Interpretes. Noster Silv. III, 2. v. 82.

quos nunc ego pectore somnos
§ *Quosve queam perferre* dies!

Hoc intellecto, facili negotio prodit Statii manus,

Pieriosque dies, *et* habentes *carmina somnos:*

id est, *noctes* quae *habent* carmina, exercentur carminibus scribendis. Thebaid. XI, 608.

En habeo gemitus, *lacrimaeque per arida serpunt*
Vulnera.

Martialis Epigr. VIII, 78.

Omnis habet *sua* dona dies; *nec linea dives*
Cessat.

Ovidius Met. I, 558.

semper habebunt
Te coma, *te citharae*, *te nostrae*, *laure*, *pharetrae.*

Noster Silv. IV, 4.

Et pacem *piger annus* habet.

Non male quidem *amantes* carmina: sed verius *habentes*, quia hae voces *habent* et *avent* (quae antiquo more scribebatur *havent*, vid. Cl. Davisium ad Cic. de Nat. Deor. II, 1.) perpetuo inter se commutantur. Ita apud Sil. Italicum XV, 577. pro *habet* praecedere, legendum *havet*, id est *avet*. [Recte editi *habentes*; et ita Venet. non *aventes*, nec *amantes*. EX ADD.]

v. 24. *Litus utrumque domi; nec* te *mitissimus amnis*
Dividit.] Recte hunc locum et hanc scripturam vindicat Gevartius contra Lipsium et eum secutum Bernartium, qui supposuerunt

Litus utrimque, domus nec se *mitissimus amnis*
Dividit.

Sensus est: Utraque ripa Anienis *domi est*, domestica, et non externa: nam in utroque litore domus erat quae fornice jungebatur. *nec te mitissimus amnis Dividit:* dum in una ripa versaris, non te impedit amnis intermedius quo minus in alteram transire possis, nam utraeque domus ponte seu fornice conjunguntur, et ita velut una domus sunt. Haec Gevartius; verissime. Sequitur,

alternas servant praetoria ripas
Non externa sibi, fluviumve obstare queruntur.

Imitatur hunc locum Ausonius Mosella, v. 285.

villae
Quas medius dirimit sinuosis flexibus errans
Amnis, *et* alternas comunt praetoria ripas.

Ubi vides Ausonianum *comunt* pro Statiano *servant:* ex quo suspicari forte potes Ausonium legisse et Statium scripsisse

alternas ornant *praetoria ripas*,

non *servant:* et ita quidem bene scripsisse potuit, et minima est mutatio ex *servant* facere *ornant*. Sed non opus est: quicquid enim in aliquo loco *positum* est, dicitur *servare* istum locum. Noster Theb. IX, 467.

nec mole liquenti
Contentus, *carpit putres* servantia ripas
Arbusta.

Virgilius Georg. IV, 458. de Eurydice:

Immanem ante pedes hydrum moritura puella
Servantem ripas *alta non vidit in herba.*

et ita passim omnibus. Ad versum proxime sequentem, *Non externa sibi* etc. quaerit Bernartius, Cur non audiam Veterem

Non extrema *sibi* fluviorum *obstare queruntur?*

Dicam tibi, Vir erudite: quia nullus est in eo sensus. nonne hoc satis causae? Edit. Parm. exhibet *Non externa sibi* fluviorum optare *queruntur:* Romana, *fluviumne obstare:* quod vero proximum est. Pro *junctos* delphinas, Parm. *vinctas:* solenni harum vocum commutatione: ut et v. 45. *vinctus* fornacibus amnis, pro *junctus*. Vers. 29. *Hic aeterna quies* etc. hunc etiam locum exscribit Ausonius Mosella v. 292.

Non hic dira freti rabies, *non saeva furentum*
Praelia Caurorum: licet hic commercia linguae
Jungere, *et alterno sermonem texere pulsu.*
Blanda salutiferas permiscent litora voces,
Et voces et pene manus.

Egregie quidem, si sine mendis. Lege *salutigeras* voces, ut Epist. XXV. *Salutigeri* libelli. alia res est *salutiferas*. Deinde, *et* visus, *et pene manus:* patet ex sensu et locorum comparatione. Nec male si pro *permiscent litora voces*, legas *permittunt*, ex Statiano *datur*.

v. 31. *Sic Chalcida fluctus*
Expellunt fluvii.] Tenebricosus locus, § inquit Bernartius, et addubito num sanus. Pergit deinde, et confundit hanc *Chalcida* Euboeae urbem, cum *Chalcedone* ad Bosporum Thracium e regione Byzantii: merito ob hoc notatus a Gevartio Lect. Papin. c. XXV. qui tamen de mendo non suspicari videtur, et explicat, fluctus *expellunt* Chalcida, id est, *divellunt* et *disjungunt:* Et, „*fluctus* hic adjective *fluvios* „appellat, id est qui septies de die ac nocte *fluunt* „*refluuntque*.“ Sed primum, *expellere* non est *divellere* et *disjungere*, sed *projicere* et *protrudere*. Plinius Nat. Hist. IV, 12. de Creta loquens: *ad Occidentem Criu metopon* (Κριοῦ μέτωπον) *Cyrenas versus* expellit: id est *projicit*, *emittit;* non *separat*. Et ita passim in Geographicis Plinius. *Projicere* vero *Chalcida* non congruenter dici potest sensui hujus loci,

ubi de *separatione* locorum interventu aquarum sermo est. Nec melius Gevartius in altera voce, *fluvii.* quis enim unquam usurpavit vocem *fluvius* adjective et pro epitheto? et si exempla hujusce usus proferret, aures tamen eruditae non ferrent istam conjunctionem, *fluvii fluctus.* Sensit hoc praeclarissimus N. Heinsius qui ad Claudian. p. 43. legit,

Sic Chalcida fluctus
Dispescunt reflui:

probum quidem hoc, et nomine Heinsiano dignum; licet ante eum Cruceus conjecerit *reflui. Dispescunt* est *separant.* Plinius N. H. V, 9. de Nilo: *Inde Africam ab Aethiopia* dispescens etc. Festus Avienus Orb. Descr. v. 1295 de Indo flumine:

Innumeras idem dispescit *flumine gentes.*

refluis fluctibus: ita Thebaid. VII, 334.

refluumque *meatu*
Euripum.

Ausonius Epigram. 3.

Quod si lege maris refluus *mihi curreret* amnis.

Et tamen, ut verum fatear, de utraque parte Heinsianae emendationis addubito. Primum enim levior mihi videtur medicina, si minori mutatione, legas

sic Chalcida fluctus
Dispellunt.

Omissa prima versus litera *D*, ex *ispellunt* fecerunt *expellunt.* Sensus est idem. Priscianus Perieg. v. 666.

Et qui Trojanae post praelia gentis Achaei
Ascalaphi regis victricia signa sequentes,
Dispulsi *ventis istas venere sub oras:*

i. e. *separati.* Virgilius Aen. I, 511.

ater quos aequore turbo
Dispulerat, *penitusque alias avexerat oras:*

turbo dispulerat, ut *fluctus* dispellunt. Utcunque sit, omnino requiritur vox aliqua quae incipit a syllaba *dis,* ad denotandam scilicet *divisionem;* ut versu proxime sequenti *dissociata.* Deinde *fluctus reflui* vix videtur elegantiae Statianae, cum utraque vox ab eodem verbo, quod est *fluo*, derivetur: quam compositionem maxime vitant scriptores eruditi. Lego,

Sic Chalcida fluctus
Dispellunt refugi.

Lucanus I, 410.

cum funditur ingens
Oceanus, *vel cum* refugis *se* fluctibus *aufert.*

Ovidius Heroid. XVIII, 181.

Velle quid est aliud fugientia prendere poma,
Spemque suo refugi *fluminis ore sequi?*

Alcimus Avitus IV, 471. de Diluvio:

Insequitur tamen oceanus, refugisque fluentis
Imminet, et salsis impellit molibus amnes.

Idem tamen mox v. 544.

Tunc reserat summam sublimi a fronte fenestram
Emissa refluos *exploret ut alite* fluctus.

Sidonius quoque Apollinaris Carm. VII, 393.

jamque ad populos ac rura feroci
Tenta Getae protendit iter, qua pulsus ab aestu
Oceanus refluum *spargit per culta Garumnam,*
In flumen currente mari: transcendit amarus
Blanda fluenta latex, fluviique impacta per alveum
Salsa peregrinum sibi navigat unda profundum:

ubi tamen non *refluum fluvium*, sed *Garumnam.* Notanda vero et increpanda Sidonii incuria, qui in eadem sententia utitur vocibus *refluum*, *flumen*, *fluenta* et *fluvii*, usque ad nauseam, et pene Barbariem. *refugae* Tethyos undae, Priscian. Perieg. v. 689. *refugo* Nilo Lucan. VIII, 526. et Plin. Panegyr. *refugum* mare, Ausonius Epist. VII, 42. et Mamertinus Paneg. Maximian. c. XII, *refugus* amnis, Prudentius adv. Symmach. II, 441. *refugis* vadis, Ausonius Epist. VIII. et similia passim. Heinsius quoque conjecerat *refugi.*

v. 36. *An picturata lucentia marmora* vena] „MS. „Medicaeus [et Venet. Ex ADD.] pro *vena* habet *luna*, „quod mihi spernere religio: conjungit enim postes „e Numidico et Lunensi marmore, de quo Strabo." Haec Gronovius Diatr. c. X. adducit deinde locum Strabonis, qui est lib. V. p. 153. Edit. Casaub. et qui lectionem Cod. Medicaei, ut mihi videtur, plane evertit. Dicit enim Geographus tantum esse proventum marmoris Lunensis ut pleraque elegantiorum operum Romae et aliis urbibus ex eo effecta essent. Atqui si *pleraque* opera, absurde fecit Statius si cum *auratis trabibus* et *Mauris postibus*, rebus rarissimis, conjungeret *marmor Lunense*, rem vulgatissimi usus. Et sane non in maximo pretio fuisse hoc marmor evincit locus Nostri in Eucharist. ad Domit. v. 29. ubi post enumerata alia marmorum pretiosissimorum genera, addit

Luna*que portandis tantum suffecta columnis:*

id est marmor Lunense tantum in pedes vel bases columnarum adhibitum esse in Domitiani Palatio, quod ibi describit: licet alicujus esse pretii, non tanti tamen ut dignum censeretur aliis usibus inservire. Non igitur bene conveniunt *auratae trabes* et *Mauri postes* cum *Lunensi marmore.* Latinitas quidem patitur *marmora Luna* pro *a Luna;* et non male diceretur *picturata* Luna propter μέταλλα λίθον ποικίλον γλαυκίζοντος, lapidis VARII *ad caeruleum vergentis*, ut de iis Strabo: sed nihil mutandum autoritate unius codicis, praesertim cum potior sit vulgata lectio. Per *venam* intelligit *fibras* et *lineas* et *strias* quae in marmore reperiuntur. *regulam* vocat Baln. Etrusc. et *gyrum* Silv. II, 2.

ubi marmore picto
Candida purpureo distinguitur area gyro:

ubi marmor Synnadicum describit: et idem hoc loco forte innuit. Hinc *vena* pro ipso *marmore;* supra Epithal. Stel. v. 149.

hic concolor alto
Vena *mari.*

et ita passim. Vide Plinium Nat. Hist. XXXVII, 6. ad finem. Sequitur,

an emissas per cuncta cubilia lymphas.

Lectio haec a Joanne Britannico, annotante Gevartio, cum antea fuit *nymphas*, quod verissimum est et

Statianum: et ita inveni in Edit. Parm. et Rom. Vide infra ad v. 64. Mox v. 40. an *ad silvas quae respicis, aula,* tacentes? Atqui quomodo *tacentes*, cum statim dicat *murmura* invitare somnos? Ne dubites quin Statius scripserit *jacentes* silvas, id est, *subjacentes.* Ita Surrent. Pollii v. 74.

transque jacentem
Nerea *diversis servit sua terra fenestris:*

id est, *subjacentem* pontum. Avienus Orb. Descr. v. 339. de Nilo:

inque jacentem
Aegyptum *fusus fluctus premit arva marito*
Foecundatque solum:

Elegantissime. Hae vero voces perpetuo commutantur in MSS. ita Theb. X, 428 pro

rogat, en rogat ipse jacentis
Vultus,

legendum *tacentis*, eleganti oxymoro, quo etiam utitur Petronius Satyrico: *coeperatque etiam* sine voce *saevientes* rogare.

[v. 42. ET *teneros invitant murmura somnos.* Si legas AUT pro ET, evanescet omnis huius loci difficultas. hoc in Contextum tuto admittas. Ex ADD.]

v. 43. *Et* nigros imitantia *murmura somnos*] Gronovius in Reliq. ad Silv. Stat. suspicatur Statium scripsisse

nigros invitant *murmura somnos:*

optime et verissime: in altero nullus sensus. Ovidius Met. XI, 604.

Invitat somnos *crepitantibus* unda *lapillis.*

Horatius Epod. II, 27.

Fontesque lymphis obstrepunt manantibus
Somnos *quod* invitet *leves.*

Suadebit inire somnum, Virgilius Eclog. I, 54.

Hinc tibi quae semper vicino ab limite sepes,
Hyblaeis apibus florem depasta salicti,
Saepe levi somnum suadebit inire *susurro.*

Quem locum excutiant velim Virgilii amatores; ego enim nec sensum nec constructionem primi versus intelligo. Turbat inepta vox *semper*, sub qua latet verbum aliquod substantivum. Servius notat, SEPES] *subaudi*, FIET. Nec adhuc intelligo. Sed pergo. Sine dubio igitur Statius scripsit *invitant.* Pessimum vero et mali ominis epitheton istud *nigros* somnos: *niger* enim *somnus* est *mors.* Sil. Italicus VII, 632.

membris dimissa solutis
𝔊 *Arma fluunt, erratque* niger *per lumina* somnus.

Nec multo melius si legas *pigros* cum Heinsio: somni enim *pigri* sunt *desidiosorum*, et in vitio ponendi. Vere restitui,

Et teneros *invitant murmura somnos.*

prima syllaba in voce TENEROS amissa erat in praecedente ET: unde ex *neros* fecerunt *nigros.* Recte vero *teneros* somnos, ut Theb. I, 388.

ignotaeque acclinis postibus aulae
Invitat teneros *ad dura cubilia* somnos:

ita legendum puto, et ita citat Gronovius ad hunc locum de quo agimus; sive sic legendum putabat, sive errore memoriae; vulgo enim *tenues.* Oppositio autem videtur postulare *teneros:* invitat *teneros* somnos ad *dura* cubilia. Claudianus de Bello Gildon. v. 328.

Tyrio qua fusus Honorius ostro
Carpebat teneros *Maria cum conjuge* somnos.

Ovidius Heroïd. XII, 170.

noctes vigilantur amarae,
Nec tener *ah miserae pectora* somnus *habet.*

Noster Theb. X, 116.

tenerosque *hortantia* somnos
Languida succiduis expirant lumina flammis:

ita et ibi legendum credo; vulgo sine sensu *primosque.* *Teneros* hos somnos *faciles* vocat Horatius Carm. III, 21. *molles* Virgilius Georg. II, 470. et alii. Sed adhuc restat scrupulus de hoc loco: vide enim:

Qua tibi TOTA quies, *offensaque* turbine NULLO
Nox SILET, *et teneros invitant* MURMURA *somnos:*

Ubi egregie Gronovius tuetur *tota* quies contra Behotium et Piccartum substituentes *tuta.* Jam vero, si quies *tota* et *integra* est, et nox SILET, nulla ex parte vel minutissimo turbarum strepitu interrupta, prout hanc vocem bene explicat Gronovius, quaero quem locum habere possunt MURMURA? haec enim contradictoria videntur, noctem ex *toto* SILERE et simul MURMURA somnos invitare. Et vel dicendum est *murmura* (fluminis puta vel silvarum subjacentium) non numerari inter res quae quietem turbant, et ideo Statium addere ista, *offensaque* TURBINE *nullo Nox silet:* vel si hoc non admittendum sit, (et revera quomodo admitti potest vix concipio) legendum est

et teneros invitant CARMINA *somnos:*

ut supra v. 23. *et* habentes CARMINA *somnos*, seu *noctes.*

v. 43. *An quae graminea suscepta crepidine fumant*
Balnea?] Hunc quoque locum exscribit Ausonius Mosella, v. 337.

Quid quae *sulphurea substructa* crepidine fumant
Balnea?

Ubi pro *sulphurea* editio Ugoleti habet *fulminea:* unde *fluminea* recte legit Tollius. *Suscepta* idem est quod *suspensa, suffulta,* ut ad Senecae Epist. XC. optime docet Gronovius. Sequitur, v. 45. Qua*que vaporiferis:* lege, Qui*que vaporiferis,* sc. *amnis:* hoc postulat sensus. Constructio est, an dicam ignem impositum ripis algentibus, *amnemque* qui amnis *junctus vaporiferis fornacibus ridet nymphas* etc. per *amnem* intelligit Anienem, in cujus margine balnea extruxerat Vopiscus, ad aquae commoditatem quae balneorum saepe in his Silvis mentio. Dicit Statius, Anienem in cujus ripis fumant balnea ridere *nymphas* (hoc est *aquas balneares*) anhelantes, in balneo puta, cum tam vicinum sit ipsis gelidum flumen: ut bene explicat Gronovius. *Quique*, ut Silv. III, 3. v. 190. et V, 3. v. 193.

v. 50. *Quicquid et argento* primum etc.] Corruptissimus locus. totus sic habet:

Quicquid et argento primum *vel in aere Myronis*
Lusit, et enormes manus est experta colossos.

Cujus constructio haec est: *et quicquid* primum *ma-*

nus Myronis lusit argento vel in aere. Cui bono istud *primum?* aut qua notione sumendum est? Si enim *primum* accipias de *temporis ordine*, hoc incommodi sequetur, quod *prima* artificum opera *imperfectissima* sunt: ut absurde fecerit Statius si Vopiscum commendarit ex eo quod possederit *prima*, rudia et imperfecta magnorum artificum tentamenta. Si vero pro *praecipuum* sumas τὸ *primum*, non puto recte dici posse *primum* opus Myronis pro *praecipuum:* cum hoc sit *primarium* non *primum*. Scio quid ex Terentio et Sallustio opponi possit; et ideo huic significationi non ulterius repugnabo, cum potiora argumenta habeam contra istud *primum*. Dicitur enim, manus Myronis lusit *argento*. Atqui Myron non *argento*, sed *aere* celebris fuit. Noster Silv. IV, 6.

Hic tibi quae docto multum vigilata Myroni
AERA

sc. *monstrabit*. Petronius Satirico: Myron, *qui pene hominum animas ferarumque* AERE *comprehenderat, non invenit heredem.* lege *animos*. Ausonius Epigr. LVIII in buculam *aeream* Myronis:

Bucula sum caelo genitoris ficta Myronis
AEREA:

ita legit Vinetus pro *facta*. Plinius Nat. Hist. XXXIV, 2. de aere Aeginetico et Deliaco: *illoque* AERE MYRON *usus est, hoc Polycletus, aequales atque condiscipuli.* Caelavit quidem *argentum* Myron, ut ex diversis Martialis locis apparet: sed praecipuus illi honor et laus ex alia arte. Plinius Nat. Hist. XXXIV, 8. Myronem *Eleutheris natum, et ipsum Ageladae discipulum,* BUCULA NOBILITAVIT: *aerea* scilicet. Vide locum; ibi enim Myronis opera recenset. Ovidius Pontic. IV, 1.

Vendicat ut Calamis laudem, quos fecit, equorum,
Ut similis verae VACCA, Myronis *opus;*
Sic ego etc.

Petronius: *Verum ut ad* PLASTAS *convertar: Lysippum,* statuae *unius lineamentis inhaerentem, inopia extinxit: et* Myron, *qui pene hominum animos* etc. Praeterea, quare unius tantum Myronis opera memorat Statius in amici sui Manlii κειμηλίοις, conservata? Sine dubio Vopiscus, ut erat elegans et φιλόκαλος non Myronis solius, sed et aliorum praestantium artificum labores adservabat. Immo et hoc dicit poëta, versibus praecedentibus,

Vidi artes VETERUM*que manus, variisque metalla*
Viva modis: labor est auri *memorare figuras,*
Aut ebur *aut dignas digitis contingere* gemmas:

Vides VETERUM (numero multitudinis) *manus*, et *laborem esse memorare figuras* propter multitudinem earum in *auro, ebore, gemmis:* addit deinde, *argento* et *aere;* Myronem in *aere*, utpote omnium praestantissimum; et *in argento,* quem? PRIMUM. Sub hac voce, quae nihili est, procul dubio latet magnus aliquis artifex in *argento*, sive Caelator sive Statuarius. Et nonnemo forte sibi placeret cum invenisset *Phradmona* inter claros Statuarios memoratum Columellae Lib X, 30.

Non Polycletea, nec Phradmonis, *aut Ageladae*
Arte laboretur:

Et Pausaniae, et Plinio N. H. XXXIV, 8. ut esset,

Quicquid et argento Phradmon, *vel in aere Myronis*, etc.

Sed hoc infortunio premitur *Phradmon*, quod non compertum habemus Veterum testimoniis illum in *argento* potissimum praestitisse: hoc vero loco requiritur aliquis qui in *argento* enituit pariter ac Myron in *aere*. Quaerendus itaque hic artifex: et quaerenti statim occurrit MENTOR, qui in *argento* caelando omnium nobilissimus erat; *poculis* praesertim. Martialis Epigr. XIV, 93. cujus lemma POCULA ARCHETYPA:

Non est ista recens, nec nostri gloria caeli:
Primus in his Mentor, *dum facit illa, bibit.*

Et IX, 60.

Pocula Mentorea *nobilitata* manu.

IV, 39.

Argenti *genus omne comparasti:*
Et solus veteres Myronis *artes*,
Solus Praxitelis manus Scopaeque,
Solus Phidiaci toreuma caeli,
Solus Mentoreos *habes* labores.

ubi vides *Myronem* quoque memorari inter eos qui *argento* caelando claruerunt: et hoc erat quod supra dixi, Myronem *argentum* etiam caelasse, sed non inde tam magnum nomen adeptum esse quam ex *aere* fundendo. Sic ipse Mentor interdum *aes* fudit, (vide Sidon. Apollinarem Carm. XXIII, 503. ubi cum Praxitele, Scopa, Polycleto et Phidia Statuariis conjungitur) non tamen ut exinde tantam famam consecutus sit quantam ex caelatura *argenti*. Propertius III, 9.

Tu licet abjectus Tiberina molliter unda
Lesbia Mentoreo *vina bibas* opere:

ubi pro *unda* legendum puto *ulva*. Juvenalis Sat. XIII, 102.

Et cum Parrhasii tabulis signisque Myronis
Phidiacum vivebat ebur; nec non Polycleti
Multus ubique labor; rarae sine Mentore *mensae.*

Sed omnium luculentissime Plinius Nat. Hist. XXXIII, 12. *Mirum in auro caelando inclaruisse neminem,* ARGENTO *multos. maxime tamen laudatus est* MENTOR, *de quo supra diximus.* Cap. XI. *Lucius vero Crassus orator duos scyphos* MENTORIS *artificis manu caelatos sestertiis C. scil. emptos habuit.* Hoc igitur ratum sit, inquis, Mentorem esse aeque clarum in *argento* ac Myronem in *aere:* quaenam vero similitudo inter τὸ *Mentor* et *primum?* Ne minima quidem: sed curiosis oculis relegamus versum:

Quicquid et ar*GENTO primum vel in aere Myronis.*

Jamne suspicaris aliquid? Nimirum hic est, aut nusquam, quod quaerimus: similitudo concurrentium syllabarum extrusit ultimam vocem, et in sua materia periit artifex. Lege,

Quicquid et arGENTO MENTOR.

Festinans librarius scripserat *Quicquid et argento gentor:* quod pro librarii errato accipiens exscriptor proximus, ex toto ablegavit vocem *gentor*, et pro ea de suo substituit *primum;* quod versum supplevit, et speciem aliquam sensus habere videbatur. Vix aliter fieri po-

tuit, et millies hoc accidisse Veterum scriptis norunt eruditi, et in his Silvis non unum exemplum habebis. Ita apud Ovidium Fastor. I, 287. vulgo legitur,

Jane, face aeternos, pacem, pacisque ministros:

Heinsius vero probat hoc absurdum esse, et verissime substituit,

*Jane, face aeternos, pacem, pacis*QUE SEQUEstrum:

Nimirum primae duae syllabae in *sequestrum* amittebantur in praecedente *sque*. Vide notam ejus, (longior enim est quam ut huc totam transferre commodum sit) ubi multa et praeclara hujusmodi exempla ex aliis autoribus profert; dignam sane quae literis aureis scribatur. Manilius V, 184. de venatoribus loquens,

ducuntur et ipsi
Retibus, et claudunt campos formidine mortis,
Mendacesque parant foveas, laqueosque tenaces,
Currentesque feras pedicarum compede nectunt.

Miraberis nec unquam intelliges quomodo venatores claudunt campos formidine *mortis*. Lege,

*claudunt campos formi*dine pinnae:

est imitatio Virgilii Georg. III, 372.

Puniceaeve agitant pavidos formidine pinnae:

ubi more suo nugatur Servius, seu quicunque est quem sub Servii nomine legimus. Aeneid. XII, 750.

puniceae septum formidine pinnae.

Lucanus IV, 437.

sic dum pavidos formidine *cervos*
Claudat, odoratae metuentes aëra pinnae
Venator.

Apuleius Apologia: *verum ego ista commemoravi, non quod* pinnarum formidines *timerem. pinnae* hoc modo scriptum erat in MSS. *p͞ne:* unde ob similitudinem coaluit cum praecedente *dine:* versus dein suppletus ab eruditulo aliquo qui noverat Ovidianum istud Met. XV, 153.

O genus attonitum gelidae formidine mortis.

Praeclara in hoc genere restitutio Bentleiana loci Virgilii Aen. X, 702. de Mimante,

una quem nocte Theano
In lucem genitori Amyco dedit, et face praegnans
Cisseïs regina Parim creat: *urbe paterna*
Occubat: ignarum Laurens habet ora Mimanta.

ubi pro *Cisseïs regina Parim* creat, legit, *Cisseis regina* Parim: Paris *urbe paterna Occubat* etc. Nihil verius aut elegantius dici potuit. Iterum Manilius IV, 180. de iis qui sub Leone nati sunt:

Hoc habet, hoc studium, postes ornare superbos
Pellibus, et captas domibus praefigere praedas,
Et pacare metu *silvas, et vivere rapto:*

ubi primum pro *superbos* legendum ex Gemblacensi *superbis*, quod magis poëticum est et Virgilianum. Sed quis mihi explicabit quid sit pacare silvas *metu*, cum de phrasi video dubitantem summum Bentleium ad Horat. Art. Poët. v. 197? Intellexissem si dixisset pacare silvas *jaculo* vel *sagitta* vel *cornu*, ut Statius Theb. IV, 248 (qui locus a Scaligero citatur) de Atalanta Parthenopaei matre:

Jtum saltus *forte remotos*
Torva parens (neque enim haec juveni foret ire potestas)
Pacabat cornu, *gelidique aversa Lycei.*

Lege,

*Et pac*are arcu *silvas.*

Vides *arcu* absorptam a praecedente *are* vel *care*. Pene oblitus eram monere, in primo Manilii versu, pro *Hoc habet*, hoc studium, legendum videri, *Hic labor*, hoc studium: et versu ultimo, pro *rapto* Cod. Gemblacensem habere *victor;* unde bene Scaliger *victo*, sc. *domitis feris*. Ita apud Martialem Epigr. XII, 91.

Si Stygias aeger non iret missus ad undas,
Ut caderet magno victima grata *Jovi:*

Sensus omnino postulat victima *magna;* cujus prima syllaba amittebatur in praecedente *ma:* deinde ex *gna*, versui supplendo fecerunt *grata*. Vide elegantissimum epigramma. Sed nullus esset finis si singulas persequerer, quotquot observavi, hujuscemodi depravationes in Veterum scriptis. Ut igitur ad Statium revertar: *Mentor* (si modo hanc lectionem admittas) et *manus Myronis* lusit, recte dicitur, ut apud Horat. Carm. III, 6. licet sensu diverso,

Jam bis Moneses *et* Pacori manus
Non auspicatos contudit *impetus*
Nostros.

Et Epod. XVI, 3.

Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi
Minantis aut Etrusca Porsenae manus

Lucanus II, 543.

Lentulus, *exertique* manus *vesana* Cethegi.

v. 51. *Lusit, et* enormes *manus est experta* colossos] Nondum dimittendus es, Lector; vix enim superato uno difficili loco, exsurgit alter difficilior: adeo verum est quod dixit Politianus, referente Gevartio, *Si quis Papinium pergat excutere, nullum fore inquirendi finem; vixque absoluto superiore, statim scrupum alium occurrere.* Hoc verum esse usu experior: nec tamen absterrebor, quo minus singula excutiam. Constructio est: Quicquid *Mentor lusit argento; vel* quicquid *manus Myronis* lusit *in aere; et* quicquid *manus experta est* enormes colossos. Monstrosa haec, et tam procul a sensu quam Latinitate. *Cujus* enim manus *experta est* enormes colossos? an Myronis? (ad hunc enim solum haec referri possunt:) atqui non legimus uspiam Myronem solere *colossos* effingere: quod si concederetur, Latinitas tamen reclamaret: dixisse enim debuit, quicquid manus Myronis experta est *enormibus colossis*, ut lusit *argento* Mentor, lusit *aere* Myron. Et sane editio Parmensis habet *enormi colosso.* quin et si dixisset *enormibus colossis* vel *enormi colosso*, absurde tamen dixisset: nullus enim locus enormibus colossis *intra aedes* Vopisci, ubi nunc versatur Statius: liberum hi et apertum aethera postulant, in quo enormitatem suam explicent. Vides quot absurditatibus foedus est hic locus.

Minime dubito quin de *Picturis* hujus Villae aliquid hoc loco dixerit Statius: et huc necessarium videtur. quippe inter *artes* et *manus Veterum*, et *aurum* et *ebur* et *gemmas* et *argentum* Mentoris et *aes* Myronis, non fieri potuit quin locum haberent *Tabulae* Zeuxidis vel Apellis vel Parrhasii vel alius cujuspiam praeclari *Pictoris*. Ita Silv. IV, 6. v. 25. loco huic simillimo:

Hic tibi quae docto multum vigilata Myroni
AERA; *laboriferi vivant quae* MARMORA *caelo*
Praxitelis, *quod* EBUR Pisaeo *pollice rasum;*
Quod Polycletaeis *jussum spirare caminis;*
LINEA *quae veterem longe fateatur* Apellem,
Monstrabit.

Et paulo ante v. 20.

Mille ibi tunc species AERISque EBORISque *vetusti,*
Atque locuturas mentito corpore CERAS
Edidici:

Ubi per *ceras* intelligit *colores*, ut recte interpretatur Barthius ad Herc. Surrent. v. 95.

tot SAXA *imitantia vultus,*
AERAque, *tot scripto viventes lumine* CERAS:

ubi conjungit *marmora*, *aera*, et *picturam:* et ita Lacrim. Etrusci v. 200.

te lucida SAXA
Te similem doctae referet mihi LINEA CERAE;
Nunc EBUR, *et fulvum vultus imitabitur* AURUM:

Et Pietat. Abasc. v. I.

¶ *Si manus aut similes docilis mihi fingere* CERAS,
Aut EBUR, impressis AURUMVE *animare figuris:*

licet ibi forte per *ceras* innuat Plasticen, ut apud Plinium Epist. IV, 7. de Reguli filio: *illum* coloribus, *illum* cera, *illum* aere, *illum* argento, *illum* auro, ebore, marmore, *effingit.* Sed omnium simillimus et plane huic geminus locus in Surrentino Pollii v. 63. in pari descriptione:

Quid referam veteres CERAE*que* AERIS*que figuras?*
Si quid Apellei *gaudent animasse* COLORES;
Si quid adhuc vacua tamen admirabile Pisa
Phidiacae *rasere manus; quod ab arte* Myronis,
Aut Polycleteo *jussum est quod vivere* caelo,
AERA*que ab Isthmiacis auro potiora favillis.*

Ex his Statii locis (et innumera ex aliis autoribus addi possunt) vides cum *Statuis*, et *auro*, *argento*, *ebore*, *aere* semper conjunctam esse *Picturam:* et ita fieri oportuit, praesertim in descriptione Domini et Villae elegantis (unde *pictam* Villam vocat Martialis IV, 58.) quae sine optimorum *Pictorum* tabulis nequaquam hoc nomen mereretur, et in potissima elegantiarum parte deficeret. Nullus dubito quin sub voce *colossos* (quam multis nominibus absurdam esse probavi) lateat *colore*, quae *picturam* designet, et respondeat praecedentibus *argento* et *aere.* hoc invento, quaerendus jam *Pictor* celebris. Et nunquam mihi placuit istud *lusit;* (sentis jam, Cl. Vir, Francisce Hare, quid dicturus sum) pretium enim et dignitatem operis non satis exprimit ista vox: et dixisse potius debuit Statius, *quicquid manus Myronis* LABORAVIT; ut loco supra citato, MULTUM VIGILATA *Myroni* AERA, *et* LABORIFERI *vivant quae marmora caelo Praxitelis:* quae denotant *curas* et *diligentiam* et *laborem* quem in his operibus perficiendis insumserant Myron et Praxiteles. *ludere* vero contrarium significat, scil. *leviter* et *sine cura* effingere. Et si ita scripsit Statius sibi ipsi etiam in hoc versu contradicit: ait enim, *quicquid manus Myronis* LUSIT *et* EXPERTA EST. Atqui quomodo fieri potest ut eadem manus et *luderet* et *experiretur* idem opus? *ludere* opus, ut dixi, est quasi *per ludum* et negligenter et ὡς ἐν παρέργῳ *fingere: experiri* contra, multum *experiendo* et tentando et diligentiam adhibendo *perficere:* unde *experientia* docti artificis, Silv. IV, 6. Sunt igitur ἀσύστατα *experta est* et *lusit;* quae vox destruit Statii propositum, quod est commendare hanc Villam et Vopiscum ob *rarissima* et *pretiosissima* et *perfectissima* opera quae Mentor et manus Myronis, non *lusit*, sed *experta est.* His ita certissima, ut opinor, ratiocinatione constitutis, et amota inepta voce *lusit*, larvam ponat celeberrimus Pictor, et prodeat *Zeuxis:* lego enim pro *Lusit et*, *Zeuxid9 aut:* nimirum syllaba *is* apice notabatur; quo amisso, pro *Zeuxid* fecerunt *Lusit;* unde sequebatur, ut metri conservandi gratia reliquum versum depravarent. Jam igitur habemus praeclarum Triumviratum, Mentorem, Myronem et Zeuxidem, in suo quemque genere excellentissimum; et constructio est; quicquid Mentor *expertus est* argento, vel manus Myronis in aere experta est, aut Zeuxidis manus *colore*, id est, pictura et *coloribus*, ut Silv. V, 1. v. 4.

namque egregia pictate meretur
Ut vel Apelleo *vultus signata* colore,
Phidiaca vel nata manu, *reddare dolenti:*

id est, Apelleis *Coloribus.* Restat vox *enormes*, quam adeo enormiter depravatam puto, ut de ea nihil probabile habeam dicere, nisi sub ea latere epithetum τοῦ *colore.* totum locum sic soleo legere:

Quicquid et argento Mentor, vel in aere Myronis,
Zeuxidis aut vario *manus est experta colore:*

de *Zeuxidis aut* minime dubito. *vario* est ex mera conjectura sine literarum adminiculo; sensui tamen aptissimum Epitheton.

v. 57. suberantque *novis asarota figuris*] Ita editiones. pro quo alii legunt SUPERANTque; alii, superant*que* NOVAS *asarota* FIGURAS. Parmensis, *superatque novas figuras:* Romana, *superantque novis figuris.* Vulgata placet Gevartio, qui explicat, *suberant*, id est, *substrata erant* pedibus meis asarota novis figuris. Dicit Statius, se dum per omnia visus ferret, necopinum divitias calcare: quippe specula, quibus ornabantur parietes, repraesentare sibi ¶ seipsum ambulantem super pavimentum dives et tessellatum. Hic est sensus hujus loci. Et licet recte dici possit *Gaudet* humus, non tamen tam bene et apte connectuntur *gaudet* humus ET *suberant* asarota; et multo melius foret, GAUDET *humus*, SUPERAT*que novis asarota figuris.* Et hoc in editionem suam recepit Veen-

husius post Gronovium. Sed aliter scripsit Statius, nempe sic,

varias ubi picta per artes
Gaudet *humus* superare *novis asarota figuris:*

gaudet superare est *superat;* qua phrasi Statius admodum delectabatur. Glaucia Atedii v. 132.

modo puniceo velabat *amictu*,
Nunc herbas imitante sinu, *nunc dulce rubenti*
Murice; nunc vivis digitos incendere *gemmis*
Gaudebat:

id est, nunc *velabat*, nunc *incendebat*. Propempt. Met. Cel. v. 19.

Quaerentes ubi celsa ratis quam scandere gaudet
Nobilis Ausoniae Celer armipotentis alumnus:

id est, quam *scandit* seu *scansurus est:* vulgo *qua.* Silv. II, 2.

Si quid Apellei gaudent animasse *colores:*

animarunt. infra v. 93.

Et Chios et gaudens *fluctu* certare *Carystos:*

id est, fluctu *certans*. Lacrim. Etrusc. v. ult.

Hoc etiam gaudens *cinerem* donasse *sepulcro:*

id est *donans* hoc honore sepulcrali: aliter enim non constat sensus: quippe absurdum est supponere Etruscum *gaudere* donasse sepulcrum parenti. Thebaid. III, 106.

Et nemorum Dodona parens, Cyrrhaeaque virgo
Gaudebit *tacito populos* suspendere *Phoebo:*

id est, *suspendet:* vulgo, *Audebit.* et ita passim per totum opus. sic et alii. Martialis Epigr. I, 71.

Nec te detineat miri radiata Colossi,
Quae Rhodium moles vincere gaudet *opus:*

id est, *vincit.* Sil. Italicus XIV, 498.

Et freta gaudebat *celsa* turbare *Chimaera.*

Propertius I, 3.

Et modo gaudebam *lapsos* formare *capillos,*
Nunc furtiva cavis poma dabam *manibus.*

Lucanus VI, 251. de Scaeva:

labentem turba suorum
Excipit, *atque humeris defectum* ponere gaudet.

nimirum a Graecis hanc elegantiam mutuati sunt Latini: illi enim dicunt *ταῦτα φιλεῖ οὕτως γίνεσθαι*, id est, *ταῦτα οὕτως γίνονται:* unde eruditissimus Plinius Nat. Hist. III, 1. utitur *nasci gaudens* pro *nascens*. Simile est Horatii istud,

Aurum per medios ire *satellites*
Et perrumpere AMAT *saxa:*

id est, *it* et *perrumpit*. Idem:

Spargit *agrestes tibi silva frondes;*
Gaudet *invisam* pepulisse *fossor*
Ter pede terram.

De *asarotis* in hoc Statii loco vide Plinium N. H. XXXVI, 25. *asarotici lapilli* Sidon. Apollinaris Carm. XXIII, 57. Non igitur dicit Statius asarotica pavimenta subesse pedibus suis, sed pavimenta quae *vincerent* etiam asarotica, novis et inusitatis figuris: picto scilicet marmore, vel disposito in varias formas. Apuleius Miles. V. *Pavimenta ipsa lapide pretioso caesim diminuto in varia picturae genera discriminantur.* Quae Apuleii verba locum hunc egregie explicant et illustrant.

v. 57. *Quid nunc ingentia mirer,*
Aut *quid* partitis *distantia tecta trichoris*]

Mirer est idem quod *mirando* laudem et celebrem, ut bene Domitius. ita Praef. lib. IV. *Tertio Viam Domitianam* miratus sum, *quae gravissimam arenarum moram exemit:* ubi plura adnotabo. *Trichora*, *τὰ τρίχωρα*, Casaubonus ad Spartiani Pescenn. Nigrum, interpretatur, *aedes quae tribus partibus constant; quarum una ingredientibus obvia est, duae ad latera.* nos vocamus *alas*. Salmasius ad eundem locum Spartiani p. 677. ait *trichora* esse *fastigia:* et erudite probat tecta Veterum pluribus *fastigiis* fieri solere. vide eum explicantem hunc Statii locum. Omnes latuit mendum occultissimum. vide enim constructionem: *quid nunc mirer* ingentia, AUT *quid tecta distantia partitis trichoris?* ubi si dicas *τὸ tecta* repetendum esse ex versu sequenti ut conjungatur *τῷ ingentia*, respondeo, hoc pacto voces *aut quid* abundare. quodnam enim opus dicere, *quid nunc mirer ingentia tecta,* AUT QUID distantia partitis *trichoris*, cum satis sit *ingentia tecta, distantia partitis trichoris?* Praeterea, discretiva vox *Aut*, si sana esset, evidenter monstraret de *duabus* rebus sermonem esse: nemo enim dicit *quid nunc mirer* tecta, AUT *quid* tecta? atqui hoc modo loquitur Statius, si haec scripserit. Idem verum est de voce *quid*, quae sententiam et sensum novum et a praecedente diversum fere inchoat et inducit: ut versu proximo,

Quid *te*, *quae mediis servata penatibus,* ARBOR.

v. 81.

Quid *bifera Alcinoi laudem* pomaria?

et ita semper aut plerumque: vix enim aliter patitur sensus communis. Sine dubio igitur vox *ingentia* ad aliud quippiam referenda est, et sententia nova ordiri debet ab altero *quid:* hoc modo,

quid nunc ingentia *mirer*
Aut? quid *partitis distantia tecta trichoris?*
Quid *te*, *quae* etc.

hoc percepto, facile fuit restituere,

Quid nunc ingentia *mirer*
Atria? *quid* paribus *distantia tecta trichoris?*
Quid te, quae mediis etc.

vox *atria* compendiose scripta migravit in *aut:* unde sequebatur, ut quod deficeret metro in prima versus parte in reliquo suppleret Librarius: unde pro *paribus* fecit *partitis*, quod proximum erat. Recte vero *ingentia atria*. Prudentius Peristeph. in Martyr. D. Laurent. v, 174.

Videbis ingens atrium
Fulgere vasis aureis,
Et per patentes porticus
Structos talentis ordines.

Virgilius Aen. I, 725.

Fit strepitus tectis, *vocemque per* ampla *volutant*
Atria.

Contra, *non ampla* Catonis *Atria* apud Lucan. II, 238. *longa* atria Martial. XII, 50. Seneca Consol. ad

Marciam c. X. *Quicquid est hoc, Marcia, quod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes*, ampla atria etc. Claudianus in Rufin. II, 135.

Quid nunc *divitiae*, quid *fulvi vasta metalli*
Congeries, quid *purpureis effulta columnis*
Atria, *prolataeve juvant ad sidera moles?*

quem locum adduco ut videas verum esse quod dixi de voce *quid* initio sententiae posita. Ausonius, qui plurima loca hujus Eclogae in Mosellam suam transcripsit, hunc quoque videtur ante oculos habuisse v. 335.

ATRIA quid memorem *viridantibus adsita pratis,*
Innumerisque super nutantia tecta *columnis?*

Distantia tecta, paribus trichoris, id est, aedes licet *distantes* et flumine divisas, tamen *paribus trichoris*, paria et similia habentes *trichora* seu fastigia: quibus verbis τὴν συμμετρίαν hujus Villae designat Statius. Morellus notat V. C. adscripsisse, *Fortean leg. trigonis.* Pro *tecta* Vet. Cod habet *testa.* Sequitur, mediis *servata* penatibus Arbor; ex Virgil. Aen. VII, 59.

Laurus erat tecti medio, *in penetralibus altis,*
Sacra comam, multosque metu servata *per annos.*

non igitur opus est ut legamus *mediis* enata *penatibus.* Deinde, Tecta *per et postes.* ita conjungit Ovidius Fastor. III.

Conspicuos postes tectaque *digna Deo.*

Sed non nimis placet hoc loco: praecessit enim *tecta* trichoris, et periculum est ne bis idem dicat; quid te, O Arbor, quae servata mediis *tectis*, in auras emergis per postes et *tecta?* an scripsit,

Saxa *per et postes:*

Suetonius Aug. c. 92. *Enatam inter* juncturas lapidum *ante domum suam palmam in compluvium deorum Penatium transtulit.* Vel potius,

TIGNA *per et postes*,

ut Lucret. II.

Nec cum subsiliunt ignes per tecta domorum,
Et celeri flamma degustant TIGNA trabesque.

Si neutrum placeat, et si nihil mutandum censeas, non contendam. Vide tamen Heinsium ad Ovid. Fast. IV, 233. ubi fuse de commutatione τῶν TECTA et TIGNA. Verum puto TIGNA *per et postes.*

§ v. 62. *Et nunc* ignaro *forsan vel lubrica Naïs*
Vel non abruptos tibi demet *Hamadryas annos*] Non opus est ut aliorum Conjecturas in hunc locum refutemus: hoc pro seipso faciet Statius, quem debes erudito Amico meo Joanni Jortino Coll. Jesu Cantabr. Socio, qui ita restituit,

Et nunc ignarae *forsan vel lubrica Naïs*
Vel non abruptos tibi debet *Hamadryas annos:*

Nihil verius: *Et nunc*, (inquit Statius) *O Arbor, Naïs aliqua forte vel Hamadryas Conservationi tuae* debet *continuationem vitae suae, quanquam tu hoc nescias.* Veteribus enim persuasum fuit quod,

Non sine Hamadryadis fato cadit arborea trabs,

ut loquitur Ausonius Idyll. V, 75. *Non abruptos* annos, id est *continuatos:* de quo Statiano loquendi more supra fusius dixi ad Equum Domit. v. 82. *debet* ut infra v. 87. *Sedes Phrygio* quas *mitis* alumno
Debet *anus.*

Ovidius Met. VII, 48.

tibi se *semper* debebit *Iäson.*

Virgilius Aen. XI, 51.

Nos juvenem exanimum, et nil *jam* caelestibus *ullis*
Debentem, *vano maesti comitamur honore.*

Sil. Italicus XII, 633.

Ventis debebis *nimirum hiemisque procellis*
Unum, Roma, diem.

Juvenalis VIII, 68.

primum aliquid da
Quod possim titulis incidere, praeter honores,
Quos illis damus et dabimus quibus omnia debes.

ita legendum; vulgo absurde damus et *dedimus.* Mire Gronovium torsit hic locus, Observat. I, 5. ubi pro *ignaro* conjicit *intactae*, et pro *demet* annos, *comet.* Vetus editio, Bernartio teste, habet *ignarae.* Literae *m* et *b* tam Latinis quam Graecis scriptoribus perpetuo commutantur. Pro *nunc* Editt. Parm. et Rom. habent *non.* Versu proximo Parm. omittit *tibi:* et Rom. *demit*, non *demet.* Hunc locum Statii similiter emendat Heinsius ad Ovid. Fast. IV, 231. Ed. Burman. nisi quod pro *Et nunc* legit *At nunc.* Verius alterum, ut Epiced. Patr. v. 185.

Et nunc *ex illo* forsan *grege gentibus alter*
Jura dat Eois.

Virgilius XI, 50.

Et nunc *ille quidem spe multum captus inani*
Fors *et vota facit.*

v. 64. *Quid referam alternas gemino super aggere* mensas] De *Aquis* hujus Villae iterum dicturus est; quem locum partim absolverat supra v. 43. Sed *udum* Tibur, et, *quae Tibur* AQUAE *fertile praefluunt* (ut de iis Horatius) non leviter et semel tantum memorandae fuerunt. Mirum vero (ut sane miraculis refertissima est tota haec Ecloga) quod initio occurrit de *mensis* in utraque ripa; *alternas gemino super aggere* MENSAS. *Mensae* enim non locari solent in *ripis* fluviorum; et si ita fieri soleret, inepte tamen ponerentur hoc loco ubi de *Aquis* ex toto agit, prout apparet sequentibus,

Albentesque LACUS, *altosque in gurgite* FONTES:
Teque per obliquum penitus quae laberis amnem,
MARCIA, *et audaci transcurris* flumina *plumbo?*

Vides nullam esse connexionem, nullam similitudinem inter *mensas* et albentes *lacus* et *fontes.* Lege,

Quid referam alternas gemino super aggere ninfas,

Id est, *nymphas* seu *aquas;* ita enim antique scribebatur, *ninfas*, (unde Itali hodie *ninfa)* inter quam et *mensas* minima est differentia. Per *nymphas* vero seu *aquas* intelligit *Balnea*, quae in *aggeribus* seu ripis fluviorum exstrui solere ad commoditatem hauriendae aquae ex diversis harum Silvarum locis apparet. Supra v. 45.

An quae graminea *suscepta* crepidine *fumant*
Balnea, *et impositum* ripis *algentibus* ignem!
Ita Villa Surrent. v. 17.
Gratia prima loci gemina testudine fumant
Balnea, *et e terris o currit dulcis amaro*
Nympha *mari:*
ubi *Nympha*, pariter atque hic, pro *aqua:* et ad *mare* haec vides Balnea. Iterum Herc. Surrent. v. 100.
curvi tu litoris ora
Clausisti calidas gemina testudine lymphas.
§ haec loca simillima sunt, et egregie confirmant conjecturam meam; quae tamen ex sensu solo et minima differentia scripturae in vocibus *mensas* et *ninfas* seipsam sustentare posset. *nymphas* vero pro *aquas* ut supra v. 37.
an emissas per cuncta cubilia nymphas?
ubi male substituerunt *lymphas*, cum edit. Rom. et Venet. disertim habeant *nymphas*, Gronovio teste, Diatr. c. XVIII. et ita inveni in Parmensi. Iterum v. 46.
Ridet anhelantes vicino flumine nymphas:
id est, *aquas.* Vide quae ibi notavi. Potes etiam legere, gemino super aggere *lymphas* pro *mensas:* sed *nymphas* magis figuratum est, et mori Statiano congruum: et ita legit Gronovius in supra citato loco Herc. Surrentini, ubi vulgo *lymphas*, sed Parmensis et Romana clare habent *nymphas.* omnino vide quae de his vocibus annotavit Cl. Bentleius ad Hor. Carm. III, 13. v. 16. et Heinsium ad Ovid. Heroïd. Ep. V, 31. *Xanthe, retro propera; versaeque recurrite* NYMPHAE. Sed nec adhuc locum ex toto sanum puto; et legendum,
alterno geminas *super aggere nymphas:*
non, *alternas gemino.* super *alterno aggere* est super *utraque ripa*, ut v. 25. alternas *servant praetoria* ripas: et Thebaid. II, 182.
quas Doricus alligat undis
Isthmos, et alterno *quos* margine *submovet infra:*
id est, *utroque* margine. *geminas nymphas*, ut *gemina* testudine, duobus locis ante citatis. Sed hoc leve est, et quibusdam forte non adeo necessarium videbitur. dimitto igitur, cum supersint tot graviora: velut hoc quod sequitur,
Albentesque lacus, altos*que in gurgite fontes:*
quinam hi *alti* fontes, vel quae inde huic Villae commendatio quod Anio qui illam alluit habet *altos* fontes in gurgite suo! *nymphae* quidem, id est, *Balnea*, *Voluptati* inserviunt hujus Villae; *Albentes lacus* (id est, aquae *Albulae* quae juxta Tibur et Anienem erant) *Utilitati* et variis morbis medendis, ut ex Strabonis loco mox videbimus: at cui bono *alti* fontes, non intelligo: et si dixisset *non altos* fontes, aequa fuisset, hoc est, nulla, commendatio. Nihilo melius est Bernartii *alios*, ob easdem rationes. Unice nobis hoc loco succurrit Strabo lib. V. p. 164. Ed. Casaub. ubi postquam descripsit Tibur et planitiem juxta urbem, sic pergit: *ἐν δὲ τῷ πεδίῳ, ὃ Ἀνίων διάξεισιν, καὶ τὰ Ἄλβουλα καλούμενα ῥεῖ ὕδατα ψυχρά, ἐκ πολλῶν πηγῶν, πρὸς ποικίλας νόσους καὶ πίνουσι καὶ ἐγκαθημένοις ὑγιεινά: Planitiem eam per quam delabi Anienem diximus*, Albulae *etiam perfluunt* aquae FRIGIDAE, *muliis e fontibus pıolapsae, ad varios morbos, potae, aut pro balneo usurpatae, remedium praebentes.* Hinc colligo has Albulas (de his enim sine dubio agit hoc loco Statius, utpote juxta Villam Maulii) *frigidas* fuisse, et *multis e fontibus* scaturiisse, et *juxta Anienem* sitas esse. His notatis, vide quid sequitur,
Albentesque lacus, gelidos*que in gurgite fontes:*
gelidos fontes in *gurgite*, id est, *Aniene:* Anio enim *frigidissimus* (unde *Aniena frigora* Silv. IV, 4.) hinc sine dubio frigoris causam habuit, scil. ex hujusmodi fontibus qui in eo erumpebant et oriebantur: nec aliter fieri potuit quum tam vicinae essent aquae Albulae, quae ex *multis fontibus* (nonnullis certe in Aniene) ut notat Strabo prolapsae erant. Optime hoc modo Sensus et τὸ πρέπον procedit: jam enim Villam laudat Statius ob rem quae laude digna est, *salubritatem* sc. *aquarum.* Quod si cui displiceat nimia mutatio ex *altos* in *gelidos*, (et sane difficiles et morosos Lectores vellem) vide quam facili negotio tota difficultas solvitur, hoc modo,
Algentes*que lacus*, albos*que in gurgite fontes:*
algentes lacus, (ψυχρὰ ὕδατα Strabonis) ut supra v. 44. ripis *algentibus.* fontes *albos* sulphure; ut *Sulphurea Nar* albus *aqua*, apud Virgilium: unde mox v. 75. *sulphureos* crines donat Albulae:
Illic sulphureos *cupit* Albula *mergere crines:*
canam vocat Martialis Epigr. I, 13.
Canaque *sulphureis* Albula *fumat aquis.*
Idem VII, 93.
Narnia sulphureo *quam gurgite* candidus *amnis*
Circuit.
Hoc, opinor, placebit. [Ven. *immergite fontes:* voluit, opinor, *in margine*, quod verum puto. EX ADD.] Mox. v. 67. pro *Martia* scribendum *Marcia:* est enim a *Marcio*, non *Marte; Μάρκιον ὕδωρ*, non *Μάρτιον:* et ita legendum Baln. Etrusc. v. 26.
§ *Marsasque nives et frigora ducens*
Marcia:
ubi vulgo *Martia.* Vide Broukhusium ad Propert. III, I. v. 52. Sequitur, vers. 68.
An *solum Ioniis sub fluctibus Elidis amnem*
Dulcis ad Aetnaeos deducat *semita portus?*
Nimis abrupta haec interrogatio et insuavis et minime poëtica. lege,
Non *solum Ioniis* etc.
et *deducit* versu proximo, deleta interrogatione. Narrat enim Statius, non quaerit. Horatius,
Non sola *crines arsit adulteros*
scil. *Helena.* Petronius Satirico:
Non solum me *numen et implacabile Fatum*
Persequitur: *prius Inachia Tirynthius ira*
Exagitatus onus caeli tulit.
Si malis *Nec* solum, vide Psittac. Ated. v. 10. (ubi tamen Vetus Parmensis habet *non*) et Ausonium Mosella v. 386. et alios passim. Sed *Non* magis placet, quia omissa prima litera utpote versus initio, ex *on*

facilior fuit lapsus in *an:* et ita legisse Domitium ex Nota ejus suspicor; quam more suo exscribit Bernartius. Vers. 70. pro *Anienus* in nonnullis codicibus invenit *Anien in* Domitius; unde legit *Anieni*, nulla syntaxeos habita ratione. Politianus Epist. VI, I. *Anien et* fonte; quod sane vix intelligo. Solus verum vidit Bernartius, *Anienus*, *Deus* fluvii Anionis, ut *Tiberinus* Tiberis. Propertius III, 7.

Accessit ripae laus, Aniene, *tuae.*

Mox v. 74. pro *Tiburnus* nonnullae Editiones habent *Tiberinus*, et hoc placet Gevartio et Politiano: Mureto et Calderino *Tiburnus*, *Genius* scilicet *Tiburis:* et hoc verum est, vel propter illum Horatii locum Carm. I, 7. ex quo suum hausit Noster,

Et praeceps Anio et Tiburni *lucus:*

Ubi per *Tiburni lucum* idem intelligit quod Statius per ista, *illa recubat* Tiburnus *in* umbra. Ita *Albulam* et *Anienum* Deos fecit, paulo ante. Parmensis *Anienis*, et *Tiburnus*; ut et Romana. Vers. 77. pro *algentia* quod recte restituit Domitius, in Parmensi est *algeona.*

[v. 78. pro *silvis Lycaeis*, Ven. *beatis.* ortus error ex charactere Longobardico, in quo non multum differentiae est inter scripturam harum vocum. EX ADD.]

v. 86. *arcesque* superbae
Anxuris] Lege, *superbi* Anxuris. Virgilius VII, 630.

Atina potens, *Tiburque* SUPERBUM:

Martialis Epigram. VI, 42.

Non mollis Sinuessa, *fervidive*
Fluctus Passeris, *aut* SUPERBUS *Anxur:*

Superbus nempe ob situm excelsiorem, quippe

IMPOSITUM SAXIS *late candentibus* Anxur,

ut de eo Horatius; qui *Tibur* etiam Epitheto *supini* donat i. e. *superbi.* Vide Cl. Bentleium ad Horat. Epod. I. v. 29. ubi forte legendum SUPERBI pro SUPERNI. Paulo supra v. 84. pro *Lucrinae* Vet. Cod. habet *Laciniae*, et ita legit et interpretatur Domitius; querente super hac re Politiano Epist. VI, I. Verum est *Lucrinae:* alteri Chorographia reclamat.

v. 89. AVIA *nimbosa revocabunt litora bruma*] Quaenam haec AVIA litora ad quae Vopiscus hiberno tempore secessit? non certe in Italia; ibi enim nulla *avia* litora; omnia quippe frequentata et bene cognita. Et tamen in Italia et ad mare Tyrrhenum haec litora esse oportet ex adjunctis. Vide enim: cedant, inquit Statius, huic Tiburtinae TUSCULUM et ARDEA et Villae ad lacum LUCRINUM, et FORMIAE; cedant etiam CIRCEII, et ANXUR et CAIETA: deinde haec AVIA *litora* cedere jubentur. cedant sane per me; sed prius noscamus quaenam sint. Nec longa disquisitio: nulla enim alia esse possunt praeter ANTIA *litora.* Haec igitur in sedem suam fidenter repono. Videtur Statius hausisse haec ex Ovidio Metam. XV, 716.

Minturnaeque graves, et quam tumulavit alumnus,
Antiphataeque domus, Trachas*que obsessa palude*,
Et tellus Circaea, *et spissi litoris* ANTIUM:

Omnia vides fere eadem: *quam tumulavit alumnus* est *Caieta*, Aeneae nutrix: *Trachas* est *Turracina* quae et *Anxur.* Bene vero *Antium litus*, ut *Istrum latus* Silv. IV, 4. *Partha manus* Ovid. Fast. *venena Colcha* Horat. Carm. II, 13. ubi vide Bentleium. Δελφὸς ἀνὴρ apud Aeschylum Eumenid. et Suidam. *Astur* equus Martial. XIV. 199. Miror unde Interpretibus in mentem venerit aliquid hoc loco de *Antio* comminisci: nam apud Domitium haec invenio: CEDANT QUAE TE] *Antium intelligit*, *quo* *g* *hieme secedebant Romani.* LITORA AVIA] *Sine portu: nam Antium portu caruit*, *ut scribit Strabo.* Quem subsequitur Morellus, et ex Lucretio adducit, AVIA *loca nullius ante trita solo: avia* litora, ἀλίμενα. Atqui *avia* litora non magis denotant *Antiana* litora quam *Tarentina*, quam *Asiatica*, quam *Inda.* Qualis haec est Fortuna in Veritatem incidere! qualis, nescire ubi incideris! Pro *litora* in Parmensi est *frigora.*

v. 90. Scilicet hic ILLI MEDITANTUR PONDERA mores] Quis interpretum haec intellexit? non Domitius, qui explicat; *Per talem secessum et amoenitatem componis animum ad gravitatem.* Ceteri tacent. Atqui quomodo *mores meditantur pondera?* num ergo reliqua parte anni LEVIS erat Manlius, GRAVITATEM *meditabatur* aestate cum in Tiburtinam secederet? hoc enim, si aliquid, innuere videntur voces, *meditari pondera.* Deinde, quare ILLI, et non potius TIBI? et infra enim et supra Manlium alloquitur: cur non hic? nisi forte vox ILLI cum *mores* conjungenda; quo facto, quaero adhuc QUI MORES? nihil enim, ne verbum quidem, de *moribus.* Inexplicabilia haec sunt quia corruptissima. Ex pulchra sequentium oppositione, *foecunda quies*, virtus *gravis* fronte *serena*, *sanus nitor*, *luxu carentes deliciae*, statim suspicatus sum sub his etiam acumen aliquod latere; quod, puto, erui, hoc modo; *Scilicet hic* HILARI MISCENTUR PONDERE *mores:* Elegantissima antithesis, *hilari pondere*, qua alibi utitur II, 3. v. 65.

HILARIS*que*, *tamen cum* PONDERE, *virtus:*

Et V, 2.

Tunc HILARIS probitas *et frons tranquilla:*

Et V, 3. v. 246.

Quid referam expositos, *servato* pondere, *mores?*

intelligit nempe istud quod hoc modo extulit Ausonius Parental. II.

Et gravitas comis, *laetaque serietas.*

Sil. Italicus VIII, 610. de Bruto:

Laeta *viro* gravitas, *et mentis* amabile pondus,
Et sine tristitia virtus.

Mores huic nostro interdum *animi indolem* denotant, aliquando *gravem et compositum vitae cursum et tenorem.* Facilis fuit lapsus ex ILARI, i. e. *hilari*, in ILLI; quo semel perpetrato pars reliqua versus periclitabatur. Contra apud Senecam Consol. ad Marciam c. XIII. pro, *ad Capitolium* HILARI *rediit vultu*, Gronovius ex codice Jureti restituit, *ad Capitolinum* ILLUM *rediit vultum.* Totus hic locus pulcherrimus est. Plinius Epist. IV, 3. *Nam* severitatem *istam pari* jucunditate condire, *summaeque* gravitati *tan-*

tum comitatis *adjungere*, *non minus difficile quam magnum est. Miscentur* pondere: ita Ad uxorem v. 93.

libertatemque Menandri
Quam Romanus honos et Graia licentia miscent.

Vers. 92. pro *sanus* Parmensis habet *satius*.

v. 95. Pliadumque *nivosum*
Sidus, et Oleniis *dignum petiisse sub* astris.]

Heinsius in Adversar. (ad finem Tibulli Edit. Broukhusianae) legit *Hyadumque:* prima enim in *Pliadum* semper producitur, utpote a Graeco Πλειάδες. Ovidius Met. XIII, 293.

Pleïadas*que*, Hyadas*que*, *immunemque aequoris Arcton.*

Ausonius Epist. XVIII, 24.

Qui numerant Hyadas Pleïadas*que simul.*

Noster Kal. Decembr. v. 21.

Non tantis Hyas *inserena nimbis*
Terras obruit aut soluta Pleias.

sic enim scribendum, non *Plias:* vide Celeberr. Burmannum ad Ovid. Fast. III, 105. Nihil tamen hoc loco mutandum temere. Primum enim, licet obvium esset Statio scribere *Hyadum*, vix tamen ita scripsisset, sed *Pliadum*, ut vitaret κακοφωνίαν istam et hiatum concurrentium vocum,

hiemes Hyadum*que nivosum*.

Deinde, solenne illi est defraudare diphthongum una litera. Ita Via Domit. v. 59. *Lecheo* pro *Lechaeo,* cum sit a Graeco λέχαιον. ubi fusius de hac re agam. Hic igitur *Pliadum* quasi Graecum esset Πλιάδες non Πλειάδες. Et ita sentientem invenio Politianum Epist. I, 20. Baptisto Guarino. Deinde, pro *Oleniis astris* Idem (Heinsius) ibidem legit *Olenii astri.* Sed sui certe oblitus erat Vir acutissimus cum haec scriberet. Vide enim constructionem: *per* Aegeas hiemes et sidus Pliadum, et *sub* Olenii astri sc. *sidus.* Atqui primo dixisse debuit sub *sidere* (non *sidus*) Olenii astri: istud enim usitatius. Deinde quid est *sidus astri?* nonne idem quod *sidus sideris?* certe: *astrum* enim et *sidus* Poëtis idem sunt. tolerandum foret si dixisset sub *sidere* Olenii *hoedi* vel *Capellae;* sed non *astri*, cum *sidus* Olenium sit *astrum* Olenium. nihil igitur mutandum. Totus vero locus ita distinguendus esse videtur:

Haec (per et Aegaeas hiemes Pliadumque nivosum
Sidus et Oleniis dignum petiisse sub astris,
Si Maleae credenda ratis, Siculosque per aestus
Sit via) cur oculis sordet vicina voluptas?

uno spiritu continuanda sunt quae in parenthesi posita vides. *dignum* petiisse, Graecismo eleganti, pro *cum dignum sit* petiisse: ἄξιον ὂν pro ἀξίου ὄντος. passim apud Platonem habes in Libris de Repub. et alibi; ut et apud ceteros scriptores Graecos. Si plenam στιγμὴν ponas post *via*, reliqua nimis abrupta erunt et non cohaerentia: melius, credo, post τὸ *astris:* et ita edi curavi. Pro *Pliadum* in Parmensi invenio *placidum.* Versu proxime praecedenti *Senior Gargettius* est *Epicurus:* vide ad Eq. Max. v. 101. Martialis Epigr. VII, 69. de Theophila:

Hanc sibi jure petat magni senis Atticus hortus:
Nec minus esse suam Stoica turba velit.

Scaliger ad Cirin Virgilii hunc Statii hemistichon ita citat,

cultoque senex Gargettius horto:

memoriae errore, cui nimis fidebat Vir maximus.

v. 103. *Liventem Satiram nigra rubigine* turbes] Boxhornius Epist. ad Gronov. legit *nigrae* rubigine *turbae*, voce *tollas* ἀπὸ κοινοῦ intellecta, ut sit, *sive* tollas *chelyn ad heroa robora, sive* tollas satiram *liventem rubigine nigrae turbae.* Male: licet enim recte et proprie dicas TOLLERE chelyn ad *heroa* robora, poëma epicum, *grande* et sublime opus; non tamen ad *satiram* TOLLERE chelyn eadem proprietate potes dicere. Gevartius affirmat certo certius legendum esse *turpes:* ego certo certius scio non ita esse legendum: *turpare* enim Satiram est *dedecorare*, ut in isto loco Thebaid. X. ubi hae voces pariter confusae erant,

Summumne hoc cladibus, inquit,
Deerat, ut afflictos turparem *ego proditor Argos?*

ita ex MSS. recte emendat Gevartius. Quid vero? an probabile est Statium, dum amicum suum et Patronum Manlium laudat ob multifarias in scribendo dotes, eo insolentiae processurum esse, ut eodem tempore illum Satiram *turpare* et *dedecus esse* Satirae diceret? certe politissimi ingenii vir Gevartius nunquam tale quicquam admisisset in Patronum suum Auberium. Ne tamen frustra in hoc loco quaerat harum vocum commutationem, dabo illi illustre exemplum ex Apuleio Metam. I. p. 14. Edit. Pricae. *Sic denique eum* vitalis *color* turbaverat, *ut mihi prae metu* etc. Ubi Pricaeus: „De voce *turbaverat* quae„rendum; ego hic me non expedio.“ Nec mirum: non enim in sola voce *turbaverat* latuit hujus loci difficultas. Omnia tibi expedita spondeo, modo legas, *Sic denique eum* letalis *color* turpaverat, *ut mihi prae metu* etc. *letalis color* est quem paulo ante dixerat *buxeum pallorem: mortis colorem* Sil. Italicus VI, 409.

Labitur, et gelidos mortis color *occupat artus.*

Stygium colorem XII, 244. *morti similis color*, apud Senecam Hippol. v. 586. Iterum Silius VII, 631.

Volvitur exanimis, TURPAT*que decora juventa*
Ora novus pallor.

vide et Lucan. VII, 129. hujus oppositum est *vivus color* Claudiano de Bel. Get.

vivus*que redit* color *urbibus aegris.*

Sed hoc obiter: majore enim molimine nos vocat Gronovius, qui Diatr. c. XI. et L. more suo, hoc est erudite, defendit et explicat istud *turbes*, nempe ex notione vocis *Satirae*, quae nihil aliud est, inquit, quam scriptum pro arbitrio *varia* complectens: ita *Lex satira* vel *satura*, quae una rogatione *multa* et *varia* comprehendebat, νόμος πολλὰ περιέχων, ut est in Glossis. ita *per saturam fieri* dicitur fere quicquid *confusanee*, *inordinate*, *multiplici* rerum et

operum *mixtura* conficitur. *Satira* carmen olim rude et histrionicum, in quo *multa variaque* risus excitandi gratia *miscebantur:* cui primus Lucilius *dentem* addidit et licentiam Veteris Comoediae. Duo igitur sunt quibus constat Satira Luciliana, *Ordo turbatus et confusaneus*, et, *Insectatio vitiorum per sales et jocos acerbos:* quae summa cum eruditione et judicio expressit hoc versu Statius,

ℊ*Liventem* satiram *nigra rubigine* turbes:

cum enim Satiram *nigra liventem rubigine* facit, posterius; cum *turbari* eam, prius innuit: *turbare* enim *miscere* est, *miscellum opus facere.* adeo ut recte dicatur *turbare* Satiram, quia in Satira *turbatur*, seu *turbando*, id est, *miscendo* fit opus *confusaneum.* Haec est Gronovii Argumentatio, haec loci hujus Explicatio; quae, sive vera seu falsa, certe eruditissima est. Et quid aliis factura sit nescio: mihi quidem non placet, nisi probari posset Manlium hunc *more Luciliano* Satiram scripsisse: hoc enim pro concesso sibi sumit Gronovius. Lucilius forte recte dici potuit *turbare* Satiram, id est, *turbando* et *miscendo* varia, *scribere* satiram, (licet hoc quoque subobscurum putem;) Satirae vero facies Statii tempore longe diversa fuit ab illa aevi Luciliani, prout omnibus notum: unde sequitur, ut, etiamsi Lucilius *turbarit* satiram, non tamen quicunque Satiram scribit dici possit satiram *turbare*, nisi ad Exemplar Lucilianum se componat: quod de hoc Manlio probatum esse oportuit. Mihi multo magis arridet Scriverii *vibres* pro *turbes*, ut *vibrare* iambos apud Catullum. Sed quid moror? verum puto,

Liventem satiram nigra rubigine tingas:

eo magis quod syllabae *tur* et *tin* iisdem calami ductibus constant, et literae *b* et *g* saepissime commutentur, ut supra *albentes* pro *algentes*, *turbidus* et *turgidus* perpetuo in MSS. Proprie vero *tingere* rubigine, de *Satira*, ut *tollere* chelyn de carmine Epico: Martialis Epigr. X, 33.

Ut tu, si viridi tinctos aerugine *versus*
Forte malus livor *dixerit esse meos*, etc.

Et VIII, 3.

At tu Romano lepidos sale tinge *libellos.*

Ovidius Epist. ex Pont. III, 3.

Ergo alii noceant miseris, *optentque timeri*,
Tinctaque *mordaci spicula* felle *gerant.*

ita *malignitas* veneno *tincta* apud Senecam De Vita Beata, c. XVIII. *nec* malignitas *me ista multo* veneno tincta *deterrebit ab optimis.* Sed quod mihi maxime persuadet hunc versum antiquitus ita lectum fuisse est locus Alcimi Aviti Lib. de Laud. Virginitat. v. 299. ubi Statium videtur exscripsisse,

Livida *ne facies* pulla rubigine tingat.

vide quam similis est Aviti versus, et Statii

Liventem *Satiram* nigra rubigine tingas:

cujus constructio est, *tingas nigra rubigine*, non *liventem nigra rubigine. liventem* satiram, *malignam* et *invidam.* Si adhuc adhaereas eruditae lectioni *turbes*, ablegandus es ad erudite obscuros scriptores Afros, Tertullianum, Arnobium, Apuleium et similes. Hunc vero locum imitatur Ausonius Professor. 1, 13.

Sive *Panegyricis* placeat contendere *libris*
In Panathenaïcis tu numerandus eris;
Seu *libeat fictas ludorum evolvere lites:* etc.

vulgo legitur *Panegyricos libros:* sed recte emendavit Tollius, cum manifesta sit hujus loci Statiani imitatio.

v. 104. *Seu tua non* ALIA *splendescat epistola cura*] Recte Gevartius *non* ALTA cura. Intelligit *simplicitatem* styli Epistolaris. In hanc rem egregie Seneca Epist. LXXV. *Qualis sermo meus esset si una sederemus aut ambularemus, illaboratus et facilis; tales esse Epistolas meas volo, quae nihil habeant accersitum aut fictum.* Pro *tua* legendum *tibi* ut in Soter. pro Gallico v. 29.

Seu cum tibi *dulcis in artem*
Frangitur et nostras curat facundia *leges.*

Ovidius Remed. Amor. v. 403.

Quamlibet invenias, in qua tibi *prima voluptas*
Desinat:

Ita recte dedit Heinsius pro *tua.*

v. 105. *Digne Midae Croesique* BONIS *et Perside gaza*

Macte BONIS *animi!*] Vix fieri potest ut bis eadem voce ita utatur Statius, et in diversa significatione; praesertim cum nullum acumen sit, nulla venustas in hac repetitione. Aut fallor aut ita scripsit,

Digne Midae, Croesique opibus, *et Perside gaza,*
Macte bonis animi!

Propertius III, 18.

Nirea non facies, non vis exemit Achillem,
Croesum *aut Pactoli quas parit humor* opes.

Ausonius Epigram. LIV.

Nam quaecunque habui mecum fero: quum nihil ipse
Ex tantis tecum, Croese, *feras* opibus.

Eumenius Orat. Pro Rest. Schol. c. 16. *Quid (mihi) cum illis* opibus *aut Midae regis aut* Croesi? etc. Martialis Epigr. XI, 6.

ℊ*Ardua res haec est* opibus *non tradere mores,*
Et cum tot Croesos *viceris, esse Numam.*

Nec metuas de ultima syllaba in voce *opibus.* Virgilius Aen. IV, 64.

Pectoribus inhians spirantia consulit exta.

Auctor Consol. ad Liv. Aug. v. 163.

Miscebor cinerique cinis atque ossibus ossa.

Innumera hujus generis apud poëtas occurrent.

v. 109. *Sic omni* DETECTUS *pectora nube*] Heinsius Not. ad Claudian. Praefat. Lib. 1. in Rufinum legit DETERSUS; et ita olim emendaveram. Satis exemplorum ibi habes; quibus tamen hoc addas licet ex Sidonio Apollinari Carm. VII, 134.

Torpentia tolle
Lumina, detersam mentem *caligo relinquat:*

hoc est, Sis *omni detersus pectora nube.* Eleganter Alcimus Avitus lib. V, 426.

Tertia nocturnos detterserat *hora liquores,*
Et matutinas scandens sol vicerat umbras.

tergere alicubi eodem sensu.

ECLOG. IV.

V. 3. *Conciliata* cadit] Optime Barthius *redit:* nihil verius. notum istud Virgilii,

Jam redit *et Virgo*, redeunt *Saturnia regna*.

Noster Silv. V, 2.

Quo Pietas *autore* redit, *terrasque revisit*.

Claudianus de Bello Gildon. v. 4.

Concordia fratrum
Plena redit.

Calphurnius Siculus Eclog. I. v. 43.

Et redit *ad terras tandem squallore situque*
Alma Themis *posito*.

Claudianus in Rufinum I, 51.

en aurea nascitur aetas,
En proles antiqua redit!

Sequentia imitatur Ausonius Idyll. XXXIII, 14.

festumque diem dubitataque *cernam*
Sidera, *deposito prope conclamatus in aevo*.

v. 7. *damnosaque fila* senectae
Exuit] Sibi ipsi contradicere videtur; infra enim v. 52. dicit hunc Gallici morbum non *Senectae* deberi, sed *laboribus* et negotiis civilibus et curis pro Caesare:

NON *illud* CULPA SENECTAE
(Quippe ea bis senis vixdum orsa excedere lustris)
SED LABOR *intendens* etc.

quomodo ergo haec concilianda? dicam tibi. *Senecta* hoc loco non primaria sua significatione ponitur pro eo quod in hominibus *Senectutem* dicimus, Graecis τὸ γῆρας; sed translata, pro membrana illa seu *vernatione* (ut eam vocat Plinius) quam serpentes quotannis deponunt: ideo dicit *fila* et *exuit*; unde erudite Virgilius Aen. II, 473. Nunc positis novus *exuviis:* et Noster Theb. IV, 97. in eadem comparatione.

ceu lubricus alta
Anguis humo verni blanda ad spiramina solis
Erigitur, liber senio, *et squallentibus annis*
Exutus, *laetisque minax interviret herbis:*

ubi vides *senium*, idem quod *senectam*. Vide et Georg. III, 437. ubi *juventa* nitidum describit postquam has *exuvias* deposuerit. Plinius XXIX, 5. Anguium *adeps aerugini mistus ruptas oculorum partes sanat; et membrana* (inde *fila* Statii) *sive* senectus *vernatione* exuta *claritatem facit*. vide et lib. VIII. 31. et IX, 30. et passim. Tibullus Eleg. I, 4.

Serpens novus exuit *annos*.

Eadem metaphora Martialis Epigr. V, 7. de Roma:

Taliter exuta *est veterem nova Roma* Senectam.

Apuleius Apologia: *Quibus tamen in alio libro quem De Invidentibus Animalibus conscripsit* (Theophrastus,) *remedio esse ait* exuvias stellionum, *quas velut* senium, *more ceterorum* serpentum, *temporibus statutis* exuant. *Damnosa* fila Senectae sunt, fila *damnosae* senectae, ut apud Ovid. Trist. III, 7.

Injicietque manum formae damnosa senectus:

Et Metam. XIII, 517.

Quidve moror? quo me servas, damnosa senectus?

Vide autem proprietatem et eruditionem Statii in voce *melior*, quae denotat idem quod *junior: juventam* enim aetatem *bonam* dicebant Antiqui. Ovidius Art. Amat. II, 665.

Praecipue, si flore caret, meliusque *peractum*
Tempus, *et albentes jam legit illa comas*.

Et III, 65. huc alludit,

Utendum est aetate: cito pede labitur aetas,
Nec bona *tam sequitur quam* bona prima *fuit*.

Prudentius Cathemer. in Exeq. Defunct. v. 93.

Sic corpora mortificata
Redeunt melioribus annis:
Nec post obitum recalescens
Compago fatiscere norit.

Claudianus De Bel. Gild. v. 208.

Dixit et adflavit Romam meliore juventa.

Et hoc sensu intelligendum istud Martialis Epigr. IX, 12. de Earino:

Nomen cum violis rosisque natum,
Quo pars optima *nuncupatur anni:*

Ver scilicet, *Ἔαρ. ver* enim anni quasi *juventus:* ideo *optima*. Seneca Herc. Fur. v. 849.

pars tarda gradiens senecta
Tristis, *et longa satiata vita:*
Pars adhuc currit melioris aevi:
Virgines nondum thalamis jugatae etc.

Ovidius Ibide v. 441.

Dumque redire voles aevi melioris *in annos*
Ut vetus Admeti decipiare socer.

Huic contrarium *mala aetas* seu senectus. Afranius Vopisco apud Nonium in voce *Senium:*

Mala aetas *nulla delinimenta invenit*.

Sed satis horum.

v, 10. *fora turbida* questu
Confugiunt.] Mallem,

Inque sinum quae saepe tuum fora turbida questum
Confugiunt.

confugiunt *questum*, ut *dormitum* dimittitur, Horat. Epist. I, 7. ire *dejectum* monumenta regis Carm. I, 2. Noster Theb. VI, 657.

qui Tyrias dejectum vaditis *arces*.

ita *ultum* insurgunt Theb. IX, 9. Hyginus Fab. LXIII. *Cum Acrisius rescisset eos ad Polydectem morari*, repetitum *eos* profectus est. *fora turbida* ut *loca turbida* Virgil. VI, 534. sine substantivo causae, ut loquuntur Grammatici. Sed Pietat. Abascant. occurrit, ex Heinsii emendatione,

Aegra *domus* questu,

pro *Nigra:* nihil igitur mutandum.

[v. 11. *legesQUE*, *urbesque ubicunque togatae*. Vetustae Ven. Parm. et Rom. omittunt prius QUE: ut iam videam verissimum esse quod olim suspicabar, nempe pro *questu* versu praecedente legendum esse questum:

Inque sinum quae saepe tuum fora turbida questum
Confugiunt leges; *urbesque ubicumque togatae* etc.

leges, quae in sinum tuum confugiunt questum (ut quererentur) *fora* esse *turbida*, et ideo locum et honorem illis non esse. Tacitus Annal. I. 2, *invalido* legum *auxilio, quae vi, ambitu, postremo pecunia* TURBABANTUR. EX ADD.]

Sequitur, v. 13. nosterque *ex ordine collis Confremat.* ita edidit Domitius cum in suis Codicibus invenerat *nosseque.* Male tamen; cum haec de *uno* colle non posse intelligi satis indicant illa *ex ordine*, quae (ut bene notat Salmasius Epist. Cl. ad Gronovium) „in rebus numeri contiguis et quasi in ordine euntibus tantum poni licet. Sic apud illum (Virgilium) „*Septem totos* ex ordine *menses:* item, *Quinctiam* „*veterum effigies* ex ordine *avorum.* Legebatur fortean antiquitus in libro vitiose descripto *se nosque:* „unde sequentes per transpositionem scripsere *nos* „*seque.* Omnino a manu poëtae fuisse putem, seni„que *ex ordine collis Confremat*, id est, *seni colles* „urbis ex ordine confremant. Sed quare *senus*, in„quies, cum sint *septem?* immo *seni* tantum erant „intra Urbem: nam *Vaticanus* collis trans Tiberim, „nec olim habitatus erat nec ad urbem pertinebat, ut „inter omnes convenit, et clare id docuit Onuphrius „in urbis Romae descriptione. *Senus* ergo *collis* „*confremat*, qui intra urbem scilicet: *ex ordine*, id „est, *contigue* et sine ulla *interruptione.* Alias si „admittere et illum voluisset, poëta potuisset dicere, „*septenusque ordine* collis.“ Haec Vir Summus, ingeniosa quidem sed nequaquam vera: redarguitur enim a perpetuo more Statii et omnium aliorum scriptorum, qui nunquam (quod sciam, et nulla exempla attulit Salmasius) SEX, semper SEPTEM montium seu collium mentionem faciunt. Ita Equo Max. ex conjectura mea,

Septem *per* culmina *multus*
It fragor.

Silv. IV, 1.

Et septemgemino *jactantior aethera pulset*
Roma jugo.

Via Domit. v. 26.

Septem montibus *admovere Baias.*

Geneth. Lucan. v. 45.

Sed septem juga *Martiumque Tibrim:*

Et ita semper et hic et alii poëtae quorum loca adducere non necesse est. *Sep*ℊ*tenusque ordine collis* huic incommodo mederetur; sed nimis longe recedit a vulgata scriptura, ut ipse fatetur epistola proxima. Nam quod alibi, Epist. 96. conjecerat *nos seque* ex ordine, mentione dignum non putarem nisi esset Salmasii. Latet aliquid quod conjectura non possum assequi. Antiquitati autem concedamus, ut ex duobus falsis lectionibus Vetustior praeferatur: et ideo in Contextum readmisi *nosseque:* quod et habet Edit. Parmensis. [Ven. *nos teque.* desperatissimus adhuc locus. EX ADD.] Supra v. 11. pro *urbesque ubi* cunque *togatae* Gronovius ad Plauti Aulular. II, 2. v. 21. legit, ubi *quaeque:* recte, credo, propter locum Virgilii Aen. VII, 400.

Io Matres, *audite* ubi quaeque, *Latinae:*

quem imitatur Statius. Vide Gronovium ad locum Plauti. et ita Theb. XII, 22.

Itur in exsanguem populum bellique jacentis
Relliquias, qua quemque *dolor luctusque, cruenti*
Exegere duces.

Ubi MS. Petrensis habet *quacuque:* male. Claudianus de Nupt. Honor. et Mar. v. 204.

Vos, pennata cohors, quo quemque *vocaverit usus*,
Divisa properate manu:

ita recte emendat Heinsius pro *quocunque.* Vide eum ad locum.

v. 23. Docto *nec enim sine* carmine *tantus*] Nonnullae Edit. *numine* pro *carmine:* recte. sed quid est DOCTUM *numen?* Non, inquit Statius, Phoebum aut Musas invocabo, sed Te, Gallice: Tu sis *propitius:* numinis enim instar habes; et hoc *propitium* experti sunt Centumviri. Scripsit Statius,

DEXTRO *nec enim sine* NUMINE *tantus:*

infra v. 66.

Nam neque plebeiam aut DEXTRO sine NUMINE *cretam*
Servo animam:

Silv. I, 2. v. 32.

adhuc optas, *permissaque* NUMINE DEXTRO
Vota paves:

Thebaid. II, 152.

Egregii juvenum, quos non sine NUMINE *regnis*
Invexit nox DEXTRA *meis:*

ubi nonnulli Codices pro DEXTRA legunt ATRA et ita Editiones pleraeque; non bene: NOX DEXTRA *invexit non sine numine*, est *nox invexit* DEXTRO *numine*, more Statiano. Iterum Theb. VI, 49.

Nunc aliam prolem mansuraque numine DEXTRO
Pignora.

Mox, *excludat* sitim est *non admittat* vatis sitim, vel vatem sitientem. Pro *potior*, quod verum est, olim legebatur *potius.* emendavit Nicolaus Faber. Nugantur qui pro *tantus*, quod et in Parmensi invenimus, legunt *cantus.* Domitii suspicor hanc esse interpolationem.

[v. 26. *Excludat Pimplea sitim.* Heins. ad Ovid. Met. I, 504. scribi vult, *Excludas*, *Pimpleï*, *sitim.* et ita Surrent. Poll. v. 37. pro *Et superet Pimplea sitim*, *superes Pimpleï.* Sed non opus est. *Pimplea* enim, *Πίμπλεια*, *fons* est hoc loco, non *Musa.* Vide satis exemplorum hujus vocis apud Cl. Bentleium ad Horat. Carm. I, 26. v. 9. Veneta autem Edit. non *Pimplea*, sed *Piplea* habet: ut et in supra citato loco Surrent. Poll. *Et superet Piplea sitim,* non *Pimplea.* Sic in Epigram. Catulli:

Mentula conatur Pimpiaeum *scandere montem:*

eadem Edit. habet *pipellum*, pro *Piplaeum.* vide Varronem et Hesychium, citatos a Bentleio. et huic forte scripturae alludit locus ille Apuleii Metam. II. *Sic in*

modum superbi juvenis Adoni, vel musteluatis pipletis *laceratus atque discerptus, domo proturbor.* haec est lectio antiquissimorum librorum. Heinsius vero ad Ovid. Met. I, 504. legit, *juvenis Aonii vel Musae nati Pimpleïdis*, et interpretatur de Pentheo et Orpheo discerptis a Bacchis. Legendum puto *juvenis Edoni*, i. e. Orpheos: et sub voce *pipletis* forte latet nomen *Eupolidis: miselli vatis Eupolidis*, pro *musteluatis pipletis:* vel tale aliquid. nota mors Eupolidis. EX ADD.]

v. 29. CUM *struis orsa modis seu* CUM *tibi*] Heinsius ad Val. Flaccum V, 85. ex vetusta Parmensi Edit. legit

QUA *struis orsa modis, seu* QUA *tibi* etc.

quam lectionem exemplis abunde confirmat. addas hoc ex Plin. Epist. X, 18. *Apud me milites et pagani a quibus justitia ejus et humanitas penitus inspecta est, certatim ei* QUA *privatim*, QUA *publice, testimonium retribuerunt.* Sequitur, *et* nostras curat *facundia* leges: id est, ut optime Domitius, *servat leges poëtarum.* Non igitur audiendus Tollius, cujus (ut ipse ait) *nolente fere animo properans lingua legebat,*

nostra currit *facundia* lege:

Not. ad Auson. Professor. III. licet maxime faveat huic conjecturae Parmensis Edit. quae habet *nostra currat* facundia leges.

v. 41. *Non labente Numa*] Quomodo *felicem Curiam* vocat moriente Numa! inquit Gevartius: cui perplacet Heinsii conjectura haec,

Non labente Numa timuit sic curia, VEL SIC
Pompeio; nec celsus eques nec femina Bruto:

Non recte, opinor. Quippe proculdubio τὸ *celsus eques* referendum est non ad Brutum, sed Pompeium, qui *Equestris ordinis* erat, et proinde ab iis semper favebatur. Recte se habet vulgata lectio: FELIX enim proprium et perpetuum epitheton *Curiae.* Noster Silv. IV, 4. v. 76.

Jam te blanda sinu Tyrio sibi curia FELIX
Educat:

ita enim legendum esse pro *gloria* felix, ad locum probabo. *Hoc illud*, v. 43. est ex Virgil. Aen. IV. *Hoc illud, germana, fuit?*

§ v. 49. *Sic mixto reverentia* FIDIT *amori*] Inutilis prorsus et nullius sensus sententia. Hoc voluit: Sic Amor et Reverentia miscentur. Scripsit igitur,

Sic mixto reverentia SE DAT *amore;*

SE DAT, ut in Equo Max. v. 42.

Et queis SE *totis Temese* DEDIT *hausta metallis;*

Silv. II, 2. v. 37.

Et superet Pimplea sitim, largeque volantis
Ungula SE DET *equi.*

V, 3. v. 71.

Sed nec modo SE *natura dolenti*
Nec pietas injusta DEDIT.

Amat hanc phrasin Statius; a quo eam mutuatus est Ausonius Mosella v. 448.

Ast ego quanta mei DEDERIT SE *vena liquoris.*

Plinius Epist. VIII, 20. *Idem lacus in flumen egeritur; quod ubi* SE *paulisper oculis* DEDIT, *specu mergitur, alteque conditum meat.* Silius Italicus III, 149.

Te quoque magna manent suscepti praemia belli
DENT *modo* SE *Superi.*

Noster Silv. IV, 8.

SE *juveni laetam* DAT *virgo parenti.*

Seneca de Ira III, 7. *Ingentia (negotia) et supra mensuram agentis nec* DANT SE *facile, et si occupata sunt, premunt atque adducunt administrantem.* Ex Virgilio sumsit Noster, Georg. I, 287.

Multa adeo gelida melius SE *nocte* DEDERE.

Ovidius Fastor. I.

DA *mihi* TE *placidum, dederis in carmina vires.*

Cicero de Oratore II, 44. *Si* SE DANT, *(judices) et, ut ante dixi, sua sponte, quo impellimus, inclinant atque propendent, accipio quod datur, et ad id unde aliquis flatus ostenditur, vela do.* Reverentia *se dat* MIXTO *amore*, est *Reverentia* MIXTA *amori seipsam praebet:* quam etiam verborum constructionem amat Noster, et ceteri omnes Poëtae. vide Bentleium ad Horat. Carm. IV, 1. Pro *mixto* Rom. habet *miti.* Sequitur, Ipsa *etiam cunctos gravis inclementia fati Terruit.* non video quare *Ipsa*, tam emphatice. forte scripsit, Quinetiam *cunctos gravis* etc. Praeceps *juvenile*, hoc est, *magnum* praecipitium; a Graecis sumtum, qui ponunt τὸ νεανικὸν pro τὸ μέγα, ut bene Gevartius. *praeceps immane* Juvenalis Sat. X, 106.

unde altior esset
Casus, et impulsae praeceps immane *ruinae.*

v. 55. vigiles*que suo pro Caesare curae,*
Dulce opus] Ita omnes editiones: recte; nec minimum est difficultatis. Quo magis miror quando lego apud Gronovium Diatr. c. XII. „Perspicuum est „scripsisse poëtam, vigilis*que suo pro Caesare* cu„rae *Dulce opus:*" ut sit, dulce opus *vigilis curae.* Nihil minus. *Vigiles curae* sunt casus recti, *Dulce opus* ejusdem casus, per Epexegesin, seu Appositionem. Nihil frequentius. Surrentin. Pollii v. 30.

Inde per obliquos erepit porticus *arcus,*
Urbis opus.

Theb. XI, 98.

Sed fratrum (licet alma Fides Pietasque repugnent,
Vincentur,) fratrum stringendi cominus enses;
Grande opus.

Seneca Consol. ad Polybium c. XXVII. *Non audeo te usque eo producere, ut fabellas quoque et Aesopeos* logos, intentatum *Romanis ingeniis* opus, *solita tibi venustate connectas.* Plinius Nat. Hist. XXXIV, 8. *Hujus sunt saltantes* Lacaenae, emendatum opus. Gratius Cyneget. v. 186.

At clamore citat, quos nondum conspicit, apros,
Aetola quaecunque canis de stirpe; malignum
Officium.

ita legendum; vulgo *clangore.* verum est *clamore*, ut ora *clamosa* Molossi, apud Lucan. IV, 440. et Ovid. Halieutico v. 78. Et produnt *clamore* feram: de ca-

nibus. Tibullus Eleg. II, 6. v. 25. de praedatore loquens:

Cui lapis externus curae est, urbique tumultus
Portatur validis mille columna *jugis :*

Ita legendum: depravavit politissimus Broukhusius legens et edens, Quid *lapis externus curae est?* abrupte et nulla connexione. Scriptum erat *Quoi*, antiquo more pro *Cui:* unde fecerunt *Quid.* Vide locum et mecum senties. Sed nimius sum in re clara. Supra, *imperium animi* in membra, ut apud Sallust. de Bel. Cat. initio: animi imperio, *corporis servitio magis utimur.* eleganter M. Seneca Praef. Controv. I. de Porcio Latrone: *Nesciebat ℊ dispensare vires suas, sed* immoderati adversum se imperii *fuit.* Vers. 56. pro *subrepsit* N. Heinsius ad Ovid. Met. VII, 155. citat *subrepit:* memoriae, opinor, errore. Vers. 57. pro *pigrae* oblivia vitae, legendum *pigra* oblivia, ut Theb. X, 89.

Limen opaca Quies et pigra Oblivia *servant.*

Vita non erat *pigra*, sed *oblivia:* et si *oblivia* PIGRAE *vitae* in artus subrepsissent, *sanus* fuisset: adeo ut haec lectio sensui contradicat. Sic *jucunda oblivia* vitae Horatio Epistolis. *Inertia vitae* pro *somno*, apud Virgilium Culice v. 384.

Hunc ubi sollicitum dimisit inertia vitae.

v. 59. *Signat* Apollineos sancto] Hoc omnem ταυτολογίαν superat: si enim *Apollinei* sunt luci, a quo quaeso nisi ab *Apolline* cognomen istud habere potuerunt? idem est ac si dixisset, Deus qui signat *Apollineos* lucos cognomine *Apollinis:* quod certus sum Statium nunquam dicturum fuisse. Lege,

Tunc deus Alpini qui juxta culmina dorsi
Signat Apollineo sanctos *cognomine lucos.*

Jam vero vides necessitatem vocis *Apollineo:* si enim solum dixisset *deus qui signat lucos* SUO *cognomine,* non omnes intellexissent quemnam Deorum designare voluit: haec vero vox significationem determinat. Apollo Vercellis (ex quo oppido, opinor, ortus Gallicus) colebatur: inde *Apollineae* Vercellae Martial. Epigr. X, 12.

v. 61. Praegressusque moras etc.] In toto Statio vix unus et alter hoc inquinatior locus. Totum adponam, sicut in vulgatis legitur:

Respicit, heu tanti pridem securus alumni,
Praegressusque moras: *huc mecum Epidauria proles*
Hinc alti *gaudens datur adgredienda facultas.*
Ingentem recreare virum tentemus *adorti.*
Tendatis *jam fila colos*, *nec fulminis atri*
Sit metus: has ultro laudarit *Juppiter artes.*

Editiones multae ita legunt et distinguunt hunc locum, nisi quod Aldina et eam secutae nonnullae habent *Progressus*, et *tencamus* pro *tentemus.* Parmensis *Progressus moras:* Romana, *morans:* et, *hinc* mecum. Multum sudabit quisquis haec interpretari conabitur. Alii legunt *Progressusque morans*, alii, *Praegressusque moras;* quod explicant, *statim, sine mora.* Et hoc retinet Gevartius; non male ad sensum, sed phraseos desunt exempla, et deerunt si recte auguror. Quid multa? scripsit Statius,

Respicit, heu pridem tanti securus alumni
Perpessusque *moras: Huc mecum* etc.

pati et *perpeti moras* pro *morari* probum est. Noster Achill. I, 126.

Jamdudum tacito lustrat Thetis omnia visu;
Nec perpessa moras, *Ubinam mea pignora, Chiron,*
Dic, *ait.*

Tacitus Annal. II.] *Neque tamen mitigatus Piso et vix dici* moram perpessus, *linquit Germanicum, praevenitque.* Plinius Panegyr. Perpessus *es longum illud comitiorum carmen*, *nec jam irridendam* moram. Hunc Statii locum imitatur Claudianus Epithal. Pallad. et Celer. v. 55.

Ille refert: Equidem dudum te, Diva, morantem
Mirabar, *quod adhuc* tanti secura *maneres*
Conjugii.

Deinde legit Gevartius,

Huc mecum, *Epidauria proles,*
Huc altis *gaudens; (datur aggredienda facultas.)*

probum *Huc* pro *Hinc*, Sil. Italicus XV, 359.

Huc *decus*, huc, *nostrum.*

Et X, 87.

Huc *tela*, huc, *inquit*, *dextram implorantibus adfer.*

Claudianus in Rufin. II, 498.

Huc, *Superum labes*, huc, *insatiabilis auri*
Proluvies, *pretioque nihil non ause parato.*

Nemesianus Cyneget. v. 99.

Huc *igitur* mecum, *quisquis percussus amore*
Venandi, *damnas lites:*

Ubi pariter omnes Codd. habent *Hinc* igitur. Probum etiam *altis* gaudens, id est, *magnis* et *arduis*, ut Virgil. Georg. III, 42.

Te sine, *nil* altum *mens inchoat.*

Seneca de Provident. c. V. *humilis [et inertis est tuta sectari: per* alta *virtus it.* Tacitus Annal. IV. *Optumos quippe mortalium* altissima *cupere.* Livius I, 34. *Excelsa et* alta *sperare complexa virum jubet.* Ita, *gaudet* patientia *duris* apud Lucan. IX, 403. ℊ fidere *laetis* Theb. XI, 551. *Aspera* amans Scaevola, Sil. Italicus IX, 371. aegra *laetis* Invidia, Theb. I, 126. et ubique exempla in utriusque generis scriptoribus. Nec exempla adduxisse opus fuisset, nisi Gronovius Diatrib. c. II, et XXXVIII. defendisset *alti* gaudens: quod quidem Latinum est (sive Graecum mavis) minime tamen huic loco congruum. Deinde distinguendum,

datur adgredienda facultas
Ingentem recreare virum:

Per se patet: et si non pateret, hoc tamen postularet vox *facultas*, quae verbum infinitivum post se fere trahit. ita Silv. II, 1.

ne puero dura adscendisse facultas.

Theb. IV, 513.

et nobis saevire facultas.

XII, 36.

nec certa facultas
Noscere *quem miseri vitent calcentve cruorem.*

passim invenies. Hucusque progressis, facile fuit ista restituere

tentemus *adorti.*

Tendatis *jam fila colos:*
praesertim cum pro *tentemus* (quod Bernartii est) antiquiores Parm. et Rom. habeant *teneamus*. Lege,
teneamus *adorti*
Tendentes *jam fila colos.*
teneamus colos, ut Silv. III, 1. v. 171.
Parcarum fila tenebo,
Extendamque colos:
id est, *inhibebo.* Lucanus III, 392.
quantum est quod fata tenentur!
Idem II, 299.
jurat ignibus atris
Inseruisse moras, constructoque aggere busti
Funereas tenuisse *faces:*
ita legendum puto; vulgo sine sensu, Inseruisse *manus*, et *Ipsum atras* tenuisse faces. Vide elegantissimum locum. Huic contrarium *praecipitare colos* Theb. V, 150. et Rutilio Itinerar. II, 56. *Tendentes* jam fila, id est, dum adhuc *vivit*, dum *superest Lachesi quod* torqueat, ut eleganter Juvenalis Sat. III. Si hoc sensisset summus Gronovius, nunquam defendisset vulgatam, quemadmodum facit Diatr. c. XXXV. ubi ait, „Statius alloquitur ipsa *fila*, ut alibi *carinas*. „*Fila* autem dicuntur *tendere colos*, quamdiu *tendun*„*tur* vel tensa sunt *a colis*, non abrupta." Si hoc admittimus, quidvis defendi potest: et expectabo ut pro *Parcae nent fila* aliquis dicat *fila nent Parcas:* aeque probum utrumvis. Sequitur,
has ultro laudarit *Juppiter artes:*
Domitius in suis Codicibus invenit *laudarit*, unde fecit *laudarit.* verius erat *laudabit*, cum propter perpetuas vices literarum *v* et *b*, tum quia Apollo, qui Deorum mentes praenoscit, melius inducitur exerte *affirmans* Jovem laudaturum esse has artes. Totum igitur locum sic lege et distingue:
Tunc Deus, Alpini qui juxta culmina dorsi
Signat Apollineo sanctos *cognomine lucos*,
Respicit, heu pridem tanti securus alumni
Perpessusque *moras: Huc mecum, Epidauria proles,*
Huc, altis *gaudens: datur adgredienda facultas*
Ingentem recreare virum: teneamus *adorti*
Tendentes *jam fila colos: nec fulminis atri*
Sit metus; has ultro laudabit *Juppiter artes.*
Nihil jam quod Momus ipse queat reprehendere. Nec metuas ab exordio abrupto Orationis Apollineae, *Huc mecum, Epidauria proles*, sine AIT vel INQUIT: hoc enim omnibus usitatum. ita Eq. Max. v. 73.
laetus mox praeside viso,
SALVE, *magnorum proles genitorque Deorum,* etc.
scil. DIXIT *Salve* etc. vide Achilleid. II, 54. Theb. X, 21. 662. 762. 336. Tacit. Annal. I. *Quousque filium imperatoris obsidebimus?* etc. Virgil. X, 278. Theb. VI, 656. Cruceus hoc loco mire turbat, et pro *aggredienda* legit *aggrediendo*, et pro *Huc* altis, *Haec* altis: et quid non? Mox v. 71.
Prima togae virtus: illa *quoque clarus, et ingens*
Eloquio.

displicet frigidum istud *illa.* an scripsit Statius, *lingua* quoque? Atqui, inquis, sequitur, ingens *eloquio.* quis vero nescit poëtas rem eandem bis vel saepius, mutatis tantum verbis, efferre? ita supra v. 10.
Inque sinum quae saepe tuum fora *turbida questu*
Confugiunt, legesque.
Immo de hac ipsa re v. 34.
§nec tu, quando tibi, Gallice, majus
Eloquium, fandique *opibus sublimis abundas*
Sperne coli tenuiore lyra.
Et ita Manilius IV, 194.
Illa decus linguae *faciet regnumque* loquendi.
Prudentius adv. Symmach. lib. I. ad finem:
O linguam *miro verborum fonte fluentem,*
Romani decus eloquii!
Sidonius Apollinaris Carm. II, 188. de Demosthene:
Fabro progenitus, spreto cui patre polita
Eloquiis *plus* lingua *fuit.*
Sil. Italicus VIII, 410. de Cicerone:
furialia bella
Fulmine compescet linguae, *nec deinde relinquet*
Par decus eloquio *cuiquam sperare nepotum.*
Vide et 262. ejusdem libri. Paulinus Epist. I, 94. Ausonio,
Tibi disciplinas, dignitatem, literas,
Linguae *et* togae *et famae decus,*
Provectus, altus, institutus debeo.
ubi *linguae* et *togae* conjungit. In Parmensi est ILLE *quoque clarus.* latet aliquid. [Veneta quoque ILLI. Nescio quid velint. EX ADD.] Sequitur v. 74. *Permeruit* jurata manus: Domitii Codd. habebant *Permetuit.* legendum *Promeruit*, ut Silv, III, 3. v. 79.
Quis Superos metuens, pariter tot templa, *tot* aras
Promeruisse *datur?*
Idem quod *inservire, administrare.* Apulejus Miles. V. *Cupidinem deorum maximum percole, et, utpote adolescentem delicatum luxuriosumque, blandis obsequiis* promerere. Pro *jurata* substituunt quidam *durata.* non inepte, inquit Cruceus. immo ineptissime, nisi Statium ineptientem facere velis. Ejusdem farinae est Morelli *rigens* Galatia pro *vigens*, quod bene defendit Barthius, et explicat *potens*, *bellicosa.* nam pro *retingi* v. 75. scribendum esse *recingi* quis non videt? Edit. tamen Parm. et Rom. pro *vigens* habent *ingens*: et *tenuit* pro *timuit.* [Veneta etiam *igens* EX ADD.]
v. 84. missum *media de pace triumphum*] Intelligisne quid sit triumphus *missus* de media pace? *missum* QUO? et quomodo *mittitur* triumphus? Conjicio Statium scripsisse,
justum *media de pace triumphum:*
non solum *triumphum* de *pace*, quod quidem mirum est; sed etiam *justum* triumphum; quod miraculum et laudes Gallici auget. *triumphum* de media *pace;* elegans oppositio, qua etiam utitur Juvenalis
referebant navibus altis
Occulta spolia, et plures de pace triumphos:

non vero *justos* qualis hic Gallici fuit. *justum triumphum*, ut apud Horat. Carm. I, 12.

Ille, seu Parthos Latio imminentes
Egerit justo *domitos* triumpho.

Eutropius lib. VII. de Ventidio: *Hic primus de Parthis* justissimum triumphum *Romae egit.* Suetonius Calig. c. 48. *querens inter cetera fraudatum se* justo triumpho. Claudianus de Bel. Gild.

justo *magnoque* triumpho
Civiles abolete notas:

licet duobus his locis *justus* triumphus forte opponatur *Ovationi*, ut *justum* flumen, *torrenti*, apud Senec. Nat. Quaest. V, 2. *justa* libertas, *inter amicos datae*, De Beat. Vit. c. 24. *justa* clementia, *fortuitae facilitati*, apud Eumenium Grat. Act. c. II. ubi vulgo legitur *felicitati.* Potes etiam *jussum* triumphum de media pace: ut *jubere tributa* apud Florum II, 6. sed hoc nimis insolens esset in Gallico, cum *jubere* triumphos sit solius Imperatoris. Mihi placet *justum*, sive opponatur *Ovationi* sive *injusto*; sed huic potius. Potes etiam, *meritum* triumphum, ut apud Claudianum III. Cons. Honor. v. 146. *quem merui, te non sudante*, triumphum?

v. 85. *Et opes* tantas? *nec qui mandaverat ausus Expectare fuit.*] Abrupta sententia et in medio tenore conscissa. Lege,

et opes, quantas *nec qui mandaverat ausus*
Expectare fuit.

Per se patet emendatio. Non intellexit, quisquis hunc locum primus depravavit, vocem *tantas* eleganter omitti: inde prava lectio et distinctio. Noster Silv. II, 6.

illius unus
Ante decor, quantum *praecedit clara minores*
Luna faces, quantumque *alios premit Hesperus ignes:*

id est *tantum* ante *quantum* etc. Avienus Orb. Descr. v, 469.

ℊ*hic et Iäspis*
Fulva micat stellis quantum *convexa per aethrae*
Ignea perpetuis ardescunt sidera flammis:

Iaspis micat *quantum* sidera, est, *tantum* micat *quantum* sidera. Seneca Controv. III. praefat. de Albucio: *Splendor orationis* quantus *nescio an in ullo alio fuerit.* Horatius Epod. X.

Insurgat Aquilo quantus *altis montibus*
Frangit trementes ilices.

Juvenalis Sat. III, 223.

Si potes avelli Circensibus, optima Sorae
Aut Fabrateriae domus aut Frusinone paratur,
Quanti *nunc tenebras unum conducis in annum:*

ita distinguendum: paratur *tanti quanti* nunc conducis locum aliquem tenebricosum. Claudianus de Laud. Stilic. II, 305.

Publicus ille furor quantum *tua cura peregit*
Secretum *meruit:*

id est, *tantum* secretum *quantum* tua cura peregit: vulgo inepte distinguitur, *furor (quantum tua cura peregit!) Secretum.* Ita *quot* apud Virgil. Aen. II, 330.

Portis alii bipatentibus adsunt,
Millia quot *magnis unquam venere Mycenis:*

Id est, TOT millia QUOT venere. Inscriptio Vetus apud Reinesium p. 681. EDUCATUS LITERIS GRAECIS QUAM ET LATINIS: id est, TAM *Graecis* QUAM *et Latinis.*

v. 88. *Ipse palam lacera* poscebat *Regulus umbra*] Quomodo Regulus qui apud inferos erat *poscebat* tributum? hoc enim *vivorum* est, non *mortuorum.* lege, ex emendatione Amici mei Joannis Jortini;

Ipse palam lacera plaudebat *Regulus umbra.*

Claudianus de Bello Get.

laetisque Quirites]
Vocibus auspicium *certi* plausere *triumphi:*

Silv. V, 3.

non toties victorem Castora *gyro*
Nec fratrem *caestu virides* plausere *Therapnae.*

Claudianus Fescennino de Nupt. Hon. et Mar. v. 77.

Oriensque regna *fratrum*
Simul Occidensque plaudat.

Sed mire concipitur totus hic locus in Edit. Parm. et Rom. [et Venet. EX ADD.] ad hanc nempe formam:

gaudet Trasimenus et Alpes,
Attollam cantu: gaudet Trasimenus et Alpes
Cannensesque animae: primusque insigne tributum
Ipse palam LAETA *poscebat Regulus umbra.*

Romana includit parenthesi verba *Attollam cantu.* melius, si ex toto exclusisset: non enim Statii est versus, sed Librarii, qui praecedens hemistichion iteravit. Et voluit, opinor, *Attollam cantus:* sed anne hoc est *attollere cantus*, iterare versum praecedentem? Mitto quod Apollo hic *narrat* tantum, non *canit:* quod bonus Interpolator non animadvertit. Istud autem LAETA Statianum puto. LACERA quidem *umbra* recte diceretur, ut Deiphobum apud Inferos LACERUM *crudeliter ora* agnovit Aeneas: et hae voces pro se invicem substituuntur, ut Silv. V, I. pro LAETAS *frondes* hae duae Editt. habent LACERAS. Sed aeque probum LAETA; ut dicat Apollo Regulum plausisse tributum umbra *palam laeta;* non furtim et dissimulanter et tacito sinu condens gaudia, sed *palam exultans.*

v. 91. *depositam Dacis percuntibus* URBEM] Castellum hoc Dacorum URBIS nomine nusquam alibi insignitur; sed *montis* vel *verticis*, utpote in editiore locum situm. Supra in Equo Max. v. 80.

Tu tardum in foedera MONTEM
Longo Marte domas.

Ibidem v. 7.

Rhenus et attoniti vidit DOMUS ARDUA *Daci.*

Silv. III, 3. v. 169.

Quaeque suum Dacis donat clementia MONTEM.

Thebaid. I, 17,

quando Itala nondum
Signa, nec Arctoos ausim sperare triumphos,
Bisque jugo Rhenum, bis adactum legibus Istrum,
Et conjurato dejectos VERTICE *Dacos:*

ubi pro *sperare* triumphos legendum *spirare.* Florus IV, 12. *Daci* MONTIBUS *inhaerent.* Ex his locis patet Statium scripsisse

depositam, *Dacis pereuntibus*, ARCEM, § non URBEM. Par vitium insederat Horatium Carm. I, 7.

Sunt quibus unum opus est intactae Palladis URBEM
Carmine perpetuo celebrare:

ubi pro URBEM legendum esse ARCEM erudite probat R. Bentleius. vide et Heins. ad Ovid. Met. V, 644.

v. 93. *Fortuna non* admirante *subisti*] Scio quomodo hunc locum explicat Thomas Stephanus in Editione sua harum Silvarum Cantabrig. an. 1651. NON ADMIRANTE] *Siquidem pro meritis tuis electus es.* Sed mihi nequaquam satisfacit haec interpretatio, et majus aliquid postulare videtur sensus; quale est *consentiente* et *approbante* Fortuna, *non opponente* se huic electioni, non *aspernante*, non *indignante*, ut Thebaid. II, 741.

Tu bellis, *tu pace feres de more frequentes*
Primitias operum, non indignante Diana.

Et V, 434.

Cernimus hic, Phoebo non indignante, *priorem*
Admetum.

IX, 469.

Stat pugna impar amnisque virique,
Indignante Deo.

Claudianus de Laud. Stilic. I.

Ut jam trans fluvium, non indignante Cauco,
Pascat Belga pecus.

Et III.

Mavortia plebes
Te dominum, Bruto non indignante, *fatetur.*

Noster Silv. V, 1. v. 234.

Accipiunt vultus haud indignata *decoros*
Numina.

Hoc modo exsurgit sensus Statio dignus: nihil enim *Fortunae* cum *admiratione;* nec dicitur haec Dea *admirari* hoc vel illud evenisse; sed vel *comprobare*, vel *se opponere* et *indignari*. Et vide quanta sit vis veritatis et sensus communis: haec enim lectio Gronovio aliud agenti se obtrusit: ita quippe citari video Diatr. c. XII. ubi alia causa hunc locum adfert; nec vel ibi, vel alibi uspiam, quod scio, mentionem facit se hunc locum ita legere solere: nec aliam causam, opinor, habuit ita legendi, (cum editiones et MSS. in hac voce *admirante* consentiant) nisi quod Sensus sua sponte illum eo ducebat: quod et de meipso affirmare possum; omnia enim loca quae citavi adnotaveram antequam in hoc fortuitum Gronovii incidi. Licet vero ad hunc sensum scripsisse Statium minime dubitem, hac tamen voce usum fuisse non credo, cum proximior sit, et aeque proba,

Fortuna non adversante, *subisti.*

Notum vero est literas *v* et *m*, *i* et *e* perpetuo inter se invicem commutari. *non adversante*, ut Tacitus Annal. XIII. ne *severioribus quidem principis* amicis adversantibus. Idem Hist. III, 42. *Fabius Valens*, *e sinu Pisano*, *segnitia maris aut* adversante vento, *portum Herculis Monoeci depellitur.* Cicero Offic. III, 19. adversante *et repugnante* natura. similiter de Senect. c. 19. Hoc igitur maxime placet. Eadem diversitas apud Ovid. Fast. I, 5. *Officiique levem non* aversatus *honorem;* ubi quatuor Codd. habent *dedignatus*, unus *aspernatus*, notante Burmanno. Nihil tamen in contextu mutare audeo propter locum Propertii Eleg. II, 13. v. 67.

Quem modo felicem, invidia admirante, *ferebant*,
Nunc decimo admittor vix ego quoque die:

quem tamen locum depravatum esse non dubito: certe enim dixisse debuit, invidia *ringente*, vel *fremente*, vel tale quidpiam. Versu proxime praecedente, pro *lectus*, Lipsius et Bernartius legunt *lectu:* male: non enim construenda sunt verba, *lectu* tanti rectoris, sed, *habenas* tanti rectoris.

v. 94. rapiemus *iniquo*
Nate Jovi] Nimis audax hoc, *rapiemus:* lege, *rapiamus*, ut supra *teneamus* colos, non *tenebimus*. *iniquus Juppiter* hoc loco est *Pluto*, non Caelestis Juppiter: supra enim dixit, v. 65. Jovem hoc factum eorum approbaturum esse, *has ultro laudabit* JUPPITER *artes;*. Summus scilicet et Deûm Rex. *Nigrum* Jovem vocat Theb. II, 49. *infernum Tonantem* XI, 209. Mox, v. 96. constructio est, *et meruit* herbam *si qua herba* sit *in antro* etc. intermediis in parenthesi inclusis. Lipsii *Herba et holus*, id est *olus*, dudum et merito explosum fuit.

v. 103. *atque omne* benigne
Virus] Lege, benignum *Virus:* vox enim *virus* est τῶν μέσων, et tam in bonam quam malam partem sumitur. Inde MALUM virus Virgil. Georg. I, 129.

Ille malum virus *serpentibus addidit atris:*

§ cujus oppositum est hoc *benignum* virus. Seneca de Benef. I, 13. de Alexandro: *Qui summum bonum duceret terrori esse cunctis mortalibus;* *oblitus*, *non ferocissima tantum*, *sed ignavissima quoque animalia timeri* ob virus malum. Quae tamen ultima verba, si quidquam sapio, Glossa sunt: ineptissimam enim et minime necessariam explicationem continent, et sententiam ultra perfectum trahunt. Idem Nat. Quaest. V, 15. aurum vocat MALUM *virus*. SANCTUM *virus* Epidaurio angui attribuit Sidon. Apollinaris Carm. XXII, 80.

v. 111. *morboque* valentior *omni*
Occupat auxilium] Lege, *valentius*, sc. *auxilium:* non enim dicere voluit Apollinem omni morbo *valentiorem* fuisse; nihil quippe mirum, quoniam *Deus:* sed hoc vult, *auxilium* seu *remedium* quod Apollo intulit omni morbo *valentius* fuisse. De *metuente* Atrida vide Homer. Il. Δ. 150. Pro *Deus*, versu praecedenti, Parm. et Rom. [Venet. quoque, EX ADD.] habent *Deos:* ut τὸ *ipse* non ad Apollinem sed Gallicum referatur. Et sane hoc verum est: de Apolline enim *adjuvante* modo dixerat: jam narrat Gallicum pro sua parte Apollinem et Aesculapium *adjuvasse*, paratum et habilem se praestando, et medicamenta eorum libenter sumendo et *occupando*. In Contextum itaque recipiatur *Adjuvat ipse* DEOS, *morboque* VALENTIUS *omni Occupat auxilium.* Versu proximo, pro *arte* Aemonia, Bernartius sperat placituram esse conjecturam suam, *aere* Aemonio. non mihi: potius enim

dixisse debuit *aerugine* quam *aere*. Plinius XXV, 5. de Achille loquens: *Alii primum* aeruginem *invenisse utilissimam emplastris: ideoque pingitur ex cuspide decutiens eam gladio in vulnus Telephi.*

v. 115. *Quis mihi tot* coetus *inter populique patrumque*
Sit curae votique locus?] Male: dixisse enim debuit *tantos* coetus vel *tantum* coetum populique patrumque, non *tot* coetus: quippe absurdum est supponere *multos* fuisse *coetus* populi, et *multos* patrum, querentium de Rutilii valetudine. Lege,

Quis mihi tot questus *inter:*

quis locus sit sollicitudini et votis meis inter tot *questus* populi et patrum? quis locus meis *questibus* inter tot *questus* aliorum? non *coetus;* cujus absurditatem vides. *questus* ut Theb. III, 704.

nunc qua feritate dolentis
Despiciam questus?

VII, 460.

Hic precibus questuque *Deos; hi Martia tela*
Belligerosque hortantur equos.

X, 66.

lacrimis questuque *rogabant.*

Tacitus Annal. I. *At patres, quibus unus metus si intelligere viderentur, in* questus, *lacrimas,* vota *effundi.* Hi *questus* populi et patrum sunt intelligendi querentium *Diis* vel *de Diis*, ob adversam Gallici valetudinem. Ita apud Val. Flaccum II, 167.

tum voce Deos, *tum* questibus *implent.*

Hae vero voces *coetus* et *questus* saepe commutantur. ita Epithal. Stell. v. 235. pro *coetu* vel *coetus* ante Bernartium erat in editionibus *questus*. sic etiam Protrept. ad Crispin. v. 160. pro *questus* solitos, recte Gronovius *coetus*. Causa eruditis nota; nempe quia *c* et *qu* ejusdem potestatis et sonus Veteribus fuerunt, ut in vocibus *quod* et *cod, quoque* et *coce:* de quo notus Ciceronis jocus apud Macrobium. Ita CONDAM pro QUONDAM Inscriptione Vet. apud Reinesium p. 543.

[v. 118. pro *timor* Ven. *tenor*. EX ADD.]

v. 119. *nunc lumine cuncta*
AUGUROR] Burmannus ad Val. Flaccum II, 44. legit *Aucupor:* recte. Ovidius Heroid. IX, 41.

Aucupor *infelix incertae murmura famae.*

Et XIII, 107.

Aucupor *in lecto mendaces caelibe somnos;*
Dum careo veris, gaudia falsa juvant.

Seneca Thebaid. v. 361.

Hic aucupabor *verba rumoris vagi.*

quod active protulit Herc. Oet. v. 482.

Circumspice, agedum, ne quis arcana aucupet.

Et sane, si non ita legerit Domitius, optime tamen interpretatus est, *subausculto et colligo omnia.* Scio quomodo hunc Statii locum explicet Neapolis ad Ovid. Fast. I, 180. Sed omnino verum est *Aucupor*. Vers. 123. *Nectite nunc laetae* etc. hunc versum imitatur Prudentius Apotheos. contra Homuncionistas v. 206. *Solvite jam laetae redolentia vincla sorores.* Pro *Nectite* Ed. Rom. *Netite*, a *neo:* et hoc tuetur Domitius: sed sine exemplis.

v. 128. *nec si vacuet Mevania valles,*
Aut praestent niveos Clitumna novalia tauros]
gVel legendum *Non* si vacuet, vel si retineas *Nec*, scribendum, *Et* praestent: et hoc verum. *Nec* resolvendum est in *et non*, hoc modo: NON sufficiam si ET Mevania vacuet valles, ET Clitumna novalia praestent niveos tauros: non AUT. *Nivei* tauri Clitumni fontis omnibus noti; adeo ut nihil forte in hac voce mutandum: non tamen excusandus Statius; scripsisse enim debuit *cunctos* vel *omnes* tauros, si accurate argumentari voluisset: Non sufficiam si Mevania VACUET valles, nec si Clitumnus praestet OMNES tauros, non NIVEOS tauros. Vers. ult. pro *farra* Rom. habet *sacra:* perperam.

ECLOG. V.

BALNEUM Claudii ETRUSCI] Istud nomen CLAUDII, quod in editionibus desiderabatur, ex MSS. recte addidit Gronovius: et hoc confirmat Praefatio libri: *Nam* CLAUDII Etrusci *testimonium extat, qui Balneolum* etc. et mos Romanorum: „nam quia Claudius *eum* „primus provexit, nomen ab illo Patrono accepit" Verba sunt Gronovii; qui tamen in eo errat quod confundat hunc Etruscum *filium* cum *Patre:* non *eum* enim sed *patrem ejus* provexit Claudius. Edit. quoque Parm. clare habet, CLAUDII *Etrusci Balneum.* Non multum vero molestiae nobis exhibebit hoc Balneum: et bene sane; non enim inter Statii optima. Sed non venia tantum, verum etiam laude dignus censendus est, qui ingenio tam parato fuit, ut *intra cenae tempus* hoc poëma, qualecunque est, excudere potuerit. in quo quamquam non *Omnia clara nitent*, tamen gemma unica inest, splendore et elegantia Statii dignissima. ea est v. 31. de fabrica horum Balneorum:

Ipsa manus tenuit Cytherea mariti
Monstravitque artes: neu vilis flamma caminos
Ureret, ipsa faces volucrum succendit Amorum.

Non temnendum et istud v. 48.

argento felix propellitur unda
Argentoque cadit, labrisque nitentibus instat
Delicias mirata suas, et abire recusat.

De reliquo, in hoc peccat poëta quod dimidium poëmatis absumitur in *Apparatu.* Praefatur enim usque ad v. 30. Quo pacto, Atrium aequat ipsam Domum.

v. 4. Tuque inimica *ferae, volucer Tegeaee, sonorae*
Terga premas] Ita Domitii codices. Politianus tamen Epist. VI, 1. legit, *Tu* quoque muta *ferae:* et de hac emendatione non est dubitandum, inquit

Gevartius. Mihi tamen multo magis arridet Morelli, *Tu* quoque amica *ferae:* minor enim est mutatio in verbis, sensus aeque probus: et multo facilius procedere potuit haec quam altera depravatio. quippe vox *quoque* ita scribitur *qq*, virgulis per mediam literam transductis. unde, omissa altera *q*, facile et obvium erat librario pro *Tuq amica* supponere *Tuq inimica*, ut versum nempe suppleret. facilius hoc, inquam, quam ex *Tu quoque muta* facere *Tuque inimica.* Oppositio est inter *amica* et *ferae;* licet *ferae* terga, tamen *amica*. et, quod non minimum est, videtur sumsisse hoc epitheton ex Horatio:

Nec loquax olim neque grata: nunc et
Divitum mensis et amica *templis:*

de *testudine. premere* idem est quod *reprimere*, *inhibere*, ut saepe. In contextum itaque admisi veterem, licet depravatam lectionem, *Tuque inimica;* ut aliorum conjecturis pateat locus. Politiani quidem lectio non mala est: melior tamen, ut mihi videtur, Morelli: et tertius aliquis forte adhuc meliorem inveniet: cur igitur excluderem? Scaliger in suo exemplari approbarat conjecturam Politiani: sed illius auctoritas in Re Poëtica tanti mihi non est ut ea sola fretus aliquid in contextu mutare sustineam: praesertim cum non *Auctoritatibus* magnis, sed rei *Ratione* gerenda sit haec πραγματεία. Si quis tamen vocem *muta* omnino retinendam censeat, vide quanto melius legetur,

Tuque O, muta *ferae, volucer Tegeaee, sonorae*
Terga premas:

Hoc enim Poëticum magis, et in Invocationibus solenne. Virgilius Georg. I, 12.

Tuque o, *cui prima frementem*
Fudit equum magno tellus percussa tridenti,
Neptune.

Noster Theb. I, 22. Domitiano,

Tuque o, *Latiae decus addite famae*
Quem nova maturi etc.

Claudianus III. Cons. Honor. v. 7.

Tuque o, *qui patrium curis aequalibus orbem*
Eoo cum fratre regis.

Val. Flaccus I, 7.

Tuque o, *pelagi cui major aperti*
Gloria.

Sidonius Apollinaris Carm. II, 8.

Tuque o, *cui laurea, Jane,*
Annua debetur, religa torpore solutas
Quavis fronde comas:

ita legendum; vulgo, torpore *soluto*. constructio est, religa quavis fronde comas *solutas* torpore. Optime igitur scripsisse potuit *Tuque* o *muta ferae*, si vox *muta* necessaria sit huic loco. Sed quid est quod invenio in Edit. Parmensi?

Tu quoque TERGA *ferae, volucer Tegeaee sonorae*
TERGA *premas:*

An voluit *Tu quoque* TARDA *ferae,* ut hac naturali nota innuatur *testudo* seu χελώνη? Quicquid sit, probabile est neque MUTA neque INIMICA Statii esse, sed aliud quid latere. [Politianus emendaverat, *Tu quoque muta ferae.* nescivi tunc temporis unde hanc lectionem habuerit, et ideo ex contextu eieci: sed cum jam videam Venetam quoque hanc servare, rogo ut in Textum recipias *Tu quoque muta ferae.* EX ADD.]

v. 10. *Junge*, *puer*, *cyathos*, et *enumerare labora*] Ita Editiones Veteres (et ita inveni in Parm. et Rom.) teste P. Scriverio ad Martial. IV, 40. unde legit,

Junge, *puer*, *cyathos*, set ne *numerare labora:*

id est, *sed;* hoc enim modo fere scribitur in MSS. et hanc lectionem approbat Gevartius Papin. Lect. c. XXXVI. „Vult enim, inquit, Poëta largius sese invitare et numerum cyathorum confundere, ideoque non vult ullum arbitrum esse quam multos exhauriat." Aliter Gronovius Observ. I, 3. „Continua, inquit, cyathos, puer, aliosque super alios porrige, et ipse laborem sume enumerandi: mihi non vacat, qui inter bibendum Etrusci cano balnea." Ille igitur vulgatam retinet, *atque* enumerare labora. Mihi verior et elegantior videtur Gevartiana interpretatio: altera frigidior. cui enim bono *numeraret cyathos* puer? Mox v. 15. pro *advertite* quod probum est et Politiano debetur, MSS. Domitii habent *a vertice*. Male Cruceus *avertite* tuetur. Si sensum spectes non aliud quam *advertite* scribere potuit Statius. et ita inveni in Parmensi; quae etiam habet *nitidos* pro *liquidos*, et *Fronde* pro *Fronte*.

v. 27. Martia] Supra monui scribendum esse *Marcia*, ad Tiburtin. Manlii v. 64. [*praecelsis quarum vaga molibus unda* CRESCIT. Diu suspectam habueram ultimam vocem. gratias ago optimae Venet. quae hunc mihi scrupulum exemit, suppeditando

quarum vaga molibus unda
CESSIT:

unda antea vaga nunc CESSIT molibus, in ordinem et modum redacta: elegantissime. Sic Via Domit. v. 81. ubi Vulturnus *amnis* loquitur,

Sed grates ago, servitusque tanti,
Quid sub te duce, te jubente, CESSI.

Sic etiam Surrent. Poll. v. 52.

His favit Natura locis; his victa, colenti
CESSIT:

ita ex antiquissimis Editt. legendum, pro *hic victa.* EX ADD.] Infra v. 34. *undosa* Carystos. quaerit Morellus quare *undosa* Carystos praecipue, cum omnes insulae *undosae* sint, utpote *salo* circundatae: an, inquit, ob *aquas* calentes, quibus mire salubribus eam abundare testis est Solinus? Non: sed quia *Carystos* hoc loco ponitur pro *Marmore Carystio*, ut *Thasos* pro marmore *Thasio*, *Synnas* pro *Synnadico*, *Eurotas* pro *Lacedaemonio* marmore. Notum vero est *marmor Carystium aquis* marinis esse concolor. Martian. Capella lib. VI.

Carystos marmore fluctibus concoloro.

unde Epithal. Stell. v. 149. vocatur

concolor alto
Vena mari:

Et II, 2.

gaudens fluctus aequare Carystos,

id est, *aequans fluctus*, colore scilicet. Recte igitur *undosum* marmor Carystium, seu *undosa* Carystos. De marmorum speciebus quae hoc loco memorantur vide Sidon. Apollinarem Carm. XXII, 136.

[v. 36. pro *Nomadum metallis* Venet. *nomasis;* quod, opinor, vult *Nomasin:* et hoc forte nonnullis non displicebit. Ex ADD.]

v. 38. pro *lucentibus* Cruceus hunc locum citans habet *liventibus:* nescio an errore memoriae. non male tamen: immo forte rectius; ita enim Sidonius loco ante memorato, v. 137.

Cedat puniceo pretiosus livor *in antro*
Synnados, *et* Nomadum *qui portat eburnea saxa*
Collis, et herbosis quae vernant marmora venis:

ubi hunc Statii locum manifesto imitatur. et sane verum est *liventibus:* guttae enim *sanguinis* non tam bene dici possunt *lucere* quam *livere*, seu *purpurei* coloris esse, quales erant hae maculae in lapide Synnadico: unde in Surrent. Pollii v. 88. de hoc marmore,

ubi marmore picto
Candida purpureo *distinguitur area* gyro:

hoc est, *liventi* non *lucenti* gyro. *Liventes racemi* Propert. IV, 2.

Prima mihi variat liventibus *uva racemis.*

quod explicat Horatius Carm. II, 5.

Jam tibi lividos
Distinguet Autumnus racemos
Purpureo *varius colore.*

v. 40. *Vix locus Eurotae*, viridis *cum regula longo*
Synnada distinctu variat] Ita recte hunc locum distinxit Gevartius cum antea legeretur, *Vix locus Eurotae viridis: cum* etc. vel *viridi.* Sensus est: Marmor Lacedaemonium viride non adhibetur his Balneis; nec quidem opus est, quandoquidem *regula viridis*, i. e. *crustae marmoris viridis* inseruntur Synnadico. Sed non adhuc pro sanitate hujus loci respondebo. Vetus codex habet *longa* et *distinctum:* et paulo ante *Synnados* mentionem fecerat, v. 37. Utcunque sit, mire dissentit Statius a Plinio de valore Marmoris Lacedaemonii: Noster enim ait vix locum illi esse in his Balneis, propter vilitatem, opinor: Plinius vero Nat. Hist. XXXVI, 7. pretiosissimum facit Lacedaemonium: pretiosissimi *quidem generis* Lacedaemonium, *viride, cunctisque hilarius.* Sequitur, v. 41. *non* limina *cessant.* ita editiones pleraeque, et hanc lectionem sequuntur Domitius et Gevartius. Politianus et Cruceus malunt *lumina*, et ita habet Colinaei editio, et tuetur Gronovius, et interpretatur *fenestras.* Et verum est hoc sensu inveniri apud Ciceronem de Orat. I, 39. et alios. Nihilominus tamen minime poëtica vox videtur, nec apud eos hoc sensu facile reperias. Nam quod Gronovius Elench. Antidiatr. c. H. ait „*Lumina* pro „*fenestris* adeo vulgare esse ut etiam translatione „eleganti Val. Flaccus *rimas* navis ita signaverit, *et* „*tenues subiere latentia cerae Lumina:*“ respondeo, ob hanc ipsam rationem rejiciendum esse hoc exemplum; nempe quia non denotat *fenestras*, cujus significationis exemplum ex aliquo poëta adhuc requiro. Quod si afferretur, retinerem tamen *limina*, si ita haberent plures editiones; cum sensus aeque bonus sit in hoc quam in illo. Et ita quidem habent vetustissimae Editt. Parm. et Romana. Emphatice hic sumendum est τὸ *limina*, quasi dixisset, *etiam vilissimis* partibus horum Balneorum suus splendor inest. Sidon. Apollinaris Carm. XI, 25.

Limina *crassus onyx crustat.*

Plinius XXXVI, 6. a Gevartio citatus: *Numidicum marmor non in columnis tantum crustisve, sed in massa ac* vilissimo liminum *usu.* Ex quo Plinii loco Isidorus XVI, 5. dicit marmor Numidicum *liminum* usui aptum. Prudentius Psychomach. v. 835.

Sed cava per solidum multoque forata dolatu
Gemma relucenti limen *complectitur arcu:*

pulchre describit quod innuit Statius.

[v. 43. *In species* ANIMOSQUE *nitent*] Venet. ANIMOQUE: forte,

vario fastigia vitro
In species ANIMATA *nitent.*

Noster Theb. VI, 268.

Exin magnanimûm series antiqua parentum
Invehitur, *miris* in vultum ANIMATA *figuris.*

Vide Not. ad Arb. Ated. v. 53. Ex ADD.] Mox v. 44. *et parcius imperat ignis:* id est, vires suas temperat et minorem calorem emittit. ex Virgil. Georg. I, 99.

Exercetque frequens tellurem, atque imperat *arvis.*

Quem locum imitatur Seneca de Tranquil. Animi c. XV. *Ut fertilibus* agris *non est* imperandum; *(cito enim exhauriet illos nunquam intermissa fertilitas)* *ita animorum impetus assiduus labor frangit.* Hinc intelligendum istud Senecae Oedip. 895.

Alta dum demens petit
Artibus fidens novis,
Certat et veras aves
Vincere, ac falsis nimis
Imperat pennis *puer,*
Abstulit nomen freto:

de Icaro: *nimis imperat pennis*, id est, nimis exercet et utitur.

v. 47. *nusquam* Temesea *notabis*
Aera] Ita constanter editiones. Usus tamen postulat *Temesaea.* Ovidius Met. VII, 207.

Te quoque, Luna, traho, quamvis Temesaea *labores*
Aera *tuos minuant.*

Fastor. V, 441.

Rursus aqua tangit Temesaeaque *concrepat* aera.

Stephanus Byzantinus: *Τεμέση πόλις Ἰταλίας. ὁ πολίτης, Τεμεσαῖος.* Romana Edit. habet *Temesia.*

v. 63. *macte, oro, nitenti*
Ingenio, curaque, *puer.*] Ad hunc locum et tres praecedentes versus alludit Ausonius Mosella v. 345.

Quod si Cumanis huc adforet hospes ab oris
Crederet Euboïcas simulacra exilia Baias
His donasse locis: tantus cultusque nitorque
Allicit, et nullum parit oblectatio luxum.

Sed verbis Statii mendum subesse opinor: quippe vox

cura non satis exprimit Elegantiam illam et Splendorem quem in Etrusco laudat Noster. Lege, ex Ausonii adumbratione,

ℊnitenti
Ingenio cultuque, *puer.*

Scilicet hic Ausonii mos est, interdum plura Statii verba contexere, interdum unum aliquod vel duo sublegere; ita tamen ut Statium facillime deprehendas. hoc per totum istud pulcherrimum poëma observavi. Bene vero *cultu* ut Silv. II, 2.

nec te cultu *Tirynthia vincat*
Aula.

cultus enim non de *vestibus* solum, sed de omni cujuscunque generis elegantiore *apparatu.* Eutrop. lib. VIII. *Instrumentum regii* cultus *distraxit, ac per duos continuos menses venditio habita est.* Ovidius Heroid. XVIII, 221.

At fruar Iliacis opibus cultuque *beato.*

et ita passim. Iterum Ausonius haec verba respicere videtur Mosell. v. 18.

In speciem quum me patriae cultumque nitentis
Burdigalae blando pepulerunt omnia visu.

v. 65. *Et tua jam* melius *discat fortuna renasci*] Editiones habent *melius:* unde nonnemini forte placeret,

Et tua jam in melius *discat fortuna renasci,*

ut apud Virgil. Aen. I, 285.

Consilia in melius *referet.*

et X, 426.

Multa dies variusque labor mutabilis aevi
Rettulit in melius.

Seneca Hippol. v. 408.

Converte tristes ominum in melius *minas.*

Ubique exempla. et facile excidere potuit *in* inter duo *m.* Mihi tamen non arridet hoc, quia pronuntiationem versus difficiliorem reddit quam patitur laevitas Statiana. Verum est

Et tua jam melior *discat fortuna renasci:*

Et ita citat Gronovius Diatr. c. XII. et Gevartius Papin. Lect. c. XXXIX. cum tamen eorum editiones praeferant *melius*, et uterque sileat de ulla mutatione. *melior* fortuna, ut Seneca Thebaid. v. 25.

felices quibus
Fortuna melior *tam bonas matres dedit.*

Idem Herc. Oet. v. 602.

Nam rara fides ubi jam melior
Fortuna *ruit.*

Ovidius Heroid. XI, 105.

Nubite felices Parca meliore, *sorores.*

Inscriptio antiqua apud Gruterum p. CXI.

JOVI. O. M.
FORTUNAEQUE
MELIORI. AUG.

De significatione vocis *discat* vide Bentleium ad Horat. Carm. III. 3. v. 34. *jam melior,* ut Epithal. Stell. *mota* jam virgo *carina.*

ECLOG. VI.

CAL. DECEMBRES Saturnales] Nescio quidem unde ultima vox huic loco irrepserit: abundare certe videtur. Nec in Praefatione seu Epist. ad Stellam, ubi titulos singularum Eclogarum recenset, invenitur vox *Saturnales;* et Bernartius testatur librum (Lipsii, opinor,) non agnoscere. Mitto quod *Saturnalia* non incipiebant Cal. Decembribus, sed XVI. ante Cal. Januarias. Error videtur ortus a male intellecto versu 82.

Tollunt innumeras ad astra voces
SATURNALIA PRINCIPIS *sonantes:*

ubi non dicit populum clamasse *Saturnalia* seu *io Saturnalia* (quod istis diebus fieri solebat) sed PRINCIPIS *Saturnalia:* quasi dixissent, „Domitianus nobis „fecit *altera* Saturnalia; haec sunt Saturnalia *Prin-„cipis:* O nos felices quibus *duo* Saturnalia contin-„gent; Haec Calendis Decembribus, *Principis;* Illa, „vetere instituto, medio mensis.“ Hoc male accipiens aliquis, et putans de veris Saturnalibus hic agi, addidisse videtur hanc vocem Titulo Eclogae. Certe eam non agnoscit optima Editio Parmensis, quae habet *Decembris Calendae.* Primus eam forte invexit Domitius: in Romana enim primum, opinor, comparet.

Vers. 7. *Dum refero diem beatam*
Laeti Caesaris, ebriamque PARTEM.]

Mirum est quantum in hoc loco explicando aestuarunt Viri Doctissimi, et quam varias (ne pejus dicam) lectiones et interpretationes commenti sunt. et tamen longe meliora eos pridem docuerat Vir Doctus Richardus Thomsonus Nostras; qui in Literis ad Petrum Scriverium legit *ebriamque* NOCTEM: quod adeo verum est ℊut non potuerit aliter scribere Statius; et si aliter scripserit (audacter affirmo) male scripsit. Quippe non DIES tantum, sed etiam NOX in hoc convivio absumebatur; adeo ut nulla DIEI mentione facta, NOCTIS tantum meminerit in Prologo hujus libri: *In fine* (inquit) *sunt Cal. Decembr. quibus utique credetur:* NOCTEM *enim* illam *felicissimam habent, et voluptatibus publicis inexpertam.* Praeterea, duas partes continet hoc Carmen; descriptionem scilicet DIEI a versu 9. *vix dum Aurora novos movebat ortus:* deinde NOCTIS a versu 85.

Vix dum coerula Nox *subibat orbem.*

Porro, Ipse Statius in hoc ludo *pernoctavit!* dicit enim Vers. 96.

Jamjam deficio, tuoque Baccho
In SERUM *trahor* ebrius *soporem.*

Vere igitur *ebriam* NOCTEM expertus est Statius. In quodam Codice invenit *ebriamque moeram* idem Vir doctus; quod a vero non multum abludit. In contextum igitur recipiatur NOCTEM; et siqua in his rebus

exiguis laus sit, ea tota Thomsono referatur. *ebriam* vero noctem ut apud Martial. Epigr. X, 87.

Pugnorum reus ebriaeque noctis
Cenatoria mittat advocato.

et 47. ejusdem libri,

Nox *non* ebria, *sed soluta curis.*

Noctem in Contextu editionis Thomae Stephani reperio. Lege tamen eruditi Gronovii Diatr. c. XIII. quod de hac re totum est. Illi placet ebriamque *partem:* et ita legit Reliq. ad Stat. Silvas. Non me movet; et adhuc edico verum esse, ebriamque *noctem.* Parmens. habet *parcam*, Rom. *pando:* quod, opinor, est Domitii, qui has Silvas suis lectionibus passim interpolavit.

v. 10. *Jam* bellaria adorea *pluebant*] In MS° Florent. erat *velaria Borea*, in Senensi *velaria linea;* quam scripturam saniorem putat Salmasius Epist. 88. et interpretatur *funem* e quo forte vela seu velaria pendebant, quae tegerent et a populi aspectu arcerent eos qui in populum missilia spargebant; ut et res ipsa quae spargebantur: hinc *divitem* hanc *lineam* appellasse Martialem Epigram. VIII, 78. Hunc igitur locum sic constituit:

Vix aurora novos movebat ortus
Jam velaria lineae; et pluebat
(Hunc rorem veniens profudit Eurus)
Quicquid nobile Ponticis nucetis etc.

„Vix, inquit ille, aurora illucescebat et jam *velaria* „*lineae* vel linea cum velaribus praetenta; et pluebat „statim quicquid nobile etc." Haec Vir Maximus, festinanter et minus accurate. Primo enim, scio Statium non admissurum fuisse tam rudem et duram elisionem in versu, *lineae*; *et pluebat.* Deinde, quid volunt ista *Hunc rorem veniens profudit* Eurus? haec significant, inquit Salmasius, pleraque eorum quae tunc sparsa erant ex *Oriente* venisse. quid audio? an *Pontus* in Oriente? an *Ebusus*, insula in mari Balearico, juxta Hispaniam; istam Hispaniam, quae (ut alibi Statius) Stridorem ROTAE CADENTIS audit? Sed et hoc concedamus, ut porro quaeramus quid sit *veniens* Eurus. *veniens* quidem *Sol* et *veniens dies*, pro *oriens Sol* et *dies,* passim occurrunt apud poëtas: sed *locus* ipse *a quo* veniunt seu oriuntur non nisi absurde dici potest *venire* seu *oriri: Eurus* enim *veniens* esset *oriens Oriens.* Tantum contra Salmasium. Gronovius enim prudenter hunc locum transmisit, sive quod nihil de eo dicere habuit, seu forte veritus offendere amicum Salmasium, cujus conjecturas sine dubio approbare non potuit. Et sane, ut dicam quod sentio, frustra est omnis labor in perditissimo, et, ut mihi videtur, mutilo loco. Unum hoc tamen possum dicere, Statium scil. scripsisse,

Hunc rorem veniens profudit Eos:

[ex Ovidio Fast. III, 877.

Tres ubi Luciferos VENIENS *praemiserit* Eos. EX ADD.] Idem Metam. V, 440.

Illam non rutilis veniens Aurora *capillis*
Cessantem vidit, non Hesperus.

Virgilius X, 241.

Surge age, et Aurora *socios* veniente *vocari*
Primus in arma jube.

Ita *veniens* sol Horat. Epist. I, 16. *veniens* dies Virgilius Georg. de Orpheo,

Te, veniente *die, te, decedente, canebat.*

unde erudite Lucanus I, 15.

Unde venit *Titan, et nox ubi sidera condit:*

id est, *Oriente* et *Occidente. Eos*, prima producta, utpote a Graeco Ἠώς: et ita Lucanus IX, 549. Ovidius Heroid. III, 57. et alii. Post versum, *Jam bellaria adorea pluebant,* (quocunque modo iste scribendus sit, quod sane juxta cum ignarissimis scio) excidisse puto tres vel quatuor, quibus enumerabantur missilia et bellaria quae prima prolusione spargebantur in populum: post quos addit, *Hunc rorem veniens profudit Eos*, haec Sparsio erat prima et matutina. atqui absurdum esset dicere HUNC *rorem*, nisi ante narrasset *quis* vel *qualis* esset hic *ros* seu nimbus; nec unquam peritissimus et decori observantissimus poëta tam prope collocasset *Vix* AURORA *novos* MOVEBAT ORTUS et *Hunc rorem* VENIENS *profudit* EOS, sensu tam simili, sine intermediis quinque vel quatuor saltem versibus. Proculdubio aliquid excidit ante versum *Hunc rorem* etc. quod et aliis harum Silvarum locis accidit, ut praefat. lib. I. initio: praefat. lib. V. Epiced. in Patr. v. 130. Epiced. in Puerum, ad finem; et alibi forte ubi nunc frustra nosmet torquemus: quod ne in posterum fiat, Asteriscis hos locos notavi. In Edit. Parm. pro *bellaria* invenio *velaria.*

v. 15. *Et quas praecoquit Ebusia cannas*] Totam sententiam videamus:

Quicquid nobile Ponticis nucetis
Foecundis cadit aut jugis Idumes,
Quod ramis pia germinat Damascus,
Et quas praecoquit Ebusia cannas,
Largis gratuitum cadit rapinis.

ubi omnia facilia sunt ad versum quartum; in quo pro *praecoquit* Salmasius ad Solinum recte legit *percoquit*, et illustrat Gronovius Diatr. c. XIV. et pro *Ebusia* legit *Ebosea* quasi esset Ἠβόσεια νῆσος. Recte etiam hoc: et ita Editiones aliquot. *Ebusam* vocat Servius ad Virgil. VII, 662. Deinde pro *cannas* erudite probat legendum esse *caunas*, id est, *ficos siccatas:* nam sicut *Caricis*, id est, ficis e *Caria* accidit ut nomen fierent generale et commune omnium ficorum siccatarum, hoc est, ἰσχάδων; ita et *Cauneis* ex ejusdem Cariae oppido *Cauno* allatis postea usuvenit. Unde *caunas Chias* dixit Columella pro *caricis Chiis;* et *caunas* Ebusi Noster pro *caricis* vel *siccis ficis* Ebusi, quas commendat Plinius. Unde totum versum sic legit,

Et quas percoquit Ebosia caunas:

cui succinit Gronovius „his certiora frustra ab ipso „Phoebi operto petas." His igitur tam certo fundamento constitutis, jam videamus loci constructionem, quae haec est: *quicquid nobile cadit nucetis Ponticis aut foecundis jugis Idumes; quod* i. e. quicquid *pia Damascus germinat ramis*, *et* CAUNAE *quas caunas Ebosia percoquit*, CADIT GRATUITUM *largis rapinis.*

Quid stupes, Lector? quid miraris? expectabas, opinor, Statium scripsisse GRATUITAE CADUNT *caunae*, non *gratuitum* CADIT *caunae:* et ita sane mallem: sed summis viris aliter visum. Vix oculis animoque fides: et omnes strophas verto si possim invenire quo excutiam: sed summis viris aliter visum. Vix oculis animoque fides: et omnes strophas verto si possim invenire quo eorum ἀβλεψίαν excusem, et stuporem meum excutiam: sed nihil occurrit. Vide, Lector, si quid tu potes. Interea, Salmasii ope, Statium tibi facile restituo,

Quod *ramis pia germinat Damascus,*
Et quod *percoquit Ebosia* caunis,
Largis gratuitum cadit rapinis:

quod Ebosia percoquit, ut, *quod Damascus germinat. caunis* percoquit, ut, *ramis* germinat: omnia similia. Intelligit totum proventum caunarum hujus insulae: *quod* enim est *quicquid* vel *quantum:* et ita plane habet Editio Parmensis. Gevartius per *cannas* intelligit istud quod nos vocamus *Saccharum*; et Veteribus non incognitum esse ex hoc loco adstruit. Periculosa argumentatio; cum adeo probabile sit Statium scripsisse *caunis* non *cannis.* De sequenti versu, *Largis gratuitum cadit rapinis*, multa suspicionem mihi movent non Statii esse, sed ludibundi alicujus qui sententiam nimis longam (a versu 13. ad vers. 20.) putabat, et ideo hac mora et respiratione interstinguebat. Primo enim vox *cadit* paulo ante occurrit, et statim sequitur *cadebant.* Deinde, caunae, pruna, palmae et similia non dici possunt cadere largis *rapinis*, sed *ruinis;* ut *ruina* poli, passim apud poëtas. Dices forte *rapinis* cadere significare *in rapinas*, ut v. 63. *Casuraeque vagis grues* rapinis, id est, casurae *in rapinas.* recte, inquam, *vagis* rapinis; sed quo sensu *largis? vagae* rapinae sunt quae a *vagis* rapiuntur: an ideo *largae* rapinae quae a *largis* rapiuntur? ineptum hoc. Saltem scripsisse debuit, Laetis *gratuitum cadit rapinis:* id est, quae a *laetis* rapiantur: vel, *Largis gratuitum cadit* ruinis. Sed remove paulisper versum hunc et vide quanto melius procedat oratio:

Quicquid nobile Ponticis nucetis
Foecundis cadit aut jugis Idumes;
Quod ramis pia germinat Damascus,
Et quod percoquit Ebosia caunis;
Molles caseoli, lucunculique,
Et massis Amerina non perustis,
g *Et mustaceus, et latente palma*
Praegnantes caryotides, cadebant.

Sentis jam nullum opus esse versiculo isto aut inepto aut depravato: et cursus narrationis hoc pacto non frangitur vel impeditur, sed ponuntur omnia simul et coacervatim et quemadmodum cadebant. Sed haec suspicio tantum est: certius istud, vel ineptum esse versum vel depràvatum: quod et ultra probat Parmensis, quae habet

Largis gratuitum CALET *rapinis.*

[Venet. quoque habet *quod*, quemadmodum conieceram. Sed iam dubito de *caunis*, postquam legi ea quae contra hanc Salmasii coniecturam disputat Palmerius Exercitat. in Graec. Auctor. p. 491. et in contextum reponas volo *cannis.* EX ADD.]

v. 17. *Molles* caïoli lagunculique

Et massis *Amerina* non *perustis*] Probo *caseoli* pro *cajoli*, quoniam *caseus* inter dona Saturnalitia refertur a Nostro Silv. IV, 9. et ita habuit vetus Codex. Edit. Parm. *gaioli.* Rom. *Caieoli.* Deinde pro *lagunculi* admisi *lucunculi*, bellariorum speciem ab Apuleio memoratam p. 219. Met. lib. X. vide et Turneb. Adv. XVIII, 20. et ita in scripto codice inveniri testatur Bernartius. Mox, pro *massis non perustis* Heinsius legit *passis cum perustis: uvam* enim *passam* veteres *adustam* vocant, inquit Gevartius. Sed vulgatam bene tuetur Gronovius Diatr. c. XIV. et interpretatur non *perustis*, non in sole *siccatis:* solebant enim Veteres scindere in massas cujusvis generis pira, et ad solem siccare. vide Varronem de R. R. I, 59. Plinium XXIII, 7. et Palladium in Februario. Vers. 20. pro *Praegnantes* MS. Flor. Edit. Rom. et Ven. habent *Praegrandes*, quod forte melius, quoniam simplicius, inquit Gronovius. cui assentior, non ob hanc solum rationem, sed quia in altero nullum sensum invenire possum. Si enim *palma* hoc loco significat spathalion seu *ramum* arboris, caryotides (quae sunt fructus) non dici possunt esse praegnantes *palma*, cum palma potius debuit esse praegnans *caryotidibus:* Fructus non est praegnans *Arbore*, sed *Arbor* Fructu. nisi ad Hypallagen recurras, omnium absurditatum Communem Locum. sed non opus est, cum *Praegrandes* optimum sit. Vult dactylos ita grandes esse, ut termites seu rami quibus haerebant *laterent* sub iis et tegerentur.

v. 24. *Plebem grandine concutit* serenam] Nic. Heinsius ad Claudian. p. 742. pro *serenam* legit *serena*, sc. grandine. Apponamus totum locum:

Non tantis Hyas inserena *nimbis*
Terras obruit, aut soluta Plias,
Qualis per cuneos hiems Latinos
Plebem grandine concutit serenam.

ubi primum pro *Plias* scribendum esse *Pleias* supra monui ad Tiburt. Manl. v. 95. Deinde oculis incurrit pauperies sermonis Hyas *inserena*: quod quidem ferri posset, nisi aliud obstaret. Vide enim. Infra v. 28. dicit poëta,

Ecce autem caveas subit per omnes
Insignis specie, decora cultu
Plebes altera, non minor sedente:

Atqui nulla in praecedentibus mentio plebis *sedentis*, quod tamen fieri oportet ut haec cohaereant et respondeant superioribus. Lege,

Plebem grandine concutit sedentem.

Jam *sedentem* habes hanc plebem, et alteram ministrantem plebem, non minorem *sedente.* Et sane testatur Dio Lib. LXXVII. Domitianum solere largiri multa spectanti populo, et convivia nonnunquam facere eodem loco *sedentibus.* Originem erroris tetigi in Praefat. nempe ex coalitione τοῦ *te* in *a:* unde pro *sedenam* fecerunt *serenam.* Edit. Parm. exhibet *severam.* Sensu restituto, laboranti Latinitati succur-

ramus. *Hyas non obruit terras* tantis *nimbis, qualis hiems plebem concutit* grandine. Nulla in his Constructio; deest enim aliquid quod respondeat τῷ *tantis*. Lege,

QUALI *per cuneos hiems Latinos*
Plebem grandine *concutit sedentem:*

non *tantis* nimbis, *quali* grandine. Citius intellexisses si dixisset *quanta* grandine: sed poëtis solenne nomina *quantitatis* et *qualitatis* confundere, et pro se invicem usurpare. Virgilius Ciri v. 21.

Sed magno *intexem (si fas est dicere) peplo,*
Qualis *Erechtheis olim portatur Athenis,*
Debita cum castae solvuntur vota Minervae:

ita legendum; vulgo *intexens*, sine ullo exitu aut Constructione. *intexem* pro *intexissem*, ut *extinxem* pro *extinxissem* Aen. IV, 606. *vixet* pro *vixisset* II, 118. et similia passim. Dicit igitur Virgilius, se, si permitterent vires, Messalae historiam et praeclara facta velle intexere TAM MAGNO peplo, QUANTUS (pro quo dicit QUALIS) portatur Athenis in pompa Panathenaïca.

¶v. 26. *Et* LATIS *pluvias minetur agris*] Legendum LAETIS agris: nisi enim sic legas deficit argumentatio. quippe nullum forte incommodum sequetur si Juppiter minetur pluvias *latis* agris, quoniam *lati* agri possunt esse *vasti* et *inculti:* aliter vero se res habebit si pluvias minetur agris *laetis*, i. e. *foecundis, feracibus*. Nonius Marcellus: LAETUM, *ferax. Virg. Georg.* I. LAETUS AGER. Silius Italicus IV, 39.

Sed Libyae ductor tuto fovet agmina vallo
Fessa gradum, multoque gelu torpentia nervos:
Solandique genus, laetos *ostentat ad Urbem*
Per campos *superesse viam.*

Ita lego: vulgo, *laetis* ostentat; male: milites enim Hannibalis eo tempore non *laeti* erant, sed *fessi* et *gelu torpentes*. Recte igitur *laetos* campos; ut apud Festum Avienum Descr. Orb. v. 998.

LAETIS *adsurgunt gramina* campis.

Ovidius Fast. I, 546,

vagantur
Incustoditae LAETA *per* arva *boves:*

ubi pari errore scriptum erat LATA. Vide Heinsium. Morellus etiam hoc loco legit LAETIS *agris*.

v. 33. *Illi* marcida *vina subministrant*] Ita constanter Editiones: mallem tamen *Massica:* nisi confugias ad Gevartii *Hypallagen*, ut *marcida* vina sint quae homines *marcentes* reddunt. *Marcidus* quidem dicitur *Bacchus* Thebaid. IV. sed ibi *Bacchus* est πρωτότυπον non *vinum*. nam in altero exemplo quod ex Silv. IV, 6.

tenet haec marcentia *fratris*
Pocula,

adducit Gevartius, *marcentia* pocula fratris sunt pocula *marcentis* fratris seu *Bacchi*, qui *marcidus* dicitur. *Marsica* vina Columellae XII, 10. minus nota sunt. mihi adhuc arridet *Massica*. Atqui, dices, unde tanta vini *Massici* copia ut tanto coetui sufficeret? respondeo verbis Plinii Nat. Hist. XIV, 15. *Quid? non et Caesar Dictator triumphi sui cena vini* Falerni *amphoras*, Chii *cados in convivas distribuit?* vide reliqua.

v. 42. *Nec* TARDUM *seges occupabat annum*] Nullus in his sensus: Vina non adeo libere tunc fluebant nec seges occupabat TARDUM annum: immo TANTUM, i. e. *tam magnum*. *Magnus* et *Bonus annus* a veteribus dicebatur, quando largus erat frugum proventus: Noster Theb. IX, 404.

At pater arcano residens Ismenos in antro
Unde aurae nubesque bibunt atque imbrifer arcus
Pascitur, et Tyrios melior *venit* annus *in agros.*

Suaviter Idem IV, 705.

Sic ubi se magnis refluus suppressit in antris
Nilus, et Eoae liquentia pabula brumae
Ore premit, fumant desertae gurgite valles,
Et patris undosi sonitus expectat hiulca
Aegyptos; donec Phariis alimenta rogatus
Donet agris, MAGNUM*que inducat messibus* ANNUM.

Lucanus III, 70.

Effusis MAGNUM *Libye tulit imbribus* ANNUM.

vide supra ad Eclog. 3. v. 8. Sic MAJOR *autumnus* Martial. Epigr. XII, 57.

Nec in Falerno colle major autumnus:

felicior annus provenit, Ovid. Fast. IV, 671. Sensus est, O Vetustas, compara secula antiqua et aureum tempus cum hoc nostro; non majorem vini copiam aut largiores frugum proventus invenies.

[v. 43. *Una* VESCITUR *omnis ordo mensa*. Venet. NASCIMUR: unde conficitur certissima emendatio, VESCIMUR. *omnis ordo* VESCIMUR, ut Herc. Surrent. v. 85. *huc omnis turba* COIMUS. Exempla ubique. EX ADD.]

v. 46. *quis* HUC VOCARE] Scaliger ex MS. Senensi legit *quis* HOC ROGARE: recte. et Editt. [Ven. EX ADD.] Parm. et Rom. retinent HOC. mox pro *possit* legendum *posset*, ex sensu et Virgilio IX, 6. ex quo hoc adumbratum est:

Turne, quod optanti Divum promittere *nemo*
Auderet:

auderet promittere; ergo *posset* promittere. Voces *rogare* et *vocare*, pari quo hic modo, commutantur apud Ovidium Heroid. XX, 193.

v. 51. Hos inter fremitus etc.] Lipsius Saturnal. Serm. II, 4. hunc locum citans omittit versum proxime sequentem, *Spectandi levis effugit voluptas:* utrum ex sui codicis auctoritate, an quia non intellexit, nescio. Posterius verum crederem, si de meipso judicium facere liceret. mihi enim ineptissimum videtur hoc loco; utpote narrationem interrumpens; quod facile perspicies si eum omittas. Credo eum vel non esse Statianum, vel certe non hujus loci. Non opus est ut cum eodem Lipsio legamus *lusus* pro *luxus*, cum de convivio Domitiani haec vox bene intelligi possit.

¶v. 58. *Quos natura* brevi statim peracto etc.] Gronovius legit, *Quos natura* BREVIS *statim* peractos. *Natura brevis*, inquit ille, est *haud longius indulgens, non larga*. Et quidem Editt. Parm. et Rom. habent natura *brevis statim*, et *peracta* non *peracto*. Sed, si STATIM *peractos*, quare SEMEL *ligavit?* ho-

rum enim utrumvis supervacuum est; prout patebit si alterum omittas. Scripsit Statius

Quos natura brevi statu peractos
Nodosum semel in globum ligavit:

peractos brevi statu, id est, *absolutos statura brevi;* in altiorem staturam nunquam evasuros, quoniam *peracti* sunt *brevi statu* a natura; ut recte Barthius. Propertius IV, 9.

Nanus *et ipse suos* breviter concretus in artus
Jactabat truncas ad cava buxa manus.

Ovidius Trist. II, 531. de seipso:

Invida me spatio natura coërcuit arto.

Claudianus de Bell. Get. v. 584.

Cui natura breves *animis ingentibus* artus
Finxerat.

[Nondum mihi ad plenum satisfacio de hoc loco: et suspicor sub voce *peractos* latere *per artus*, ut alibi in his Silvis depravatae fuerunt hae voces. *Quos Natura breves statim per artus Nodoso similes globo ligavit:* vel quid tale. v. 60. pro *conserunt* Ven. *conferunt:* utrumvis probum, *conserere manus* vel *conferre.* Ex Add.] Sequitur, v. 61. *Et mortem sibi* (qua manu) *minantur:* id est, *quali* manu; per parenthesin. Thebaid. IX, 309.

trajectus pectora ferro
Volvitur in fluctus: heu cujus *naufragus* undae!

Ausonius Gratiar. Act. pro Consulatu: *Ipsa autem sedes honoris, sella curulis, gloriosa pompis Imperialis officii, in cujus me fastigio* (*ex* qua mediocritate!) *posuisti* etc. Mox v. 66. pro *sparsio* Parm. habet *Spassio:* Rom. *spasio.* de quo, si ridere velis, lege Domitii annotationem.

v. 71. Illic *cymbala*] Lego, *Illo*, ut respondeat praecedenti *hoc.* Lydiae plaudunt *hoc* grege; *illo* Cymbalistriae et mulieres Gaditanae. Litera prima in voce *Cymbala* adhaesit *τῷ illo; illoc:* unde *illic* fecerunt. Per *tinnulas* Gades intellige mulieres Gaditanas, quae cum crotalis et cymbalis saltabant. Juvenal. XI. v. 161. *Forsitan expectes ut Gaditana canoro Incipiat prurire choro.* ubi pro *prurire* lego *praeire* ex sensu et Arnobio lib. II, p. 73. *Cantionibus ut* praeirent *obscaenis*, etc. vide locum, ex hoc Juvenalis desumptum. Supra v. 67. pro *Huc* intrant, mallem *Hic,* ut v. 57. Hic *audax* subit *ordo pumilonum*, ubi male Bernartius *His.*

[v. 74. pro *Permutat* Parm. et Ven. *Permutant*: recte.

v. 81. pro *comparantur* Ven. *temperantur.*

v. 90. pro *licere* Parm. *nocere.*

v. 93. *alias adivit urbes.* Ven. et Parm. *abit in urbes:* quod verissimum est. mutatum ab aliquo, qui metro timebat.

v. 96. *Jamjam deficio.* Heinsius ad Ovid. Heroid. V, 150. ex Parmensi vult, *Jamiam deficior:* Recte quidem dicimus *deficior viribus*, vel *animo*, vel *pecuniâ.* Sed adhuc quaero exemplum ubi *τὸ deficior*, sine Ablativo, ponitur pro *deficio:* quae enim ibi attulit Heinsius non probant hoc. Noster Epiced. Puer. v. 42.

Deficio, *medicasque manus fomentaque quaero.*

Nihil igitur muto. Vide Marq. Gudium ad Phaedr. I, 21. Ex Add.]

NOTAE AD SILVARUM LIB. II.

IN EPIST. AD MELIOREM.

Lin. 7. *Apud te complexus amabam*] Prosam non sapit hoc; nec sensui satisfacit. lege, *apud te complexus* admirabar. scriptum erat *ammirabar:* quod non intelligentes fecerunt *amabam.* intelligit istud quod Plinius vocat *cum admiratione diligere,* Epist. III, 11. *ex admiratione diligere* IV, 17. [Conieceram *ammirabar*, id est, *admirabar:* favet Venet. quae habet *amabare.* Ex Add.]

Lin. 10. Excusandam habuerim *affectibus tuis celeritatem*] Tacitus Hist. I. in Orat. Galbae ad Pisonem: *Ea aetas tua quae cupiditates adolescentiae jam effugerit; ea vita, in qua nihil praeteritum* excusandum habeas. Sic *probandum habeo* praef. lib III. Silvarum. iterum Tacitus Hist. IV, 77. *Nulla hic proditio; neque aliud* excusandum habeo *quam quod vos,* etc.

Lin. 24. *Quia honorem ejus tibi laturus acceptum*] Excidit verbum substantivum: repone, *tibi laturus* est *acceptum.* Scriptum erat, *tibi laturus ē acceptum*, unde facile excidere potuit *est.* [vocem *libenter* nesciunt Veteres Editt. ideo excludatur. Ex Add.] Sequitur, *Polla Argentaria* carissima *uxorum.* Plinius Epist. VI, 34. *Inde etiam* uxorem carissimam *tibi et probatissimam habuisti.* Sed verius est quod in

edit. Rom. invenit Lindenbrogius, *claℊrissima* uxorum: et hoc probat Barthius, et retinet Edit. Parmensis. Vult *exemplo* clarissima: Aliter posses *rarissima* uxorum, ut Pietat. Abascant. *Nos tibi, laudati juvenis* rarissima conjux: Et IV, 8.

Sed queror haud faciles, juvenum rarissime, *questus.*

Suspicor tamen Sidonium Apollinarem legisse hoc loco *carissima*, et hinc errorem hausisse, quasi Statius loqueretur de *sua*, non *Lucani* uxore: Carm. XXIII, 165.

Quid, quos duplicibus jugata taedis
Argentaria Polla dat poëtas?

Et ita fere sensisse Gronovium jam intelligo, Diatr. c. XXXV. Confundit forte Sidonius *Pollam* hanc cum *Claudia* Statii uxore; cujus priorem maritum *canorum* vocat Noster Ad uxor. v. 52. et v. 64. loquens de filia ejus quam ex priore marito tulerat, dicit,

Sive chelyn complexa petit, seu voce paterna
Discendum Musis sonat:

Hinc forte colligebat Sidonius illum *poëtam* fuisse, cum revera esset Tibicen. Nisi potius Sidonius Pollam hanc eandem intelligat quae Polla uxor Pollii, qui et ipse fuit *poëta:* vide II, 2. v. 112. quod si verum sit, scil. Lucanum et Pollium eandem uxorem habuisse, omnis erroris liberatur Sidonius. Paulo ante, *super ea quae ipsi* de hoc *libro huic inserui, quia* etc. Ita Parmensis, non *debeo:* omisso etiam *τῷ libenter*, quod et facit Romana. mox pro *consecraremus*, Parm. *consideremus:* Rom. *consideraremus.* [Venet. *carissima uxor.* EX ADD.]

lin. 28. *tanti autoris* habere reverentiam] Phrasis usitatissima istius aevi scriptoribus. Plinius Epist. IV, 17. *Adolescentulus eram: et jam mihi ab illo* honor, *atque etiam (audebo dicere)* reverentia, *ut aequali,* habebatur. vide et II, 7. Seneca Consol. ad Helv. c. XIII. *Ignominia illa praeturae et consulatus fuit, quibus ex Catone* honor habebatur. ita passim Suetonio. vide Calig. XXIII, et Neron. c. IX. habere dignitatem *sapientiae doctoribus* Plin. Panegyrico. *perhibere honorem*, eodem sensu, Plinius avunculus Nat. Hist. XXXV, 17. *praestare honorem* alicui, Juvenalis V.

O nummi, vobis hunc praestat honorem,
Vos estis Frater:

ita legendum; vulgo, *fratres.* Vide et Tacitum Annal. IV, 44. *Publicum* accipiant, i. e. *prodeant.* Seneca de Ira II, 10. *Democritum contra aiunt, nunquam sine risu* in publico *fuisse.*

E C L O G. I.

VER. 5. *Et verba medentia* SAEVUS CONSERO] Quomodo *saevus*, qui humanitatis officio fungitur in consolandis amicis, qui verba *medentia* administrat? lege, *verba medentia* SAEVIS, τοῖς δεινοῖς. ita Theb. IV, 744.

Regales tamen ore notae, nec mersus acerbis
Extat honos.

II, 406. *Pone modum* laetis. Sil. Italicus I, 169.

At Poeni succensi ira, turbataque luctu
Et saevis *gens laeta, ruunt, tormentaque portant.*

Vide quae supra notavi ad Soter. Gallici v. 61. Deinde pro *Consero* plane legendum *Confero.* Lacrim. Etrusc. v. 42.

Et ipse tuli quos nunc tibi confero *questus.*

verbum funebre *confero:* vide ad III, 3. v. 134 ubi fusius ago. Hos cantus et verba medentia saevis, *medicabile carmen* eleganter vocat Val. Flaccus IV, 87. Mox v. 7. pro surda*que averteris* aure, mallem *surdas aures* vel *surdam aurem.* Ovidius Fast. I, 179.

Ad primam vocem timidas advertimur aures.

ita emendat Heinsius, quem vide et ad Met. VI, 180. et Amor. II, 6. v. 9. Boethius tamen Lib. I. Metr. I. v. 15.

Eheu quam surda *miseros* avertitur aure:

nihil igitur muto. Epigraphen hujus Eclogae edidi quemadmodum Gronovius in duobus Codicibus reperiebat: licet Parmensis habeat *Epicedium Glauciae Melioris;* quod Statianum esse fere persuadeor. Vide quae notavi ad Eclog. VI. hujus libri [Edideram ex coniectura, *saevis confero*: et ita totidem literis Veneta. EX ADD.]

v. 9. Orbati*que velint audire* leones] Non *leones*, sed *leaenae* a poëtis in hanc comℊparationem adhiberi fere solitae. Val. Flaccus III, 737.

Non aliter gemitum quondam LEA prolis ademtae
Aegra dedit:

ita legit Heinsius: vulgo *gemitu*, et *Terga* dedit. Noster Theb. X, 414.

Ut LEA, *quam saevo fetam pressere cubili*
Venantes Numidae, natos *erecta superstat*
Mente sub incerta.

Ovidius Fastor. V, 177.

Dumque petit latebras fetae catulosque LEAENAE
Ipse fuit Libycae praeda cruenta ferae.

Silius Italicus X, 125.

Haud secus ac Libyca fetam tellure LEAENAM
Venator premit obsesso quum Maurus in antro,
etc.

Ex his locis legendum videtur,

orbataeque *velint audire* leaenae,

nempe *catulis* orbatae, absolute, ut ap. Val. Flac. VIII, 457. orbatae *traherent suspiria vaccae.* appositissime Ovidius Met. XIII, 547. *Utque furit* catulo *lactente* orbata leaena. Non tamen in contextum au-

deo admittere hanc lectionem propter ea quae annotavit Cl. Burmannus ad Val. Flacc. VI, 347. Mox v. 13. pro *latrant* Heinsius ad Ovid. Trist. II, 159. mavult *latrans*: sed non opus est. Thebaid. II, 337.

quoties haec ora natare
Fletibus, *et magnas* latrantia pectora *curas*
Admota deprendo manu?

ubi *pectora latrant* seu *elatrant*, ut hic, *praecordia latrant*. [Pro *latrant* Ven. *lucrant*: an voluit *lacerat?* scil. *luctus*. EX ADD.]

v. 17. Lacrimis *en et mea carmina in ipso Ore* natant] Non opus est ut legamus *madent* pro *natant*: tametsi hac phrasi saepe utatur Statius: ut Thebaid. XI, 17.

Cuncta madent lacrimis *et ab omni plangitur arce.*

Silv. V, 3, v. 58.

Ipse madens lacrimis *umbrarum animaque sacerdos.*

ita legendum esse pro madens *oculis*, pluribus ad locum exemplis adstruam. Recte se habet *natant*: Thebaid. II, 337.

quoties haec ora natare
Fletibus,*et magnas latrantia pectora curas*
Admota deprendo manu?

Thebaid. X, 298.

stagnant nigrantia tabo
Gramina, *sanguineisque* natant *tentoria rivis*:

ita legendum; vulgo, sanguineis *nutant*. Thebaid. V, 255.

Crateras pronos epulasque in caede natantes
Cernere erat.

Sidonius Apollinaris Carm. VII, 277.

natat *obruta tellus*
Sanguine.

Claudianus de IV. Cons. Honorii.

Plaustra cruore natant.

plura ad manum sunt; sed non opus est. Vers. 22. Recte tuetur Gevartius *plorantem* animam, contra Scaligeri et Tiliobrogae *ploratam*. praeter loca ab illo adducta, vide Theb. IX, 299. XII. 56. et ita inveni in Editt. Parm. et Rom. quae ambae pro *solennia* paulo ante, habent *solatia:* male.

v. 26. *Et nunc heu! vittis*] Totum hunc locum ita legendum et distinguendum puto:

Et nunc heu! vittis et frontis honore soluto
Infaustus vates, vexans *mea pectora tecum*
Plango lyra. En! *diri* etc.

sed vitium majus subesse secundo versui opinor; nec mihimet satisfacio. *En* vero pro *et* verissimum est. *Similis* comes, quoad luctum *similis:* ut eleganter apud Petronium

Grandine qui segetes et totum perdidit annum
In simili *deflet tristia fata* sinu.

Pro DIRI praestat DURI ut Virgil. Aen. V, 4. DURI *magno sed amore* DOLORES, etc. Haec scripseram: postea nactus Editt. Parmensem et Romanam, alia rerum facies sese aperuit. Illae enim habent,

Infaustus vates VERSO *mea pectora* tecum:

non VEXO. Statim vidi legendum esse:

Infaustus vates VERSO *mea pectora* febo
Plango lyra:

ita enim scribere solebant quod nos vulgo concipimus *Phoebo*. *Verso* Phoebo, i. e. *averso:* ut Epiced. in Patrem v. 12. in re simili:

Quis sterili mea corda situ, *quis* APOLLINE VERSO
Frigida damnatae praeduxit nubila menti?

uti recte emendavit Heinsius pro *merso*. Vide eum ad Ovid. Heroid. VII, 4. ubi fusius agit de hac phrasi *averso Deo:* et Broukhusium ad Tibulli III, 3. v. 28. *Audiat* aversa *non meus aure Deus*. Propertius IV, 1.

Aversis Charisin cantas: AVERSUS APOLLO
Poscitur invita verba pigenda lyra:

ex optima emendatione ejusdem Heinsii; qui, sat scio, conjecturam meam approbasset si in vivis fuisset.

§ v. 41. *O ubi purpureo*] Multo melius si scribas *Heu! ubi:* ut Theb. V, 613.

Heu! *ubi Siderei vultus*, *ubi verba ligatis*
Imperfecta sonis?

Et ita forte infra, v. 52. Heu! *ubi venturae spes*, etc. Ovidius Fast. III, 485.

Heu! ubi *pacta fides?* ubi, *quae jurare solebas?*

iterum noster Theb. V, 350.

Heu! ubi *nunc furiae?*

VIII, 174.

Heu! ubi *laurigeri currus solenniaque arma?*

Silv. III, 5.

Heu! ubi *nota fides?*

ita apud Val. Flacc. IV, 469. pro

O ubi *nunc regni generisque* ubi *gloria*,

mavult Heinsius *Heu* ubi.

v. 42. *Sidereique orbes radiataque lumina* caelo] Agnosco *radiata lumina* ex Ovidii Met. IV, 193.

Forma, *calorque tibi*, radiataque lumina *prosunt*.

sed quo modo lumina radientur *caelo*, non intelligo. An voluit *radiataque lumina* luce, vel *sole?* hae enim voces in MSS. cum *caelo* commutantur. Sed mihi minime placet exilitas ista in fine versus; nec enim Statium sapit. An denique, *radiataque lumina* Phoebo: quo sensu Seneca Hippol. v. 377.

Et qui tenebant signa Phoebeae facis
Oculi, *nihil gentile nec patrium micant*.

Et, *facies igne sidereo nitens*, v. 1265. sed nec hoc perplacet. Quicquid sit, *orbes* et *lumina* conjunguntur ut apud Lucanum II, 184. et V, 212. et Sil. Italicum IX, 401.

v. 47. *Et* mixtae *risu lacrimae*, *penitusque loquentis Hyblaeis vox* mixta *favis*] Bene *lacrimae mixtae* risu. Thebaid. VI, 164. eleganter,

Illa tuos questus lacrimososque *impia* risus
Audiit, *et vocis decerpsit murmura primae:*

Et IX, 820.

Audiit, *et mixto* risit *Latonia* fletu.

Udum gaudium vocat Martialis Epigr. X, 78. Petronius in Trojae Halosi:

Fletibus manant genae
Mentisque pavidae gaudium lacrimas habet.

Claudianus de Bell. Getico:

Singultus varios lacrimosaque gaudia *miscent.*

Et alibi,

Permisto tremuerunt gaudia fletu.

Sed quid est quod sequitur, Hyblaeis vox *mixta* favis? lege,

Hyblaeis vox TINCTA *favis:*

Lucret. IV, 9.

Museo CONTINGENS *cuncta epore*

infra v. 22.

Et quasi museo dulci CONTINGERE MELLE:

Vide et VI, 971. Manilius IV, 527.

Nec triste ingenium: sed dulci TINCTA lepore
CORDA *creat.*

ubi vides *corda tincta dulci lepore*, ut *vox tincta Hyblaeis favis.* ita *sales* TINCTI *lepore Attico*, Martial. Epig. III, 20. Ovidius Trist. II, 566.

Nulla venenato litera MISTA *joco:*

ubi pro *mista* codices habent VINCTA vel JUNCTA: ex quibus optime Heinsius TINCTA *joco. oblita Tulliano* MELLE *festivitas*, apud Symmachum Epist. I, 25. *Sermonis* MELLA *politi* Claudianus de Mall. Theodoro v. 251. Pleni hac metaphora Antiqui, ex quo Homerus de Nestore dixerat,

Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

MELLEUS *voculae modulator Antigenidas tibicen*, apud Apuleium Floridis. Heinsius in adversar. ad fin. Tibulli, Edit. Brockhus. legit *pasta* favis pro *mista.* Voces *mista* et *tincta* confunduntur etiam apud Ovid. Met. IV, 503.

v. 50. HEU *lactea colla*] Legendum affirmo, UBI *lactea colla:* clarum hoc ex iis quae praecedunt et sequuntur: UBI *candor suffusus purpureo sanguine?* UBINAM *ora querelis arguta?* UBI *lactea colla?* UBI *spes juventae?*

v. 56. Quis *tua colloquiis* hilaris *mulcebit amatis pectora?*] Displicet syllaba finalis IS toties repetita: nec placet vox *hilaris*, inutilis prorsum et superflua. conjicio,

Quis tua colloquiis, Melior, *mulcebit amatis*
Pectora?

ut versu primo,

Quod tibi praerepti, Melior, *solamen alumni.*

Sed vide porro: TUA *pectora:* CUJUS? *Glauciae?* atqui hoc absurdum est de *mortuo* dicere. ergo *Ślelioris?* atqui vox *tibi* quae modo praecessit ad Glauciam pertinet, ut bene probat Gronovius. Pessime igitur et more minime suo fecit Statius, si voces *tibi* et *tua* diversis Personis assignaverit, absque Nulla Transitionis nota. Et hinc maxime confirmatur suspicio mea vocem *Melior* latere sub ista *hilaris.* nec abludunt literae. pro *amatis* Parm. habet *amati: tua* pectora *amati*, ut, *nostros* vidisti *flentis* ocellos.

v. 58. *Accensum quis bile* feret? *famulisque tumentem leniet?*] Pessima sive nulla potius connexio: Quis *feret?* famuli *ferent;* sive justis de causis sive inique iratum Dominum, *ferent* tamen. Dixisse debuit, quis *mitigabit*, vel quid tale; sed hoc comprehenditur in sequenti voce *leniet.* Lege igitur,

Accensum quis bile fera, *famulisque tumentem*
Leniet?

natus error ex similitudine τῶν *a* et *et*, quae eodem fere modo scribuntur. bile *fera*, ut rabie *fera* Catullo carmine de Aty. v. 57. Sed, quod summum est, mutuatus est hoc epitheton ex Homero Il. Δ. 23.

ΧΟΛΟΣ δέ μιν ΑΓΡΙΟΣ ᾕρει,

id est, *rabies* seu BILIS FERA *eam occupavit.* Hanc emendationem confirmat Parmensis, quae habet *ferat.*

v. 67. *Muta domus*, fateor, *desolatique penates*] Inepta et nullius sensus vox ista *fateor.* si enim *domus muta est et desolati penates*, quaero a te, Stati, quid ad rem est sive tu hoc *fatearis* sive *non fatearis?* lege,

Muta domus pariter *desolatique penates.*

ut infra Arbore Atedii, v. 31.

Illa Deam pariter *surgens hostemque protervum*
Vidit.

Exempla in singulis fere paginis infra. v. 171.

Nunc torvus pariter *vestes* et *pectora rumpis.*

v. 64. Pro *aque* ipso, plurimas editiones insedit *atque* ipso: parum Latine. emendavit Bernartius. *aque* ut apud Ovid. Heroid. XXI, 180.

Aque *tua est nostra spreta parente parens?*

Et Ponticor. I, 9.

Aque *tuis toto dividor orbe rogis.*

Manilius V, 436.

Par ex diverso studium; et sociatur utrumque
In genus, aque *uno digestum semine surgit.*

Ita legendum puto; vulgo *studet;* et *atque uno digestum.*

v. 72. verna *catastae*] Pro *verna*, quod Politiani erat, Gronovius ex Editt. Vett. et MS. Senensi elegantissime restituit *turbo* catastae: quippe mancipia venalia in catasta vel foro, dum praeconium fiebat, cogebantur *in orbem ire, currere*, nonnunquam *saltare;* ut adstantes aut emptores accuratius hoc modo specularentur corpora, illique sanitatem suam probarent. Eam circumactionem servorum pulchre *turbinem* catastae vocat. Vide eum eruditissime de hac re disserentem Diatr. c. XVI. Et sane Editt. Parm. et Rom. habent *turba.* *Non* pro *nec*, versu proxime sequente, eaedem.

v. 90. Nec SENIOR Peleus] Non aliud verbum comminisci potes quod argumentationi et sententiae magis obstet quam istud *senior.* Probaturus est Statius *parentes* in amore erga natos saepe ab *alienis* et sanguine non junctis superari: ita Peleus a Chirone et Phoenice; quippe, inquit, Peleus *senior* filium Achillem non comitabatur ad bellum Trojanum, sed Phoenix. Et quid mirum si Peleus SENIOR non comitabatur? immo ob hanc ipsam rationem non comitabatur quoniam erat SENIOR. hoc est excusare, dum accusat. Achilleid. I, 438. ubi tota Graecia profectionem ad Trojam parat, ait Statius

Hos inter motus pigram gemit ora quietem
Thessalis, et geminis incusat fata querelis,
Quod SENIOR Peleus, *nec adhuc maturus Achilles.*

Vides ipsam hanc esse rationem quod ad bellum proficisci non potuit Peleus, quia erat SENIOR. apposite

et quasi dedita opera locus iste Achilleidos lectionem hanc refellit. Lege vero

Nec GENITOR *Peleus* natum *comitatus*, etc.

Jam servatur argumentum. Peleus, *quanquam* PATER Achillis, illum non comitabatur, sed Phoenix *alienus* et *externus*. Hae vero voces GENITOR et SENIOR interdum commutantur, ut Silv. III, 3. v. 208. pro GENITOR *mitissime patrum* Codex Florent. recte habet SENIOR. vide Gronov. ad Senec. Herc. Fur. v. 32. Ita Lacrim. Etrusc. v. 77. pro SENIOR Parmensis Edit. habet GENITOR.

v. 95. *Fluctivagus volucrem* comebat *Persea Dictys*] Nota historia Perseos, quem cum matre Danae Acrisius in mare projici imperabat. Dictys vero piscator Seriphius retibus cepit arcam in qua clausi erant, donumque retulit, et educavit Persea. Hinc vides quam parum sensui satisfacit vox *comebat*, quae nihil significat praeter *ornabat*. ƒAtqui parum est *ornare* aliquem puerum, nisi *institutioni* vel *educationi* curam simul impendas: et hoc sensus loci postulat et comparatio. dixisse debuit

volucrem curabat *Persea Dictys:*

hoc enim totum exprimit et comprehendit. Claudianus de Cons. Mall. v. 142.

Humanum curare *genus quis terminus unquam*
Praescripsit?

Idem Laud. Stilic. II, 53. apposite magis,

nec pignora curas
Plus tua, *quam natos dederat quos ille monendos*
Tutandosque tibi.

Sed mihi magis adhuc placet altera vox: ea est,

Fluctivagus volucrem tollebat *Persea Dictys:*

sive de *sublatione* Perseos ex arca intelligas, seu de *educatione;* utrique enim accommodari potest; sed illi potius. Apollodorus II, 4. in hac historia: *προσενεχθείσης δὲ τῆς λάρνακος Σερίφῳ, Δίκτυς* ἌΡΑΣ, *ἀνέθρεψε τοῦτον: arca vero in Seriphum delata, Dictys* TOLLENS *puerum* educavit. Facilis vero lapsus ex *tollebat* in *comebat:* *c* enim et *t* tam similes sunt ut vix dignosci queant: duplex vero *l* saepe mutatur in *m* in MSS.

[v. 96. *victos pietate parentes.* De *Matribus* loquitur: unde, opinor, Venet. habet *victas.* Sed non opus est. Sosipater Charisius Instit. Gram. lib. I. p. 79. *Haeres*, PARENS, *homo*, *etsi in communi sexu intelligantur*, *tamen masculino genere semper dicuntur.* citat deinde Virgil. Aen. III, 341. ubi Andromache de *Creüsa* loquitur:

Ecqua tamen puero est AMISSI *cura* PARENTIS?

ubi tamen vide Pierium. EX ADD.]

v. 97. *Quid te post cineres*, *deceptaque* funera *matris*] De Baccho loquitur, cujus mater Semele, suasu et dolo Junonis, petiit a Jove ut veniret ad se eodem modo quo ad Junonem venire solitus erat: qua re conflagravit, ut narrat Hyginus Fab. 179. et Mythologi passim. funera igitur *decepta* matris, sunt funera *deceptae* matris, translato epitheto, ut omnibus poëtis fieri solet, et plenius notavi ad IV, 1. v. 45. Sed aliud suadet perpetua tum nostri tum aliorum consuetudo in descriptione interitus Semeles: nempe signantius aliquid, et quod proprius et propius exprimat *causam* mortis illius; scilicet,

deceptaque fulmina *matris*,

ut Thebaid. IX, 425. de hac re,

Dotalesque rogos DECEPTAQUE FULMINA *vidi:*

(ubi *decepta* fulmina sunt *decipientia*, ut apud Ovid. Heroid. IV, 57. *decepto* tauro, *decipienti* vel *simulato*, de Pasiphae: et *dissimulata* deam pro *dissimulans:* arma *expressa* casus, pro *exprimentia* Val. Flacc. I, 398. et pocula *expressa* casus bellorum, similiter, II, 155. et *defectus* annis pro *deficiens*, passim.) Ita et Theb. II, 71.

Et tunc forte dies noto signata Tonantis
Fulmine, *praerupti cum te, tener Evie, partus*
Transmisere patri.

X, 888. ubi Bacchus loquitur.

Nunc ubi saeva manus, *meaque heu cunabula flammae*,
Fulmen, *io ubi* fulmen? *ait:*

Sidonius Apollinaris Carm. XXII, 26. de Baccho:

caput aurea rumpunt
Cornua, *et* indigenam *jaculantur* fulminis *ignem.*

Seneca Herc. Fur. v. 456.

Quam gravia parvus tulerit, *ignoras*, *mala*
E matris *utero* fulmine *ejectus puer?*

Ausonius Cupid. Cruc. v. 16.

Fulmineos *Semele* decepta *puerpera partus*
Deflet.

Manilius III, 6.

Fulminis *et flammas*, *partusque in matre sepultos:*

licet hoc de *gigantibus* potius intelligendum, non de Baccho, qui non *sepultus* fuit in *matre*, sed *patre* potius, nec in hoc tamen *sepultus.* Scaliger de Semele interpretatur; quamvis et gigantum mentionem faciat. Arnobius lib. I. p. 20. *Aesculapius et Liber pater*, *Coronide ille natus*, *et ex genitalibus* matris *alter* fulmine *praecipitatus.* Propertius III, 15.

Dicam ego, maternos *Aetnaeo* fulmine *partus.*

ex his locis, et multo plura adferre possem, vides perpetuam *fulminis* mentionem in hac historia. *funera* quidem probum est, sed non satis est. potes etiam legere *fulgura* matris, eodem sensu quo *fulmina*, (vide Bentl. ad Horat. Carm. II, 10.) et propius ad vocem *funera.* Sed praestat *fulmina* propter frequentiorem ejus in hac fabula usum: et unice ob supra citatum Thebaidos locum DECEPTAQUE FULMINA *vidi.*

v. 99. *Jam secura* parens *Thuscis regnabit in undis*
Ilia] Vetus Editio Parmensis pro *parens* habet *patris:* et ita legi vult Heinsius ad Ovid. Met. VII, 435. Sed aliud agens, et phrasi tantum deliuitus. quare enim *secura* PATRIS, seu *non metuens patrem* dicitur Ilia? a *patre* nihil metuere habebat, sed a *patruo* Amulio, qui eam indignis modis tractabat, et ƒvinctam in carcerem dabat: vide Livium I, 4. Si igitur quicquam mutandum esset, dici oporteret *secura* PATRUI non PATRIS. Verum est *parens*, id est *mater:* et hoc postulat sensus et argumentatio: loqui-

tur enim de *matribus* quae a nutricibus victae fuerunt pietate erga natos ipsarum:

Quid referam altricum victas pietate PARENTES?
Quid te, post cineres deceptaque fulmina MATRIS
Tutius Inoo reptantem pectore, Bacche?
Jam secura PARENS *Thuscis regnabat in undis*
Ilia: portantem lassabat Romulus Accam.

v. 101. *transertos* alieno *in* robore *ramos*] Sensus et Latinitas postulant *aliena* in *robora*. per se patet vers. 103. *necdum moresve decorve*, sc. *apparuerunt:* non adhuc conjicere potuisti qualibus futurus erat *moribus*, quali *decore*. βραχυλογία Statiana, ut infra v. 146. Septima lux: *et jam frigentia lumina torpent:* sc. *aderat* septima lux. Vide quae notavi ad Epithal. Stell. v. 144. Sequitur, *Tu tamen et* mutas *etiam tum* murmure *voces*. Nullus in his sensus: si enim MUTAS, quomodo MURMURE? Lege,

Tu tamen et motas *etiam tum* in murmura *voces*,
Vagitumque rudem, fletum*que infantis amabas:*

ita Edit. Parm. non *fletus*. Lucanus VIII, 682. de Pompeio:

Dum vivunt vultus, atque os in murmura *pulsant*
Singultus animae.

Noster Eclog. ad uxorem v. 33.

tu procurrentia primis
Carmina nostra sonis, motasque in murmura *voces*
Aure rapis vigili.

ita optime emendat Heinsius ad Claudian. in Rufin. I, 152. Plura ad istum locum dicemus.

v. 110. *Sive catenatis* CURVATUS *membra palaestris*] Attende sensui: sive CURVATUS *membra staret, seu* GRAIUS AMICTU *Menandri orsa decurreret.* Quaenam hic Oppositio inter *curvatus* membra et *Graius amictu?* et tamen requiritur. Lege,

Sive catenatis NUDATUS *membra:*

Jam vides, sive NUDUS, seu *Graio more* AMICTUS. Virgilius Georg. II, 531.

Corporaque agresti NUDAT *praedura* palaestrae.

Aeneid. III, 281.

Exercent patrias oleo labente palaestras
NUDATI *socii.*

Ovidius Heroid. XVI, 149.

More tuae gentis nitida dum NUDA palaestra
Ludis, et es nudis *femina mista viris.*

inde *nudas* palaestras Noster Silv. III, 1. *orsa Menandri*, ut apud Ausonium Protrep. v. 46.

Conditor Iliados et amabilis orsa Menandri
Evolvenda sibi.

v. 115. FREGISSET *rosea lasciva Thalia corona*] Scio quomodo haec explicat Gronovius Observat. IV, 21. cujus verba haec sunt: „*Frangi* vult crinem ex„tructum cum superimposita corona *deprimitur* et sic „quasi destruitur. Virgilius, *tonsa coma pressa co„rona:* ut *frangere* toros pro *deprimere*." Haec Vir summus. Sed alio sensu dicitur *frangere toros*, alio *frangere crinem*. ex Virgilii loco citato veram ante oculos habuit lectionem, quam hanc esse autumo:

crinemque decorum
PRESSISSET *rosea lasciva Thalia corona.*

Noster Silv. I, 2.

hic enthea lauro
Tempora, Minoa CRINEM PREMIT *ille* CORONA:

Vides eadem verba. infra Silv. V, 3.

Heu quod me mixta quercus non PRESSIT *oliva!*

Virgilius (praeter locum a Gronovio adductum) Aen. IV, 147.

Ipse jugis Cynthi graditur, mollique fluentem
Fronde PREMIT CRINEM *fingens:*

ad quae Servius: *Premit crinem: Id est*, comprehenso *crine efficit ne fluat:* lege, compresso *crine efficit* etc. Ovidius Fast. IV, 655.

Bis caput intonsum fontana spargitur unda;
Bis sua faginea tempora fronde PREMIT:

ita ex MSS. edidit Heinsius pro *fronde* TEGIT. Lucanus V, 60.

Cingere Pellaeo PRESSOS *diademate* CRINES.

Seneca Hippol. v. 649.

Quis tum ille fulsit? PRESSERANT *vittae* COMAM,
Et ora flavus tenera tingebat rubor.

plura exempla in promtu habeo: sed haec ℊsufficiunt. Mox, *casus* tarde remeantis Ulixi: alludit forte ad ista Horatii Carm. I, 6.

Nec cursus *reducis per mare Ulixei:*

adeo ut hic etiam forte scribendum sit *cursus*. Vers. 123. pro *refringere* in Parmensi est *infigere* [et Ven. Forte *infringere*. EX ADD.]

[v. 125. SED *adhuc infantia* MIXTA. Primo legendum ET *adhuc*, propter sequens, *Jam* TAMEN *et validi gressus*. Deinde, quid est *mixta infantia?* lege, *et adhuc infantia iuxta*, sc. erat. Thebaïd. VI, 382.

tibi nulla supersunt
Gaudia; iam Thebae iuxta, *et tenebrosa vorago.*

EX ADD.]

v. 128. *Cum tibi quas* VESTES, *quae non gestamina mitis Festinabat herus?*] Praecedentia verba sunt, *et visae puero decrescere* VESTES. Haec pauperies sermonis non Statiana est, sed alius cujuspiam, qui in margine libri sui hanc vocem scripserat ad explicandam aliam quae in contextu erat, et quae difficilior illi videbatur. inde in ipsum corpus poematis adscita erat haec vox notha, ejecta genuina et Statiana; quae, ut mihi videtur, vix alia esse potuit quam *cinctus: Cum tibi* quos cinctus, *quae non* etc. *cultibus* enim et *vestes* modo praecesserunt. Admodum verosimile est ita hic factum fuisse; quod et innumeris Veterum Auctorum locis accidisse norunt Eruditi. et ita haec quatuor *cinctus, vestes, cultus*, et *gestamina* conjunguntur Thebaid. VI, 76. et seqq. Quas non *in nomen credula* vestes urgebat *studio?* ex quo loco, huic simillimo, forte retinendum est *quas vestes*, et legendum versu praecedenti, *et* visi *puero decrescere* cinctus. *Cum tibi* quas vestes, *quae non* etc. Verissimum hoc puto. Sed quid de *verbo* laboramus, cum *sensus* tam male affectus sit? totum locum apponamus:

Cum tibi, quas vestes, quae non gestamina mitis

Festinabat herus? brevibus constringere laenis
Pectora, *et* augusta telas arctare lacerna.
Enormes non ille sinus, *sed semper ad annos*
Texta legens, *modo puniceo velabat amictu,*
Nunc herbas imitante sinu, *nunc dulce rubenti*
Murice.

Ita legunt omnes quotquot vidi editiones: et quasi omnia facilia essent praetereunt Interpretes. Primum igitur quaero, quodnam verbum praecedit infinitivum istud *constringere?* dicent, opinor, *festinabat;* nullum enim aliud est. herus igitur *festinabat constringere* pectora pueri brevibus laenis. nihil minus: nunquam enim hoc faceret si ullam salutis pueri curam haberet. haec enim *constrictio* in morbos pectorales puerum conjiceret et auctum impediret; et hoc in *Nanis* faciebant Veteres *γλωττοκόμοις* suis, ut testatur Longinus libro *περὶ ὕψ.* c. 44. Dixisse igitur debuit, NON *constringebat* pectora brevibus laenis: et ita sane dixit, ut mox videbimus. Sed quid esset quod sequitur, festinabat *arctare telas angusta lacerna?* quid est *arctare telas*, aut qua notione sumendum? revera non intelligo. et si intelligerem quid esset *arctare telas*, scirem tamen ineptissimum esse *arctare* telas *angusta* lacerna. Si enim telae ARCTANTUR mirum ni *lacerna* (seu quodcunque texitur) ANGUSTA sit: adeo ut plane abundet et superfluum sit istud *angusta*, cum prius dixeris *arctare.* Sequitur porro, *Enormes* non ille *sinus* legens: atqui hoc ante dixerat, cum nobis narravit herum festinasse constringere pectus pueri *brevibus laenis.* quod nam opus hoc iterum ingerere? mitto *enormes* SINUS, et, *nunc herbas imitante* SINU. Vides quot difficultatibus et absurditatibus laborat locus: cujus ex parte restitutionem tibi spondeo si amoveas distinctionem post *lacerna,* et pro *sinus* legas *sinens:*

brevibus constringere laenis
Pectora, *et angusta telas arctare lacerna*
Enormes non ille sinens, *sed semper ad annos*
Texta legens, *modo* etc.

hoc modo nova rerum facies nasci incipit. Et jam video legendum esse *lacerna enormi*, ut opponatur *brevibus laenis:* nec *brevibus laenis* nec *lacerna enormi.* Hoc, quasi filo, ad sensum loci deducit, qui hic est: Nec permittens *laenis* nimium *brevibus* et artis pectus constringere, nec contra *lacerna enormi* membra puerilia gravare; sed prout incrementum pueri et aetas postulabat, ita semper adaptans et *legens* vestimenta, interdum puniceo amictu, interdum viridi *sinu* vel thorace vestiebat. Haec videtur esse mens hujus loci, elegans et concinna. Viam tibi aperui: si oculatus sis, per te videbis quid faciendum sit istis *angusta telas arctare:* si non, dicentem aut irridebis, aut fidem non habebis. Tantum moneo ne legas *aptare*, quod primo intuitu forte adblandietur. [Merito locum hunc pro corruptissimo notavi. Veneta habet *telas jactare*, pro *artare.* unde mihi confirmatur quod dudum suspicatus eram, nempe vocem *artare* huic loco irrepsisse formatam ex alia simili voce; nempe ex voce *artus:*

brevibus constringere laenis
Pectora, *et angustos artus iactare lacerna*
Enormi non ille sinens, *sed semper ad annos*
Texta legens, modo puniceo velabat amictu.

Vide Notas, ubi partim emendavi et explicavi. *Jactare angustos artus enormi lacerna*, est, imponendo laxas et enormes vestes angustis artubus facere ut artus maiores appareant quam revera sunt: et hoc opponitur praecedenti, *brevibus constringere laenis pectora.* Neutrum horum, inquit Statius, fecit Melior: *sed semper ad annos texta* legebat. EX ADD.]

v. 135. *non turba comes*, *non munera cessant*] Quaenam haec *munera* nemo explicavit, et mirum quidem est si vox cujus significatio tam late patet, absolute et per ℊse ponatur, cum ex circumstantiis non colligi possit quo sensu intelligi oporteat. Sed et quare *cessant* in praesenti tempore, cum et praecedentia et subsequentia in praeterito efferantur, *velabat*, *gaudebat*, *deerat?* Lege,

non turba comes non munera census
Sola verecundo deerat *praetexta decori.*

nihil certius. ante oculos habuit Horatium Serm. I, 6.

vestem, servosque *sequentes*
In magno ut populo si quis vidisset, avita
Ex re *praeberi sumtus mihi crederet illos.*

Ita et hic Glaucias describitur omnes *Ingenui* notas habens, *Vestes*, *gemmas*, *servos sequentes*, et cetera *census* et patrimonii signa et *munera*, praeter *praetextam. munera census*, ut *munera pulveris* Horat. Carm. I, 28. *munera tumuli* Sabinus Epist. I, 26. *munere clavi* Propemp. Met. Cel. v. 124. *munera scientiae* Arnobius lib. II. p. 55. *munera lucis* Sedulius V, 55. qui multus est in hoc vocis usu. Symposius Aenig. XCV. de umbra:

Nam Deus attribuit nobis haec munera formae
Quod me nemo movet nisi qui prius ipse movetur:

ita legendum: in editione qua utor mendose est *quod prius. munera dextrae* Daedaleae, Columella X, 29. et similia ubique. Mox. v. 143. *Torvus* ad hunc *Athamas insanos flecteret arcus.* lege, *ab hoc*, ex sensu, et ut vitetur ambiguum. Editt. Parm. et Rom. *adhuc.* Paulo ante, *quo diva*, *feros gravis exeris* angues. ita Parm. et Rom. Sed verum *ungues.* Theb. VIII, 380. de Morte:

praecipuos annis animisque cruento
Ungue *notat:*

ita legendum. vulgo et ibi quoque *angue.* Tibullus I, 3.

Abstineas avidas Mors, *precor*, *atra*, manus.

Seneca Hippol. v. 465.

Cum tam rapaces *cerneret Fati* manus:

ita legendum, non *minas.*

v. 148. *Ille tamen*, *Parcis* fragiles *urgentibus annos*] Anni *fragiles* qui sint dicet Ovidius Trist. IV, 8.

Jam subeunt anni fragiles et inertior aetas,
Jamque parum firmo me mihi ferre grave est:

de se *senescente.* Sil. Italicus XIV, 85. de Hierone:

Verum, ubi fata virum fragili *solvere* senecta,
Primaevo cessit sceptrum exitiale nepoti.

Ita muri *fragiles aevo* Theb. II, 70.

fragiles aevo *circumspice muros.*

Nisi multum fallor scripsit Statius,

Parcis faciles *urgentibus annos:*

hoc exquisitam illius elegantiam decet. Thebaid. XII, 736.

taedet fugientibus uti

Thesea, nec facilem *dignatur dextra* cruorem.

ita *faciles* turmas Theb. VIII, 571. quae *faciliter* et nullo labore vincuntur; eadem elegantia. Val. Flaccus I, 151.

Haccine nos animae faciles *rate nubila contra*
Mittimur?

Seneca de Benef. IV, 18. *Fac nos singulos: quid sumus? praeda animalium, ac imbecillissimus ac* facillimus sanguis. Sic *faciles* herbas Theb. IV, 787. *facilis* unda Propertio: quae faciliter cedit et *non resistit.* Quintilianus Declam. I. *illum infelicem, caecum, contumeliae opportunum*, injuriae facilem. Hae vero voces perpetuo commutantur. ita Theb. II, 661. pro *fragiles* thyrsos, MS. Petrensis habet *faciles.* Mox v. 150. pro *omnis* lege *omnes: relliquias* scilicet. hujus non monendus esses nisi Editiones plurimae quae ubique alias retinent *omnes* in quarto casu plurali, hic haberent *omnis;* quasi esset *omnis* in te, pro *totus.*

v. 159. *Quod tibi purpureo tristis* ROGUS *aggere crevit*] MS. Senensis et Rom. et Venet. Editt. (et Parmensis) habent *tristis* TORUS, notante Gronovio Diatr. c. XVII. et firmante hanc lectionem loco Theb. VI, 54.

Tristibus interea ramis teneraque cupresso
Damnatus flammae TORUS *et puerile feretrum*
Texitur.

Et v. 69.

Ceu grande exequiis onus atque immensa ferantur
Membra TORO.

quibus addas licet hoc ex Pietat. Abasc. v. 214. de Priscillae funere,

at aliis
Ipsa TORIS *Serum Tyrioque umbrata recumbit*
Tegmine.

Ovidius Met. IX, 502.

Aut, hoc si nequeo, peream precor ante, TOROQUE
Mortua componar.

lectum vocat Persius: *tandemque beatulus alto Compositus* LECTO. Martialis VIII, 44. *Fartus papyro dum tibi* TORUS *crescit. Torus* hic comburebatur cum corpore: unde *damnatum flammae torum* vocat loco supra citato. Sequitur, v. 161. *Phariique* (PALAM EST VIDIQUE) *liquores.* Egregia restitutio est summi viri Joan. Seldeni Nostratis; qui Prolegom. ad Syntagma de Dis Syris p. 7. legit, *Phariique* PALAESTINIQUE *liquores.* Nihil verius: et ita Pietat. Abasc. v. 212.

praereptaque templis
Tura, Palaestini *simul Hebraeique* liquores
Arsuram lavere comam.

Vide totum locum, huic simillimum. [v. 164. *Desertas* EXOSUS *opes.* Ven. et Rom. EXUTUS: forte rectius. ita Eclog. VI. hujus libri, v. 60. in re simili,

O quam divitiis censuque EXUTUS *opimo*
Fortior, Urse, fores!

verbum utrique casui inservit prout omnibus notum est. EX ADD.] Mox, v. 168. *tunc ille hilaris comisque* videris. recte Gronovius ex MS. Sen. et Editt. Rom. et Venet. restituit *comisque* videri; ut, *parvusque* videri, Sentirique *ingens*, Herc. Epitrapez. v. 37. et Theb. VI, 731. *Constitit* immanis cerni, immanisque tueri *Argolicus Capaneus:* ita enim legend. ex MS. Petrensi et ita ex alio Codice et Vet. Edit. legit Gronovius Diat. c. XVI. Res per se clara est: ideo exemplis, quae obvia sunt, non abutar. Ita etiam Parmensis.

v. 172. *Dilectosque premis visus et frigida* lambis *Oscula*] Verissima emendatio magni Bentleii, pro *lambis* legentis *libas.* Noster Theb. X. 63.

Lumine demisso pueri Jovis oscula libat.

Vide cum Not. ad Horat. Serm. II, 6. ubi plura exempla. Posses etiam *frigida* carpis *Oscula*, ut apud Ovidium Heroid. XI, 117. de re simili:

Non superincubui, non oscula frigida carpsi.

Thebaid. III, 711.

Illius humenti carpens *pater* oscula *vultu.*

Propertius Eleg. I, 20. de Zethe et Calai:

Oscula *suspensis instabant* carpere *pennis:*

ita legendum; vulgo *plumis*, inepte. Sed verior est emendatio Bentleiana; et hanc in Contextum recepi. Mox, v. 178. *gemitum formaque aevoque meretur.* Debetur hoc Jano Gulielmio Quaest. Plautinis. Ante fuit *formaque* ac voce *meretur.* Supra notavi literas *c* et *qu* saepe confundi, ut in *coetus* pro *questus:* ita hic *voce* pro *voque.* immo simplex *q* pro *c;* ita PEQUNIA pro PECUNIA, Inscriptione Vet. apud Reinesium: quam tamen scriptionem improbat Sosipater Charisius p. 83. his verbis: Pecunia *per c non per qu scribenda est, quoniam a* pecore *dicta: et quoniam q literam nusquam volunt poni alias nisi ut duae vocales sequantur, quarum prior sit u.* Marius Victorinus p. 2459. *Sed nec g quidem nec q Latinus sermo introduxit: ex quibus q et fuisse apud Graecos; et quare desiderat fungi vice literae c, cognoscere potestis si Pontificum libros legeritis.* ita scribendum; vulgo, *literae cognoscere*, omissa *e.* Versu proxime sequenti:

Talis in Isthmiacos PROLATUS *ab aequore portus:*

Roman. PLORATUS: Parm. DELATUS: bene. Horatius Epist. II, 2. ad finem:

DEFERAR in vicum *vendentem tus et odores.*

v. 181. *Sic et in* anguiferae *ludentem gramine* Lernae *Praecisum squammis* avidus bibit anguis *Ophelten.*] Quid narras, Papini? Ophelten occisum esse in gramine LERNAE? adeone oblitus Historiae veteris, et libri quinti tuae Thebaidos, et quarti etiam et sexti, ut confunderes *Nemeam* et *Lernam?* cum etiam pueris notum sit Ophelten periisse in *silva Nemea* (et inde *Ludos Nemeaeos* in ejus honorem institutos fuisse) non in *palude Lerna.* Quid dicemus? festinanter et celeritate non excusanda haec scripsisti: et jam verum esse video quod dicis Epist. ad Meliorem, hanc *Consolationem a* CONFUSO *scriptam.*

Inspiciamus tamen quid affert. et primum condono illi *gramina Lernae:* cum enim *paludem* pro *silva* semel posuisset, consequens erat ut quod pertinet ad *silvam* attribueret paludi: et sic *gramina Lernae* PALUDIS habemus pro *gramina Nemeae* SILVAE: Hoc quidem est *Delphinum silvis appingere, fluctibus aprum.* licet forte defendi possit si dicas *gramina Lernae* esse quae nascuntur in *ripis* Lernae paludis; ut *pascua Lernae* Ovid. Met. I, 597. quae circa Lernam sunt. Quomodo vero amolieris istam sordem, *anguis* in gramine *anguiferae* Lernae? si enim dicas *anguem* esse in loco aliquo, cum fatuis rem habeas oportet, vel ipse sis fatuus, si statim opus sit subdere oportet, vel ipse sis fatuus, si statim opus sit subdere istum locum esse *anguiferum.* Lege,

Sic et in umbriferae *ludentem gramine Lernae.*

§Memineris tamen, quod de *Lerna* praedicat ad *Nemeam* pertinere: ea vero *umbrosa*, teste ipso Theb. IV, 825.

Silvarum, *Nemea*, *longe regina* virentum.

Et Theb. V, 43. ubi Adrastus Hypsipylen alloquitur:

Immo age; dum primi longe damus agmina vulgi
(Nec facilis Nemea *latas evolvere vires*
Quippe obtenta COMIS *et ineluctabilis* UMBRA,)
Pande nefas, laudesque tuas.

Martialis de Spectac. XXVII.

Non Marathon taurum, Nemee FRONDOSA *leonem*,
Arcas Maenalium non timuisset aprum.

Ophelten vero in *gramine (apium* dicit Hyginus Fab. 74.) *Nemeae* deposuit Hypsipyle dum Argivis aquam monstrabat, teste iterum ipso contra seipsum, Theb. IV, 786.

At puer in gremio vernae telluris et alto
Gramine, *nunc faciles sternit procursibus herbas*
In vultum nitens etc.

ubi habes Ophelten *ludentem in gramine Nemeae*, (ibi enim haec facta sunt) atque iterum graviter errantem et sui oblitum Statium. modo enim dixerat ingentem esse *siccitatem*, adeo ut magna flumina *Lyrcius* et *ingens Inachus* et *Erasinus* et *aequus fluctibus marinis Asterion* exhaurirentur et *arerent:* et paulo ante v. 702. *Aegra* SOLO *macies; tenerique in origine culmi Inclinata seges.* Atqui quomodo fieri potest ut in tanta *siccitate* et *calore* ALTUM GRAMEN esset, et VERNA *tellus*, quando *aegra* SOLO *macies?* sed hoc obiter. Recte igitur *umbriferae* id est *umbrosae*, ut *nemus umbriferum* Virgil. Aen. VI, 473. ubi notat Servius, UMBRIFERUM] *umbrosum*, *frondosum. Academia umbrifera* Cic. de Divinat. I, 13. quam *silvas Academi* vocat Horatius. Idem Cicero eodem opere II, 30.

Sub platano umbrifera *fons unde emanat aquai.*

umbriferos lucos Prudentius Hamartig. v. 240. Sequitur, AVIDUS *bibit anguis Ophelten. Avidus* anguis est, *jejunus*, *impastus:* ut apud Ovidium Ibide v. 287.

Aut velut Euryali, qui sceptrum cepit ab illo,
Sint artus avidis anguibus *esca tui.*

Sic *avidus* leo Martial. Epigr. I, 15. Atqui anguis qui Ophelten interemit, non *fame* percitus hoc facinus patravit, sed *calore* illo nimio efferatus et *furens;* etiam *ignarus* quid fecerat: ita enim Noster Theb. V, 538.

Occidis *extremae destrictus verbere caudae,*
IGNARO SERPENTE, *puer.*

Et ob hanc rationem non stare potest vox *bibit*, quae, opinor, idem denotare vult quod *comedit*, *hausit.* Falsum hoc: Apollodorus III, 6. *Δεικνούσης δὲ τὴν κρήνην, ὁ παῖς ἀπολειφθεὶς ὑπὸ δράκοντος διαφθείρεται. τὸν μὲν οὖν δράκοντα ἐπιφανέντες οἱ μετὰ Ἀδράστου κτείνουσι, ΤΟΝ ΔΕ ΠΑΙΔΑ ΘΑΠΤΟΥΣΙ: interea dum Hypsipyle monstrat fontem, relictus puer a dracone occiditur: draconem vero Adrasti apparitores interimunt*, AC PUERUM SEPELIUNT. Nihil hic de *esu* pueri: nec quidem fieri potuit, cum defuncti *corpus* sepulturae mandarent Argivi, et *exequias* fuse describat Statius Theb. VI, 54. et seqq. Hyginus quidem tradit serpentem *exedisse* puerum, Fab. LXXIV. verba sunt: *Illa* (Hypsipyle) *timens puerum in terram deponere, apium altissimum erat ad fontem, in quo puerum deposuit: quae dum aquam eis tradit, draco fontis custos puerum* exedit. Vides ingenium et Latinitatem barbari scriptoris; addo etiam et corrupti; nam sine dubio legendum est, *draco fontis custos puerum* occidit. Vide Servium ad Virgil. Eclog. VI, 68. et totum locum hunc Statii ita lege:

Sic et in umbriferae *ludentem gramine Lernae*
Praecisum squammis rabidus tulit *anguis Ophelten.*

rabidus anguis, optime: describitur enim ut *rabiosus* et caloris impatiens et *furens* a Nostro Theb. V, 505. et seqq et v. 521. *siccique nocens* FURIT *igne veneni.* Voces vero *avidus* et *rabidus* in scriptis codicibus perpetuo commutantur: cujus rei multa exempla proferre possem, si vacaret. vide Lucan. VI, 487. Recte etiam *tulit* pro *bibit;* quarum vocum ductus in MSS. paene iidem sunt, ut in Praefat. dixi. Virgilius Eclog. V, 34.

postquam te fata tulerunt
Ipsa Pales agros atque ipse reliquit Apollo.

Et Aeneid. II, 599.

et, ni mea cura resistat,
Jam flammae tulerint, *inimicus et hauserit ignis.*

Et ita alibi. Noster Silv. III, 3.

§ferat *ignis opes haeredis, et alto*
Aggere missuri nitido pia nubila caelo
Stipentur cineres.

Theb. V, 685.

Templa Jovis (quid enim haud licitum?) ferat
impius ignis.

Avienus Arateis v. 372.

Castora Cecropii tulit *inclementia belli:*

id est *abstulit.* Et jam omnia sana puto praeter inexuperabilem istum nodum de *Lerna* pro *Nemea.* cu-

jus vide an aliqua solutio duci potest ex hac observatione. Notat Strabo Geogr. lib. VIII. p. 260. Ed. Casaub. veteres poëtas Tragicos, et nominatim Euripidem in Iphigenia et Oreste, confudisse urbes ARGOS et MYCENAS, propter earum *vicinitatem*. Et hinc obiter explicari possunt aliquot loca in Thyeste Senecae, qui eos imitatus est in hac eadem re; et locus iste Lucani VII, 451. ubi patruum Senecam imitatur:

astra Thyestae
Abstulit, et subitis damnavit noctibus ARGOS:

cum tamen *Mycenis* non *Argis* hoc factum esse perpetuo poëtarum testimonio constet: unde *caligantes abrupto Sole* MYCENAS vocat Noster Theb. I, 325. An igitur hac libertate usus Statius (et plura ejusmodi exempla forte inveniri possent) confundit *gramina Lernae* cum *graminibus Nemeae*, cum *Lerna* et *Nemea* non longe dissitae essent? Dispice an ferri potest: hoc enim ultimum mihi suffugium: nec tamen tale ut Statium sub hoc protegi posse existimem. Restat ut moneam in Parmensi pro *anguiferae* legi *auguriferae:* et pro *praecisum, Rescisum.* [Non opus erat ut tantopere aestuarem: et verum est quod suspicabar, nempe τὸ *Lernam* positum esse pro *Nemea* propter *vicinitatem* locorum. Sic Epiced. Patr. v. 142. *germine Lernae* pro *Nemeae*, seu corona quae Ludis Nemeaeis conferebatur victori. Et ita alibi factum. EX ADD.]

v. 193. *Et similes* volventem *pectore curas*] Proba quidem lectio: ita Lucanus I, 272.

Utque ducem varias volventem pectore curas
Conspexit, etc.

Et VIII, 621. de Pompeio:

Seque probat moriens, atque haec in pectore volvit.

Lucretius Lib. VI. init.

Volvere curarum *tristes in* pectore *fluctus*.

Ausonius Periocha Iliad. XIII.

At non pervigilem nox irrequieta Tonantem
Leniit, immodicos volventem corde *paratus.*

Tacitus Hist. II, 49. de Othone: *atque illum supremas jam* curas animo volutantem *repens tumultus avertit, nuntiata consternatione ac licentia militum.* Plura exempla in promptu habeo, nisi aliud suaderet Edit. Parmensis, quae habet *similes* tergentem *pectore curas:* et ita invenit Heinsius in MSS. teste ipso ad Claudian. Praef. in Rufin. v. 4. ubi hanc vocem illustrat *tergentem* curas pectore est *detergentem* et depellentem. Horatius:

Albus ut obscuro deterget nubila caelo
Saepe Notus.

Poterat, inquit Heinsius, eadem significatione dixisse *simili tergentem pectora cura.* Verum hoc; et ita dixit Tiburt. Manlii, ad finem:

sic omni detersus pectora nube
Finem Nestoreae precor egrediare senectae.

Vide quae ibi notavi. Romana Editio pro *volventem* seu *tergentem* habet *regentem.* Suspicor hoc esse a Domitii interpolatione, cum alterum non bene intellexerit. explicat tamen, *similitudine formae* LENIENTEM. locum non recte cepit. Dicit Statius, Atedium de Blaesi morte *pari dolore* tunc affectum esse ac nunc de Glauciae interitu; ac solitum esse in honorem ejus et sui solatium coronare effigiem eius floribus. hoc eum facientem saepe viderat Glaucias: unde apud inferos a facie Blaesum agnovit. Gronovium in errorem induxit Domitii *regentem:* unde proculdubio, inquit, scribendum *repetentem*, Diatr. c. XXI.

v. 198. *Inde magis sequitur; neque* enim *magis ille* trahentem
Spernit] Vox *enim* huic loco minime accommoda, utpote rationem reddens sine causa. lege, *neque* jam *magis.* Deinde, *ille* trahentem *spernit.* trahentem *quid?* utrum *Blaesum* vel *amictus* ejus? at utrumvis Rusticitatis esset intolerandae. Lege,

Inde magis SEQUITUR; *neque* jam *magis ille* SEQUENTEM
Spernit:

repetitione eleganti et poëtis usitatissima. Virgilius Georg. III, 392.

Pan Deus Arcadiae captam te, Luna, fefellit
In nemora alta VOCANS; *neque tu aspernata* VOCANTEM.

Ovidius Met. XV, 143.

Et quoniam Deus ora MOVET, *sequar ora* MOVENTEM
g *Rite Deum.*

Fastor. IV, 269.

Ipsa peti VOLUIT: *nec sit mora, mitte* VOLENTEM.

Virgilius XI, 695.

Eludit gyro interior, SEQUITURQUE SEQUENTEM.

Manilius I, 303.

utraque caudam
Vergit in alterius rostrum, SEQUITURQUE SEQUENTEM.

Ovidius Met. VI, 234.

Frena DABAT: DANTEM *non evitabile telum*
CONSEQUITUR.

Idem Amor. III, 9.

Vive pius; moriere pius, COLE *sacra;* COLENTEM
Mors gravis a templis in cava busta trahet.

Et Art. Amat. II, 509.

Sic MONUIT *Phoebus: Phoebo parete* MONENTI.

Sed nimius sum. Probabile est primam syllabam *se* amissam esse in praecedente *le:* unde pro *quentem*, supplendo versui fecerunt tra*hentem.* [Pro *enim* Ven. *eum.* EX ADD.]

v. 205. *Et obtuso pallentes* GERMINE *flores*] *Obtuso* est *hebete*, minus *excitato:* ut Theb. X, 135.

excedit gravior nigrantibus antris
Iris, et obtusum *multo jubar excitat imbri.*

obtusum jubar, *languens* et *marcens. contusa* eodem sensu Claudianus de Bel. Gild.

Et contusa *vagos jaculantur sidera crines.*

Et *retuso* sole, de Cons. Prob. et Olybr. v. 21. ubi videndus Heinsius. Bene igitur et proprie haec vox hoc sensu usurpatur quando de *coloribus* aut *luce*

aut rebus *lucidis* sermo fit, ut in hoc loco. longe diversa res est si ad alia transferas. non enim potes dicere *ferrum obtusum* vel *falx obtusa* eodem sensu quo *Sol obtusus* et *jubar obtusum*, seu *parum splendens*. Haec adnoto ut videas non recte conjungi *obtuso germine*, cum de *colore* hoc loco agi appareat ex voce *pallentes*. Lege,

et obtuso pallentes LUMINE *flores*.

Ausonius Cupid. Crucif. v. 8.

Quorum per ripas nebuloso LUMINE marcent
Fleti olim regum et puerorum nomina flores.

ubi flores marcent *nebuloso* LUMINE, ut hic flores pallent *obtuso* LUMINE. Plinius Epist. V, 6. *Lectus hic, et undique fenestrae, et tamen* LUMEN OBSCURUM *umbra premente*. Versu praecedenti, *steriles ramos:* audi Glossatorem ad Theb. II, 12. *Tum* STERILES LUCI, *possessaque manibus arva*.] *Apud inferos credibile est nihil gigni, quia illic sunt habitationes vita functorum. Et si quid gigneretur, necesse esset imaginari alios inferos, quo post mortem istud recideret.* Pro *porxit* Parm. *Carpsit:* Rom. *Porsit*. et pro *ramos* Parm. *campos*, et *multas* pro *mutas*, et *obtunso* pro *obtuso*.

v. 205. *Et alternum* pueri *partitur amorem*] Partitur amorem *cum quo?* hoc enim deest. Plane legendum,

Et alternum puero *partitur amorem:*

Dividit amorem Blaesus, et partem tibi, partem *puero* seu Glauciae partitur. unde *alternum* amorem vocat. Partitur *puero*, ut Theb. I, 474.

siquidem hanc perhibent post vulnera junctis
Esse fidem, quanta partitum *extrema protervo*
Thesea Pirithoo.

Lacrim. Etrusc. v. 139.

Progeniem claram terris partitus et astris.

Ovidius Fastor. V, 717.

Quod mihi das uni caelum, partire duobus.

Sequitur, v. 210. OBEUNT *noctesque diesque Astraque*. Recte: ita *mori* dicitur dies, Silv. IV, 6. *Jam moriente die rapuit me cena benigni Vindicis*. et soles *occidere* apud Catullum: et *obitus* idem quod *occasus*, eadem de causa. etiam *anima* dicitur *obire*, apud Diomedem lib. III, p. 513. *Animula miserula properiter* OBIIT. Cicero Arateis, de Boote:

Quatuor hic obiens *secum deducere signa*
Signifero solet ex orbi.

Et ita passim. Nemo igitur legat, ABEUNT *noctesque diesque Astraque:* licet hoc quoque optimum sit et usitatissimum. Sed non opus est. Parmensis habet *pereunt* pro *obeunt:* quod ex margine, opinor, in Contextum irrepsit.

v. 214. *His amor exitio, furor his et* SAEVA *cupido*.] Lege, CAECA *cupido*. Lucretius III, 59.

Denique avarities et honorum CAECA cupido.

g Ovidius Met. III, 620.

Praedae tam CAECA cupido *est*.

Manilius IV, 1.

Quid tam sollicitis vitam consumimus annis
Torquemurque metu CAECAQUE cupidine *rerum?*

Mamertinus Grat. Act. pro Consulat. c. XIII. *non paucos hujus modi furore vecordes et nostra aetas tulit, qui propter* CAECAM *imperandi* cupidinem *in ferrum ruerunt*. Juvenalis X, 350.

Nos animorum
Impulsu et magna CAECAQUE cupidine *ducti*
Conjugium petimus.

Idem tamen XIV. 175.

SAEVA cupido
Immodici census:

ubi tamen praestare puto CAECA. Versu proxime sequente, *hos ora rigentia Brumae:* id est, ora *rigentis* Brumae, translato epitheto, ut passim. *ora Brumae rigentis*, pro *Bruma rigens*, ut *Caesaris ora* tetigit jactura leonis, Silv. II, 5. pro *Caesarem* tetigit. unde redarguitur Domitius, qui dicit *Caesarem flesse:* quod ex hoc loco colligi non potest. Lucanus X, 144.

caesosque Atlantide silva
Imposuere orbes, quales ad Caesaris ora
Nec capto venere Juba:

ita legendum; vulgo, *sectosque*. Sil. Italicus IX, 130.

Ad vos et carae properabam conjugis ora.

Seneca Oed. Act. II. ad fin.

Candida formosi venerabimur ora Lyaei:

id est *Lyaeum*. Audacter Idem *ora bigae* pro *bigam*, Herc. Oet. v. 518.

O decus mundi, radiate Titan,
Cujus ad primos Hecate vapores
Lassa nocturnae levat ora bigae.

Etiam ipse Virgilius Aen. XII, 335. dicit *ora Formidinis* pro *Formido:*

gemit ultima pulsu
Thraca pedum, *circumque atrae* Formidinis ora,
Iraeque, Insidiaeque, Dei comitatus, aguntur:

ita enim scribendum et intelligendum, ex Lucretio lib. VI.

Impendent atrae formidinis ora *superne*.

Formidinis ora id est, *Formido*, *Irae*, et *Insidiaeque* pro *Personis* sumendae sunt; quod non intellexit Servius, ut ex obscura ejus annotatione patet. Val. Flaccus V, 388.

Duc, precor, ad vestri, quicunque est, ora tyranni:

id est, ad vestrum *tyrannum* seu *regem*.

v. 217. *Hos manet imbrifero pallens Autumnus hiatu*] Nemo explicat quare *Autumnus* hic dicitur pallens imbrifero HIATU: *Autumnus* enim non magis *hiat* quam *Ver*, quam *Aestas* vel *Hiems*. Et sciendum est, Imaginem hanc desumtam esse ex Tabula aliqua, in qua pingebatur Autumnus ore *hiante* et patulis rictibus, efflans morbos, quibus maxime obnoxia est ea anni tempestas: unde GRAVIS AUTUMNUS *Libitinae quaestus acerbae;* Horatio Epistolis, et poëtis passim. Hinc intelligendus locus Thebaid. VIII, 377.

MORS *fruitur caelo; bellatoremque volando*
Campum operit, nigroque viros invitat HIATU:

ore scil. *patulo*, ut innuatur capacitas excipiendi totum genus humanum: et hoc sine dubio ex Pictura aliqua. Silius Italicus II, 548.

MORS *graditur vasto pandens cava guttura rictu,*
Casuroque INHIANS *populo.*

Hinc etiam intelliguntur phrases istae *hiatus* et *fauces* Boreae vel Aquilonis. Noster Theb. VII, 35. de Mercurio descendente in terram a caelo:

Atque illum Arctoae labentem cardine portae
Tempestas aeterna plagae, praetentaque caelo
Agmina nimborum, primique Aquilonis HIATUS
In diversa ferunt.

ubi Vetus Scholiastes Lactantius: HIATUS] *Principium flatus: quia* VENTI PINGUNTUR HIANTES. Arnobius lib. VI. p. 196. *Intelligimus omnes ventos aeris esse fluorem pulsi, et mundanis rationibus concitati: per vos* hominum formae *sunt,* buccinarum animantes tortus *intestinis et domesticis* flatibus. Iterum Statius Theb. I, 346.

jam claustra rigentis
Aeoliae percussa sonant, venturaque rauco
ORE *minatur* hiems.

Sidon. Apollinaris Carm. II, 48.

nam Bistonios Aquilonis HIATUS
Proxima Chalcidici sensim tuba temperat Euri.

§ Martialis Epigr. VII, 37.

Cum flaret madida FAUCE DECEMBER *atrox.*

Hinc etiam patet cur ORA *frementum* dixit Val. Flaccus I, 595. de Ventis;

regemque dedit, quem jussa vereri
Saeva cohors: immensa chalybs iterataque muris
Saxa domant Euros. cum jam prohibere furentum
ORA *nequit, rex tunc aditus et claustra refringit*
Ipse volens, placatque data fera murmura porta.

ita legendum; vulgo inconcinne, *Saeva cohors: in monte chalybs* etc. Claudianus de Rapt. Proserp. I, 237. exscribit hunc Flacci locum:

stant ardua ferro
Moenia; ferrati postes; immensaque *nectit*
Claustra chalybs.

unde adstruitur nostra emendatio. Sed hoc obiter. Hujusmodi allusioni referendus est iste Tibulli versus, El. I, 1. v. 84.

Jam veniet tenebris Mors adoperta caput:

quem cum scripsit, sine dubio obversabatur aut oculis aut animo Tabula aliqua, in qua *Mortem* ad hunc modum repraesentatam viderat. Quod etiam affirmare licet de Auctore Elegiae in Mort. Drusi. v. 373. ubi de Fortuna ita loquitur:

Quaque ruit, furibunda ruit, totumque per orbem
Fulminat, et caecis caeca triumphat equis:

Elegantissime, hoc aspectu; si aliter sumas, paene absurde, et non intelligibile: quid enim *Fortunae* cum *caecis equis?* Sed alludit notae alicui Picturae cujus propositum sive titulus erat FORTUNAE TRIUMPHUS: in quo, opinor, *Dea caeca* vehebatur curru juncto *caecis equis.* Sed satis harum Amoenitatum.

[v. 218. pro *finem timet* Ven. *finem dabit.* EX ADD.]

v. 219. *Immensis urnam quatit Aeacus* umbris] Codex MS. quem contulit N. Heinsius habuit *ulnis*, teste Burmanno ad Val. Flaccum I, 658.

Et Thetis, et magnis *Nereus socer erigit* ulnis: scil. *navem.* Recte: et ita Parmensis. *Immensis ulnis*, id est, *magnis brachiis* seu *manibus.* Passim in his Silvis *immensus* ponitur pro *magnus.* ita *immensae* carinae Soter. Gallic. v. 120. *immensus* Auster Pietat. Abasc. v. 246 *ulnis* pro *manibus* apud Ovid. Met. IX, 651. *Saepe etiam Nymphae teneris Lelegeïdes* ulnis *Tollere conantur.* QUATIT idem quod MOVET Horatio, *omne capax* MOVET urna *nomen:* et Virgilio Aen. VI, *Quaesitor Minos* urnam MOVET. Versu proximo pro *Ast* Rom. et Parm. *Est.*

v. 222. *Non ille rogavit*
Non timuit, meruitve *mori*] Non optime scripsit Statius, si ita scripsit; quippe pro Historico statim Judex factus est. Narrat quam prudenter in ultima illa valetudine se gessit Glaucias; non, inquit, mori *rogavit* nec *timuit:* recte hucusque, et ut Narratorem decuit. avertit subito orationem et in se recipit Judicium ferre audax, ne dicam impium; non *meruit*, inquit, mori. Impudens Vates! Tune igitur Providentiam Divinam incusare audes? Tu quod Diis placitum est improbare? Sed absolvo te impietatis; scripsisti enim,

Non timuit renuitve *mori.*

Tria hic notat Statius per quae ostendat Glauciae prudentiam et pudentiam: non *rogavit*, non *metuit*, non *recusavit.* Non *rogavit*, utpote Diis permittens statuere prout iis visum est. Non *metuit;* hoc enim esset animi degeneris et parum virilis. Non *renuit* seu *recusavit;* hoc enim esset frustra contumacis, et Divinis Legibus et Decretis sine fructu recalcitrantis. Videtur Statius hoc loco exscripsisse Senecam Nat. Qu. VI, 32. de eadem re, sc. morte: *Nec* ROGAVERIS, *nec* TIMUERIS, *nec te velut in aliquod malum exiturum* TULERIS RETRO. vides sensum eundem et paene verba: parum distat inter *retro ferre* et *renuere. renuit mori* ut *renuitis confiteri* apud Arnobium lib. III. init. de simulacris Gentilium: *quae intelligitis vos quoque, at recusatis et* renuitis confiteri, *vilissimi esse formas luti, et fabrorum figmenta puerilia.* Vide Heinsium ad Ovid. Met. IX, 506. ubi pro *timuere* scribi vult *renuere:* rectius tamen Burmannus, qui ibi legit *tenuere.*

v. 230. *Nec dirae comes ille ferae*] Mirus est hoc in loco Barthius, qui legit, Nec *trinae canis* ille ferae. Si dixisset canis trino *capite* vel *ore* intellexissem: sed canis trinae *ferae* tam monstrosum est quam ipse Cerberus. recte se habet vulgata lectio, doctissime explicata a Nic. Heinsio ad Sil. Ita§licum XIII, 845. Operae pretium est locum adire. Supra v. 227. *ades huc emissus ab atro* Limine. Gronovius ad Senec. Controv. IV, 24. citans hunc locum habet *ab atro* Carcere: memoriae, opinor, errore. Vers. ult. pro QUA *potes*, Parmensis habet QUI *potes.* Recte Val. Flaccus VIII, 278.

primus celebro dotalia sacra,
Qui potui.

Idem est quod supra dixit, CUI *soli cuncta impetrare* facultas, *Glaucia:* ubi Vetus Parmensis habet *Glaucias insontes animas:* quam scripturam Heinsius ad dictum Silii locum probare videtur. male: quippe vox *ades* vocandi casum omnino postulat, *Glaucia*, non *Glaucias.* [Ven. *qui potes*, quemadmodum edideram. EX ADD.]

ECLOG. II.

VERS. 6. *Huc me post patrii* laetum *quinquennia lustri*] Laudanda Statii modestia. innuit enim se victorem esse in agone Neapolitano; sed noluit plenius efferre ne jactantior videretur. *laetum*, scil. victoria: ut apud Val. Flaccum II, 108.

Dux Lemni, puppes tenui contexere canna
Ausus, et inducto cratem defendere tergo,
Laeta *mari tunc signa refert:*

laeta, ob victoriam quam de Thracibus obtinuerat. Sed mendum huic loco subesse puto: non enim satis est dicere *cratem defendere* TERGO, nisi addas aliquid quo intelligatur *cujus animalis* tergo defenditur. Hoc vero ab antiquis fiebat *taurina pelle.* legendum igitur,

Et inducto cratem defendere TAURO,

id est, *pelle taurina.* Sil. Italicus de Didone, I, 25.

Cingere qua secto permissum litora TAURO,

hoc est, *pelle taurina:* nota historia. Ipse Flaccus IV, 250. de caestibus:

Adspice et haec crudis *durata volumina* TAURIS.

juvencis eodem sensu Statius Achilleid. I, 417.

Lerna graves clipeos caesis vestire JUVENCIS:

Et Lucanus IV, 131. de harum puppium fabrica:

Primum cana salix madefacto vimine parvam
Texitur in puppim, caesoque inducta JUVENCO
Vectoris patiens tumidum superenatat amnem.

Ex quo loco sua hausit Val. Flaccus, ut notatum ab aliis: et hinc stabilitur nostra emendatio. Plene Ovidius Fast. IV, 342.

Et feriunt molles TAUREA TERGA *manus.*

v. 7. *Cum stadio jam* PIGRA *quies*] Pessime hic inseritur VOX PIGRA: quare enim *pigra* potissimum, cum *placida* vel *laeta* vel quodvis aliud epitheton melius conveniret? PIGRA *quies* in malam fere partem sumitur. infra Arbore Atedii:

Cui nec PIGRA quies, *nec iniqua potentia, nec spes*
Improba.

supra Cal. Decembr. v. 91.

Fugit PIGRA Quies *inersque Somnus*
Haec cernens alias adivit urbes.

Achilleid. I, 438.

Hos inter motus PIGRAM *gemit ora* quietem
Thessalis.

Apuleius Miles. XI. *Confestimque discussa* PIGRA quiete, *alacer exurgo.* quare igitur *pigra* de stadio? vel denique quodnam opus ullo epitheto, cum satis fuisset dixisse, *cum stadio jam quies* esset? lege,

Cum stadio jam PARTA quies.

Virgilius Aeneid. III, 495.

Vobis PARTA quies; *nullum maris aequor arandum.*

Et VII, 598.

tam diro foederis ictu
PARTA quies.

Et 505.

PARTA quies miseris *in quorum pectora somno*
Dat vires fortuna minor.

Quintilianus Instit. I, 1. *Post* IMPETRATAM *studiis meis* quietem. Claudianus de Cons. Mall. Theod. v. 61.

Postquam PARTA quies, *et summum nacta cacumen*
Jam secura petit privatum gloria portum.

Germanicus Arateis:

Si non PARTA quies, *te praeside, puppibus aequor*
Cultorique daret terras.

Virgilius VII, 598.

Nam mihi PARTA quies, *omnisque in limine portus.*
Funere felici spolior:

ubi obiter moneo ineptissimum istud et sine sensu hemistichon, *omnisque in limine portus*, mihi corruptissimum videri. Servius tamen, suo more, interpretatur, quasi intellexisset: *Securitas omnis*, inquit, *in portu est.* Secundum hunc igitur *portus* est *securitas*, et *limen* est *portus.* quid facias huic interpreti, aut quo nodo teneas? Alibi de hoc loco dicam.

v. 15. *montique intervenit* UNUM
Litus] Ita plurimae Editiones. Gronovius Diatr. c. XV. frigiditate epitheti UNUM offensus, primo legebat UNCUM Litus, pro UNUM: quam sententiam postea mutavit; et affirmat Statium scripsisse IMUM Litus; praesertim cum ita habeat etiam MS. Senensis. Sed mihi nequaquam persuadet: licet hoc quoque ingerat Elench. Antidiatr. c. III. Adhuc enim dico epitheton *imum* frigidum esse et otiosum. quippe si aliquod est *imum* litus, quaero quid sit *summum* litus? ad hoc ille respondet, „*summum* litus sunt *scopuli pendentes.*“ Hoc igitur si verum sit, jam sensus secundum Gronovium hic est: *inferior pars* litoris intervenit monti; *superior pars* litoris (i. e. *scopuli*) impendent *litori.* Hinc necessario sequitur, ut aut *duo* litora fingenda sint, aut ut idem litus impendeat *sibi ipsi.* quorum utrumvis primo intuitu absurdum est. Iterum dico istud *imum* otiosum esse: non enim verendum erat ne quis putaret *summum* litus interventurum esse *monti:* hoc enim esset *montem* intervenire

seu intrare et subire *sibi ipsi*, seu *monti*. Voluit Statius dicere *litus* simpliciter (sine distinctione minime necessaria *summi* et *imi*) *subire montem*. Noluit vero hanc vocem *litus* epitheto nudam relinquere: scripsit,

montique intervenit UDUM
Litus:

Et hoc non inelegans est et pene necessarium: affectat enim antitheton, opponendo *montem* et *litus udum;* et recte addit *udum*, ut ostendat spatium istud quod fluctus maris interdum occupant: cum vox *litus* aliquando significet solum quod *vicinum mari* est, non tantum quod a fluctibus alluitur: vide Virgil. Aen. IV, 212. et Servium, et Horatium Carm. III, 4. ARENTES *arenas* LITORIS *Assyrii:* cum tamen Assyria non sit regio *maritima*. vide Bentleium ad locum. Virgil. Aen. III, 135.

Jamque fere sicco *subductae* litore *naves*.

Bene igitur litus UDUM: et hoc perpetuum est litoris *marini* epitheton. Noster Silv. III, 1.

Forte diem Triviae dum litore *ducimus* UDO.

Ovidius Met. VIII, 175.

comitemque suam crudelis in UDO
Litore *deseruit:*

ita ex Codice Leidensi restituit Heinsius pro ILLO *Litore*. Horatius Carm. I, 32.

sive jactatam religarat UDO
Litore *navim*.

Nemesianus Eclog. II, 21.

Et quae marmoreo pede Naïdes UDA *secantes*
Litora, *purpureos alitis per gramina flores*.

Prudentius Praefat. lib. I, contra Symmachum, v. 13.

Exponitque solo litóris AVIDI
Contractos pluvio frigore remiges.

Passim exempla invenies. Hae vero voces UNUS et UDUS saepe invicem commutantur. ita via Domit. v. 27. pro *axe vectus* UNO, Heinsius restituit UDO: et UDO *frigore* pro UNO Ovid. Ponticor. II, 9. Vide eum ad Val. Flaccum VII, 229. sic *Pleias* UDA Ovidio restitutum vult Bentleius ad Horat. Carm. I, 10. ubi vulgo legitur UNA.

v. 16. *Et* IN TERRAS *scopulis pendentibus exit*.] Gronovius, loco citato, ait hanc esse verissimam Statii scripturam. Et ferri forte potest: suspicionem tamen mendi incutit versus abhinc secundus, *et* E TERRIS *occurrit dulcis amaro Nympha mari*. Et sensus aliud quid postulare videtur. vix enim dici potuit litus exire *in terras*, cum inter terras et litus *scopuli* intermedii essent; distinguit enim Statius *litus* a *terris;* per istud *udum* solum, per has, *siccum* intelligens. Voluit poëta dicere *litus intervenire monti*, *et* LONGIUS *exire*, *scopulis impendentibus*. Scripsit, credo,

Et ULTERIUS, *scopulis pendentibus*, *exit:*

longius excurrere diceret Cicero, ut de Orat. III, 49. Seneca Nat. Quaest. III, 28. *Deinde ubi* LITUS *bis terque* PROLATUM *est*, *et pelagus in alieno constitit*. Optime explicat Festus Avienus Descr. Orb. v. 685.

Laeta dehinc Aradus Phoenicum praejacet oram:
¶ *Multus ubi excesae sinus est telluris ab alto,*
Ac latus omne soli procul in dispendia cedit
Litoris, *et curvo praelambitur ora fluento*.

Ita *litora in portum recedentia*, Seneca Consol. ad Marciam, c. XVIII. quando nempe aestus et aquae marinae longius evehuntur, et recedunt terrae. Parum vero differentiae inter scripturam τοῦ *ulterius* et *interras*. EXIT *litus*, ut Theb. VI. 256.

hispida circum
Stant juga, *et objectus geminis umbonibus agger*
Campum EXIRE *vetat*.

Scopulis pendentibus est ex Virgilio Aen. I, 170.

Fronte sub adversa scopulis pendentibus *antrum*.

Parmensis habet *in terris*.

v. 19. *udaque crines*
Cymodoce] Haec est praeclara illa Concionatrix Virgiliana, *fandi* doctissima, ut Ille ait Aeneid. X, 225. ubi loquitur de Nymphis quae e navibus factae fuerant:

Quarum, *quae* FANDI *doctissima* Cymodocea
Pone sequens dextra puppim tenet, *ipsaque dorso*
Eminet, *ac laeva tacitis subremigat undis*.

Sed pace tua, magna Dea Cymodoce, et nisi molestus sim, libenter a te quaererem (ita tamen ut ne Marinam tuam Eloquentiam in me acuam) quid tibi cum FANDO? an ut in *Concionibus Squammeis* domineris, et piscibus silentium indicas, phocarum Cymbalum? Sed serio: scripsit Virgilius,

Quarum, *quae* NANDI *doctissima Cymodocea*.

Jam vides quare *dextra puppim tenet et dorso eminet*, *et laeva undis subremigat:* scilicet PERITIA NATANTIS *ostenditur*, ut ait Servius. unde patet, illum quoque ita legisse. Suaviter in hanc rem Sil. Italicus III, 410.

Non aliter, *quoties perlabitur aequora curru*
Extremamque petit, *Phoebea cubilia*, *Tethyn*
Frenatis Neptunus equis, *fluit omnis ab antris*
Nereïdum *chorus; et*, *spreto certamine* NANDI,
Candida perspicuo connectunt brachia ponto:

Ita legendum puto; vulgo, *sueto:* quod absurdum est: si enim *certant nando* quomodo dici possunt *connectere* brachia? talis enim *Connexio* omne certamen nandi tollit. *spreto* igitur certamine, *omisso*, *posthabito*.

v. 26. *Mira* QUIES *pelagi*] *Quies pelagi*, et quae sequuntur, *ponunt hic lassa furorem Aequora*, idem sunt. magis poëticum facies, si mecum legas,

Mira FIDES *pelagi:*

ita Silv. III, 1.

laesique FIDES *reditura* sereni:

Virgilius Aeneid. III, 69.

Inde ubi prima FIDES pelago:

Claudianus de Bel. Gildon. v. 499.

Certa FIDES caeli, *sed major Honorius auctor*.

Petronius Arbiter Satyrico: *Substiti ergo tristis*, *coepique uventibus oculis* maris FIDEM *inspicere*. Non quin probum sit *quies* pelagi, suo loco. Lucanus V, 442.

Sacra QUIES pelagi, *maestoque ignara profundo*
Stagna jacentis aquae.

Praestaret tamen hoc Statii loco *fides*, si Codex aliquis addiceret. Ita commutantur hae voces Theb. V, 320. *ut falsi criminis astu Parta* FIDES: ubi MS. Petrensis habet QUIES. Mox v. 30. *arces* sunt *scopuli, juga*, ut apud Val. Flaccum III, 565.

Jam pater umbrosis Tirynthius arcibus *ornos*
Depulerat:

ubi vide Interpretes.

v. 45. *haec domus ortus*
ASPICIT, *et Phoebi tenerum jubar.*] Legendum, *ortus* PROSPICIT *et Phoebi* etc. haec pars domus *prospectum* habet versus Orientem; illa, versus Occidentem. Alia res est *adspicere;* nempe, aliquid *juxta videre.* Ovidius Met. II, 188. de Phaethonte:

Et modo, quos illi fato contingere non est,
PROSPICIT occasus.

Sidon. Apollinaris Epist. II, 10.

Aedes celsa nitet, nec in sinistrum
Aut dextrum trahitur, sed arce frontis
ORTUM PROSPICIT *aequinoctialem.*

Plinius Epist. II, 17. in descriptione Laurentini sui: *Undique valvas aut fenestras non minores valvis habet: atque ita a lateribus et a fronte quasi tria maria* PROSPECTAT. Paulo infra: *praeterea cenatio quae latissimum mare, longissimum litus, amoenissimas* 𝔤 villas PROSPICIT. Claudianus in pr. Cons. Stilic. lib. II, 255.

Prospicerem *dubiis venturum Saxona ventis.*

ita bene edidit Heinsius pro *Aspicerem.* Vide eum. Non male etiam legas *ortus* ACCIPIT *et Phoebi* etc. ex loco ejusdem epistolae Plinianae: *Hujus a laeva retractius paulo cubiculum est amplum: deinde aliud minus, quod altera fenestra* ADMITTIT Orientem, Occidentem *altera* retinet. Qui locus huic Statiano simillimus est. Sed mihi magis placet *Prospicit;* quae vox in MS. ita scribitur *pspicit:* unde, omissa prima litera, utpote initio versus, ex *spicit* fecerunt *Aspicit.* Pariter commutantur hae voces apud Ovid. Fast. IV, 290. Vide Cl. Burmann. ad Ovid. Heroid. V, 63. ubi probat τὸ *prospicere* esse *ex alto videre.* Hinc emendare potes Tibullum Eleg. III, 4. v. 21.

Tandem quum summo Phoebus prospexit *ab* ortu
Pressit languentis lumina sera sopor.

Intelligit ortum solis. Sed quid est *summus ortus?* si enim dicas idem esse quod *primus* ortus, falsum continet: Sol enim non *prospicit* primo ortu, nec antequam in altitudinem aliquam evectus sit. Lege,

Tandem quum summo Phoebus prospexit ab Oeta.

Hospes es in Antiquorum lectione si nescis Veteres credidisse aut finxisse Solem a monte *Oeta* oriri. *Summo* Oeta ut *auratus Oeta* Virgil. Culice, *gelidus Oeta*, Idem Ciri. Vide Heins. ad Ovid. Met. IX, 165. et Burman. ad Met. V, 352. Seneca Herc. Fur. v. 133. *Titan* SUMMO prospicit OETA: ita enim Codex optimus Moguntinus, teste Heinsio ad Ovidium et Claudianum: non *summam Oetam.* haec est ipsa res quam probare volui. Lucanus X, 434. *Lucifer a Casia* prospexit *rupe.* Mons enim *Casius* pariter ac *Oeta*, ob hoc notabilis. Sequentia, *exactamque negat dimittere lucem* etc. mutuatur Claudianus Laud. Serenae, v. 52. de Hispania loquens:

Tu fessos, exacta luce, *jugales*
Proluis.

Vers. 52. pro HIC *victa* Parm. et Rom. HIS: forte recte. Vers. 51. pro HAEC *lustra*, eadem, ET *lustra.* opinor, AT *lustra fuerunt Quae nunc tecta subis.*

v. 60. *et chelys* una
Thebais] Otiosa videtur vox UNA. mallem, *et chelys* ILLA *Thebais. Chelys* ILLA, emphatice et δεικτικῶς. Paulinus Natali IX.

inter opes inopes, quasi Tantalus ILLE,
Inter aquas sitiunt, nec habent quod habere videntur.

Ita passim apud omnes. Contra, Lucano IV, 4. ubi vulgo legitur

Jure pari rector castris Afranius ILLIS
Ac Petreius erat,

scribendum est UNIS; approbante summo Bentleio: et pro *erat* malim *erant:* vide quae notavi ad Epithal. Stell. v. 227. [Pro *Methymnaei* Ven. *Mytilinei:* de qua scriptura vide Vossium ad Melae II, 7. p. 201. EX ADD.] Mox, v. 65. *adhuc vacua Pisa* etc. i. e. *nondum posito simulacro Jovis Olympii ad Pisam*, ut bene Domitius. [Sed tamen corruptus est locus, et valde suspicor sub vocibus *adhuc vacua* latere *olūpiaca*, id est, *Olympiaca:*

Si quid Olympiaca famae *admirabile Pisa*
Phidiacae rasere manus:

pro *adhuc vacua tamen.* Pisa *Olympiaca*, propter certamen Olympium: vide Apuleium initio Florid. II. *Famae admirabile*, ut *famae obscura* Epiced. Patr. v. 109. ubi vide quae notavi. EX ADD.]

v. 70. *Quos tibi* CURA *sequi, quos toto pectore sentis*
Expers CURARUM] Hospes est in poëtarum lectione qui non sentit quam insuavis sit haec repetitio *cura* et *curarum* in eadem sententia, et diversa significatione. Absque dubio scripsit Statius, *Expers* TURBARUM. infra Arbore Atedii v. 68.

Incorrupte fidem nullosque experte tumultus.

Turbarum est τῶν ταραχῶν: ut Silv. III. 5.

Aut intrat sensus clamosi turba *theatri.*

turbellas dare Plautus Pseudol. I, 1. Sil. Italicus XII, 501.

Non ita me experti Fabius Fabiique magister
TURBARUM EXPERTEM.

Ausonius Villula v. 29.

Haec mihi nec procul urbe sita est, nec prorsus ad urbem;
Nec patiar turbas, *utque bonis potiar.*

Et Epist. XXIII, 90. Horatium imitatus,

Me juga Burdigalae, trino me flumina coetu
Secernunt turbis *popularibus.*

Tacitus Annal. 1, *nullis novis causis, nisi quod mutatus princeps licentiam* turbarum *et ex civili bello spem praemiorum ostendebat.* Similiter commutantur hae voces apud Ovidium Art. Amand. III, 417. Infra v. 75. servit *sua terra fenestris.* Plinius Epist. V, 6. *piscinam quae* fenestris servit *ac subjacet.* Quem

locum Gevartius, sed depravatissime, adducit, Papin. Lect. II, 9. Seneca Herc. Oet. 776. *Phryxeum mare scandit Caphareus:* servit *hoc* Austro *latus.*

v. 77. *Armiger* HAC *magni patet Hectoris*] Lege HINC ut respondeat τῷ INDE. ¶*hinc* patet Misenum, *inde* Nesis. Pro *Euploea* Parm. *Euboia.* et *novalia* pro *Megalia.* et mox, *tuum limen*, pro *tuus Limon.*

[v. 80. *Quaeque ferit curvos exerta Megalia fluctus*] Corruptus locus. Dixisse debuit Megaliam *feriri* a fluctibus, non *ipsam* ferire fluctus. Veneta habet:

Quaeque serit curvos exerta Magalia fluctus.

Forte:

Quaeque premit curvos exserta Megalia fluctus.

Rutilius Itiner. I, 315.

Tenditur in medias mons Argentarius undas
Ancipitique iugo caerula rura PREMIT.

EX ADD.]

v. 81. *Angitur* ET *domino contra recubante procul*QUE] Iterum lege HINC: INDE Euploea, HINC Limon. Sed quid hoc, *Limon angitur spectat*QUE *Surrentina praetoria?* quaenam haec connexio? Saltem debuit scripsisse, *Limon* SPECTANS *Surrentina praetoria angitur;* hoc sensus postulat. Lege,

Angitur HINC *domino contra recubante procul* QUI
Surrentina tuus spectat praetoria Limon:

per se patet emendatio. QUI *spectat*, ut mox, QUAE *ingerit.* Exempla hujusmodi terminationis versus petas ex Bentlejo ad Horat. Serm. I, 4. v. 110. ubi pro UTQUE legit UT QUI.

v. 83. Una *tamen* cunctis *procul eminet una diaetis*] Eleganter quidem repetitur vox quando cum Indignatione vel graviori aliquo animi motu quidquam profertur: ut apud Val. Flaccum VIII, 44.

Quinquaginta Asiam (pudet heu!) penetrarit Iason
Exulibus? meque ante alios sic spreverit una,
Una *ratis, spolium ut vivo de rege reportet?*

Et nostrum Theb. II, 620. Sed hoc in loco nullo majore animi affectu opus est utpote in simplici narratione. Praeterea, Latinitas postulat *eminet ante cunctas* non *cunctis eminet*, quod nemo unquam dixit. Thebaid. VII, 690.

EMINET ANTE ALIOS *jam formidantibus arva*
Amphiaraus equis.

Lege igitur,

Ante *tamen* cunctas *procul eminet una* diaetas
Quae tibi etc.

nihil verius. *procul eminet*, ut Theb. IV, 221.

procul *ipse gravi metuendus in hasta!*
Eminet.

Virgilius Aen. III, 321.

O felix una ante alias *Priameïa virgo;*

Iterat hoc hemistichon Theb. VI, 431.

Ante tamen cunctos *sequitur, longeque secundus*
Amphiaraus agit.

Silv. III, 2.

Tu tamen ante omnes *diva cum matre Palaemon,*
Annue.

Vers. 85. pro *desecta* Edit. Parm. et Rom. habent *delecta:* et pro QUOT *Eoae* et QUOT *moesta* Rom. habet QUOD: recte. ita mox, v. 91. QUOD *viret* id est *quicquid*, *quantum.* Cal. Dec. QUOD *ramis pia germinat Damascus.*

v. 93. *Et gaudens fluctus* spectare *Carystos*] *Carystos* hoc loco ponitur pro *marmore Carystio:* vide quae notavi ad Baln. Etrusc. v. 34. Sed quomodo Carystium marmor gaudet *spectare* fluctus? quis in his sensus? Diu est quod conjeci legendum esse, *et gaudens fluctus* aequare *Carystos. subnigrum* enim marmor Carystium. Vide supra citatum locum Baln. Etrusc. Et ita hunc locum legit Salmasius ad Capitolinum p. 129. *gaudens acquare* est *aequans*, ut fusius notavi ad Tiburtin. Vopisc. v. 56. aequans fluctus sc. *marinos*, ut *aequus fluctibus Asterion,* Theb. IV, 714. Virgilius X, 248.

Ocior et jaculo et ventos aequante *sagitta.*

ventos aequante, sc. *celeritate.* Potes tamen melius legere, *fluctu certare:* et ita ibidem legit idem Salmasius: ut Silv. IV, 2.

et glauca certantia Doride *saxa,*

de hoc marmore. Utrumvis probum est, et utriusque exempla obvia. Mihi tamen magis placet *fluctu certare* quam *fluctus aequare*, quia minor est mutatio in illa quam in hac scriptura. Theb. II, 216.

vivis certantia vultibus *aera.*

Silv. IV. 6.

Vinaque centenis aevo certantia fastis:

ita legendum esse, non *perpetuis*, ad locum probabo. Sil. Italicus XVII. 323.

vidi, certantia caelo
Cum juga calcastis, summas volitare per Alpes.

Exempla ubique. Vers. 95. *Graia arva:* ita recte restituit Gevartius pro *grata.* Neapolim *Graecae* esse originis omnibus notum: vide Strabonem lib. V. p. 170. ubi narrat etiam ad sua tempora durasse plurima Graecorum institutorum vestigia: unde *Graiam Parthenopen* vocat Sil. Italicus VIII, 534. Pari modo depravatum puto Virgilium Culice v. 65.

nec pocula gratum
Alconis referent, Boetique toreuma:

¶ubi legendum puto *Graium toreuma:* et *referunt,* ut paulo ante *tangit* et *manet.* Sequitur apud Statium, *nec invideant quae te genuere* DICARCHI *Moenia.* Puteolos intelligit, qui olim dicti erant *Dicaearchia*, Graecis *Δικαιάρχεια* et *Δικαιαρχία*. Festus: Dicaearchia *vocabatur quae nunc* Puteoli; *quod ea civitas quondam justissime regebatur.* Statius, more poëtarum in propriis nominibus locorum, elidit diphthongum *ae*, quasi esset *Dicarchia.* Unde vero DICARCHI? hoc enim omni analogiae repugnat: nisi probari posset a *Dicarcho* aliquo hanc urbem nomen sumsisse: vel nisi haec urbs vocaretur *Dicarchium;* quo pacto *Dicarchi* poni posset pro *Dicarchii*, ut Virgilius dixit *urbem Patavi* pro *Patavii.* Minime dubito quin Statius scripserit DICARCHAE *moenia*, elisis duabus diphthongis, quasi esset *Dicarcha*, *Δίκαρχα* vel *Δικάρχη*, non *Δικαιάρχεια*. Petronius vocat *Dicarchida*, eadem elisione:

Parthenopen inter magnaeque Dicarchidos *arva,*

non *Dicaearchidos.* notum est quantum in his rebus sibi permittant poëtae; et plenius de hoc agam ad Viam Domitianam. Lucilius apud Festum Voce *Minor Delos:*

Inde DICAEARCHUM *populos, Delumque minorem;* ubi plane vides *Dicaearchum* pro *Dicaearchorum,* a voce primaria *Dicaearcha*, hoc est, more Statiano, *Dicarcha.* Vers. 100. *Saepe per autumnum* etc. imitatur seu exscribit potius hunc locum Ausonius Mosell. v. 175.

v. 105. NUDAM*que per undas*

Dorida montani cupierunt prendere Panes] Si propius spectes suborietur mendi suspicio: vox enim NUDAM superflua videtur, cum nemo in animum inducere possit ut credat VESTIBUS *indutam* Dorida *per undas* ludibundam. Videamus quomodo hunc locum expressit Ausonius Mosella v. 182.

Tunc insultantes sua per freta ludere Nymphas
Et Satyros mersare vadis, rudibusque natandi
Per medias exire manus, *dum* lubrica *falsi*
Membra *petunt*, *liquidosque fovent pro corpore fluctus.*

nihil hic de *nuditate* Nympharum; nec enim opus fuit, utpote quae ex ipsa re intelligi potuit. sine dubio Ausonius legit et Statius scripsit,

UDAM*que per undas*
Dorida montani cupierunt prendere Panes:

udam, id est, *lubricam:* unde Ausonii ista, *per medias exire manus,* et, *lubrica membra. Lubrica Nais* Silv. I, 3. v. 62. Claudianus de Nupt. Honor. et Mar. v. 136.

Pelagi sub fluctibus ibat
Carpathii Triton, obluctantemque petebat
Cymothoen: timet illa ferum, seseque sequenti
Surripit, et duris elabitur UDA *lacertis.*

Huic Statii loco nihil magis accommodum esse potuit. Ovidius Heroid. XV, 161.

Hic ego cum lassos posuissem fletibus artus
Constitit ante oculos Naïas UDA *meos.*

Claudianus de Rapt. Proserp. III, 16.

liquidis incumbunt patribus UDAE
Naïdes, *et taciti mirantur sidera Fauni.*

Calpurnius Ecl. II, 14.

Adfuerunt sicco Dryades pede, Naïdes UDO.

v. 107. Dominis ambobus] Culpat Gevartius Domitium qui per ista *dominis ambobus* intelligit *Pollium* et *Julium* quendam *Menecraten:* ipse culpandus, qui *Herculem* et *Neptunum* inducit. Nonne enim absurdus est Statius si precetur ut *domini ambo*, *Hercules* et *Neptunus*, *Dii immortales*, vivant in *annos Tithoni* et *Nestoris*? sic enim intelligendus locus: unde etiam patet per *ambos dominos* designari *Pollium* et *Pollam.* absterruit, opinor, Gevartium vox *Domini* de *mare* et *Femina,* sive *Uxore* et *Viro.* Ne metuat; adeat modo Claudianum de Rapt. Pros. II, 314.

DOMINIS *intrantibus ingens*
Assurgit Phlegethon:

id est, Plutone et Proserpina. Noster Theb. IV, 528.

In speculis Mors atra sedet, DOMINIS*que silentes*
Adnumerat populos:

id est *Plutoni* et *Proserpinae* Servius. ad Virgilii Eclog. III, 34. ALTER ET HAEDOS] *male quidam privignum accipiunt:* ALTER *enim de duobus dicimus, non de tribus: unde* ALTER *de* noverca *intelligamus. Nec nos moveat quod* ALTER *dixit de* femina; *nam et in subauditione ponuntur ea quae non pos𝔤sumus dicere*, *et scimus:* (l. *sentimus:*) *quia*, *quoties haec duo genera junguntur*, Masculinum *praeponderat* Femininо. Ovidius Metam. VIII, 700.

Illa vetus DOMINIS *etiam casa parva duobus*
Vertitur in templum:

i. e. Baucidi et Philemoni. Seneca Herc. Fur. v. 804.

extimuit sedens
UTERQUE *solio* DOMINUS, *et duci jubet.*

de Plutone et Proserpina.

v. 111. *Blanda Therapnaei placeant vineta* Galesi] *Therapnaei* Galesi, id est, *Lacedaemonii:* quo epitheto hunc fluvium donat Martialis Epigr. II, 43.

Te Lacedaemonio *velat toga lota* Galeso:

Et Noster Silv. III, v. 93. Recte igitur *Therapnaei* GALESI: et ita habent omnes quotquot vidi Editiones, praeter unicam Parmensem, quae exhibet *vineta* TARENTI. Sensus idem est in utroque. Et fieri potest ut vox TARENTI Glossa sit seu Explicatio Marginalis τοῦ GALESI, in Contextum postea admissa: multum tamen vetustissimae Editioni deferendum est, nisi aliud suadeant Codd. MSS. De *Therapnaeo* vero (ita enim scribendum, non *Theramnaeo*, monuit Berkelius ad Stephanum) seu *Lacedaemonio* Tarento, vide Justinum lib. III. Strabonem VI. p. 192. Servium ad Virgil. Georg. IV. 126. Horat. Carm. III, 5. et alios. Pro *istis* eadem Parmensis *isti.* Mox, v. 118. pro RABIDI *flatus* Parm. et Rom. RAPIDI. Utrumvis probum suo loco: sed hoc loco melius *rabidi.* ita *rabiosa murmura* Anieni attribuit Tiburtin. Manl. v. 21. Lucanus X, 211. RABIDOS *qua Sirius* ignes *Exerit.* ubi etiam nonnullae editiones RAPIDOS. Hae voces semper commutantur in MSS. Vide Heinsium ad Claudian. Fescen. in Nupt. Honor. et Mar. v. 83. *Rabidi tacete Cori:* ita enim legit ex Codd. pro *Rapidi.* Sil. Italicus XIV, 131.

Sternuntur passim; pedibusque evadere letum
Eripuit rabidus *Mavors:*

ita legendum puto; vulgo minus concinne, *Eripuit rapidus.* Avienus Arat. Phaenom. v. 675.

Exitiumque sali rabidique *pericula* ponti
Anteveni.

[v. 118. *maria ipsa* VETANTUR *Obstrepere*] Non male legas VERENTUR *Obstrepere:* quod majorem *reverentiam* monstrat cum *timore* junctam: sic Theb. VIII, 291.

Sumere tunc arcus, *ipsumque onerare* VERETUR
Patris equum.

EX ADD.]

[v. 121. *Vive Midae gazis et Lydo* DITIOR auro] Forte legendum DIGNIOR: ut Tiburtin. Manl. v. 105. DIGNE

Midae, Croesique opibus, *et Perside* gaza: ubi eadem omnia vides. EX ADD.]

v. 122. *Troïca et* Euphrate supra *diademata felix*] Ita plurimae Editiones; unde Gronovius Diatr. C. XX. minima mutatione legit EUPHRATAEA SUPRA *diademata*. Bene quidem; sed contra morem Statii. Ille enim primam in *supra* semel tantum, opinor, corripit, Theb. IX, 114.

corpus servans, circumque supraque
Vertitur:

Et hoc ex imitatione Virgilii Aen. VII, 32. magis quam judicio suo. unde in Tiburtin. Manlii v. 20.

Ipse Amnis (miranda fides) infraque superque
Saxeus,

cum obvium esset et pene necessarium ut diceret *infraque supraque*, vitavit, et pro eo substituit *superque*. Legendum,

Troïca et Euphratea super *diademata felix:*

quo pacto vitatur etiam imbecillitas tot vocum in A exeuntium; *EuphrataeA suprA diademataA*. Sensus idem est. *Super* pro *ultra*, vel *magis quam;* ut Silv. III, 2.

Teque super reliquos, *te nostri pignus amoris.*

Editio Parmensis habet *Euphratis supra:* non male: sed verius est quod dixi, et magis Statianum, utpote concitatius et Dactylis currens. Saepe commutantur hae voces. Theb. X. 787.

Concinitur vulgo Cadmum atque Amphiona supra
Conditor:

Codex Petrensis male habet *super*. Supra pro *blandi delphines*, Heinsius, referente Burmanno ad Ovid. Heroid. XVIII, 131. in ora codicis sui notarat hoc loco legendum esse *pandi delphines*. Verius *blandi*, et multo elegantius. Claudianus de IV Cons. Honorii: *irent* blandi *sub vincula tigres*. Dicit Statius Delphinas *blandos* aderrare scopulis, delectatos et quasi Pollio *adulantes*. Ovidius Met. XIV. 254. de lupis et ursis qui erant in domo Circes:

Quinetiam blandas *movere per aëra caudas*
Nostraque adulantes *comitant vestigia.*

v. 124. *Non leges*, *non castra* tenent] Nisi intelligas significationem vocis *tenent*, miraberis quomodo hoc inter laudes Pollii ponitur, quod illum *leges* non *tenent*. *Tenent* hic idem est quod *detinent*, *totum sibi habent*, *cum admiratione vel stupore defixum et hiantem*. Val. Flaccus I, 260.

Illum nec valido spumantia pocula Baccho
Sollicitant; veteri nec conspicienda metallo
Signa TENENT: *stupet in ducibus*, *magnumque sonantes*
Haurit, et Herculeo fert cominus ora leoni.

Cicero de Orat. I. 61. *In eloquentia autem multa sunt quae* teneant. Plinius Nat. Hist. XXXV 9. de Apollodoro pictore: *neque ante eum tabula ullius ostenditur quae* teneat *oculos*. Passim exempla. Vers. 126. *indignantemque* refellis *Fortunam*. Requiritur participium quod respondeat τῷ *Exemptus*. Lege,

Exemptus *fatis*, *indignantemque* refellens
Fortunam.

Per se patet. Nonnullae Editt. habent *repellis*. Sed probum alterum: quod et antiquissimis Editionibus confirmatur. Virgilius Aen. IV, 380. *neque te teneo, neque dicta* refello. Heinsius ad Claudian. Epithal. Pall. et Celer. v. 79. mavult *repellis:* et favet Statius Silv. V, 4. *ultro te, somne*, repellit. Utcunque sit, requiritur participium.

[v. 126. *indignantemque refellis Fortunam*] Edidi *refellens:* Venet. *refelles*, amisso apice qui super *e* appingebatur. EX ADD.]

v. 127. DUBIO *quem non in turbine rerum*
Deprendet suprema dies, sed abire paratum] Locus mendosus; attende enim sensui et constructioni. *quem in dubio rerum turbine suprema dies non deprendet*, SED *abire* paratum. deprendet QUALEM? manifesto deest aliquid quod respondeat voci *paratum*. Lege,

DUBIUM *quem non in turbine rerum*
Deprendet suprema dies, *sed abire* paratum:

Non inveniet DUBIUM, sed PARATUM. Per se patet. scio vocem *deprendere* absolute aliquando sumi pro eo quod est *imparatum invenire*, *inopinanti supervenire:* sed Oppositio hic postulat ut legamus ita ut edidi.

v. 132. *Humanaque* GAUDIA *rides*] Humana *gaudia*, i. e. res quibus homines delectantur et *gaudent:* ut *timores* III, 2. res pro quibus *timemus:* *amores* III, 5. res quas *amamus*. Et hoc quidem pacto exsurgit sensus optimus: sed majus aliquid a Papinio expecto, scil. *humanaque* GRANDIA *rides*: omne istud quod nos MAGNUM vocamus. Egregie Seneca Praef. Nat. Quaest. *Tunc juvat inter sidera ipsa vagantem*, *divitum pavimenta ridere*, *et totam cum auro suo terram* etc. Vide locum: et Consol. ad Marciam C. XXIII. Pleni his sunt Moralium Scriptores. Imitatur Lucretium init. Lib. II.

v. 137. *Plectrique* errore *superbus*] Plectrum eleganter dici potest *errare*, cum lyrae chordas percurrit. Eodem sensu digitus *errans* apud Claudianum Consulat. Mall. Theod. v. 327.

Innumeras voces segetis moderatus ahenae
Intonet erranti digito.

Et nostrum Silv. V, 5.

ignavo pollice chordas
Pulso: sed incertum digitis errantibus *amens*
Scindo chelyn.

Si igitur sic scripserit Statius, dicit Pollium olim superbum fuisse *errore* plectri. Atqui primum, licet non negem recte dici posse plectrum *errare* quando chordas percurrit, non tamen possum concedere hanc *percursionem* recte dici posse *errorem* plectri, nisi exempla hujusce usus proferantur. Quippe Analogia non satis est sine testimoniis et autoritatibus usum phraseos confirmantibus. Vide quae dixi supra ad Epithal. Stell. v. 45. et quae dico ad Epiced. in Patr. v. 92. Sed et si concedamus Phrasin, sensui tamen non satisfactum erit. Stultum enim et ridiculum faceret Pollium si describeret eum superbum *errore plectri* simpliciter: *error* enim *plectri* cuivis contigit, etiam ἀμούσῳ, et illi qui lyram in manus primum sumit, et chordas tentat et percurrit.

Atqui ineptus esses si diceres talem superbum esse hoc *plectri errore*. et ob hanc rationem non satisfacit Gronovius, qui Elench. Antidiatr. c. II. dicit *errorem* plectri esse *motum* plectri. Non enim satis est *motus plectri:* sed *decenti* et *artificioso* et *perito motu* plectri superbus esse debuit et se jactare Pollius. Miram et enormen hujusce loci Interpretationem commentus est Gevartius Papin. Lect. II, 11. his verbis: „Existimo poëtam hic *errorem plectri* dixisse „ob Lyricorum gestum et canendi modum. Nam „quemadmodum Errantium vertigo est ab Occasu in „Ortum, ita Lyrici dum a laeva in dextram obverte„bantur *Antistropha* uti dicebantur; *Stropha* vero, „ubi a dextris in laevam fiebat conversio. Itaque ly„ram pulsantes ab uno latere in alterum se vertebant „et quasi *errabant:* unde suavissime poëta *plectri* „*errorem* dixit.“ Vide quantum fallitur Vir Eruditus dum vagas et avias Explicationes consectatur. Haec enim *Conversio*, seu Strophe et Antistrophe, seu *plectri error* (ut vult Gevartius) locum tantum habuit in Hymnis Sacris et § Choris Tragoedorum et Odis *Ἐπινικίοις;* non in quotidiano cantu et vulgari usu Lyrae, de quo solo hic agere potest Statius. Marius Victorinus Art. Grammat. Lib. I. p. 2501. *Antiqui Deorum laudes carminibus comprehensas circum aras eorum euntes canebant. cujus primum ambitum quem ingrediebantur ex parte dextra, Στροφὴν vocabant: reversionem autem sinistrorsum factam, completo priore orbe,* Antistrophon *appellabant. Dein in conspectu Deorum soliti consistere, cantici reliqua consequebantur, appellantes id Epodon.* Jam haec applica ad Gevartii Interpretationem, et videbis quam male cohaereant: licet enim hae Strophae et Antistropha observarentur in Rebus Sacris, non tamen sequitur ut quicunque Lyram in manus sumserit animi vel exercitationis gratia, illi continuo assignetur *plectri error*. Et si PLECTRI *error* denotet Lyricum carmen ex eo quod in hoc genere carminis Lyram pulsantes se vertebant et QUASI *errabant*, eadem argumentatione dico, PEDUM *errorem* significare posse *Lyricum carmen: pedes* enim in Antistrophis vertebantur et REVERA *errabant*. Sed nullus hic *error plectri*, sed Gevartii: aliud enim sine dubio dixit Statius, ut ex sensu patet. Lege,

Ac juvenile calens, plectrique DECORE *superbus:*

Jam aliquid habet ob quod merito superbus esse potuit Pollius. Utitur eadem locutione Epiced. in Patr. v. 213.

Tu DECUS *hoc quodcunque* LYRAE, *primusque dedisti*
Non vulgare loqui.

Potes etiam *plectrique* CANORE *superbus*, ex Ovid. Heroid. XVI, 180.

Ilion adspicies, firmataque turribus altis
Moenia, Phoebeae structa CANORE *lyrae.*

Tale aliquid desiderat sensus. Mihi placet prior conjectura: nisi forte Depravatio latet in voce *plectri* non in *errore:* quo casu non male legas,

Ac juvenile calens, aevique *errore superbus.*

ut apud Ausonium Professor. VIII.

Obstitit nostrae quia, credo, mentis
Tardior sensus: neque disciplinis
Appulit Graecis puerilis AEVI
Noxius ERROR.

Sed mihi adhuc placet *plectrique* DECORE, propter sensum, et minimam mutationem, et similem alibi locum. Sequitur,

At nunc discussa rerum *caligine*, verum
Aspicis.

Ad quem locum ita Gronovius Diatr. C. XX. „Levis „correctio est, sed quam me vix spero magistris pro„baturum, quibus paronomasia blandietur: *discussa* „VERUM *caligine* VERUM *Aspicis.*“ Mihi certe, Vir doctissime, nunquam probabis: non quod blandiatur paronomasia. sed quod scio hanc vocem *rerum* frequentissime abundare, pariter ac in hoc loco. Propertius III, 8.

Omnia non pariter rerum *sunt omnibus apta*

Noster Theb. II.

cunctos tamen omina rerum
Dira movent.

Eclog. VI. hujus libri:

quoniam rerum *omnia caeca*
Sic miscet Fortuna manu.

Prudentius Cathem. Hymn. Octav. Cal. Jan. v. 57.

O quanta rerum *gaudia*
Alvus pudica continet!

Tertullianus de Judic. Dom. v. 49.

Omnipotens solus, cui parent omnia rerum.

Quibus locis, et multo plura possem addere, si omittas *τὸ rerum*, sensus perfectus erit. Nulla igitur mutatione opus.

v. 139. *Illo alii rursus* jactantur *in alto*
At tua securos etc.] Quivis videt legendum esse *jactentur;* et ita Barthius. Seneca Nat. Quaest. IV. init. *Turbam rerum hominumque* desiderent, *qui se pati nesciunt: tibi tecum optime convenit.* Noster Geneth. Lucani v. 48.

Nocturnas alii Phrygum rapinas,
Trita vatibus orbita, sequantur:
Tu *carus Latio* etc.

Juvenalis III, 45.

ferre ad nuptam quae mittit adulter,
Quae mandat, norint alii: me *nemo ministro*
Fur erit: atque ideo nulli comes exeo, tanquam
Mancus, et extincta corpus non utile dextra:

Ita legendum; vulgo, *extinctae dextrae.* Martialis Epigr. III, 5.

alios commendet *epistola: peccat*
Qui commendandum se putat esse suis:

ubi vulgo legitur *commendat.*

§ v. 142. *Emeritam in nostras puppem* demitte *procellas*] *Demittere* aliquid est ex *superiore* in *inferiorem* locum *mittere;* ut *demittere* oculos in *terras* ex caelo, Plin. Panegyr. Atqui hoc de Nave dici non potest: non enim *demittitur*, sed *dimittitur* in procellas: *puppem* dimitte *procellas.* et ita Vetus Parmensis. Silv. V, 1. v. 86.

magnum late dimittere in orbem
Romulei mandata Ducis.

Fusius agam ad III, 3. v. 77. ubi eadem depravatio. Pro *nostras procellas* sensus videtur postulare *notas:* procellas quas *expertus es.* Ita apud Val. Flaccum I, 257. pro *notas voces* Codex Burmanni habuit *nr̄as,* id est, *nostras.* Claudianus de Mall. Theod. Cons. v. 310.

Nec molles egeant nota *dulcedine ludi:*

ita recte edidit Heinsius pro *nostra. Emeritam puppem,* ut Martial. Epigr. X, 85.

Emeritam puppim, *ripa quae stabat in alta,*
Implevit saxis, opposuitque vadis:

Et Lucan. III, 515.

Emeritas *repetunt navalibus* alnos.

v. 143. DISCITE *securi*] Sine ulla haesitatione lege,

VIVITE *securi.*

Virgil. Aen. III, 493.

VIVITE felices, *quibus est fortuna peracta*
Jam sua.

Supra v. 121. hujus Eclog.

VIVE *Midae gazis et Lydo ditior auro.*

Infra Arb. Ated. v. 43.

VIVE *diu nostri pignus memorabile voti.*

Claudianus Epithal. Pallad. et Celer. v. 129.

VIVITE concordes *et nostrum discite munus.*

Tibullus III, 5.

VIVITE felices, *memores et* VIVITE *nostri.*

Ovidius Heroid. VI, 164.

VIVITE *devoto nuptaque virque toro.*

Solennis haec formula in votis: vide Gevartium Elect. III, 8. Nullus in his Silvis locus magis exercuit Gronovium quam hic, ut Ipse fatetur, Diatr. C. XIX. Ubi transpositionem versuum fingit, et pro *Discite* legit *Dicite:* quod explicat et defendit Elench. Antidiatr. C. III. prolatis aliquot Ovidii locis: qui tamen, ut mihi videtur, minime huic loco quadrant, nec eodem modo et more dicuntur. Nostra simplicissima est medicina, et mutatio minima. Optime vero cohaerent haec. Nam initio Eclogae Pollii et Pollae conjunctim mentionem fecerat v. 9. et 107. *Sis felix tellus* DOMINIS AMBOBUS. Jam iterum conjungit, VIVITE *securi* etc. Et mox Pollam separatim laudat, *Tuque nurus inter longe pulcherrima* etc. quoniam nunquam ante fecerat. Pro *pulcherrima* Edit. Parm. habet *praecordia.* unde patet hanc vocem non esse figmentum Domitii et nusquam alibi lectam, quod voluit Gronovius. Totum vero versum sic concipit Parmensis,

Tuque nurus inter longe PRAECORDIA CURAE
Non frontem VISERE *minae:*

Romana, *praecordia cujus.* Heinsius ad Ovidii Heroid. XXI, 165. pro *vertere* ex vetusto Codice legit *traxere:* bene. Ita Ovidius, loco illic adducto, Amor. II, 2.

Cum bene vir traxit vultum *rugasque coëgit.*

idem quod *contraxit;* cujus oppositum *solvere* frontem. Deinde, versu proxime sequenti pro *curarum* voluit *rugarum.* Sed nimis ambigua videtur vox *rugarum;* et paulo ante dixerat *non frontem vertere minae:* quae cum idem exprimant, in ταυτολογίαν poëtam conjicient. Pro *Gaudia* optime potes legere *Gratia:* et fere persuadeor Statium ita scripsisse. Passim hac voce de re eadem usurpat: ut v. 10. *nitidae juvenilis* gratia *Pollae.* Vid. Lacr. Etrusc. v. 114.

E C L O G. III.

VERS. 1. *Stat,* quae *perspicuas nitidi Melioris opacat*
Arbor aquas, complexa lacus. QUAE *robore ab imo*
Curvata etc.] Attende Constructioni hujus loci: *Arbor* QUAE *opacat perspicuas aquas nitidi Melioris stat complexa lacus.* QUAE *curvata robore ab imo* etc. Quis ferre potest hanc incuriam Compositionis? Lege et distingue,

ℊ*Stat, quae perspicuas nitidi Melioris opacat*
Arbor aquas, complexa lacus: EA *robore ab imo*
Curvata etc.

Jam evanescit obscuritas orta ex duplici QUAE. Ita infra v. 10.

silvis EA, *fluminibusque sequentis*
Nunc hirtos gressus, nunc improba cornua vitat:

ita enim legendum ex Edit. Parmensi, pro *silvis* HAEC.

v. 2. *robore ab imo*
Curvata in nodos, *redit inde* etc.] *Robur* hoc loco idem est quod *truncus:* ut Glaucia Atedii v. 101.

Vidi ego transertos aliena in robora *ramos*
Altius ire suis.

Et Theb. IX, 585.

Nota per Arcadias felicis robore *silvas*
Quercus erat.

Nodi qui sint in Arboribus quivis intelligat vel ex hoc loco Plinii XVI, 38. *unde deprehenditur an torta sit materies,* nodisque *concisa.* Arbor *curvata in nodos* est quae *curvatura nodos efficit,* ut digiti *curvantur in ungues* apud Ovid. Met. X, 699. Luna *curvata in cornua* Plinio Nat. Hist. II, 3. et XXXVII, 10. Virgil. Aen. III, 533.

Portus ab Eoo fluctu curvatur in arcum.

Hoc vero pacto abundat aliquid. quippe satis erat dixisse *quae ab imo trunco* CURVATA, *exinde surgit* RECTA. Lege et distingue,

Ea robore ab imo
Curvata, ENODIS *redit inde, cacumine recto*
Ardua.

Jam duo vides ob quae hanc Arborem laudat, quod

RECTA et quod ENODIS. Clare confirmatur haec restitutio vers. 57.

tandem eluctata sub auras
Libratur fundo, rursusque ENODE cacumen
Ingeniosa levat, *veluti descendat in imos*
Stirpe lacus alia.

Quo loco idem dicit quod hic, mutatis tantum verbis. *Rectam* hanc et *sine nodis* elevationem, *enodem tenorem* eleganter vocat Plinius Nat. Hist. V, 1. de monte Atlaute: *imas radices densis altisque repletas silvis, incognito genere arborum: proceritatem spectabilem esse* ENODI TENORE; *frondes cupressis similes.* ita omnino legendum puto pro *enodi* NITORE, quod vulgo obtinet. Claudianus Rapt. Pros. III, 359.

succidere pinus
Et magis enodes *properat prosternere* cedros,
Exploratque habiles truncos, rectique TENOREM
Stipitis.

[Edidi ex conjectura, *Curvata, enodis redit inde,* etc. firmat Veneta quae habet *in nodis.* EX ADD.] Mox, v. 9.

Ille quidem it cunctas tanquam velit, it tamen unam
In Pholoen.

Olim conjeceram,

Ille quidem, cunctas quamquam *velit, it tamen unam*
In Pholoen.

Atque huic conjecturae maxime favet Edit. Parm. quae omittit vocem *it: Ille quidem cunctas tanquam velit.* Vers. 6. pro *causas* Parmensis habet *carmen:* perperam.

v. 14. Caelica *tecta subit:* ibi *demum victa labore*] Pro *Caelica* tecta N. Heinsius ad Ovid. Fast. IV, 375. mavult *Caelia* tecta, ut vitetur ambiguitas. Sed ne metuas: primum enim *Caelicus* pro *Caelestis* non est aevi Statiani, sed multo inferioris. Deinde Mons *Coelius* per o fere scribitur; *caelum* vero per A, quemadmodum in Virgilio suo semper Heinsius. unde sequitur has voces *Coelicus* et *caelicus* confundi non potuisse. Major mihi videtur difficultas in voce *tecta.* quomodo enim dici potuit Pholoe *subiisse* TECTA, cum statim sequatur illam deposuisse se MARGINE RIPAE, et eo loco ubi NUNC sunt aedes Melioris? quin et Diana eam cubantem vidit dum errat per septem juga. Non igitur intra TECTA tunc fuit Pholoe, sed *sub dio,* nudoque sub aetheris axe. Lege,

Coelica TESCA *subit.*

Tesca seu *tesqua* sunt *loca aspera* et *inculta,* qualia fere sunt *Montes.* Horatius Epist. I, 14.

nam quae deserta et inhospita tesqua
Credis, amoena vocat mecum qui sentit.

unde *nemorosa tesqua* Lucanus VI, 40.

saltus nemorosaque tesqua
Et silvas, vastaque feras indagine claudit.

Glossae: *Tesca,* κατάκρημνοι. καὶ ῥάχεις, καὶ ἔρυμνοι τόποι. Festus: Tesca, *loca auguri designata. Cicero* aspera *ait esse et* difficilia. Ubi vide Scaligerum et Interpretes. Sequitur, ibi *demum victa labore:* ita Theb. II, 473.

Jam Telamona solo, jam stratum Ixiena linquens
Te, Meleagre, subit. ibi demum *cuspide lata*
Haesit.

Sed aliud suadent Editt. Parm. et Rom. quae exhibent, jam *demum victa labore.* Lege, tum *demum.* Virgilius XII, 6. Tum demum *movet arma leo.* passim exempla.

v. 16. flavos *collegit amictus*
Arctius, et niveae *posuit se margine ripae.*] Pro *flavos* Editio prima Veneta habuit *fluvidos:* unde Gronovius optime, fluidos *collegit amictus.* Seneca Oedip. v. 422.

Unde tam molles placuere cultus,
Et sinus laxi, fluidumque *syrma?*

Ovidius Art. Amat. III, 301.

Haec movet arte latus, tunicisque fluentibus *auras*
Excipit.

Apuleius Floridis, de Indis loquens: *primi sideribus, ultimi terris, super Aegyptios eruditos, et Judaeos superstitiosos, et Nabathaeos mercatores, et* fluxos vestium *Arsacidas:* ita legendum, vulgo *primis* et *ultimis.* Arnobius lib. III. p. 108. *seminudos, intectos, aut, ne frigus incommodet,* fluidarum vestium *superjectione perfusos.* Tacitus de Morib. Germ. *Locupletissimi* veste *distinguuntur, non* fluitante *sicut Sarmatae ac Parthi, sed stricta, et singulos artus exprimente.* Val. Flaccus III, 157.

Hinc Halyn, hinc rigido transcurrens demetit ense
Prothin, et insignem cithara cinctuque fluenti
Dorcea:

ita omnino legendum puto pro *cantu*que fluenti. Et scio quidem recte dici posse cantus *fluens;* (vide Cl. Drakenborch. ad Sil. Italicum XI, 416.) sed si hoc loco retineas *cantu,* bis idem dicentem poëtam facies. *Cinctus fluens* est *Palla* perpetuum Citharoedorum gestamen. Tibullus III, 4. de Apolline citharoedo:

Ima videbatur talis adludere palla:

ubi vide Broukhusium. Si de hoc Flacci loco aliter sentiant Cl. Viri Burmannus et Drakenborchius, non contendam. Sequitur *et* niveae *posuit se margine ripae.* Quid sit *nivea* ripa non intelligo. magis forte placebit *niveo* margine: ut Baln. Etrusc. v. 51.

Extra autem niveo *qui* margine *caerulus amnis*
Vivit.

Sed ibi *niveus* margo est ex marmore *candido* factus: quae interpretatio huic loco non quadrat. Suspicari potes vocem *viridis* vel *viridi* latere sub ista *niveae;* hae enim voces saepe inter se commutantur in MSS. *viridis ripae,* ut Ausonius Mosella v. 141.

Te virides ripae, *te caerula turba natantum,*
Te liquidae mirantur aquae.

Cicero de Legg. I, 5. *Sic nos inter has procerissimas populos in* viridi *opacaque* ripa *inambulantes.* Noster Theb. IX, 321.

Crenaeus, cui prima dies in gurgite fido,
Et natale vadum, et virides *cunabula* ripae.

Val. Flaccus V, 217.

viridesque *premunt longo ordine* ripas.

Vel *viridi* margine. Plinius Epist. VIII, 8. de Clitumno: *Ripae fraxino multa, multa populo vestiuntur; quas perspicuus amnis, velut mersas,* viridi margini *adnumerat.* ita legendum alicubi monui; vulgo, viridi *imagini. Margine ripae* probum est, ut apud Ovidium Heroid. V, 27.

Populc, vive precor, quae consita margine ripae
Hoc in rugoso cortice carmen habes.

Et ita Met. I, 720. et V, 598. et Apuleius Miles. I. p. 14. et alibi. Aliter non male legere posses,

vitrei *posuit se margine* rivi:

voces enim *vitreus* et *niveus*, *ripa* et *rivus* pariter in codicibus confunduntur. Silius Italicus IV, 534.

Monte procelloso Murranum miserat Anxur;
Tritonis niveo *te sacra, Phalante, profundo:*

ubi pro *niveo* Heinsius mavult *Libyco:* ego non dubito quin Silius scripserit *vitreo.* Plinius Epist. VIII, 8. de eodem Clitumno: *fons —— qui lato gremio patescit purus et* vitreus, *ut numerare jactas stipes et relucentes calculos possis.* Noster Propempt. Met. Celer. v. 16.

Surgite de vitreis *spumosae Doridos* antris.

Vide Heinsium ad Claudiani Fescennina in Nupt. Honorii et Mariae. De commutatione *τοῦ ripa* et *rivus* vide Bentleium ad Horat. Carm. III, 25. v. 13. et IV, 2. v. 31. malo tamen *viridis ripae.* Τὸ RIPA absolute, sine *fluvii* vel *aquarum* mentione, ut Tibullo II, 5. de Ilia:

Concubitusque tuos furtim, vittasque jacentes,
Et cupidi ad RIPAS *arma relicta Dei:*

ubi nulla vel in praecedentibus vel subsequentibus aquarum mentio. Ita Manilius lib. IV. vocat Illyricum *vicinum* RIPIS: quod Scaliger interpretatur *Ἰλλυρίδα ΠΑΡΑΚΤΙΑΝ: ripae* enim et de *mari* dicuntur. eodem libro:

Magna jacet tellus, magnis circumdata ripis
Parthis.

Et ita lib. V.

Quisquis erit tali capiens sub tempore vitam
Litoribus RIPISQUE *suos circumferet annos.*

Versu proxime sequenti pro *credit* ratio Constructionis postulat *credens:*

Insequitur *velox pecorum Deus; et sua* credens
Connubia, ardenti jamjam suspiria librat
Pectore, jam praedae levis imminet.

Pro *levis imminet* Domitius notat inemendatos Codices habere *suus invenit. Ardenti pectore,* scil. *amore* ardenti. Apuleius Miles. V. p. 109. *At illa, Opportune, inquit,* ardenti *prorsus isti meo* pectori *volentiam scilicet perpetraturae venitis.* ita legendum; vulgo inepte *violentiam.* Pricaeus conjecit, *volentia* pectori meo: proxime veritatem. *Volentiam perpetrare* est *facere rem gratam.* Utitur hac voce Solinus. Vide Nonium Marcellum.

[v. 19. *ardenti jamjam* SUSPIRIA *librat Pectore*] Barthius interpretatur, *anhelitum ex cursu vehementem compescere nititur.* Sed hoc non videtur esse *librare suspiria:* et potius videretur *suspiria vibrat,* id est, *emittit,* ut apud Gratium Cyneget. v. 388. de cane rabido:

Aestivis vibrans *accensos febribus* ignes:

ita legendum; vulgo *Aestivos,* et *accensis.* Prudentius Apotheos. v. 49.

Hoc Verbum *est quod* vibratum *patris ore benigno*
Sumsit virgineo fragilem de corpore formam.

Sed vide quid sequatur, *jam praedae* LEVIS *imminet.* Oppositio videtur postulare,

ardenti jamjam VESTIGIA LIBRAT
Pectore; jam praedae LEVIS *imminet.*

sua credens connubia, hoc est *certus amorum,* negligentius interdum agit, et *vestigia librat, sistit se,* cursum sustinet: statim tamen *praedae* LEVIS *imminet,* cursum repetit. Sic *librare* cursus Ovid. Amor. II, 6. *librare pennas* Quintil. Declam. XIII. de apibus. *librare volatum* Silius XV, 425. *librare brachia* Apuleius Miles. III. Recte vero *librat vestigia* Pan, cursum sustenturus; nisi enim ita fecisset, aut procidisset, aut in tergum lapsus fuisset; cum superiora corporis adeo graviora essent inferioribus. *librat* igitur in *aequilibrio tenet.* EX ADD.]

v. 22. *Aventinaeque legit vestigia* terrae] Non miror Interpretes hunc locum praeterire. quomodo enim explicarent, quod non intellexerunt, nec unquam intellectum erit; nempe, quid sit *legere vestigia* TERRAE? an igitur TERRA *aufugere* solet, et Diana vestigia ejus *legere* seu *sequi?* agnosco quidem magnam venatricem Dianam FERARUM *vestigia legentem;* unde *beluarum agitatrix* dicitur Arnobio lib. IV. p. 141. (ubi vulgo male legitur *silvarum agitatrix)* et saevis *inimica* virgo *beluis,* Horatio Carm. I, 12. Sed TERRAE *vestigia* quaenam sint ignoro. Agnosco etiam *Aventinum* MONTEM et COLLEM et SILVAM *Aventinam;* sed de TERRA *Aventina* nunquam ante inaudivi. Quid multa? lege, minima mutatione,

Aventinaeque legit vestigia CERVAE.

Seneca Hippolyto, de Diana v. 160.

tua Gaetulos
Dextra leones, tua Cretaeas
Sequitur CERVAS.

Vestigia cervae, ut Tibullus IV, 3.

Ipse ego velocis quaeram vestigia CERVAE.

Ovidius Trist. V, 9.

Utque canem pavidae nactum vestigia CERVAE
Luctantem frustra copula dura tenet.

Catullus de Nupt. Thetid. et Pelei v. 338.

Flammea praevortet celeris vestigia CERVAE.

Gratius Cyneget v. 201.

Aut versuta sequi leporis vestigia *parvi:*

id est *legere* vestigia leporis. *Aventina cerva* ut *Ossaea ursa* Ovidio Metam. XII, 319. *legere vestigia* phrasis bene nota: vide Thebaid. IX, 171. XII, 272. Ovidium Met. III, 17. XII, 34. Lucanum VIII, 210. Recte vero et ex decoro facit Dianam errantem per septem *juga;* illa enim, utpote venatrix, *montibus* maxime gaudebat: (unde *montivaga* Dea appellatur Achilleid. I, 450.) praesertim *Aventino,* ubi templum illi et praecipuus cultus: unde Ovidius Fast. III,

884. *Aventino Luna colenda jugo.* Festus: *Servorum dies festus vulgo existimatur Idibus Augusti, quod eo die Servius Tullius natus serva* aedem Dianae *dedicaverit* in Aventino: *cujus tutelae sunt cervi; a quorum celeritate fugitivos vocant cervos.* ita legendum pro *vocent servos:* quod et partim monuit Dacierius. Hic autem vides *cervos* sub Dianae *tutela:* longe aliter Horatius Carm. IV. 6.

Deliae tutela Deae, fugaces
Lyncas et cervos cohibentis *arcu.*

Mox, v. 24. *numquamne* avidis *arcebo rapinis* etc. Ne dubites de epitheto *avidis* facit locus Propertii I, 20.

Nympharum semper cupidas *defende* rapinas.

Et Nostri Theb. IV, 695.

nocturnaque furta licentum
Cornipedum et cupidas *Faunorum* arcebo rapinas.

Pro *semperne* Editt. Parm. et Rom. habent *semperque.* istud melius.

v. 33. SIC TOTA *tum veste ruit.*] SIC *ruit: quomodo* ruit? nulla enim hic comparatio. Deinde, TOTA *cum veste:* inepte: quis enim supponere potest eam cum PARTE vestis in fontem ruituram esse? Lege, certissima emendatione,

SICUT ERAT *cum veste, ruit:*

Thebaid. III, 680.

SICUT ERAT *laceris pridem turbata capillis.*

IV, 802.

ibi exultans conclamat ab agmine primo
SICUT ERAT *levibus tollens vexilla maniplis*
Argus, Aquae.

VII, 819. de Amphiarão ad inferos descendente,

Non arma manu, non frena remisit;
SICUT ERAT *rectos defert ad Tartara currus.*

Ovidius Metam. XIII, 584.

sed crine soluto
SICUT ERAT, *magni genibus procumbere non est*
Dedignata Jovis.

Sidonius Apollinaris Carm. II, 405.

Ergo SICUT ERAT *liquidam transvecta per aethram.*

Noster Theb. X, 36.

juvat exhaustos iterare labores
SICUT ERANT. *pulvis sudorque cruorque per artus*
Mixtus adhuc. vertere gradum vix etc.

ita legendus et distinguendus iste locus, vulgo pessime habens. Contrarium passa est Arethusa apud Ovid. Met. V.

SICUT ERAM *fugio* sine vestibus:

Nostra, *cum veste.* Suetonius Claudio c. 34. *induxit et unum ex nomenclatoribus suis,* SICUT ERAT togatus. Plura exempla ad manum sunt, si haec non sufficiant.

v. 38. *Immitem* Bromium etc.] Gronovius Diatr. c. XX. „Auctor sum edituris Statium, ut sine ulla „haesitatione in textum recipiant palmariam illustris- „simi viri conjecturam, *Invitam Brimo.*" Is est Scaliger, Not. ad Propert. II, 2.

Virgineum Brimo *composuisse latus.*

Quod vero Statius Dianam vocat *Brimo,* in diversum abeunt ceteri scriptores, qui *Cererem,* non Dianam, *Brimo* appellant. causam hujusce appellationis narrat Arnobius lib. V. p. 170. Jupiter enim incestis libidinibus in matrem Cererem aestuans, cum non auderet vi petere quod procaci appetitione conceperat, fit taurus, et ita cupitâ potitur. *ardescit furiis atque indignationibus mater,* (verba sunt Arnobii) *spumat, anhelat, exaestuat, nec fremitum continere tempestatemque irarum valens, ex continua passione* BRIMO *deinceps ut appelletur, assumsit.* Et ita quoque Clem. Alexandrinus, Admonit. ad Gentes p. 11. Ed. Paris. *Δηοῦς δὲ μυστήρια καὶ Διὸς πρὸς μητέρα Δήμητραν ἀφροδίσιοι συμπλοκαὶ, καὶ μῆνις (οὐκ οἶδ᾽ ὅτι φῶ λοιπὸν, μητρὸς ἢ γυναικὸς) τῆς Δηοῦς· ἧς δὴ χάριν,* BPIMO *προσαγορευθῆναι λέγεται: Cereris vero mysteria, et Jovis cum matre venereae conjunctiones, et ira Cereris, (nescio an dicam matris vel uxoris:) ob quam* iram BRIMO *appellatam esse dicitur.* Est enim *Βριμοῦσθαι* idem quod *θυμοῦσθαι, ὀργίζεσθαι, fremere, irasci.* Hesychius: *Βρίμη, ἀπειλή· καὶ γυναικεία ἀῤῥητοποιΐα.* quae ultima verba explicanda sunt ex istis Hesychii, *Βριμάζει, ὀργᾷ εἰς συνουσίαν, Κύπριοι.* Sed haec obiter. Nequaquam igitur Statio et autoribus citatis convenit: nisi dicas Cererem seu *Brimo,* et *Dianam* seu Lunam easdem esse: de qua re vide Macrobium Saturnal. I, 18. ad finem. Sed tota Veterum *Μυθολογία* tenebris et contradictionibus obvoluta. Memoriae vero falsus fuit Gronovius cum *Invitam Brimo* Scaligero imputaret: ille enim non *Invitam* sed *Immitem Brimo,* ut in vulgatis est, legebat.

v. 41. *Deposuit juxta*] Id est *plantavit:* ex Virgil. Georg. II, 23.

Hic plantas tenero abscindens de corpore matrum
Deposuit *sulcis.*

Seneca Consol. ad Marciam c. XVI. *Agricola, eversis arboribus, quas aut ventus radicitus evulsit, aut contortus repentino impetu turbo perfregit, subolem ex illis residuam fovet, et amissarum semina statim plantasque deponit.* ita legendum; vulgo *disponit,* male; cum de *plantatione* non *ordinatione* et *dispositione* ex sensu liqueat eum agere. Vide Gronovium ad Epist. 86, ubi simile mendum sustulit. Plinius N. H. XIX, 6. de caepis: *Ascaloniarum propria natura: etenim velut steriles sunt ab radice; et ob id semine seri illas, non* deponi, *jussere Graeci.* Sequitur, v. 45.

Tu saltem declivis *ama, preme frondibus undam.*

Primo legendum *declinis,* id est *obliquo pendula trunco,* ut mox dicit. et ita conjecerat Tiliobroga. alia res est *declivis.* Hae vero voces perpetuo commutantur. Deinde, interpone conjunctionem, quae excidit:

Tu saltem declinis ama, et *preme frondibus undam.*

Notum hoc iis qui poëtas vel minimum intelligunt. Ita Theb. IV, 521.

telluris opertae

Dissilit umbo capax, silvaeque et nigra patescunt
*Flumina, liventes*que *Acheron ejectat arenas:*
ita legendum: vulgo omittitur *que* ante *Acheron;* et *umbra* male pro *umbo.* Mox, v. 52. *stupeant* tua germina: id est *colant, venerentur*, cum *stupore* quodam seu *admiratione.* Achilleid. I, 14. ad Domitianum:

At tu, quem primum longe stupet *Itala virtus.*
Claudianus in Prob. et Olybr. Conf. v. 162.

Medisque subactis
Nostra Semiramiae stupeant *insignia turres:*
ita invenit Heinsius in Pulmanni Codice: vulgo frigide *timeant.* Ubique exempla.

v. 53. *Illa Dei veteres* animata *calores*] Latinitatem in his quaero: dixisse enim debuit vel animata IN *calores*, vel animata *caloribus.* Noster Theb. VI, 268.

Exin magnanimum series antiqua parentum
Invehitur, miris IN vultum animata *figuris.*
Ovidius Met. IV, 618.

Gorgonei capitis guttae cecidere cruentae,
Quas humus exceptas varios animavit IN angues:
Et XIV, 566.

IN nymphas animata *classe marinas.*
Sedulius V, 266.

Corpora Sanctorum fractis abiere sepulchris,
IN cineres animata *suos.*
Vel animata *caloribus.* Claudianus IV, Cons. Honor. v. 591.

multaque animantur Iaspide *cultus:*
quem locum adduxi et emendavi supra ad Eq. Max. v. 20. quo tempore Editio Heinsii ad manus non erat. hac inspecta, video eum annotantem „*variantur* unus Mediceus. *hortatur* in nonnullis. forte *animatur.*" Ne dubites quin scripserit Claudianus ita ut emendavi, *animantur:* quae vox in MSS. hoc modo scribitur *aiatur:* unde ista *variantur* et *hortatur* et vulgata *ornantur.* Noster Pietat. Abasc. v. 2.

Aut ebur, impressis aurumve animare figuris.
Theb. III, 223.

armaque in auro
Tristia, terrificis monstrorum animata figuris.

Plura exempla utriusque generis vide apud Heinsium ad Claudian. in Rap. Pros. III, 386. et passim in Statio reperies. Jam vero qua Analogia, quo sensu interpretabimur istud *animata calores*, quippe notus ille Graecismus quo subintelligitur praepositio κατὰ, hic locum non potest habere. nec enim potes dicere arbor *animata calores* eo modo quo clipeus *caelatus pugnas* apud Nostrum Achilleid. II, 178. et arma *expressa casus* Val. Flacc. I, 398. et flores *inscripti nomina* regum, apud Virgilium. in illis enim locis idem est ac si dixissent, clipeus qui *pugnas caelatas habet;* et arma quae *casus expressos habent* seu *exprimunt;* et flores qui *nomina regum inscripta habent.* nullo vero sensu potes dicere arbor quae *calores Dei animatos habet.* Domitius interpretatur, ANIMATA] *Quae concepit:* more suo verba detorquendi ad sensum quem animo conceperat, securus utrum ea sit eorum significatio, necne. Lege,

illa Dei veteres imitata *calores:*
Sensu optimo, mutatione minima. De rebus inanimis hanc vocem usurpari notum est. Manilius I, 201.

Terra quoque aërias leges imitata *pependit.*
Ovidius Met. IX. 340.

Haud procul a stagno, Tyrios imitata *colores,*
In spem baccarum florebat aquatica lotos.
Martialis I, 44.

Aut imitata *breves punica mala rosas.*
Horatius Epist. II, 1. v. 207.

Laena Tarentino violas imitata *veneno:*
ita legendum puto pro *Lana:* alibi dixi. Plinius N. H. XIV, 3. *caudas vulpium* imitata *alopecis.* vitis ea species. In contextum itaque admisi *imitata.* Quod si quis audaciam hanc damnet, peto ut exemplo uno hujusce Constructionis me refutet. Aliquis forte conjiciat,

illa Dei in *veteres* animata *calores:*
Sed probe scio Statium non ita scripturum fuisse.

v. 55. *atque umbris* scrutatur *amantibus undas.*] Ita invenit in scripto Codice Bernartius; a quo in Editiones haec lectio propagata est: antiquiores enim Parmensis ℊet Romana, habent *sinuatur,* ut et Aldidina an. 1502. et aliae quas inspexi. Domitius notat inemendatos Codices habere *servatur.* Omnia aeque mendosa. *sinuatur* et *servatur* nullum habent sensum: *scrutatur* malum. quippe *scrutari* est *penitus* et *sollicite* excutere et *inquirere,* et in *secreta* rei alicujus penetrare. Censorinus de Die Natali C. X. *Nunc vero, ut liquido appareat quemadmodum voces nec sub oculos nec sub tactum cadentes habere possint mensuras, admirabile Pythagorae referam commentum; qui,* secreta *Naturae* scrutando, *reperit, phthongos musicorum convenire ad rationem numerorum.* Ita legendum: vulgo, *aliquid* appareat. Hinc fere haec vox usurpatur quando de rebus *latentibus* sermo fit. Curtius III. 4. *Thracas tamen leviter armatos praecedere jusserat,* scrutarique *calles, ne* occultus *hostis in subeuntes erumperet.* Horatius Epist. I.

Arcanum *neque tu* scrutaberis *illius unquam.*
Curtius VIII, 3. scrutantibus *quid* occuleret *ostendit.* Manilius IV, 246.

Scrutari caeca *metalla*
Depositas et opes, terramque exurere venis,
Materiamque manus certam duplicare per artem:
ita legendum puto; vulgo, *manu certa duplicarier arte:* quod Scaligerum adeo offendit ut proclamet versum esse ab homine Alchymista infarctum. *duplicare materiam per artem manus* eleganter dicitur. Salmasius ad Hist. August. p. 919. legit ut in vulgatis est, et Manilio dignissimum judicat. Nollem factum. Sed τοῦ *scrutari* significatio *umbrae* non convenit, sed Piscatoribus potius, qui *scrutari* stagna et *scrutatores* maris passim dicuntur. Vide autem majorem absurditatem: sequitur enim,

Sperat et amplexus; sed aquarum spiritus ARCET,
NEC PATITUR TACTUS:

quomodo fieri potest ut *scrutentur* undas umbrae, et simul *non tangant?* ridiculum hoc. Lege,

. *atque umbris* tutatur *amantibus undas.*

defendit nempe ab *igne superno* et *dura grandine,* quemadmodum mandaverat Pan supra v. 46. ideo recte dicuntur umbrae *amantes. umbrae* sunt folia et comae, ut Theb. II, 401.

amissae redierunt montibus umbrae.

quod non recte capiens Bernartius ex Lipsii codice male substituit, *redierunt* vallibus *umbrae:* qui enim, inquit, *umbrae* in *montibus?* Dicam tibi ex Virgilii Georg. I, 342.

Tum somni dulces densaeque in montibus umbrae:

ad quae notat Servius: *Quia tunc incipiunt arbores frondescere.* Vide et corruptissimum istum locum Aeneid. I, 611. *dum* montibus umbrae *Lustrabunt, convexa* etc. qui similiter intelligendus est, quocunque modo legendus sit: nec audiendi Servius et Donatus nugantes de Solis et Lunae umbra. Seneca Oedipo v. 155.

Non silva sua decorata coma
Fundit opacis montibus umbras.

Pluribus possem, si opus esset. Recte igitur *tutatur* undas: et hoc in Contextum admitti meretur.

v. 62. *Haec tibi, parva quidem*, geniali *luce paramus Dona.*] Ita omnes, quas inspexi, editiones, praeter unicam Parmensem, ex optimis Codicibus expressam, prout testatur N. Heinsius alicubi ad Claudianum. Ea habet *genitali* luce. Nihil verius. *lux genitalis* idem est quod *dies natalis*, in qua *genimur* seu nascimur. Ovidius Trist. III, 13. quae est de *Natali* suo, vocat *tempus genitale:*

Libaque dem pro me genitale *notantia* tempus?

quae ibi est indubitata scriptura. Noster Genethliaco Lucani, v. 131.

Procul hinc abite, mortes:
Haec vitae genitalis *est* origo:

ita enim et illic ex eadem Parmensi scribendum pro *genialis.* alludit ad titulum Eclogae quae est *Genethliacon* seu *proprius dies* seu *natalis* Lucani; et simul opponit *mortem* et *genitalem originem* vitae: quasi dixisset, Quid *morti* cum *die natali?* abeas, o Mors; nihil tibi cum hac luce: haec enim est *natalis* Lucani. Miror igitur Salmasium, qui ad Capitolini Pertinacem c. XV. scribit *genitales dies* pro *natalitiis* non esse sermonis aut consuetudinis Latinae. nec audiendus Gronovius, qui legit, HAC *vitae genialis*, pro HAEC. nesciit vir summus lectionem Edit. Parm. quam nunquam viderat. Hae vero voces saepissime commutantur in Codd. MSS. Ovidius Art. Amat. I, 125. de virginibus Sabinis:

g *Ducuntur raptae*, genitalis praeda, *puellae:*

quae est elegantissima et verissima Burmanni restitutio, pro *genialis.* Sciunt pueri quare *genitalem* praedam vocet Sabinas Ovidius: quia nempe rapiebantur liberorum *gignendorum* et suscipiendorum gratia. In contextum itaque recepi *genitali* luce: idem facturus etiamsi in Parmensi non invenissem. Aliud est *genialis* lux; nempe *festa, hilaris, laeta*, qua *Genio* indulgemus. Juvenalis Sat. IV.

genialis *agatur*
Ista dies.

unde *genialis hiems* Virgilio. Optime autem conveniunt *Dona;* ea enim *natalibus* mittebantur amicis, ut ex Martiale et aliis notum. Ita Censorinus librum suum *de die Natali* misit Q. Cerellio, *Natalitii* titulo, ut Ipse ait cap. I. ubi vide Notas Lindenbrogii. Sic etiam Antholog. I, 30.

Ἀντίπατρος Πείσωνι ΓΕΝΕΘΛΙΟΝ *ὤπασε* ΒΙΒΛΟΝ.

[Veneta quoque *genitali;* vide Notas. EX ADD.]

v. 68. Et secrete *palam*] Domitius: „Inemendati Codices habent, *et satiare palam.* nos *secrete* „legimus, ut dicat, *Qui non minus continenter secretus visus* (opinor *viris*) *quam si publice ageres.*" Hinc apparet, vel Domitium non bona fide et ingenue agere, vel eum non vidisse Edit. Parmensem; quae clare habet *Et secrete palam.* Et huic lectioni acquiescit Gronovius Diatr. C. XX. me non renuente, modo intelligerem quid sit *vir secretus*, aut qua laudis parte afficiendus. *Secretus* quidem *turbis popularibus* aut *negotiis* recte dicitur aliquis: sed exemplum desidero ubi laudatur quispiam eo quod sit *secretus* absolute: et magis, quia tam in malam quam bonam partem *secretus* quis esse potest. Multo minus admitto Interpretationem et conjecturam Gevartii, *Exsatiate palam;* hoc est, inquit ille, *plenus vita.* Quid? an *exsatiatus* significat *plenus vita?* non certe magis quam *plenus vino.* et quid est PALAM *plenus vita?* Quod si dicat *τὸ vitae* repetendum esse a fine versus et voce *vitam*, respondeo, tunc scribi oportuisse *Exsatiate palam* quam *digeris ordine vitam:* palam exsatiate vitae *quam* vitam digeris ordine; non *qui.* Hae sunt allucinationes doctorum Virorum cum fateri nolint se non intelligere quod non intelligunt. Sub vocibus *satiare palam* latere puto epitheton aliquod *τοῦ vitam.* quaerant acutiores: mihi simplicius videtur fateri nescire quod nescio. Scio quidem voces SECRETE et SECURE a librariis saepe confundi: vide Cl. Drakenborch ad Sil. Italicum XI, 326. Sed si Statius scripsisset *Et* SECURE *palam*, vix explicare potuissem. Mox v. 71. pro *Condere divitias* MS. Senensis, Editt. Parm. Rom. et Venet. habent *Comere*, quod Gronovio notatum, et illustratum Diatr. C. XXVII. multis exemplis; et inter cetera hoc ex Claudiano de VI. Cons. Honor. v. 523.

Ac velut officiis trepidantibus ora puellae
Spe propriore tori mater sollertior ornat
Adveniente proco, vestesque et cingula comit
Saepe manu, viridique angustat Iäspide pectus
etc.

Ubi quaero, quare mater dicitur SAEPE *comere vestes et cingula*, cum *unus* tantum proci adventus hic describatur? Lege, IPSA *manu:* non permittit ancillis et ornatricibus, sed *Ipsa* ornat et comit vestes et cin-

gula. quibus cura et sollicitudo matris optime exprimuntur.

v. 73. *vincere persta*

Quos pater Elysio, genetrix quos detulit annos] Id est, superes aetate patrem et matrem tuam mortuos: *vincas* annos quos illi ad campos Elysios detulerunt. Ita Silv. V, 269. de *Aenea*,

Tentantem et vivos molitum in Tartara gressus
Detulit *infernae vates longaeva Dianae.*

v. 74. *Hoc* ILLI *duras exoravere sorores*] *Illi*, id est *pater* et *mater tua* hoc Parcas tibi exorarunt, hoc impetraverunt a Parcis, ut eorum annos superes; hoc etiam *exoravit* Gloria Blaesi quam non sinis interire. Haec explicanda erant quoniam interpretes non intellexerunt vocem *exoravit* repetendam esse in ultima parte sententiae; ut Theb. VI, 144.

At tua nondum,
Cadme, domus; nullus Tyrio grege plangitur *infans:*

ubi vox *plangitur* ἀπὸ κοινοῦ utrique parti sententiae applicanda est. Ovidius Met. XV. 156.

Corpora sive rogus flamma, seu tabe vetustas
Abstulerit, mala posse pati non ulla putetis,
Morte carent animae:

ℊita distinguendum; vulgo τέλεια στιγμὴ ponitur post τὸ *putetis;* quo pacto pars ultima sententiae, quae pendet a voce *animae*, corrumpitur. Constructio est: *ne putetis* animas *posse pati mala ulla;* quippe *morte carent animae.* Juvenalis VI, 161.

Sit formosa, decens, dives, fecunda, vetustos
Porticibus disponat avos, intactior omni
Crinibus effusis bellum dirimente Sabina,
(Rara avis in terris, nigroque simillima cycno)
Quis ferat uxorem *cui constant omnia?*

ita distinguendum. *Sit* uxor *formosa, decens, dives,* etc. *quis ferat* uxorem *cui omnia constant?* Locum adduxi ut mecum mireris istam vocem *intactior*, quae mihi absurdissima videtur: non enim *uxores* (de quibus hic agit Juvenalis) sed *virgines* dicuntur *intactae:* vide Virgil. Aen. I, 349. et poëtas passim. intactae quidem recte dicerentur Sabinae antequam a Romanis raperentur; et ita eas appellat Propertius lib. II. sed non ita cum *bellum dirimebant:* tunc enim *matres* erant: vide Livium I, 13. Mitto vocem *intactior*, novam, nec alibi credo inveniendam. Lege,

Porticibus disponat avos, sit castior *omni*
Crinibus effusis bellum dirimente Sabina.

Notabiles *castitate* Sabinae: vide Horat. Epod. II, v. 41. Ita emendaveram: cum inspecto Vetere Scholiaste illum quoque ita legisse deprehendi. Sic enim habet: BELLUM] SIT CASTIOR *Sabinis, quae foedera inter Tatium et Romulum fecerunt.* Vides ipsa verba, hoc est, rem ipsam. Prima litera τοῦ *sit* amittebatur in ultima praecedentis *avos:* unde ex *itcastior* fecerunt *intactior*, minima mutatione. *Exoravere* HOC *duras* SORORES, ut Eclog. VII, v. 121.

Unum quaeso DIEM DEOS *silentum*
Exores.

Hoc, Hoc, ut apud Virgil. Georg. II, 352.

Hoc *effusos munimen ad imbres;*
Hoc, *ubi hiulca siti findit canis aestifer arva.*

E C L O G. IV.

[VERS. 4. *Hesternas miserande dapes*] Ven. et Rom. *externas:* forte *extremas:* et hoc verum puto. Hae tres voces perpetuo confunduntur in Libris.

v. 8. *at nunc aeterna silentia Lethes*
Ille canorus HABES] Heinsius ad Ovid. Heroïd. XIV, 95. *pro* HABES, *forte*, inquit, *reponendum* OBIS. Non opus est. Noster Protrept. Crisp. v. 136.

an te septenus HABEBIT
Ister?

Ovidius Rem. Amor. v. 629.

Quid juvat admonitu tepidam recalescere mentem?
Alter, si possis, orbis HABENDUS *erit.*

ubi *habere alterum orbem* ut *habere silentia Lethes.* Genethl. Lucan. v. 111.

Seu pacis meritum nemus *reclusae*
Felix Elysiis TENES *in oris.*

Idem ergo *Tu habes silentia Lethes*, et *silentia Lethes te habent:* et proinde nihil mutandum. Versu penult. pro *fessus* Ven. *fusus.* Ult. pro *phoenix* Ven. *felix.* Supra pro *germine* eadem *gramine.* In Notis p. 105. ad vers. 35. dixi, per *gramina* Arabum intelligi *casiam* quae funeribus adhibebatur. Falsus fui: quippe ista *casia* quae funeribus adhibebatur erat *Aroma*, non *herba*, prout alicubi docet Salmasius, (opinor in libro de Homonym. Hyl. Iatr. nam memoriâ deficior, nec ad manum liber) et clare Apuleius Apolog. *Ut si tus et* CASIAM *et myrrham ceterosque id genus* ODORES funeri *tantum emptos-arbitreris.* Rogo igitur ut inducas sex lineas a verbis per gramina usque ad τὸ Propertius. EX ADD.]

v. 14. Et querulae jam *sponte fores*] Operae pretium sit exscribere notulam viri de Statio bene meriti. „Ingeniose (inquit ille,) Politianus (Epist. VI, „1.) hunc locum interpretatus est; *Querulae*, inquit, „jam *sponte fores videntur*, quoniam quidem queru„lae antea quoque, sed non sponte; quia brutorum „voces etiam interdum *querulae* dicuntur. Ita *questus* „*avium* dixit 4. Silv. ad Sever.

nunc volucrum novi
Questus, inexpertumque carmen
Quod tacita statuere bruma.

„Ait itaque poëta caveam Psittaci jam conqueri quod „desolata sit. Eodem modo 5. Theb. nidum avis „quem serpens rapuerat *querulam domum* vocat:

Illa redit, querulaeque domus mirata quietem.

Revera vix intelligo quid velit Vir Doctus: puto tamen contraria omnia a Statio dici debuisse. quomodo

enim *querulae* esse possunt fores cum *tacet* cavea! hoc enim intelligendum est istis, *et angusti nusquam convicia tecti.* Contrarium, inquam, oportuit, huc modo:

En! mutae non *sponte fores! vacat ille beatus*
Carcer, et angusti nusquam convicia tecti:

jam omnia belle cohaerent: limina olim tuo rostro *stridebant*, nunc *mutae* sunt; sed *non sponte;* invito, et quasi hoc silentium dolentes. Ita Achilleid. I, 237.

Illum non alias rediturum ad Thessala Tempe
Jam tristis Pholoe, jam nubilus ingemit Othrys,
Et tenuis Sperchios aquis, speluncaque docti
MUTA *senis:*

docti senis, Chironis. alibi, Theb. VIII, 196.

MUTIS*que diu plorabere Delphis.*

Non sponte ut Virgil. XI, 827.

Simul his dictis linquebat habenas
Ad terram non sponte *fluens.*

alibi,

Italiam non sponte *sequor.*

Tale quippiam sensus videtur requirere: sed multum abest ut affirmem Statium ita scripsisse. Vers. 3. pro *murmura* Parmensis Edit. habet *lumina:* perperam. Vide quae dixi Praefatione, de commutatione vocum trisyllabarum. Vers. 10. Eadem Edit. exhibet *non* pro *nec:* et 15. *augusti* §tecti, non *angusti:* et ita in sua Editione Gronovius. Supra quidem dixerat, v. 11. *At tibi* QUANTA DOMUS *rutila testudine fulgens.* Nihilominus tamen vix fieri potest ut *augustum* tectum diceret quod modo vocaverat *carcer:* vel ut eadem appellatione afficeret *Imperatoris Palatium* et *aviculae caveam:* illud enim *Augustum tectum* vocat, Eucharistico v. 18.

Tectum augustum, *ingens, centum sublime columnis.*

v. 19. *Et Aonio* VERSAE *certamine picae.*] Omnino legendum VICTAE *certamine:* non enim *vertebantur certamine*, sed *vincebantur.* Ovidius Met. V, 300. de hac re:

Nuper et istae
Auxerunt volucrem VICTAE certamine *turbam.*

Idem Met. XIII, 19.

Iste tulit pretium jam nunc certaminis *hujus,*
Quo cum VICTUS *erit, mecum certasse feretur.*

Noster Theb. VIII, 615.

Nutat utroque timor, quemnam hoc certamine VICTUM
Quem vicisse velint: tacite praeponderat exul.

Ovidius Heroid. XVI, 359.

Paene puer vario juvenes certamine VICI.

Idem Met. VI, 91.

hanc Juno VICTAM certamine *jussit*
Esse gruem.

Livius I, 24. *Priusquam dimicarent, foedus ictum inter Romanos et Albanos est his legibus, ut cujusque populi cives eo* certamine VICISSENT, *is alteri populo cum bona pace imperitaret.* Pro *demittere* multae Editiones perperam habent *dimittere.*

v. 20. *Quique refert jungens iterata vocabula perdix.*] Vir doctus Jacobus Dalechampius Not. ad Plin. Nat. Hist. X, 12. citat hunc versum ut probet CORNICES vocales esse:

Quique refert jungens iterata vocabula CORNIX:

Memoriae errore. Vide tamen erroris inconstantiam quippe ad cap. 42. ejusdem libri, hunc ipsum versum adducit ut probet PERDICES vocales esse:

Quique refert jungens iterata vocabula PERDIX.

v. 32. *quo tu, Melior dilecte*, recluso
Nunquam solus eras.] Quaero quo sensu Psittacus *reclusus* dici potest, id est, *apertus. Cavea* quidem *recluditur*, sed non *Psittacus*, nisi cultro Chirurgico. Lege,

quo tu, Melior dilecte, relicto,
Nunquam solus eras:

Si omnes alii convivae abierint, hoc tamen *relicto*, non solus eras; hic tibi erat pro turba et sodalibus. Nec metuas a sono vocum *dilecte relicto:* pariter enim optimi poëtae. Ovidius Amor. II, 7. *dicor a*MORE MORI. Et Met. VII, 538.

*Concidere infelix validos mi*RATUR ARATOR
Inter opus tauros.

Virgilius Aen. XI, 552. *Telum im*MANE MANU etc. Manilius II.

*Sic mihi cunc*tanti tantae *succedere moli* etc.

nisi ibi legendum sit *conanti;* quod verum puto.

v. 35. *Et tenues Arabum respirant* germine *plumae*
Sicaniis*que* crocis.] Editiones Parm. et Rom. pro *germine* habent *gramine.* Lege,

Et tenues Arabum respirant gramina *plumae*
Sicanios*que* crocos.

Per *gramina Arabum* intelligit *casiam*, herbam suavissimi odoris, ut eam vocat Servius ad Virg. Ecl. II, 49. et quae funeribus adhibebatur. Martialis Epigr. XI, 55.

Unguentum et casias *et olentem* funera *myrrham* etc.

[Vide tamen quae supra p. 238. notavit Marklandus in Add. ED. DR.]

Propertius II, 22.

Afflabunt tibi non Arabum *de* gramine *odores,*
Sed quos ipse suis fecit Amor manibus.

Apuleius tamen Miles. XI. *Talis ac tanta, spirans* Arabiae *felicis* germina, *divina me voce dignata est.* Utroque modo recte dici potest: sequor tamen Vetustissimas. Bene vero *respirant* GRAMINA non GRAMINE. ita II, 2. v. 77.

inde malignum
AERA respirat *pelago circumflua Nesis:*

non AERE. *Respirant* idem quod *spirant, exspirant.* Sil. Italicus III, 704.

In latus Hesperium flammam exspirare *furentes*
Cornipedes, multoque fluentia sanguine lora,

sc. *cerno. Suspirare* hoc sensu utitur alibi Silius. et Lucanus VI, 369.

Quique nec humentes nebulas, nec rore madentem
§*Aëra, nec tenues* ventos suspirat *Anaurus.*

Inspirare pro eodem utitur Ammian. Marcellinus; sed non occurrit locus. ita *spirare* cum quarto casu: de quo vide Heinsium ad Claudian. IV. Cons. Honor. v. 591. Pro *fessus senio* Parmensis habet

fusus: perperam. Non vero dimittenda haec Ecloga antequam in integrum restituamus insignem locum Ovidii ea Elegia a qua multa mutuatus est Statius. Ea est Amor. II, 6. ubi mortem Psittaci deflet, et hoc Elogio decorat:

Raptus es invidia. non tu fera bella movebas;
Garrulus, et placidae pacis amator eras.
Ecce, coturnices inter sua praelia vivunt,
Forsitan et fiunt inde frequenter anus.
Plenus eras minimo; nec, prae sermonis amore,
In multos poterant ora vacare cibos.
Nux erat esca tibi, causaeque papavera somni;
Pellebatque sitim simplicis humor aquae.
Vivit edax vultur, ducensque per aera gyros
Milüus, et pluviae graculus auctor aquae:
Vivit et etc.

Ita omnes, opinor, Editiones et Codices. Sed parum accuratus Lector est qui non statim videt quam inepte inseratur secundum Distichon *Ecce coturnices* etc. quod narrationem inopportune admodum abrumpit, cum jam in eo esset poëta ut vitam et mores Psittaci describeret. Detrudendum dico istud Distichon in quartum locum, et totum sic legendum:

Raptus es invidia etc.
Garrulus et etc.
Plenus eras minimo etc.
In multos etc.
Nux erat esca etc.
Pellebatque etc.

Et jam locum habet

Ecce, coturnices inter sua praelia vivunt,
Forsitan et etc.
Vivit edax vultur etc.

Res per se patet.

E C L O G. V.

VERS. 7. *Vastator* DOCTE *ferarum*] Mirum epitheton istud DOCTE *vastator:* putares leonem hunc solitum esse feras frangere *secundum artem.* Olim conjeceram *vastator* TORVE; quod de leonibus hanc vocem usurpari ex multis poëtarum locis observaveram. Sed aliud me docuit Parmensis, quae habet *vastator* CAEDE *ferarum:* unde nullo negotio elicitur vera lectio, *vastator* SAEVE *ferarum.* et hoc *leonibus* convenientissimum et usitatissimum epitheton. Virgilius Georg. II, 151.

At rabidae tigres absunt, et SAEVA leonum
Semina.

Noster Theb. IX, 15.

nonne Hyrcanis bellare putatis
Tigribus, aut SAEVOS *Libyae contra ire* leones?

Manilius lib. IV. de Africa:

Et vastos elephantas habet, SAEVOSQUE leones
In poenas fecunda suas parit horrida tellus.

Ovidius Met. IV, 102.

Ut lea SAEVA *sitim multa compescuit unda.*

Martialis Epigr. II, 75. de Leone:

SAEVUS *et infelix furiali dente peremit,*

sc. duos pueros. Ubique invenies. „Erunt fortasse, „quibus mirum et incredibile videbitur vocabulum „tam notum et obvium sic corrumpi potuisse. Verum „qui veteres Codices tractarunt, sciunt nihil esse tam „monstrosum, ut in illud non paulatim abeant verba „etiam vulgatissima, postquam semel male legi et red„di coeperunt:“ Verba sunt Frid. Gronovii ad Plinii Nat. Hist. XXXIII, 1. ubi pro *consertoris*, vel, ut in aliis codicibus legitur *sartoris*, legit *armorum.* Vide locum.

v. 13. *Hoc licuisse nefas* pavidi timuere *leones*] Hanc lectionem falsi arguit sensus communis: nemo enim *timere* potest aliquid LICUISSE; quippe *timor* locum habet ubi *in incerto* res sunt, non ubi *praeteriit* quod timuimus; tunc enim succedit *Dolor*, vel *Desperatio,* vel talis aliquis affectus. Si igitur pro TIMUERE *licuisse* scripsisset DOLUERE *licuisse*, recte et secundum naturam scripsisset: ut apud Lucanum IX, 1055.

captique in viscera magni
Hoc aliis LICUISSE doles.

ℊ Proculdubio a Statio fuit,

Hoc licuisse nefas pavidi GEMUERE *leones.*

Ita Theb. I, 814.

jam jamque animis male debita regna
Concipit, et longum signis cunctantibus annum
Stare gemit.

VII, 821. de Amphiarao:

Respexitque cadens caelum, campumque coire
Ingemuit:

Sil. Italicus II, 225.

Consilium damnant, portisque atque aggere tuto
Erupisse gemunt.

Ovidius Met. III, 94.

Pondere serpentis curvata est arbor, et imae
Parte flagellari gemuit *sua robora caudae.*

Horatius Epist. I, 15.

sane murteta relinqui
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni *vicus* gemit.

Sed nec adhuc recte habet sensus: non enim leones gemuere hoc licuisse, absolute, sed

Hoc licuisse nefas PAVIDO *gemuere leones:*

Si alius et fortior leo hoc facinus perpetrasset nihil adeo dolendum foret: cum vero PAVIDO tigridi (quem supra vocat *feram* FUGIENTEM) tantum licuit, hoc quidem *gemendum* erat. compar sententia apud Claudianum in Rufin. II. 198.

simul ira virum, simul obruit ingens
Moeror, et IGNAVO *tantum* LICUISSE *nocenti*
Miratur.

Sil. Italicus XIV, 97.

Ingemuit, *nimiumque* viris *tantumque* licere
Horruit.

Avienus Fab. II.

Ingemuit *votis haec* LICUISSE *suis*.

de Re vide Martialem lib. de Spectac. Epigr. XVIII. *Gemere* vero de Leonibus recte dici notum ex isto Virgilii Eclog. V, 27.

Daphni, tuum Poenos etiam ingemuisse leones
Interitum, montesque feros silvasque loquuntur:

ita legendus iste nunquam adhuc intellectus locus, pro *feri* et *silvae*. Ortus error ex eo quod non intelligebant τὸ *loquuntur* idem esse ac *ferunt*, *dicunt:* ut Aen I, 735.

Juppiter, *(hospitibus nam te* dare *jura* LOQUUNTUR)
Hunc laetum etc.

id est, *dicunt* te dare jura. Horatius Epist. I, 20.

Me libertino natum patre, et in tenui re
Majores pennas nido extendisse LOQUERIS:

ubi eadem verborum constructio, LOQUERIS *me extendisse pennas*, ut LOQUUNTUR *leones ingemuisse interitum*. Jam vero sensu et constructione loci Virgiliani nihil facilius: *Daphni*, DICUNT *leones et feros montes et silvas ingemuisse tuum interitum*. Pro *feros* errore librarii scriptum erat *feris;* inde, ultimâ literâ *s* a proxime sequenti absorptâ, *feri:* dehinc factum *silvae* pro *silvas*, ut ejusdem casus esset ac *feri*. millies hoc Veterum scriptis accidit. Versu praecedente pro *clausis portis* Editt. Parm. et Rom. habent *clausas portas*. abrupta haec videntur; et suspicor aliquid deesse, nisi scribendum et distinguendum sit,

Stat cardine aperto
Infelix carea, occlusis *circumundique portis*.
Hoc licuisse nefas pavido gemuere leones.

Circum undique, ut Silv. V, 1. *miseram* circum undique *leti Vallavere plagae*. Restitue hanc vocem Virgilio Aen. IV, 416.

Anna, vides toto properari litore: circum —
Undique *convenere: vocat jam carbasus auras:*

Ita distinguendum; vulgo male divellitur haec vox, et ponitur distinctio post *circum: Anna, vides toto properari litore* circum: quae in errorem induxit Servium, ut putaret *circum* esse *adverbium loci:* quod quidem interdum verum est, sed non hoc loco.

v. 15. TOTAS *duxere in lumina frontes*] Nullius usus vox ista TOTAS; nunquam enim, opinor, *partem* frontis in lumina ducere solent leones. Juvenal. Sat. IX, 1.

Scire velim quare toties mihi, Naevole, tristis
Occurras fronte obducta, *ceu Marsya victus:*

vides FRONTE *obducta*, non TOTA *fronte obducta*. Scripsit Statius,

g TORVAS *duxere in lumina frontes:*

Virgilius Aen. III, 635.

Telo lumen terebramus acuto
Ingens, quod torva *solum sub* fronte *latebat.*

Martialis Epigr. IV, 14.

Nec torva *lege* fronte, *sed remissa,*
Lascivis madidos jocis libellos.

Sil. Italicus III, 75.

Ora parentis
Agnosco, torv*aque oculos sub* fronte *minaces.*

Et ita passim apud poëtas.

[v. 22. *Sic piger ille gradu, solitoque exutus honore*] Sono et elegantiae consulueris, si legas,

solitosque exutus honores:

non quin alterum probum sit, sed hoc magis Statianum videtur. Vers. 26. pro *gladiator* Ven. *Germanus:* quod Glossatoris est. Ex ADD.]

v. 23. *Firmat hians oculos* animamque] Omnino legendum *animum*que. Thebaid. V, 494.

Qualis Gaetulae stabulantem ad confraga silvae
Venator longo motum clamore leonem
Expectat FIRMANS ANIMUM.

Epithal. Stell. et Violant. v. 92.

Firmavique ANIMOS, *blandisque madentia plumis*
Lumina detersi.

Tacitus Annal. I. de Postumo Agrippa: *quem ignarum inermumque, quamvis* firmatus ANIMO *centurio aegre confecit*. Plinius Epist. VII, 27. *Ille non tollere oculos, non remittere stylum, sed* obfirmare ANIMUM, *acriusque pertendere*. ita legendum puto, vulgo, *auribusque praetendere*, sc. *animum;* phrasi vix poëtis concedenda, nedum scriptori prosaïco, et in simplici narratione. Tacitus Annal. XV. *Immotus iis et paululum in publico versatus, post domi secretus* ANIMUM *adversum suprema* firmabat. Ovidius Met. IX. 744.

Quin ANIMUM firmas, *teque ipsa recolligis, Iphi?*

Passim exempla invenies. Mirum vero est quod occurrit versu ultimo hujus Eclogae,

magni quod Caesaris ora
Unius AMISSI *tetigit* JACTURA *leonis:*

quippe *jactura amissi* leonis paene idem est ac si diceres *amissio amissi* leonis. non tamen adeo absimile istud Ovidii Metam. IX, 98. de Achelöo amne:

Huic tantum ABLATI *doluit* JACTURA *decoris,*
Cetera sospes erat:

ita enim legendum; vulgo *Hunc tamen ablati domuit* etc. Comparat poëta sortem Acheloï cum sorte Nessi, qui ambo Deïaniram amarunt: Achelöus, inquit, ex amore Deïanirae tantum DOLUIT, nullum aliud malum assecutus est praeter DOLOREM, (ob amissum scil. alterum cornu:) At tu, Nesse, EXITIUM. Auctor tibi sum Ovidium ita scripsisse, et tute fateberis si locum spectes. Naugerius invenit in nonnullis Codicibus *tantum*, et ita Heinsius in quinque. *domuit* pro *doluit*, frequenti vice literarum L et M: de qua ad Silv. V, 3. Pro sospes *erat* Codex unus Heinsii habuit sospes *abit:* quod defendit Vir summus

E C L O G. VI.

CONSOLATIO AD FLAVIUM URSUM etc.] Ita edidi, secutus] Gronovium qui in duobus Codicibus pari fere modo hanc Epigraphen invenit: nisi quod in uno *Flavium* RUFFUM *de* MORTE pueri. Verum est AMISSIONE, ut Epist. ad Meliorem, libro huic praefixa: *scriptam de puero* AMISSO *Consolationem:* ubi Titulo Eclogae hujus alludit; quod et alias facit. Eadem Epistola: *Jam vero tibi hujus* AMISSI *recens vulnus, ut scis, Epicedio prosecutus sum:* de Glaucia Melioris. ubi pariter Eclogae Lemmati alludit, quod fuit, EPICEDIUM GLAUCIAE MELIORIS; (non, *in Glauciam Melioris*) et ita ibi habet Vetusta Parmensis: hic vero, AD URSUM JUVENEM AMICISSIMUM. quod etiam habuit ex eadem Epistola; licet ibi paullo aliter sit, *Ad Ursum quoque nostrum*, juvenem CANDIDISSIMUM, etc. non AMICISSIMUM. Pro PILETUS legendum PHILETUS, a Graeco *ΦΙΛΗΤΟΣ:* et ita apud Martialem II, 44. et Vet. Inscript. apud Reinesium p. 239. et 756. ita etiam scriptus Codex, notante Gronovio. Vide Marq. Gudium ad Phaedrum V, 10. *Haec cur*, PHILETE, *scripserim, pulcre vides.* Vetus Epitaphium, Romae repertum:

ΦΙΛΗΤΩι τόδε σῆμα, κατοιχομένῳ συνομεύνῳ,
᾿Αβασκαντὶς γαμετὰ μνημοσύνης ἕνεκεν.

Citatur in Not. Sirmondi ad Sidon. Apollinarem Epist. IX, 16. et a Graevio in Spicileg. Notar. in Rutilii Itinerar. v. 419. ℊubi probat primam syllabam hujus vocis communem esse.

v. 3. *Surgentesque* (nefas!) *accendere natos:*] Ita distinguendum: vulgo omittitur Parenthesis, quasi Constructio esset, *nefas est accendere surgentes natos:* vitiose. Theb. VI, ad finem:

Monstratumque (nefas!) *uni remeabile bellum.*

XII, 83.

Meque super, cui vita, (nefas!) *cui sanguine nati*
Partus honos:

ita optime codex Petrensis; vulgo, *et* sanguine. Virgilius Aen. VIII, 685.

Hinc ope barbarica, variisque Antonius armis,
Ductor ab Aurorae populis et litore rubro,
Aegyptum, viresque Orientis et ultima secum
Bactra vehit; sequiturque (nefas!) *Aegyptia conjux:*

ita legendum; vulgo *Victor ab Aurorae populis:* quod multis nominibus isti loco non convenire facile esset probare. *Ducem* vocat Horatius Epod. IX. in eadem descriptione: et Ovidius Met. XV, 826.

Romanique DUCIS CONJUX AEGYPTIA, *tedae*
Non bene fisa, cadet:

ubi hunc Virgilii locum in animo habuit. *Ductor ab Aurorae populis*, ut, *Pastor ab Amphryso:* et per contemptum haec dicuntur, et indignationem quod *Ductor ab* imbellis *Aurorae populis* arma adversus Augustum, Agrippam, et nomen Romanum sumere auderet.

v. 6. arte *tamen, et procul intrat*
Altius in sensus etc.] Haec est lectio omnium quotquot vidi Editionum praeter Parmensis, quae habet AD TE *tamen.* an voluit, ALTE *tamen, et procul intrat* Altius *in sensus?* Q. Curtius IV, 6. *omnibus territis, quia nunquam tam* alte *penetrasse telum, lorica obstante, cognoverant.* ubi pariter in uno Codice scriptum erat *ad te* pro *alte.* Domitius explicat, ARCTE] *Quamvis nulla sit necessitudo:* quod sane non capio. Nec puto plagam recte dici posse ARCTE seu ARTE *intrare* quae *per artum* seu tenue foramen intrat. Latet, opinor, verbum aliquod substantivum. optime congrueret, pro *arte*, transpositis literis, *aeret*, id est *haeret:*

haeret *tamen, et procul intrat*
Altius in sensus, majoraque vulnera vincit
Plaga minor.

Lucanus VIII, 417.

Haereat *Eoae* vulnus *miserabile sortis.*

Virgilius Aen. VII, 533.

haesit *enim sub gutture* vulnus, *et udae*
Vocis iter, tenuemque inclusit sanguine vitam.

ubi *vulnus* pro *sagitta* quae infert vulnus; et ita forte capiendum τὸ *Plaga* hoc Statii loco. Ausonius Epitaph. XXVII. de Niobe.

Sed dolor, *obstructis quamquam vitalibus*, haeret.

Juvenalis II, 137.

Interea tormentum *ingens nubentibus* haeret.

Plinius Epist. I, 5. *Ait, timere se ne animo meo penitus* haereret *quod in Centumvirali judicio aliquando dixisset.* ita *gaudium haereat animo* dicit Idem Panegyrico. Sequitur,

Sic miscet Fortuna manu, nec pectora novit.

ita recte Bernartius et Gevartius pro *movit.* Fortuna non *novit* non inspicit et recte aestimat animos et *pectora* hominum: quod si fecisset, dignus fuisset Philetus nasci liber. Pari sensu Herc. Epitrap. V, 89. *Si mores humanaque* PECTORA *curae* NOSSE *Deis.* Male Gronovius sincerum corrumpit legendo et defendendo (Diatr. c. XXI.)

Si *miscet Fortuna manu, nec pectora* morit.

licet Elench. Antidiatr. c. III. dicat se ideo tantum protulisse hanc conjecturam, ut ejus occasione Silium, Statium alibi, Lucanum et Val. Flaccum emendaret et illustraret.

v. 11. *cui major* stemmate juncto
LIBERTAS *ex mente fuit.*] Quam male hic argumentatur Statius, et res diversas et nihil commune habentes conjungit! LIBERTAS, inquit, *major juncto stemmate.* quid LIBERTATI cum *juncto*, longo, et continuato *stemmate?* dixisse debuit *libertas* omni *Vindicta*, omni *Manumissione* major; non *juncto stemmate* major: quippe *junctum stemma* non ad *libertatem* facit, sed *nobilitatem.* Vides jam Statium scripsisse

cui major stemmate juncto

NOBILITAS *ex mente fuit.*
Ovidius Pontic. I, 2.

Maxime, qui tanti mensuram nominis imples
§Et geminas ANIMI NOBILITATE genus:

Noster Theb. II, 436.

tibi larga (Pelops et Tantalus autcr)
Nobilitas, *propiorque fluat de* sanguine juncto
Juppiter.

IV, 600.

huic ampla quidem de sanguine prisco
Nobilitas.

Vides *Nobilitatem*, non *Libertatem* de *sanguine prisco* et *genere* acquiri. Juvenalis Sat. VIII, 1.

Stemmata *quid faciunt? quid prodest, Pontice,* longo
Sanguine *censeri?*

concludit deinde v. 20.

Nobilitas *sola est atque unica virtus;*

non *Libertas*. Infra, eadem Satira v. 40.

tumes alto *Drusorum* stemmate, *tanquam*
Feceris ipse aliquid propter quod nobilis *esses.*

Alcimus Avitus lib. IV. 172. de Noacho:

Stemmatis *hic sancti; nam claro* nobilis *ibat*
A proavo quem prisca fides et conscia virtus
In caelum sine morte tulit.

Ausonius Professor. XXIV.

Stemmate nobilium *deductum nomen avorum.*

Seneca de Benef. III, 28. *Qui imagines in atrio exponunt et nomina familiae suae longo ordine ac multis* stemmatum *illigata flexuris in prima parte aedium collocant, noti magis quam* nobiles *sunt.* Huic Statii sententiae similis ista Autoris Panegyr. ad Pisonem v. 5.

Hinc tua me virtus rapit, et miranda per omnes
Vita modos; quae, si deesset tibi forte creato
Nobilitas, eadem pro nobilitate fuisset.

Male vero Gevartius legit *fluit* pro *fuit*: si enim quidquam mutandum, scripsisse debuit *fluxit* non *fluit.* recte habet FUIT, ut mox, Imperiosus ERAT. Et si *sanguis* vel *stemma* FLUERE dicitur, non tamen *Libertas*, quemadmodum legebat Gevartius: adeo ut bis peccet. Has vero voces *Libertas* et *Nobilitas* commutatas observavi alicubi apud Veterem Horatii Scholiastem; sed locus non nunc memoriae occurrit.

v. 13. *rumpat frenos dolor iste (Deisque*
Si tam dura placent) hominem gemis etc.] Nihil hic mutant Editiones, praeter Parmensem, quae pro *deisque* habet *diesque*, transpositis literis. Gevartius Papin. Lect. II, 15. haec notat: „Itaque cum ait „*Deisque*, subaudi, *convicia inferas*, aut quid simi„le. Vel lege *Deosque*,

rumpat fraenos dolor iste, Deosque.

„*Deos rumpe*, id est, Deorum invidiam contemne, „vel fortiter feras.“ Quam multipliciter peccat vir politissimus! Primum *rumpere Deos* pro invidiam Deorum *contemnere* vel *fortiter ferre.* quod si sensus et phrasis admitterent, quo tamen referenda essent ista *Si tam dura placent?* Deinde, DEIS, pro *convicia inferas* DEIS. Si hujusmodi Ellipses admittantur, quidvis ex quovis probari potest. Olim conjeceram,

Deisne
Hei *tam dura placent?) hominem gemis, (hei mihi! subdo*
Ipse faces) hominem, Urse, etc.

Non male, opinor, quia idem conjectantem postea deprehendi Gronovium Diatr. C. XXI. qui observat, „Summa ars excellentissimi poëtae est quod periodos „breves velut singultibus interstinguit. *Ei* in Vett. „libr. scriptum fuerat, ut assolet, pro *Hei:* id in „*Si* degeneravit.“ Et hoc sane placeret, nisi hunc locum, retenta veteri lectione, explicaret Doctiss. Bentleius Not. ad Horat. Serm. II, 7. v. 83. his verbis: „Excusat Ursum poëta, quod in *famuli* mor„te tam *acerbe* lugeret: *Famulum*, inquit, *gemis*, „*sed pium, sed mente ingenuum.* Esto igitur famu„lus; *(si deisque tam dura placent;* hoc est, ut „tam liberalis puer indolis vel nascendi conditione „vel captivitatis sorte foret servus) *at hominem gemis:* „quid hic pudendum? quanto hoc justius quam quod „*Persae equum fortem, Molossi canem fidum lugent* „*extinctum?*“ Haec Vir summus; et hoc quidem pacto optimus exsurgit sensus. adhuc tamen, ut mihi videtur, turbat istud QUE, quod superfluum est, nec aliquid connectit; prout videre potes etiam in explicatione Bentleiana: quam etiam si admittas, alieno tamen loco ponuntur ista *Deisque Si tam dura placent:* debuerunt enim sequi vocem *famulum: gemis quidem famulum (Si deis tam dura placent) sed pium* etc. ita paullo ante, *famulum (quoniam rerum omnia caeca Sic miscet* Fortuna *manu nec pe§ctora novit) gemis.* Revera vix aliter scribere potuit Statius ac conjecerat Gronovius,

rumpat frenos dolor iste, (Deisne
Hei *tam dura placent?) hominem gemis*, etc.

Omnino huic similis apostrophe Thebaid. X, 799. ubi mater Menoecei queritur,

nos saeva piacula bello
Demus, ut alternis (placet *hoc tibi*, fulminis auctor?)
Oedipodionii mutent diademata fratres?

Recte vero idem Vir magnus distingnit, *tuum servitium*, non *tuum hominem.* Sequitur, *qui sponte, sibique Imperiosus erat:* iterum videtur abundare QUE: satis enim erat dixisse, *qui sponte sibi imperiosus erat,* omisso τῷ QUE. an scripsit, *qui sponte sibi* QUI *Imperiosus erat?* ut in isto Horatii, *Sibi* QUI *imperiosus.* Vel, *qui sponte* SIBIMET *Imperiosus erat.* quaere an haec vox unquam versum finiat. Mox, v. 21. *vidi ipse*, HABITUSQUE *notavi* etc. Ita plurimae editiones. Bentleius tamen ad istum Horatii locum citat, *vidi ipse* ANIMOSQUE *notavi:* et ita inveni in Parmensi; in Romana, ANIMOQUE: et Crucei Editio habet ANIMOSQUE. omnino verum *animos*, id est *spiritum*, generosae indolis indicem. Virgilius Aen. VII, 42.

Dicam acies, actosque animis *in funera reges.*

Seneca Troad. v. 340. *Hos Scyros animos?* ubi Agamemnon Pyrrhum alloquitur, et illi exprobrat natalis soli ignobilitatem. Silvar. IV, 4.

Illic egregium formaque animisque *videbis*
Marcellum.

v. 22. *Te tantum* CUPIENTIS *herum.*] Quisquis herum CUPIT necesse est *servili* sit animo. *ferre* quidem *Dominum* necessitate adactus interdum potest magnus animus; nunquam vero *cupere*. lege igitur,

Te tantum CAPIENTIS *herum:*

vide annotata ad Silv. I, 2. v. 107. ubi de hac voce fusius. statim etiam sequitur, CUPERENT*que Latinae sic peperisse nurus:* quod ultra mendum arguit. Sed contra me movet quod summus Bentleius in sua hujus loci explicatione legit *cupientis:* et huic aliquatenus favent praecedentia, TUUM *cui* DULCE *volenti* SERVITIUM. Melius itaque forte nihil in Contextu mutasse.

v. 28. Rusticus *invisas dejecit in aequora pinus.*] QUIBUS *invisas pinus* dicit? non enim absolute *invisae* dici possunt; quippe Helenae non *invisae*, Paridi non *invisae:* non igitur simpliciter *invisae*. Suspicari posses INCESTAS *pinus*, ex loco Achilleid. II, 363.

Nos Phryga semivirum portus et litora circum
Argolica INCESTA *volitantem* puppe *seremus?*

Sed majus aliquid latet: quare enim *Rusticus* Paris? verum quidem est olim *Rusticum* fuisse Paridem, quando scilicet *pastorem* ageret, et antequam *Regis filius* agnosceretur: sed non *Rusticus* quando *dejecit in aequora pinus:* quippe in Aulam Trojanam receptus fuerat, et *rusticitatem* proculdubio exuerat. Audi Ovidium Art. Am. II, 369. de Paride et Helena:

Quid faciat? vir abest, et adest NON RUSTICUS hospes;
Et timet in vacuo sola cubare toro:

Agnoscis Paridem NON RUSTICUM. Praeterea vix est ut *Rusticum* diceret quando propter *Formam* laudare instituisset: *nec tam* FORMOSUS *fuit Paris* RUSTICUS: haec enim aliquatenus se mutuo tollunt. Satis, opinor, patet depravatio; non adeo facilis medicina. Et dixisse quidem potuit MATRIBUS *invisas pinus:* ut apud Horatium, *bella* MATRIBUS *detestata*: et Hannibal PARENTIBUS *abominatus:* et ita apud Sil. Italicum III, 70. ubi idem Hannibal natum infantem alloquitur,

amplior oro
Sis patrio decore, et factis tibi nomina condas
Queis superes bellator avum: jamque aegra timoris
Roma tuos numeret lacrimandos MATRIBUS annos.

Sed hoc non satis fuisset: quippe ambiguum foret utrum matribus *Trojanis* an *Lacaenis* has puppes *invisas designare* voluerit, cum ad utrasque ex aequo pertinerent. Sine dubio intelligit *Feminas Trojanas*, quibus merito *invisae* erant hae puppes, utpote mulierem peregrinam in opprobrium ipsarum invecturae, et frustraturae spem quam ipsae habere poterant de matrimonio formosi sui popularis Paridis; et ob multas alias rationes. Paene certus sum Statium scripsisse,

Nec Paris Oebalios talis visurus amores
Troasin *invisas dejecit in aequora pinus:*

Sensus, ut mihi videtur, hoc postulat; nec aliam comminisci potes vocem quae per omnia tam bene conveniat. Causam immanis hujusce mutationis in Praefat. aperui: nempe ultima syllaba *in* amissa erat in subsequente *invisas*, ut saepe fit. Deinde pro *troas* fecerunt *ticus*, cum inter hoc et illud parum sit differentiae in minuto charactere. Et jam obvium erat exscriptori vel lectori eruditulo addere syllabam *rus*, ut integram vocem *rusticus* faceret; qua pejor, et sensui magis opposita, vix inveniri potuit. Pariter et in eadem voce depravatum Ovidii locum feliciter restituit Salmasius, teste Gronovio Observat. III, 3. Verba Ovidii sunt, Heroid. XIII, 137. Epist. Laodamiae Protesilao,

Troadas invideo: *quae si lacrimosa suorum*
Funera conspicient etc.

ubi vulgatam lectionem *Troadas invideo* σολοικίζειν probat Heinsius. in Codice Puteaneo erat *Troas invideo:* unde, τῷ *in* geminato, Salmasius reponebat *Troasin invideo.* Nihil verius, aut magis appositum huic meae emendationi esse potuit. *Troasin* vero ut *Dryasin* et *Hamadryasin* apud Propert. I, 20. *Lemniasin* seu *Lemniasi* Ovid. Art. Amat. III, 672. ex emendatione Heinsii pro *Lemnias.* Vide locum: ibi enim plura exempla. Pro *invisas* nonnullae editiones perperam habent *invitas.*

v. 36. *qualem nec bella* CAVENTEM] Bella *caventem*, id est ut bella *caveret*, seu *vitaret*, ut recte Domitius: nec audiendus Gevartius qui *canentem* legit. Sensus est: non tam formosus erat Achilles, quem mater inter virgines occultavit, ut bella *vitaret;* non, ut bella *caneret. cavere* in hoc sensu Statio familiare: Theb. VI, 769.

Sed providus astu
Et patria vigil arte Lacon hos rejicit ictus,
Hos cavet:

ibid. 780.

Illum rigida arma caventem
Avocat:

iterum v. 792.

motu Spartanus acuto
Mille cavet *lapsas circum cava tempora mortes:*

i. e. *vitat.* Verum quidem est quod dicit Gevartius, Achillem musicum fuisse et solitum esse bella *canere*, a Chirone Praeceptore edoctum: sed hoc non satis est; requiritur enim *Causa* propter quam Mater eum occultavit: haec vero non fuit ut bella *caneret*, sed *caveret* seu vitaret: et ita praeferunt antiquissimae Editiones Parmensis et Romana. Gronovius edidit *caventem:* in Erratis tamen reponi vult *canentem.*

[v. 33. *deprendit lancea*] Venet. *trajecit lancea.* alterum multo elegantius. EX ADD.]

Mox, v. 34. *Qualis* ERAT *procul heu cunctis puerisque virisque Pulchrior!* Parmensis, *Talis* ERAS *procul En:* Romana, *Qualis* ERAS *procul heu.* et hoc verum, ERAS non ERAT: puerum enim jam alloquitur, ut mox, *Non* TIBI *femineum vultu decus.* Notanda vero vox *procul*, quae cum Comparativo significat *longe: procul* Etiam sine Comparativo in Surrent. Pollii v. 83.

Ante tamen cunctas procul *eminet una diaetas:*
pulchrior pro *longe pulchrior.* ita supra v. 6. *arte tamen*

et pr ocul *intrat* Altius *in sensus:* pro *longe altius.* id est *longe* ante cunctas.

v. 39. *quales dubiae* post crimina *formae De sexu transire jubent*] Nullum ex his sensum efficere possum. JUBENT *de sexu transire* POST CRIMINA *dubiae formae:* QUI *jubent?* deest enim casus rectus. Sed majus quod sequitur, POST CRIMINA *dubiae formae:* quaenam haec *crimina* intelligit? quodnam in te *crimen*, si

Dum dubitat Natura marem faceretne puellam,
Factus es o pulcher paene puella puer?

ut eleganter Ausonius: non *tuum* hoc, sed *Naturae;* nec tamen *crimen.* Vide quam levi mutatione evanescunt hae absurditates: lege modo,

quales dubiae DISCRIMINA *formae*
De sexu transire jubent:

discrimina dubiae formae de sexu transire jubent: notum enim *pueros formosissimos* in hanc rem eligi solitos: quippe

nullum
Deformem *saeva castravit in arce tyrannus.*

bene vero *discrimina:* Horatius Carm. II, 5. de puero formoso,

Quem si puellarum insereres choro,
Mire fagaces falleret hospites
DISCRIMEN OBSCURUM, *solutis*
Crinibus, AMBIGUOque vultu:

quem Horatii locum in animo videtur habuisse Statius Achilleid. I, 332. ubi describitur Thetis natum cultu muliebri ornans: ɡdeinde addit elegantissima haec,

Qualiter artificis victurae pollice cerae
Accipiunt formas, ignemque manumque sequuntur;
Talis erat Divae natum mutantis imago.
Nec luctata diu: superest nam plurimus illi
Invicta virtute decor; fallitque tuentes
AMBIGUUS, tenui*que latens* DISCRIMINE sexus:

versu quinto pro INVICTA *virtute* lege INVITA *virtute;* ut apud Sidonium Apollinarem qui hoc mutuatus est a Statio, Carm. V, v. 17.

INVITA *superat* virtute *venustas.*

Claudianus de Rapt. Proserp. II, 27.

At Triviae lenis species, et multus in ore
Frater erat; Phoebique genas et lumina Phoebi
Esse putes; solusque dabat DISCRIMINA sexus.

Ovid. Met. IV, 280.

Ambiguus *fuerit, modo vir, modo femina, Scython.*

Noster Theb. V.

ambiguo *visus* errore *lacessunt*
Oebalidae gemini.

ambigui mares de Eunuchis Claudian. in Eutrop. Ausonius Epigr. 69. Ambiguoque *fuit corpore Tiresias.* Juvenalis XV, 135.

Pupillum ad jura vocantem
Circumscriptorem: cujus manantia fletum
Ora *puellares faciunt* incerta *capilli.*

Seneca de Provid. c. III. *Exoletus omnia pati doctus, exsectae virilitatis aut* dubiae. Recte vero discrimina *jubent*, id est *faciunt:* ita apud Juvenal. VI, 620. boletus *jussit* tremulum Claudii caput in caelum descendere; id est, *fecit.* Passim apud poëtas invenies. Versu proximo pro *parvoque* Parmensis habet *torvaque;* Romana *torvoque;* perperam. Melius eaedem v. 42. pro *belli* habent *bellis. missa* etiam casside, pro *visa*, ex MS. Senensi reponendum.

v. 48. *Nam pudor* INDE NOVAE *mentis*] Quaenam haec NOVA *mens*, et quem sensum habet ista vox INDE? lege minima mutatione,

Nam pudor INGENUAE *mentis;*

nihil verius. Seneca Hippol. v. 250.

Non omnis ANIMO *cessit* INGENUO pudor.

Plinius Epist. VIII, 6. *Scio quam sit tibi virus et* INGENUUS ANIMUS. Auctor de causis corrupt. Eloquentiae, c. 6. *Quid enim dulcius libero et* INGENUO ANIMO *et ad voluptates honestas nato, quam videre plenam semper et frequentem domum concursu splendidissimorum hominum?* obiter emenda Claudianum in hac voce, Nupt. Honor. et Mar. v. 313.

Quis consilio, quis juris et aequi
Nosse modum melior? quod semper dissidet, in te
Convenit, ingenuo *robur*, *prudentia forti:*

vulgo, *ingenio* robur; sine sensu: *ingenuus* es, sed non sine *prudentia.* Pro *inde novae* Parmensis habet *unde novae* mentis? Romana, *inde notae.*

v. 50. Carmina quae donasse queant?] Difficillimus locus; ad quem haec notat Barthius: „In veteri Lin„denbrogiano libro fuit, *Carmina quae donasse que„ant:* meo animo reliquit Papinius,

Nam pudor inde novae mentis tranquillaque morum
Temperies, teneroque animus maturior aevo,
Carmina quae non fessa premant?

„Recepit Lindenbrogianam scripturam in contextum „sermonis doctissimus Gevartius: sed ea nihil dicit: „si vero recipienda esset, accusandi casu priores duo „isti versus forent concipiendi, quae absurda sit mu„tatio: hac autem emendatione omnia suo pede „ingrediuntur." Viderint alii quali pede haec ingrediantur; ego quidem nec Sensum nec verborum Constructionem intelligo: sed si nihil excidit, scio ad hanc formam concipi haec oportere,

Nam pudor ingenuae mentis, tranquillaque morum
Temperies, teneroque animus maturior aevo
Carmine quo nota esse queant?

ad hanc, inquam, formam; haec enim pro veris Statianis venditare nolo. minima vero differentia inter *nota esse* et *donasse:* et conjecturae meae favet Parmensis quae exhibet, *Carmine quo potasse queam:* ut jam putem hanc esse scripturam Statianam, *Carmine quo nota esse queant.* [Venet. *Carmine quo potasse queam.* Verum puto, *Carmine quo nota esse queant?* ut olim conjeceram. Vide Notas. EX ADD.]

v. 54. *Dignus et* AEMONIUM *Pyladen praecedere fama.*] Heinsius ad Ovidii Trist. I, 9. v. 27. haec notat: „*Haemonium* Pyladen facit Statius in Silvis, „sed Librariorum, ut opinor, culpa." Quippe Pylades erat *Phoceus.* Idem Ovid. Amor. II, 6.

ɡ*Quod fuit Argolico* juvenis Phoceus *Orestae:*

id est *Pylades:* et Ponticor. II, 3.

Adfuit insano juvenis Phoceus *Orestae.*

E *Phocide* nempe, Graeciae regione, Boeotiae contigua: ita enim dicit pater ejus *Strophius* apud Senecam Agamemn. Act. V, v. 918.

PHOCIDE *relicta* Strophius, *Elea inclytus*
Palma revertor.

Non igitur *Aemonius* seu *Thessalus* Pylades. An scripsit

Dignus et AONIUM *Pyladen praecedere fama?*

ut contiguas regiones *Boeotiam* seu *Aoniam* et *Phocida* forte confuderit: vide quae notavi ad Eclog. I. hujus libri, v. 181. Conjungit alibi has regiones, Achilleid. I.

-PHOCIS et AONIAE jaculis rarescitis umbrae.

v. 58. *Quis Deus aut quisnam tam tristia vulnera casus*
ELIGIT[2]] Non optimum videtur istud, *Deus* ELIGIT *vulnera:* melius EXIGIT. ita Theb. VIII, 758.

Infelix contentus erat: plus exigit *ultrix*
Tisiphone,

de Tydeo mandente caput Menalippi. Theb. XI, 167.

Sed exige *tandem*
Supplicia:

Ovidius Met. IV, 190.

Exigit *indicii memorem Cythereïa* poenam.

clare Fastor. V, 313.

Quid facerem per quod fierem manifesta doloris?
EXIGEREM *nostrae qualia* DAMNA *notae?*

Noster Silv. V, 2. v. 91.

Exegit poenas *hominum cui cura suorum.*

Lucanus VIII, 701.

Hac fortuna fide Magni tam prospera fata
Pertulit; hac illum summo de culmine rerum
Sorte dedit; cladesque *omnes* exegit *in uno*
Saeva die, quibus immunes tot praestitit annos:

ita legendum puto; vulgo *Morte petit.* imitatur Virgilium de Priamo, Aen. II, 554. *expetere poenas* Auson. Caesaribus:

Expetiit poenas *de Caio Chaerea mollis:*

ita emendo pro *Caesare* Chaerea mollis: in MS° conceptum erat de *C. Chaerea mollis;* quae litera et *Caesarem* et *Caium* denotat: Caligulam vero vocari *Caium* omnibus notum. *Caesare* nimis generale est. Vide tamen Theb. I, 259.

Facta luant Thebae: cur hostes eligis *Argos?*

Seneca Medea v. 534.

Nec diligenti *tela librentur* manu:
In me, vel istum: quisquis e nobis cadit,
Nocens peribit.

Et Hippol. v. 208. de amore:

Cur in penates rarius tenues subit
Haec delicatas eligens *pestis* domos?

Oedipo v. 1036.

utrumne pectori infigam meo
Telum, an patenti conditum jugulo imprimam?
Eligere *nescis* vulnus? *hunc, dextra, hunc pete*
Uterum capacem.

Noster Theb. VII, 175.

Quinetiam invisos (sic hostis defuit?) Argos
Eligis.

ita optime Codex Petrensis: vulgo *Elicis.* Hinc patet nihil mutandum esse loco Curtii IV, 1. *hortum intrant, quem forte steriles herbas* eligens *Abdolonymus repurgabat.* ibi enim N. Heinsius maluit *exigens. eligere steriles herbas* est notare eas quae steriles erant, ut evelleret et abjiceret.

v. 62. Ructassent *dites Vesuvina incendia* Locros] Scio quomodo hunc locum explicat Gronovius Diatr. c. L. incendia *ructassent* dites Locros, id est, inquit, *ructando* ignem Locros *vexassent:* ita *nodare palaestras* Herc. Surrent. quia in palaestris *nodi ligantur: plaudere choreas* Maroni et aliis, quia *saltando* terra *plauditur.* vide locum: plurima enim ejusmodi exempla ibi adducit. Mihi tamen non satisfacit, in hac phrasi; nec simili modo dici posse videntur *nodare palaestras*, *plaudere choreas*, et *ructare Locros*, seu *ructando ignem vexare Locros:* quod affectatum, κακόζηλον, et longe accersitum mihi videtur. Et si haec admittatur interpretatio, vide quid sequitur: *Vesuvina* INCENDIA *ructando* INCENDIA *vexassent Locros.* Quid; an *incendia* possunt *ructare* seu evomere *incendia?* certe non hoc dixisset Gronovius, licet ejus Interpretatio hoc dicat. Mihi minime dubium est hanc vocem *ructassent* depravatam esse; et me§ dicinam videor invenisse,

si vel fumante ruina
Undassent *dites Vesuvina incendia Locros:*

Ex Achilleid. I, 86.

Cum tuus Aeacides tepido modo sanguine Teucros
Undabit *campos:*

ubi *undabit campos sanguine*, ut hoc loco *undassent Locros ruina. undare* vero de *flammis* usitatum poëtis. Silius IX, 446.

Undantes *volvit* flammas *ad sidera vertex.*

Vide Heinsium ad ejusdem VII, 355. ubi satis exemplorum. Constructio est, *si Vesuvina incendia fumante ruina undassent (i. e. undare fecissent) dites Locros,* fundos et praedia tua circa Locros, Bruttiorum urbem. Posses etiam, *Nudassent* dites etc. sed istud alterum placet magis, et verum puto: nisi malis,

Ructassent dites Vesuvina incendia Locri:

quod etiam facile defendi potest.

v. 64. *Seu Lucanus ager* etc.] Fidi et boni Interpretis esse puto, non solum explicare quae alii vel non, vel male, intellexerint; sed etiam monere si quid occurrat quod ipse non intelligat. Quod mihi hoc loco evenissse ultro fateor:

Seu Lucanus ager, seu Tibridis impetus altas
In dextrum torsisset aquas, paterere serena
Fronte Deos: sive alma etc.

Ubi Constructio est, *Seu Lucanus ager torsisset in dextrum altas aquas, seu Tibridis impetus torsisset in dextrum altas aquas.* Nisi ita construas, non video quo referri possunt verba *Seu Lucanus ager:* per se enim nihil efficiunt. Jam vero mirum est quod

dicit de Lucano AGRO aquas torquente: non enim AGRORUM est, sed FLUVIORUM *aquas torquere*, prout ex innumeris poëtarum locis liquet. Nec mutatione distinctionis aut alio quopiam pacto possum huic loco opitulari. nam quod in mentem veniebat,

Seu Pollentini mersi essent flumine *saltus,*
Seu Lucanus ager: seu Tibridis impetus altas]
In dextrum torsisset aquas ,etc.

pro *Pollentinos mersissent flumina;* statim abjeci, guarus hanc laxam compositionem non esse Statii. Aut igitur excidisse videtur versus, aut mira est Ellipsis, *Seu Lucanus ager* admisisset *aquas, seu Tibridis impetus torsisset aquas in dextrum.* Sed quid *Tibridi* cum *agro Lucano*, tam longe dissito? Despero igitur, et supra captum meum esse haec confiteor. Recte vero ex duobus Codicibus edidit Gronovius *In dextrum*, sc. latus; non *dextram.* ita Theb. II, in laevum *prona jacet Inachus urna.* Et X. *huic languida cervix*, In laevum *cogente Deo* etc. Q. Curtius IV, 13. *interdum haesitare, an potius* in laevum *torqueret agmen.* Passim exempla.

v. 70. *Laedendique vias* etc.] Totus hic locus vulgo ita legitur et distinguitur:

Laedendique vias vitae modo carmen *adultae*
Nectere tentabat *juvenum pulcherrimus ille*
Cum tribus Eleis unam trieterida lustris
Attendit torvo tristis Rhamnusia vultu.

Nihil foedius, aut minus intelligibile his verbis. Sensus quidem facile perspicitur, nempe, Philetum jam annorum esse quindecim: quindecim, inquam, non octodecim, ut falso Bernartius et Gevartius Elect. III, 10. decepti significatione vocum *tribus Eleis lustris*, quae *duodecim* tantum, non *quindecim* annos efficiunt: cum *lustra Elea* idem sint quod *Olympiades*, hoc est, *τετραετηρίδες*, non *πενταετηρίδες.* Ad sensum igitur attendenti statim patebat Statium scripsisse,

vitae modo limine *adultae:*

id est, in ipso *limine adolescentiae*, ubi *concessit tempus puerili juventae*, ut eleganter Ovidius Met. VI, 719. *ubi ter quinos adoleverat annos*, ut de Romulo et Remo Idem Fast. III, 59. nisi quod ibi sit *ter senos. Aetatem adultam* vocat Lucretius Lib. II. et *robur adultum*, ibidem. Idem III, 450.

Inde ubi robustis adolevit *viribus* aetas.

Et IV, 1032.

adulta aetas *cum primum roborat artus.*

Virgilius Georg. II, 362.

Ac dum prima *novis* adolescit *frondibus* aetas
Parcendum teneris.

Et Aen. XII, 438.

Tu facito, mox cum matura adoleverit aetas.
Sis memor:

Id est, cum *adulta aetas maturaverit*, vel, *adolescendo matura esse coeperit*, ut bene Servius. Sic *prima vita* pro *pueritia* passim apud poëtas: *primam aetatem* vocat Noster Theb. VI, 252.

g Quos effoeta *domi, quos* prima *reliquerat* aetas:

Et Achilleid. I, 163.

Nec dum prima *nova lanugine vertitur* aetas:

Sic *puber aevum* pro *pubertas* Ausonius Profess. XVII, 10.

pueros grandi mercede docendi
Formasti rhetor, metam prope puberis aevi:

id est, *pueros pubertatem jamjam ingressuros.* Idem Protrep. V, 73.

Idem vesticipes motu jam puberis aevi
Ad mores artesque bonas fandique vigorem
Produxi:

ubi forte praestat *fandique decorem. motus puberis aevi* est *progressus pubertatis:* et ita iterum Genethliaco v. 8.

At modo, quum motu vigeas jam puberis aevi.

Primam hanc *aetatem*, de qua modo dixi, ad annos *quatuordecim* ad minimum pertigisse colligo ex loco Senecae Consolat. ad Marciam c. XX. *Non una hominibus senectus est, ut ne animalibus quidem. intra* quatuordecim *quaedam* annos *defatigantur: et haec illis* longissima aetas *est quae hominibus* PRIMA. Appositissime Varro apud Censorinum de Die Natal. c. XIV. *adultam* hanc *vitam* seu *Adolescentiam* testatur initium habere a XV. anno aetatis: *itaque primo gradu usque ad annum XV*, PUEROS *dictos, quod sint pueri, id est, impubes: secundo, ad annum XXX*, ADOLESCENTES, *ab adolescendo sic nominatos.* Recte igitur Philetus dicitur fuisse in *limine vitae adultae* seu *initio adolescentiae*, utpote qui jam *decimum quintum* aetatis annum ingressus fuerat. Ut vero *adulta vita* pro *adolescentia*, seu ea pars vitae in qua *adolescimus*, ita *matura vita* Manilio lib. II. quae *ad florem juventae pervenit*, ut ait Florus. *robustam aetatem* vocat Idem ibidem, prooem. lib. I. *maturos annos* Horatius Art. Poetica. Sic *anni domiti* Theb. IX, 210.

Unam quippe manum domitis *expertus ab* annis:

de *equo* loquitur: *domitis ab annis*, ab ea parte vitae in qua primum domabatur: *domitam vitam* dixisse potuit. Recte etiam *limine vitae*, ut Epiced. Glauc.

hinc anni stantes in limine vitae,
Hinc me forma rapit.

Thebaid. V, 535.

tune hoc vix prima ad limina vitae
Hoste jaces?

Et supra v. 260.

Semineces pueri trepidas in limine vitae
Singultant animas.

Noster Eucharist. v. 13.

Haec aevi mihi prima dies, haec limina vitae.

Vetus inscriptio, citata a Jos. Castalione Not. in Rutil. Itiner. p. 28.

Annus erat natae primus; mox deinde secundi
Liminibus *rapuit me sibi Persephone:*

id est *initio secundi.* Passim occurrit apud Statium et ceteros poëtas. Gronovius Reliq. ad Statii Silv. et Elench. Antidiatr. c. III. aliud vult; et notat, „Scimus Statium reliquisse *vitae modo* cardine *adultae* „*Nectere tendebat. Vita adulta* est aetas in qua „adolescimus aut adulti redditi sumus: ut alibi *vita* „*laborata;* in qua laboratum est. merito igitur et „*cardines* illas vitae partes, infantiam, pueritiam, ad-

„olescentiam etc." Haec Vir summus: non recte tamen, opinor, in ista voce *cardine*. haec enim vox non denotat *initium* rei, (quod sensus loci hujus requirit) sed contra, notionem *extremitatis* fere continet: saltem ambiguum est, nisi addatur epitheton quod significationem ejus determinet. Sil. Italicus IX, 140. ubi Solimus *moriturus* loquitur:

Sat magnum hoc miserae fuerit mihi cardine *vitae*
Solamen, cavisse meis.

Seneca de Benef. IV, 22. *Quid est quare grati velimus esse cum* morimur? *Nihil jam superest quo spes porrigatur. in illo tamen* cardine *positi, abire e rebus humanis quam gratissimi volumus.* Ob hanc rationem, nempe quia vox est dubiae significationis saepe, invenitur additum epitheton *summum* vel *extremum.* ita exemplo illo quod Gronovius adducit ex Thebaid. X, v. 853.

Tum vero attoniti fatorum cardine SUMMO.

Seneca Troad. v. 52.

Mortalis aevi cardinem EXTREMUM *premens.*

Lucanus VII, 381.

ultima fata
Deprecor, ac turpes EXTREMI cardinis *annos.*

Si igitur scripsit *cardine* hoc loco Statius, addidisse debuit vocem PRIMO, ut notum esset illum innuisse *initium* adolescentiae Phileti. Rectius Idem Gronovius in voce *tendebat;* quam, praeter sensum loci, confirmant MS. Senensis et Edit. Romana: et ita ex conjectura emendaveram priusquam ullam variantem lectionem videram. *nectere tendebat* idem est quod *pergebat nectere* seu *nectebat.* ita Silv. V, 3.

Tenderet *et torvo pietas* aequare *Maroni:*

id est, *aequaret* Maroni. ita *tendit divellere nodos* Virgil. Aen. II, 220. *tendit convincere* pro *convincit* Lucretius V. *aqua* tendit rumpere *plumbum,* Horatius Epist. I, 10. Tacitus Annal. I. *Si tamen* tenderent *in pace* tentare *quae ne civilium quidem bellorum victores expostulaverint.* et Claudianus in Eutrop. I, 300.

Quam pulchre conspectus erat, cum tenderet *artus*
Exsangues onerare *toga.*

Eodem libro, v. 14.

Nilusne meatu
Devius, et nostri tendat *jam transfuga mundi*
Se rubro miscere *mari?*

ita ex duobus libris MSS. legit Heinsius pro *tentat.* Pari modo depravatum Ovidii locum ex optimis Membranis restituit Idem, Metam. XI, 533.

Pars igitur tendebat *adhuc* invadere *pinum:*

vulgo erat *tentabat.* Infeliciter vero Gronovius, cum distinguit,

Invidia, infelix, animi vitalia vidit,

et ad Ursum pertinere facit *infelix*, vocandi casu. Sumptum enim hoc epitheton *Invidiae* ex Virgilio Georg. III, 37.

INVIDIA INFELIX *Furias amnemque severum*
Cocyti metuet.

ubi notat Servius, *Quae invidentes efficit infelices:* cui interpretationi pulchre convenit quod de hac Dea mox dicit poëta, *seseque videndo* TORSIT. Ovidius Met. II, 782. de Invidia:

intabescitque videndo
Successus hominum; carpitque, et carpitur una,
Suppliciumque suum est.

unde pulcherrima Alexandri Magni vox, *invidos homines nihil aliud quam ipsorum esse tormenta;* referente Q. Curtio, lib. VIII, c. 12. recte igitur *Invidia* INFELIX. Multa de hoc Statii loco Salmasius Epist. 86. ad Gronovium: quae omnia retexit Epist. 88. et demum legit, *vitae modo limen adultae Nectere tentabat*, proxime verum. Nostram correctionem ἀναμφισβήτητον puto. *Nectere* vero *trieterida* ut apud Ausonium Epigramm.

Undecies unamque super trieterida necte.

[v. 72. *Eleis unam trieterida* LUSTRIS] Heinsius ad Ovidii Met. XIV, 325. pro LUSTRIS conjicit LUCTIS. Nihil mutandum. *Elea lustra*, ut *Capitolina lustra* Ad Uxor. v. 92. *patrium* seu *Neapolitanum lustrum* Surrent. Poll. v. 6. et similia passim. EX ADD.]

v. 76. *Torsit, et* Invidiam *Mortem*que amplexa] Totum locum libet apponere, ut videas quam negligenter hic egerunt Interpretes:

Attendit torvo tristis RHAMNUSIA *vultu:*
Ac primum implevitque toros, oculisque nitorem
Addidit: et solito sublimius ora levavit,
(Heu misero letale favens!) seseque videndo
Torsit, et INVIDIAM *Mortem*que amplexa *jacenti*
Injecit nexus:

ubi *Rhamnusia* eadem est quae *Nemesis* seu *Invidia*, (ut paullo ante dixit v. 69. *Invidia infelix)* Dea nempe quae nimis mortalium successibus et rebus laetis invidet: unde *aegram laetis* INVIDIAM dicit Theb. I, 126. Quintilianus Prooem. lib. VI. *Observatum fere est celerius occidere festinatam maturitatem; et esse nescio quam, quae spes tantas decerpat,* INVIDIAM; *ne videlicet, ultra quam homini datum est, nostra provehantur.* Hanc Glauciae Nutricem assignat Statius, in ejus Epicedio, v. 120.

Scilicet infausta Lachesis cunabula dextra
Attigit, et gremio puerum complexa fovebat
INVIDIA.

quem locum explicans Gevartius Elector. III, 10. haec notat: „*Invidia* hic auferendi casus non est, sed nominandi. Statius enim philosophice *Invidiam* seu „*Nemesin* velut altricem et nutricem Glauciae assignat, quae in primo pueritiae flore, omnia illi elegantiae ac venustatis dona, omnes Venerum, Gratiarumque dotes liberalissime concesserit, sed ut postea gravius illi noceret, et vita vix salutata illum „eriperet. Interpretationem hanc meam firmavi simillimo loco Statii qui extat hoc eodem lib. 2. Silvar. „in *Epicedio Pileti*, juvenis formosissimi; cui cum „omnes animi corporisque dotes etiamnum puero a „*Nemesi* Dea, quam ibi *Rhamnusiam* appellat, collatas esse poeta cecinisset, hoc ab illa factum ait, „ut deinde acerbius juvenem affligeret; et *Invidiam* „ac *Mortem,* socias suas secum adducens, eum annos

„vix duodeviginti natum e medio tolleret. Locus ita „habet: *Vitae modo carmen adultae Nectere tenta-* „*bat* etc.“ Errorem Gevartii supra notavi, quo Phileton *duodeviginti* annos natum facit, cum *quindecim* tantum Statius voluerit. Sed gravius adhuc errat Vir politus: dicit enim RHAMNUSIAM *secum adducere socias suas* INVIDIAM *ac Mortem.* Quid? an *Rhamnusia* secum adducit sociam *Rhamnusiam*, *Invidia Invidiam?* easdem enim esse *Invidiam* et *Rhamnusiam*, nisi jam scias, disce ex Claudiano de Bel. Get. v. 631. ubi postquam Alarici successum et Conjugis ejus fastum descripsit, addit,

> *Sed Dea quae nimiis obstat* RHAMNUSIA *votis*
> *Intumuit, flexitque rotam:*

ita legendum; vulgo inepte *Ingemuit.* Dea quae *obstat nimiis votis* quaenam alia est praeter *Invidiam?* Apuleius Miles. IV. *Nec ille tam clarus, tamque splendidus publicae voluptatis apparatus,* INVIDIAE *noxios* effugit oculos. Ex quo Apuleii loco intelligitur Statii *Attendit;* scilicet *conjecit* in eum noxios illos *oculos* suos Rhamnusia: ut Eclog. ad Uxor. init.

> *Audiat* infesto *licet hoc* Rhamnusia vultu.

Q. Curtius X, 9. *Absit modo* Invidia, *excipiet hujus saeculi tempora, ejusdem domus utinam perpetua, certe diuturna posteritas.* Audi Nostrum suavissime querentem, Pietat. Abasc. v. 137.

> *Quisnam impacata consanguinitate ligavit*
> *Fortunam* Invidiamque, *Deus? quis jussit iniquas*
> *Aeternum bellare Deas? nullamne notavit*
> *Illa domum,* torvo *quam non haec* lumine figat
> *Protenus, et saeva perturbet gaudia dextra?*

Etiam ipse Gevartius, loco supra citato, *Invidiam* et *Nemesin* unam eandemque facit: *Nemesin* vero et *Rhamnusiam* eandem esse norunt omnes. Hesychius: Ῥαμνουσίαν, Νέμεσιν. Alibi: Νέμεσις, ὕβρις, μέμψις, ΦΘΟΝΟΣ. Mira haec Viri docti oblivio, in eadem sententia unam Personam duas facientis. Sed sensui et verborum significationi non satis hoc loco attendit Gevartius: quod si fecisset, facile vidisset Statium scripsisse,

> *et* invitam *Mortem* complexa, *jacenti*
> *Injecit nexus:*

Nihil venustius dici potuit: Mors, etiamsi blanditiis Deae *Invidiae* allecta, INVITA tamen, praeter morem, opus suum peregit: tanta amabilitas Phileti fuit. Mors *invita* aliquid facere eleganter dicitur quando contra leges Naturae vim suam exerit: quando rapit *juvenem,* qui secundum vitae humanae conditiones diutius vixisse sperare potuit. Lucanus VI, 529. de saga Thessala:

> *Viventes animas et adhuc sua membra regentes*
> *Infodit busto:* fatis debentibus annos
> MORS INVITA *subit:*

invita, utpote *ante tempus,* et cum fata adhuc *annos deberent.* Manilius IV. 86.

> *Quod Decios non omne tulit, non omne Camillos*
> *Tempus, et* invictum *devicta* morte *Catonem,*
> *Materies in rem superat, sed lege repugnat.*

Ubi nescio quid sibi velit Scaliger, qui hos tres versus ita ut hic vides ex optimo Codice Gemblacensi adducit, nota tamen proxime sequente dicit, *Male Gemblacensis, et* INVICTA *devictum morte Catonem.* Utcunque sibi contradicat Scaliger, ne dubites quin elegantissimi scriptoris sit,

> *et* INVITA *devictum* MORTE *Catonem.*

Qui historiam lethi Catonis legerunt, facile intelligent quare INVITA MORTE *devictus* ille dicitur. Noster Thebaid. X, 809. ubi mater Menoecei queritur,

> *sponte en ultroque peremtus*
> *Irrumpis moestas,* FATIS NOLENTIBUS, *umbras:*

NOLENTIBUS FATIS] *Quia ante diem periit:* ut bene Lutatius Scholiastes. Ita Canthus apud Val. Flaccum VI, 317. tela rapit ab Argus navis carina *invita;* quia sc. Argo fatorum praescia novit illum periturum esse; ideo *invita* administravit illa tela:

> *Te quoque, Canthe, tui non inscia funeris Argo*
> *Flevit, ab* invita *rapientem tela* carina.

Manilius V.

> *𝔊glebas inter deprendere gazam,*
> Invitamque *novo tandem producere caelo.*

Ita *mors juveni accidere* ADVERSANTE *et repugnante* NATURA, alicubi apud Cic. de Senectute dicitur. Pro *que amplexa* edidi *complexa.* supra notavi de *qu* pro *c,* et vice versa. ita apud Manil. V,

> *Maximus Orion, magnum* complexus *Olympum;*

pro *complexus* optimus Gemblacensis habet *que amplexus.* In Contextu nostrae Editionis vox *Morte* litera majuscula exprimi debuit; *Morte,* non *morte.*

v. 80.

> *jam litora* duri
> *Saeva, Philete, senis,* durumque *Acheronta videbas,*
> *Quo domini* clamante *sono!*]

Non ferri potest *duri senis* et statim *durum Acheronta.* lege,

> *jam litora* duri
> *Saeva, Philete, senis,* dirumque *Acheronta videbas.*

duri senis, ut apud Senecam Oedip. v. 166. de Charonte:

> *Quique capaci turbida cymba*
> *Flumina servat* durus *senio*
> *Navita crudo.*

Hercule tamen Furente v. 771.

> dirus *exclamat* Charon,
> *Quo pergis, audax?*

Apuleius Apolog. *Igitur agnomenta ei duo indita;* Charon, *ut jam dixi, ob oris et animi* diritatem: *sed alterum, quod libentius audit, ob Deorum contemptum, Mezentius.* Utrovis modo recte dici potest: mihi tamen magis placet *duri senis,* quia *dirum* est perpetuum Acherontis epitheton. *dira Furiarum loca* Seneca Herc. Fur. v. 1221. Charontem *navitam tristem* vocat Virgilius Aen. VI, 315. *tetrum porthmea* Juvenalis: *torvum senem* Propertius III, 18. hoc vero est *durum* potius quam *dirum* senem. Hae autem voces *durus* et *dirus* in MSS. perpetuo confunduntur: vide Bentlejum ad Horat. Carm. II, 12. Drakenborch. ad Sil. Italicum XIV, 126. ubi *diro*

Laestrygone edidit pro *duro.* Contra *duri Ditis* seu Plutonis apud Virgilium Aen. XII, 199. uti recte ex Codicibus Pierius, pro *diri.* Sequitur, *Quo Domini* CLAMANTE *sono!* pro quo bene Gronovius ex duobus Codicibus CLAMATE. ita Theb. IX, 476.

Unde haec, Ismene, repente
Ira tibi? quove has traxisti gurgite vires
Imbelli FAMULATE *Deo?*

ubi pari errore in nonnullis editionibus legitur FAMULANTE. Thebaid. III, 201.

nec quod te, Delia, castos
Prolapsum ad fontes specula temerare *profana*
Heu dominum insani non agnovere Molossi
Deflerim magis:

ita legendus iste locus: vulgo *tibi* et *temerante.* Constructio est, *nec magis deflerim quod insani Molossi non agnovere dominum* Actaeonem *prolapsum ad castos fontes* temerare *speculâ profanâ* te, *Delia.* Pro *Saeva* Parmensis habet *Scaeva:* ut et mox, *scaevius*, et, *tibi scaeva.*

v. 82. *non* saevius *atros*
Nigrasset planctu genitrix tibi saeva *lacertos*] Quaerit Barthius quomodo *Atri* lacerti *nigrari* possunt; et cur *saevius* et *saeva* de eadem re dicuntur? pro *saevius* itaque legit *saepius.* de ceteris, nihil mutat. Ego adhuc quaero quare *saeva* litora et *saeva* genitrix tam prope posita; et, quod majus est, quomodo genitrix *saeva* fuit huic Puero *mortuo*, cum *suos* lacertos nigraret et plangeret? propius ad rem fuisset si dixisset *sibi* saeva, non *tibi.* Sed nec ita dixisse puto: adhuc enim *saeva* et *saeva* nimis vicina sunt; et subfrigidum esse istud *sibi saeva; cui* enim nisi *sibi* saeva esse potuit quae *suos* lacertos verberarit? sensum igitur non promovet *sibi saeva.* Ego non dubito a Statio fuisse

non secius *atros*
Nigrasset planctu genitrix insana *lacertos:*

non secius, id est, *pari modo*, *non aliter.* Sosipater Charisius lib. I. p. 61, *Fit* secus *et adverbium, quod significat* aliter; *unde nascitur* sequius, ἀλλοιοτέρως. Meministi vero quae supradixi de promiscuo usu literarum *qu* et *c:* unde idem sunt *secius* et *sequius.* Virgilius Georg. III, 367.

Interea toto non secius *aëre ninguit.*

Idem Aen. VII, 781.

Filius ardentes haud secius *aequore campi*
Exercebat equos.

IX, 441.

instat non secius, *ac rotat ensem*
Fulmineum.

Ovidius Metam. II, 809.

Felicisque bonis non secius *uritur Herses* etc.

𝔊 ita edidit Heinsius, cum in quibusdam exemplaribus invenisset *non laevius*, in aliis, *non lenius*, in quatuor *non aliter.* Vide eum plena manu exempla congerentem. Noster Theb. V, 261.

gelida non saevius *Ossa*
Luxuriant Lapitharum epulae, si quando profundo
Nubigenae caluere mero:

ubi pro *non saevius* MS. Petrensis habet *non segnius:* lege, *non secius.* Hoc verissimum puto. Deinde, *Nigrasset atros lacertos:* probum hoc: ita apud Lucan. II, 37. *ictu liventes atra lacertos.* Notum vero est vocem *insanus* usurpari de iis qui magno aliquo luctu afficiuntur. Noster Silv. V, 5.

Tanta mihi feritas, tanta est insania *luctus:*

II, 1.

Mulceat insanos *gemitus.*

Theb. VI, 202.

Jam face subjecta primis in frondibus ignis
Exclamat: labor insanos *arcere* parentes.

XII, 274. de Cerere Proserpinam lugente,

Illius insanis *ululatibus ipse remugit*
Enceladus:

Ovid. Met. IV, 690. de Andromeda:

genitor lugubris, *et* amens
Mater *adest; ambo miseri, sed justius illa.*

Propertius I, 6.

Ut mihi deducta faciat convicia puppi
Cynthia, et insanis *ora notet manib us:*

Ovidius Amor. III, 57.

Quid fles, et madidos lacrimis corrumpis ocellos
Pectoraque insana *plangis aperta manu?*

Plinius Epist. IV, 2. *amissum tamen luget* insane. Potes etiam legere genitrix *vesana* ex Propertio II, 9.

Nec non exanimem amplectens Briseis Achillem
Candida vesana *verberat ora manu:*

Seneca Herc. Oet. v. 1930. ubi Alcmena de seipsa loquitur:

Fallor, *fallor*, vesana parens;
Nec te manes umbraeque timent etc.

Et hoc forte verius, propter perpetuam fere mutationem literarum B et V, *tivisaeva*, *vesana.* Ita VENE MERENTI pro BENE ap. Reines. Inscript. p. 543. BIXIT et BIGINTI pro VIXIT et VIGINTI p. 901.

[v. 88. *Cinnama, et Assyrio manantes* gramine *succos*] Heins. ad Ovid. Heroïd. XV. 76. ita citat hunc versum:

Balsama, *et Assyrio manantes* germine succi:

„Non *gramine* quod nunc legitur. *myrrham* enim in-„nuit, quae arbor." Memoriae nimis fidebat vir summus. Verum autem videtur quod dicit de *germine* pro *gramine:* licet in hoc consentiant Editiones. Vide eum ibi fuse agentem. EX ADD.]

v. 89. At *domini fletus, hos tantum hausere favillae.*] Pro AT, ex Codice Senensi recte legi ET, notat Gevartius: et ita inveni in Parm. et Rom. quae habent, ET domini flectus, *hos tantum* ausere *favillae.* Deinde, v. 93. *sed et ipse juvat.* Haec verba, quorum sensum et connexionem cum praecedentibus aut subsequentibus nullatenus video, corruptissima puto. Fruatur iis Cruceus, qui pro *juvat* legit *juva:* et addit, „Sensus apertus: Nihil quidem acceptius umbris „quam gemitus, sed tamen tu eas, Urse, pro virili „*juva* i. e. subleva, dolori resistendo, ne charam

„Pileti umbram nimio luctu offendas. Huic lectioni „favent sequentia, *Quid terga dolori, Urse, damus?* „etc." Nihilo melius adhuc intelligo. Sequitur, v. 95. *ubi nota reis facundia* raptis? Non explicant Interpretes quinam sint hi *rei rapti.* intelliges vero ex loco Senecae de Brevitat. Vitae c. VI de Livio Druso: *Ausus enim et pupillus adhuc et praetextatus iudicibus* reos *commendare, et gratiam suam foro interponere tam efficaciter, ut quaedam* judicia *constet ab illo* rapta. Ut *judicia*, ita *rei* RAPI dicuntur qui contra omnium spem et expectationem, sola patroni facundia, causa vincunt. *eripere* et *extorquere* hoc sensu passim utitur Cicero. *causam auferre* eleganter L. Seneca Controv. II, 9. p. 130. Audacter Alcimus Avitus Lib. V, 229. de latrone crucifixo:

ABSTULIT *ille suis caelorum regna rapinis:*

nempe quia dixerat Evangelista Matthaeus XI, 12. ἡ βασίλεια τῶν οὐρανῶν ΒΙΑΖΕΤΑΙ, καὶ βιασταὶ ΑΡΠΑΖΟΥΣΙΝ αὐτήν. nec minus Noster Pietat. Abasc. v. 7.

Sic AUFERRE *rogis umbram conatur, et ingens*
Certamen cum Morte gerit.

Quintilianus Instit. II, 16. *Nam et M. Aquilium defendens Antonius, quum scissa veste cicatrices, quas is pro patria pectore adverso suscepisset, ostendit, non orationis habuit fiduciam, sed oculis populi Romani* VIM ATTULIT: *quem illo ipso aspectu maxime motum in hoc, ut* reum absolveret, *creditum est.*

v. 97. *Quid caram crucias tam* saevis *luctibus umbram?*] Probum forte suo loco epitheton istud *saevis;* sed non hic: nihil enim sensui addit. Lege,

Quid caram crucias tam seris *luctibus umbram?*

luctibus *seris*, et nihil profuturis; vel *veteribus*, et in longum tempus continuatis: utrovis enim modo optime sensui congruit. Pari modo et in eadem voce depravatus Lucanus VII, 430.

Quod semper seras *debet tibi Parthia poenas:*

ita legendum pro *saevas*. Vide Not. ad Val. Flaccum V, 261. ubi idem mendum; et Senec. Medea, v. 686. ubi idem. Versu proxime sequenti, *meritusque dolorem:* ita plures editiones; recte. Gronovius edidit *doleri:* et in Parmensi inveni *dolerri:* sed alterum verius. Vers. 99. CARPSITQUE *quietem:* immo jam CARPIT, jam fruitur quiete Elysia; ut SUBIT *Pios* non SUBIIT, et INVENIT *parentes*, in praesenti tempore: ita mox *alludunt* et *notat.* et huc facit lectio Edit. Parm. quae habet CAPIT. Pro CAROS *parentes* male Editt. Parm. Rom. et Venet. CLAROS. quomodo enim CLARI parentes Phileti, cum ipse *famulus* fuerit?

[v. 93. *Quam gemitus. sed et ipse juvat. quid terga* etc.] Diu me torsit hic locus; et desperaveram: sed jam verum inveni, ut opinor. Praecedit

Et domini fletus: hos tantum hausere favillae,
Hos bibit usque rogus. nec quod tibi Setia canos
Restinxit cineres gremio, nec lubricus ossa
Quod vallavit onyx, miseris acceptius umbris.

Huc usque luctum et lacrimas Ursi describit: hortatur dehinc illum ut seipsum erigat et dolorem excutiat:

Quin gemitus sedasse (vel *sedare) juvat? quid terga dolori,*
Urse, damus? quid damna foves? et pectore iniquo
Vulnus amas?

Quin est *hortantis*, cum interrogatione: idem quod *at cur non* vel *cur non.* Virgilius Eclog. II, 71.

QUIN *tu aliquid saltem, potior quorum indiget usus,*
Viminibus mollique paras *detexere iunco?*

ita legendum puto pro *potius.* Gellius N. A. II, 21. *Hic ego ad nostros iuvenes convertor, et,* QUIN, *inquam, vos Opici* dicitis *mihi, quare quod ἅμαξαν Graeci vocant, nos Septemtriones vocamus?* ita legendum, vulgo; QUID, *inquam, vos Opici dicitis mihi? quare* etc. QUIN *dicitis* est CUR NON *dicitis*, exprobratorie. Sed admodum probabilem facit hanc coniecturam locus similis in Glaucia Melior. v. 208. in re nempe simili:

Hic finis rapto. QUIN *tu iam vulnera* SEDAS,
Et tollis mersum luctu caput?

omnia fere eadem vides. EX ADD.]

v. 104. *moresque* habitum*que* decoris
Monstrabit gaudens.] MS. Flor. Rom. Venetusque codex habent *decoros*, notante Gronovio: clare legendum, etiam sine his auctoritatibus, moresque *habitusque decoros:* vox enim *habitus*, quando de *animo* usurpatur, numero multitudinis plerumque effertur. ita Silv. V, 3. v. 61.

Meque habitus moresque *tuos et facta canentem*
Fors et magniloquo non posthabuisset Homero
Tenderet et docto pietas aequare Maroni:

ita legendum esse ad locum probabo; vulgo, *Atque tibi moresque tuos;* et *torvo* Maroni. Theb. VI, 262.

ibi corpore mixto
Metiri numerum vultusque habitusque *suorum*
Dulce viris:

Ovidius Met. IV, 767.

Narrat Lyncides moresque habitusque *virorum:*

ubi tamen vide Heinsium. Martialis Epigr. IX, 66.

Si tibi tunc isti vultusque habitusque *fuissent.*

Pro *habitusque* Parmensis praefert *habitare:* et ita Romana: et *decoros* non *decoris*, eaedem: ut et *amari* pro *amorem.* et istud probat Gronovius Diatr. c. XXI. et Elench. Antidiatr. c. 3. Mihi *amorem* et verius et simplicius videtur. recepi tamen in Contextum τὸ *amari* propter summam Gronovii et Editt. Parm. et Venet. auctoritatem: licet Ipse in sua editione praeferat *amorem:* quod omnino verum est.

E C L O G. VII.

GENETHLIACON LUCANI.] Editio Parmensis addit, AD POLLAM: non male, propter ea Praefat. *Excludit volumen Genethliacon Lucani, quod Polla Argentaria, clarissima uxorum, cum hunc diem forte consecraremus*, imputari sibi voluit.

v. 10. *Crinem comite, candidamque vestem*
Perfundant *ederae recentiores*] Cujusnam usus sit *edera* in vestibus PERFUNDENDIS, vel quid sit PERFUNDERE vestem *edera* omnino tacent Interpretes; et perdoctus sit oportet qui haec explicare possit. COLLIGERE quidem *sinus edera* invenio Achilleid. I, 609.

Ut vero a tereti demisit Nebrida collo
Errantesque sinus edera COLLEGIT, etc.

Et LIGARE *sinus edera* Val. Flacc. II, 268. de Hypsipyle patrem Thoanta ornante in speciem Bacchi:

Ipsa sinus ederisque LIGAT *famularibus artus.*

Ex quibus locis primum suspicabar de *cinctu* (non *perfusione*) *vestis* haec Statii intelligenda esse. omnem mox scrupulum removit Sidonius Apollinaris, perpetuus Statii imitator, Epist. VIII, 11.

Sparsam stringe comam *virente* vitta:
Et rugas *tibi* syrmatis *profundi*
SUCCINGANT EDERAE expeditiores.

haec ad verbum Statii quasi filo ducunt,

Crinem comite, candidamque vestem
PRAECINGANT ederae *recentiores:*

non PERFUNDANT. *praecingere* pro *vincire* seu *ligare* centies occurrit apud Ovidium et alios. Praepositiones *per*, *prae*, et *pro*, eodem modo in MSS. signantur; unde saepissime confunduntur.

v. 14. *Et si qua patet*, aut *diem recepit*
Sertis mollibus expleatur umbra] Nullum ℊopus disjunctiva particula AUT, cum res eadem exprimatur; quippe *patere* et *diem recipere* idem sunt; cum umbra quae *pateat* necessario etiam *diem recipiat.* melius itaque si dixisset *patet* ET *diem recepit:* quo pacto, τὸ αὐτὸ bis tantum diceretur; quod poëtae sibi interdum indulgent. isto vero modo *patet* AUT *diem recepit*, disjunctivum AUT vitiose usurpatur: nunquam enim disjunguntur nisi verba aut res diversae significationis: ridicule enim diceres, *Non possum aut bibere* AUT *liquorem haurire.* Domitius satis absurde edidit,

Et si qua PATERAM *diem recepit:*

quod tamen magis absurde interpretatur, *Si aliquis se contulit in umbram in diem ut* PATERAM *daret voluptati.* Ex MSS. vero hanc lectionem hausisse Domitium hinc colligo, quod editio Parmensis, quae duobus annis editionem Domitii praecessit, habet PATET AUT: quam lectionem si vidisset Domitius, avide, sat scio, arripuisset. et hinc probabile fit illum nunquam inspexisse istam editionem. Quid igitur, inquis, facies isti voci PATERAM? ecce tibi,

Et si qua PATULAM *diem recepit*
Sertis mollibus expleatur umbra.

Jam numeros Statianos agnoscis. Pro *patulam* errore librarii scriptum erat *patelam:* unde, mutata una litera, fecerunt *pateram.* Bene vero *diem patulam:* ita *aer patulus* Avieno Phaenom. Arat. v. 1113.

Aëris *et* patuli *jam conscia permeet aethram.*

Et v. 1531.

Marcescens tenui sensim caligine et aethra
Digestus patula, *docet undis adfore pacem.*

apricam diem vocat Val. Flaccus I, 844.

ubi Sol, totumque per annum
Durat aprica dies.

Et Apuleius Miles. XI. *Nam et pruinam pridianam* dies apricus *ac placidus repente fuerat insecutus.* *Aprica* saxa, Virgilius Georg. II, 522.

Mitis in apricis *coquitur vindemia* saxis:

alibi eodem libro v. 112. *apertos*, eodem sensu:

denique apertos
Bacchus amat colles:

id est *patulos.* Appositissime Ovidius Art. Amat. II, 619.

Et si non tenebras, at quiddam nubis opacae
Quaerimus, atque aliquid luce PATENTE *minus*:

id est *die* PATULA. *Dies* enim hoc Statii loco idem est quod *caelum*, *lux.* Noster Theb. I, 199.

Interiore polo: spatiis huic omnia juxta,
Primaeque occiduaeque domus, et fusa sub omni
Terra atque unda DIE.

ita legendus iste locus: vulgo, *hinc*, et *effusa.* Vetus interpres: *sub omni die*] *id est, sub omni caelo.* Lucanus III, 443. de caesis arboribus loquens:

Tunc primum posuere comas, et fronde carentes
Admisere DIEM;

id est, *lucem recepere.*

v. 24. *Felix* heu! *nimis*] Praestat, *Felix* O, *nimis.* Seneca Herc. Oet. v. 1778.

O nimis felix, nimis,
Thebane conjux!

Quippe *heu* vix locum habet nisi in *re lugubri;* ut in ista Didûs apud Virgil. Aen. IV, 657.

Felix, heu nimium felix, *si litora tantum*
Nunquam Dardaniae tetigissent nostra carinae!

Noster Lacrim. Etrusc. v. 25.

Felix, heu nimium felix, *plorataque nato*
Umbra venit.

Hic vero *exultandi* potius quam *dolendi* datur occasio. Supra Silv. I, 2.

satis O nimium*que priores*
Despexisse procos.

De his vocibus dixi ad Eclogam primam hujus libri v. 41. Thebaid. IV, 761.

tantum reduces det flectere gressus
Jupiter, O *quanta belli donabere praeda!*

ubi male codex Petrensis habet, *heu* quanta. Lucanus tamen in re simili VIII, 139.

Heu nimium felix *aeterno nomine Lesbos.*

Charisius lib. II. p. 213. notat *O* etiam dolentis esse: *O dolentis est, ut Maro*, O *terque quaterque beati.* *Afranius in Emancipato:* O *quid clamas?* et ita

Servius ad Aeneid. XI, 415. Infra v. 36. *Natum protenus, atque humum per ipsam* etc. Imitatur Sidon. Apollinaris Carm. XXIII, 204.

Jam primum tenero calentem ab ortu
Excepere sinu novem sorores.

Editio Parmensis omittit versus 40 et 41. *Longos Orpheos* etc. operarum, puto, culpa.

§ v. 46. *Et* DOCTOS *Equites*] Quare *Equites* potissimum hoc epitheto donat? nisi illi prae *Senatoribus* et caeteris Romanis DOCTI fuerint: quod non memini me legisse. et *Senatores* quidem proprio et perpetuo epitheto, designat, PURPUREUM *trahes Senatum:* eodem modo cum *Equitibus* actum esse oportuit, *Et* CELSOS *Equites;* hoc enim *Equitibus* proprium: Silv. III, 3.

laevaeque ignobile ferrum
Exuit et CELSE natorum *aequavit honori:*

celse nati sunt *Equites*. Horatius Art. Poet. v. 342.

CELSI *praetereunt austera poemata* Ramnes.

Noster Silv. I, 4.

Pompeio nec CELSUS Eques, *nec femina Bruto.*

Potes etiam ad vulgatam propius legere CLAROS Equites; quippe *cl* in *d* saepe coalescit; ita *dura* pro *clara* Theb. IV, 827. de quo supra monui; et *tandem* pro *zanclem* vel *zanclen* apud Sil. Italicum lib. primo. *Coride* apud Martial. Epigr. III, 93. pro quo restituit *Coricle* Scaliger Auson. Lection. II, 4. CLARI vero *Equites* interdum dicuntur: vide Bentleium ad Horat. Carm. I, 20. Sed hoc particulare est, nec *omnibus* Equitibus convenit: maneamus itaque in priori conjectura. Mox, pro *tardi* reducis, lege *tarde* reducis, ut in Glaucia Atedii v. 118.

casus tarde remeantis *Ulixi.*

v. 53. *Carmen fortior* exeris *togatum*] Supra dixit *movebis*, *trahes;* infra, *ludes*, *reserabis* etc. hic itaque reponatur *exeres*. Hoc non advertens Heinsius, hunc locum ita legebat:

Tu par es *Latio*, *memorque gentis*
Carmen fortius *exseris* togatae:

male: dixisse enim debuit par *eris* non *es*, ut respondeat τῷ *exeres*, quod sine dubio Statianum est. Nec opus est ut legamus *togatae* pro *togatum. togatum* enim *carmen* est carmen argumenti *Romani:* ita pax *togata*, pro *Romana* apud Calphurnium Siculum Eclog. IV, 8.

Qui populos urbesque regit, pacemque TOGATAM.

Diomedes lib. III. Togatae *fabulae dicuntur quae scriptae sunt secundum ritus et habitus hominum* togatorum, *id est*, Romanorum. Unde *togatum forum* pro *Romano*, Protrep. ad Crispin. v. 108.

v. 58. *Ingratus Nero dulcibus theatris*] Profecto pudet me Critices quoties lego ea quae Viri docti effuderunt in explicando stultissimo hoc versu: non enim videntur intellexisse mentem Statii, cujus propositum est sub persona Calliopes contexere catalogum Operum Lucani. Primum, inquit illa, canes HECTORA et Λύτρα ejus: deinde, nostrum ORPHEA reduces ex inferis: tertio, deflebis ROMAE INCENDIUM: quarto, scribes ALLOCUTIONEM seu *Alloquium ad Pollam* Uxorem. Haec paene Puer: mox, coepta juventa, PHARSALIAM. Quid clarius aut facilius esse potest? ejiciatur itaque *Ingratus* iste *Nero* cum DULCIBUS suis *theatris:* quod solum epitheton satis esset evincere hunc versum non a Statio profectum esse. Sic igitur lege et connecte totum locum:

Ac primum, teneris adhuc in annis
Ludes Hectora, Thessalosque currus,
Et supplex Priami potentis aurum.
Tu *sedes reserabis Inferorum,*
Et noster tibi referetur *Orpheus.*

pro ET *sedes*, lego TU *sedes;* cum ut vitetur insuavis repetitio conjunctionis, ET *supplex*, ET *sedes*, ET *noster:* tum ut servetur emphatica iteratio pronominis, TU *carus Latio*, TU *sedes reserabis*, TU *castae titulum*, TU *Pelusiaci:* ut in Eq. Max. v. 79.

tu *bella Jovis*, tu *praelia Rheni;*
Tu *Civile nefas*, tu *tardum in foedera montem*
Longo Marte domas etc.

Et saepe hae voces invicem commutantur. Deinde ex sensu facile fuit pro *praeferetur* substituere *referetur*, cujus prima syllaba saepe producitur, ut apud Virgilium Georg. II, 104. Ovidium Metam. XIII, 268. et alios. *referre* vero proprium in hac re verbum: Noster Silv. V, 3.

Si conjunx retro Phylaceida rettulit *umbram:*

ita legendum: vulgo corruptissime, *Silva una tetra:* sed de hoc ad locum. Poetae *facere* dicuntur quae facta *describunt:* ita infra, v. 77.

Et qui per freta ducit *Argonautas,*
Et qui corpora prima transfigurat.

Ita Lucanus *retulit* Orphea ex Inferis, quem *relatum* cecinit. Titulus autem hujus Poematii in quo de Orpheos descensu ad Inferos egit Lucanus, fuit, credo, *Καταχθόνιος*, *Subterraneus;* seu plenius, *Orpheus* § *Catachthonius*. hoc mihi suggessit Lutatius vetus Scholiastes Statii; qui ad Thebaid. IX, 224. duos versus citat ex Lucani *Catagonio;* quam vocem intelligere hactenus non valuerunt viri eruditi: sed si legas *Catachthonio*, et de *Orpheo apud Inferos* accipias, evanescet obscuritas. nisi malis *Catonio;* eodem sensu: de quo adeundus Salmasius ad Spartianum Adriano p. 171. et hoc forte verius. Vid. Cic. Epist. Famil. VII, 25. Infra, v. 69. *Et gratum popularitate Magnum.* Iterum alludit Sidonius Carm. IX, 297. *Et charus popularitate princeps. Popularitate* gratum, id est, *ob popularitatem.* Plinius Epist. II, 1. de Virginio Rufo: *Caesares, quibus suspectus atque etiam* invisus virtutibus *fuerat*, *evasit.* Tacitus Annal. IV. *Erat uxor Silio Sosia Galla*, caritate *Agrippinae* invisa *principi.* Et Annal. XIV. *Octaviamque conjugem amoliri, quamvis modeste agat, et nomine patris*, *et* studiis *populi* gravem? id est, *ob studia* populi invisam. De *Allocutione* v. 63. consule Salmasium ad Trebel. Pollionis Gallienos p. 214. ubi ex vetustissimo Codice Epigrammatum profert *Allocutionem Sponsalem* Abiti vel Aviti cujusdam, ad hunc modum:

Linea constricto de pectore vincula solve,
Et domino te crede tuo: nec candida laedas
In quibus ora vide, vel ne contacta repugnes.

Est in nocte timor, non est in nocte periclum.
Nec volo contendas: vinces cum vicerit ille.

Ita etiam citantur hi versus a Theod. Jans. Almeloveenio in Epigram. et Poem. Vett. Mirum neutri eorum suboluisse mendum apertissimum in versu tertio: legendum nempe,

nec candida laedas
Unguibus *ora vide*:

non *In quibus:* quod sensum nullum habet. [Vera est lectio quam hic posui; et ita censuit Gronovius Diatr. c. XXIX. Constructio est, *proferetur dulcibus theatris*, non *ingratus* dulcibus *theatris:* id est, *tu proferes*, *exhibebis theatro* poemata *Neronem et Orphea*. De verbo *proferre* dixi aliquid in Not. p. 304. ubi monui verbum esse *artificum*. Cicero Academic. II, 1. de Themistocle: *Qui quidem etiam pollicenti cuidam se artem ei memoriae quae tum primum* proferebatur, *traditurum, respondisse dicitur, oblivisci se malle discere.* Stare igitur potest versus ille *Ingratus Nero dulcibus theatris;* licet epitheton *dulcibus* non adhuc nimis arrideat. Auctor Vitae Lucani: PRIMA *ingenii experimenta in* Neronis laudibus *dedit*, *quinquennali certamine*. hic tertio loco ponitur *Nero*.

v. 67. ET *fulmen ducis inter arma Divi*] Venet. et Parm. QUO *fulmen*. Scripsit: QUOD *fulmen ducis inter arma Divi:* id est, *quale* vel *quantum fulmen;* ut passim his Silvis. *Dux Divus* emphatice, est Julius Caesar, utpote qui

Primus iter nostris ostendit in aethera Divis;

ut de eo Statius Eq. Max. v. 24. Infra, vers. 82. pro *taedis genialibus* Ven. *genitalibus;* et ita ad finem Eclogae, pro *genialis origo* eadem *genitalis;* recte: et ita edideram. EX ADD.]

v. 70. *Tu Pelusiaci scelus* Canopi.] Quintilianus Instit. I, 5. de Barbarismo: *Sed in prosa quoque est quaedam jam recepta immutatio: nam Cicero* CANOPITARUM *exercitum dicit*, *ipsi* CANOBON *vocant.* Servius ad Virgil. Georg. IV, 285. PELLAEI CANOPI] CANOPUS *autem dicta est quasi* CANOBUS, *a* CANOBO *Menelai gubernatore illic sepulto.* *ΚΑΝΩΒΟΝ* etiam non *ΚΑΝΩΠΟΝ* semper appellat Strabo Geogr. lib. XVII. p. 550, 551. Sed nihil mutandum.

v. 77. *Et qui per freta* DUXIT *Argonautas.*] Sequitur, *Et qui corpora prima* TRANSFIGURAT: hic igitur lege DUCIT *Argonautas.*

v. 83. *Doctam atque ingenio* TUO *decoram.*] Polla quidem Uxor Lucani *decora* seu *decorata* fuit ingenio mariti, utpote qui *titulum decusque* illi *dedisset jucunda allocutione*, ut supra v. 62. sed majus quiddam hic voluit Calliope, nempe

Doctam atque ingenio SUO *decoram;*

majoris quippe gloriae est SUO quam alieno ingenio eminere.

v. 85. *Forma, simplicitate, comitate,*
Censu, sanguine, gratia, decore.] De versu priore notat Gevartius: „Versus hic trivialis et in-„sititius e margine videtur irrepsisse, ob similitudi-„nem sequentis, qui sine dubio Statianus est.“ Assentior de primo; et idem etiam censeo de altero; nempe neutrum Statii esse, sed faceti alicujus, qui per lusum duobus versiculis ex singulis verbis compactis Pollam nostram omnibus praeclaris dotibus ornare et quasi cooperire voluit. et de primo quidem certum est; si enim admittas, cum Gevartio, *censu, sanguine*, GRATIA, DECORE; tum certe FORMA locum habere, nisi summa cum ταυτολογίᾳ, non potest. ad hunc igitur modum paulisper cum viro docto locum concipiamus,

Doctam atque ingenio suo DECORAM,
Qualem blanda Venus daretque Juno
Censu, sanguine, gratia, DECORE:

ubi primum oculis incurrit inscita repetitio *decoram* et *decore*. Deinde, Grammaticorum filios interrogarem, quare in Ablativo casu haec concipiantur, et a quo verbo regantur. Porro, quaero, quaenam sit differentia inter *gratiam* et *decorem*. Aufer itaque versus male natos, et sine quibus optime procedit sensus; et Monachus suam *Gratiam* sibi habeat.

v. 88. FESTIS *cantibus ipsa personabo.*] Lege FAUSTIS *cantibus;* quippe statim sequitur FESTA *longa. faustis* vero proprium in hac re verbum. Claudianus Epithal. Pall. et Celer. v. 22.

Cum subito varius vicina clamor ab urbe
Et fausti *juvenum* plausus, *mistaeque choreis*
Auditae per rura lyrae.

Idem de Nupt. Honor. et Mar. v. 195.

Tibia pro lituis, et pro clangore tubarum
Molle lyrae faustumque canant.

ubi pariter erat *festumque*. Vide Heinsium ad locum. Noster Theb. III, 691.

Ex quo primus Hymen, movitque infausta *sinistram*
Juno facem.

Ob eandem rationem pro *saeva* vice v. 92. mallem *laeva* vice, propter praecedentem O *saevae nimium* etc. vide Burmanni Not. ad Val. Flacc. I, 370. ubi pro *face saeva* Heinsius in Oxon. Cod. invenit *laeva*. Claudianus Idyll. VI, 91. *nec* saevo *Sirius igne nocet:* ubi quatuordecim libri habent *laevo*, testante Heinsio. Vide Drakenborch. ad Sil. Italicum V, 660.

v. 96. *Sic fixum Paridis manu* trementis] Aures exigunt *trementi* manu, id est, *trepida*: hoc multo suavius quam *Paridis trementis*. Seneca Troad. v. 957.

O manum *Paridis* levem!

Edit. Parm. habet *prementis:* Romana, *potentis:* et *obruit* pro *horruit*. Mox v. 110. *Terras despicis et sepulcra rides:* alludit ad verba ipsius Lucani initio Lib. IX. de Pompeio. Sequitur, *Seu pacis meritum nemus reclusae*. Heinsius malebat *paucis* et *recludi*. vulgatam optime tuetur Gronovius Diatr. c. XXII. et explicat, „Seu tenes beatum in Campis Elysiis et „bene meritum nemus quietis, quam (voluit, o-„pinor, *quod*, sc. *nemus*) tu inducto et reducto „Orpheo reclusisti.“ Nihil verius. [Acquieveram in Gronovii explicatione. Sed iam cum videam antiquiores Ven. Parm. et Rom. uno consensu (et ita MS. Florent. teste eodem) habere *merito*, cur dubitem quin Statius ita scripserit? *seu tenes nemus pacis reclusum merito tibi*, vel *merito tuo*. EX ADD.]

v. 116. TU *magna sacer.*] Sensus et Constructio postulant SEU *magna sacer:* hoc ut percipias necesse est ut recurras ad v. 107. quippe longa est periodus, nec finitur ante versum 120. *At tu* ADSIS *lucidus*, SEU *terras despicis*, SEU *pacis nemus tenes*, SEU *nescis Tartaron.* Uno spiritu continua sententiam a v. 107. ad v. 120. et statim videbis.

v. 129. *Vultus qui simili notatus auro*
Stratis praenitet.] Hyginus Fab. CIV. de Laodamia: *itaque fecit simulacrum cereum simile Protesilai conjugis, et in thalamis posuit sub simulatione sacrorum, et eum colere* coepit. Apuleius Miles. VIII. *Imaginem defuncti, quam ad habitum dei Liberi formaverat, affixo servitio divinis percolens honoribus, ipso sese solatio cruciabat.* Hoc exemplum explicat praecedentia, *Falsi numinis induit figuras:* ita enim ex Rom. et Venet. Editt. legit Gronovius Diatr. c. VI. pro *figura:* ubi etiam hunc Apuleii locum adducit. *figuras* Parmensis quoque.

v. 130. *Stratis praenitet* INCUBATQUE *somno.*] Scio quid sit *incubare ovis* vel *divitiis:* sed quomodo aliquis *somno incubat* non possum animo concipere. Lege, certissima emendatione, EXCUBATQUE *somno Securae:* eleganter; quasi Bonus Genius *excubias agit* et *somnum* tutatur Uxoris, *securae* ideo quia ille *excubat.* Eandem constructionem habes apud Lucan. IX, 912. de Psyllis:

Nec solum gens illa sua contenta salute,
Excubat hospitibus.

Ita in Surrent. Pollii v. 21. Neptunus *excubare* dicitur,

Ante domum tumidae moderator coerulus undae
Excubat, *innocui custos laris:*

Et Amor *pulchris* EXCUBAT *in genis Chiae* apud Horat. Carm. IV, 13. qui hoc mutuatus est ex Sophocle Antig. v. 794. (prout et ab aliis notatum video)

Ὃς ἐν μαλακαῖς παρειαῖς
Νεάνιδος ἐννυχεύεις,

sc. Ἔρως. *servare somnum* vocat Sidon. Apollinaris Carm. V, 30. Suetonius Claudio c. 37. *Nec dubitavit postero die Claudius ordinem rei gestae perferre ad Senatum, ac liberto gratias agere quod pro salute sua etiam dormiens* excubaret. Seneca Epist. 102. *ubi disposita tot numina in actus suos* excubant. Plinius Nat. Hist. XXXV. *Nondum libebat parietes totos pingere: omnis eorum ars* urbibus excubabat: *pictorque res communis terrarum erat.* Apuleius Miles. V. *Nos autem quae pervigili cura* rebus *tuis* excubamus, *cladibus tuis misere cruciamur.* Non igitur audiendus Gevartius legens, *incubatque somno Secure:* nec Heinsius, *Sint curae procul: hinc abite mortes.* Pro *genialis* Vers. 132. Parmensis habet *genitalis:* recte. Vide quae notavi ad Arb. Ated. v. 62. *genitalis origo* idem est quod *initium.* Sumsit Noster ex Lucretio, *caeli* GENITALIS ORIGO: et alibi, *mundi tempus* GENITALE; id est *initium* seu *natalem* mundi. DIEM GENITALEM vocat Tacitus Ann. XVI, 14. Mox, *dolorque festus:* ita *furor festus* Sidon. Apollinari Carm. IX, 205. Qui locus et phrasis egregie refutat Cruceum, qui aliquid mutire voluit contra Gronovianam istorum Statii verborum explicationem.

---

g NOTAE AD SILVARUM LIB. III.

IN EPIST. AD POLLIUM.

Lin. 5. *Quoties in illius facundiae tuae penetrale seductus*] Editio Romana pro *penetrale* habet *penetrasti:* a qua lectione merito dissentit Politianus Epist. VI, 1. et legit *penetrale.* Parmensis exhibet *penetralia;* quod verius puto. Et hinc quoque probabile est Domitium nunquam vidisse exemplar Parmense. melius enim de eo opinor quam ut putem illum recepturum fuisse ineptum istud *penetrasti*, si usquam invenisset *penetralia.*

Lin. 15. *quia sequi non* poteramus, *sic prosecutus sum*] Nihil frequentius hac Numeri mutatione. ita Lacrim. Etrusc. v. 37.

NOS *non arsura feremus*
Munera, venturosque tuus durabit in annos,
ME *monstrante, dolor.*

Et ita passim. Parmensis vero praefert, *quia sequi non* poteram, *sic prosecutus sum:* quod quare spernerem? praesertim cum per totam hanc epistolam (unico excepto loco in quo *nostri* pro *mei*) numero singulari agat. Hoc igitur in Contextum recipi velim. Lin 17. pro *amarissimum* non opus est ut legamus *rarissimum.* Lin. 19. *quamdiu*, id est, *quam non diu*, quam brevi tempore Eclogam istam scripsi. per contraria loquitur: et Earinum testem advocat teme-

ritatis istius libelli. Ibid. *Germanici* DEI *nostri libertus.* Vox DEI additamentum est Domitii, ut ipse fatetur: nec agnoscit Parmensis: ejeci itaque.

Lin. 24. *Hic, si verum dicimus, sermo est* quidem *securus, ut cum uxore.*] Olim emendaveram, *sermo est,* et *quidem securus, ut cum uxore;* et *qui* etc. Confirmat Parm. quae habet, *equidem* pro *et quidem:* et Rom. ē *quidem.* Notum quid sit *Sermo* ex Horatio. Apuleius Miles. III, de simulacro Eponae: *quod accurate corollis roseis* et quidem *recentibus fuerat ornatum. Tum denique* etc. Ita legendum; vulgo *equidem:* et omittitur *Tum,* a voce praecedente absorptum: qualiter factum est etiam lin. 26. hujus epistolae: *Huic praecipue libello favebis,* cum *scias* hanc *destinationem quietis meae tibi maxime intendere.* ita vulgo legitur. Parmensis: *cū scias* habere *destinationem quietis meae tibi maxime intendere.* lege: *Huic praecipue libello favebis* tu, *cū scias* habere *destinationem quietis meae,* et *tibi maxime intendere.* Duas voces, *tu,* atque *et,* a similibus literis extrusas vides.

E C L O G. I.

VER. 9. *Et parvae custos inglorius arae*] *Parvae arae,* ut opponatur *Maximae* illi quae Herculi sacra erat. Ovidius Fastor. I, 581.

Constituitque sibi, quae Maxima *dicitur,* aram:

Ubi vide quae collegit de hac re Heinsius in Notis Edit. Burman. Virgilius Aen. III. 271.

Hanc aram *luco statuit, quae* Maxima *semper*
Dicetur nobis: et erit quae maxima semper.

quod hemistichion, *et erit quae maxima semper,* qui non odit, necesse est is amet Ovidianum istud

Omnia pontus erat: deerant quoque litora ponto.

ꝗPutasne Virgilium ita scribere potuisse? Supra v. 4. pro *tenes,* quod verum est, nonnullae editiones habent *tenens.* Vers. 10. AGRESTI *Alcidae:* qui et *Rusticus* dicebatur. Lampridius Commodo c. X. *Habuit et hominem quem Onon appellabat, sibi charissimum; quem et ditavit et sacerdotio* HERCULIS RUSTICI *praeposuit.* Ubi vide Salmasium.

v. 15. *quaenam subito fortuna rigentes*
DUCTAVIT *scopulos.*] Diu est quod hanc vocem *Ductavit* suspectam habui, propter ea quae notat Quintilianus Instit. VIII, 3. *Sed quoniam vitia prius demonstrare aggressi sumus, vel hoc vitium sit, quod Κακόφατον vocatur: sive mala consuetudine in obscoenum intellectum sermo detortus est, ut* DUCTARE exercitus, *et* patrare bellum, *apud Sallustium dicta sancte et antique, ridentur a nobis, si diis placet.* Et Sosipater Charisius lib. IV. p. 242. *Κακόφατον est compositio verborum obscoenae significationis, aut unius verbi obscoena pronuntiatio. fit et in uno verbo, ut apud Sallustium* DUCTABAT exercitum, *et, arrexit animos militum.* Nimirum *ductare* est verbum lenonium et obscoenum; (vide Cl. Burmannum ad locum Quintiliani: et Muretum Var. Lect. VI, 7.) et in lasciviori sensu eo usi sunt Plautus et Terentius: honestiori demum Sallustius, Catilin. c. XI. tamen propter ambiguitatem vocis derisus et male acceptus. post hunc, opinor, hoc verbum a lingua Latina exulavit; neque alibi, credo, reperies, nisi in unico hoc Statii loco: hinc quoque ejiciendum: nam optima Parmensis editio clare habet

quaenam subito fortuna rigentes
DIVISIT *scopulos:*

hoc est quod mox dicit

obluctantia saxa
Summovit *nitens, et magno pectore* montem
Reppulit:

Et v. 104. *litus* PANDERE. clarius adhuc v. 110.

Nec te quod solidus contra riget umbo maligni
Montis, et immenso non unquam excisus ab aevo
Terreat; ipse adero, et conamina tanta juvabo,
Asperaque invitae perfringam viscera terrae:

hoc est *dividam scopulos.* vide etiam v. 123. et Surrentin. Pollii v. 54.

Mons erat hic, ubi plana vides:

Et 56.

illum
Formantem rupes expugnantemque *secuta*
Gaudet humus. nunc cerne jugum discentia saxa
Intrantesque domos, jussumque recedere montem.

diducere scopulos vocat Juvenalis Sat. X, 153. de Hannibale:

opposuit Natura Alpemque nivemque:
DIDUCIT SCOPULOS *et* montem rumpit *aceto.*

Sequitur apud Statium,

Tyrione haec moenia plectro
An Getica venere *lyra?*

recte *venere:* ita Theb. VII, 663. ubi Eunaeus Thebanus dicit,

prohibete manus: haec omine dextro
Moenia Cirrhaea monstravit Apollo juvenca:
Parcite: in haec ultro scopuli venere *volentes.*

Versu proxime sequenti pro *labores* Parmensis habet *laborans;* et *angusti bisseno* pro *angusto bisseni:* utrumque perperam: ut et istud quod sequitur, *Deus* adfuit, *arces erexitque suas:* pro quo Parm. et Rom. *attulit:* aliae *affluit,* verum est *adfuit,* ut v. 112. *ipse* adero, *et conamina tanta juvabo.* ita Virgilius Ciri v. 105. in re simili:

Stat Megara, Actaei quondam munita labore
Alcathoi, Phoebique: DEUS *namque* ADFUIT *illi:*
Unde etiam citharae voces imitantur acutas:

lege,

Unde etiam citharae voces mittuntur acutae:

nullus in altero sensus idoneus. *mittuntur* pro *emittuntur.* Val. Flaccus IV. 652.

stetimus tamen, et DEUS ADFUIT *ausis.*

Claudianus Idyll. VII, 35.

Senserunt elementa fidem: pater ADFUIT Aether,
Terraque maternum sedula juvit *onus.*

Livius I, 9. *Satis scire, origini Romanae et* DEOS ADFUISSE, *et non defuturam virtutem.* Vers. 30. Pro *antra*QUE legendum *antra*VE: ut Pietat. Abascant. v. 57.

Illum NEC *Phrygius vitiasset raptor amorem*
*Dulichii*VE *proci;* NEC *qui fraternus adulter*
Casta Mycenaeo connubia polluit auro.

Et ita passim.

v. 36. Instratumque *humeris dimitte* gerentibus *hostem.*] Editt. Parm. et Rom. pro *Instratum* habent *Lustratum:* quod Domitius ita explicat: *dimitte pellem leonis quo* lustrasti *et* purgasti *agrum Nemeum.* festinanter, et nulla aut Sensus aut Latinitatis ratione habita: et tamen hanc lectionem multae sequuntur editiones. optime vero Codex Senensis, Instratumque *humeris:* et hoc approbat Gevartius Papin. Lect. III, 1. et loco Virgilii confirmat Aen. II, 721.

Haec fatus, latos humeros *subjectaque colla*
Veste super, fulvique insternor *pelle leonis.*

nihil verius. Deinde, pro *gerentibus* mavult Gevartius, literis transpositis, *rigentibus;* ante enim omnia ut horrida et aspera descripsit Statius, TRUCES *arcus agmenque* IMMITE *pharetrae.* Gronovius Diatr. c. XXIII. pro vulgata contendit: „Et potest et debet, „inquit, legi *gerentibus,* non *rigentibus. gerentibus* „*humeris* est non jam luctantibus, sed gestantibus „modo, et jam victoribus humeris." Mihi tamen adhuc superflua videtur haec vox: *dimitte hostem instratum humeris:* quodnam opus τοῦ *gerentibus?* (Gevartii enim *rigentibus* nihil moror) quippe si hostis (i. e. pellis leonis) *instratus* sit humeris, mirum ni cum *gerant* humeri. abundare igitur videtur vox *gerentibus:* licet sciam hoc etiam apud alios interdum inveniri: ita Val. Flaccus II, 543.

Emicat Alcides, vinclisque tenentibus *aufert*
Virgineas de rupe manus:

Et VII, 398.

Atque hic se profugam volucri Thaumantias ala
Sustulit: inde Venus dextrae dilapsa teneuti:

quibus locis voces *tenentibus* et *tenenti* omitti possent absque ullo incommodo. Hic vero, ut mihi videtur, requiritur aliquid signantius et Herculi magis proprium; hoc vero est,

Instratumque humeris dimitte ingentibus *hostem.*

nimirum ante oculos habuit supra citatum Virgilii locum, *Haec fatus* LATOS HUMEROS INSTERNOR pelle leonis. ita Theb. IV, 231.

Frena tenent, duplexque inserto missile nodo
Exerti INGENTES humeros.

Val. Flaccus IV, 244.

INGENTES humeros *spatiosaque pectoris ossa*
Protulit.

Ovidius Metam. XIII, 962.

INGENTES*que* humeros *et caerula brachia vidi.*

Inter praecipua Herculis γνωρίσματα numerabantur *humeri ingentes:* unde Amphitryon apud Senecam Herc. Fur. post filii reditum ex inferis dubius utrum is ipse esset, necne, tandem ex toris et *humeris* agnoscit:

Teneone in auras editum? an vana fruor
Deceptus umbra? tune es? agnosco toros
HUMEROS*que.*

Noster Theb. VI, 836.

levat ardua contra
Membra Cleonaeae *stirpis jactator Agylleus,*
Herculea *nec mole minor: sic* GRANDIBUS *alte*
Insurgens humeris, *hominem super improbus exit.*

v. 42. *Qualemque vagae post crimina noctis* Thespius *obstupuit, toties socer.*] Non *Thespius* sed *Thestius* vocatur hic Thespiensium rex qui tam genialiter Herculem excepit, Apollodoro Bibliothec. lib. II, 4. sec. 9. ubi loquitur de leone Cithaeronio: οὗτος ὁρμώμενος ἐκ τοῦ Κιθήρονος, (l. Κιθαιρῶνος,) τὰς Ἀμφιτρύωνος ἔφθειρε βόας, καὶ τὰς ΘΕΣΤΙΟΥ. βασιλεὺς δὲ ἦν οὗτος Θεσπιῶν: *Hic e Cithaerone impetu facto, Amphitryonis et* THESTII *boves occidebat: erat autem Thestius Rex Thespiarum.* reliqua vide, de filiabus ejus quinquaginta. et ita vocatur paullo post sec. 12. Arnobius lib. IV, p. 145. *Ille* (Jupiter) *noctibus vix novem unam potuit prolem extundere, concinnare, compingere: at Hercules, sanctus Deus, natas quinquaginta de* THESTIO *nocte una perdocuit et nomen virginitatis exponere, et genitricum pondera sustinere.* Hinc intelligis quare *vagam noctem* et *toties socerum* Thestum Herculis vocat elegantissimus poëta. Vide Observat. Elmenhorstii ad Arnobii locum: ubi multa Auctorum testimonia de hoc *Thestio* adfert.

v. 44. *Et insontes juvenum sine* caestibus *irae.*] Domitius invenit in suis Codicibus *testibus:* unde fecit *caestibus;* quod ante illum habuit Editio Parmensis. Et ferri quidem potest haec lectio: mihi tamen subfrigidum videtur. quare enim *caestibus* potissimum? quasi ideo solum *insontes* essent hae juvenum irae quia *caestus* non adhibebantur his ludis! quasi nullum esset aliunde periculum nisi a *caestibus!* quasi non *in lucta* quoque crus aut brachium saepe frangeretur, aut talus inverteretur! non igitur ideo *insontes* irae quia *sine caestibus,* sed quia *sine caedibus:*

Et insontes juvenum, et *sine* caedibus, *irae,*
Annua veloci peragunt certamina lustro:

hoc maxime placet. *inermes pugnas* vocat Thebaid. VI, 219. et VII, 90. *insontes et sine caedibus,* ut apud Ovidium Amor. I, 7.

Adstitit illa amens, albo, et sine sanguine, *vultu.*

Si quis pro vulgata contendat, facile inveniet specio-

sa satis quibus eam tueatur. Cave vero putes τὸ *irae* hic aliud quid denotare quam *animos*, *spiritus*, fortitudinis et virtutis indices. ut Theb. IV, 228. de Laconibus:

Deus ipse viros in pulvere crudo
Arcas alit; nudaeque modos virtutis, et iras
Ingenerat:

de *palaestra* loquitur; ut et VI, 830.

sic otia Martis
Degere, et armiferas laxare adsueverat iras
Ingentes contra ille viros, Acheloïa circum
Litora, felicesque deo monstrante palaestras:

passim invenies. Per *lustrum* vero intelligitur aliquod tempus seu temporis periodus quae statis vicibus recurrit. ita *Eleum lustrum* in Phileto Ursi, idem quod *olympias*, quatuor annorum, seu quod quinto quoque anno revertebatur. ita Eucharist. v. 62.

Saepe coronatis iteres Quinquennia lustris!

Tacitus Annal. XVI, 2, *Ac forte* quinquennale *ludicrum secundo* lustro *celebrabatur*. Seneca Agamemn. v. 42.

Post dena Phoebi lustra, *post captum Ilium*
Adest daturus conjugi jugulum suae:

post dena *Phoebi lustra*, id est, *annos decem*. bene igitur *veloci:*

Annua veloci peragunt certamina lustro.

contra, *ingens lustrum* vocat Martialis spatium *centum annorum:* quo completo exhibebantur Ludi Saeculares:

Hic colat ingenti *redeuntia saecula* lustro.

Sequitur, *Hic templis* inscriptus, *avo gaudente, sacerdos.* Minime dubito quin Statii manus fuerit *Hic templis* adscriptus, *avo gaudente:* nisi probari potest nomina Sacerdotum in aliqua templi parte *insculpi* solere: hoc enim vult τὸ *inscriptus templis*. alia res est *adscriptus templis* sacerdos; nempe *assignatus*, *numeratus inter sacerdotes.* Horatius Carm. III, 3.

discere nectaris
Succos, et adscribi *quietis*
Ordinibus patiar Deorum.

Capitolinus in Antonino Philosopho c. VII. *Ob hanc conjunctionem pueros et puellas novorum hominum frumentariae* perceptioni adscribi *praeceperunt. adsumi* eodem sensu Noster Thebaid. VIII, 9.

Necdum illum aut trunca lustraverat obvia taxo
Eumenis, aut furvo Proserpina poste notarat
Coetibus adsumtum *functis.*

Mox, v. 47. *cum prima novercae Monstra manu premeres, atque exanimata doleres.* Ex hoc loco sua hausit Sidon. Apollinaris Carm. XV, 135,

Amphitryoniadi surgebat tertia vestis.
Parvulus hic gemino cinctus serpente novercae
Inscius arridet monstris, *ludumque putando*
Insidias, dum nescit, amat; vultuque dolentis
Extingui deflet quos ipse interficit angues.

Si quis haec digna exscribi non putat, nae illum non amant Musae.

v. 53, ictusque *Hyperione multo.*] Recte: Lucretius VI.

Nubila solvuntur solis super icta *calore.*

Tacitus Annal. II. *Ceterum Germanicus aliis* g *quoque miraculis animum intendit; quorum praecipua fuere Memnonis saxea effigies, ubi radiis solis* icta *est vocalem sonum reddens.* Tubero apud Gellium Noct. Attic. VI, 4. *In atras, inquit, et profundas tenebras eum claudebant; ac die post, ubi erat visus sol ardentissimus, repente educebant, et adversus* ictus *solis oppositum continebant.* ita legendum; vulgo, *diu post.* Vide Heinsium ad Ovid. Met. V, 389. et Bentleium ad Horat. Carm. II, 15. Non igitur opus est ut legamus

auctusque *Hyperione multo:*

licet hoc quoque probum sit. Ausonius Precatione, v. 16.

Sirius ardentem non augeat *igne leonem.*

Seneca Oedip. v. 38.

Non Zephyri leves
Spirant: sed ignes auget *aestiferi Canis*
Titan, Leonis terga Nemeaei premens.

Mox, v. 55. *profugis cum regibus aptum Fumat Aricinum Triviae nemus.* Parmensis, *Aricinae Triviae.* alterum poëtis usitatius, et auribus gratius. Pro *aptum* nescio unde in Gronovii editionem irrepserit *altum:* quam sequitur Veenhusius, errorum etiam fidus exscriptor. ceterae omnes quas vidi habent *aptum.* Vers. 60. *Hecateias idus*, id est, idus Augusti mensis, quae sacrae erant *Hecatae* seu Dianae. Ausonius Eclogario:

Et medias Idus, *Maii*, Augustique *recursu,*
Quas sibi Mercurius quasque Diana *dicat:*

ubi Vinetus dicit se non meminisse aliud legisse de *Dianae sacris Idibus Augusti.* Exciderat memoriae hic Statii locus, et Martialis Epigr. XII, 67.

Maiae, Mercurium creastis, Idus:
Augustis *redit* Idibus Diana.

vide et Festum in V. *Servorum dies festus.* Hunc Statii locum explicat Ovidius Fast. III, 269. de hoc sacro die Dianae:

Saepe potens voti, frontem redimita coronis,
Femina lucentes portat ab Urbe faces.

Vides quare *face multa splendet* Hippolyti lacus; et quare *pudici foci* dicuntur; nempe a *Matronis* faces portatae. Vers. 63. *aestusque levare:* ex Virgilio Aen. VII, 494.

fluvio cum forte secundo
Deflueret, ripaque aestus *viridante* levaret:

ubi plerique Codd. antiqui habent *lavaret*, notante Pierio. alterum confirmat hic Statii locus.

v. 64. *notas Sirenum nomine rupes*
Facundique larem Polli non hospes habebam.]

Locus notabilis ob errores Salmasii in Plinian. Exercitat. p. 58. Edit. optimae. Sed prius videamus de situ hujus Villae Pollii. ea locabatur in *montibus Surrentinis.* Noster ad Uxor. v 102.

Caraque non molli JUGA SURRENTINA *Lyaeo,*
QUAE *meus ante alios* HABITATOR Pollius *auget.*

inter *Surrentum* et *promontorium* seu templum *Mi-*

nervae: ita enim in Surrent. Pollii affirmat, v. I.

Est INTER *notos* Sirenum nomine MUROS
SAXAQUE *Tyrrhenae* TEMPLIS *onerata Minervae,*
Celsa Dicarchei speculatrix VILLA *profundi.*

muri isti noti *Sirenum nomine* nulli alii esse possunt praeter *Surrentum:* unde redarguitur Morellus, qui negat *Surrentum* a *Sirenibus* dici posse, quia Graecis *Σύῤῥεντον* et *Σύραιον* per *υ* non per *ει* scribitur. contrarium plane affirmat hoc loco Statius. utri creditis, Quirites? Nisi per *notos Sirenum nomine* MUROS intelligendum sit *fanum Sirenum:* quod in istis montibus positum esse narrat Strabo lib. I. p. 15. Porro: ex his Statii locis patet *montes Surrentinos* et *Sirenianos* eosdem esse: quippe Eclog. ad Uxorem, Villam Pollii in *jugis Surrentinis* locat; hic vero, in *rupibus notis Sirenum nomine:* ut necesse sit eadem esse *juga Surrentina* et *rupes notas Sirenum nomine.* nimirum, dicebantur Sirenes tenuisse scopulos circa Surrentum et Promontorium Minervae: unde utrovis nomine recte dici possent, sive *Surrentinos* sive *Sirenianos* malles. Plinius N. H. III, 5. *Surrentum cum promontorio Minervae, Sirenum quondam sede;* vel ut alii legunt, *sedes.* Frontinus libro de Coloniis: *Surrentum oppidum: ager ejus ex occupatione tenebatur a Graecis ob consecrationem Mine vae: sed et circa* montes Sirenianos *militibus pro parte Augustanis est assignatus:* ita legendum, non *limitibus.* His ita constitutis, jam videamus quid de hoc loco adferat Salmasius. „*Surrentini montes* diversi a *Si-* „*renianis*, quos male quidam confundunt, nec quic- „quam eos juverit Mela vel Plinius." Atqui Statius juvabit: ille enim eosdem facit, ut plane docuimus: et valde suffragatur Plinius; saltem Salmasio refragatur. Pergit: „*Surrentini montes* circa Surrentum: „at *Sireniani scopuli* sive *montes* tres parvae insu- „lae desertae, *πετρώδεις*, quae et *Σειρηνοῦσαι* dice- „bantur, de quibus Strabo lib. I." Immo et *Sireniani montes* erant circa Surrentum, ut ex Frontini loco supra adducto clare patet: narrat enim *agrum Surrentinum* qui jacebat circa *montes Sirenianos* militibus Augustanis pro parte assignatum fuisse: et plane docet Strabo lib. I. p. 15. si verbis ejus attendas. sed in hoc totus viri maximi error vertitur, quod non distinguit *Sirenusas* insulas a *Sirenianis montibus,* qui quidem diversi erant, ut luculenter ibidem monstrat Strabo: unde, cum voces *scopulos* et *saxa* et *rupes Sirenum* tam de *insulis Sirenusis* quam de *montibus Sirenianis* usurpatas observasset Vir doctissimus, male confudit; et quod duorum erat, in unum compegit. Sequitur: „Statius Surrentinam Villam „Pollii inter *Sirenum montes* et promontorium Mi- „nervae sitam fuisse docet in montibus nimirum Sur- „rentinis." Non inter *Sirenum* MONTES et promontorium Minervae sitam hanc Villam docet Statius, sed *inter notos Sirenum nomine* MUROS et promontorium Minervae. Pergit: „Sic ille:

„*Est inter notos Sirenum nomine muros*
„*Saxaque Tyrrhenae templis onerata Minervae*
„*Celsa Dicarchei speculatrix villa profundi:*

„Per MUROS *Sirenum nomine notos* intelligi debere „certum est *Sirenianos* MONTES: alibi RUPES vocat „in Herc. Surrent. *notas Sirenum nomine* RUPES." Quid audio? per MUROS intelligi debere MONTES? et, quod aeque incommodum est, si Pollii Villa sita fuit inter *Sirenianos montes* (hoc est secundum Salmasium *Sirenusas* insulas) et *promontorium Minervae*, necessario sequitur eam in MARI sitam fuisse: quippe promontorium istud ad *mare* pertingebat, ut *inter* illud et Sirenusas nihil esse potuerit praeter *aquas:* quod satis mirum est, sive Villae fundamentum, sive Salmasii commentum.

v. 69. Augustasque *fores assuetaque tecta* gravamus.] Domitius: „Inemendati Codd. habent *assuetas* et *gra-* „*vatis:* nos vero legimus, *assutaque tecta gravamus* „*Frondibus:* ut sit sensus, dum tegimus tecta *assu-* „*ta* maleque haerentia hiantibus rimis, atque ita so- „lem arcemus." Hanc Domitii interpretationem merito rejicit Gevartius: ipse tamen errans, cum dicit, Statium hoc loco describere augustissimum et magnificum templum *Dianae Aricinae.* nihil hic, ne verbum quidem, de templo Dianae *Aricinae:* cum hae *augustae fores*, de quibus Statius loquitur, non *Ariciae* essent, sed *Villae Surrentinae* Pollii, ubi tunc versabatur poeta. Gevartium decepit vox *Triviae,* quae conjungenda erat cum *diem*, non cum *udo litore* aut *augustas fores. dies Triviae* est *festus dies Triviae*, Idus scil. Augusti mensis: ut Theb. VI.

da, parve, tuum *trieteride multa*
Instaurare diem.

id est tuum *festum diem*, de Archemoro. ita *Lucani proprius dies*, Genethl. v. I. et *Caesaris alma dies,* apud Martialem. De reliquo, in verbis hujus loci nihil mutat Gevartius, nisi quod pro *Angustas*, quod Typographis imputat, vult *Augustas:* de quo mox videbimus. Salmasius Exerc. Plinian. p. 265. legit

Augustasque *fores assuetaque tecta* gravamur,
Frondibus et patula defendimus arbore soles:

Et hoc verum esse pronuntiat Gronovius Diatr. c. XXIII. immemor vocem VERO vel AUTEM hoc pacto desiderari: dixisse enim debuit, *gravamur assueta tecta, frondibus* VERO *et arbore defendimus soles:* aliter enim non connectuntur haec. Quemadmodum in suis Codicibus invenit Domitius, ita etiam est in vetusta Parmensi, *gravatis:* unde nullo negotio confici potest

Augustasque fores assuetaque tecta gravati
Frondibus et patula defendimus *arbore soles:*

constructione ita postulante: et ita tandem Gronovius in *Errat. et Omiss.* ad finem Diatr. p. 406. ex MS° Senensi. *gravari* idem quod *odisse*, *aversari;* cum quarto casu. Lucanus VII, 284.

Romanos odere omnes, dominos*que* gravantur,
Quos novere, *magis.*

Suetonius Augusto: *ampla et operosa* praetoria gravabatur. qui locus a Gronovio adducitur. Apuleius Apologia: *recitari ipsa haec jubebo; quoniam ostendis humanissimo vultu* auditionem *te istam non* gravari. ita ℊlegendum; vulgo, *auditione ista.* passim exempla. Pro *augustas* multae editiones habent *angustas;* quod mihi verius videtur: in hac enim voce continetur ratio quare con-

vivae *gravabantur fores* seu *domum,* nempe quia *angustae* erant; et ideo aperto aethere frigus captabant, frondibus arborum umbram concinnantes. Verum quidem est has *fores* seu aedes *augustas* fuisse: sed non erat hujus loci hoc innuere: non enim gravabantur eas utpote *augustas*, sed *angustas*. et ita jam sentire video Heinsium ad Ovid. Heroid. V, 16. ubi notat. „*Angustas fores*, ob immensum frigus, non „*Augustas*.“ Voluit, opinor, *ob immensum calorem;* non *ob immensum frigus*. Pro *fores* etiam optime legere potes *lares*. *lares* et *tecta* saepe conjunguntur. infra tamen occurrit vox *fores* eodem sensu, v. 88.

Non cepere fores, *angustaque deficit aedes*.

nihil igitur in hac voce innovandum.

v. 71. *Delituit caelum*, ET *subitis lux candida cessit Nubibus.*] In nonnullis editionibus deest copula ET: sed eam retinent Parm. Rom. et Venet. et ita edi curavi. Pro *candida lux* Heinsius ibidem scribi vult *condita;* „quoniam *candida* lux plerumque *fortunata*.“ Non opus est: *candida* enim *lux* idem quod *clara:* et *nubilo* opponitur. Ovidius Trist. II, 142.

Nube solet pulsa candidus *ire* dies.

Idem Heroid. XVI, 317. ubi ludit in duplici hujus vocis significatione:

Te mihi, meque tibi communia gaudia jungant;
Candidior *medio nox erit illa* die.

ita *candidus sol* Metam. XV, 30. Inde *albae luces* Martial. Epigr. X, 62. Plautus Amphitr. I, 3.

Nunc te, *nox*, *quae me mansisti*, *mitto*, *ut cedas die;*
Ut mortalibus illucescat luce *clara et* candida.

ita, opinor, legendum; non *illucescas:* et pro *Ut* forte legendum *Is*, sc. *dies*, *mortalibus illucescat*. Lactantius VI, 2. *Ipse in usum hominis tam claram, tam* candidam lucem *dedit*. Multo plura colligi possunt: sed haec satis ad vulgatam *candida* tuendam. Pro *lux* Parm. habet *nox:* et versu proxime sequenti *astro* pro *Austro*. Vers. 74. *dives Elisa:* ex Virgil. Aen. IV, 263. desumptum epitheton. ut et quae sequuntur, *testesque ululant per devia Nymphae*, ex eodem libro v. 168. *summoque ulularunt vertice Nymphae*. Ibidem pro *Attulit* legendum esse *Detulit* persuasissimum habeo:

qualem Libyae Saturnia nimbum
Detulit.

Noster Theb. XI, 276.

hos ignis egentes
Fert humus, hos pelago *patrius jam* detulit *amnis*.

Val. Flaccus IV, 15.

Dixit, et arcano redolentem nectare rorem,
Quem penes alta quies liquidique potentia somni
Detulit, *inque vagi libavit tempora nati:*

ubi Heinsius conjicit *Depluit:* merito reprehensus a Cl. Burmanno, qui notat proprie *deferri* dici quae *ex alto* feruntur: ut infra v. 80. ejusd. lib.

Diva volat, defertque viro *celeranda parentis*
Imperia.

Virgilius XII, 416.

Hoc Venus, *obscuro faciem circumdata nimbo*
Detulit.

Justinus XXIX, 3. *videre tonantem ac fulminantem ab occasu* procellam, *quam in quascunque terrarum partes victoriae tempestas* detulerit, *magno cruoris imbre omnia foedaturam*. Scio quidem locum istum Thebaid. VIII, 411.

Cum Libyae *Boreas Italos niger* ATTULIT imbres.

Sed diversa ratio est istius et hujus loci. quae enim *ex longinquo* veniunt recte *afferri* dicuntur, ut imbres ex Italia in Africam: quae vero *ex alto*, melius *deferri*.

v. 77. nec *quo convivia migrent*.] Ita recte Parm. et Rom. et in Vet. Edit. Paris. legi testatur Morellus, qui ita interpretatur: „nec tamen locus „idoneus occurrebat quo transferrent epulas.“ et ita fere Adr. Behotius et Salmasius Epist. XCII. Aliam viam insistit Gronovius Reliq. ad Stat. Silv. his verbis „*nec quo convivia migrent*.] Vere sic legitur, „non tamen eo sensu quem dant Morellus et Beho„tius, *nec tamen occurrebat idoneus locus quo trans„ferrent epulas:* sic enim quidvis in quovis intelli„gere posses. sed et occurrebat satis locorum, ut „exponit ipse statim. Proximum verbum repetendum „intellectu: *abripiunt*, nec tamen eo *abripiunt* quo „possint aut soleant convivia migrare: scilicet in „sacellum vel aediculam Herculis.“ Hoc modo pulcher quidem exsurgit sensus: sed verior altera distinctio de qua jam dicturus sum. Adversativa particula SED in sequenti sententiae membro, *instantes* SED *proxima quaerere nimbi Suadebant*, necessario denotat aliquam oppositionem inter hanc et priorem sententiae partem. sic igitur construendus locus, voce NEC resoluta in ET NON, ut passim: ET *instantes nimbi suadebant quaerere* NON *quo convivia migrent*, SED *proxima:* reliquis Parenthesi inclusis: et ita edi curavi. repentinus, inquit, imber famulis non permittebat consulere τῷ πρέποντι, sed commoditati: cogebat eos petere non quo epulae in tali casu transferri solent, privatam aliquam domum; sed proxima: sc. sacellum Herculis. In Parm. et Rom. deest vox *quo*, elisa a similitudine sequentis *co*.

v. 82. *Stabat dicta* sacri *tenuis casa, nomine templi*.] Nullus in his sensus: lege,

Stabat dicta sacris *tenuis casa:*

dicta sacris, id est, *rebus sacris dicata*. *dicere* proprium *Consecrationibus* verbum: Servius ad Virg. Aen. VI, 138.

Junoni *infernae* dictus *sacer:*

DICTUS] *dicatus*. vide eundem ad Aen. VIII, 344.

Parrhasio dictum *Panos de more Lycaei*.

Noster Theb. V, 511. plenius,

Inachio sanctum dixere Tonanti
Agricolae.

Persius Sat. II, 63.

Et bona DIS *ex hac scelerata* dicere *pulpa:*

ita legendum puto; vulgo, *ducere:* nullo apto sensu.

v. 89. *Erubuit* risitque *Deus*.] Non video quam *risus* causam hic habuit Hercules; *irae* potius et *indignationis*, quod tanto numini tam angusta esset aedes. conjicio

Erubuit vidisse *Deus*,

id est, *visu:* Ovidius Met. II, 49.

Poenituit jurasse *patrem:*

id est, *juramenti* poenituit; verbum infinitivum pro substantivo, ut pueri sciant. Noster Silv. II, 6.

et certe qui vidit funera frater
Erubuit vinci.

II, 3.

Poenituit vidisse *deam.*

Virgil. Ecl. III, 78.

Phyllida amo ante alias; nam me discedere flevit:

i. e. *meo discessu* flevit.

v. 90. *blandisque* VIRUM *complectitur ulnis*] Quomodo potuit VIRUM complecti? non enim in propria specie apparuit Hercules; sed CORDA *Pollii subiit*, et *menti* has cogitationes infudit. patet hoc ex Vers. 116. *dixit* MENTEM*que reliquit.* Lege

Corda *subit*, *blandisque* ANIMUM *complectitur ulnis.*

Corda et *animum* passim conjuncta reperies. Saepe vero hae voces commutantur. ita Lucanus IV, 372.

mox robora nervis
Et vires rediere animis:

ita legendum sensus et oppositio postulant: vulgo, *viris.* sic et Thebaid. X, 635. pro *Elegit penetrare* VIROS, scribendum esse ANIMOS monui supra ad Epithal. Stel. v. 107. eodem libro v. 937. de Capaneo morituro:

Sed membra VIRUM *terrena relinquunt,*
Exuiturque animus:

pro VIRUM legendum esse ANIMAM ex Vet. Scholiaste putat Cl. Burmannus ad Ovid. Met. II, 312. verba Scholiastis sunt: *Exuiturque animus*] *Mire* exuitur *dixit, quia anima exuitur corpore: ideo Metaphoram a vestibus posuit.* sine sensu haec: lege, *quia anima induitur corpore.* potuit aeque bene dixisse *quia animus induitur corpore:* quippe *animam* et *animum* pro eodem posuit. unde patet nihil mutandum esse in voce VIRUM; cum verba Scholiastis pertineant ad τὰ *Exuiturque animus*, non ad praecedentia, *sed membra* virum *terrena relinquunt.*

v. 92. *Tecta* Dicarchei *pariter* juvenemque *replesti Parthenopen.*] Mendose fere haec vox scribitur, *Dicarchaei* et *Dicarchei;* cum oporteat *Dicarcheae*, penultimâ productâ: est enim a Graeco *Δικαιάρχεια* vel *Δικαιαρχία*, non *Δικαιαρχαῖα* vel *Δικαιαρχέα*. lege igitur, *Tecta* DICARCHEAE *pariter:* et infra, v. 110. *Aula* DICARCHEI*que sinus:* non DICARCHAEI*que.* Vide quae supra notavi ad II, 2. v. 95. Sed quid sequentibus faciemus, JUVENEMque *replesti Parthenopen?* infra enim, Silv. IV, 8. v. 55. hanc eandem *Parthenopen* vocat FESSAM AEVO:

Sint qui fessam aevo *crebrisque laboribus* urbem
Voce opibusque juvent.

Quomodo igitur haec concilianda? nullo modo: sed sanari possunt, si legas, MITEM*que replesti Parthenopen*, pro JUVENEM*que replesti.* Ductus calami in vocibus *mitem* et *juvenem* non adeo dissident. epitheton vero *mitis* Neapoli optime congruit: ita infra Ecloga V. hujus libri, v. 79.

PARTHENOPE, *cui* MITE *solum trans aequora vectae*
Ipse Dionaea monstravit Apollo columba.

Silius Italicus XII, 27.

Prima instaurantem sensit certamina MITIS PARTHENOPE.

Dulcem vocat Virgilius Georg. IV. ad finem: *benignam* Noster infra hac Ecloga v. 151. *Campaniam*, in qua Neapolis, *mitem* appellat idem Silius VI, 651.

Donec pestiferos MITIS Campania *cursus*
Tardavit:

Dicarcheam, id est Puteolos in Campania, Noster, IV, 8.

et socii portus dilectaque MITIS
Terra Dicarcheae:

ubi etiam male legitur Terra *Dicarchei.* Florus I, 16. *Omnium non modo Italia, sed toto orbe terrarum pulcherrima* Campaniae *plaga est. nihil* MOLLIUS *caelo: denique bis floribus vernat. Mitis Taras*, id est *Tarentum*, in Equo Max. v. 120. *mitem Corinthon*, Theb. I. *mitis Hybla*, Achilleid. I, 557. Mox, v. 96. *Quid enim ista domus, quid terra, priusquam Te gauderet*, erat? Parm. et Rom. *erant*, non *erat.* *Quid erat:* ut apud Propertium IV, 4.

Quid *tum* Roma fuit, *tubicen vicina Curetis*
Cum quateret lento murmure saxa Jovis?

Forma loquendi cum comparatur praeteritus status rei alicujus cum ejusdem praesenti statu. [*Te gauderet*, ERAT. Ven. Parm. et Rom. ERANT: quod verum est. Vide ad Epithal. Stell. v. 227. EX ADD.] Infra, v. 101. *gemina testudine* LYMPHAS. Parm. et Rom. disertim habent NYMPHAS: recte. vide quae notavi ad Tiburtin. Vopisci v. 64.

v. 109. *et ab excelso veniat soror hospita* TEMPLO] Praecessit, initio sententiae, *Da* TEMPLUM *dignasque tuis conatibus aras.* credat, qui vult, Statium ita scripsisse: ego non dubitavi in Contextum admittere,

et ab excelso veniat soror hospita TECTO:

sensu eodem, voce tantum diversa: ita supra v. 3.

nec litora pauper
Nuda tenes, TECTUM*que vagis habitabile nautis:*

id est *templum.* pariter utrumque conjungit infra v. 137.

et junctae TECTA *novercae*
Provocat et dignis invitat Pallada TEMPLIS.

TECTA *Deum* pro *templis* ubique occurrit. Hae vero voces *tecta* et *templa* saepissime a Librariis confunduntur. ita Eq. Max. pro *Julia* TEMPLA Codex Lipsii habuit TECTA; quod verum est; et in Contextum meum admissum: et jam addo, me ita in Parmensi quoque invenisse. Sic et apud Ovidium Met. I, 170.

Hac iter est Superis ad magni TECTA *Tonantis*, eadem est diversitas in libris scriptis: ut et Nostro Theb. I, 208. *Aurea* TEMPLA *replent:* in nonnullis codicibus TECTA. Versu praecedente, pro *accita* Heinsius Not. ad Claudian. de Bel. Gild. v. 172. mavult *ascita* seu *adscita*. bene. sed vix opus est ulla mutatione, propter exemplum quod adducit ex Ausonio Perioch. Odyss. VIII. accitoque ad convivium *Ulixe*, *citharam jubet pulsare Demodocum.* Utrumvis probum est, *acciri mensis*, et *adscisci* seu *adsciri*. eadem diversitas apud Virgilium Aen. XII, 38.

Si Turno extincto socios sum adscire *paratus:*

ubi nonnulli codices legunt *adcire*, notante Pierio.

v. 110. *Nec te* quod *solidus contra riget umbo maligni*
Montis, *et immenso non unquam* exesus *ab aevo.*] Pro *quod* non male legas *qui: umbo montis* QUI *solidus*, *et ab immenso aevo non unquam exesus, contra riget.* Pro NEC *te* etiam non male NEU *te:* NEVE *te terreat mons rigidus*, *Ipse adero.* Sed non opus est; ut perspicere potes ex loco Propertii IV. 6.

NEC TE, QUOD *classis centenis remiget alis,*
TERREAT: *invito labitur illa mari.*

Deinde, *non unquam exesus:* vox *unquam* nihil ad rem; non enim BIS aut TER *exedi aevo* potuit mons; quare igitur *non* UNQUAM *exesus?* praeterea, dixisse debuit AEVO *exesus*, non AB *aevo:* diversas enim notiones exprimunt hae duae phrases: cum enim dicimus *Aliquid* AEVO *immenso non exeditur*, vox AEVO *Instrumentum* seu *Causam* denotat: cum vero dicimus, AB AEVO *immenso non exeditur*, non *Instrumentum*, sed *durationem* longi temporis ex quo aliquid *non exeditur*, exprimimus; ut cum dicimus, A *viginti annis hoc non accidit.* Lucanus III, 399.

Lucus erat longo nunquam violatus AB AEVO:

recte; vult enim dicere, PER *longum aevum ab* HOMINIBUS *non caesus;* (Ovidius dixisset, *Silva frequens trabibus*, *quam nulla ceciderat aetas)* vitiose, si idem exprimere voluisset omissa praepositione AB; *longo aevo nunquam violatus:* saltem, aliam rem dixisset. quippe in priori loquendi modo, *homines* sunt instrumentum per quod lucus *violatur;* in posteriori, *aevum:* quam distinctionem servat Achilleid. I. de monte loquens,

Pars exhausta MANU, *partem sua ruperat* AETAS.

Hanc observationem ad hunc Statii locum applica, et videbis illum scripsisse,

immenso non unquam excisus *ab aevo.*

exscindere vocat infra v. 123.

Praecipuus sed enim labor est exscindere *dextra*
Oppositas rupes *et* saxa *negantia ferro:*

Virgilius VI, 42.

Excisum *Euboïcae latus ingens* rupis *in antrum.*

Idem Aen. I, 432.

immanesque columnas
Rupibus excidunt: *scenae decora alta futurae.*

Suetonius Calig. c. 37. excisae rupes *durissimi silicis.* et Claudio c. 20. *Per tria autem passuum millia*, *partim effosso* monte, *partim* exciso, *canalem absolvit*, *aegre*, *et post undecim annos.* Vocem *umbo* amat Statius. Achilleid. I, 407.

Nec tantum exciti bimari quos Isthmia vallo
Claustra: nec undisonae quos circuit umbo *Maleae*
Sed procul amotae etc.

Thebaid. VI, 351.

Metarum instar erant hinc nudo robore quercus
Olim omnes exuta comas; hinc saxeus umbo,
Arbiter agricolis.

restituenda haec vox Thebaid. IV, 520.

Panditur Elysium chaos, *et telluris opertae*
Dissilit UMBRA *capax:*

legendum dico, UMBO *capax dissilit*, id est, *dividitur:* UMBRA *telluris dissilit* nullum habet sensum. Iterum Theb. VII, 15.

omne quod Isthmius umbo
Distinet, *et raucae circumtonat ira Maleae.*

Notanda vero in hoc Statii loco, quem jam explicamus, vox *unquam* πλεονάζουσα: quippe NON UNQUAM *excisus*, idem est, nec amplius, quam NON *excisus.* ita Theb. IV, 240.

Qui te, flave, *natant terris Alphee*, *Sicanis*
Advena tam longo NON UNQUAM *infecte profundo:*

id est NON *infecte.* Herc. Epitrapez. v. 106.

Nec te regnator Macetum, *nec barbarus* unquam
Annibal, *aut saevi posset vox horrida Syllae*
His celebrare modis:

ubi aeque bene omitti potuit τὸ *unquam.* in qualibet Statii pagina invenies. Virgilius Aen. II, 331.

Millia quot magnis unquam *venere Mycenis.*

ubi si omittas τὸ *unquam*, nihil perdes. Val. Flaccus IV, 167.

Fulminea frontem dextra, *disjectaque fudit*
Lumina, *me* NUNQUAM *leto dignatus et armis:*

NUNQUAM *dignatus*, id est, NON UNQUAM, id est, NON *dignatus.*

v. 117. *Nec mora*, *conscripta* formatur *imagine* tela.] Domitius: „Statim designatum est pictum aedi„ficium in *tela:* ut ea similitudine erigeretur.“ Male: formae enim aedificiorum non in *tela*, sed *charta* describi solent. praeterea, non *formari*, sed *texi* dicitur *tela.* Cruceus ita: „Notatur Ἰχνογραφία, id „est tenuis et prima delineatio operis seu aedificii „extruendi, quam redemptores velut exemplar sibi „proponere solent in *tela* vel charta expressam.“ Eandem cantilenam de *tela* canit. et ita quoque Buchnerus ad Plinii Epist. IX, 39. his verbis: „signi„ficat Statius struendi templi speciem in *tela* seu „*linteo* picta imagine expressam fuisse.“ et, quod mireris et indigneris simul, in eundem errorem abripuerunt politissimum Broukhusium; qui Not. ad Tibull. II, 5. v. 23. citato hoc Statii loco, § addit, „vi„des ichnographiam in *linteo* coloribus depictam.“ Atqui, o boni, ipsa TELA hoc loco FORMARI dicitur, non *templi species* IN TELA. At cui bono *formaretur* TELA? an tam ineptus fuerit Pollius, ut *forma-*

ret talem seu *linteum* huic tantum fini ut in ea postea formam aedificii describeret, cum ad manum esset *charta* vel *membrana*, quae huic usui melius inserviret? Mitto quod *formare* non est Textorium sed Architectonicum verbum; idem nempe quod *describere, delineare.* nec vox *tela* simpliciter et sine adjuncto denotat LINTEAM *telam;* non hercle magis quam LANEAM, aut SERICAM. Dixisse igitur debuit AEDES *formatur*, non TELA. et sane ita dixit: scripsit enim,

Nec mora, conscripta formātur *imagine* tēpla.

veritatem et erroris originem simul vides. scriptum erat, ut fere, *formātur* pro *formantur*, et pro *templa*, *tēpla;* (ut supra v. 169. pro *templo* Edit. Parm. habet *tēplo)* unde, omissa *p*, *tela.* Recte vero *templa*, pro *templum*, ut infra v. 138. de hoc templo;

Et dignis invitat Pallada TEMPLIS:

Et 180. de eodem:

Nam TEMPLIS *nunquam statuetur terminus aevi.*

Surrent. Poll. v. 2.

Saxaque Tyrrhenae TEMPLIS *onerata Minervae.*

Ovidius Fast. V, 577.

TEMPLA *feres, et me victore vocaberis Ultor:*

ubi pariter atque hic, in tredecim MSS. erat TELA *feres.* Bene etiam *imagine:* eadem nempe quam *formam* vocant Architecti; *imitationes aedificiorum* Vitruvius, notante Buchnero; quem vide ad supra memoratam Plinii epistolam. *vestigia* ac *lineamenta* Auctor de Caus. corrupt. Eloquentiae. Plinius Nat. Hist. XXVIII, 2. *scipione prius determinata* templi IMAGINE etc. vide totum locum. Quintilianus Instit. IV, 2. *Ubi vero major res erit, et atrocia invidiose, et tristia miserabiliter dicere decebit; non ut consumantur affectus, sed ut tantum velut* primis lineis designentur; *ut plane, qualis futura sit* IMAGO *rei, statim appareat.*

v. 119. *Et* relevare *trabes.*] Ita plurimae editiones. Parmensis tamen et Romana *levare:* quod verum est: idem scil. quod *laevare* vel *laevigare.* mutatum ab aliquo qui quantitati primae syllabae τοῦ *levare* metuebat. Via Domit. v. 50.

Hi caedunt nemus, exuuntque montes;
Hi ferro scopulos trabesque LEVANT:

ubi iterum ob eandem, opinor, rationem, substituerunt CAEDUNT. Thebaid. I, 512.

Pars teretes levare *manu, ac disponere mensas.*

Vers. 120. pro *uvida*, Domitius notat inemendatos Codices habere *invida;* se vero fecisse *uvida.* Recte fecit Domitius, et bene interpretatus est. per *partem uvidam terrae* intelligit *arenam*, ex qua fiebant *tegulae*, protecturae hiemes, et pruinas exclusurae.

v. 122. *Indomitusque silex* CURVA fornace liquescit.] Parodia, seu potius hemistichon Virgilianum, ex Aen. VIII. 446.

Vulnificusque chalybs VASTA fornace liquescit.

Hic igitur reponendum videtur VASTA *fornace:* CURVA enim nequaquam convenit *fornaci.* Sumsit forte Virgilius ex Lucretio VI, 680.

Nunc tamen illa modis quibus irritata repente
Flamma foras VASTIS *Aetnae* fornacibus *efflat*
Expediam.

Lucanus VI, 404.

Fudit et argentum flammis aurumque moneta
Fregit, et IMMENSIS *coxit* fornacibus *aera.*

Versu proxime sequenti, pro *exscindere* DEXTRA *Oppositas rupes*, Crucei et Tho. Stephani Editt. exhibent DEXTRAE *Oppositas:* forte non male: *oppositas dextrae*, ut, *negantia ferro:* ita enim in Parmensi et Aldina invenitur, non *rigentia*, et Statio vindicavit Gronovius Diatr. c. XLV. multis exemplis. *saxa negantia ferro* sunt *non cedentia*, *inexpugnabilia.* Lucanus VIII, 3, de Pompeio:

Cornipedem exhaustum cursu, stimulis*que* negantem
Magnus agens, incerta fugae vestigia turbat:

quem locum adduxit Gronovius: ut et hunc ex Nostro Theb. IV.

dexter Iaccho
Collis, at Ennaeae Cereri negat:

id est *non admittit segetem*, non *ferax est* § *segetis.* Sed nota sunt haec eruditis; et exempla obvia.

v. 128. *dites Capreae, viridesque resultant* Taurubulae.] Domitius notat hoc nomen *Taurubulae* a Cosmographis praetermissum esse: putat tamen a Papinio fictum esse atque ita appellari Viam Herculeam seu aggerem illum quem inter lacum Lucrinum et mare fecit Hercules, ad traducendos boves Geryonis: nempe a ταῦρος et βάλλω *jacio* seu *trajicio:* unde *Taurubulae.* Non potest vera esse haec Domitii fictio: primum enim, dicendus foret hic locus, *Taurobolae* non *Taurubulae:* ταυροβολαὶ, non ταυρυβυλαί. Deinde, ignobilis haec et perexigua terrae lingua (quippe longitudinis *unius* tantum *milliaris*, latitudinis *plaustri* erat) non bene cum *ditibus Capreis* componeretur. mitto epitheton *virides*, isti aggeri minime congruum, prout ex Strabone discere potes, Lib. V. p. 169. Alii pro *Taurubulae* legunt *Teleboae:* quae Joan. Scopae, Fr. Tiliobrogae, et Fred. Lindenbrogii erat conjectura: et hanc in Codicem suum retulerat Vir summus Adr. Turnebus, referente et approbante Morello: et Barthius dicit non dubium esse quin *Telebŏae* sit vera lectio. Rem confectam putant loco Virgilii Aen. VII, 734. ubi *Capreas* vocat *Telebŏum regna:*

quem generasse Telon Sebethide nympha
Fertur, Telebŏum Capreas *cum regna teneret.*

Nemo dubitat quin *Capreae* recte appellari possint *Telebŏum regna;* et ita appellat Sil. Ital. VII, 418. *domos Telebŏum* Noster Eclog. ad Uxor. v. 100.

Telebŏumque domos; *trepidis ubi dulcia nautis*
Lumina noctivagae tollit pharos aemula lunae.

Capreis vero pharon fuisse notum ex Suetonio Tiber. c. 74. Addere etiam potuissent Tacitum Annal. IV, 67. *Graecos ea tenuisse*, Capreasque Teleboïs habitatas *fama tradit.* ubi pariter errantem video Lipsium, his verbis: „*Teleboïs habitatas*] Ideo *The-* „*leboae* pro ipsis *Capreis*, Ausonio: *viridesque re-*

„*sultant Theleboae.*“ Voluit dicere *Statio*, non *Ausonio:* et locum citat quasi nulla esset de lectione dubitatio. Secundum hos igitur dicit Statius, *dites* CAPREAE *et virides* CAPREAE *resultant:* quod primo intuitu absurdum est, nec minus istud, quod *Teleboas* vocat VIRIDES. an si *Capreas* VIRIDES recte dixeris, ideo sequitur *incolas* quoque Caprearum VIRIDES recte dici posse? hoc modo *incolae* Gauri montis vocari possunt NEMOROSI; hoc enim epitheto donatur ipse Gaurus, infra v. 147. nisi probare posses *Teleboas* solere *viridi* aliquo medicamento cutem pingere: tunc enim *virides* recte dicerentur, ut *virides Britanni* apud Ovid. Amor. II, 17. ob hanc rationem. Cum itaque manifesto vitiosum sit τὸ *Teleboae*, nec quidquam mutent editiones, in Contextu retinui *Taurubulae;* de iis prorsum ignarus: censeo tamen cum Scaligero νησίδιον aliquod esse ignobile istius tractus, ut *Nesis* et *Euploea*, quorum nomina vix alibi extant. *Dites* vero *Capreae* propter aedificia Tiberii Caesaris, et cetera ornamenta; ut bene Domitius. licet aliter non male legi posset *mites Capreae*, ex Tacito Ann. IV, 67. de hac insula: *caeli temperies hieme mitis, objectu montis, quo saeva ventorum arcentur.* Versu proxime sequenti pro *Aetna* Parm. et Rom. *Aetnae:* forte *Aetne*, terminatione Graeca, ut *Nemee* infra v. 143. pro quo Rom. *Nemeae*, Parm. *Nemees.* Vide quae dico ad V, 3. 93. Vers. 136. pro *arce* Parm. *arte:* et pro *junctae* Parm. et Rom. *victae:* perperam: si enim *victae* quonam opus *provocare? tecta novercae junctae* sunt *templa Junonis in proximo*, *juxta.*

[v. 135. *vix annus* ANHELAT *Alter*, *et* etc. Parmensis, ut notavi, habet ANHELANS: quod non est de nihilo. immo Statianum hoc esse persuadeor. *Annus* ponitur pro *pars anni.* annus igitur *anhelans* est ea pars anni in qua *anhelamus* seu *aestuamus:* hoc est, *aestas.* vix rediit *aestas* altera, et Hercules templum habuit. Sic *horrens annus* Theb. IV, 1. ea pars anni in qua *horremus*, id est, *hiems.* Ita *vernantia tempora* pro *vere* Virgilius Culice, v. 409.

Et quoscunque novant vernantia tempora *flores:*

ubi aeque bene dixisse poterat *vernans annus.* Vide quae notavi ad Tiburt. Manlii v. 8. *Vix annus anhelans alter*, sc. *aderat;* ut Ovid. Fast. V, 524.

Vixque decem menses; et *puer ortus erat.*

Vide ad Epithal. Stell. v. 144. Ex ADD.]

v. 139. *jam* fortibus *ardens*

Fumat arena sacris.] Justus Lipsius Saturnal. Serm. II, 14. pro *fortibus* legit *sortibus*, assentientibus Bernartio et Cruceo, quia *sorte* utebantur in his certaminibus. Male: praecessit enim, *Jam placidae dant signa tubae:* ergo ludi commissi erant, ut *sortibus* jam non locus fuerit: nec in his ludis omnino usurpari *sortes* putat Gronovius Diatr. c. XXIII. ubi contra Lipsium disputat, et defendit *fortibus sacris:* „elegantissime, inquit, Statius *fortia sacra* dixit certamina haec palaestrica, quae in honorem Herculis „exercebantur: quod nomen dari potest omnibus *virilibus ludis*, ut decursibus equestribus etc. Contra, *mollia sacra* sunt thiasi, epulae, ludi Florales, „pervigilia Veneris. Et sic *crudelia sacra*, quae fiebant Dianae Tauricae, Latiari Jovi, Caelesti Carthaginensi. §In Hercule Vindicis ipsum *fortem* „Deum et *fortissimum* Divum appellat; cujus merito „*sacra fortia.* Haec sacra sunt *palaestrae;* quae „etiam *fortes:* Manilius IV, 721.

Perque coloratas subtilis Graecia gentes
Gymnasium praefert vultu, fortesque palaestras.

„Ita *fortia lamenta* vocat Statius afflictiones corporis in luctu, ut cum plangitur pectus, secantur genae, crines rumpuntur.“ Haec vir doctissimus. nec de phrasi *fortia sacra* dubitandum est, nec *palaestras* recte dici posse *fortes:* tantum restat quaestio, utrum sensui loci conveniat vox *fortibus.* et mihi secus videtur: Statii enim propositum est commendare hos ludos non ex eo quod erant FORTES, sed quia INNOCENTES: patet hoc ex verbis praecedentibus, *Jam* PLACIDAE *dant signa tubae:* non FERALES illae quae in ludis Gladiatoriis sanguini et morti praecinebant, sed PLACIDAE *tubae dant signa.* et mox,

Nil *his* TRISTE *locis. cedat* lacrimabilis *Isthmos*,
Cedat atrox *Nemee.*

ita supra v. 43.

hic tibi festa
Gymnas et INSONTES *juvenum sine caestibus irae:*

omnia vides non *fortitudinem*, sed *pacem*, *quietem*, et *innocentiam* exprimentia. Optime igitur scripsisse potuit,

Jam PLACIDAE *dant signa tubae*, *jam* MITIBUS *ardens*
Fumat arena sacris.

cui oppositum esset TRISTE *sacrum* apud Prudentium contra Symmach. II, 1113. de gladiatoriis muneribus:

Quod genus ut sceleris jam nesciat aurea Roma,
Te precor, *Ausonii Dux augustissime regni;*
Et tam TRISTE sacrum *jubeas*, *ut cetera*, *tolli.*

Hoc modo cogitabam. confirmavit inspecta vetus editio Parmensis, quae habet *jam* FRONTIBUS *ardens.* statim vidi legendum esse,

Jam PLACIDAE *dant signa tubae*, *jam* INSONTIBUS *ardens*
Fumat arena sacris:

ut supra, INSONTES *juvenum sine caestibus irae*, vel *caedibus.* eleganter Achilleid. I, 112.

hic hominum nullos EXPERTA CRUORES
Spicula, *nec truncae bellis genialibus orni*,
Aut consanguineos fracti crateres in hostes,
Sed pharetrae INSONTES, *et inania terga ferarum.*

Minime dubito quin istud FORTIBUS sit ab interpolatore Domitio, qui has Silvas innumeris locis, ubi non intellexit, ad libitum depravavit: unde in insequentes editiones propagatae sunt lectiones non Statii, sed Domitii. Prima syllaba τοῦ *insontibus* absorpta erat a praecedente *m:* dehinc ex *sontibus* fecerunt Librarii *frontibus*, Domitius *fortibus.* Vers. 143. *litat hic felicior infans.* Intelligit nepotem Pollii, filium Ju-

lii Menecratis: eundem quem supra memoravit v. 46. *templis adscriptum*, et sacerdotem Herculis. *felicior* hic puer quam Archemorus, qui in Nemea occisus ludis Nemeaeis originem dedit.

v. 145. *et scopulis* humentibus *haerent.*] Ita editiones pleraeque. antiquiores tamen Rom. et Venet. MS. Flor. et Parm. habent *viventibus:* unde Gronovius Diatr. c. XXIII. fecit *uventibus*, id est βρεχομένοις. Recte. significatio utriusque verbi eadem fere: licet aliquam differentiam statuat Salmasius Epist. LXXXV. Vide Cl. Drakenborch. ad Sil. Italicum IX, 30. et alios ejusdem poetae locos. Vers. 149. *Silvaque quae* fixam *pelago Nesida coronat.* Non placet vox *fixam:* et Latinitatem desidero. nisi dicas *fixam* pelago esse *affixam:* quo facto, Sensum desidero. insula enim non *affigitur* PELAGO, sed SOLO. Conjicio, *Silvaque quae* cinctam *pelago Nesida coronat.* Haurio hanc conjecturam ex Surrentin. Pollii v. 78. ubi hic locus dicitur *pelago* CIRCUMFLUA *Nesis:* id est CINCTA *pelago;* ut innuatur *insulam* esse τὴν *Nesida.* Scriptum erat *cictam;* unde *fictam, fixam.* [Ovidius Heroid. XX, 221.

Insula, Coryciis quondam celeberrima Nymphis,
CINGITUR *Aegeo, nomine Cea,* mari.

Met. X, 530.

non alio repetit Paphon aequore CINCTAM.

et ita alibi passim. Hunc vero locum videtur Statius hausisse ex Metam. V, 388.

SILVA CORONAT *aquas,* CINGENS *latus omne.*

Hujus *Nesidos* mentionem facit Seneca Epist. LIII. Ut vero *coronare* pro *cingere* Latinis, sic περιστέφειν Graecis. vide Callimach. Hymn. in Del. v. 93. Ex ADD.] *Coronat* est *claudit, cingit*, ut apud Virgilium Aen. IX, 380. *omnemque aditum custode coronant.*

v. 149. NUMEN*que Euploea carinis.*] Supra in Surrentin. Pollii v. 79.

Inde vagis OMEN *felix* Euploea carinis.

Ex quo loco corrigendus hic,

OMEN*que Euploea carinis:*

non enim NUMEN erat carinis *Euploea* (qui potuit?) sed OMEN, utpote *prosperam navigationem* denotans. Homerus Iliad. Θ.

Εἰ δέ κεν ΕΥΠΛΟΙΗΝ δώῃ κλυτὸς Ἐννοσίγαιος.

ʛUltima litera vocis *Limon* adhaesit insequenti *omen; Limo nomen:* unde fecerunt *numen:* et ita inveni in Parm. *Et placidum Limo numenque:* Romana *Limen.* Mos hic sive superstitio Veterum ex rebus fortuitis *omina* capiendi, satis notus. Suetonius Aug. c. 94. *Apud Mundam Divus Julius castris locum capiens, cum silvam caederet, arborem* PALMAE *repertam conservari ut* OMEN victoriae *jussit.* Seneca Agamemn. 938.

Et ista donum PALMA *Pisaei Jovis*
Velamen eadem praestet atque OMEN *tibi.*

Tale omen Augusto ante pugnam Actiacam erat asellus cum asinario: EUTYCHUS *homini, bestiae* NICON *erat nomen;* verba sunt Suetonii Aug. c. 96.

v. 150. *Phrygioque e vertice Graias*

Addiscis, *Misene, tubas.*] Immo ad Trojam satis *didicerat* Graias tubas Misenus. non itaque opus erat ut hic *addisceret*, sed ut *agnosceret:*

Agnoscis, *Misene, tubas.*

Thebaid. XI, 220.

Vidimus urgentem nubes, laetique benignum
Fulmen, et auditos proavis agnovimus ignes.

Silius XII, 659.

Audivere lacus Erebi, mersusque profundis
Agnovit *tenebris caelestia* bella *Typhoeus.*

Exempla ubique. Et in hac conjectura acquievi ante inspectam editionem Parmensem: ea vero exhibet

ADSCISES, *Misene, tubas.*

Atque hinc de praestantia istius editionis conjecturam facere licet: haec enim lectio, quamquam depravata, ad veram nullo negotio ducit,

Phrygioque e vertice Graias
ADSCISCIS, *Misene, tubas:*

qua nihil elegantius. *Adsciscere* dicimur quicquid *nativum* et de proprio non habemus. ita cum in PHRYGIO monte GRAIAE tubae naturaliter esse non possint, Misenus dicitur illas *adsciscere*, id est *adoptare*, et *admittere.* in quo etiam haec oppositio et acumen est, quod dicit *Graias* tubas *Phrygio* Miseno gratas esse; cum inter istas gentes, Graios et Phrygios, maximae alias essent inimicitiae. *Graias* vero *tubas* dicit, quia omnis juventus et turba quae ad hos ludos confluebat ex oppidis proximis, *Graecae* fere erat originis; cum ista pars Campaniae Graecis coloniis maxime esset refercta. Idem sensus et eadem oppositio Epiced. Patr. v. 126.

Te de gente suum Latiis ADSCITA *colonis*
Graia *refert Selle.*

Ovidius Metam. XV, 622.

Pandite nunc, Musae, praesentia numina vatum,
Unde Coroniden circumflua Thybridis alveo
Insula Romuleae sacris ADSCIVERIT *urbis:*

uti recte emendavit Heinsius pro *adjecerit* vel *accesserit.* Vide eum de hac voce plena manu ibi agentem. Vers. 152. pro *gentile* Parm. *genitale.* Vers. 156. pro *Findere* nonnullae editt. *Fingere:* Rom. *Fidere:* perperam. Epiced. Patr. v. 53.

Illic Oebalio non FINDERET aëra disco
Graiorum vis ulla virum:

Parmensis *Findere.*

v. 157. *Seu tibi dulce manu* LIBYCAS nudare *palaestras,*

Indulge sacris.] Certissima emendatio Gronovii pro *nudare* legentis *nodare*, Diatr. c. XXIV. et ita postea invenit in prima Venet. et Membranis Salisburgensibus. *Nodare* et *nodus* propria luctae verba. Lucanus IV, 631. de Antaeo:

Intumuere tori, totosque induruit artus,
Herculeosque novo laxavit robore nodos.

Noster Achilleid. II, 439.

Nam procul Oebalios in nubila condere discos,
Et liquidam nodare palen, *et spargere caestus,*
Ludus erat requiesque mihi:

ita recte emendavit idem Gronovius, cum et ibi male esset *nudare*. Vide eum in dicto Diatribes loco. Fallitur vero Vir magnus in eo quod putat emendationem suam confirmari a voce *Libycas*, quia scilicet Hercules Antaeum *Libyn* elisit *nodis* et *manu*. non defensoribus istis eget praeclara emendatio: et si isto tantum fundamento niteretur, falsa esset; omnino enim prava est vox *Libycas*. quomodo enim possunt LIBYCAE *palaestrae* nodari ad SURRENTUM in *Italia?* hoc primo intuitu absurdum. Quod si dicat *Libycas palaestras* denotare non palaestras QUAS exercebat, sed QUALES exercebat Hercules cum Antaeo in *Libya;* (ut apud Sil. Italicum *Vesuvius* mons dicitur contorquere AETNAEOS *ignes*, id est, tales *quales* Aetna contorquere solet; et multa §ejusmodi exempla adferri possent:) respondeo, hoc pacto Statium sibi ipsi contradicere et destruere propositum suum: quippe hae *Libycae* palaestrae *saevae* erant et *sanguinolentae*, utpote in quibus occisus erat Antaeus: hic vero invitatus est Hercules ad INSONTES *juvenum*, *et* SINE CAEDIBUS *iras*, et *insontia sacra*, de quibus supra, ad v. 139. Nullo igitur apto sensu stare potest vox LIBYCAS. plane legendum,

Seu tibi dulce manu LIQUIDAS *nodare palaestras:*

ut loco Achilleid. supra citato,

Et LIQUIDAM nodare palen,

quod est *liquidas nodare palaestras*. Lucanus IX, 661.

Arcados auctoris citharae LIQUIDAEQUE palaestrae.

Claudianus de Mal. Theod. Cons. v. 287.

Calliope LIQUIDAS Alciden *posce* palaestras.

UNCTAS *luctas* vocat Sidonius Apollinaris Carm. IX, 184. UNCTAM *palen* Noster Theb. VI, 832. et PINGUES *palaestras*. PUTRIS *palaestra* Martialis Epigr. VII, 67. et LUBRICUS *palaestrita* III, 58. ita Graeci *ΤΙΓΡΑΣ* παλαίστρας, et *ΛΙΠΑΡΑΣ:* propter *oleum* scilicet: unde NITIDUS *magister* vocatur Pollux, Thebaide: et NITIDIS *palaestris* Martialis Epigr. IV, 8. Acumen vero et Oxymoron affectat Noster in vocibus *liquidas* et *nodare: liquida* enim non possunt *nodari*. Pro *Indulge sacris* Tiliobroga in Observationibus ita: „*Indulge* IN *sacris*] al. deest „IN. sed fors sit an legendum IIS *sacris*." Sane nullam adhuc vidi editionem quae τὸ IN retineret: Romana tamen plane, *indulge* IIS *sacris*, prout conjecerat Tiliobroga, et sensus postulat. ita Thebaid. III, 719. HUIC *annue* sacro.

v. 160. *Nam capit, et tantum non* dedignatur *honorem.*] Ita editiones. Politianus tamen Epist. VI, 1. monuit se restituisse verbum *degeneravit* in suum locum, in quem subierat *dedignatur:* proculdubio ex MS°, inquit Gronovius, Diatr. c. XXVI. haec enim talia sunt ut ab ingenio nudo proficisci non possint. Et quidem *degenerare* cum quarto casu probum est: Ovidius Pontic. III, 1.

Magna tibi imposita est nostris persona libellis;
Conjugis exemplum diceris esse bonae;
Hanc *cave* degeneres.

Et Metam. VII, 542.

Acer equus quondam, magnaeque in pulvere famae
Degenerat palmas:

ita libri meliores, testante Heinsio, non *Degener ad palmas:* licet hoc quoque probum; *ut degener ad pericula* Tacito Annal. I. Noster Theb. IV, 149. de Tirynthe urbe:

non fortibus illa
Infecunda viris, famamve *immanis alumni*
Degenerat; *sed lapsa situ fortuna:*

ita legendum; vulgo *famaque*. Sed alia ratio hujus et istorum locorum: quippe ridiculum esset dicere Pollam non *degenerare honorem* quem illi optat poeta; et consequenter illa nondum accepit. Praeterea, vox *capit* non praeteritum, sed praesens tempus secum connecti requirit; CAPIT *et non* DEGENERAT. Verissima restitutio Gronovii, qui putat τὸ *degeneravit* positum esse pro *degenerabit;* (frequenti vice literarum V et B) hoc vero pro *degener ambit*, litera M non adscripta, sed nota ejus super A posita:

Nam capit, et tantum non degener ambit *honorem.*

Nihil verius: et MS. Flor. habet *degenerabit;* et ita in Parmensi ego inveni. Boëthius Consol. Philos. III. Metr. 8.

Quid dignum stolidis mentibus imprecer?
Opes, honores ambiant.

Recte etiam *non degener:* Ausonius Mosell. v. 355.

Sura tuas properat non degener *ire sub undas.*

Tacitus Annal. IV, 61. *Fine anni excessere insignes viri*, *Asinius Agrippa claris majoribus quam vetustis*, *vitaque* non degener; *et Q. Haterius familia senatoria.* Noster Theb. IX, 619. de Parthenopaeo:

nec degener *ille*
Sanguinis; inque meos reptavit protenus arcus,
Telaque per lacrimas et prima voce poposcit:

ita legendum; vulgo sine sensu, *Tela puer lacrimis*. Heinsius ad Ovid. Pontic. III. 1. assentitur Gronovio de τῷ *degener ambit:* et locum Thebaidos IV, 149. mecum emendat; nisi quod pro *famamve* citat *famamque:* verius alterum. De significatione verbi *capere* supra egi, Epithal. Stellae §v. 107. Quod vero optat Statius ut Hercules POMA ingerat in *gremium* Pollae, pudice innuit Pollam desiderio liberorum teneri: *poma* enim Veteribus credebantur conceptum adjuvare, et erat lascivum aliquod in istius vocis notione: unde istud Propertii, I, 3.

Et modo furtivis POMA dabam *manibus:*

cum Cynthiam inviseret dormientem: et Virgilius Eclog. III. 64.

MALO *me Galatea petit*, LASCIVA *puella.*

Et Eclog. II, 51.

Ipse ego cana legam tenera lanugine MALA:

ad quae Servius: *verecunde rem inhonestam supprimit*, *quam Theocritus aperte commemorat.* vide praecedentia. Vetus Epigramma a Scaligero editum:

Qualibus Hippomenes rapuit Schoeneïda POMIS,
Qualibus Hesperidum *nobilis hortus erat.*

Hujusmodi igitur poma, inquit Statius, inger in gre-

mium Pollae: *Nam* CAPIT; capax est propter aetatem, non vetula nimis, (unde in Surrentin. v. 10. *nitidae* JUVENILIS *gratia* Pollae) et CUPIT: *tantum ambit honorem:* et MERETUR; *non degener* ambit. Hanc *Pollam* eandem fuisse quae *Polla Argentaria*, Lucani uxor, jam fere persuadeor; et erroris imputatione liberandum esse Sidonium Apollinarem, qui *duobus* poetis jugatam eam facit; scil. *Lucano* et huic *Pollio*, non *Statio*. vide quae notavi ad Praefat. lib. II.

v. 163. *Haec ego nascentes* LAETUS *bacchatus ad aras.*] Quem non offendit sibilus tot syllabarum in *s* exeuntium, necesse est duras aures habeat. Hoc modo emollias versum:

Haec ego nascentes LAETUM *bacchatus ad aras:*

Jam nihil est de quo queraris. *laetum bacchatus*, ut Theb. III, 618.

LAETUM fremit, *assensuque furentem*
Implet Achaea manus:

Achilleid. I, 323.

Mulcetur, LAETUM*que* rubet, *visusque superbos*
Obliquat.

Virgilius Culice v. 71.

Atque illum calamo LAETUM recinente *palustri* etc.

Sic *turbidum laetari* Horat. Carm. II, 19. *inexpletum lacrimans.* Virgil. Aen. VIII, 559. *querulum spirare* et *acerbum tussire* Martial. Epigr. II, 26. Auctor Aetnae v. 25.

Qui tanto motus operi, quae causa perennes
Explicet immensum *flammas, quae ructet ab imo*
Ingenti sonitu moles etc.

ita legendum puto; vulgo, *in densum flammas, eructet.* sic *longum tenebo* Theb. II, 429. et innumera ejusdem formae. Quae sequuntur, *nunc ipsum in limine cerno* etc. hoc modo citat N. Heinsius ad Sil. Ital. VIII, 266.

nunc ipso *in limine cerno*
Solventem curas, *et talia dicta* serentem.

memoriae, opinor, culpa. Mox, v. 171. Idem vir eximius Not. ad Eleg. in Mort. Drusi v. 444. dubitat annon legi debeat *fila renebo* pro *tenebo.* Non opus est. *tenebo* est *inhibebo*, ut Soter. Gallic. v. 60. teneamus *adorti Tendentes jam fila* colos: *teneamus colos*, ut hic, *tenebo fila.* vide quae ibi notavi. Sequitur, *Extendamque colos.* Parm. et Rom. *colus:* et ita Venet. an. 1502. et Rothomagi an. 1613. Parum interest: haec enim vox tam quartae quam secundae declinationis est: vide Priscianum lib. V. p. 654. Noster Theb. IX, 838. de Parthenopaeo:

premit hinc Mavortia cuspis,
Hinc plenae *tibi, parve,* COLUS.

Et X, 649.

Et turbare COLUS, *et tympana rumpere dextra.*

Sic *laurus* pro *lauros* ex MSS. Claudiano restituit Heinsius, VI. Cons. Honor. v. 38. Sequitur, *duram scio vincere Mortem:* cum *Morte* enim luctatus est Hercules et ei eripuit Alcestidem Admeti uxorem: quod ad Medicinae peritiam refert Plutarchus. Noster Herc. Epitrapez. v. 104.

Hic penetrata tibi spoliataque limina Mortis
Concinet:

de Hercule loquitur. Sic Abascantius V, I. dicitur *ingens certamen cum Morte gerere.*

v. 182. *priscum*QUE *habitabitur Argos.*] Lege, *priscum*VE; et versu proxime seq. *solis*VE, non QUE. ita supra v. 30. eadem depravatio:

Nec *formidatus Nemees ager, antra*VE *poscunt*
Thracia, nec *Pharii polluta altaria regis:*

ubi vulgo *antra*QUE. Pro *solisve* CUBILIA *Gades*, Parmensis habet CUNABULA: perperam: et contra legem Pediam. Horatius Carm. IV, 15.

famaque et imperi
Porrecta majestas ad ortum
Solis *ab Hesperio* CUBILI.

Val. Flaccus III, 37.

Ipse diem longe, solisque CUBILIA *Tiphys*
Consulit.

Sil. Italicus III, 411.

Extremamque petit, Phoebea CUBILIA, *Tethyn.*

v. 185. *Populeaque movens albentia tempora silva.*] *Populea silva* idem quod *populus*, quae *Alcidae gratissima*, ut ait Virgilius: et ideo ex hac arbore *coronam* gestabat. Vide Bronkhuis. ad Tibull. I, 4. Seneca Herc. Oet. v. 1640.

contexit pyram
Populea silva *frondis Herculeae nemus.*

ubi pro *contexit pyram* optimus codex Florent. habet *se complet rogo:* unde Gronovius dubitanter, *se confert rogo.* Sed quare *nemus*, cum *silvam* jam dixerat; et quid est NEMUS FRONDIS? lege certissima emendatione,

se confert rogo
Populea silva, *frontis Herculeae decus:*

hoc est Statii *populeâ albentia tempora silvâ. Confert* proprium in *re Funebri* verbum, ut pluribus dicemus ad Lacrim. Etrusc. v. 131. *Honor* et *decus frontis* vocatur *corona* seu *sertum.* Glaucia Melioris v. 26.

Et nunc heu! vittis et frontis honore *soluto.*

Thebaid X, 254.

Ponit adoratas Phoebea insignia frondes,
Longaevique ducis gremio commendat honorem
Frontis:

id est *coronam* lauream. Appositissime Epiced. in Puer. v. 28.

sed nec solitae mihi vertice laurus
Nec fronti *vittatus* honos. *en* taxea *marcet*
Silva *comis.*

taxea silva pro *taxus.* Tres vero ultimi versus hujus Eclogae Editioni Romanae desunt; Typothetarum, puto, incuria: nam in commentario eos agnoscit Domitius.

ECLOG. II.

PROPEMPTICON METIO CELERI.] Ita invenit in Codicibus Rhod. et Salisb. Gronovius, non METII CELERIS. Et ita Editio Parmensis; nisi quod pro CELERI habet CELERE. Pro METIO non opus est ut legamus METTIO; cum istud in Inscriptionibus antiquis frequenter occurrat, et apud Donatum Vit. Terentii. Vide Gruterum passim in magno opere.

v. 6. *juvenis* DUBIO *committitur* ALTO *Metius.*] Hanc lectionem tuetur Gronovius Observ. II, 11. contra eos qui *alveo* vel *alno* legunt. Percurramus sex vel septem versus, ut melius judicium feramus. „Di qui gaudetis MARIS pericula mul„cere, sternite MARE; et MARE non obstrepat pre„canti. Grande depositum damus tuo MARI, O Nep„tune: quippe Metius committitur dubio MARI, et „partem majorem animae meae super MARE transferre „parat.“ Dudum, opinor, taedet ingratae repetitionis: levemus igitur aliqua parte, scribendo,

DUBIAE *committitur* ALNO:

quamquam ne sic quidem omnem ταυτολογίας reprehensionem vitabit. Ludunt quidem et interdum plurimum sibi permittunt in his repetitionibus poetae: eundem vero sensum in sex versibus continuis ingerere, omnem omnium morem et licentiam superat. Ita vero nostrum scripsisse, non ALTO, clarius patebit si conferas hunc locum cum isto unde hacc desumpsit: is est Horat. Carm. I, 3. in Propemptico Virgilii: v. 5.

NAVIS, quae tibi creditum
Debes Virgilium, *finibus Atticis*
Reddas incolumem, *precor,*
Et serves animae dimidium meae!

idem est ac si dixisset, ALNE *cui* COMMITTITUR *Virgilius* etc. reliqua confer, si vacat: per totam enim hanc Eclogam Horatii Oden ante oculos habuit Noster. Recte vero *dubiae alno.* Juvenalis Sat. XII, 31.

Alternum puppis latus evertentibus undis
ARBORIS INCERTAE,

id est, *dubiae alni.* Statius Theb. V, 370.

INCERTAE *nec jam prior impetus* ALNO.

Silv. IV, 3.

Vix passus DUBIAS *prius* CARINAS.

Theb. IV, 224.

Quas Pylos et DUBIIS *Malea vitata* CARINIS.

Claudianus Praef. Lib. I. de Rapt. Pros.

Qui DUBIIS *ausus committere flatibus* ALNUM:

id est *dubiam* alnum committere flatibus, translato epitheto, de quo alibi. Ovidius Art. Am. II, 514.

Nec semper DUBIAS *adjuvat aura* RATES.

puppem timendam vocat Noster Eclog. IV. hujus libri.

v. 9. *antennae gemino* consistite *cornu.*] Ita editiones: Romana tamen *consite:* Parmensis *considite.* recte. Horatius Serm. I, 8.

Ast importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, *vetatque novis* considere *in hortis.*

Ovidius Met. II, 632.

Inter aves albas vetuit considere *corvum:*

ubi eadem scripturae diversitas in Codicibus. Curtius III, 1. de Marsya amne: *quippe traditum est*, *Nymphas amore amnis retentas in illa* rupe considere. Auctor Panegyr. ad Messalam v. 151.

Nam circumfuso considit *in aëre tellus:*

ut bene emendat Heinsius pro *consistit.* ita *insidere ramis* apud Lucan. III, 407. ubi vulgo *insistere.* vide Burman. ad Quintilian. Decl. XIII, 4. *Subsidere* vocat Idem V, 226. de Appio. Versu sequenti pro *vobis pontusque polusque Luceat*, Tiliobroga notat in Veteri Codice esse *fiat pontusque serenus Luceat.* ego in Parm. et Rom. inveni *pontusque polusque serenus Luceat:* quod isto altero melius est; non tamen Statii: quippe nec ille, nec quisquam alius, opinor, *pontum* SERENUM dixerit. Optima est vulgata: unde vero eam habuimus, nescio. [*vobis pontusque polusque Luceat.* Ita Venet. recte. Vide Notas, ubi deleas rogo haec decem verba: quippe nec ille, nec quisquam alius, opinor, *pontum* SERENUM dixerit. Falsus fui: Virgilius enim Aeneid. V. ad fin. habet *pelago sereno.* adeo labilis res es, Memoria. EX ADD.]

v. 15. *Dicere* QUAE *magni fas sit mihi sidera ponti.*] *Vos quoque*, *Nereides*, QUAE *mihi fas sit dicere ponti sidera:* immo QUAS; ita enim postulat Grammatica: ut et mox v. 19. *ratis* QUA *scandere gaudet Celer:* immo QUAM. Horatius Carm. II, 16.

Scandit *aeratas vitiosa* NAVES
Cura.

Catullus Carm. CII, *Pimplaeum* scandere MONTEM. Virgilius Aen. II, 237.

Scandit *fatalis machina* muros.

Seneca Hippol. v. 7.

Scandite colles
Semper canos nive Riphaea:

scandere puppem Idem Herc. Fur. v. 775. Infra, v. 26. pro *Et partite vices*, Parm. et Rom. *Partiteque vices*, id est, *Partitaeque.* recte: et ita edidi.

v. 30. *Sint quibus exploret rupes gravis arte molochus.*] Non operae pretium est exscribere quae interpretes in difficillimum hunc locum commenti sunt: minimo negotio vagae eorum Conjecturae redargui possunt, sed nihil interim de meo afferre valeo. Audiamus tamen quid de eo Summus Gronovius Diatr. c. XXVI. „Scripsit Statius, inquit ille, *sint quibus* „*exploret lino gravis alta molybdis.* dictio *rupes* „semper suspecta fuit; nec enim *rupes* explorantur, „sed fundus maris et ipsius altitudo. pro ea in Flo„rentino legitur *primo:* sed hanc mutari malim in „*lino*, quo sc. molybdis in mare demittitur. *Arte* „pro *alta* deinde *arte* correctum est. Vocarunt olim „instrumentum mari explorando μολυβδίδα, quia „plumbum habebat assutum in extremo.“ Haec Ille ex Salmasii Epist. 88. primo quidem intuitu speciosa, et ceterorum somniis longe saniora; quae tamen et ipsa examen ferre non valent. elige enim quam vis verborum constructionem; sive hanc, *sint quibus*

molybdis, gravis lino, exploret alta, mendosa est: quippe molybdis non est *gravis lino,* sed contra *linum grave molybdide:* sive alteram, *sint quibus molybdis gravis exploret alta lino,* aeque mendosa est: quippe vox *lino* superflua est. praeterea, molybdis non explorat alta LINO; *ipsa* enim est quae hoc fungitur, non *linum.* Vides quam facile sit redarguere commenta quibus non subest Veritas: quis eam in profundo latitantem ex omni parte sartam tectam eruet? [Licet verum sit quod disputo contra Gronovium, non tamen Argumentationem recte institui. Sic igitur refinge: elige enim quam vis verborum constructionem, vox LINO abundat. EX ADD.] Salmasius Epist. 88. legit

Sint quibus exploret plumbo *gravis* alta *molybdis:*

speciosum quidem et hoc, sed forte nihilo verius: quippe non opus est dicere molybdis *plumbo* gravis; hoc enim continetur sub notione vocis *molybdis*, quae per se significat *linum* seu funem *plumbo gravem.* Idem in Plinian. Exercit. p. 712. hunc versum ita citat,

§ *Sint quibus exploret* rupes gravitate *molybdus.*

In Parmensi ita concipitur:

Sint quibus exploret prios *gravis arte* molucros:

in Romana *exploret rupes molorchus.* Domitii video manum interpolatricem in vocibus *rupes* et *molorchus;* qui, inquit ille, „est instrumentum nauticum „ad latentia saxa indaganda. quod miror et a nostris „et a Graecis, Julioque Polluce in primis, praetermissum fuisse.“ Nil mirum praetermissum fuisse, cum nec analogiâ, nec Veterum aliorum testimoniis appareat hoc verbum usquam extitisse, nisi in Domitii commentariis. Pro eo minime dubium scribi oportere *molubdis* seu *molybdis.* μολυβδὶς, plumbeum instrumentum ad hunc usum: quod et βολὶς et καταπειρατὴρ seu καταπειρατηρία vocabatur. De ceteris tacendum puto, donec ex codice aliquo aut felici conjectura liquidius aliquid effulgeat. Vers. 32. pro *vellant* multae Editt. *velent,* sine sensu. *vellant unca retinacula* est *avellant, extrahant ancoram* ex mari: vide Lucan. II, 694. et ita Parmensis. Sequitur, *pelagusque inclinet ad ortus.* Parm. *adortus* una voce: male. *inclinare pelagus ad ortus* est *fluxum maris impellere versus Orientem,* quo navigaturus est Celer. Sumsit hoc, ut multa alia in hac Ecloga, ex Ovidio Amor. II, 11. v. 39.

Tum mare in *haec magnus* proclinet litora *Nereus;*
Tunc venti spirent; tunc agat aestus aquas:

ita legendum puto; non *Huc venti,* et *huc agat.* Idem Metam. XI, 207.

Non impune feres, rector maris inquit: et omnes
Inclinavit *aquas* ad *avarae* moenia *Trojae.*

Sequitur, v. 35.

Huic multo Proteus, gemino hinc et *corpore Triton*
Praenatet.

Ita Editiones. Parmensis, *Hic multo,* et *geminoque hic corpore.* lege,

Huic multo Proteus, geminoque huic *corpore Triton:*

quod multo suavius est altero. et ita edidit Gronovius.

v. 43. *omnisque per aequora* MUNDI
Spiritus.] Recte Heinsius ad Val. Flaccum I, 501. pro *mundi* legit *ponti.* Lucretius I, 8.

tibi rident aequora PONTI.

Ovidius Met. II, 872.

Inde abit ulterius mediique per aequora PONTI
Fert praedam.

Avienus Orb. Descript. v. 78.

Primus in orbe sinus vasti MARIS aequora *cingit.*

Idem 964.

Rhoebas cyanei qui dissicit aequora PONTI.

freta ponti, et *marmora ponti* passim apud eundem occurrunt. *aequora maris* Horat. Carm. IV, 5. et ita legendum notissimo illo Lucretii versu, initio lib. II.

Suave MARIS *magni turbantibus* aequora *ventis*
E terra magnum alterius spectare laborem:

vulgo *mari magno;* quod redundat: satis enim fuerat dixisse, *suave est, ventis turbantibus* AEQUORA, *e terra spectare* etc. Mutatum ab aliquo qui nescivit *aequora maris* recte dici posse. Sequitur,

AC *hiemes nimbosaque nubila parent:*

intolerandus hic cultis auribus hiatus. fidenter edidi, contra omnes quas vidi editiones, ATQUE *hiemes.* raro invenies AC, quando subsequens vox a vocali incipiat. Noster Epithal. Stell. v. 248.

eat enthea vittis
ATQUE ederis *redimita cohors:*

non AC *ederis.* Theb. X, 787.

Concinitur vulgo Cadmum ATQUE Amphiona *supra*
Conditor:

non AC *Amphiona.* Lyrico ad Maximum, v. 2.

Fortis heroos Erato labores
Differ, ATQUE ingens *opus in minores*
Contrahe gyros:

ubi si vulgo lectum fuisset AC *ingens,* sine ulla haesitatione in contextum admisissem ATQUE. Silius Italicus VIII, 362.

Quos celso devexa jugo Junonia sedes
Lanuvium, ATQUE altrix *casti Collatia Bruti:*

ita ex scriptis dedit N. Heinsius pro AC *altrix.* Mox v. 46. SOLI Zephyro *sit copia caeli:* ex Ovid. Amor. II, 11.

Ipsa roges Zephyri *veniant in lintea* SOLI:

ita Puteaneus et quatuor alii Codices, non PLENI: quod licet probum sit, Statium tamen legisse SOLI vel ex hac imitatione patet.

§ v. 51. ecce *meum timido.*] Pro *ecce* MS. Senens. Rom. et Venet. Codex habent *inde.* perquam elegans usus particulae, inquit Gronovius, pro *nunc vero, ab hoc momento, enimvero jam.* ita IV, 4. v. 26.

Certum est: inde *sonus geminas mihi circuit aures.* Vide Theb. I, 303. Virgil. Aen. III, 663. Val. Flacc. V, 225. et ita Edit. Romana: Parmensis *unde.* Quod vero Idem versu sequenti pro MOVET legit MONET, quoniam *monere* et *monitus* propria sunt verba de auguriis, oraculis, prodigiis, *ominibus*, somniis; parum accurate argumentatur: tam enim *movemur* ominibus quam *monemur:* et hoc loco nullum opus est *monitu. movet* idem est quod *turbat*, *terret*, *anxium reddit.* Lege modo haec ex Thebaid. II, 263.

cunctos tamen OMINA *rerum*
Dira MOVENT, *variisque* metum *sermonibus* augent:

Sil. Italicus IX, 258.

tum triste MOVEBAT
AUGURIUM, *et similes defuncto in corpore vultus.*

Virgilius IX, 471.

simul ora virum praefixa movebant,
Nota nimis miseris, atroque fluentia tabo.

Ovidius Met. I.

humanas motura *tonitrua mentes.*

Heroid. IX, 39.

Me pecudum fibrae, simulacraque inania somni,
OMINA*que arcana nocte petita* MOVENT.

passim apud Senecam haec vox occurrit hoc sensu. Si haec in mentem venissent, nihil movisset acerrimi judicii Vir. Mox, v. 56. LONGO *clamore* non placet, propter sequens *Nec* LONGUM *cara:* lege, MAGNO *clamore.* Sil. Italicus XVII, 26.

Tum puppe e media MAGNO clamore *sacerdos* etc.

tametsi occurrat LONGO *clamore* Theb. V, 552. et alibi passim. Eodem Versu: *Saevus ubi e puppi* etc. Conjeceram, *Saevus et e puppi*, sensu ita postulante: Rom. et Parm. *Serius e puppi.* Vers. 58. pro *licet* Parm. *valet:* quod non intelligo.

v. 61. *Quis rude, et* abscissum *miseris animantibus aequor*
Fecit iter?] Ita omnes quas vidi Editiones. Heinsius vero ad Val. Flacc. I, 827. citat *abscisum*, absque ulla diversitatis nota, et quasi in omnibus libris ita legeretur. De differentia verborum *abscindere* et *abscidere*, (quorum alterum, *abscindere*, praeteritum facit *abscĭdi*, mediâ brevi, et participium *abscissus;* alterum, *abscidere*, a praepositione *abs* et *caedo*, in praeterito *abscīdi*, mediâ longâ, participio *abscisus)* et quam frequenter commutentur, vide Cl. Drakenborchium ad Sil. Italicum XV. 473. Hoc tamen loco nihil mutandum esse, praeter consensum editionum, docet Horatius Carm. I, 3.

Nequicquam Deus abscidit
Prudens oceano dissociabiles
Terras, si tamen impiae
Non tangenda rates transiliunt vada:

cui loco palam alludit Noster. Claudianus de Rapt. Pros. I, 142.

rupit confinia Nereus
Victor, et abscissos *interluit aequore montes:*

ubi nihil variant Codices. Plinius Nat. Hist. IV, 1. *Dein sinus ac Leucadia: ipsa peninsula, quondam Neritis appellata, opere accolarum* abscissa *a continenti.* Virgilius Aen. III, 417.

venit medio vi pontus, et undis
Hesperium Siculo latus abscidit.

Indignandum sane hanc vocem *abscissus* ubique fere a viris doctis repudiatam esse, ut locum faciat τῷ *abscisus;* etiam sine causa, et ubi praestaret *abscissus;* ut facile possem monstrare: praesertim in locis ubi requiritur *divisio;* quam *scindo* et composita ejus melius certe exprimunt quam *caedo* et ejus composita: *scindere* enim pro *dividere* tralatitium est, et primitivae significationis: *caedere* non nisi in compositis, et per consequens. Sed pergo. Gronovius Diatr. c. XXVII. miratur Eruditionem Statii in voce *animantibus;* et culpat Doctos quod non viderint hanc vocem usurpari hoc loco pro *terrestribus* tantum *animalibus*, utpote quae *anima* seu *respiratione* utantur quae *piscibus* seu ἐνύδροις ζώοις non competere noverat, inquit, ex Aristotele poeta doctissimus. Acuta sane haec observatio: et multum in Statio intelligendo profecerit qui talia antitheta notare poterit. sed nimis acuta hoc loco videtur. quod enim fundamenti loco ex Aristotele sumit, pisces non *spirare*, hoc illi negabit Plinius Nat. Hist. IX, 7. et quod dicit *terrestria* tantum *animalia* hac voce designari, interdum ve*g*rum est, interdum non: quod videbis ex loco Ciceronis de Amicit. c. XXI. *Quod si hoc apparet in bestiis, volucribus*, NANTIBUS, agrestibus, cicuribus, *feris, primum ut se diligant ipsae, (id enim pariter cum omni* ANIMANTE *nascitur) deinde ut requirant atque appetant ad quas se applicent ejusdem generis* ANIMANTES; *quanto id magis in homine sit naturâ* etc. Vides *nantes* seu pisces inter *animantes* plane numerari. Nimirum per ista *miseris animantibus* Statius intelligit non omnia *terrestria animalia*, sed *homines* simpliciter, non ullo pulmonum aut *respirationis* respectu, sed quod *anima* id est *vita* utuntur. patet hoc ex epitheto *miseris*, quod cum τῷ *animantibus* conjunctum significationem ad *homines* restringit: *misera* enim *animantia* κατ᾽ ἐξοχὴν *homines* poëtis passim dicuntur. Noster Theb. III, 551.

unde iste per orbem
Primus venturi miseris animantibus *aeger*
Crevit amor?

ad quae Vetus Scholiastes: MISERIS ANIMANTIBUS] Hominibus, *qui fere miserrimi inter animalia super terram.* Infinita tum Nostri tum aliorum loca adduci possunt, ubi vox *animantibus* per se significat *hominibus;* non ut opponantur *Aquatilibus*, sed quia *animas habent*, ut bene Lutatius scholiastes, quem vide ad Theb. XI. 465.

Quid me, ait, ut saevis animantum, *ac saepe* Deorum
Obstaturum animis, princeps Natura creabas?

ubi plane opponit ANIMANTUM id est *hominum*, et DEORUM. Nihil igitur ex intima philosophia et de *Respiratione* in hoc loco quaeras: sed simpliciter sume *miseris animantibus* pro *hominibus.* Sic in eo quod sequitur, *pelagoque immisit* HIANTES: „Eadem ratio„ne, inquit Gronovius, *hiantes* est *respirantes:* An-

„tecedens positum pro Consequenti. est enim *hiare* „proprie recludere os ad respirandum.“ iterum nimio acumine peccat Vir eruditissimus: quippe *hiare* non magis proprie est recludere os ad *respirandum* quam ad *edendum* vel *sorbendum* aliquid. in *respirando* quidem interdum *hiamus* seu os recludimus: et ita in *edendo* vel *sorbendo:* male tamen inde concluseris propriam verbi significationem esse *edere* vel *sorbere*. et, quod summum est, si *τὸ hiantes* denotat *terrestria* tantum animalia ex eo quod *hiant*, id est, secundum Gronovium, *respirant;* ego dico *pisces* quoque *hiare*, (quod docet *αὐτοψία*) hoc est, secundum Consequentiam Gronovianam, *respirare*. lege modo hos elegantissimos Ausonii versus, Mosella v. 263. ubi describuntur pisces capti et in ripa morituri:

Jam piger invalido vibratur corpore plausus,
Torpida supremos patitur jam cauda tremores:
Nec coëunt rictus; haustas sed HIATIBUS auras
Reddit mortiferos exspirans branchia *flatus:*

ubi malim *haustâ aurâ;* licet alterum per Appositionem stare possit. Hinc vides *τὸ hiare* non satis esse ad *terrestria* denotanda, nisi simul probetur Aquatilia *non hiare:* quod ex hoc Ausonii loco falsum esse convincitur: quid enim est *reddere haustas auras* nisi *respirare*, vel remittere auras *hiatibus* acceptas? Quid multa? *hiantes* est *cupidos*, *avaros*, ut recte explicavit Domitius. Tacitus Hist. I, 12. *Quippe* hiantes *in magna fortuna amicorum* cupiditates, *ipsa Galbae facilitas intendebat.* Et IV, 42. *libidine sanguinis et* hiatu *praemiorum, ignotum adhuc ingenium et nullis defensionibus expertum, caede nobili imbuisti.* Arnobius lib. I. p. 39. *non libidinum extinxit flammas? non* hiatum *compressit* aviditatis? Apposite Festus Avienus Arat. Phaenom. v. 663. de nautis:

tamen isti saepe malorum
Immemores, agitant totos in fluctibus annos
Mergorum et phocis similes. trahit unda parentes
Ac retrahit: quaerunt oculis distantia semper
Litora, et in pontum *cogunt* LUCRA *semper* HIANTES.

eleganter Lucretius lib. III. ad finem:

Et sitis aequa tenet vitaï semper hiantes.

Virgilius Georg. II, 508.

Hic stupet attonitus Rostris: hunc plausus hiantem
Per cuneos (geminatus enim) plebisque patrumque
Corripit: hi gaudent perfusi sanguine fratrum.

ita scripsit Virgilius: vulgo, *Corripuit: gaudent* etc. vide locum et fateberis. Seneca de Benef. VII, 26. *Aspice quemadmodum immensae hominum* cupiditates HIENT *semper, et poscant.* Recte igitur *hiantes*, id est *cupidos* seu *avaros:* et exprimit Propertianum istud Eleg. III, 7.

Natura insidias pontum *substravit* AVARIS.

Recte etiam *immisit pelago*, ut apud Val. Flaccum VII, 53.

Rex suus immisit pelago, *vetuitque reverti:*

ubi male legitur *illisit pelago;* quod alia res est. *misit in aequora*, eodem sensu, Idem I, 815. Haec ad explicationem hujusce loci Statiani. et fateor quidem plus Acuminis subesse interpretationi Gronovianae: compertum tamen habeo plus Veritatis alteri.

v. 66. *anhelantemque jugis* bis pressit *Olympum.*] Quare BIS *pressit?* nusquam enim alibi legitur, nec quidem opus fuit ut Olympus Pelio et Ossae BIS imponeretur. Mira comminiscitur Vir doctus, qui ad ista *bis pressit Olympum*, haec notat: „quia „mons ille altissimus, duplicibus eum aliis cumula„tum dicit, ut eo nempe citius sic in caelum pene„traretur.“ Quasi non eodem recideret, utrum Pelion et Ossa imponerentur Olympo, sive Olympus Pelio et Ossae! BIS igitur *jugis* pro BINIS *jugis* accepit. Quid multa? corruptus est locus, sic restituendus,

anhelantemque jugis impressit *Olympum.*

Exprimit Virgilianum istud,

Ter sunt conati imponere Pelio Ossam
Scilicet, atque Ossae frondosum involvere Olympum.

paullo aliter Ovidius Amor. II, 1.

Cum male se tellus ulta est, ingestaque Olympo
Ardua devexum Pelion Ossa tulit:

Ex quo loco optime legeres *ingessit Olympum:* Vide Cl. Burmannum ad Ovid. Met. V, 346. Sed mihi magis placet *impressit*, tum quia vulgatae lectioni propius est, tum etiam quia Statius alibi hac voce utitur eodem sensu, Theb. XI, 8. ubi post fulminatum Capanea, Jovi

Gratantur Superi, Phlegrae ceu fessus anhelet
Praelia, et Encelado fumantem impresserit *Aetnam.*

Seneca Agamemn. v. 337.

stetit imposita
Pelion Ossa: pinifer ambos
Pressit Olympus.

Alio ordine Idem Herc. Oet. v. 1152.

Jam Thessalicam Pelion Ossam
Premet; *et Pindo congestus Athos*
Nemus aetheris inseret astris.

Pro *bis pressit* Parm. *bis presit.* [Ferri potest, si Constructio sit, *bis pressit Olympum anhelantem iugis.* Bis, sc. Pelio et Ossa. EX ADD.] Infra v. 71. pro *indignataeque* mallem *indignantesque*, ex Virgil. Aen. I, 55. de ventis:

Illi indignantes *magno cum murmure montis*
Circum claustra fremunt.

Ovidius Met. XII, 353.

Tereaque, Haemoniis qui prensos montibus ursos
Ferre domum vivos, indignantesque *solebat.*

Supra, v. 69. *gentiles terras* non sunt *natale solum*, sed terras quae proprie pertinent ad GENTEM nostram, id est *homines*, seu *humanum genus.* optime explicat Lucanus VI, 400.

Prima fretum scindens Pagasaeo litore pinus
Terrenum *ignotas* hominem *projecit in undas.*

inde *hominem* TERRENUM ANIMAL vocat Columella Praefat. lib. I. R. R.

v. 74. *Nec spumare Thetis, nec spargere nubila fluctus*

AUDEBANT.] Quare vero non AUDEBAT *spumare Thetis ante rates* inventas? an visae puppes *audaciam* illi indiderunt? non certe, sed *iram* potius et *tumorem; visis* TUMUERUNT *puppibus undae*, non *audaciores erant*. Lege omnino, GAUDEBANT *spargere*, id est, *spargebant: ante rates aequora torpebant*, nec *spumabat* Thetis, nec fluctus *spargebant* nubila: nihil verius. *Gaudebunt spargere* est *spargebant;* ut supra v. 19. *ratis quam* Scandere gaudet *Celer:* i. e. *scandit*, seu scansurus est. Fusius dixi ad Tiburtin. Vopisc. v. 57. Infra v. 80. *tot* gracili *ligno complexa timores*. Heinsius ad Ovid. Pontic. I, 10. v. 39. post citatum hunc locum, „praestiterit „fortasse, inquit, *fragili* quam *gracili*, quod nunc „circumfertur: cum hae duae voces promiscue in ve„tustis codicibus confundantur. quamquam et scriptura „vulgata satis commode se habet.“ Huic conjecturae favere videbitur forte Horatianum istud,

Illi robur et aes triplex
Circa pectus erat, qui fragilem *truci*
Commisit pelago ratem
Primus.

Sed nihil mutandum. Recte enim Horatius GRACILEM *ratem* opponit TRUCI et *navifrago pelago;* et aeque recte Statius TOT *timores* gracili *ligno*, tam MULTOS *timores* tam PARVO *navigio:* quam Oppositionem Statio amatam perdideris si admiseris *fragili. Gracili ligno* pro *parvo*, ut *gracilis lar* seu *parva domus*, Apuleio Apolog. *gracilis libellus* Martial. Epigr. VIII, 24.

v. 81. QUAEque *super reliquos, te* etc.] *Timores* versu praecedenti sunt *amici pro quibus timemus:* hoc intellecto, jam scies Statium scripsisse,

TEque *super reliquos, te, nostri pignus amoris,*
Portatura, Celer;

eleganti et affectuosa iteratione: ita Silv. I, 2.

TE *concinit iste*
(Pande fores) TE, *Stella, chorus.*

IV, 2.

TEne *ego, regnator terrarum, orbisque subacti*
Magne parens, TE, *spes hominum,* TE, *cura Deorum,*
Cerno jacens?

Virgilius VII, 596.

TE, *Turne, nefas,* TE *triste manebit*
Supplicium.

Noster Thebaid. IX, 160.

ipse manu Tyria tibi captus Adrastus
Raptatur, TEque ante alios, TE *voce manuque*
Invocat.

Virgilius Eclog. IV, 11.

TEque *adeo decus hoc aevi,* TE *Consule, inibit*
Pollio.

Idem Aen. X, 81.

TU *potes Aeneam manibus subducere Graium,*
Proque viro nebulam et ventos obtendere inanes:
TU *potes in totidem classem convertere Nymphas:*
Nos aliquid Rutulos contra juvisse, nefandum est.

ita legendum; vulgo frigide, ET *potes in totidem*. Hunc vero Statii versum in suis codicibus ita conceptum invenit Domitius:

QUAMQUE *super reliquos* ET *nostri pignus amoris:*

unde vulgatam fecit QUAEQUE, et TE. Parmensis QUAQUE, et TE, non ET.

v. 83. *quis cuncta paventi*

Nunciet, *an facili* etc.] Ita plures Editiones: vetustiores vero Rom. et Venet. et MS. Flor. habent *Nuncius;* quod impendio elegantius et Statio dignius iudicat Gronovius Diatr. c. XXIX. Verissime. Ita Theb. III, 590.

Caedere nec validas sanctis e stirpibus hastas,
Nec pudor *emerito clipeum vestisse juvenco:*

Sic potius dicit quam *pudet*. IV, 263. de Parthenopaeo:

taedet nemorum, titulumque nocentem
Sanguinis humani pudor, *et nescire sagittas:*

ita legendum; vulgo sine sensu, *pudor est nescire sagittas*. constructio est; *pudorque* est (i. e. *pudet*) se *nescire titulum nocentem humani sanguinis, et sagittas:* hoc est, se humanam caedem nondum perpetrasse, ista aetate adolescentem. Iterum VIII, 522.

Tunc magis atque magis vires animusque recedunt,
Nec pudor *ire retro:*

ubi MS. Petrensis *pudet:* sed alterum elegantius. Vide Gronovium ad Livium XXXVII, 10. Pro *facili* Parm. *facilis:* perperam. Versu proxime sequenti pro TORVA *Charybdis* Heinsius ad Ovid. Amor. II, 16. v. 26. legit TORTA, ex eo, opinor, quod ita in Edit. Parm. invenerat. et ita quidem recte dici potuisse nemo neget: rectius tamen hoc loco, ut mihi videtur, TORVA *Charybdis:* quippe *Charybdis* hic pro *Dea* seu *Persona* accipienda est, ut *Scylla* versu proximo, *Siculi populatrix* VIRGO *profundi:* huic vero epitheton TORVA magis convenit quam TORTA. Per totam hanc sententiam affectat Opposita Statius: Quis mihi nuncius erit an Lucanum mare, alias RABIDUM, praetermiserit te FACILI unda: an Deae illae Scylla et Charybdis, alias TORVAE, tui gratia FLUCTUENT tantum, hoc est moveant modo fluctus, flustris temperatae sint: an mare Adriaticum, alias PRAECEPS, tibi currenti FERAT MORES, hoc est gratiâ tui navigantis componat se, legem patiatur, modeste et tranquille se gerat. hoc enim est *ferre mores:* Plinius eodem sensu *pati mores: quid ferri duritia pugnacius? sed cedit, et* PATITUR MORES. *accipere mores* Noster Achilleid. II, 283.

Ut leo materno cum raptus ab ubere MORES
Accepit, pectique jubas, hominemque vereri
Ediderit.

In Parmensi et Romana pro FERAT *mores* invenio GERAT: sed frustra. mutatum, opinor, ab aliquo qui

novit *morem gerere* idem esse quod *obsequi:* quod tamen hujus loci Constructio non admittet. verum est *ferat* et recte a Gronovio explicatum Diatr. c. XXIX.

v. 96. SIC *quondam magno.*] Totum hunc locum ita lege et distingue:

SI *quondam magno Phoenix reverendus Achilli*
Litus ad Iliacum Tymbraeaque Pergama venit
Imbellis, tumidoque nihil juratus Atridae,
CUR *nobis ignavus amor?*

ante plena στιγμῇ posita erat post vocem *Atridae;* quo pacto sententia nova abrupte ordiebatur ab istis, *Cur nobis* etc. Claudianus de Nupt. Honor. et Mar. v 271.

SI *Bacchus amator*
Dotali potuit caelum signare Corona,
CUR *nullis virgo redimitur pulchrior astris?*

Silv. V, 3.

SI *chelyn Odrysiam pigro transmisit Averno*
Causa minor; SI *Thessalicas Admeton in oras*
SI *conjunx retro Phylaceida rettulit umbram;*
CUR *nihil exoret, genitor, chelys aut tua manes*
Aut mea?

ita legendum esse corruptissimum istum locum probabo. Valer. Flaccus VII, 276.

SI *Pelopis duros prior Hippodamia labores*
Expediit ——
SI *dedit ipsa neci fratrem Minoïa virgo,*
CUR *non hospitibus fas sit succurrere dignis*
Te quoque?

Sil. Italicus XII, 674.

pugnat pro moenibus, inquit,
SI *rector Superûm tot jactis fulmine telis,*
Inter tot motus CUR *me contra arma ferentem*
Adflixisse piget?

Ut conjeceram ita in Editt. Parm. et Rom. inveni: illae enim plane habent, SI *quondam magno* etc.

[v. 100. pro *Nusquam* Ven. et Parm. *Nunquam.* EX ADD.]

[v. 103. *Excipe* multisono *puppem Mareotida sistro.* Auream lectionem servat Veneta; nempe *mulcisono sistro:* de qua non est dubitandum quin Statii sit. quippe non satis erat precari Isidem ut exciperet puppem *multisono* sistro, quia *multisonum sistrum* potuit esse signum Isidis fremebundae et *iratae:* sed optat poeta ut illa excipiat puppem *placido* et *mulcente* sistri *sono*, σείστρῳ ἵλεω καὶ εὐμενεῖ. A *mulceo* et *sonus* fit *mulcisonus;* ut ab *horreo* et *sonus*, *horrisonus.* EX ADD.]

v. 109. *Cur vada desidant, et ripa coërceat undas*
Cecropio stagnata luto.] Intelligendus hic locus ex Plinio Nat. Hist. X, 33. de hirundinibus loquente: *In Aegypti Heracleotico ostio, molem continuatione nidorum evaganti Nilo inexpugnabilem opponunt, stadii fere unius spatio: quod humano opere perfici non posset. In eadem Aegypto juxta oppidum Copton insula est sacra Isidi, quam ne laceret amnis idem muniunt opere, incipientibus vernis diebus, palea et stramento rostrum ejus firmantes, continuatis per triduum noctibus; tanto labore, ut multas in opere emori constet. Ea militia illis cum anno redit semper.* Paria refert Plutarchus libro de Fluviis. *Cecropio luto*; quia Procne quae in *hirundinem* versa fuit, *Atheniensis* seu *Cecropia* erat. „Ergo „*ripa stagnata coërcet undas Cecropio luto*, est vel, „quae modo turbida et limosa aqua superfusa fuerat, „jam coërcet ripas hirundineo opere; vel, *stagnata* „*ripa* est quam stagnando fecit, induxit, limo auxit „Nilus.“ Sic Vir Clarissimus, Diatr. c. XXVIII. quasi Constructio esset, *ripa stagnata coërceat undas Cecropio luto:* a qua merito dissentit Salmasius Epist. CVIII. et ostendit *stagnatam ripam* sensu Gronoviano dici non posse. Constructio est: *ripa stagnata Cecropio luto coërceat undas*, id est, *firmata, munita* Cecropio luto. a Graeca voce στεγανῶσαι fit Latina *stagnare*, idem quod *munire.* Justinus XXXVII, 2. de Mithridate: *Quod metuens, antidota saepius bibit, et ita se adversus insidias exquisitioribus remediis* stagnavit, *ut ne volens quidem senex veneno mori potuerit.* Et XXXVI, 3. de lacu Asphaltite: *nam neque ventis movetur, resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis* stagnatur; *neque navigationis patiens est:* id est, *densatur, firmatur, solidatur.* Haec fere Salmasius; quae verissima sunt. et his addas licet locum Vegetii Art. Veterin. lib. III. c. 2. *Quod si toto anno adversus omnes aegritudines desperatas* boves stagnare *volueris, incipiente vere, id est, ab idibus Februarii, quindecim diebus continuis hanc potionem dabis.* ubi inter variantes Lectiones in margine Edit. Joan. Sambuci legitur *praeservare;* quod Glossatoris est; Vegetii *stagnare.* [*Cecropio* STAGNATA *luto.* De hac lectione jam dubito, postquam in Venet. comperi, *Cecropio* SIGNATA *luto:* quod omnino verum puto. Duobus vel tribus modis explicari potest *signata;* et omnibus eleganter. EX ADD.] Sequitur,

Cur invida *Memphis,*
Curve Therapnaei lasciviat ora Canopi.

Non satis explicatur quare Memphis *invida* g dicitur. Domitii ratio adeo obscura est, ut vix intelligi queat, nedum ut memorari mereatur. Beroaldus existimat causam esse, quod Sacerdotes Aegyptii, tanquam livore et invidia agitati, nollent rerum caelestium scientiam ac dogmata sua cum externis gentibus communicari. Hanc rationem non omnino rejiciendam putat Gevartius Papin. Lect. III, 7. Existimat tamen Memphin hic *invidam* dici propter summum odium ac simultatem quam Aegyptii inter sese mutuo exercebant, ortam ob diversitatem Deorum quos quisque locus colebat. et huc trahit notissimam illam historiam Ombitarum ac Tentyritarum, quam narrat Juvenalis Sat. XV. Non potest vera esse haec ratio. quippe non INVIDIA erat, sed *Immortale* ODIUM inter hos populos, prout refert Idem Juvenalis. et, quod praecipuum est, et a Gevartio non animadversum, *Memphis* hoc loco non pro *tota Aegypto* ponitur, sed pro *uno* tantum *oppido:* cur CANOPUS *lasciva*, cur MEMPHIS *invida.* jam vero qui fieri potest ut MEMPHIS *invida* dicatur propter ridiculum

praelium inter OMBITAS et TENTYRITAS? Aliam igitur hujusce vocis (si sana sit) rationem expecto: haec enim nequaquam satisfacit. quaerite, Studiosi, si quibus tanti videbitur: ut et de hoc quod sequitur,

Cur servet Pharias Lethaeus janitor aras.

Lethaeus janitor est *Cerberus:* quo igitur sensu dicitur Cerberus *servare Pharias aras?* Gronovius Diatr. c. XXIX. post rejectas aliorum sententias, sic rem solvit: „Papinius hic παραλογίζεται. quia enim „*Anubis* erat facie canina, canis autem Romanorum „vulgo inter Deos nullus nisi *Cerberus*, *Lethaeus* „seu Orci *janitor*, ideo calumniatur Aegyptios *Cer*„*berum* colere, et Deum illum latratorem (Anubin) „*Cerberum* appellat." Et mox: „Anubis aris coli„tur, Anubis facie canina: canum proprium *servare;* „hinc Anubis *servat aras*, id est, aris, quibus coli„tur, ut canis observans impositus est, aras Pha„rias custodis ritu obsidet." Haec vir eruditissimus. Atqui si Cerberus inter *Deos* Romanorum vulgo coleretur, (quod tamen ibi non probatur) quaenam *calumnia*, qui παραλογισμὸς, si idem facientes Aegyptii inducuntur? Mitto quod *Cerberum* ponere pro *Anubide* durissimum videtur, et nullo παραλογισμῷ excusandum. Latet aliud quid, de quo quaerant eruditiores.

v. 119. *Anguiferamque domum, blando qua mersa* VENENO

Actias Ausonias fugit Cleopatra catenas.] Loquitur de Sepulcro et morte Cleopatrae, quae morsu Aspidum absumta fuit, secundum plures. *Aspidum* vero venenum torpore et *somno* conficiebat: unde *blandum*, utpote *somnum* inducens, non male dici potuit, nisi obstaret vox *mersa*. *Somno* quidem (qui *liquidus* et *irriguus* poëtis passim dicitur) Cleopatra *mersa*, id est *obruta*, per Metaphoram dici potuit: et *mersa veneno* LUXURIAE vel DESIDIAE etc. per eandem Metaphoram: sed non simpliciter *mersa veneno*, ubi de morte ejus agitur, nisi in dolium vel lacum vel tale aliquod veneni receptaculum conjecta fuisset: non enim *mersa* fuit, sed *absumta* et occisa *veneno*. ita qui *gladio* seipsum interficit, non dici potest MERGI *gladio*, sed OCCIDI. Hinc intelliges Statium scripsisse,

blando qua mersa VETERNO
Actias Ausonias fugit Cleopatra catenas.

veternus vel *veternum* est *torpor*, *pigritia*, *somnus*. Virgilius Georg. I, 124.

Nec torpere *gravi passus sua regna* VETERNO:

ubi vide Servium. Plinius Nat. Hist. VIII, 36. de ursis loquens: *Primis diebus bis septenis tam gravi* somno *premuntur, ut ne vulneribus quidem excitari queant. tunc mirum in modum* VETERNO *pinguescunt.* Exempla ubique. Bene vero *blando* veterno: *blandus* veternus est *torpor iners et mors imitata quietem,* ut Noster Epiced. Patr. v. 269. ubi mortem quietam *falsum somnum* vocat. Optime explicat Florus IV, 11. de morte Cleopatrae: *in Mausoleum se (sepulcra regum sic vocant) recipit. ibi maximos, ut solebat, induta cultus, in differto odoribus solio, juxta suum se collocavit Antonium: admotisque ad venas serpentibus, sic* MORTE quasi SOMNO soluta. Nimirum istud Ciceronis de Senect. c. 22. *nihil est morti tam simile quam somnus*, invertere potuit Cleopatra, *nihil est somno tam simile quam mors.* Corn. Nepos Dion. c. 2. *Quo ille commotus, ne agendi cum eo esset Dioni potestas, patri* soporem *medicos dare coëgit. hoc aeger sumto,* SOMNO sopitus, *diem obiit supremum.* Talem *somnum* seu *veternum* inducebat morsus Aspidis; unde *Aspida somniferam* Lucan. IX, 704. Plinius N. H. XXI. 31. §*Nec illud praeteribo,* aspidum *naturae halicacabum in tantum adversam, ut radice ejus propius admotâ soporetur illa* SOPORE enecans vis *earum.* Propertius III, 9. v. 53. de Cleopatra:

Brachia spectavi sacris admorsa colubris;
Et trahere occultum membra SOPORIS *iter.*

Recte etiam *mersa veterno* seu *somno;* ut apud Val. Flaccum VIII, 64.

Dic age nunc, utrum vigilanti hostemque videnti
Exuvias auferre velis; an lumina somno
Mergimus, *et domitum potius tibi tradimus anguem?*

quae vera ibi scriptura est; non Heinsii *Vergitur.* eleganter *somno mergimus*, quia *somnus* poetis *liquidus* appellatur, ut supra notavi: unde intelligitur istud Lucretii Lib. III. de Anima loquentis:

Adde quod in pigras Lethargi MERGITUR undas:

ita legendum puto pro *nigras*. Pro QUA *mersa* plurimas editiones insedit QUAE: pessime. Parmensis habet QUA: et ita ediderat Gronovius. Nihil autem huic loco attinet quaestio, quo genere veneni perierit Cleopatra; utrum delibutorio, an puncto acus comatoriae veneno infectae; cum vox *anguiferam* plane ostendat Statium imputasse mortem ejus morsui *Aspidum* somniferarum: unde Hypothesi suae serviens recte addidit *mersa* VETERNO. quod, ut certissimum, in Contextum admitti velim. Vers. proxime seq. pro *Usque* ET IN ASSYRIAS *sedes*, quod verum est, Domitii Codices habebant *Usque* AD MASURIAS *sedes:* unde fecit ille, *Usque* IN ASSYRIAS. Parmensis, *Usque* AD MASSYRIAS *sedes.* obvium erat, *Usque* ET IN ASSYRIAS *sedes.* Mox, vers. 126. *Eoas jaculo* damnare *sagittas*, id est, *superare:* per consequentiam: qui enim *superatur* seu *vincitur*, *damno* afficitur. alibi hac voce eodem significatu utitur Noster. Pro *praevertere* Parm. *pervertere:* male.

v. 129. AT *nos hoc iterum stantes in litore,* VASTOS

Cernemus fluctus, aliasque *rogabimus auras.*] Pro AT editio Parm. habet AC: Romana, HOC: quod verum puto. HOC *nos*, HOC *iterum stantes in litore:* quo pacto augetur affectus. Virgilius XII, 259.

HOC *erat*, HOC *votis, inquit, quod saepe petivi.*

Claudianus in Rufinum II, 402.

HAC *petit*, HAC *Stilico, quem jactas pellere, dextra*
Te ferit.

ubi vide Heinsium. Val. Flaccus V, 17.

Arcipotens adverte, precor, nunc denique, Apollo;
HOC, *pater*, HOC *nobis refove caput.*

[Pro AT *nos hoc iterum* etc. Ven. HAC *nos hoc iterum:* Rom. HOC: quod verum est. Vide Notas. EX ADD.] Sequitur, VASTOS *Cernemus fluctus.* ineptissimum huic loco epitheton: quippe VASTI *fluctus* tempestatem efficiunt: et si non effecerint tempestatem, tamen tam contra Metium in Italiam navigantem, quam pro illo esse possunt. Dixisse debuit, Cernemus fluctus *in Italiam qui bene vela ferant,* ut Propertius IV, 3. Nimirum cum in Syriam navigaturus esset Metius, oravit Nereïdas Statius ut *inclinarent fluctus ad Ortus,* v. 33. jam in Italiam redeunti optat ALIOS *fluctus* et ALIAS *auras,* diversas a prioribus. Scripsit Statius,

HOC *nos*, *hoc iterum stantes in litore*, VERSOS
Cernemus fluctus, ALIASQUE *rogabimus auras?*

nihil certius: et hoc quoque in Contextum ex ima pagina admittas velim, Lector. ita *versó velo* Ovidius Heroid. X, 149.

Flecte ratem, Theseu, VERSOQUE *relabere* velo:

ita optime Cl. Burmannus pro *vento:* nisi dicas *verso vento* esse, *quando ventus vertit.* Adumbrata sunt haec Statii ex Ovid. Amor. II, 11. in Propemptico Corinnae, v. 37.

Vade memor nostri, ven'o reditura secundo;
Impleat illa tuos fortior aura sinus!
Tum mare in haec magnus proclinet litora Nereus:
Tunc venti spirent, tunc agat aestus aquas!

Deinde, v. 43.

Primus ego aspiciam notam de litore pinum,
Et dicam, Nostros advehit illa Deos:
Excipiamque humeris, et multa sine ordine carpam
Oscula. pro reditu victima vacca cadet:

ita legendum: vulgo, *victima vota:* pro quo Francofurt. habet *vaca:* proxime verum. Horatius Epist. I, 3.

Pascitur in vestrum REDITUM *votiva* JUVENCA.

Sed hoc obiter. Confer totam Ovidii Elegiam cum hoc Propemptico. Infra v. 135. *Jinque vicem medios narrabimus annos.* Tres ultimas voces omittunt Editt. Parm. et Rom. Prior hoc modo: *inque vicem Euphraten et batra sacraque:* Romana sic: *Euphraten bactra sacrasque.* Nescio quidem in qua Editione primum comparuerint ista *medios narrabimus annos:* sed optima sunt et Statiana. Pro *Zeugma* Parm. *Zeuma* Rom. *Zaugma.*

v. 139. Quo *pretiosa Tyros rubeat*, quo *purpura* fuco
Sidoniis iterata cadis.] Ita legendum esse dudum videram; non *Qua* et *succo.* et ita Gronovius Diatr. c. XXXIV. ubi tamen citat *succo;* postea vero edidit *fuco.* ita etiam Heinsius ad Claudian. in Rufin. I, 208. *rapiunt* Tyrios *ibi vellera* fucos: ubi pariter ac hic erat *succos.* vide illic multa exempla ejusdem mutationis. Tibullus IV, 2.

Sola puellarum digna est, cui mollia caris
Vellera det fucis *bis madefacta* Tyros:

ita recte edidit Broukhusius pro *succis.* Plinius Nat. Hist. XXXIII. 5. *natura est quae lino lanaeve ad* succum *bibendum:* ubi pro *succum* Cod. Vossian. habuit *sucum:* unde recte Gronovius *fucum.* Prudentius Hamartig. v. 114. *anguino medicans nova semina* fuco. sic Heinsius ex MS. Thuaneo, pro *succo.* Seneca Hippol. v. 1045. *Longum rubenti spargitur* fuco *latus:* ita recte Lipsius, et Gronovius ex Cod. Medicaeo: vulgo et ibi *succo.* Multo plura ejusdem diversitatis exempla proferre possem: sed haec satis docent vices vocum *succus* et *fucus* in MSS. Pro *cadis* aliquot editiones, et eae plures, inepte habent *vadis.* *Tyrii cadi* sunt quos Epithal. Stell. vocat *Tyrium ahenum:* et ita passim poetae. Sidonia vero et Tyria purpura dibapha omnibus nota. Petronius Satirico: *Vestimenta mea accubitoria perdidit, quae mihi natali meo cliens quidam donaverat,* Tyria *sane* dibapha, *sed jam semel lota.* ita legendum puto; vulgo inepte, *Tyria sine dubio, sed jam* etc. Tyriam et Sidoniam purpuram dibapham similiter conjungit Alcimus Avitus de Laud. Virginitat. v. 38.

Nec te Sidonium bis cocti muricis ostrum
Induit, aut rutilo perlucens purpura fuco:

ubi pro *aut rutilo* legendum *aut turio* id est *Tyrio:* si enim retineas *rutilo*, bis idem dixeris: quippe *Sidonium ostrum bis cocti muricis* quid aliud est nisi *purpura perlucens rutilo fuco?* omnino verum est *Tyrio* fuco. Sequitur in Statio,

UBI *germine primum*
Candida *felices sudent opobalsama virgae:*

legendum QUO *germine:* per se patet: et in altero nullus sensus. Plinius Nat. Hist. XII, 25. de Balsami arbore: *Succus e plaga manat, quem* opobalsanum *vocant, suavitatis eximiae, sed tenui guttae ploratu: lanis parva colligitur in cornua. ex iis novo fictili conditur, crassiori similis oleo, et in musto* CANDIDA. Vides quare *candida opobalsama:* et hinc redarguitur Heinsius, qui, referente Burmanno ad Ovid. Fast. I, 186. pro *Candida* malebat *Condita* opobalsama: quod sane Heinsio indignum est. in hac voce pariter erravit vir praestantissimus supra Herc. Surrent. v. 71. ubi pro CANDIDA *lux* voluit CONDITA. QUO *germine* est QUALI *germine:* Tu, inquit Statius, narrabis mihi *qualis* sit arbor Balsami, ex qua fluunt *opobalsama.* Quare vero hoc narraret Statio Metius? quia dissensus erat inter Scriptores de hac arbore. disco hoc ex eodem Plinii loco: *Servit nunc haec* (arbor,) *et tributa pendit cum sua gente: in totum alia natura quam nostri externique prodiderant. quippe viti similior est quam myrto.* Vides quam nihil otiosum sit in Statio. Pro *sudent* Parm. et Rom. *sudant:* perperam. *sudent*, ut *rubeat*, *dederim*, et *claudat;* pro quo Parm. *claudit:* Rom. *claudet.*

v. 142. *Ast ego, devictis dederim quae* busta *Pelasgis.*] N. Heinsius ad Ovid. Trist. IV, 10. v. 80. *matri proxima* justa *tuli*, pro *busta Pelasgis* legit *justa.* nihil verius. *justa dare* frequens phrasis. Noster Theb. IX, 518.

certe tumulos supremaque victis
Justa dabas:

ubi male *Busta* nunc legitur. Lucanus IX, 67. ubi que itur Cornelia Pompeii:

nunquam dare justa *licebit*
Conjugibus?

ita veterrimus cod. Vossianus; non *busta.* Vide plura exempla ibidem. *justa solvere* et *persolvere* et *praestare* idem Q. Curtio. Florus IV, 2. de Julio Caesare: *Tandem receptus a classicis suis, undique simul hostes adortus, debellata perfida gente,* justa *generi manibus* dedit. Vers. ult. pro QUAEVE legendum QUAEQUE: et ita Parm. et Rom. editiones.

§ ECLOG. III.

LACRIMAE ETRUSCI.] Notat Gronovius in MSS. Rhod. et Saltzburg titulum hujus Eclogae concipi, CONSOLATIO AD CLAUDIUM ETRUSCUM. et ita sane inveni in Editione principe (sive temporis sive bonitatis ordinem spectes) Parmensi: et verum puto, propter ea Praefat. *Merebatur et Claudii Etrusci mei pietas aliquod ex studiis nostris* SOLATIUM; *cum lugeret veris (quod amarissimum est) lacrimis senem patrem.* Scio alteram Epigraphen ex hoc loco aeque defendi posse: sed mihi non spernendus videtur librorum consensus. Utcunque sit, certe vox CLAUDII addenda est titulo Eclogae: et ita edidi, *Lacrimae* CLAUDII *Etrusci.*

v. 3. Huc *vittata* comam.] Parmensis: Nunc *vittata* comas: Romana: Nunc *vittata* coma. verum est *Huc,* ut Herc. Surrent. Huc ades, *et genium templis nascentibus infer.* Parum interest utrum *comas* vel *comam* legas, cum utroque modo noster efferre soleat. Infra, v. 14. fessique *senectus Longa patris.* eleganter et proprie: senectutem enim *fessam aetatem* vocabant. Tacitus Hist. I, 12. *Non sane crebrior tota civitate sermo per illos menses fuerat; primum licentia ac libidine talia loquendi: dein* fessa *jam* aetate *Galbae.* ubi si quid mutandum, potius esset, *fesso jam aetate Galbâ:* ut apud Senecam Herc. Fur. v. 1308.

hanc animam levem
Fessam*que* senio, *nec minus quassam malis,*
In ore primo teneo.

Ovidius Met. IX, 439.

Cum videant fessos *Rhadamanthon et Aeacon* annis.

Et ita passim Ovidius et alii.

v. 15. *si quis pulsatae conscius* UNQUAM
Matris, et inferna rigidum timet Aeacon urna.] Ita omnes quas vidi editiones. Et supra ad Herc. Surrent. notavi vocem *unquam* saepe otiosam esse, et *παρέλκειν.* removeamus igitur eam parumper; et Constructio erit, *Si quis conscius pulsatae matris* ET timet *Aeacon rigidum inferna urna.* Quare ET *timet?* oportuit, *si quis* conscius *pulsatae matris* timet *Aeacon,* non ET *timet.* nisi dicas verbum substantivum intelligi in priori membro, *Si quis conscius* EST *pulsatae matris,* ET timet *Aeacon.* Sed omnino frigidum est istud UNQUAM. scripsit Statius,

si quis pulsatae conscius UMBRAM
Matris, et inferna rigidum timet Aeacon urna.

quanto elegantius hoc? ut de ejus *γνησιότητι* dubitare paene malignum foret. *umbram pulsatae matris,* vel *conscius pulsatae matris;* utrovis enim modo ad idem fere recidit. Hujusmodi conscii fuerunt *Νέρων, Ὀρέστης, Ἀλκμαίων, ΜΗΤΡΟΚΤΟΝΟΙ.* Suetonius Nerone c. XXXIV. *Saepe confessus exagitari se materna specie, verberibus Furiarum, ac taedis ardentibus. quin et facto per Magos sacro evocare* MANES, *et exorare tentavit.* Noster Geneth. Lucani v. 118.

pallidumque visa
Matris *lampade respicis Neronem.*

Ovidius Met. IX, 409. de Alcmaeone:

Attonitusque malis, exul mentisque domusque,
Vultibus Eumenidum, MATRIS*que agitabitur* UMBRIS.

Virgilius Aen. IV, 471.

Aut Agamemnonius Poenis agitatus Orestes,
Armatam facibus matrem *et serpentibus atris*
Cum fugit, ultricesque sedent in limine Dirae:

ita legendum esse alio opusculo docui, Epist. Critic. p. 123. et firmavi imitatione Val. Flacci VII, 147.

Turbidus *ut* Poenis *caecisque pavoribus, ensem*
Corripit, et saevae ferit agmina matris *Orestes.*

Poenae sunt *Furiae.* vulgo legitur *scenis agitatus Orestes. Pulsatae matris* ex Virgil. VI, 609.

Pulsatusve parens, *aut fraus innexa clienti:*

ita lege; non, *et fraus.* Pro *rigidum:* Parmensis *regidum:* Romana, *regimen.*

v. 17. *tenet ecce seniles*
Leniter implicitos *vultus.*] Quinam sunt hi *impliciti vultus?* QUOMODO aut CUI *impliciti?* Lege,

Leniter adplicitos *vultus:*

id est, *admotos, appositos:* leniter tenet se§niles vultus suis *admotos.* Ovidius Fastor. IV, 851.

Osculaque adplicuit *posito suprema feretro:*

ubi in tribus Codicibus pari errore scriptum erat *implicuit.* Virgilius Aen. I, 616.

Quis te, nate Dea, per tanta pericula casus
Insequitur? quae vis immanibus applicat *ausis?*

ita legendum puto; vulgo frigidissime, *immanibus oris:* ad quae verba vide Servium palantem. pro *ausis* scriptum erat *osis,* antiquo more; ut *aula* et *olla, aura* et *ora* (unde *luminis auras* passim Virgilio pro *oras*) *Paulla* et *Polla.* ex *osis,* quod non intelligebant, fecerunt *oris,* et Didonem induxerunt vocantem sua regna *immanes oras:* ineptissime, et con-

tra decorum. dixit illa, *quae vis major* admovet *te tam* immanibus ausis, *tam ingentibus coeptis?* nihil facilius aut magis proprium.

v. 21. nigrasque *putat properasse sorores.*] Nic. Heinsius ad Sil. Ital. III, 96. et Ovid. Met. IV, 470. pro *nigras* legit *pigras:* ut sensus sit, quamvis *pigrae* fuerint Parcae, tamen ea est filii pietas ut eas *properasse* putet. Recte: acumen enim captat Statius ut ex antithetis potes videre, FILIUS *putat annos* GENITORIS *celeres*, et PIGRAS sorores PROPERASSE. Nihil eximium esset si *nigrae* sorores *properasse* viderentur; hoc enim et aliis accidit qui amicos caros perdiderunt: sed quando, licet *pigrae* fuerint, tamen videntur *properasse;* nec hoc solum, sed et FILIO videntur *properasse;* ea demum est *Mira fides.* De his Martialis Epigr. VII, 40.

Hic prope ter senas vixit Olympiadas:
Sed festinatis raptum tibi credidit annis
Aspexit lacrimas quisquis, Etrusce, tuas.

[Pro *putat* Ven. *ferat.* EX ADD.] Mox, V. 25. pro ET *nimium felix*, lege, HEU *nimium felix:* supra monui. Scriptum erat *eu* pro *heu*, ut *ei* pro *hei* passim in MSS. unde nihil proclivius quam ex *eu* facere *et:* Virgilii locum insedit Aen. VII, 778. de Hippolyto ab equis distracto:

Unde etiam templo Triviae lucisque sacratis
Cornipedes arcentur equi, quod litore currum
Et *juvenem monstris pavidi effudere marinis.*

Supra ad Epithal. Stell. v. 20. p. 19. notavi hunc locum corruptum esse: si enim *effundere juvenem* recte dicas, certe *currus* qui continet juvenem non *effundi*, sed *everti* dici oportuit. Lege,

quod litora circum
Heu! *juvenem monstris pavidi effudere marinis.*

circum litora ut v. 763. *humentia circum Litora.* Aen. I, 667.

Frater ut Aeneas pelago tuus omnia circum
Litora *jactetur.*

III, 75.

Quam pius arcitenens oras et litora circum
Errantem, Gyaro celsa Myconoque revinxit.

VI, 329.

Centum errant annos, volitantque haec litora circum.

amat hanc verborum positionem Virgilius. sic *tempora circum, altaria circum, flumina circum, compita circum, ovilia circum;* et innumera ejusmodi. Vox *circum* minima mutatione abiit in *currum.* deinde pro *Heu* sive *Eu* fecerunt *Et: currum Et juvenem.* et jam necesse erat ut *litora* mutaretur in *litore:* et sic unus error duos alios, ut fit, procreavit. V. 32. pro *aeternas*que recte Gronovius ex libris *Aonias*que: et *tuo sacrabimus ultro seni*, pro *ultro sacrabimus umbris senis*, ex Codicibus Idem: recte. in Parmensi est, *aeternasque ultro sacrabimus umbras Inferias, Hetrusce, seni.* et ita Romana. *Aoniae inferiae* sunt *carmina exequialia, Epicedia. Aonides* sorores, *Musae:* ab *Aonia* seu *Boeotia.* V. 31. pro DIGNIS *luctibus* mallem MAGNIS, ut Silv. V, 3.

Da vocem magno, *pater, ingeniumque* dolori.

saepe commutantur hae voces: vide Heins. ad Ovid. Fast. III, 9. Sed forte nihil mutandum. Vers. 30. pro *Perferat* Parm. et Rom. *Praeferat.*

[v. 35. MERGE *rogis.* Heinsius ad Ovid. Ponticor. I, 9. v. 52. legit VERGE *rogis.* et ita ego dudum conjeceram. sed monere insuper habui propter locum Thebaid. VI. 225.

seu frena libet, seu cingula flammis
MERGERE.

et Epiced. Puer. v. 19.

IMMERGIT cineri *juvenem.*

Nihil igitur muto. EX ADD.]

v. 39. *neque enim mihi flere parentem*
Ignotum. similis *gemui projectus ad* ignem:]

Ex aure et Statianis numeris et scribendi more certus sum eum hoc loco dedisse,

Ignotum: et similes *gemui projectus ad* ignes:

ita in Glaucia Melioris v. 33.

cum proprios *gemerem defectus ad* ignes
g *Quem, Natura, patrem!*

Thebaid. III, 193. de Niobe:

Tantalis, innumeris cum circumfusa ruinis
Corpora quot raperet terra tot quaereret ignes:

ita legendum; vulgo, *tot raperet.* XII, 378.

proles ego regis Adrasti
(Hei mihi! numquis adest!) cari Polynicis ad ignes,
Etsi regna vetant.

eodem libro v. 779.

Jamne dare extinctis justos, ait, hostibus ignes,
Jam victos operire placet?

Potes etiam legere *similem ignem:* hac enim voce, hoc sensu, in singulari numero interdum utitur. sed melius alterum; et eo ducit vox *similis*, id est, *similes.* Hinc patet Eclogam hanc scriptam fuisse post mortem Statii Patris, et consequenter post Eclog. III. lib. V. Silvarum: siquidem tres tantum menses intercesserunt inter mortem Patris et scriptionem istius Epicedii. Pro *gemui* Parm. *geminum:* Rom. *geminumque.* et mox pro *stemma* Parm. *stegma.*

v. 49. *vice cuncta* REGUNTUR
Alternisque PREMUNT.] Quis non statim videt Papinium scripsisse *Alternisque* REGUNT? Librarius conjecerat oculos in versum proxime sequentem, PREMIT *felix* etc. unde hanc vocem repetivit. Seneca Medea v. 218.

petebant *tunc meos thalamos viri*
Qui nunc petuntur.

Idem Thyest. v. 1051.

genitor en gnatos premo
Premorque *gnatis.*

Lucretius II.

Nunc hic, nunc illic superant *vitalia rerum,*
Et superantur *item.*

Laberius apud Senec. de Ira II, 11.

Necesse est multos timeat *quem multi* timent:

id est vice *timetur* alternisque *timet.* Auctor Panegyr. ad Pisonem v. 112.

Nec quisquam vero pretium largitur amico
Quem REGAT *ex aequo* vicibusque REGATUR *ab illo.*

Martian. Capella lib. IX.

Alternisque REGIT *et* REGITUR *polis*.
Gronovius ad Livium XXXIV, 31. nihil hoc loco mutatum vult: et explicat PREMUNT, *potentiora et superiora sunt*, *incumbunt*, *urgent*. Non de sensu verbi *premunt* (is enim obvius est) sed de ipso verbo dubitamus. et si quid elegantiae sermonis et nitori dictionis concedendum est poetis, affirmamus Statium scripsisse REGUNT: quod verbum prae altero languidum est, torpens, et, ut ait Martialis, *Vatreno Eridanoque pigrius*.

v. 55. *nec* injussae *toties redit orbita* lucis.] Notabilis hujus sententiae Climax: Omnia alternis *reguntur* et *regunt*. totus terrarum orbis est sub propriis REGIBUS: *reges* sub ROMA: *Roma* sub DUCIBUS seu IMPERATORIBUS: *Imperatores* sub NUMINIBUS: ipsa *numina* sub LEGIBUS suis: quippe *Astra*, *Luna*, et *Lux* serviunt, et non nisi praescripto agunt. etiam ipse *Hercules* et *Apollo* Dominos pertulerunt. Hoc est artificium Papinii in elevanda Etrusci sorte; ne cuiquam pudenda videretur. Unde vero LUX inter *numina? Astra* quidem et *Luna* innumeris Veterum testimoniis locum suum facile tuebuntur; sed de *Luce*, vereor ne Statio dicam scribat Areopagus, ut olim Socrati, ob introductos *Καινοὺς Θεούς*. Sed scripsit Statius,

nec injussi *toties redit orbita* Solis.

orbita Solis est *orbis Solis* seu *Sol*. Val. Flaccus VI, 441.

Illius ad fremitus sparsosque per avia succos
Sidera fixa pavent, et avi stupet orbita Solis.

Prudentius Cathemer. III, 86.

Te, pater optime, mane novo
Solis *et* orbita *cum media est;*
Te quoque luce sub occidua
Sumere cum monet hora cibum,
Nostra, Deus, canet harmonia.

Rotam solis vocant alii: de quo vide Broukhusium ad Tibull. I, 10. v. 62. et *rotam* simpliciter. sic *orbita Titania* pro *Luna* Sil. Italicus X, 539.

fugiensque polo Titania *caecam*
Orbita *nigranti traxit caligine noctem.*

Auctor Aetnae v. 229.

Solis scire modum, et quanto minor orbita Lunae *est:*

licet ibi sumi possit pro *circulo* quem Luna conficit: ut *orbita solis* passim pro *Ecliptica*. Plinius N. H. II, 68. *Media vero terrarum, qua* solis orbita *est, exusta flammis et cremata, cominus vapore torretur.* Avienus Phaenom. Arat. v. 649.

Imus ubi Australi descendit circulus axe
¶ *Signifer, inque Notum rutili cadit* orbita solis,
Hispida setosi marcet species Capricorni.

Lucanus IX, 693.

Itque super Libyen, quae nullo consita cultu
Sideribus Phoeboque vacat: premit orbita solis
Exuritque solum.

Claudianus in Rufin. II, 155.

Hispanis Gallisque jubet. non orbita solis,
Non illum Natura capit.

Multo plura proferre possem: sed ex his vides legendum esse *orbita solis*, non *lucis:* quae voces a Librariis saepe in MSS. confunduntur. Claudianus de Rapt. Pros. I, 115.

Obducam tenebris LUCEM:

ita edidit ex scriptis Heinsius, non SOLEM. Eodem opere, lib. II, 263.

Eripitur cum SOLE *pudor:*

ubi quoque ex conjectura Idem edidit LUCE, quia SOLE modo praecesserat. Noster Theb. II, 120.

Dixit, et abscedens (etenim jam pallida turbant
Sidera LUCIS *equi) ramos ac vellera fronti*
Deripuit:

pro LUCIS *equi* Codex Petrensis habet SOLIS. Auctor Octaviae v. 385. ubi loquitur Seneca:

O quam juvabat (quo nihil majus parens
Natura genuit, operis immensi artifex)
Caelum intueri, SOLIS *et cursus sacros,*
Mundique motus, SOLIS *alternas vices,*
Orbemque Phoebes, astra quem cingunt vaga.

ubi pro SOLIS *alternas vices*, sine dubio legendum, LUCIS *alternas vices;* quia SOLIS *cursus* praecedebat. Manilius V, 456.

Ructantemque patrem natos, SOLEMque *reversum,*
Et caecum sine SOLE *diem.*

quis ferre potest? iterum lege, *Et caecum sine* LUCE *diem.* Ausonius Ephemer. v. 10.

Et locum mentis sopor altus urget,
Nec coruscantis oculos lacessunt
Fulgura LUCIS:

scribendum ibi quoque *Fulgura* SOLIS; sequitur enim versu abhinc secundo, *Noctis et* LUCIS *vicibus manentem.* Bene vero *Astra*, *Lunam*, et *Solem* conjungit Statius, et eo ordine ponit ut servetur gradatio et progressus a minoribus ad majora; quem perdidisset si *Astra*, *Lunam*, et *Lucem* dixisset. similiter Lucretius lib. II.

Quemque in se cohibent palantia sidera *passim,*
Lunaeque *et* Solis *praeclara luce nitorem:*

Et passim invenies. Obiter *Solem* restituam obscurissimo loco Claudii Mamertini Genethliac. Maximian. c. VI. *Vobis Rhenus et Ister et Nilus, et cum gemino Tigris Euphrate, et uterque* qualem accepit *et reddit Oceanus, et quicquid est inter ista terrarum et fluminum et litorum tam facili sunt aequanimitate communia, quantum sibi gaudent esse communem oculi diem.* ubi pro *qualem accepit* Livineius legit, *quam late cedit:* Gruterus, veritatem propius, *qua lucem accipit.* verum erat, *uterque qua* (vel *qui) solem accipit et reddit Oceanus.* manifesta imitatio Virgilii Aen. VII, 100.

Omnia sub pedibus, QUA SOL UTRUMQUE *recurrens*
Aspicit OCEANUM, *vertique regique videbunt.*

Pro *injussae* Parm. *invissae.*

v. 56. ET *(modo si fas est aequare jacentia summis)*
Pertulit ET *saevi Tirynthius horrida regis*
Pacta.] Notanda primum geminatio conjunctionis

ET minime necessaria: ET ET *Tirynthius pertulit* etc. Deinde, *saevi* regis pacta: quisnam hic *rex saevus? Eurystheus*, opinor: sed et Laomedontis *pacta* pertulit Hercules; et ille quoque *rex saevus* dici potest. Non igitur satis exprimit, et nimis ambiguum est istud *saevi regis*. Depravatio latet sub *τοῖς et saevi*. forte scripsit,

Pertulit Eurysthei *Tirynthius horrida* regis,

Ex Virgilio VIII, 251.

ut duros mille labores
REGE *sub* EURYSTHEO, *fatis Junonis iniquae*,
PERTULERIT.

Placet hoc, et verum puto; est enim manifesta allusio ad locum Virgilii. Hyginus Fab. XXX. de Hercule: *Cervum velocem in Arcadia cum cornibus aureis vivum in conspectum* EURYSTHEI REGIS *adduxit*. Et mox: EURYSTHEO REGI *mala attulit*. Posses etiam legere et facile defendere *Argivi* pro *et saevi:* sed mihi alterum multo impensius placet, propter locum Virgilii. Scio Gronovium Diatr. c. XX. defendere repetitionem conjunctionis in hoc loco. Sed si hoc admittatur, quomodo defendetur ambiguum istud *saevi regis?* nisi probari possit τὸ *saevi regis* necessario designare *Eurysthea:* quod quis dixerit? Sed falsum videtur quod sequitur, *horrida regis* PACTA: non enim Eurystheus ad *pacta* descendebat; non tam bene cum Hercule actum fuit: sed merus Rex fuit, et JUBEBAT. Valer. Flaccus I, 113. ubi Juno hoc modo queritur:

O utinam Graiae rueret non omne juventae
In nova fata decus: nostrique EURYSTHEOS *haec nunc*
JUSSA *forent!*

Seneca Herc. Furente v. 40. Juno dicit,

monstra jam desunt mihi,
Minorque labor est Herculi JUSSA *exequi*
Quam mihi jubere. *laetus imperia excipit.*
Quae fera tyranni JUSSA *violento queant*
Nocere juveni?

ubi tamen alteram ex istis vocibus utpote tam juxta se collocatis merito suspicari potes. ibidem infra v. 78.

Ipse IMPERANDO *fessus* EURYSTHEUS *vacet:*

Et 479.

Hoc nulla Juno, nullus EURYSTHEUS JUBET.

Justinus II, 4. de Orithia Amazonum regina: *Hujus virtute tantum additum gloriae et famae Amazonum est, ut Herculi* Rex, *cui XII stipendia debebat, quasi impossibile* IMPERAVERIT, *ut arma reginae Amazonum sibi afferret.* Claudianus de Bell. Get. v. 377.

Qualis in Herculeo, quoties infanda JUBEBAT
EURYSTHEUS, *fuit ore dolor.*

Martialis Epigr. IX, 66. ad Herculem de Statua Domitiani:

Si tibi tunc isti vultus habitusque fuissent
Cesserunt manibus cum fera monstra tuis,
Argolico famulum non te servire tyranno
Vidissent gentes, saevaque regna pati;
Sed tu JUSSISSES EURYSTHEA.

Ex his locis non *pacta*, sed *jussa* Eurystheos agnoscis. Totum igitur locum sic lege,

Et *(modo si fas est aequare jacentia summis)*
Pertulit EURYSTHEI *Tirynthius horrida regis*
JUSSA.

Nihil tamen in Contextu muto propter istud initio Thebaidos,

Sidonios raptus, et inexorabile pactum
Legis *Agenoreae:*

Et Val. Flac. VI, 4.

Sternere si Minyas, magnoque rependere luctu
Regis pacta *queat:*

licet ibi quidem proprie *pactum* esset: non ita in Hercule. Recte vero *horrida jussa* ut Silv. IV, 2.

Sic gravis Alcides post horrida jussa *novercae*
Gaudebat strato latus adclinare leoni:

ita legendum esse locum docebo: vulgo, post horrida jussa *reversus*. Mox, v. 61. pro *vadum* QUO *Lydius intrat*, opinor, QUOD *Lydius intrat*. QUO enim est *ad quem locum:* nemo vero, opinor, dicit, *ad quod* stagnum intrat Bacchus, sed *quod* stagnum. Scio quidem istud Val. Flacci I, 590. *mediis* intrarent MONTIBUS *undae;* ad quam formam Noster dixisse debuit CUI *Lydius intrat:* sed omnino assentior Cl. Burmanno legenti *mediis* LATRARENT *montibus undae*. vide eum. Noster Theb. VIII, 96.

Nec Venerem illicitam (crede his insignibus) ausi
Intramus Lethen.

Achilleid. I, 180.

Eurotae qualis vada *Castor anhelo*
Intrat *equo.*

pro *Hermi* Parm. *heremi*. Tandem video Heinsium Curis secundis ad Ovid. Met. II, 247. citantem QUOD *Lydius intrat*. [Edidi QUOD: sed probum est QUO *intrat:* Ovidius Met. IV, 448. QUO *simul* INTRAVIT, *sacroque a corpore pressum Ingemuit limen* etc. Justinus I, 2. *Sed et Indiae bellum intulit;* QUO, *praeter illam et Alexandrum Magnum, nemo* INTRAVIT. Repone igitur in Contextum QUO. EX ADD.] Mox, v. 64. pro *gradus* Parm. et Rom. *gradu*.

v. 68. *hic amnis* MULTA *super indole victis.*] Sed QUALI *indole?* MULTA enim *indoles* tam *mala* quam *bona* esse potest: quippe *indoles* est τῶν μέσων, et ex adjunctis in hanc vel illam partem determinatur: unde *dubia indoles* Senec. de Clem. I, 14. Lege,

MAGNA *super indole victis:*

Achilleid. I, 276.

Nutritorque ingens, et cruda exordia MAGNAE
Indolis.

Sil. Italicus XI, 308.

Quamquam imperfectis, MAGNAE *tamen* indolis, *ausis.*

Florus IV, 8. *nisi quod* MAGNAE indolis *signum est sperare semper.* Claudianus IV. Cons. Honor. v. 372.

necdum decimas emensus aristas
Aggrederis metuenda viris. vestigia MAGNAE
Indolis *agnosco.*

§ Ita *recta indoles* Seneca Hippol. v. 453. *felix* Troad. v. 702. *plena* Auson. Parental. X. *bona* Senec. Epist. XI. *segnis* Sil. Ital. II, 347. et innumera ejusmodi. Potes etiam, PULCHRA *super indole victis.* Sed mihi magis placet MAGNA, propter frequentes vices vocum MULTUS et MAGNUS. Ovidius Amor. I, 15. vers. ult.

parsque mei MULTA *superstes erit:*

ubi nonnulla exemplaria habent MAGNA: vide Cl. Burmannum. Ita Metam. V, 81. pro MULTAE *massae* Thuaneus Codex habet MAGNAE. Tibullus Eleg. I, 1. v. 2.

Et teneat culti jugera MULTA soli:

libri scripti, monente Broukhusio, fere habuerunt MAGNA. Lucanus III, 448. satis irreligiose:

servat MULTOS *fortuna nocentes,*
Et tantum miseris irasci numina possunt:

sensus omnino postulat MAGNOS *nocentes:* patet hoc ex opposito *miseris. Irasci possunt* est *irascuntur;* ut saepe Propertio et eruditioribus poetis. Mox, v. 71. *Hunc et in Arctoas* etc. Difficiliorem sententiam ita construas: *tenuis comes usque et in Arctoas pruinas passus* es *hunc tyrannum terribilem affatu visuque;* passus es, inquam, UT QUI (id est, *eodem modo quo illi qui) domant metuenda corda ferarum, jubentque* etc. Per quae ostendit Statius quanta auctoritate apud Caligulam fuerit Etruscus. Pro *Hunc* Parm. et Rom. *Hinc.* et pro *affatu* Rom. *effatu.*

v. 76. subrexit *in actus.*] Heinsius ad Claudian. Epithal. Pall. et Celer. v. 83. legit *subvexit.* Recte: idem ac *evehere.* Eutropius lib. VII. de Augusto loquens: *in cunctos liberalissimus, in amicos fidelissimus; quos tantis* evexit *opibus, ut paene aequaret fastigio suo.* Juvenalis Sat. 1.

in caelum quos evehit *optima summi*
Nunc via processus.

Exempla ubique. Nec me movet Gronovius Diatr. c. XXXVIII. ubi hanc vocem defendit ex eo quod Lucilius, Virgilius, Livius, Seneca, Plinius saepe, aliique usi fuerint. Verum quidem est eos hanc vocem usurpasse, sed nunquam eo sensu quem postulat hic locus, pro *evehere. Subrigi mons* vel *insula* dicitur cum e plano *exstat, eminet, surgit. Homines* vero *subrigi in honores* vel *actus* dici posse, non credam antequam exempla invenero. Parm. tamen et Rom. retinent *surrexit.* et pro *actus* Rom. *arcus.*

v. 77. *Nondum stelligerum senior* demissus *in axem*
Claudius.] Recte Gronovius *dimissus.* nec te moveat notissimus ille Juvenalis locus Sat. VI, 21. ubi Claudius dicitur *descendere* in caelum: Juvenalis enim ibi ridet et satirice agit: Noster hic serius est, et narrat tantum: ut bene observat Idem vir clarissimus. Quid igitur passus est, quando postea Reliq. ad Silv. suspicaretur Statium scripsisse *senior emissus?* Juvenalis VI, 469.

Exul Hyperboreum si dimittatur ad axem.

Lucanus I, 443.

Laudibus in *longum vates* dimittitis aevum.

ubi eadem diversitas scripturae. Noster, Surrentin. Poll. v. 142.

Emeritam in *notas puppem* dimitte procellas:

ita restitui pro *demitte.* iterum Pietat. Abasc. v. 86.

magnum latet dimittere in orbem
Romulei mandata Ducis.

Val. Flaccus VII, 446.

teque iterum Pelias si perdere quaeret,
Inque alios casus, alias dimittet ad urbes,
Heu formae ne crede tuae:

ita legendum; non *aliasque immittet.* Seneca Consol. ad Helv. c. VI. *mobilis enim et inquieta mens homini data est: nunquam se tenet: spargitur et cogitationes suas* in omnia *nota atque ignota* dimittit. Idem de Benef. V, 16. *Ingratus Antonius in dictatorem suum quem jure caesum pronuntiavit, interfectoresque ejus* in provincias *et imperia* dimisit. Sed satis haec.

v. 78. *Et* longo transmittit *habere* nepoti.] Pro *transmittit* primo legendum est *transmisit*, ut supra *subvexit.* sumptum nempe ex Virgil. Aen. III, 329.

Me famulo famulamque Heleno transmisit *habendam.*

Sed quis est hic *longus nepos* Claudii, cui transmittebatur Etruscus? nullos enim, quos scio, *nepotes* habuit Claudius; nisi si filia Antonia quae Cn. Pompeio, deinde Fausto Syllae nupta erat, aliquos tulerit: Octavia enim, quam Nero in matrimonio habuit, ab eodem ut *sterilis* dimittebatur, de quo vide Sueton. Ner. c. 35. et Tacit. An. XIV, 60. Lege,

§ *Et longo transmisit habere* Neroni:

et de *Nerone* quidem certi sumus ex sensu et ordine narrationis: primum, inquit, TIBERII aula tibi patuit: nec abegit CALIGULA proximus heres: sed in actus praecipuos subvexit CLAUDIUS, et transmisit te successori NERONI. Nihil certius: et eodem ordine eos recenset Tacit. Ann. I, init. TIBERI, CAII*que et* CLAUDII *et* NERONIS *res, florentibus ipsis, ob metum falsae* etc. Sidonius Apollinaris Carm. V, 322.

Post Capreas TIBERÎ, *post turpia numina* CAII,
Censuram CLAUDÎ, *citharam thalamosque* NERONIS etc.

quem ordinem servat Carm. VII, 104.

Capreasque TIBERÎ
Et caligas CAII, CLAUDÎ *censura secuta est,*
Et vir morte NERO.

Ne igitur satagant posthac ostendere quomodo Nero dici potuit *nepos* Claudii, cum nepos fuerit Germanici, fratris Claudii: nunquam assentiar. si enim hoc admittatur, perierunt consanguinitatis nomina, et nihil certi habebimus. *Nepos* Claudii debuit esse filius filii vel filiae Claudii: pro quo filius filiae Germanici, fratris Claudii, hic dicitur *nepos* Claudii. cujus rei absurditatem multis nominibus ostendere possem, si opus esset. Sed pergo. Hinc patet epitheton *longo* depravatum esse. Gevartius Elect. III, 9. voluit longum *transmisit habere nepoti,* „eo quod Nero diu „ac longo temporis spatio (annis enim quindecim im„peravit) Hetruscum hunc in famulatu habuerit.“ dixisse debuit *quatuordecim* paullo minus, non *quin-*

decim. Gronovius Diat. c. XXX. tutius putat retinere vulgatam, eodem sensu quo Gevartius: *nepos habet longus* idem est, inquit, quod *nepos habet longum*, usitatissimo Graecismo: et hoc tuetur Elench. Antidiatr. c. IV. contra ineptientem Cruceum, et exemplis illustrat et confirmat. Sed ut ferri posset hoc sensu LONGO *nepoti*, minime tamen epitheton *longo* convenit *Neroni*, quae vera est Statii scriptura. Latet aliquod *Neroni* proprium, et quod mores ejus exprimit; *torvo*, vel tale quidpiam: de quo tacendum usque dum exemplaria aliquid subministrent. *fero Neroni* Protrep. Crisp. v. 33.

v. 79. *Quis* Superos METUENS *pariter tot templa, tot aras*
Promeruisse datur?] Comparatur hic sors Etrusci cum sorte Ministrorum Caelestium, et praefertur: Quis, inquit, qui Diis ministrat fertur inserviisse tot heris quot Tu, Etrusce, inserviisti? non Mercurius, non Iris, non Triton. illi enim *singulis* tantum inserviebant, Tu *quatuor* dominis. Hic est sensus hujus loci; nec alius esse potest. *datur* est *dicitur, fertur*, ut Theb. VII, 315. de Hypseo:

Asopos genuisse DATUR.

Claudianus de Rapt. Pros. III, 335.

illic posuisse cruentam
Aegida, captivamque pater post praelia praedam
Advexisse DATUR:

id est *narratur.* exempla obvia. Jam vero METUERE *Superos* pro INSERVIRE *Superis* quemadmodum famulus hero inservit, quis unquam dixit? alia res est *metuere* Superos; scil. *colere, venerari:* unde *metuens Deorum* pro *religioso* Ovid. Met. I, 322. de Deucalione et Pyrrha:

Non illo melior quisquam, nec amantior aequi
Vir fuit, aut illa metuentior *ulla* Deorum.

et *metus* pro *religione* Virgil. Aen. VII, 60.

Sacra comam, multosque METU *servata per annos:*

Et ita aliis. Hic igitur verbi sensus huic loco non competit, (non enim de *religione*, sed de *ministerio* agitur) et necessario requiritur *serviens* vel *ministrans* vel aliquod ejusmodi. Conjicio,

Quis Superom FAMULUS *pariter tot templa, tot aras*
Promeruisse datur?

Pro *Superûm* scriptum erat *Superom*, antiqua scribendi ratione: inde istud *Superos.* Potes etiam, *Quis* Superis FAMULANS etc. sed hoc, nescio qui, minus Statianum videtur. omnium optime hoc modo scripsisset,

Cui Superûm FAMULO *pariter tot templa, tot aras*
Promeruisse datur?

ubi τὸ *datur* poneretur pro *concessum est*, ut saepe. Hoc modo, inquam, scriptum esse oportuit, et aliquid ejusmodi sine dubio scripsit Statius. Sed quia nil mutant Codices, quantum novi, meo periculo non placet mihi tam ingenioso esse ut in Contextu quidquam mutem. meliora exemplaria hunc nodum olim forte solvent: meum erat monere. De verbo *promereo* dixi aliquid ad Soter. Gallici p. 60.

v. 87. PARTAE*que per omnes*
Divitiae populos.] *Divitiae partae per omnes populos* sunt Divitiae quas omnes populi pepererunt; ut apud Ovid. Amor. III, 8. *partus* PER VULNERA *census*, est census quem *vulnera* pepererunt. ita *partum* PER SCELUS *regnum* est *regnum quod scelus peperit* seu acquisivit, apud Curtium VII, 4. Quibus in locis denotatur *Instrumentum* seu *Causa* harum acquisitionum. Hic vero sensus huic loco non congruit: non enim vult Statius Etrusco mandatas esse divitias quas *omnes populi* acquisiverant, (quomodo enim fieri potuit?) sed quas *Romani* per omnes terras possidebant. Scripsit igitur

SPARSAE*que per omnes*
Divitiae populos:

Ovidius Fast. II, 209.

Non aliter quam cum Libyca de rupe leones
Invadunt SPARSOS *lata* per arva *greges:*

Idem Fast. IV, 759.

Tu, Dea, pro nobis Fontes fontanaque placa
Numina; tu SPARSOS per nemus *omne Deos.*

Val. Flaccus I, 293.

Extremasque manus SPARSOSque per *aequora crines.*

Hyginus Fab. 123. *cujus ossa* per fines *Ambraciae* SPARSA *sunt.* Lucanus VII, 649.

stetit aggere campi
Eminus unde omnes SPARSAS per *Thessala* rura
Aspiceret clades, quae bello stante latebant:

ita legendum; vulgo bello *obstante*, minus recte si locum curiosius inspicias. Virgilius Georg. IV, 520. de caede Orphei:

Spretae Ciconum quo munere matres
Inter sacra Deûm nocturnique orgia Bacchi
Discerptum latos juvenem SPARSERE per agros*:*

in quibus verbis frustra sensum quaesiveris: nihil enim est ad quod referas ista *quo munere.* Deinde, quid est *munere?* NUPTIALI, inquit Servius: euge, grammatice, agnosco tuum judicium: aeque vere dixisse potuisses *munere* ibi esse *munere* CENTUMVIRALI. Aliquot antiqui codices, testante Pierio, legunt *spreto quo munere:* aeque mendose: adhuc enim turbat *quo* relativum sine relatione: et *munere* pro *munere nuptiali.* Solus sensum vidit Asper grammaticus, qui, ut ait Philargyrius, *quo munere*, OB QUAM REM, vult accipi. nihil verius: *ob quam rem* (scilicet quia *Nulla Venus, non ulli animum flexere Hymenaei,* et quia SOLUS *Hyperboreas glacies lustrabat, raptam Eurydicen querens) spretae Ciconum matres illum discerpserunt.* Sed hoc non efficit *quo* MUNERE, sed *quo* NOMINE.

Spretae Ciconum quo NOMINE *matres,*

i. e. *qua causa, quam ob rem.* Catullus Carm. XXVII, 11. de Mamurra:

Eo *ne* nomine, *Imperator unice,*
Fuisti in ultima Occidentis Insula
Ut etc.

Varro de R. R. I, 2. Hoc nomine *etiam Athenis* etc.

id est, *hac causa.* vide Plin. N. H. II, 25. et exempla ubique. Vide autem originem erroris: prima syllaba in *nomine* absorpta erat in ultimis duobus literis vocis praecedentis *quo*, ut esset *quo mine:* hoc non intellecto addebant syllabam *re* versui supplendo, sensus securi. sexcenties hoc accidisse, facile probare possem, nisi eruditis notum esset. In syllabis *uomune* vocem *nomine* quivis videat. Confunduntur vero hae voces *munera* et *nomina* in MSS: vide Scaligerum ad Manil. IV, 207. ita apud Ovid. Met. XV, 819. pro NOMINIS *heres* codex Zinzerling. et Leidensis habent MUNERIS, teste Heinsio. Claudianus de VI. Cons. Honor. v. 17. *Urbis et Augusti geminato* NOMINE *felix.* et ibi Codices nonnulli habuerunt MUNERE. In scriptis Criticorum passim invenies. Propertius II. 11. *Taleque sub nostro* NOMINE *carmen erit:* in suo libro invenit Scaliger MUNERE; quod probat.

v. 98. Vigilis te animique sagacis
Exitus evolvit *quantum Romana.*] Salmasius Epistola LXXXVI. quae est ad Gronovium, hunc locum ita legit:

Silvarumque comas, vel aquas quot in amne sequaces
Exitus evolvit:

„Scis, inquit ille, *exitus amnium* dici ostia eorum, „quibus in mare se exonerant. *Evolvi* etiam in „mare dicuntur cum in mare exeunt per ista o„stia. memini ita g locutum politum scriptorem „Curtium; sed nunc locus ad manum non est. „*Aquas sequaces in amne* eleganter appellat, „quia unda sequitur undam. Posset tamen etiam le„gi *fugaces:* lympham *fugere* dixit Horatius.“ Non exagitanda haec Salmasii conjectura, (licet longe infra Salmasium sit) quia Ipse alibi eam damnat, Epistola quae praefigitur Gronovianae Elencho Antidiatr. p. 27. ubi demum legit,

Vigil usque, *animique sagacis*
Et citus evolvis *quantum* etc.

Tria, inquit, in eo commendat, Vigilantiam, Sagacitatem, et Celeritatem in illis evolvendis et expediendis de quibus sequitur. Haec quidem superioribus longe praestantiora: sed adhuc Statium quaero, et spiritum illum et majestatem quae nunquam serpit humi. *Evolvis* vero, non *evolvit*; certissimum est: Etruscum enim alloquitur poeta, ut supra v. 83. et infra v. 106. Pro *vigilis te* Parmensis aliter dispescit voces, *vigil iste;* quod admisi in Contextum, non quia intelligerem, sed quod aliquid necessario esset admittendum. Possem infinitas Conjecturas disperdere in hunc locum: sed nulla earum mihimet satisfacio; nedum ut aliis sperem. *Animi* vero *sagacis* proba est et usitata phrasis. Lucretius I, 403.

Verum animo *satis haec vestigia parva* sagaci
Sunt, per quae possis cognoscere cetera tute.

Idem II, 839.

Nec minus haec animum *cognoscere posse* sagacem,
Quam quae sunt aliis rebus priva!a, notisque.

Plinius Nat. Hist. II, 21. *Pythagoras vero, vir* sagacis animi, *a terra ad Lunam centum XXVI. M. stad. esse collegit.* Manilius II, 156.

Quin jam signanda sagaci
Singula sunt animo, *propria quae sorte feruntur.*

Idem III, 275.

Nunc age, quot stadiis et quanto tempore surgant
Sidera, quotque cadant, animo *cognosce* sagaci.

Plura exempla possem proferre: sed quorsum haec, inquies? Ut mecum mireris quid sibi velit Cicero, qui ob usurpatam hanc phrasin veniam petit, De Fin. Bon. et Mal. II. 14. ubi de *mente* seu *animo* loquitur: *Homines enim, etsi aliis multis, tamen hoc uno a bestiis differunt, quod rationem habeant a natura datam,* MENTEM*que et acrem et vigentem, celerrimeque multa simul agitantem, et,* ut ita dicam, SAGACEM: *quae et causas rerum et consecutiones videat, et similitudines transferat, et disjuncta conjungat, et cum praesentibus futura copulet, omnemque complectatur vitae consequentis statum.* Notabis ista, *mentem, ut ita dicam,* SAGACEM: quae verba, *ut ita dicam,* Ipse De Oratore III, 41. usurpanda esse docet quando Translatio durior videtur: *Si vereare ne paullo durior* Translatio *esse videatur, mollienda est praeposito saepe verbo: ut si olim, M. Catone mortuo,* Pupillum Senatum *quis relictum diceret, paullo durius; sin,* UT ITA DICAM, Pupillum, *aliquanto mitius.* Jam vero *mens* seu *animus sagax* non est durior Translatio, sed usitata locutio; ut ex Lucretio et exemplis allatis vides: et proinde non opus fuit ut hac Excusationis formula uteretur Cicero. Sed aliud latet; et scripsit Tullius, *celerrimeque multa simul agitantem, et,* ut ita dicam, SATAGACEM. En tibi novam vocem caelo Latino donatam: quam introducturus Cicero praefatione se munit. *Satagax* est quicquid multo discursu, et anxietate, et omnes strophas vertens, aliquid agit: eleganter et analogice formata vox: ut enim a *sperno, nis,* fit *spernax,* a *sterno, nis, sternax,* ab *emo, emax,* a *vendo, vendax,* a *tago,* (antique pro *tango*) *tagax,* a *fallo, fallax,* et similia; ita a *satago, gis, satagax.* Notus ille Domitii Afri in hac voce jocus, quem refert Quintilianus Instit. VI, 3. *Afer enim venuste Manlium Suram, multum in agendo discursantem, salientem, manus jactantem, togam dejicientem et reponentem,* non AGERE *dixit,* sed SATAGERE. *est enim dictum per se urbanum,* SATAGERE, *etiam si nulla subsit alterius verbi similitudo.* Ciceronis sensum in nova hac voce nihil melius explicare potuit quam iste Quintiliani locus. [Tandem in Conjecturam incidi, quam pro manu Statii paene ausim venditare. Ea est:

Vigil ipse, animoque sagaci
Excitus, evolvis quantum etc.

vulgata est,

Vigil iste animique sagacis
Exitus evolvit quantum etc.

quae est Parmensis lectio. *Tu Etrusce* (inquit Statius; senem enim alloquitur et supra et infra) *vigil*

et excitus sagaci animo, evolvis quantum etc. *Ipse* pro *iste*, quae minima est mutatio. *Excitus animo sagaci*, ut apud Senecam Hippol. v. 1082.

Tum vero pavidâ sonipedes MENTE EXCITI
Imperia solvunt:

qui locus mihi hanc correctionem primus firmavit, licet dudum ita conjecissem. Statius Theb. III, 589.

Atque hic ingenti *Capaneus Mavortis* AMORE
EXCITUS, etc.

Ovidius Met. II, 779.

Nec fruitur somno, vigilacibus EXCITA CURIS.

Ex hoc versu sensum suum Noster videtur sumsisse. Potes etiam, *vigilans*, vel *vigilax animoque sagaci Excitus:* sed magis placet prior conjectura. Et sane Venet. habet *Excitus:* et *vigil ite.* Supra, Vers. 87. pro *partae* Ven. *parce:* unde confirmatur conjectura mea *sparsae*. EX ADD.]

v. 105. *Quae Divûm in vultus* igni *formanda liquescat*
Massa: quid Ausoniae scriptum crepet igne *monetae.*] In priore versu *igni* ponitur pro *igne*, antiquorum more. Sumsit Noster ex Virgil. Eclog. VIII, 80.

Limus ut hic durescit, et haec ut cera liquescit
§ *Uno eodemque* igni; *sic nostro Daphnis amore:*

Virgilius ex Lucretio VI, 514.

Mittunt humorem pluvium, stillantque quasi igni
Cera super calido tabescens multa liquescat.

Recte igitur *igni liquescat* in primo Statii versu: unde magis suspecta redditur vox *igne*, in sequenti. abundat etiam τὸ *igne:* satis enim erat dixisse, *quid* (i. e. *quantum*) *Ausoniae monetae scriptum crepet*, non *igne scriptum: scriptum* enim est *signatum*, *inscriptione notatum*. Prudentius Peri Steph. II, 117.

Is ipse tantum non habet
Argenteorum aenigmatum
Augustus, arcem possidens,
Cui nummus *omnis* scribitur:

i. e. *signatur*, χαράσσεται. Scripsit, opinor, Statius

quid Ausoniae scriptum crepet ore *Monetae:*

quid scriptum ore Ausoniae Monetae crepet, id est, quantum nummorum, Romanâ notâ signatorum, in monetis et officinis Imperatoris percussum sit. *Moneta* est *Dea nummorum:* unde bene, ut de Persona, addit *ore*. Insignis de hac Dea locus Martialis, qui Criticorum ingenia summopere exercuit, Epigr. I, 77. ubi Val. Flaccum a studio poetices dehortatur:

Pierios differ cantusque chorosque sororum:
Aes dabit ex illis nulla puella tibi.
Quid petis a Phoebo? nummos habet arca Minervae:
Haec sapit, haec omnes foenerat *una Deos.*

Haec omnium MSS. et Editt. lectio, testante Scriverio. et, quasi satis salva omnia, *arcam Minervae* aut praetereunt Interpretes, aut *Jurisprudentiam* intelligendam esse dicunt. Atqui primum, quis eos docuit *Minervam* esse peculiarem *Jurisconsultorum* Praesidem? omnium quidem liberalium et ingeniosarum artium fautrix illa Dea; sed non inde sequitur *arcam Minervae* denotare *Jurisprudentiam* magis quam *Textrinam*. et quare ARCA *Minervae*, si de *Jurisperitis* sermo sit? sed, quod praecipuum est, quomodo Minerva *foenerat omnes Deos?* hoc βαρβαρίζει, inquit Scaliger, et legit *Deis*, mirante Scriverio, qui vulgatae adhaeret et explicat *foenerat* pro *defoenerat* sive *foenore exhaurit Deos.* Iterum quaero, quo sensu Minerva, *Jurisprudentiae* secundum eos Dea, *foenore exhaurit* omnes Deos? ineptissima haec mihi videntur. Tu lege,

Quid petis a Phoebo? nummos habet arca Monetae;
Haec sapit, haec omnes temperat *una Deos:*

Sensu perspicuo: „Quare petis a Phoebo? *Moneta* „potius tibi roganda fuit: haec enim, non Phoebus, „sapientiam donat: haec, licet UNA tantum sit, tamen „OMNES Deos moderatur et *regit:*" hoc enim est *temperat*, ut saepe. Scriptum erat *tēperat:* unde, frequenti vice literarum *t* et *f*, *p* et *n*, *fenerat;* quod Latinum non est, cum τῷ *Deos* conjunctum. Sed haec obiter; licet non prorsus aliena huic Statii loco. Heinsius ad Claudian. Rapt. Pros. III, 386. ita citat:

Quae Divûm in vultus igni formata *liquescat*
Machina:

memoriae lapsu. Supra, v. 104. pro *Quod domini celsis niteat laquearibus aurum*, Parmensis habet, *Quodque bonum celsis nitet* etc. Romana, *Quod domuum:* et ita Aldina 1502. Grasseri, Crucei, et aliae. Verum est *domini*, scil. Domitiani, qui passim *Dominus* vocatur. Ductus calami in *domini* et *domuum* fere iidem sunt.

v. 107. *et nunquam* LAESA *profundo*
Cura mero.] Merum profundum non dici potest *laedere* curas; quippe *Dissipat Evius curas edaces;* et, *Cura fugit multo diluiturque mero*, ut canit Ovidius Art. Amat. I, 238. Conjeceram, *nunquam* LAETA *profundo Cura mero*, id est, *laetata* et *laeta facta;* ut apud Petronium Carm. de Bell. Civ. v. 156.

Juppiter omnipotens, et tu, Saturnia tellus,
Armis LAETA *meis, olimque onerata triumphis.*

Sed *cura* hic non pro *angore* et *sollicitudine* animi, sed pro ἐπιμελείᾳ et fide quam Domino et Imperatori debebat; ut alibi, *vigilesque suo pro Caesare* CURAE: et ita passim. recte igitur *nunquam laesa* nimio mero haec *cura* dicitur: et nihil mutandum.

v. 109. *Et mentem* vincire *toris.*] Scio quidem istud Propertii Eleg. III, 4.

Me juvat et multo mentem vincire *Lyaeo:*
§ Sed hoc loco, si quid video, scripsit Statius
Et mentem mulcere *toris:*

i. e. *solari*, et *delectare*. Supra Silv. II, 1.

Quis tua colloquiis *hilaris* mulcebit *amatis*
Pectora?

infra V, 3.

Qualis eras Latios quoties ego carmine *Patres*
Mulcerem!

Val. Flaccus II, 139.

longo mulcens *insomnia penso.*

Idem IV, 442.

Sensi et Bebrycio supremam in litore pugnam
Jam propius, jamque hoc animum solamine mulcens.

Et ita passim apud eundem. Ovidius Remed. Amor. v. 197.

Cum semel haec animum *coepit* mulcere *voluptas.*

Idem Metam. X, 301.

Aut, mea si vestras mulcebunt *carmina* MENTES,
Desit in hac mihi parte fides.

Arnobius VII. p. 240. *putant et caelitum* mentes *ludorum* delectatione mulceri. *levamen mentis* appellat Vitellius apud Tacitum Annal. XII. *Quid porro honestius censoriae* mentis levamen *quam* assumere conjugem *prosperis dubiisque sociam? mulcere* etiam absolute Noster Eclog. V, 15. ad Uxorem,

certe lascivia cordi
Nulla; nec aut rapidi mulcent *te praelia Circi,*
Aut intrat sensus etc.

Pro *jura genialia,* versu praecedente, quaere an non scribendum sit *genitalia:* ut per *jura genitalia* designet *matrimonium.* Vide quae de his vocibus dixi ad Arb. Ated. v. 62. *carmen genitale* idem quod *genethliacon,* Epiced. Pueri v. 70.

v. 111. *Quis sublime* GENUS *formamque insignis Etruscae*
Nesciat?] Hic *formam* Etruscae praedicaturus est Statius: sed quid ad hanc facit GENUS? praesertim cum de *genere* sigillatim dicturus est mox v. 115. In sedem igitur non suam irrepsit haec vox. Conjicio,

Quis sublime DECUS *formamque* etc.

Sil. Ital. XIII, 436.

In decus *egregium vultus intenta juventae:*

sublimem formam vocat Autor Elegiar. sub nomine Maximiani. Claudianus de Nupt. Honor. et Mar. v. 39.

o patrui germen, cui nominis heres
Successi, SUBLIME DECUS *torrentis Iberi.*

Verum, inquies, statim sequitur *Sed* DECUS *eximium formae.* ita quidem est; haereo igitur. interim pro certo habe vocem *genus* in mendo esse: si enim nemo nesciit SUBLIME *genus* Etruscae, quam inepta erat ταυτολογια statim subnectere *Nec* VULGARE *genus?* placeat igitur sublime *decus;* et verum est: Theb. VI, 563.

Quis *Maenaliae Atalantes*
Nesciat *egregium* DECUS?

decus hoc sensu Statio familiare: Silv. III, 1.

Quod si dulce decus *viridesque resumeret annos.*

Et ita passim. Pro *formamque* potes etiam *famamque:* et hoc verius puto, propter sequens *formae.* Vide ad Val. Flacc. II, 148. ubi eadem diversitas. Mox, pro *haudquaquam* bene Gronovius *haudquamquam:* et ita Parmensis: Romana, *haud nunquam.* *Sed* pro *tamen* ut apud Ovid. Met. V, 54.

Ille quidem jaculo quamvis *distantia misso*
Figere doctus erat, sed *tendere doctior arcus:*

et alios passim. Horatius Carm. II, 19.

Quamquam *choreis aptior et jocis*
Ludoque dictus, non sat idoneus
Pugnae ferebaris, sed *idem*
Pacis eras mediusque belli.

Noster Achill. I, init.

Quanquam *acta viri multum inclyta cantu*
Maeonio, sed *plura vacant.*

Symposius Aenigm. XCIV. cujus lemma FUNAMBULUS:

Semita si brevis est, pedibus sed *sufficit ipsis:*

ita legendum; vulgo, *sed brevis est, pedibus nec sufficit:* inepte et contra mentem aenigmatis: *licet* semita sit brevis, *tamen* pedibus sufficit. Juvenalis Sat. I, 103.

quamvis
Natus ad Euphratem (molles quod in aure fenestrae
Arguerint, licet ipse negem) SED *quinque tabernae*
Quadringenta parant.

Voces vero DECUS et GENUS in MSS. commutantur. Ita apud Ovidium Heroid. XVII, 54. pro

ꝗ *Tantalidae Pelopis Tyndareique* genus,

Codex Puteanus habet *decus:* recte; nam *genus* paulo ante praecesserat, notante Heinsio. Vide Cl. Burmannum ad Val. Flaccum VI, 594. Male autem Gronovius, qui monet distinctionem ponendam esse post *imago,* non post *vultibus.* constructio est, *sed par vultibus imago reddit eximium decus formae.* Pro *decus* Rom. *deus.* [Venet. *aut unquam,* id est, *haud unquam:* recte. Τὸ unquam παρέλκει, ut saepe. Deinde, v. 112. pro *decus eximium formae* Venet. *decus exiguum famae.* EX ADD.] Vers. 119. pro *cessatum est sanguine* Parm. *cessatum a sanguine:* non male: mater explevit quicquid deerat a parte patris. alterum defenditur loco Virgilii XI, 288.

Quicquid apud durae cessatum est *moenia Trojae.*

[Pro *cessatum* EST *sanguine* Ven. A *sanguine:* vide Notas. EX ADD.] Vers. 122. pro *manuque* Rom. *manusque:* et 129. pro *Pubentesque, Rubentesque:* verum erat *Pubentesve,* non *que.* Et hic imitatur Virgil. Aen. XII, 68.

aut *mixta rubent ubi lilia multa*
Alba rosâ.

Vers. 132. pro *maternoque,* quod probum est, Parm. et Rom. minus bene *maternosque.*

v. 134. Collectaeque *rogum struxere pharetrae.*] Olim emendaveram *Collataeque:* jam video Gronovium occupasse, Diatr. c. 32. *Conferre* verbum funebre: Lucanus VIII, 754. de Codro combusturo truncum Pompeii:

summas dimovit arenas,
Et collata *rogo lacerae fragmenta carinae*
Exigua trepidus posuit scrobe:

ita legendum puto; vulgo *collecta procul lacerae* etc. collata *rogo* i. e. *in rogum.* locum imitatur Manilii IV, 55. de eodem Pompeio:

Ejectaeque rogum *facerent* fragmenta carinae:

Utrumque simul exhibet Seneca Hippol. v. 1111.

Passim ad supremos ille colligitur *rogos*
Et funeri confertur.

Idem Consol. ad Helv. c. XII. *Menenius Agrippa, qui inter patres ac plebem publicae gratiae sequester fuit, aere* collato *funeratus est.* Aurelius Victor de eodem: *Menenius autem tanta paupertate decessit, ut eum populus* collatis *quadrantibus* sepeliret. Similiter depravatus Idem hac voce in M. Valerio Poplicola: *Qui cum quater Consul diem obiisset, adeo pauper exstitit, ut* collatis *a populo nummis publice* sepultus sit: vulgo *collectis.* Causa omnium horum errorum quod literae *a* et *ec* iisdem calami ductibus constant. Lucanus IX, 62.

sine funeris ullo
Ardet honore rogus: *manus hoc Aegyptia forsan*
Contulit *officium grave manibus:*

ita legendum pro *Obtulit officium.* Plinius N. H. XXXIII, 10. *Nam quod Agrippae Menenio sextantes aeris in funus* contulit, *honoris necessitatisque propter paupertatem Agrippae, non largitionis esse dixerim.* Seneca Herc. Oet. v. 1640.

se confert rogo
Populea silva, frontis Herculeae decus:

De quo loco supra dixi. *Ferre* eodem sensu Pedo Albinovanus De Mort. Drusi v. 188. et Noster supra v. 37. et Val. Flaccus V, 31. et alii. Mox, v. 143.

Atque idem in cuneos populos cum duxit *Equestres:*

pro *cum dixit* Parm. *deduxit:* et ita Codices Domitii, qui primus fecit *cum duxit:* recte: et ita postulat sensus. POPULOS etiam omnes Editt. praeter Parmensem, quae habet POPULUS. verum est POPULUM: et ita edidit Gronovius, qui tamen nullam diversae scripturae mentionem facit. Alia res esset si scripsisset *populos:* hoc enim *gentes, nationes,* denotasset: quod fieri non potest. [*Atque idem in cuneos populum cum duxit equestres.* Mira pertinacia Vetustae Ven. Parm. et Domitii Codd. habent *deduxit* pro *cum duxit,* quod Domitii est. Latet aliquid. Forte, *Utque idem —— deduxit,* idem quod *Cumque idem deduxit:* nisi sic potius legendum. Potest etiam servari Vetustarum lectio, et per *populum* intelligi Etruscus. *deduxit populum,* pro Etruscum qui ante erat *e populo:* ut apud Horatium, *Plebs eris,* pro *e plebe:* et multa hujusmodi sunt exempla. Sed nihil affirmo. EX ADD.]

v. 145. celso *natorum aequavit* honore.] Recte Salmasius *celse* natorum, id est *Equitum,* quibus epitheton *Celsus* est proprium et perpetuum. Vide quae notavi ad Silv. II, 7. v. 46. et Heinsium Not. in Eleg. in Mort. Drusi v. 111. et 379. Ita *clare natus* apud Eutropium lib. VII, de Vitellio Imp. *Nam pater ejus non admodum* clare natus, *tres tamen ordinarios gesserat Consulatus.* cujus contrarium *obscure natus,* paulo infra de Vespasiano: et *obscurissime natum* lib. IX. de Diocletiano: et *vilissime natus,* de Carausio. Seneca Epist. 47. *Mariana clade quam multos* splendidissime natos, *Senatorium per militiam auspicantes gradum, Fortuna depressit?* Ita *sordide* et *abjecte nati* apud Autorem Dialogi de Oratoribus. Plinius Epist. VI, 33. *Nam femina* splendide nata, *nupta Praetorio viro —— quadruplici judicio bona paterna repetebat. feliciter natus* Seneca de Benef. III, 22. ubi opponit *servum* et *felicius natum.* Recte etiam *honori,* non *honore* legit Idem Salmasius § ibidem, Not. ad Hist. Aug. Script. p. 731. Vol. I. *Aequavit honori celse natorum,* est ex *Libertino Equitem* fecit: pro ferreis annulis quales libertini generis homines gerebant, aureos dedit, qui Equitum proprii. Huic emendationi frustra oblatrat Cruceus: est enim certissima. Pro *Exuit* Parm. *Exivit.* Vers. 150. pro *Cui,* quod probum est, multae editt. habent *Cum:* Parm. *Cui.* Vers. 151. pro *Hunc* Parm. *Nunc.* Atque hic rem miram tibi narro, Lector: per versus continuos triginta quatuor, a v. 145. ad 180. Statium integrum te habere puto, et nullo mendo foedatum; quod alibi in his Silvis, nisi unico tantum loco, Lyric. ad Max. Junium, a v. 11. ad 51. frustra, opinor, quaesiveris. de hoc et tibi et mihi gratulor. Variantes quidem lectiones sunt tres vel quatuor in Parmensi, sed non magni momenti.

v. 179. *haud aliter* gemuit *perjuria Theseus*
Litore, QUI *falsis deceperat Aegea velis.*
Tunc immane gemens etc.] Primo legendum *Litore* QUO *falsis,* non QUI. Deinde displicet *gemuit* et *gemens.* Lego, *Tunc immane* FREMENS. Thebaid. XII, 684.

Grande FREMENS, *nimiumque memor mandantis:*

VII, 584.

Non aliter cursu rapidae atque immane FREMENTES,
Transiliunt campos:

Claudianus de Cons. Mallii v. 237.

Torrentes immane FREMANT, *lassisque minentur*
Pontibus.

Sil. Italicus XI, 146.

victorque immane *sub ira*
Infremuit *leo:*

Virgilius XII, 535.

Ille ruenti Hyllo animisque immane FREMENTI
Occurrit.

Saepe vero hae voces confunduntur. ita apud Juvenal. VI, 260. pro *fremitu* sensus postulat *gemitu.* vide Cl. Drakenborchium ad Sil. Italicum I, 425. Sed forte nihil hoc loco mutandum: *fremere* enim *iratorum* potius quam *moestorum,* qualis hic erat Etruscus. Pro *Littore* Parm. et Rom. *Littora.*

v. 184. *atque brevis Superûm* placavimus *iras.*] Ita omnes quas vidi Editiones: parum tamen accurate Statius, si sic scripserit: sequitur enim versu abhinc tertio,

Aut placare *malae datur aspera numina Lethes.*

Edidi igitur *pacavimus iras* pro *placavimus,* sensu eodem, verbo tantum mutato; quod in secundo loco, si malis, facere potes; et retento τῷ *placavimus,* legere,

Aut pacare *malae* etc.

Parum interest, cum utrumvis probum sit. Hae vero voces *placare* et *pacare* adeo saepe in Codicibus commutantur, ut vix locum inveneris in quo hoc sit, quin illud quoque pro varia lectione repereris. Ita Theb. IV, 250. pro *Pacabat cornu* codex Petr. habet *Placabat*. Pietat. Abasc. ad fin. pro *Pacantem terras* Editt. Parm. et Rom. *Placantem;* male, quia praecedebat *Placat. pacavimus iras*, ut Horat. Art. Poet. v. 197.

Et regat iratos, et amet pacare tumentes:

ubi vide Cl. Bentleium: et Drakenborch. ad Sil. Ital. II, 483. *Placare iras* quoque passim occurrit. Mox, v. 186. pro *ignare* legendum *ingrate;* quod et monuit Gronovius Diatr. c. XXXIII. ex MS. Senens. Editt. Rom. et Ven. Et ita quoque Parmensis. altera lectio *ignare* falsa est. Etruscus enim filius patri relegato restitutionem ab Imper. Domitiano impetravit; (unde ista, *modo numina magni Praesidis* etc.) atqui quomodo hujus rei *ignarus* esse potuit Etruscus pater? *ingratus* igitur, qui non usus est hoc beneficio Caesaris et filii sui.

v. 192. *Ergo Thessalici* etc.] Parmensis auctius, *Ergo* ET *Thessalici* etc. quod verum est: ET *conjux Thessalici mariti* ET *supplex Thracius*, seu *Orpheus*. ET *conjux* est ETIAM *conjux*, per μείωσιν: Potuitne MULIER pensare funus MARITI; EGO non possim PATRIS? ita in altero exemplo: Potuitne supplex THRACIUS exorare Styga pro CONJUGE; ego ROMANUS non possim pro PATRE? Similiter conjunguntur *Orpheus* et *Alcestis* in re simili, Epiced. Patr. v. 271. Pro *Phryga*, versu proxime sequenti, optime Cruceus *Styga. vincere Styga* est impetrare a Styge, exorare Styga, ut transmitteret et remitteret Orphea. Hanc Crucei conjecturam probant Gronovius Diatr. c. XXXIII. et Heinsius ad Ovid. Heroid. ₰XVIII, 21. ubi pro AH *quanto melius pro patre liceret*, mavult AT *quanto melius* etc. Non opus est: et alterum tuetur locus Thebaid. III, 286.

AH *mea* quanto
Sithonia mallem *nupsisset virgo sub Arcto!*

Parmensis tamen, ut verum fateamur, habet AT *quanto melius*. Mox, v. 198. *Ego rite* minor, *semperque secundus* etc. *minor*, id est, ut *ministrum* decet, *inferiorem* se ferendo et fatendo: Horatius:

Diis te MINOREM *quod geris*, *imperas.*

Tacitus de Morib. Germ. *Nemo nisi vinculo ligatus ingreditur, ut* MINOR, *et potestatem numinis prae se ferens.* Parmensis pro *minor* habet *memor:* perperam.

v. 199. Assidue *libabo dapes.*] Melius Parmensis, Assiduas *libabo dapes.* Similis locus Piet. Abasc. v. 235.

circumstant famuli, consuetaque turba
Obsequiis. tum rite tori mensaeque *parantur*
Assiduae:

ita et ibi Parmensis, non *Assidue.* Vers. 200. pro *lucida saxa* Rom. *dulcia*, literis transpositis: perperam. *lucida saxa* sunt *gemmae.* Sequitur,

Te similem doctae *referet mihi linea cerae:*

Heinsius in ora sui exemplaris corrigebat *ductae* pro *doctae*, referente Cl. Burmanno ad Ovid. Heroid. XX, 210. ubi recte putat nihil hoc loco innovandum esse. *Doctum* bene dicitur quicquid suo modo *ingeniosum* est, et id quod velit efficit. Propertius II, 15.

Illic assidue tauros spectabis arantes,
Et vitem docta *ponere* falce *comas:*

docta falx, ut *docta cera.* Vide eruditissimum Burmannum ad Val. Flaccum I, 122. et ad memoratum Ovidii locum. Sequitur,

Inde viam morum, LONGAEQUE *examina vitae,*
Affatusque pios, endlituraque somnia poscam.

multo melius fecisset Etruscus si a patre poposcisset *viam morum* SANCTAEQUE *examina* vitae, potius quam LONGAE. *Examina vitae*, ut *legum examina* Ovidio Met. IX, 550.

Jura senes norint, et, quid liceatque, nefasque,
Fasque sit, inquirant; legumque examina *servent.*

Pro *monitura somnia* Romana et Bernartii Editt. perperam *moritura.*

v. 208. GENITOR *mitissime patrum.*] Gronovius Diatr. c. XXXIII. conjecerat SENIOR *mitissime patrum:* recte: Statius enim jam loquitur, non Etruscus. et in MS. Florent. invenit SENIOR. Hae voces saepe commutantur. ita supra v. 77. pro SENIOR *dimissus in axem* Parm. habet GENITOR. Dixi supra ad Glauc. Atedii v. 90. ubi pro SENIOR *Peleus* probavi legendum esse GENITOR *Peleus.* Pro *moestis sepulchris*, v. 210. Gronovius Reliq. ad Silv. notat in MSS. Rhod. et Salisb. et Edit. Venet. esse *moesti sepulchri.* et ita Parmensis quoque: omnino vere.

v. 213. *hic sacra litabit*
Manibus; E*que tua tumulum tellure levabit.*]

Lege, IN*que tua tumulum* etc. Sensus est; hic, in Italia, litabit manibus tuis, et Cenotaphium tibi extruet IN *tua tellure*, Smyrna, tuo gentili solo. Notus Veterum mos Cenotaphia constituendi amicis defunctis: ita Aeneas Deiphobo Virgil. Aen. VI, 505.

Tunc egomet tumulum *Rhoeteo* IN *litore* inanem
Constitui:

Andromache Hectori Aen. III, 304. Procne Philomelae Ovid. Met. VI, 568.

Ut lacrimae fecere fidem, velamina Procne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato,
Induiturque atras vestes, et inane sepulcrum
Constituit, *falsisque piacula manibus infert:*

ita legend. et distinguendum; vulgo, *Et lacrimae fecere fidem. velamina* etc. Sed jam video Heinsium Curis Secundis hoc occupasse. Priamus Aesaco Met. XII, 2. vide Nostrum Theb. XII, 160. Elegans in hanc rem Epigramma extat Anthologia III, 12. *Ναὶ λίτομαι παροδῖτα*, etc. Pro EQUE Parm. et Rom. ATQUE. verum puto INQUE. Sequitur,

Nostra quoque exemplo meritis *tibi carmina*
sancit.

nullus in his sensus. Gronovius Diatr. c. XXXIII. conjecerat, *exemplo meritus*, id est, carmina quae exemplo pietatis suae meruit, a nobis elicuit. recte: et ita inveni in Parmensi. sic in Phileto Ursi v. 97.

Eximius licet ille animi, meritus*que* dolorem,
§ *Solvisti.*

Pro *sancit* ego conjeceram *sanxit*, ut ejusdem sit temporis quo τὸ *donasse* versu sequenti. et hoc quoque confirmat Parmensis, quae clare habet *sanxit*. si scripsisset *sancit*, debuit etiam *donare*, non *donasse*. *Hoc sepulcro*, id est *hoc honore sepulcrali*. *Sepulcrum* vocat Statius quicquid in honorem Mortui efficitur: ita Theb. IX, 563.

veniet cineri decus, et suus ordo
Manibus. interea justos dum reddimus ignes,
Hoc *ultor Capaneus operit tua membra* sepulcro:

ubi hoc *sepulcrum* nihil aliud fuit quam Arma Hypseos quae Capaneus tenebat super occisum Hippomedonta. sic Geneth. Lucan. v. 70.

Tu Pelusiaci scelus Canopi
Deflebis pius, *et Pharo cruenta*
Pompeio dabis altius sepulcrum:

Lucani *Pharsaliam* vocat *sepulcrum* Pompeii. Claudianus Epist. ad Adrian. v. 17. de Alexandro:

Darium famulis manibus doluisse peremtum
Fertur, *et* ingenti *solatus fata* sepulcro.

E C L O G. IV.

COMA EARINI.] Suspicatus eram Epigraphen hujus Eclogae fuisse CAPILLI EARINI, ut Praefat. seu Epist. ad Pollium: *Earinus praeterea*, *Germanici nostri libertus*, *scit quamdiu desiderium ejus moratus sim*, *cum petiisset ut* CAPILLOS suos —— *versibus dedicarem:* solet enim Statius in Epistolis Praefatoriis alludere Titulis cujusque Eclogae. Et ita in MSS. invenit Gronovius: Codex enim Rhodianus habuit, CAPILLI FLAVII IERINI: Saltzburgensis, CAPILLI FLAVI IERINI. In Parmensi ego inveni aliquanto auctius, CAPILLI FLAVII EARINI DOMITIANI LIBERTI. Edidi igitur, CAPILLI FLAVII EARINI. Nec me movet locus Sidon. Apollinaris, ubi titulos nonnullarum Eclogarum recensens, ait, *istum liquido patet neque Balneum Etrusci*, *neque Herculem Surrentinum*, *neque* COMAS FLAVII EARINI, *neque Tibur Vopisci* —— *lectitasse:* (ita enim recte emendant viri docti pro CUNAS FL. SABINI) quippe Sidonius sensum potius tituli quam verba respexit. ita TIBUR VOPISCI vocat, quod esse debuit TIBURTINUM seu VILLA TIBURTINA MANLII VOPISCI: sic enim omnia exemplaria, et ipse Statius Epist. ad Stellam. sed Sidonius allusit primo versui istius Eclogae,

Cernere facundi TIBUR *glaciale* VOPISCI etc.

v. 13. *sacrae placeat sibi* nube *rapinae*.] Quis mihi explicabit quid sit *nubes rapinae?* et scio quidem hunc locum adduci a doctissimo Heinsio ad Val. Flacci I, 706. NUBE *nova linquente domos*. sed alia ratio istius ac hujus loci: ut enim Daedalus et Icarus poetice vocari possent *Nubes*, non tamen explicari potest ex sensu communi quomodo Ida *sibi placere* potuit NUBE *rapinae*. Ne dubites quin scripserit Statius,

sacrae placeat sibi laude *rapinae:*

Val. Flaccus II, 148.

Non forma, *non arte colus*, *non* laude pudoris
Par tibi.

Noster Theb. IX, 704. de Parthenopaeo,

Nec formae SIBI LAUDE PLACET, *multumque severis*
Asperat ora minis.

Et VI, 574. de eodem:

Ipse tamen formae laudem *aspernatur*, *et arcet*
Mirantes.

Mamertinus Grat. Act. pro Consulatu cap. XXV. *Si quis praestat virtutibus bellicis et* laude militiae, *in amicis habetur.* Arnobius III. *Cum enim in singulos anteire interioris contenditis* scientiae laude; *et Deos ipsos*, *quos opinamini*, *tollitis*, *et reponitis alios quos manifestum est non esse.* Thebaid. II, 203.

Egregiam Argiam, *nec* formae laude *secundam*
Deiphilen.

Priscianus Perieg. 446.

Aetolae gentis sunt belli laude *potentis*
Campi.

Eutropius lib. IX. de Quintilio Imperatore: *Vir unica* moderationis *et* civilitatis laude *aequandus fratri vel praeponendus.* Aurelius Victor in Cicerone: *post*, *Rhodum petiit*, *ubi Molonem Graecum*, *rhetorum tum disertissi*§*mum*, *magistrum habuit: qui flesse dicitur quod per hunc Graecia* eloquentiae laude *privaretur:* quo loco mallem, *ubi Molonem*, *Graecorum rhetorum tum disertissimum* etc. quod verum est. Val. Flaccus VI, 594.

Nec nunc laude *prior* generis, *nec sanguinis*
usquam.

laude ingenii, *laude eloquentiae florere* passim apud Ciceronem. Nemo conjiciat LABE *rapinae* pro NUBE: LAUDE enim verum est.

v. 27. *Ipsius ante Dei ludentem conspicit* ARAM.] Ita omnes quas vidi Editiones praeter Parmensem, quae ARAS habet, non ARAM: recte. sic infra v. 81.

patrias nunc vertex solus ad ARAS
Naviget.

Et 95.

patriis nec gratius ullum
Munus erit TEMPLIS.

Majus et augustius aliquid in Plurali numero: et hoc pacto vitatur ambiguitas Compositionis in τοῖς *ludentem aram.* Infra v. 39. *toto* JAM *dulce sub orbe.* Hic quoque optima Parmensis TAM *dulce*, non JAM:

vere. Perperam eadem *cedet* pro *cedat*, versu proxime sequenti. verum est *cedat*, ut v. 84.

Huic et purpurei cedat *coma saucia Nisi.*

Et Eq. Max. v. 84.

Cedat *equus*, *Latiae qui contra templa Diones*
Caesarei stat sede fori.

Et ita passim.

v. 47. VETERESQUE *Penates*
Evandri, *quos mole nova pater inclytus* urbis
Excolit.] Lege VETERIS*que Penates Evandri:* suavius hoc, et magis poeticum, et usitatius. Horatius Carm. II, 12.

unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni VETERIS.

Virgilius VII, 254.

Et VETERIS Fauni *volvit sub pectore sortem.*

Val. Flaccus II, 473.

Nos Ili VETERIS *quondam genus.*

Et v. 581.

Litoraque et VETERIS *tumulos praelabitur Ili.*

Hoc etiam modo vitatur concursus trium vocum in ES exeuntium, *montES veterES penatES*. Pro *pater* URBIS Parm. habet ORBIS, ut lib. IV, 1. *Salve, magne* PARENS MUNDI. et Eucharist. v. 14.

Te ne ego, regnator terrarum, ORBIS*que subacti*
Magne PARENS.

Et ita passim poetis. Sed verius hoc loco URBIS, id est, *Romae:* agit enim Statius de Aedificiis quibus Romam excoluerat Domitianus; et *Palatium* intelligit. Notum istud Horatii Carm. III, 24.

Si quaeret PATER URBIUM
Subscribi statuis.

Pro *Evandri*, *quos* etc. Parm. habet *Evandris quo.*

v. 53. *Norat caelestes oculos Ducis.*] Id est, *Judicium* et ἀκρίβειαν Domitiani novit, et quam elegans formarum spectator ille esset: hoc enim vult per *oculos*. ita Herc. Epitrap. v. 22.

quis namque oculis *certaverit usquam*
Vindicis, *artificum veteres cognoscere ductus?*

Et eadem Eclog. vers. ult.

certe tu muneris auctor
Non aliis malles oculis, *Lysippe, probari.*

inde *judicium oculorum* Plinio Epist. I, 21. *Ut animi tui* judicio, *sic* oculorum *plurimum tribuo.* Et III, 6. *Talia denique omnia, ut possint artificum etiam* oculos *tenere*, *delectare imperitorum.* Quae praecedunt in Statio, *quae vestis roseos accendere vultus Apta* etc. ex Ovidio sumta sunt Heroid. XXI, 89.

Ipsa dedit gemmas digitis, *et* crinibus aurum,
Et vestes *humeris induit ipsa meis.*

Pro *dignius* Rom. *pinguius:* male. *dignius* est *aptius*, *convenientius*. Auctor Aetnae v. 261.

Fertilis haec, *segetique feracior*, *altera viti;*
Haec platanis humus, *haec* herbis dignissima *tellus:*

quem locum non nunc vacat excutere. Parm. omittit *in* ante *digitis*. *Plena dextra*, ut apud Sil. Italicum XV, 56. plena*que dedit bona gaudia* dextra. Val. Flaccus VII, 608.

Plena *sic semina* dextra
Spargere gaudet agris.

Vide Broukhusium ad Tibull. I, 6. v. 32. Sed ut verum fatear, non recte capio quo sensu *connubia* dici possint dari *plena dextra:* et aliquid ὕπουλον suspicor latere.

[v. 55. *Tyrios sic fundit amictus:* an voluit *fingit amictus?* Supra, pro *plena dextra*, forte *prona*, id est facili, favente. EX ADD.]

𝔊 v. 58. myrrhas*que* GRAVES *crystallaque portat.*] Pro *myrrhas* Salmasius Plinian. Exercit. p. 143. probat scribendum esse *murras*, a Graeca voce *μόῤῥα;* ea erat lapis ex quo vasa *murrina* conficiebantur: et ita semper scribi vult hanc vocem, *murra*, non *myrrha*. Verum videtur quod dicit Vir maximus, et ideo in contextu meo secutus sum. Sed parum apte *puero* dantur GRAVES *murrae*, quae robustiori aetati magis convenirent. Huic incommodo subveniunt Parm. et Rom. quae habent,

myrrhasque PUER *crystallaque:*

quod cum expressum fuerit ex diversis et nonnullis eorum optimis codicibus, nescio sane quare mutarint in GRAVES. forte ex eo quod versu abhinc secundo sequitur *Care* PUER, *Superis* etc. quod quidem me moveret nisi scirem hanc Eclogam paene extemporaneam fuisse, et minimum temporis ei impensum esse, prout ipse Praefat. testatur. praeterea, etiam exactissimi poëtae interdum hoc sibi permittunt, ut eadem voce utantur non longe dissitâ, quando sensus et sententia nova orditur, ut in hoc loco: quod pluribus testimoniis, si opus esset, probare possem. In contextum itaque recipiatur *murrasque* PUER *crystallaque portat.* male Parm. *portet.*

v. 60. CARE *puer*, *Superis* etc.] Immo potius CLARE *puer*, utpote cui permissum est *praelibare nectar Superis*, et *dextram Domini contingere.* ita Silv. V, 2,

Sic te, clare puer, *genitum sibi curia sensit.*

supra, eadem Eclog. v. 8.

Quod si militiae jam te, puer inclyte, *primae*
Clara rudimenta etc.

Recte igitur CLARE: istud alterum nimis familiare. Hae vero voces perpetuo confunduntur. Vide Bentleium ad Horat. Carm. III, 14. v. 7. Per *Superis* intelligit Domitianum et Domitiam. [In Addendis Marklandus haec sex verba: per *Superis* intelligit Domitianum et Domitiam, deleri jubet, cum constructio sit: *nectar verendum Superis*, non *praelibare Superis*. ED. DR.]

v. 65. *Olim etiam ne prima genas lanugo nitentes* Carperet.] Non intelligo quo sensu lanugo *carpit* genas: *vestit* quidem et *obumbrat* genas; sed *carpere genas* alia omnino res est, et *febris* vel *pthisios* potius quam *lanuginis*. Noster II, 6.

jacenti
Injecit nexus, CARPSIT*que immitis adunca*
ORA *verenda manu:*

Lucanus IX, 744.

Ecce subit virus tacitum carpit*que* medullas
Ignis edax.

Prudentius Hymn. in exeq. defunct. v. 101.

Nam nulla deinde senectus
Frontis decus *invida* carpet.

sic *carpere vires* pro *imminuere* et *exhaurire* apud Virgilium Georg. III. et alios. Scripsit Statius,

ne prima genas lanugo nitentes
SPARGERET:

Nihil certius. Sil. Italicus VII, 691.

At Cato tum prima SPARSUS lanugine malas;

et XVI, 469.

ASPERSUS prima LANUGINE malas
Baeticus.

Spargere proprium in hac re verbum: Propertius III, 5.

Atque ubi jam Venerem gravis interceperit aetas,
Sparserit *et nigras alba senecta comas:*

Ovidius Metam. VIII, 567.

Lelex raris jam sparsus *tempora canis.*

Art. Amat. III, 75.

Quasque fuisse tibi canas a virgine jures,
Spargentur *subitae per caput omne comae.*

Epist. ex Ponto, I. 4.

Jam mihi deterior canis aspergitur *aetas.*

Val. Flaccus IV, 233.

Vixdum etiam primae spargentem *signa juventae.*

pingere malas eodem sensu Auctor Panegyrici ad Calp. Pisonem, v. 248. et Ausonius in Epitaph. Glauciae:

Laeta bis octono tibi jam sub consule pubes
Pingebat *teneras*, *Glaucia adulte*, genas:

ita legendum; vulgo *cingebat:* licet alibi eandem vocem usurpet eodem sensu, nempe Parental. XXIII.

Tu tener et primo, nove flos, decerperis aevo,
Nondum purpureas cinctus, *Ephebe*, *genas:*

ubi vulgo, *Quam tener;* sine sensu. Apuleius Miles. V. *Jam medium cursum aetatis agere*, interspersum *rara* canitie. Mox pro *fuscaret* GRATIA *formae* Gronovius mavult GAUDIA *formae:* bene. Ovidius Met. XIV, 652.

Denique per multas aditum sibi saepe figuras
Repperit, ut caperet speratae GAUDIA formae.

Noster Theb. X, 628.

Nunc age quis stimulos et pulchrae GAUDIA mortis
Addiderit juveni etc.

§ Silv. IV, 7.

Tentat audaci *fide Mantuanae*
GAUDIA famae:

Et Eclog. IV, ejusd. lib.

ventosaque GAUDIA famae
Quaerimus.

fuscaret gaudia Symmachus Epistola edita a Lud. Carrione Emendat. lib. I. cap. 11. *Baiis remotus ab arbitris otiabar. Eo postquam rumor allatus est terrae filios convenire, oppido cavemus ne sobriam* solitudinem *nostram solitas plebeia* fuscaret: ubi pro *solitas* Carrio conjicit *ebrietas*, longe nimis a vulgatae scriptura. legendum clare, *sodalitas plebeia;* ut opponatur *solitudini.* Lucanus X, 134.

stat contra fortior aetas
Vix ulla fuscante *tamen* lanugine malas.

Quomodo huic hirsutiae obviam ibant mangones disce ex Plinio Nat. Hist XXX, 5. *Ne sint malae hirsutae, formicarum ova pueris infricata praestant. item mangonibus, ut lanugo tardior sit pubescentium, sanguis e testiculis agnorum qui castrantur.* Recte vero *pulcrae formae* ut Via Domit. v. 15.

Pulcrae *supplicium timere* formae.

Suetonius Vita Persii poëtae: *Fuit morum lenissimorum, verecundiae virginalis,* formae pulchrae. [v. 70. HAUD ULLO *concussum.* Ven. AUT NULLO. Scribe: *Leniter*, ET NULLO *concussum vulnere corpus.* EX ADD.] Vers. 74. pro *frangere* SEXUM omnes Domitii codices habebant SAXO: perperam. Nimirum in auribus Librarii qui primus corrupit, tinniebat istud Virgilii Aen. I, 183.

Et torrere parant flammis, et FRANGERE SAXO.

Parmensis quoque SAXO. Supra v. 70. pro *corpus* Rom. *torpens:* quod Domitius interpretatur satis ridicule. Ista, *nunc frangere sexum* etc. pulcherrima sunt: nemo poëtarum potuit melius.

v. 83. *Hunc nova tergemina* pectebat *Gratia dextra*] Rom. et Venet. Editiones *repetebat*, probante Gronovio, Diatrib. c. XXXIV. recte. Ovidius Met. VI, 19.

Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes,
Seu digitis subigebat opus; repetitaque *longo*
Vellera *mollibat nebulas aequantia tractu.*

Noster Thebaid. VI, 540.

At tibi Maeonio fertur circumflua limbo
Pro meritis, Admete, chlamys, repetitaque *multo*
Murice.

Ovidius Met. V, 473.

Et repetita *suis percussit* pectora *palmis.*

eleganter Idem Amor. III, 5. de tauro,

Dum jacet et lente revocatas *ruminat herbas,*
Atque iterum pasto pascitur ante cibo:

revocatas ibi idem quod *repetitas:* quem locum imitatur Calpurnius Eclog. III, 17. de tauro:

gelidaque jacet spatiatus in umbra,
Et matutinas revocat *palearibus herbas.*

Probum quidem suo loco *pectebat;* sed hic multo elegantius et magis poëticum *repetebat*, vel propter ista *tergemina dextra.* Supra v. 81. pro *vertex solus* in omnibus Domitii codd. erat *solus victor:* unde ille gloriatur se vulgatam fecisse *vertex solus.* Parmensis quoque *solus victor ad oras.* Bernartius notat in MS. fuisse *nunc crinis:* quod glossa seu explicatio videtur τοῦ *vertex.* Veram puto Domitii emendationem *vertex solus.* certe magis figuratum et poëticum est *vertex* quam *crinis:* licet hoc malit Politianus Epist. VI, 1. forte ex scriptis.

v. 87. *humerosque* modo *nudare nitentes.*] Dan. Heinsius Crepundiis Silianis ad XV, 674. ex eo quod erat in editionibus *humerosque* MODO *nudare nitentes*, transponit et legit NODO*que humeros nudare nitentes.* Sed non opus est: veram enim lectionem servant

Parm. Rom. et Venet. Editt. *humerosque* MANU *nudare.* ita Ecloga praecedente v. 126.

sed media cecidere abrupta juventa
Gaudia, florentesque manu *scidit Atropos annos:*

Silv. IV, 3.

Hi siccant bibulas manu *lacunas:*

Theb. IV, 189.

Ipsa manu *cunctanti injecerat arma*
Atropos.

III, 248.

Ipse manu *Thebas correptaque moenia fundo*
Excutiam, versasque solo super Inacha tecta
Effundam turres, ac stagna in coerula vertam
Imbre superjecto:

ubi displicet *versas* et *vertam;* lege, *stagna in coerula mergam*, ut infra eodem libro v. 302.

prius in *patrui deus infera* mergar
Stagna.

XI, 628.

occulte telum, nisi nata vetaret,
Quaerebat: sed cauta manu *subduxerat enses*
Antigone:

ℊita legendum; vulgo, *casta* Antigone, epitheto huic loco alieno. Claudianus de Bell. Getic. v. 274.

Nunc instare manu, *toto nunc robore niti*
Communi pro puppe decet:

ita legendum esse apparet ex praecedentibus et sequentibus: vulgo, *communi pro luce*, frigide. vide locum. *Niveam frontem* ut apud Sil. Italicum VII, 446.

Ast alius nivea *comebat* fronte *capillos:*

ubi tamen, nisi omnia me fallunt, scripsit Silius *niveo dente.* Supra v. 84.

Huic et purpurei cedat coma saucia Nisi.

Gronovius Diatr. c. XXXIV. „*Sauciam comam* interpretatur Domitius quae decerpta a filia erat. Sed „*saucia* nihil aliud est quam *purpurea*, *sanguinea*, „*saucii colorem referens.*" Hanc Gronovii explicationem merito rejicit Salmasius Epist. CVIII. cum ob alias rationes, tum quia si *saucia* accipiamus pro *purpurea*, erit *purpurea* coma Nisi *purpurei.* Ipse nihil statuit, sed aliam interpretationem quaerendam putat. Et quaerenti in promptu est: quippe *coma saucia purpurei Nisi* est *coma purpurea saucii Nisi;* qua Hypallage nihil frequentius omnibus poëtis, et exempla dabimus ad Silv. IV, 1. v. 45. *Coma purpurea*, ut Virgil. Geor. I, 405.

Et pro purpureo *poenas dat Scylla* capillo.

Hyginus Fab. 198. *Nisus Martis filius, sive ut alii dicunt Deïonis filius, rex Megarensium, in capite* crinem purpureum *habuisse dicitur.* unde *purpureus senex* dicitur Nostro Theb. I, 334. Pro *cedat* iterum Parm. *cedet:* mendose.

v. 88. *Accurrunt* teneri *Paphia cum matre* volucres.] Per *teneros volucres* intelligit *Cupidines.* sed mihi vix credibile est Statium duo Adjectiva sine Substantivo adhibuisse. Vide quibus rationibus inductus lego *pueri*, non *teneri* volucres. Ovidius Epist. ex Pont. III, 3.

Haec ego visus eram puero *dixisse* volucri.

Amor. II, 7.

Per Venerem juro puerique volatilis *arcus.*

i. e. *volucris.* Idem Metam. V, 364.

videt hunc Erycina vagantem
Monte suo residens; natumque *amplexa* volucrem:

Claudianus Epithal. Pallad. et Celer. v. 9.

Pennati *passim* pueri, *quo quemque vocavit*
Umbra, jacent.

Noster infra Eclog. V, 68.

Nonne leves pueros, *non te, Cytherea, pudebat*
Hoc cessare decus?

i. e. *pueros volucres.* Thebaid. IV, 794.

Sic tener Odrysia Mavors nive, sic puer ales
Vertice Maenalio etc.

Dudum, opinor, agnoscis *pueros* volucres. ales *puer* Horat. Carm. III, 12. pro *sagittis* vers. 90. Parm. *lacertis:* et pro *tunc*, *cum.* verior vulgata.

v. 94. *Nobile gemmato speculum portaverat* AURO.] Modo dixerat, *Atque* AURO *gemmisque locant;* statim dicturus est, *ipsoque potentius* AURO: haec mendi suspicionem incutiunt. Lego,

Nobile gemmato speculum portaverat ORBE:

speculum nobile gemmato ORBE. Martialis Epigr. IX, 18. de hac re:

Hos tibi laudatos domino, sua vota, capillos
Ille tuus Latia misit ab urbe puer;
Addidit et nitidum sacratis crinibus ORBEM,
Quo felix facies judice culta fuit:

ita legit Heins. ad Ovid. Amor. I, 14. pro *tota* fuit. Vide plura ejusdem argumenti apud Martialem loco indicato. ORBIS *gemmatus* est περιφέρεια speculi, *gemmis* interstincta. Senec. Nat. Qu. I, 17. *et mox proprius huic ministerio praeparatus est* ORBIS. de speculis. Mox, v. 98. pro *reclusit* recte Gronovius *seclusit:* *recludere* enim est *aperire;* quod sensui hujus loci contrarium est. Deinde pro *egregius*, aures poëticae exigunt *egregias*, ut Virgil. Aen. II.

geminas *tendens ad sidera* palmas.

Supra, v. 97.

Et vultus HUC *usque relinque.*

Barthius gloriatur neminem ante se vidisse legendum esse HIC *usque.* Ego lippus video Statium scripsisse,

Et vultus HOS *usque relinque:*

dicit Cupido: Speculum quoque una cum Comis demus: nec ullum munus gratius erit Aesculapio; immo gratius erit aurea pyxide, modo tu in illo figas aciem, et relinquas illic in perpetuum HOS vultus, TALES vultus, talem formam qualem nunc habes. Elegantissime. Scriptum erat pro *hos*, *hoc*: unde fecerunt *huc*. *Hos* est *tales*, ut Herc. Surrent. v. 140.

HOS *nec Pisaeus honores*
Juppiter, aut Cirrhae pater aspernetur opacae.

ℊHerc. Epitrap. v. 106.

nec barbarus unquam
Annibal, aut saevi posset vox horrida Sullae
HIS *celebrare modis:*

id est *tales* honores, *talibus* modis. Theb. III, 229.

talis mihi, nate per Argos
Talis abi; sic ense madens, HAC *nubilus ira:*
ita legendum; vulgo AC *nubilus. hac* ira est *tali* ira. Epithal. Stellae, v. 162.
Quonam HIC usque *sopor, vacuique modestia lecti?*
Venus Violantillam alloquitur: Quousque *talis* sopor, *viduus* et sine conjuge! ubi male conjectabam *pudor* pro *sopor*, non tunc percipiens significationem τοῦ *hic* in isto loco. dele igitur PUDOR in ima pagina, et totam Notam p. 27. nisi si ob levem Lucani emendationem servari velis.
v. 103. *Eat, oro, per annos*
Iliacos Pyliosque SIMUL.] Stultum nimis et puerile hoc votum tuum, O Earine; si enim aliquis eat per *annos Iliacos* seu aetatem Tithoni, quodnam opus ut SIMUL eat per annos Nestoris? voluisti, opinor, dicere, jungat aetatem Nestoris aetati Tithoni: ut apud Martialem Epigr. VIII, 2. in re simili,
Terrarum Domino Deoque nostro
Promisit Pyliam quater senectam:
ADDAS, *Jane pater*, tuam *rogamus.*
Sed hoc non est SIMUL ire per annos Pylios, sed POSTEA: eat primum per annos Tithoni, DEINDE vel POSTEA (non SIMUL) per annos Nestoris: si enim SIMUL eat, nihil annis Domitiani per hoc votum tuum addetur. Hoc modo optasti,
eat, oro, per annos
Iliacos Pyliosque SITUS,
i. e. *senectutem:* probo hoc ex Silv. I, 4. v. 125.
Tu Troïca *dignus*
Saecula, *et Euboïci transcendere pulveris annos,*
NESTOREOSque SITUS:
Haec est res ipsa. Virgilius Aen. VII, 440.
Sed te victa SITU *verique effoeta senectus:*
ad quae Servius: *Victa* SITU *senectus.*] *Temporis longinquitate, ex qua nascitur* SITUS. Hunc locum imitatur Statius Silv. III, 3.
Tu, seu tarda SITU, *rebusque exhausta senectus*
Erravit, seu etc.
Thebaid. VII, 744.
Sic ubi nubiferi montis latus aut nova ventis
Solvit hiems, aut victa SITU *non pertulit aetas.*
ita legendum: vulgo, *nubiferum.* Seneca Oedipo v. 818.
prima languescit senum
Memoria, longo lassa sublabens SITU.
Ovidius Metam. VII, 283. de Aesone recocto,
barba comaeque
Canitie posita nigrum rapuere colorem:
Pulsa fugit macies, abeunt pallorque SITUS*que.*
Et mox v. 302.
Dumque refert inter meritorum maxima demtos
Aesonis esse SITUS.
Pylios dies Ovidius Trist. V, 5. Virgilius Catalectis:
Carmina, quae Pylium, *saeclis accepta futuris,*
Carmina, quae Pylium *vincere digna* senem:
quis ferre potest *Pylium* et *Pylium senem?* lege,
Carmina quae Phrygium, *saeclis accepta futuris:*
Phrygius senex seu *Priamus*, et *Pylius*, saepissime conjunguntur, ut in loco Statii jam citando, et passim his Silvis, et alibi. *Pyliae senectae* noster Theb. V, 751.
Pyliae *nec fata* senectae
Maluerit, Phrygiis *aut degere longius* annis:
ad quae Lutatius vetus Scholiastes: *Pylius senex, jam annos Nestoris dicit;* lege, *Pyliam senectam annos Nestoris dicit.* Pari modo depravatus forte Ovidii locus Metam. IX, 253.
aeternum est a me quod traxit, et expers
Atque immune NECIS, *nullique domabile flammae:*
ubi pro NECIS codex habet SIMUL, notante Heinsio, qui conjicit, *Atque immune* SITUS: bene. *verborum situs* Seneca Epist. LVIII. *veterem aetatem* verborum vocat Horatius Art. Poet. Est vero SITUS *proprie lanugo quaedam ex humore procreata*, ut ait Servius ad Virg. Aen. VI, 462. pro *aetate* simpliciter eam usurpat Serenus Sammonicus lib. de Medicina, cap. XXXVI.
§ *Praeterea quascunque voles avertere setas,*
Atque in perpetuum redivivâ occludere telâ,
Corporibus vulsis saniem perducito ranae,
Sed quae parva SITU *est, et rauco garrula questu.*
De Nestoris *situ* seu aetate insignis est Propertii locus Eleg. II, 10. insigniter depravatus. loquitur poëta de incommodis longae vitae, et quanto melius Nestori fuisset si communem et usitatum vivendi terminum non excessisset:
Nam quo tam dubiae servetur spiritus horae?
Nestoris est visus post tria saecla cinis.
Quis *tam* longaevae meminisset *fata senectae*
Gallicus *Iliacis miles in aggeribus?*
Non ille Antilochi vidisset corpus humati:
Diceret aut, O Mors, cur mihi sera venis?
Ita ediderunt Scaliger et Broukhusius. et piget sane referre eorum explicationes falsas, cum adeo in propinquo sit veritas:
Nestoris est visus post tria saecla cinis;
Qui si *tam* longae minuisset *fata senectae*
Gallicus Iliacis miles in aggeribus,
Non ille Antilochi vidisset corpus humati.
explicatione non eget locus jam facillimus. Simile est istud Vell. Paterculi II, 48. de Pompeio; QUI SI *ante biennium quam ad arma itum est, gravissima tentatus valetudine* decessisset *in Campania*, defuisset *Fortunae destruendi* (f. *destituendi*) *ejus locus; et quam apud superos habuerat magnitudinem, inlibatam* detulisset *ad inferos.* Et eod. lib. c. VII. de Gracchis: QUI SI *civilem dignitatis* concupissent *modum, quicquid tumultuando adipisci gestierunt, quietis* obtulisset *respublica.* restat scrupulus quare Nestor vocatur *Gallicus miles.* Audi Scaligerum: „*Gallicus* „*miles* proverbialiter dicitur *temerarius.* Quibus, „inquit, potuisset Nestor narrare vitam suam lon„gam, ut facit apud Homerum, si *Gallicus miles*, et

„non prudens fuisset? nam nota prudentia est Ne„storis.“ Quisquis es qui hac explicatione contentus fueris, jam hinc te moneo quam primum poëtas veteres abjicias; nunquam enim intelliges. Melius aliquanto Broukhusius: „*Gallicus miles* dicitur Ne„stor, quia tendebat juxta Phrygiae fluvium Gallum.“ Sed et haec interpretatio hoc incommodi habet, quod bis τὸ αὐτὸ dicit; et idem est ac si diceres, *Iliacus miles in Iliacis aggeribus:* ne omnia referam quae illi objici possint. Conjicio,

Qui si tam longae minuisset fata senectae
Saucius *Iliacis miles in aggeribus,*
Non ille Antilochi etc.

Si vitam, inquit, finisset eo tempore quo vulneratus erat pugnans ad Trojam, non vidisset funus Antilochi. Haurio hoc ex sensu, et simili loco lib. I, 21.;

MILES *ab Etruscis* SAUCIUS AGGERIBUS.

Possem tibi dicere parum differentiae esse in scriptura vocum *Saucius* et *Gallicus* in minuto charactere; sed satis haec.

E C L O G. V.

AD CLAUDIAM UXOREM.] Parmensis addit, UT SECUM NEAPOLIM SECEDAT. Iterum ex Praefat. *summa est Ecloga, qua* mecum SECEDERE NEAPOLIM Claudiam *meam exhortor.*

v. 7. *Quattuor* emeritis *per bella, per aequora lustris.*] Ita Editiones: et forte defendi potest. mihi tamen verius videtur, *Quattuor* emensis *per bella:* certe multo usitatius est. Ovidius Met. XV, 226.

et, emeritis *medii quoque temporis* annis,
Labitur occiduae per iter declive senectae;

ubi in tribus exemplaribus Heinsius invenit *emensis;* quod illi placuit: et ita edit Burmannus. Eodem libro v. 186.

Cernis et emensas *in lucem tendere* noctes:

quo tamen loco major est diversitas: viginti enim circiter libri habent *emeritas*, octo *immensas:* ut difficile sit aliquid certi statuere. Heinsio placuit *emersas*, et ita edidit; non probante Cl. Burmanno, qui videtur maluisse *emeritas.* Videamus igitur an aliis exemplis rem conficere possimus. Virgilius Georg. I, 419. de sole:

Hoc etiam emenso *cum jam decedet* Olympo
Profuerit magis.

Claudianus Laud. Serenae v. 26. de Ulixe:

terrae pelagique labores,
Et totidem saevi *bellis quot fluctibus* anni
Conjugii docuere fidem:

ubi *anni* SAEVI *bellis* frigidum est, et longe infra Claudianum: dixisse debuit *anni* EXACTI vel EXHAUSTI *bellis.* ex syllabis *em saevi* lego,

Et totidem emensi *bellis quot fluctibus* anni.

Sil. Italicus III, 397. de Arganthonio:

Rex proavis fuit humani ditissimus aevi,
Ter denos decies emensus *belliger* annos.

Tibullus III, 4.

Jam nox aetherium nigris emensa *quadrigis*
Mundum, *caeruleas laverat amne rotas.*

Claudianus IV. Cons. Honor. v. 372.

necdum decimas emensus aristas
Aggrederis metuenda viris.

licet tribus his exemplis active, non passive sumatur vox: ut et hoc Sabini Epist. I. v. 95. Ulixis Penelopae:

Et terra et pelago, quicquid mihi triste canebat,
Emensus, *fato jam meliore vagor.*

Alcimus Avitus IV, 585.

Integer emensum *vertebat circinus* annum.

Manilius IV, 51. de Pompeio:

Post victas Mithridatis opes, pelagusque receptum,
Et tres emenso *meritos ex* orbe *triumphos.*

Sed nimius sum.

v. 9. *Non* intertextas *commenta retexere telas.*] Ita omnes editiones, vetustissimis exceptis: perperam: quippe deest aliquid CUI *intertextae* sint hae telae, *auro* puta vel *argento*, vel tale quidpiam: τὸ *intertextas* enim *duas* res postulat: nec potes dicere *tela intertexitur*, sensu salvo, nisi simul dicas rem *cui* intertexatur tela. Et vide quam facile sit Criticum agere, et quam multis conjecturis pateat hic locus. Potes enim legere,

Non imperfectas *commenta retexere telas,*

ex Claudiano de Rapt. Pros. I, 269. in re simili:

Sensit adesse Deas, imperfectumque *laborem*
Deserit.

potes quoque *interceptas*, ex eodem, lib. II, 156. et ibi quoque in re simili:

Atque interceptas *agnoscit* pectinis *artes.*

potes etiam *impertextas* telas, *non pertextas*, non ad finem perductas: et hoc Barthio placuit. potes adhuc *intercisas:* ut Theb. II, 184. *lux intercisa:*

Non fugeret diras lux intercisa *Mycenas:*

ne quidquam dicam de τῷ Beroaldi *interfectas.* Sed bene quod nulla harum egemus: quippe Parmensis et Romana Editt. clare habent,

Non intersectas *commenta retexere telas:*

non commenta retexere intersectas telas, *sed* etc. *retexere* hoc loco est *iterum texere*, ut Ovidio Met. X, 31.

Eurydices, oro, properata retexite *fila:*

ubi Heinsius memoriae lapsu hunc Statii locum de *Parcis* interpretatur. *retexere intersectas telas* est *iterum nere, redordiri telas* quas noctu *intersecasset.* Elegantissime Propertius II, 7. de Penelope;

Conjugium falsa *poterat differre* Minerva,

Nocturno solvens texta diurna dolo.
Telam hanc *fallacem* vocat Sil. Italicus II, 181. *tardam* Sidon. Apollinaris Carm. XV, 160. *mendacem* Sabinus Epist. 1, v. 63. Si τὸ *retexere* sumas pro *dissolvere*, ἀναλύειν, omnino legendum est *imperfectas* pro *intersertas:* sed vetustissimarum lectioni tutius est adhaerere. Atque hinc de misera Statii in his Silvis sorte aestimationem facere potes. quippe ex quatuor vel quinque vocibus, quarum quaevis si ex conjectura Librarii Contextui inserta fuisset, ferri posset; sola locum obtinuit pessima, et nullo modo toleranda. Vers. 11. pro *alia fronte* Parm. *alta.* et pro *vultu* Rom. *vultus:* bene; ut *mitis vultus* Herc. Epitrap. v. 55. ubi intelligitur *quoad;* ut et Eucharist. v. 41.

Tranquillum vultus *et majestate serena,*
Mulcentem radios.

ubi pariter erat *vultu, sed.*

v. 10. thalamos*que* armata *negasses.*] Non video quem locum hic habere potest vox *armata;* nisi virtutis adeo Amazonicae fuerit Claudia ut ad depellendos procos *arma* sumeret: certe hoc non voluit Statius. lege *orbata*: etiamsi marito *orbata* et desolata esses, tamen tantae es fidei et probitatis, ut nullos procos, nullas novas conditiones admitteres. Bene vero *orbata*, ut apud Claudian. de Bello Gildon.

Orbatas *jubet ire* nurus, *nuperque peremtis*
Arridere viris.

Noster Glauc. Melior. v. 8.

citius me tigris abactis
Foetibus, orbataeque *velint audire* leaenae:

ubi vide quae notavi. Est autem Graecae elegantiae quod verbum *nego* Dativum casum post se trahit. Noster Silv. III, 1.

§ *Praecipuus sed enim labor est exscindere dextra*
Oppositas rupes, et saxa negantia ferro,

id est *non admittentia* ferrum. sic Theb. IV, 124. *Cereri negat Dyme,* id est *infoecunda est frugibus*, ut bene Scholiastes. Theb. III, 69.

jamque ut mihi prodiga vitae
Pectora et extremam nihil horrescentia sortem
Aspicias, bellum infandum, ominibusque negantem
Movisti, funeste, aciem:

ita legendum; vulgo, *extremam mortem* et *ominibus negatam.* IV, 457.

jam tum pavidis *maculosa bidentum*
Corda negant, *diraque nefas minitantia vena:*

ita etiam passim apud hunc et alios: vide ad Herc. Surr. v. 123. Lege igitur,

thalamis*que orbata negasses:*

non admitteres novas nuptias.

[v. 16. *clamosi* TURBA *theatri.* Suspicor Statium scripsisse CURA *theatri:* ex Propertio II, 13.

Tot jam abiere dies, quum me nec CURA theatri
Nec tetigit *Campi; nec mea Musa juvat.*

Vide ad II, 2. v. 70. ubi hae voces commutantur. Ex ADD.]

v. 22. HAEC MENS *tua nempe benigna*
Quam mihi sorte Venus junctam florentibus annis

Servat *et in senium*] Haec est Editionum plerarumque lectio et distinctio, sine sensu aut exitu. Gronovius vero Reliq. ad Silv. monet se in membranis Salisburg. invenisse AT ENIM *tua:* in MS. Rhod. et Editt. Venet. ETENIM *tua:* et ita ego in Edit. Parmensi: Romana enim, EST MENS *tua:* quam lectionem a mala manu Domitii esse opinor, et inde in sequentes editiones propagatam, mutata voce EST in HAEC. Omnino verum est ETENIM *tua* etc. cum interpunctione quam in Contextu meo habes; sine qua nullus esset sensus. Politianus quoque Epist. VI, 1. si verba ejus recte capio, legit ETENIM *tua*, non EST MENS *tua.* Pro *sorte* nonnullae Editiones, et inter eas Parmensis, habent *forte:* perperam. *sors* proprium in hac re verbum: vide quae dixi ad Epithal. Stell. v. 32. Deinde, SERVAT *et in senium:* ita Parm. Rom. et Venet. non SERVET. sed SERVET verius est et elegantius: certe enim tenerioris est affectus *optare* ut Venus istud conjugium servaret in senium utriusque, quam *narrare* tantum hoc ita esse: praesertim cum ista *narratio* non adeo vera sit; quippe Statius non erat *senex* quando haec scripsit. prout discere possis si inspicias Cl. Dodwelli Annal. Statian. cap. XLVII. Alibi quidem dicit, *Nos fortior aetas jam fugit:* et alibi, *Nos facta aliena canendo vergimur in senium.* sed non *in senium servatus* fuit qui *vergit in senium* tantum. Et quod summum est, probabile admodum est Statium non excessisse tricesimum sextum vitae annum: quomodo igitur dicere potuit Venerem illum *servare in senium?* Fallatur igitur necesse est summus Gronovius, qui Diatr. c. XXXV. praefert SERVAT, et Statium jam *senem* facit ex eo quod vers. 12. dixerat,

Anne quod Euboïcos fessus remeare penates
Auguror, et patria senium *componere terra?*

Atqui Statius non ibi dicit se JAM compositurum esse senium patria terra, sed *auguratur* se OLIM facturum esse. aliter si sumas, ineptum erit istud *Auguror:* non enim de *praesentibus*, sed *futuris* solemus *augurari.* Recte igitur SERVET, ut sit optantis. et ita postea edidit Gronovius. Gevartius et Isaacus Pontanus hunc locum infeliciter tentarunt, ut necesse erat nescientibus antiquam et veram lectionem ET ENIM pro HAEC MENS.

v. 28. *ter me* vidisti *Albana ferentem*
Dona comes.] N. Heinsius Not. ad Claudian. in Rufin. I, 37. haec habet; „Apud Statium Silv. libro III. ad uxorem,

ter me victrici *Albana ferentem*
Serta coma, *sanctoque indutum Caesaris auro*
Visceribus complexa tuis.

„quomodo restituendus ille locus. vulgo scribitur, „*ter me* vidisti *Albana ferentem serta* comes. in aliis „codicibus est *nitidis comes.* sed *victrici coma* Sta„tium scripsisse sum certus.“ Huic Heinsii conjecturae favet Noster Epiced. Patr. v. 144.

Cum toties lassata, tamen nusquam avia frondes

Abstulit, aut alium tetigit Victoria crinem:
et plura hujusmodi colligi possent. Sed prima Editio Parmensis habet *nitidas comas:* Romana *nitidis comis.* quae cum MSS. sint lectiones, nec absurdi aliquid aut falsi in se habeant, non audeo mutare. *nitidae comae* satis usitata locutio. Ovidius Fastor. III, 2.

Mars ades, et nitidas *casside solve* comas.

et Heroïd. XXI, 166.

Spissaque de nitidis *tergit amoma* comis.

Tibullus I, 8. v. 51.

Illius e nitido *stillent unguenta* capillo.

§ Horatius Epist. I, 14.

Quem tenues decuere togae, nitidi*que* capilli.

Et ita passim poëtae, ne omnia exempla corradam. Retineo igitur,

ter me nitidis *Albana ferentem*
Dona comis, *sanctoque indutum Caesaris auro*
Visceribus complexa tuis; sertisque dedisti
Oscula anhela meis.

Quicunque primus mutavit *nitidis* in *vidisti*, non intellexit, opinor, verbum substantivum subaudiri *complexa* ES; cui respondet *dedisti.* Scio quidem *nitidas comas* plerumque significare *unguento delibutas:* sed non semper ita esse evincit primus ex Ovidio citatus locus. Faveo quidem conjecturae Heinsianae, et vulgata elegantiorem puto: sed non audeo in Contextum recipere. Quod vero pro *dona* citat *serta*, labili memoriae imputo.

v. 34. totas*que in* murmure noctes
Aure rapis vigili.] Idem Vir magnus ad Claudian. in Rufin. I, 152. legit *motasque in murmura voces.* Verissime. alterum absurdum est. quid enim est *rapere noctes aure?* „Sciolus aliquis, inquit „Heinsius, qui ignorabat *aurem vigilem* poëtis pro „*attenta* frequenter poni, illic loci refinxit, *totasque* „*in carmine noctes;* quomodo nunc legitur: quasi „Statius totis noctibus aliud nihil egisset." Iterum mala memoria viro eximio imponit: non enim vulgo legitur, *totasque in* CARMINE *noctes*, sed *in* MURMURE; quod omnes quas ego vidi editiones habent. Sed hoc nihil est. Similiter depravatum locum restitui supra, Glauciâ Melior. v. 104.

Tu tamen et MOTAS *etiam tum* IN MURMURA VOCES,
Vagitumque rudem, fletumque infantis amabas.

ubi ante erat, MUTAS *etiam tum* MURMURE voces: quod miror effugisse Heinsium, vel ab eo ferri potuisse; ita enim citantem video ad dictum Claudiani locum; quem omnino adeas; ibi enim multa invenies hunc Statii locum illustrantia: et ego aliquid dixi ad locum Glauciae: cui addas licet hoc Auctor. Consol. ad Liviam v. 307.

Te moriens per verba novissima questus abesse;
Et MOTA IN NOMEN *frigida* lingua *tuum est.*

Sabinus Epist. II, v. 37.

Saepe abitura tuo ponentem brachia collo,
Gavisum IN FLUCTUS aequora MOTA *truces.*

Propertius I, 10.

Quum te complexa morientem, Galle, puellâ
Vidimus IN *longam* DUCERE verba MORAM:

ita omnino legendum, vel *longas moras;* non, ut edidit Broukhusius, *et longa ducere verba mora:* quod prae altero inficetum puto. *Nox* vero et *vox* in libris saepe commutantur: ita Sil. Ital. VIII, 210.

Anxia ducebat vigili suspiria voce,

Heinsius maluit *nocte;* quod verum videtur. vide Cl. Drakenborch. ad locum. Val. Flaccus II, 216. ubi narraturus est scelus Lemniadum:

Unde ego tot scelerum facies, tot fata jacentum
Exsequar? heu vatem monstris quibus intulit ordo?
Quae se aperit series! o qui me vera canentem
Sistat, et hac nostras exsolvat imagine voces!

ita omnino legendum; vulgo *noctes. quis*, inquit Flaccus, *exsolvat nostras voces hac imagine*, id est, excusabit me a necessitate narrandi hoc crudele facinus, *liberabit vocem meam ab hac descriptione.* Nihil certius. Supra, v. 32. pro *sacrum* et *dolebas* Parm. *facum* et *dolores:* Rom. *scaevum.*

v. 37. *Qualem te* nuper *Stygias* MODO *raptus ad undas.*] Quid est hoc, NUPER MODO *raptus?* nonne NUPER et MODO idem sunt? supra Lacrim. Etrusc. v. 170.

Quae MODO *Marcomanos post horrida bella, vagosque*
Sauromatas Latio non est dignata triumpho.

Et mox, v. 183.

MODO *numina magni*
Praesidis, atque breves Superum pacavimus iras.

id est, NUPER *pacavimus.* Sed pudet hoc probare velle. Bene notat Bernartius veterem codicem pro MODO habere PROPE:

Qualem te nuper Stygias PROPE *raptus ad undas:*

quod verissimum est. Horatius III, 8.

Voveram dulces epulas, et album
Libero caprum, PROPE funeratus
Arboris ictu.

§ v. 39. *tenuique oculos jam morte* cadentes.] Usitatius est, *oculos morte natantes* quam *cadentes:* Auctor Consolat. ad Liv. Aug. v. 92.

Et tenuit *vultu* lumina *fixa tuo*,
Lumina *coerulea jam jamque* natantia morte.

Ovidius Metam. V, 70.

at ille
Jam moriens, oculis *sub* nocte natantibus *atra*
Circumspexit Athin:

Noster Theb. II, 638.

ille oculos *etiamnum* luce natantes
Sistit:

ubi forte scripsit *extrema luce natantes*, i. e. *morte;* ut *parva luce natantes* apud Sil. Italicum II, 122.

Membra levat parvaque oculos *jam* luce natantes
Irrorat lacrimis:

Et sane oculi *luce natantes* sine ullo epitheto vix *mortem* denotant. Noster Theb. XI, 557.

Cerno graves oculos atque ora natantia leto:

alibi Theb. VIII, 757. vocat *lumina dubitantia figi*, id est *natantia*, et *trahi oculos*, de re eadem Theb. VIII, ad finem. Plura e poetis possem afferre, nisi sanam putarem vulgatam lectionem. Virgilius Aen. XI, 818.

Labitur exsanguis, labuntur *frigida* leto
Lumina:

Ovidius Trist. III, 3.

Labentes oculos *condet amica manus:*

ita pro *larguentes* ex MSS. edidit Heinsius, qui hunc Statii locum adducit: eum vide. Seneca Epist. VIII. *oculos vigilia fatigatos* cadentesque. Lucanus II, 25.

Vultusque exanimes oculosque in morte jacentes:

ubi tamen dubito an non scripserit Lucanus *cadentes*. Haec igitur adnoto ne quis diligentiam meam desideret, aut putet se veram lectionem invenisse, his et aliis poetarum locis inductus. Ob hanc rationem porro moneo versum proximum,

Scilicet exhausti *Lachesis mihi tempora* fati

mihi sanum videri: argutari enim potes *exacto filo*, ut Silv. V, I. *exacti superest pars ultima fili:* vel *exhaustae tempora vitae;* quae phrasis saepe numero apud poetas occurrit. Sed *tempora fati* praestat Val. Flaccus III, 379.

Sortitusque breves, et parvi tempora fati
Perpetimur.

Vers. 43. pro *optatos sinus* quanto melius (inquit Bernartius) scriptus, *optandos?* Non melius, sed pejus. verum est *optatos sinus*, ut *optata conjux*, non *optanda*, Epithal. Stellae: et *petita conjux*, ibidem, non *petenda*.

[v. 45. *Qua veteres Latias Graiasque Heroïdas aequas.* Suspectus mendi versus propter tot voces in *as* exeuntes, quae vitiosum ac ingratum sonant, ut bene notat Heinsius ad Ovid. Trist. V, 5. v. 43. Unde, inquit, Statius reliquisse possit videri,

Qua veteris Latii, Graiisque Heroïsin aequa es:

Satis caute agit vir magnus. Singula videamus. Probum est *Veteres Heroïdas*, ut Pietat. Abasc. v. 255. et Ovid. Art. Am. 713. *Veteres Heroidas aequas* est ex Ovidio Amor. II, 4. v. 33.

Tu, quia tam longa es, veteres Heroïdas aequas.

Nihil igitur in his vocibus innovandum, cum satis clara sit Ovidii imitatio. De ceteris, mihi videtur legendum,

Qua veteres Latias, Graiûm*que Heroidas aequas.*

Graiûm Heroidas ut *Graiûm murus Achilles* Ovid. Met. XIII, 282. *Graiûm poetae* Lucretius II, 600. *Latias Graiûmque Heroïdas* pro *Graias*, ut Noster Theb. X, 838.

exhaustis olim Graiûm*que* suisque
Missilibus,

pro *Graiis:* et similia passim. Sic *puellas Libyae* pro *Libycas*, Herc. Epitrap. v. 105. Jam vero tres voces in *as* desinentes ferri possunt, ex his exemplis. Propemp. Met. Celer. v. 120.

Actias Ausonias fugit Cleopatra catenas.]

Propertius II, 2.

Aut quum Munichias Pallas spatiatur ad aras:

ita omnino legendum puto pro *Dulichias*. Auctor Consolat. ad Liv. Aug. v. 419.

Vix etiam fueras paucas vitalis in horas.

et plura talia inveniri possunt. Insignis hujusmodi terminatio per quinque voces continuas, in Epigrammate Antipatri, citato ab Heins. ad Amor. II, 18. v. 26. de Sapphone:

τὴν μετὰ ΜοῦσΑΝ
ἈθανάτΑΝ θνατÀΝ ΜοῦσΑΝ ἀειδομένΑΝ.

sed ibi omnino scribendum, τὴν μετὰ Μούσας Ἀθανάτας, ex sensu. EX ADD.]

v. 49. *Et quanquam saevi fecerunt Maenada planctus.*] Hic est unus ex locis de quibus in Praefat. questus sum; adeo immaniter, si quid video, depravatus, ut sine Codicis alicujus vel variantis Lectionis adminiculo impossibile sit eum in sanitatem asserere. Loquitur Statius de fidis uxoribus, et quae conjuges suos per omnes casus comitari vellent: Aegiale, inquit, *questa est relinqui*, mallet. comitari maritum suum Diomedem ad bellum Trojanum: et ita Meliboea Philoctetem: *et planctus, quanquam saevi, fecerunt Maenada. Quam* fecerunt Maenada? et *quare?* et *quomodo?* et *quando?* Et si haec omnia probaveris, quaenam connexio inter hunc et praecedentem versum? quid enim *Maenas* aliqua Bacchi furiosa cum *Uxoribus* Aegiale et Meliboea? quare tam emphatice *planctus* QUANQUAM *saevi?* quasi haec, quaecunque sit, de qua sermo est, *magis Maenas* facta fuisset, si planctus ejus *minus saevi* fuissent. Sed tempus est audire Gronovium Diatr. c. XXXV. ubi post citatos duos hos versus, ita loquitur: „Varie posteriorem versum torserunt interpretes. Gevartius disjungit τὸ *quamquam: Et quam quam saevi:* uti et Domitius, quando notat inusitate τὸ *quam* cum positivo junctum: frequentibus addi particulam *per*, ut sit *perquam saevi*. Quem merito reprehendit ille, quod haec ad Laodamiam referat. Cruceus supponit: *Et quam tam saevi.* Nugae. Vera est vulgata, et ita explicanda: Aegiale relinqui se questa est: questa est etiam Meliboea: et *planctus* ob desertionem, *quamquam* tristes *saevi*que (quia illa impia, immerita, iniqua; non quales istae quas caussa publica et dignitas Graeciae decusque regum imperabat, juncta spe reditus) *fecerunt Maenada* aliquam, nempe Ariadnen. Inter planctus et lugubrem ejulatum deprehensa a Libero patre Cnossis *Maenas facta est*, hoc est, in comitatum et torum Liberi adscita. hoc evenit inter istiusmodi flebiles ritus et doloris insaniam: ideo *planctus id fecisse* dicuntur, more familiarissimo poetis fingendi αἴτιον τὸ μὴ αἴτιον." Hucusque Gronovius: et defendit hanc explicationem Elench. Antidiatr. c. V. ubi dicit de nulla alia quam de Ariadne Statium capi posse. Nescio quomodo tecum agatur, Lector; ego quidem nihilo magis adhuc video quo sensu haec connecti possint. quid enim si Ariadne *inter planctus* recepta fuerit in torum et comitatum Bacchi? quid hoc ad exempla uxorum quae conjuges amarunt, et pro illis et cum illis quidvis perpeti paratae fuerunt; de talibus

enim agit Statius; non ex Fabulis, sed Historia. Mitto quod Ariadne non dici potuit *facta esse Maenas* ex eo quod in *torum* Bacchi (illudit enim vir doctus addendo, *et comitatum*) recepta fuit: alia enim res est *Maenas*. Sed ut compendii faciam, (multo enim plura contra hanc interpretationem adferri possunt) corruptissimus est locus, et forte mutilus: supra enim v. 45. dixit,

Qua veteres LATIAS GRAIASQUE *Heroïdas aequas:*

et de GRAIIS tribus exemplis absolvit: aequum erat ut uno saltem LATIAS demereretur. Utcunque sit, sine dubio scripsit *Et* QUAM: *Aegiale*, *Meliboea*, *et* Illa QUAM etc. ut Capill. Ear. *cedat coma saucia Nisi Et* QUAM *Sperchio tumidus servabat Achilles:* et ita passim: sed ultra non possum. Editiones Vetustae nihil mutant hoc loco: nisi quod pro *saevi* Rom. *scaevi*. [*Et* QUAMQUAM *saevi* FECERUNT MAENADA *planctus*. Diu suspicatus eram partem hujus versus formatam esse ex Seneca Herc. Oet. v. 1886.

FERIANT*que* graves MAENALA PLANCTUS.

Obstupui cum in Venet. pro MAENADA inveni plane MENALA: unde pronum fuit facere,

questa est Meliboea relinqui,

Et CUJUS *saevi* FERIERUNT MAENALA *planctus:*

Aegiale, [*Meliboe*, *et* illa *cujus planctus ferierunt Maenala*. Quaenam fuerit haec Heroïs Arcadica memoriae non nunc occurrit, nec vacat disquirere: non tamen dubito quin aliqua sit cujus maritus ad bellum Trojanum profectus est. Vers. 54. pro *natae* Ven. *note:* et mox *Nota* pro *Nata*. EX ADD.] Vers. 50. pro *firmam* Parm. *fictam:* et pro *Reddere*, *Dedere*.

v. 52. *sic* exequias *amplexa canori*
Conjugis, *ingentes* iterasti *pectore planctus*,
Jam mea.] Ita distinxi: male τέλεια στιγμὴ in Vulgatis ponitur post *planctus*, et sententia nova orditur ab istis: *Jam mea, nec pietas* etc. qua re oppositionis elegantia perditur. Nemo vero mutet vocem *exequias* in *relliquias*, utcunque adblandiatur. *exequias amplecti* est idem quod alibi vocat *colere exequias*, Pietat. Abasc. v. 39.

lectique arcana ministri
Hinc etiam documenta capit, quod diligis *umbram*
Et COLIS EXEQUIAS.

funus amare Theb. XII, 193. de Argia, Polynicis uxore:

his anxia mentem
Aegrescit curis, *et*, *qui castissimus ardor*,
FUNUS AMAT.

Herc. Epitrap. v. 94. de Vindice colente amicum suum Vestinum, etiam post mortem:

scit adhuc, *florente sub aevo*
Par magnis Vestinus avis; quem nocte dieque
Spirat, *et in carae vivit* COMPLEXIBUS UMBRAE.

Similis hujus vocis significatio apud Eutropium lib. VII. de Vitellio: *Hic cum Neroni similis esse vellet*, *atque id adeo prae se ferret*, *ut etiam* EXEQUIAS *Neronis*, *quae humiliter* SEPULTAE *fuerant*, honoraret, *a Vespasiani ducibus occisus est.* Et ita loquitur lib. IX. de Gordiano: *miles ei tumulum XX. milliario a Circesso*, *quod castrum nunc Romanorum est Euphrati imminens*, *aedificavit;* EXEQUIAS *Romam revexit; ipsum Divum appellavit.* Quibus in locis Tan. Faber, nova vocis notione offensus, utrobique errorem esse arbitratur, et pro *exequias* reponi vult *reliquias;* quae, inquit, sunt ossa seu cineres; at *exequiae* longe aliud; neque ita loqui mos est. Atqui Statius ita loquitur, *Et colis* EXEQUIAS: ubi nihil mutari patitur versus. immo ipse Eutropius pariter loquitur lib. VII. ad fin. de Domitiano: FUNUS *ejus cum ingenti dedecore per vespillones exportatum*, *et ignobiliter est* SEPULTUM. Eodem sensu vocem *funus* usurpat Ausonius Epitaph. de Priamo: nempe pro *corpore defuncti*. *Bustum* vocat Noster Theb. XII, 248. *egena sepulcri* BUSTA. Nihil igitur aut in Eutropio aut Statio mutandum. Sequitur,

ingentes ITERASTI *pectore planctus.*

Ante dixit QUAERIS et ADHUC; infra, AMAS et TENES, in praesenti tempore: quare igitur ITERASTI? mitto quod parum Latine dictum videtur *iterasti pectore*. Lege,

ingentes ITERAS DE pectore *planctus*
Jam mea.

adhuc, jam mea, tamen fidem servas memoriae prioris mariti, et quando ille in mentem venit *repetis* planctus, non fictos, sed ex animo, *de pectore:* ut Surrent. Poll. v. 143.

Vivite securi! quorum DE PECTORE *mixtae*
In longum coïere faces.

Herc. Epitrap. v. 55.

Sic mitis vultus veluti DE PECTORE *gaudens*
Hortetur mensas.

ℊ*de pectore gaudens*, non *simulato*, sed *vero* et *ex imo corde* gaudio. Eleganter vero vers. 52. QUAERIS *adhuc: quaerere* enim dicimur defunctos quorum *desiderio* tenemur. Noster Theb. XI, 263.

Ecce aderat, *luctu dicturusque omnia belli*
Libertate, *Creon: urit fera corda Menoeceus:*
Nulla patri requies: illum QUAERIT*que tenetque:*

Menoeceus enim Creontis filius seipsum occiderat. Martialis X, 71. de Rabirio qui parentes composuerat:

Hos tamen ut primis raptos sibi QUAERIT *in annis.*
Improbius nihil his fletibus esse potest.

Distinguit Plinius Epist. VI, 2. *Soleo nonnunquam in judiciis* QUAERERE *M. Regulum; nolo enim dicere* DESIDERARE. *Cur ergo* QUAERO? *Habebat studiis honorem*, *timebat*, *pallebat*, *scribebat*.

v. 56. NATA *tuo*.] Totus locus sic habet:

Nec pietas alia est tibi curaque NATAE:
Sic ut mater amas, *sic nunquam corde recedit*
NATA *tuo*.

Sed quis ferre potest hanc barbaram positionem vocum NATAE et NATA? Conjicio,

sic nunquam corde recedit
ILLA *tuo*.

τὸ NATA videtur esse explicatio marginalis τοῦ ILLA, in Contextum, ut saepe fit, postea admissum. nisi sub voce *Nata* lateat proprium nomen hujus puellae, *Caia*, vel tale quidpiam. sed hoc incertissimum est: certius illud, hanc *natam* non esse ipsius Claudiae filiam, sed filiam prioris mariti Claudiae ex priore uxore: adeo ut Claudia *Noverca* tantum huic puellae fuerit. Cum igitur Statius dicit, *Nec pietas alia est tibi curaque* NATAE, intellige natae ILLIUS, seu *prioris mariti*, de quo loquebatur verbis praecedentibus. patet hoc ex istis, *Sic* UT MATER *amas;* quidnam enim eximium esset si Claudia amaret SUAM filiam UT MATER? nonne omnes matres hoc faciunt? Sed dicit Statius, Tu, licet *Noverca* tantum, amas filiam prioris mariti UT MATER, quasi MATER esses, non NOVERCA. ita Plinius Epist. IV, 19. *Cum sis* pietatis *exemplum, fratremque optimum et amantissimum tui pari caritate dilexeris,* filiamque *ejus* UT TUAM diligas, etc. Clarius hoc apparebit ex Nota subsequente: et notandum erat, quia a nemine adhuc observatum aut intellectum. Pro *ut* Parm. et Rom. *et*.

v. 57. *non sic Trachinia nidos*
Alcyone VERNOS etc.] Quinam hi VERNI Halcyones nidi? Plinius N. H. X, 32. de halcyonibus: *faciunt autem septem* ante brumam *diebus* nidos, *et totidem sequentibus pariunt.* Ovidius Met. XI, 745. de iisdem:

Perque dies placidos hiberno tempore *septem*
Incubat Halcyone pendentibus aequore nidis.

Lactantius Vetus Scholiastes ad Stat. Theb. IX, 361. *aves marinae quae* hieme *in mari nidificant, et pullos nutrire dicuntur qui dies septem tranquillissimum faciunt pelagus.* vide et Hyginum Fab. LXV. et Servium ad Virgil. Georg. I, 399. Non igitur VERNI Halcyones nidi: et si essent, nihil hoc ad rem, nisi probari posset Halcyonem VERNOS magis quam BRUMALES nidos diligere et amplecti solere. Lege,

non sic Trachinia nidos
Halcyone VEROS, *non sic* etc.

nidi sunt *pulli:* Claudianus de III. Cons. Hon. v. 5. de aquila:

Protenus implumes *convertit ad aethera* nidos
Et recto flammas imperat ore pati.

Virgilius Aen. XII, 473.

Nigra velut magnas domini cum divitis aedes
Pervolat, et pennis alta atria lustrat hirundo,
Pabula parva legens nidis*que* loquacibus *escas:*

Georg. IV, 17.

Ore ferunt dulcem nidis *immitibus escam:*

et ita passim apud poetas. Hoc non intellectum errori ansam dedit. Vides jam quamobrem VEROS *pullos* seu *nidos;* quasi dixisset, Alcyone non magis fovet *suos, proprios*, et VEROS *pullos*, quam tu hanc defuncti mariti filiam; quae quidem sanguine non VERE tua est, *inductitia* scilicet, et ab aliena quasi manu: tu tamen, qua es pietate, eam velut VERAM tuam sobolem amore et cura prosequeris. Bene autem VEROS *nidos:* Ovidius Met. II, 38.

Pignora da, genitor, per quae tua VERA *propago*
Credar:

§ Et mox,

nec tu meus esse negari
Dignus es, et Clymene VEROS, *ait, edidit* ortus.

Virgilius Aen. VIII.

Salve, VERA *Jovis* proles.

Hujus contrarium DUBIUS *partus* Lucan. IX, 901. de Psyllis,

Ne qua sit externae Veneris mistura timentes
Letifica DUBIOS *explorant aspide* partus.

DUBIA *soboles* Sil. Ital. I, 413. de iisdem: et infinita ejusmodi. Pro *amplectens* Parm. *amplectensque.* an voluit, *amplexusque animamque inpignora transfert?* [Parm. *amplectensque animam*que. Ven. *amplexuque animam in pignora.* Certissima emendatio, *amplexusque animamque in pignora transfert.* EX ADD.]

v. 60. *Heu nunc illa* terit *video quod sola cubili*
Otia, jam *pulcrae* terit *infecunda juventae!*]

Mendosissimus locus, quem Gevartius Papin. Lection. III, 14. ita refingebat,

Heu nunc illa terit *viduum quod sola cubile!*
Otia tam pulcrae terit *infecunda juventae.*

Gruterus in Schedis, quibus utebatur Gronovius,

terit *viduo quod sola cubili*
Otia tam *pulcrae* vere *infecunda juventae.*

Gronovius Diatr. c. XXXV. et Elench. Antidiatr. c. V. legit,

Heu! nunc illa terit *viduo quod sola cubili*
Otia! tam *pulcrae* perit *infecunda juventae.*

et non dubitat Papinium ita reliquisse. Postquam tamen inspexisset Codd. Rhod. et Salisb. et Edit. Venet. qui omnes in priori versu pro *terit* habent *tenet*, (et ita Parmensis quoque) in Reliq. ad Silv. ambigit an fuerit,

Heu nunc illa tenens viduum *quod sola* cubile
Otia tam *pulcrae* terit *infecunda juventae!*

Et sane hoc speciosum satis videtur: et secundus versus

Otia tam pulcrae terit infecunda juventae,

sine dubio ita a Statio profectus est: licet ibi quoque Parmensis habeat *tenet;* quod Librarius a priore versu, ut saepe fit, repetivit. *tam pulcrae juventae* ut *tam tenero collo* Protrept. Crispini v. 130. *Otia terit*, ut Herc. Epitrap. v. 2.

cum patulis tererem *vagus* otia *Septis.*

Virgilius Aen. IV, 271.

Quid struis? aut qua spe Libycis teris otia *terris?*

Tacitus Hist. II, 31. *transitum Padi simulantes, adversus oppositam gladiatorum manum, ac ne ipsorum miles segne* otium tereret. Seneca Epist. CXIII. *Hac subtilitate efficimus, Lucili carissime, ut exercere ingenium inter irrita videamur, et disputationibus nihil profuturis* otium terere. Lucanus II, 487.

hoc limite bellum
Haereat, hac hostis lenta terat otia *ripa.*

Recte igitur *terit otia:* et *otia pulcrae juventae* ut

infra v. 85. *otia desidis vitae.* In priore versu paullum addubito an *tenere cubile* bene dici posset haec Claudiae filia quae *sola* cubabat, et munia comparis nondum sustinuerat: aliam enim notionem Veteribus videtur expressisse haec phrasis *tenere thalamum* seu *cubile*, nempe de ea quae, aliâ expulsâ, ipsa in locum ejus successerat. Ovidius Metam. IX, 145.

Quae quoniam adventat, properandum, aliquidque novandum est,
Dum licet, et nondum THALAMOS TENET *altera nostros.*

Val. Flaccus II, 159.

sed me quoque pulsum
Fama viro: nostrosque TOROS *virgata* TENEBIT
Et plaustro derepta nurus.

Nescio an suspicionibus nimium inquieter, cum credam a Statio fuisse,

Heu nunc illa JACENS *viduo quod sola cubili*
Otia tam pulcrae terit infecunda juventae!

Vide tamen quibus auctoritatibus me defendam. Ovidius Heroïd. III, 117.

Tutius est JACUISSE toro, *tenuisse puellam.*

V. 406.

Nunc JACET *in* viduo *credulus ille* toro.

XVI, 315. ex quo loco hic Statii forte expressus,

SOLA JACES VIDUO *tam longa nocte* CUBILI
In viduo JACEO solus *et ipse* toro.

Art. Amat. II, 370.

Et timet in vacuo sola CUBARE toro.

Remed. Amor. v. 770.

Inque suo solam *crede* JACERE toro.

Lucanus VIII, 404. de Parthis:

JACUERE *sorores*
In fratrum thalamis, *sacrataque pectora matrum:*

¶ita legendum pro *pignora matrum:* patet ex sensu et sequentibus. Seneca Hippol. v. 447.

cur toro viduo JACES?

Noster Epithal. Stell. v. 59.

Fusa JACET stratis *ubi quondam* etc.

Pluribus possem: sed haec satis de suspicione tantum. Pro *heu* Parm. et Rom. *et:* et ita edidi. [pro *Heu terit* Ven. et Parm. *Et tenet.* Lege, nulla paene mutatione,

Et nunc illa, tenet viduum quod sola cubile,
Otia tam pulcrae terit infecunda juventae:
Sed venient etc.

et sic clarescit locus ante obscurissimus. EX ADD.]

v. 62. *Sed venient, plenis venient connubia taedis.*] Non intelligo has *plenas taedas.* forte scriptum erat *phestis*, id est *festis*, *ph* pro *f*, ut in libris MSS. millies fit: hoc non intellectum in *plenis* degeneravit. Ita apud Symposium Aenigm. LXXXIII. MALUM:

Est mihi nomen ovis, contentio magna Dearum,
Fraus juvenis Phrygii, *pulcrarum cura sororum,*
Excidium Trojae:

vulgo legitur *juvenis functi* pro *Phrygii;* quae vox in libris MSS. scribitur *frigii;* inde *functi:* et pro *pulcrarum* vulgo male *multarum. juvenis Phrygius* est *Paris:* nota historia aurei *mali. pulcrae sorores*, Juno, Venus, Minerva. Bene autem *festis taedis*, ut mox v. 70.

festas*que accendere* taedas:

Claudianus de Rapt. Pros. II, 347.

Ac festas *alio succendunt lumine* taedas:

Idem de Nupt. Hon. et Mar.

Tu festas, *Hymenaee* faces, *Tu, Gratia, flores Elige.*

et IV. Cons. Honor.

Cum tibi prodiderit festas *nox pronuba* taedas.

v. 64. *Sive chelyn complexa* PETIT, *seu voce* paterna
Discendum *Musis sonat.*] Suspectum mihi istud *petit.* Si enim *complexa* est chelyn, jam *in manibus* habet; ergo quodnam opus est ut *petat?* nisi dicatur *petere* idem esse quod *pulsare;* quod, opinor, vix concedetur. lege,

Sive chelyn complexa FERIT:

Vides jam statum τῆς κιθαριζούσης. *ferire* et *pulsare chelyn* tralaticium. Sil. Italicus V, 463.

quo non alius, quum bella silerent,
Dulcius Oeagrios pulsabat *pectine* nervos.

Juvenalis Sat. VI, 381.

crispo pulsantur *pectine* chordae
Quo tener Hedymeles operam dedit:

ita legendum puto istum locum; vulgo *numerantur*, sine sensu: et *operas.* nisi mavis *vibrantur*, propter cognationem literarum *m* et *b.* Seneca Herc. Oet. v. 1061. de Orpheo:

Quin per Taenarias fores
Manes cum tacitos adiit
Moerentem FERIENS chelyn.

Propert. II, 1.

Sive lyrae carmen digitis percussit *eburnis:*

Catalecta Scaligeri:

melius personet icta chelys:

Virgilius VI, 647.

Jamque FIDEM *digitis jam pectine* pulsat *eburno:*

ita legendum; vulgo sine sensu, EADEM *digitis.* Hunc Virgilii locum exscribit Auctor Panegyr. ad Pisonem v. 154.

Sive chelyn digitis *et* eburno verbere pulsas:

unde adstruitur nostra emendatio, per se satis manifesta. Auctor Eleg. in obit. Maecenatis v. 51.

Actius ipse lyram *plectro* percussit *eburno.*

Seneca Troad. v. 834.

Tinnulas plectro FERIENTE chordas.

Ovidius Trist. II, de Horatio:

Dum FERIT *Ausonia carmina culta* lyra:

i. e. dum *feriendo lyram* exprimit carmina. Exempla ubique. Iterum forte scriptum fuit *pherit* pro *ferit;* inde *petit.* ita apud Val. Flacc. II, 272. pro *scyphus* codex Burmanni habet *scyfus.* Vide Lucan IX, 865. ubi voces *ferit* et *petit* commutantur. Sequitur, *seu voce paterna sonat: vox paterna* est *vox patris*, ut *virtus paterna* apud Horat. Art. Poet. v. 366. sic Silv. IV, 4. et *monita paterna* Ovid. Met. II, sunt *virtus* et *monita patris:* hoc vero

subabsurdum videtur; non enim *patris* voce, sed *sua* cantavit. Suspicor Statium scripsisse

seu voce canora

ut Epiced. patris v. 80.

Non ego quas fati certus sibi voce canora
Inferias praemittit olor.

Petronius Satyrico: *Ipse Trimalchio in pulvino consedit: et cum Homeristae Graecis versibus colloquerentur, ut insolenter solent, ille* canora voce *Latine legebat librum.* Idem: *servus qui ad pedes Habinnae sedebat, jussus, credo, a domino suo, proclamavit subito* canora voce etc. Plinius N. H. XXXIV. ad fin. de Sandaracha: vocem *limpidam et* ca§noram *facit.* Ovidius Art. Amat. III, 311.

Monstra maris Sirenes erant, quae voce canora
Quamlibet admissas detinuere rates.

Plautus Prolog. Poenul. v. 33.

Matronae tacitae spectent, tacitae rideant,
Canora *hic* voce *sua tinnire temperent.*

Sed nihil temere mutandum: *vox* enim *paterna* est *quam a patre habuit:* ita *angustiae paternae* apud Tacit. An. I. et *spiritus paterni* Ann. II. similes iis quos pater habuit. Sequitur, DISCENDUM *Musis sonat:* fieri potest ut ita scripserit Statius; sed non credo: est enim nimis frigidum, et humile, et genio Statiano inferius. erigo hoc modo,

LIVENDUM *Musis sonat:*

id est *invidendum:* Horatius Serm. I, 9.

INVIDEAT *quod et* Hermogenes *ego* canto:

Phoebo MIRANDA *loquetur* Silius Italicus III, 621. de Domitiano. *livere* pro *invidere* Statio familiare. Epithal. Stell. et Violant. v. 149.

hic flexus onyx et concolor alto
Vena mari, rupesque nitent queis purpura cedit
Oebalis et Tyrii moderator LIVET *aheni.*

Theb. XI, 210.

Summe Deûm, tibi namque meae primordia Thebae
(LIVEAT *infandum licet Argos, et aspera Juno)*
Debent.

Tacitus Ann. XIII. *Simul studiis inertibus et juvenum imperitiae suetum,* livere iis *qui vividam et incorruptam eloquentiam tuendis civibus exercerent.* nisi mavis, DICENDUM *Musis sonat:* ex Horatio Carm. IV, 9.

non pugnavit ingens
Idomeneus Sthenelusve solus
DICENDA Musis *praelia.*

Sed hoc nequaquam placet. omnino verum puto LIVENDUM *Musis*, quod elegantissimum est. Mox pro *diducit* brachia, Heinsius ad Ovid. Rem. Amor. v. 331. legit *deducit*, quod idem esse ait ac movet: et ita Parm. Male: quippe *dispansio* illa brachiorum quae in saltatione fit non est *deductio* brachiorum, sed *diductio:* et ita legendum isto quem adducit loco Propert. II, 18. ex quo hoc Statius mutuatus est,

Sive aliquis molli diducit *candida gestu*
Brachia, seu varios incinit ore modos.

ita *diducet palmas* de natatore, apud Manil. V, 422. ubi vulgo male legitur *deducet.* Nollem Broukhusius defendisset τὸ *deducet* in loco Propertii. Pro *Candida* Parm. *Grandia:* absurde.

v. 68. *Nonne leves pueros, non te, Cytherea, pudebat*
Hoc cessare decus?] Elegans exclamatio ad Amores et Venerem: Nonne vos pudet, O Venus et Amores, tam formosam et decoram virginem otiosam esse et florem aetatis perdere? Simili expostulatione Virgilius Georg. I, 491.

Nec fuit indignum, Superi, *bis sanguine nostro*
Aemathiam, et latos Haemi pinguescere campos?

ita legendum et distinguendum; vulgo, *Nec fuit indignum Superis* etc. sine interrogatione: quo nihil frigidius. Ita etiam legebat Servius, ut ex Annotatione ejus patet: NEC FUIT INDIGNUM SUPERIS] QUASI *exclamatio est ad Deos.* Atqui nulla, ne quidem quasi-exclamatio est in vulgata. lege verba Servii hoc modo: NEC FUIT INDIGNUM SUPERI BIS] *Exclamatio est ad Deos.* Utcunque verba Servii disponenda sint, patet illum legisse *Superi* vel ex sola mentione *exclamationis.* Pariter Lucanus VII, 58.

Hoc placet, O Superi, *cum vobis vertere cuncta*
Propositum, nostris erroribus addere crimen?

vulgo et ibi deest interrogationis nota. Infra v. 301.

Quone poli motu, quo caeli sidere verso
Thessalicae tantum, Superi, *permittitis orae?*

Tibullus I, 4. v. 31.

Crudeles Divi! *serpens novus exuat annos,*
Formae non ullam Fata dedere moram?

aequumne est, O Dii, serpentes quotannis exuere senectam, Formosis pejorem esse conditionem?

v. 75. *Dicarchei portus, et litora* MUNDI
Hospita.] Noster potius scripsisset MUNDO, ut vitaret ambiguitatem constructionis; MUNDO *hospita,* quae excipiunt totum mundum; potius quam *litora* MUNDI. ita Theb. XII, 618.

Mittit in arma manus genialibus hospita DIVIS
Icarei, Celeique domus, viridesque Melaenae.

§ Achilleid. I, 206.

Et Lemnos non aequa viris, atque hospita *Delos*
GENTIBUS.

Val. Flaccus IV, 145.

Ille manum tendens, Non haec, ait, hospita VOBIS
Terra, viri.

Propertius III, 21.

Arboreasque cruces Sinis, et non hospita GRAIIS
Saxa, et curvatas in sua fata trabes.

Bene igitur et melius MUNDO *hospita* quam MUNDI. praeterea *mundo hospita* est quae *recipit mundum:* at *mundi hospita* esset quae *recipitur a mundo;* quod priori contrarium est, et hoc loco absurdum. Prudentius Apotheos. de Natur. Animae v. 47.

LIMIque *recentis*
Hospita:

id est, *quae excipitur limo recente:* de Anima loquitur. Martialis Epigr. X, 25.

At nunc, Ausonio frustra promisse Quirino,
Hospita *Lagaei* LITORIS *umbra jaces.*

Ovidius Fast. VI, 529.

Hospita CARMENTIS *fidos intrasse penates*
Diceris:

licet ibi construere possis *penates Carmentis* non *Hospita Carmentis.* Noster Epiced. Patr. v. 168.

Ausonii pridem laris hospita *Cyme:*

id est, Cyme quae *excipiebatur Ausonio lare.* Si haec observatio vera sit (et vera mihi adhuc videtur) non potuit scribere MUNDI *hospita.* Sed vide porro: quippe lector suspiciosus et sagax turbatum aliquid hic odorabit. inspice enim totam *Χωρογραφίαν* hujus loci: Vesuvius, inquit Statius, licet plurimum damni nobis intulerit, non tamen exhausit URBES civibus suis; stant enim adhuc, florent, et populis vigent. hic enim sunt URBES florentes et populo refertae, CUMAE, et PUTEOLI, et *litora* MUNDO *hospita*, et CAPUA et nostra NEAPOLIS. Vides, opinor, quam parum apte *litora* MUNDO *hospita* inserantur inter tot propria nomina locorum: quippe LITORA, utcunque *mundo hospita*, nullo pacto referri possunt inter URBES; de quibus hoc loco agit Statius. Diu itaque suspicatus sum proprium *urbis* alicujus nomen hic delitescere: et Campaniae oram et urbes peragranti occurrebat, vix fieri posse quin BAIAE sit locus quem quaerimus, ita appellatae a *Baio* Ulixis gubernatore illic sepulto: unde *Βαίου τάφον Baias* vocat Lycophron Cassandra v. 694.

Βαίου δ' ἀμείψας τοῦ κυβερνήτου τάφον.
Praeteriens vero Baii *gubernatoris* sepulcrum.

comitem Ulixis vocat Servius ad Aen. III, 441. et IX, 710. et Silius Italicus XII, 114. Idem VIII, 540.

Misenus, et ardens
Ore giganteo sedes *Ithacesia* BAII:

id est *sepulcrum* BAII, i. e. BAIAE. Strabo lib. V, p. 169. *Τὰς δὲ Βαΐας ἐπωνύμους εἶναι λέγουσι Βαΐου τῶν Ὀδυσσέως ἑταίρων τινός· ὡς καὶ Μισηνοῦ τὸ Μισηνόν· Baias nomen habere perhibent a* BAIO *quodam, uno ex Ulixis sociis; sicut Misenum a Miseno.* ita legendus iste Strabonis locus: vulgo, *τινός· καὶ . . . . . . τῶν Μισηνῶν:* unde male supplet Casaubonus, *καὶ τὸ Μισηνὸν ἀπὸ Μισηνοῦ:* quippe *ἐπώνυμος ἀπὸ Μισηνοῦ* non Graecum est, sed *ἐπώνυμος Μισηνοῦ.* excidit particula *ὡς* quam reposui, absorpta a praecedenti syllaba *ος*. Sed hoc obiter. Hunc igitur Statii locum sic lego;

hic auspice condita Phoebo
Tecta, Dicarchei portus, et litora BAII
Hospita.

Pro BAII scriptum erat MAII, perpetua vice literarum B et M: unde ex MAII fecerunt MUNDI, quod sensum aliquem habere videbatur. Huic simillimus locus Epiced. Patr. v. 167.

Quos propiore sinu lituo remoque notatus
Collis, et Ausonii pridem laris hospita CYME:
Quosque DICARCHEI PORTUS, BAIANA*que mittunt*
LITORA.

vides eundem locorum ordinem, et eadem verba in utroque loco: et nobilitas *Baiarum* facit ut in recensendis celebribus Campaniae urbibus, hae omitti non possint. Bene autem *hospita litora* propter concursum hominum qui voluptatis et valetudinis causa illuc confluebat. Nescio quomodo hanc Conjecturam excepturi sint Viri Eruditi: mihi quidem, forte utpote mea, maxime placet. hoc saltem, opinor, obtinebo, Statium non scripsisse *mundi hospita*, sed *mundo*; quam differentiam non ante observatam memini. Sequitur, AT *hic magnae* etc. nulla oppositio inter hanc et priorem sententiae partem: quare igitur Adversativa AT? lege, ET *hic magnae* etc. sed ℊconstanter retinent AT Editiones; ut forte scripserit Statius: HINC *auspice condita Phoebo tecta* —— AT HINC *magnae* etc. non HIC *auspice*, et, HIC *magnae.*

v. 78. *Nostra quoque* ET *propriis tenuis, nec rara colonis*
Parthenope.] Absurdum hoc; si enim Parthenope seu Neapolis esset *tenuis* seu angusta *propriis* incolis, quomodo potuit eadem esse *non rara* seu frequens *colonis* et advenis? Dices forte Statium voluisse, paucos esse indigenas, multos advenas. Atqui hoc contrariatur proposito ejus, quod fuit laudare Neapolim ob *frequentiam* civium: *Stat*, POPULISQUE VIGET. ut inscitissime fecerit si *paucitatem* indigenarum memorat, ubi ob contrarium urbem laudare voluerit. Quo magis miror quando video Gronovium Elench. Antidiatr. c. III. culpantem Cruceum quod hunc locum (quem *elegantem* vocat) depravarat; et vulgatam *Nostra quoque* ET *propriis* etc. sic explicantem: „Hoc est, et nostra Neapolis quae ET indi„genis angusta est, et non paucos habet advenas seu „colonos: ubi iste (Cruceus) absurdissime, *et pro„priis tenuit quae rara;* vel, *tenuit nec rara colo„nis.*" Verum, ut ante dixi, si *angusta* esset *indigenis*, unde locus esse potuit *alienigenis?* si *civibus referta*, quod voluit Statius, unde *propriis tenuis?* mollire quidem potuisset, si dixisset,

Nostra quoque UT *propriis tenuis,* NON *rara colonis*
Parthenope:

LICET propriis tenuis sit, TAMEN *multos* habet advenas: sed utroque genere abundantem monstrare debuit et voluit Statius; et scripsit,

Nostra quoque HAUD *propriis tenuis, nec rara colonis*
Parthenope:

quod explicatione non indiget. Apuleius Floridis, de Samo insula: *Ceterum et incolis frequens, et hospitibus celebrata.* Scriptum erat AUT pro HAUT vel HAUD: unde istud ET. Omnes fere Editiones ita distinguunt,

Nostra quoque et propriis, tenuis nec rara colonis
Parthenope;

quod altero, si fieri potest, absurdius est. Vers. 80. pro *Dionaeae columbae*, quae est omnium editionum inepta lectio, recte Gevartius *Dionaea columba:* quod confirmavit simili loco ex Theb. VII, 663.

haec omine dextro

Moenia CIRRHAEA monstravit Apollo JUVENCA.

Addas locum Vell. Paterculi I, 4. *Hujus classis cursum esse directum alii* COLUMBAE *antecedentis volatu ferunt; alii nocturno aeris sono, qualis Cerealibus sacris cieri solet. pars horum civium magno post intervallo* NEAPOLIM *condidit.*

v. 88. *Morum* jura *viris: solum et sine fascibus aequum.*] Tuam opem, O Grammatica, ut haec intelligam! Sensum quidem teneo, nempe, bonos mores pro legibus esse: sed eo casu scribi oportet *Mores jura viris* non *Morum: jura* enim *morum* absurdum est. Putavi aliquando verum esse *morum cura viris*, ut *cura pudoris* apud Ausonium Idyll. VII, 25. *cura juris* Senec. Thyest. v. 216. *cura legum.* Sed nec hoc satisfacit: quippe sequentia, *solum et sine fascibus aequum*, postulant aliquid cui adjungantur, utpote per se sententiam non efficientia. His omnibus incommodis tandem subvenio mutatione unius literulae et distinctionis: ecce,

Nulla foro rabies, aut strictae jurgia leges
Norunt: *jura viris solum et sine fascibus aequum.*

egregiâ et perspicuâ sententiâ: *leges non* NORUNT *jurgia*, ut Silv. IV, 4.

Certae jam Latiae non miscent jurgia leges.

noscere hoc sensu perquam vulgare: Noster Silv. IV, 4.

fluctus an sueta minores
Nosse *ratis, nondum Ioniis credenda periclis?*

Seneca Thyeste v. 394. ubi chorus senum Mycenaeorum loquitur:

Obscuro positus loco
Leni perfruar otio;
Nullis notaque *litibus*
Aetas per tacitum fluat!

ita legendum; vulgo absurde, *nota Quiritibus.* Propertius I, 6.

Non ego nunc Adriae verear mare noscere *tecum,*
Tulle, neque Aegaeo ducere vela salo.

Theb. VII, 168.

Adde quod imbellis rarisque exercita castris
Turba meas acies, mea tantum praelia norunt.

Virgilius Ciri:

Nulla colum novit, *carum nec respicit aurum:*

frustra est N. Heinsius, qui ad Claudian. in Eutrop. I, 274. voluit *nevit.* Sic alibi passim. *Strictae leges*, metaphora a *gladiis* sumta. Deinde, *jura viris solum et sine fascibus aequum*, id est, *aequitas nuda et sola sine ope fori et tribunalis est idem quod jura et leges alibi;* ut de suis praedicat Latinus ap. Virgil. VII, 202.

Ne fugite hospitium, neve ignorate Latinos
Saturni gentem, haud vinclo nec legibus aequam,
Sponte sua, *veterisque Dei se more tenentem:*

ubi Servius haec interpretatur quasi legisset *veterisque aevi* pro *dei.* Ausonius Epiced. v. 34.

Atque bonos mores legibus *antetuli.*

Curtius IX, 1. *Gens, ut barbari, sapientia excellit,* bonisque moribus regitur. *Aequum est jura*, hoc est, *idem quod jura;* ut apud Plinium Epist.

Unus Plinius *est mihi* priores;

id est, *idem quod* priores, seu *pro prioribus.* Antholog. III.

῾ΕΙΣ ἐμοὶ ἄνθρωπος ΤΡΙΣΜΥΡΙΟΙ:

id est *ἀντὶ τρισμυρίων.* In Edit. Parmensi pro *strictae jurgia* invenio *scita Lycurgia:* et *leges* non *legis.* et ita se invenisse testatur Heinsius ad Claudian. p. 552. nisi quod pro *aut* citat *nec*, memoriae culpa. Rom. *scita Licugia.* Vers. 86. pro *peracti* Rom. *parati:* non male; sed alterum melius.

v. 93. *Quid laudem* risus *libertatemque* Menandri.] N. Heinsius ad Sil. Italicum XII, 31. pro *risus* legit *ritus*; et ita editiones nonnullae: bene: licet alterum defendi possit. Parm. et Rom. *littus:* unde Heinsii *ritus.* Silius, loco notato, de Neapoli loquens:

Nunc molles urbi ritus, *atque hospita Musis*
Otia, et exemtum curis gravioribus aevum.

Tacitus Hist. V, 5. *Quippe Liber festos laetosque* ritus *posuit; Judaeorum mos absurdus sordidusque.* Deinde pro *Menandri* legit *theatri;* et ita olim ego conjeceram: non bene: quippe praecedit vox *theatri* v. 91. praeterea, non adeo sui oblitus esse potuit Statius ut uxorem ad Neapolin allicere tentaret mentione facta *libertatis theatralis?* quandoquidem ipse supra v. 16. ait illam ex his ludicris nullam capere voluptatem:

certe lascivia cordi
Nulla; nec aut rapidi mulcent te praelia Circi,
Aut intrat sensus clamosi turba theatri;
Sed probitas etc.

nam quod memorat *geminam molem nudi tectique theatri*, non istud facit *ludorum* qui in iis fiebant, sed solummodo *aedificiorum* causâ, et ut Neapolin commendaret ob *magnificas species cultusque locorum;* ut ex sensu patet. Non igitur *theatri* huic loco convenit; multo minus *Menandri*, ob easdem et alias rationes. Latet Gerundium aliquod, ut dicunt Grammatici; quale est, *libertatemque* JOCANDI, vel tale aliquid. Statianum hoc esse non puto, vel potius scio: placuit tamen ideo proferre ut ad hanc formam acutiores vocem veram eruant sub *τῷ Menandri* latentem. Vers. 94. pro *grata licentia* bene Bernartius *Graia:* patet ex oppositione. Similiter Sidon. Apollinaris Carm. XXIII, 99.

rigorque
Romanus *fuit* Attico *in lepore.*

de commutatione harum vocum dixi aliquid ad Silv. II, 2. v. 93. ubi par error.

v. 102. *Caraque non* molli *juga Surrentina Lyaeo.*]. Idem Heinsius ad Sil. Ital. VIII, 380. pro *molli* legit *soli. Cara non soli Lyaeo*, quia illic Minerva et Hercules et Neptunus (addere etiam ex Strabone potuisset *Sirenes)* colebantur. Non sine ratione de voce *molli* dubitat Vir acutissimus: quippe *non mollia* vina sunt *austera, fortia.* atqui Surrentinum erat *tenue* et *lene*, et *convalescentibus maxime probatum propter tenuitatem salubritatemque*, ut ait

Plinius Nat. Hist. XIV, 6. unde ille apud Persium Sat. III, 93.

postquam
Tertia compositas vidit nox currere venas,
LEXIA *loturo sibi* Surrentina *rogavit.*

Tiberius quidem Caesar, referente Plinio ibidem, vocare consuevit *generosum acetum;* et Caligula *nobilem vappam:* sed haec illi non quia *austerum* erat, sed quia *tenue*, et consequenter cito *acescebat* et *evanescebat:* licet hoc vinum aetatem quoque ferre, et id nuper experimentis inventum scribat Strabo lib. V. p. 168. Sil. Italicus V. 465.

felicia Baccho
Aequana, et Zephyro Surrentum MOLLE *salubri.*

§ Ovidius Met. XV, 710.

Et Surrentino generosos *palmite colles.*

Vides *Surrentum* MOLLE *Zephyro salubri*, et *generosos* colles: *generosum* vero et *lene* conjungit Horatius Epist. I. de vino loquens:

Ad mare cum venio generosum *et* lene *requiro.*

ex his apparet verius fore si Statius dixisset, *juga Surrentina cara* MOLLI *Lyaeo* potius quam NON MOLLI. Et, quod praecipuum est, si legas *non molli* necesse est ut τὸ *Lyaeo* sumas non pro *Deo Baccho*, sed pro *vino:* et tunc erit, *juga Surrentina* CARA non molli VINO. quod absurdum erit: quo enim sensu dici possunt juga esse *cara vino*, et *non molli* vino? Adhaereo igitur Heinsianae conjecturae donec melius aliquid contingat et auctius. Similis est locus Silv. IV, 8.

nec non plaga cara madenti
Surrentina Deo, *sertis altaria cingat.*

madenti Deo, Baccho; ut hic, *cara Lyaeo; Baccho*, non *vino*. Vers. 104. pro *Aenariaeque* Domitii Codices habebant *Tanarumque:* Parm. *Denarumque.* Emendationem Domitii confirmat Plinius Nat. Hist. XXX, 2. *In Aenaria insula calculosis mederi produntur aquae.* bene igitur *lacus medicos*. Auctor tamen Aetnae v. 428. producit secundam *Aenariae* syllabam:

Dicitur indiciis flagrans Aenaria *quondam.*

Vers. 106. *Sed satis* HOC, *conjux, satis* HOC *dixisse.* Ita vulgo legitur. Parm. *sed satis* HAEC *conjux satis* EST *dixisse.* Rom. *sed satis* HOC *conjux satis dixisse.* Vulgata optima est. ita Propemp. Celer. v. 129.

HOC *nos*, HOC *iterum stantes in litore versos*
Cernemus fluctus

ubi vide quae notavi. Vers. 111. pro *praeveniesque etiam; sine me* etc. Parm. *pervenies et sine me:* Rom. *pervenies.*

NOTAE AD SILVARUM LIB. IV.

IN EPIST. AD MARCELLUM.

LIN. 2. *Reor* QUIDEM *aliter quam* etc.] Parmensis, *Reor* EQUIDEM *aliter* etc. quod admisi. Sequitur, *nullum opusculum* MEUM *coepisse.* Ita omnes Editt. praeter Parm. et Rom. quae habent, *opusculum* INVENIRI *coepisse.* Atqui utrumvis falsum continet: quippe nec liber secundus nec tertius nec quintus Silvarum *incipiunt* ab invocatione numinis Imperatorii. nisi per *opusculum* intelligat totum systema librorum quinque Silvarum: quo quidem sensu verum est; incipit enim ab Equo Max. Domitiani. et ita in Thebaide et Achilleide. Sed vix est ut hos Silvarum libros, nedum Thebaida et Achilleida, *opusculi* nomine diminutum iret. Latet aliquid quod non possum eruere. Sic in eo quod sequitur: *Sed hic liber* TRES *habet. tres* QUAS? nihil enim praecedit cui jungi possit vox *tres*. patet quid velit Statius, nempe *tres* ECLOGAS. Sed quis hoc audebit substituere sine libris? Barthius aliquid notat in hunc locum: sed obscure et minus vere, ut facile possem ostendere, si vacaret. Deinde lin. 5. PRIMO *autem septimum decimum* etc. immo PRIMA, sc. *Ecloga;* et praecessit, QUARTA, QUAE *ad honorem tuum pertinet.* Eodem modo SECUNDA et TERTIA, non SECUNDO et TERTIO: nisi aliud quid lateat. Pro EPULIS Domitius notat in omnibus aliis codicibus legi EPISTOLIS: perperam. Parmensis clare EPULIS: unde patet Domitium non vidisse istam editionem.

Lin. 7. *Tertio Viam Domitianam* miratus *sum, qua gravissimam arenarum* moram *exemit.*] Nemo legat *veneratus sum*, inductus isto Virgilii Aen. III.

Templa Dei saxo venerabar *structa vetusto,*

et similibus: verum enim est *miratus. mirari* est *cum admiratione canere*, vel *admira§tione prosequi.* Tiburtin. Vopisc. v. 57.

Quid nunc ingentia MIRER
Atria?

Achilleïd. II, 441.

nec major in istis
Sudor, Apollineo quam fila sonantia plectro
Cum quaterem, priscosque virûm MIRARER *honores.*

Virgilius:

Quamvis Elysios MIRETUR *Graecia* campos.

Auctor Aetnae v. 638. de piis fratribus:

Incolumes abeunt tandem, et sua numina secum
Salva ferunt: illos MIRANTUR *carmina vatum.*

Ausonius Mosella v. 51. *Naturae* MIRABOR *opus.* conjungit Plinius Panegyrico: *Quasi vero jam satis veneratus* MIRATUSque *sim quod tantam pecuniam profudisti!* Pro MORAM *arenarum* Rom. MOLEM. Justinus I, 9. *Ad Ammonis quoque nobilissimum templum expugnandum exercitum mittit; qui tempestatibus et* arenarum MOLIBUS *oppressus interiit.* Et IV, 1. *ubi acrior per spiramenta cavernarum ventus incubuit,* arenarum MOLES *egeruntur.* Et ita alibi Idem, et alii. Sed perperam istud MOLEM: dixisse enim debuit MOLES *arenarum:* non enim *unus* erat arenae cumulus, sed per totam viam continuata. Recte MORAM *arenarum*, id est *arenas* quae *morabantur* et impediebant iter facientes. ita *veprum nemorumque* MORAS, Protrep. Crispin. v. 44. *portarum* MORAS Theb. XI. *fossarum* MORAS Virgilius. Vers. 10. *epistolam* MEAM *accipies* etc. *epistola mea quam tibi scribo* ineptum est: scribe *epistolam* EAM *accipies.* per te vides causam mendi, et lectionis veritatem.

Lin. 14. JAM *Herculis vindicis nostri Herculem* etc.] Domitius notat inemendatos codices habere NAM: sed male, inquit. immo optime: et ita Parmensis. quis vero nescit hanc particulam res dissimillimas saepe connectere? Ita Praef. lib. I. *De quo nihil dico, ne videar defuncti testis occasione mentiri.* NAM *Cl. Etrusci testimonium extat.* Epithal. Stell. v. 171.

unam omnes inter miratur amatque
Nec formae nec stirpis egens. NAM *docta per urbem*
Carmina qui juvenes, quae non didicere puellae?

Plinius Nat. Hist. XIV, 1. ad fin. *Necnon vineae oppugnationum dedere rationem.* NAM *in medicaminibus adeo magnum obtinent locum ut per se vina ipsa remedia sint.* in quibus locis τὸ NAM non est *causale*, nec rationem reddit praecedentium; sed orationem transfert ad rem omnino diversam. O quantas turbas dedit commutatio harum vocum in loco Flori IV, 3. *Quippe dum Sextus paterna repetit, trepidatum toto mari. dum Octavius mortem patris ulciscitur, iterum fuit movenda Thessalia. dum Antonius varius ingenio, aut successorem Caesaris indignatur Octavium, aut amore Cleopatrae desciscit in regem.* NAM *aliter salvus esse non potuit, nisi confugisset ad servitutem.* Ita edidit doctissimus Dukerus in nitida editione Lugd. Bat. 1722. Freinshemius mancum locum putat, et quatuor verba inserit. Graevius ejicit NAM; et ita Lipsius et Gronovius. Anna Fabri pro NAM legit P. ROM. Rupertus et Boeclerus cum Freinshemio sentiunt. Salmasius, Ryckius et Perizonius delent NAM; et huc propendet ipse Cl. Dukerus. Vides quanti fluctus in hoc simpulo excitentur: simul vide quam facile sit hos sedare: *dum Antonius varius ingenio, aut successorem Caesaris indignatur Octavium, aut amore Cleopatrae desciscit in regem,* JAM *aliter salvus esse non potuit nisi confugisset ad servitutem.* Per se patet. *jam salvus esse non potuit*, scil. *Pop. Romanus*, ab initio sententiae repetendus; ut bene vidit Graevius. Lin. 15. pro *quem de me et de ipsis studiis meretur* Parm. *quum me et ipsis studiis miratur.* Rom. omittit ultimum *de.* Lin. 17. pro *Maximum Junium* etc. Parm. *Maximum virum* ET *dignitatis eloquentiae nomine:* lege, ET *dignitatis* ET *eloquentiae nomine.* Lin. 20. pro *maturius* etc. Parm. *maturim e Dalmatia:* voluit, opinor, *maturrime.* Lin. 24. pro *dignius* Parm. *dignum.* Lin. 28. pro *qui reprehenderunt* Parm. *reprehēderē.* Lin. 31. pro ET *quanto*, potes legere AT.

Lin. 32. *Exercere autem jocos non licet?* SIC *secreto, inquit.*] In priore sententiae parte loquitur Statius: in posteriore respondet Maevius, vel Titius, vel quemcunque alium velis. Pro SIC legendum est SI: immo licet, inquit adversarius, modo id secreto fiat: cur enim res ludicras et leves orbi exhiberes? Atqui, pergit Statius, refellens hanc objectionem, non pudet nos in publico spectare etiam levissimos lusus.

Lin. 34. *novissime, quisquis ex meis* INVITUS *aliquid legit* etc.] Quare INVITUS? quis enim eos cogeret? lege, INVIDUS. per se patet. Pro *profitetur* Parm. *profiteatur:* quod ferri forte potest. Sequentia, *itaque consilio ejus accedam* interrogationis nota animavi: Parm. et Rom. *ita quare*, eodem sensu.

Lin. 36. *In summa, nempe ego sum qui traducor: taceat, et gaudeat.*] Ita distinxi, et sic interpretor: *Denique*, si reprehensione dignus sum ob hoc leve genus scriptionis, quid hoc ad illum? cum *ego sim qui traducor*, non ille; cum hoc periculo meo fiat, non illius: itaque ille *taceat*, utpote in re quae ad eum minime pertineat; *et gaudeat* meo dedecore, si ita velit. Hic est sensus hujus loci. *In summa* est *denique:* Manilius IV.

Italia in summa, *quam rerum maxima Roma*
Imposuit terris, coeloque adjungitur ipsa.

Calpurnius Flaccus Declam. XI. p. 805. edit. Burman. In summa, *pernicies, vel velle ad me redire, vel nolle.* Vide Justin. XXXVI, 1. Sequitur, *Et, si videtur, hactenus: sin minus*, reprehendemur. Sensus est: *Et, si* ita tibi *videbitur*, *hactenus*, nec ultra hujusmodi scripta edam: *sin minus*, id est, si volueris me pergere, *reprehendamur*, (ita enim legendum, non *reprehendemur)* non ego invidos et malevolos curabo; reprehendant, si velint; ego pergam. Vide Praefat. lib. II. ad finem.

E C L O G. I.

XVII. CONSULATUS IMP.] Ita Vulgatae. Gronovius ex MSS. plenius: XVII. CONSULATUS IMP. AUG. GERMANICI. Cui ex Parm. addidi DOMITIANI.

[v. 5. *gaudete* CURULES. Nihil muto. legi tamen posset *gaudete* QUIRITES, ut in Vet. Lapide Albae Juliae reperto: *Aspice. Romule. pater.* GAUDETE. QUIRITES. *vestra. ista. est. gloria.* Citatur a Joan. Livineio Not. ad Mamertini Panegyr. Maximiano Aug. c. XIII. EX ADD.]

v. 9 *Et* REQUIEM *bis sextus honos; precibusque receptis*

Curia Caesareum gaudet vicisse pudorem.] Constructio est: *Et bis sextus honos gaudet vicisse* REQUIEM; *et Curia, precibus receptis, gaudet vicisse Caesareum pudorem. Bis sextus honos gaudet vicisse requiem*, est, *consulatus vicit requiem*, sed CUJUS *requiem* vicit? *Caesareum*, opinor, dicent, repetendam ex versu proximo. Durum quidem hoc, nec tolerabile iis qui numeros et compositionem Statianam callent: secundum quam sententia perfecta esse debet post vocem *honos*. et ita quidem est: ausim enim polliceri Statium scripsisse,

subiere novi palatia fasces,
Et REDIIT *bis sextus honos: precibusque receptis*
Curia Caesareum gaudet vicisse pudorem:

Vides quam plena et rotunda omnia, et quam emphaticum istud *rediit;* quasi dixisset, prioris quidem anni Consulatus vix *Consulatus* dici meruit; jam vero postquam Caesar fasces suscepit, REDIIT tibi, O Roma, *verus Consulatus.* Martialis Epigr. VIII, de Consulatu filii Sil. Italici:

Bissenos *jubet en* REDIRE fasces,
Nato Consule, nobilique virga
Vatis Castaliam domum sonare.

Hunc Statii locum sublegit Claudianus de IV. Consulatu Honorii v. 4.

Exultant REDUCES *Augusto consule* fasces.

literae *d* et *q* saepe inter se commutantur: quippe *q* est *d* inversa: hinc natus error; *requiē* pro *rediit:* ut apud Val. Flaccum IV, 525. *quaerent* pro *deerunt:*

Harpyiis *nunquam nova pabula* deerunt:

ita legendum (non *Harpyiae quaerent)* ex Ovidio Met. VIII, 875. de Erisicthone:

Vis tamen illa mali postquam consumserat omnem
Materiam, deerantque *gravi* nova pabula *morbo:*

sic et ibi legendum; vulgo ineptissime, *dederatque.* sed hoc a Cl. Burmanno jam video occupatum. Multa de hoc Statii loco Gronovius Diatr. c. XXXVI. ut probet a manu poetae fuisse *bis textus honos*, id est, *toga praetexta*, Consulum indumentum: *bis textus*, quia duplicem texturam habuit, *lanae* qua *toga*, *purpurae* qua praetexta. is *honos bis textus* gaudet, inquit, quod *requiem vicerit*, quod de Palatinis pressoriis prolatus et Caesari injectus sit. Et hanc interpretationem multis defendit et nimis acriter Elench. Antidiatr. c. V. Postea tamen, in Reliquiis ad Stat. Silvas, quas una cum Statio edidit circiter quatuordecim annis post, resipuit, et errorem suum agnovit his verbis: „Pudet in re facili tantopere sudasse. „*Bis sextus honos* est duodecim ¶ fascium et lictorum honos, proprium Consulatûs insigne. ut cum „Juvenalis: *cum jam sexta cervice feratur*, i. e. „sex lecticariorum cervicibus. Is honos requievit Im„peratori quamdiu eum non usurpavit, admisso con„sulatu. *requiem* apud illum *vicit*, postquam adhi„bitus est suscepto consulatu."

v. 14. Omnia *jussisti componere bella.*] Inutile et nullius pretii istud *omnia:* dubito etiam an verum: non enim legimus Domitianum clausisse templum Jani: quo solo sensu vere dici posset *composuisse* OMNIA *bella.* Lego,

Orrida *jussisti* etc.

i. e. *horrida.* Vides causam erroris, omissa scil. prima litera. *horrida* perpetuum *bellorum* epitheton: vix opus est poëtarum loca exscribere: vide, si velis, Nostrum Silv. III, 3. v. 170. Thebaïd. VI, 457. et 865. Virgil. VII, 41. Sil. Italicum I, 630. et XIII, 451. Auctorem Octaviae v. 776. Ausonium Epigram. I. Juvenalem XIV, 242. et alios passim. Commutantur interdum hae voces: Noster Thebaïd. X, 94. de antro Somni:

non hic pelagi, licet omnia *clament*
Litora, non illic caeli fragor:

pro *omnia* MS. Petrensis habet *horrida.* pro *non illic caeli*, lege, *non ullus caeli.* Iterum Theb. VIII, 44. ubi Pluto post obitum Amphiaraï, de Jove ita queritur et minatur,

quid me otia moesta
Saevus, et implacidam prohibet perferre quietem,
Amissumque odisse diem? pandam omnia *regna,*
Si placet, et Stygio praetexam Hyperiona caelo:

quaenam haec *omnia regna?* ex sensu manifestum est Plutona de *Tartaro* hic loqui: lege igitur *orrida* i. e. *horrida* regna: *pallida regna* vocat Virgil. VIII, 245. *regna opaca* Noster Theb. I, 294. *horrifera regna* Seneca Hippol. v. 932. vel saltem *invia* regna pro *omnia.* Hunc Statii locum *Omnia jussisti* etc. pessime interpretatur Gronovius Diatr. c. 37. post lectam illius expositionem vide hujus libri Eclog. III, v. 9, 10, et 17. Hunc etiam locum tacite sublegit Claudianus in pr. Cons. Stilich. II, 186.

cecidit Maurus, Germania cessit,
Et JANUM PAX *alta* LIGAT.

v. 19. *talem te cernere semper*

Mense MEO *tua Roma cupit.*] Pro MEO MS. Flor. Editt. Rom. et Venet. habent NOVO: quod non improbat Gronovius Diatr. c. XXXVI. prolato hoc Claudiani loco,

Annum *pande* NOVUM, *Consul vetus.*

Judicio tamen cujusque liberum relinquit. Utor permisso, et hoc fretus dico Statium scripsisse,

Mense MEO *tua Roma cupit:*

non NOVO. *mense meo* id est *Januario*, qui Jano sacer, ut pueris notum. Martialis Epigr. VIII, 8. de reditu Caesaris, ad Janum:

Tu tamen hoc mavis, Latiae quod contigit urbi,
Mense TUO *reducem*, JANE, *videre Deum.*

qui locus movit Gronovium ut de *τῷ novo* dubitaret. magis movisset virum egregium si considerasset *mensem novum* nihil esse praeter *initium mensis*, et de *quovis* mense dici posse: hoc vero loco requiritur mensis *Januarius:* ut jam omnino falsum sit *Mense* NOVO. Martialis Epigr. X, 41.

Mense NOVO Jani *veterem*, *Proculeia*, *maritum*
Deseris, *atque jubes res sibi habere suas.*

clare vides *Mensem* NOVUM *Jani* denotare *initium Januarii.* ita *annus* NOVUS, *initium anni*, seu Calendae Januariae, in isto loco Claudiani a Gronovio citato, et Suetonio Tiber. c. 61. et alibi passim. Recte igitur *Mense* MEO: et ita Parmensis, et plurimae aliae.

v. 25. Moribus atque *tuis gaudent turmaeque, tribusque.*] Corruptus locus, quicquid contra dicat Gronovius Diatr. c. XXXVII. Quid enim est istud ATQUE; *Moribus* ATQUE *tuis?* quis unquam hoc modo collocavit τὸ ATQUE? praesertim cum nulla sit connexio inter hanc et praecedentem sententiam, neque haec ab illa aliquatenus pendeat. Pro ATQUE non dubito quin Statius scripserit ECCE: *Moribus* ECCE *tuis.* et hae voces alias a Librariis commutatae fuerunt. Sed nec *Moribus* sanior videtur: nullus enim hic *Moribus* locus, cum per totam Eclogam de *Consulatu* tantum, non de *vita privata*, aut *Censorio officio* Domitiani agat Statius. Dixisse potius debuit *Honoribus* tuis, si per versum licuisset, quam *Moribus.* Verum puto,

𝔊 Fascibus ecce *tuis gaudent turmaeque, tribusque.*

Sensus hoc postulat; et evincunt sequentia,

lucemque a Consule *ducit*
Omnis honos.

Fasces pro *Consulatu* poni omnibus notum, et bis in hac Ecloga occurrit. Natus error ex omissa prima versûs litera, *ascibus*, *oribus.* Nec melius explicat Gronovius ista *lucem ducit*, per, *omnes Magistratus vivunt sanctis moribus principis.* Non istud voluit Statius, sed hoc: *Omnes magistratus et honores* ILLUSTRANTUR *a Consulatu tuo:* hoc enim est *lucem ducere* seu accipere ab aliquo; nempe *illustrari* ab illo, quemadmodum Luna et stellae minores a Sole. haec est Statii metaphora, hoc artificium in adulando.

v. 28. *Dic age*, *Roma* POTENS, *et mecum longa Vetustas*
Dinumera fastos.] Probum suo loco *Roma* POTENS: Horatius Epist. II, 1. v. 60.

Hos ediscit, et hos arto stipata theatro
Spectat Roma POTENS.

Ausonius Mosella v. 378.

Da veniam mihi, Roma POTENS: *pulsa*, *oro*, *facessat*
Invidia.

Sic de Atina Virgilius VII, 630.

Tela novant, Atina POTENS, *Tiburque superbum:*

et aliis urbibus donatum hoc epitheton invenias. non igitur de Verbo, sed de sensu Verbi quaerendum; utrum scil. huic loco aptus sit: quod negamus. nihil enim facit *potentia* Romae ad istud de quo hoc loco agit poëta, scil. ad recensionem Fastorum ut inde repetantur exempla eorum qui multos Consulatus gesserunt, et qui cum Domitiano in hac re comparentur: Nihil, inquam, huc facit *Roma* POTENS, sed *Roma* ANTIQUA, et LONGA VETUSTAS. non enim ex eo quod POTENS sit, proferre apta exempla potest, sed quod ANTIQUA et LONGAEVA et multorum saeculorum exemplis et experimentis erudita et instructa. Lege,

Dic age, Roma PARENS, *et mecum* longa Vetustas
Dinumera fastos:

quae vox honorem et reverentiam et Antiquitatem simul denotat; adeo ut bene conjungatur cum *longa Vetustas.* Quintilianus Declam. III, 2. *Sed neque hoc* Roma PARENS, *nec signa militaria aquilaeque victrices*, *nec tua*, *summe Imperator*, *divina virtus sinat.* Sidonius Apollinaris Carm. VII, 594.

Laetior at tanto modo principe, prisca *Deorum*
Roma PARENS, *attolle genas.*

Sil. Italicus IV, 811.

Quid tibi pro tanto non impar munere solvat
Hannibal aequatus Superis? quae praemia digna
Inveniam, Karthago PARENS?

voces vero *potens* et *parens* commutantur a Librariis. ita Seneca Herc. Fur. v. 300. pro *frugum* PARENS optimi codices habent POTENS: quod admisit Gronovius. sic Claudian. in pr. Cons. Stilich. lib. II, 442.

Occurrit Natura POTENS, *seniorque superbis*
Canitiem inclinat radiis:

pro POTENS Moreti codex PARENS. Vide autem in quantam sui oblivionem induxerit Statium calor ejus extemporaneus. invocat enim *longam Vetustatem* ut Fastos excutiat et exempla digna proferat: putares statim cum Fabriciis et Coruncaniis te rem habiturum esse. horum oblitus, immani saltu descendit ad *Augustum*, qui mentibus hominum paene recens, et memoria nonnullorum haerere potuit: et post tantam invocationis pompam, et petitionem ut recenseret Vetustas *non parva* EXEMPLA, UNIUS tantum mentionem facit. O Judicium, quale te dicam bonum!

v. 31. *Ter* LATIO *deciesque tulit*, *labentibus annis*,
Augustus fasces.] Haec est omnium Editionum lectio: prava, quacunque constructione ponas. Gronovius quaerit, *quidni* LATIOS? non aliter scribere potuit Statius. Lucanus VII, 427. de die Pharsalico:

hac luce cruenta
Effectum, *ut* LATIOS *non horreat India* fasces.

Vers. 38. pro TERENTI Editt. PARENTIS: perperam. Emendavit primus Turnebus in ora Codicis sui: deinde delevit, et aliter hunc locum explicavit, dubitante Morello cui lectioni adhaereat. omnem scrupulum adimit Gevartius Papin. Lect. IV, 2. ubi optime explicat, et probat ex simili loco Soter. Gall. v. 18.

Aut instaurati peccaverit ARA TERENTI:
¶ita enim scribenda haec vox, non TARENTI: vide Heinsium ad Ovid. Fastor. I, 501. ubi etiam notat lectionem Edit. Parmensis, quae pro *revocabitur* habet *renovabitur;* quod defendi potest ex voce *instaurati* in loco modo citato, et multis aliis exemplis. Vers. 35. pro *permittes* Parm. *promittes.* Vers. 40. pro *Restat Bactra* Parm. et Rom. *Restăt.* Vers. 41. pro *nondum gremio Jovis* recte Livineius et Barthius *nondum in gremio Jovis.* Supra v. 33.

Tu juvenis praegressus avos. En! *quanta recusas,*
Quanta vetas! flectere tamen, precibusque etc.

ita legendum et distinguendum; non, ET *quanta recusas.*

v. 45. *Tunc* omnes patuere *fores*, laeto*que dederunt*
Signa polo.] Non intelligo quaenam fuerint hae *fores* quae *patuere:* non *Jani;* ille enim CLAUSO *se poste recepit. Deorum fores*, inquiunt, *quae in singulas Deorum domos ducebant.* Atqui OMNES *fores* sunt tam *hominum* quam *Deorum* fores. Praeterea, quomodo *omnes* fores *patent* cum Jani *clausae* sint? Deinde, CUI BONO patuerunt? quippe fores sua sponte patere *mali* erat et infausti *ominis*, ut ex pluribus Antiquorum locis quos ante oculos jam habeo, probare possem: vide Sueton. Jul. c. 81. Ner. c. 46. Tit. c. 24. Tacitum Hist. V, 13. Vopiscum in Floriano c. 4. Piget his absurditatibus immorari. Bonis avibus Criticae litavi cum hunc locum ita restitui:

Tunc omen plausere *fores*, laeti*que dederunt*
Signa poli:

dicit Jani fores *plangore* dedisse signum et *omen* haec quae praedixerat eventura esse. Claudianus de Rapt. Pros.

ter cardine verso
PRAESAGUM *cecinere* FORES:

Ovidius Metam. IX, 781.

Visa dea est movisse suas (et moverat) aras,
Et templi TREMUERE FORES:

praesentis scilicet numinis signum. Virgilius Aen. III, 90.

Vix ea fatus eram; tremere *omnia visa repente,*
Limina*que laurusque Dei*, *totusque* moveri
Mons circum.

vide Illustr. Ezech. Spanhemium ad Callimach. Hymn. in Apollinem. Bene vero *omen plausere*, id est *plaudendo dedere:* Thebaid. III, 502.

Nonne sub excelso spirantis limite caeli,
Amphiaräe, vides, cursus ut nulla serenos
Ales agat, liquidove polum complexa meatu
Pendeat, aut fugiens placabile PLAUSERIT OMEN:

ubi tamen codices habent *planxerit omen;* quod eodem recidit. Claudianus de Bello Getic.

Ipso Roma die, nec adhuc ostenditur auctor,
Personuit, Venisse ducem; laetisque Quirites
Vocibus AUSPICIUM *certi* PLAUSERE *triumphi.*

Noster Theb. III, 493.

tunc omnis in astris
Consonet *arcana volucris* bona murmura *lingua:*

id est *consonando* et plaudendo *det* bona murmura seu *omina.* Sic *sternuit omen* Amor, et, *dextram sternuit approbationem*, apud Propertium et Catullum, est *sternuendo dedit* omen et approbationem. Claudianus de Cons. Prob. et Olyb. v. 207.

Prospera vibrati tonuerunt omina *nimbi.*

Vide praecedentia. Propertius III.

Et manibus faustos ter crepuere sonos.

Sed jam video alium esse et elegantiorem in his Statii verbis sensum. Versu praecedenti dixerat,

Sic Janus; CLAUSO*que libens se* POSTE *recepit:*

Haec dixit Janus, et finita oratione recessit et FORES CLAUSIT. Scis vero quid denotent *clausae* Jani *fores*, scil. *pacem.* addit igitur,

Tunc OMEN PLAUSERE *fores:*

Hoc Jani factum, utpote *omen* pacis comprobarunt fores, ingenti plausu verberantes postes, et ut ait Claudianus (ex hoc forte Statii loco) *praesagum canentes.* Vides proprietatem verbi *plaudere*, quod est *comprobantium.* ex *sonitu* vero omina captandi mos notior quam ut exemplis adstrui necesse sit. Elegantissimus est hic locus, et verba sensibus referta. Deinde, *laetique dederunt Signa poli.* Ovidius Fastor. IV, 833.

Ille precabatur: tonitru dedit omina laevo
Juppiter, et laevo fulmina missa polo.

¶Statius loco supra citato,

Si datur et duris sedet haec sententia Parcis
Solvere Echionias Lernaea cuspide portas,
Signa *feras*, *laevusque* tones:

Sed haec nota satis; ut et istud, *laeti poli dederunt signa*, pro *poli dederunt laeta signa;* qua epitheti transpositione nihil frequentius. Horatius Epist. I, 1.

cui si vitiosa *libido*
Fecerit auspicium:

id est, si libido fecerit *vitiosum auspicium:* nec enim opus est ut legamus *ventosa libido*, prout ego alio Opusculo legendum olim putavi. ita Noster Silv. IV, 6. *pocula marcentia fratris* pro *pocula marcentis fratris* id est *Bacchi*, qui proprie *marcidus* dicitur:

Marcidus *Edono bellum referebat ab Aemo*
Liber:

ita legendum pro *edomito.* Sic Capill. Earin.

Huic et purpurei *cedat coma* saucia Nisi,

pro *purpurea coma saucii Nisi*, seu Nisi qui a filia sauciabatur et capillo spoliabatur. Virgilius VIII, 526.

Tyrrhenus*que tubae mugire per aethera* clangor,

i. e. clangor *Tyrrhenae tubae.* sic et *veteres ductus artificum*, pro *veterum artificum*, Eclog. VI. hujus libri. Stare tamen potest *laeto polo:* ut dicat, fores dedisse signa *polo*, quae *polus* sequeretur, et *fulmine* comprobaret: unde statim sequitur, *Jovem annuisse* et hoc Jani votum et omen confirmasse et sanxisse. et verum est *laeto polo. Dederunt signa polo* ut apud Virgilium Culice v. 344.

Nereides undis
Signa dabant:

quae est verissima emendatio magni Scaligeri, pro *Nereis ad undas.* Ovidius Heroid. VII, 95.

Audieram vocem: Nymphas ululasse putavi:
Eumenides fatis signa dedere *meis:*
si ea vera scriptura sit.

v. 46. *longamque tibi*, REX *magne, juventam*
Annuit, atque suos promisit Juppiter annos.] Notabilis hic locus, utpote ex quo, si sana sit vulgata lectio, pendeat insignis Innovatio in Consuetudine Romana. Quid enim audimus? Domitianus REX *Magnus?* certe hoc non paterentur Romani, quibus *nomen* REGIUM post exactos Tarquinios odiosum et abominandum semper fuit: *Regium nomen, alibi magnum, Romae intolerandum est*, inquit Scipio apud Livium XXVII, 19. Nec quisquam eorum qui Imperatoribus maxime adulati sunt hoc nomen iis unquam serio impegit: unde Quintilianus Instit. III, 7. ubi satis artificiose et adulatorie Domitiani gratiam captat, non REGEM eum audet vocare, sed PRINCIPEM. Nam quod de Tiberio praedictum fuit,

REGNABIT *sanguine multo*
Ad REGNUM *quisquis venit ab exilio*,
non de *regno* aut *regio nomine* proprie dicto intelligendum est, sed de *summa potestate*, quocunque nomine distincta: plane ut apud Suetonium in Vita ejus c. 14. *Ac de infante Scribonius mathematicus praeclara spopondit; etiam* REGNATUM *quandoque, sed sine* regio insigni: *ignota scilicet tunc adhuc Caesarum potestate.* Ita Caesarem et Pompeium REGES vocat Val. Flaccus VI, 402.

Romanas veluti saevissima cum legiones
Tisiphone REGES*que movet:*
licet alii de *Regibus auxiliaribus* hoc capiant. Et hoc sensu abusivo frequenter occurrit VOX REGNUM, tam ante, quam sub Imperatoribus; ut de Syllae imperio Martialis IX, 44.

Jusserat hic Syllam ponere REGNA *trucem.*
Sallustius Catilin. *At Lentulum dissimulantem coarguunt praeter literas, sermonibus, quos ille habere solitus erat ex Libris Sibyllinis*, REGNUM Romae *tribus Corneliis portendi: Cinnam atque Syllam antea; se tertium esse cui fatum foret urbis potiri.* notum vero est nec Cinnam nec Syllam REGES Romae fuisse: unde non REGNUM, sed DOMINATIONEM potestatem hanc vocat Quintilianus V, 10. de his tribus Corneliis loquens. Ita Caesar apud Lucanum I, 334.

ex hoc jam te, improbe, REGNO
Ille tuus saltem doceat decedere Sylla:
artificiose ambigua voce utitur Caesar ad invidiam Pompeio faciendam. Ausonius de XII. Caesaribus:

Caesareos proceres, *in quorum* REGNA, *secundis*
Consulibus, dudum Romana potentia cessit,
Accipe bis senos.
Hinc Eutropius lib. I. affirmat *Julium et Octavianum Caesares sub Dictaturae nomine* [*et honore* REGNASSE: falso, nisi de *Potestate summa* tantum accipias; cum Ipse lib. VI. clare dicat hanc necis Julio causam fuisse quod REGIA *et paene tyrannica faceret*, unde lib. IX. de Diocletiano distinguit inter REGIAM *consuetudinem* et *Romanam libertatem: Diligentissimus tamen et solertissimus* PRINCEPS; *et qui Imperio Romano primus* REGIAE *consuetudinis formam magis quam* Romanae libertatis, *invexit; adorarique se jussit, cum ante eum cuncti salutarentur.* Quam distinctionem servat Plinius Epist. X, 50. Trajano: *Sed hoc ipso (feres enim me ambitiosum pro tua gloria) incitor et accendor; ut cupiam peragi a* TE *quae tantum coeperant* REGES. Idem Panegyrico: *Visuntur eadem e materia Caesaris statuae, qua Brutorum, qua Camillorum, nec discrepat causa. illi enim* REGES *hostemque victorem moenibus depulerunt: hic* REGNUM *ipsum, quaeque alia* captivitas *gignit, arcet ac submovet, sedemque obtinet* PRINCIPIS, *ne sit* DOMINO *locus.* Vides quam cautus sit Plinius in amoliendo invidioso nomine REGIS a Trajano suo, et assignando PRINCIPIS: quo titulo gaudebant Imperatores usque ab Augusto, *qui cuncta discordiis civilibus fessa nomine* PRINCIPIS *sub imperium accepit*, ut de eo Tacitus, initio Annal. primi. Marullus quidem Epidius et Flavus Caesetius tribuni plebis in eo arguebant REGNI voluntatem, ut narrat Vell. Paterculus II, 68. sed immerito, ut videtur; et hac tantum causa ut invidiam illi conflarent. Nec quidquam, quod ad nomen REGIUM attinet, in hac parte innovatum, ante insanum Caligulae conatum, de quo Suetonius c. XXII. *Cum audiret forte* reges, *qui officii causa in urbem advenerant, concertantes apud se super cenam de nobilitate generis, exclamavit, Εἷς κοίρανος ἔστω, Εἷς βασιλεύς. nec multum abfuit quin statim* diadema sumeret; *speciemque* PRINCIPATUS *in* REGNI *formam converteret. verum admonitus et* PRINCIPUM *et* REGUM *se excessisse fastigium, divinam ex eo majestatem asserere sibi coepit.* Nec ab insequentibus Imperatoribus quidquam mutatum fuit usque ad Domitianum; nec ab ipso Domitiano; qui licet DOMINUS ET DEUS NOSTER appellari voluerit, nusquam tamen legimus eum REGIS nomen affectasse: nec in tota Antiquitate testimonium aliud hujusce appellationis Domitianeae inveniri posse puto, praeter hunc Statii locum; hunc quoque corruptum: scripsit enim Statius,

longamque tibi, DUX magne, *juventam*
Annuit.
Familiaris haec et frequens Romanis Imperatoribus appellatio. Horatius, ad Augustum:

Lucem redde tuae, DUX *bone, patriae.*
luculenter Noster Lacrim. Etrus. v. 50.

propriis sub REGIBUS *omnis*
Terra; premit REGUM *felix diademata Roma;*
Hanc DUCIBUS *frenare datum.*
Vides quam clare distinguat inter REGES aliarum gentium, et DUCES Romae. Phaedrus Fab. II, 5. de Tiberio:

Tunc sic jocata est tanti majestas DUCIS.
Magnus vero Dux Domitianus in his Silvis non semel vocatur. Herc. Surrent. v. 61.

Ast ego, Dardaniae quamvis sub Collibus Albae
Rus proprium MAGNI*que* DUCIS *mihi munere currens*
Unda domi etc.

Capill. Earin. v. 57.

hic pocula MAGNO
Prima DUCI, *murrasque puer, crystallaque portat.*

Protrept. Crispini v. 125.

Ergo age, nam MAGNI DUCIS *indulgentia pulsat.*

Ita Juvenalis IV, 145. de Domitiano, ironice illudens huic titulo:

quos Albanam DUX MAGNUS *in arcem*
Traxerat attonitos et festinare coactos.

SUMMUS DUX, Idem. Martialis Epigr. I, 71.

Inde sacro veneranda petes palatia clivo,
Plurima qua SUMMI *fulget imago* DUCIS.

Et VI, 91.

Sancta DUCIS SUMMI *prohibet censura vetatque Moechari.*

Ita *sanctus Dux*, de eodem, IV, 2. *Ausonius Dux*, VIII, 21. et alibi. Non igitur REX *Magnus* Domitianus, sed DUX *Magnus:* quorum nominum differentiam scire potes ex Justino II, 15. *Ducem suo suorumque exercitui deligunt Pausaniam; qui pro* DUCATU REGNUM *Graeciae affectans, proditionis praemium cum Xerxe nuptias filiae ejus paciscitur.* Corn. Nepos: *Hi fere fuerunt Graeciae gentis* DUCES *qui memoria digni videantur, praeter* REGES. Clare et apposite Tacitus Annal. XII, 23. de augendo pomoerio urbis loquens: *Nec tamen* DUCES *Romani, quanquam magnis nationibus subactis, usurpaverant, nisi L. Sulla, et* DIVUS AUGUSTUS: REGUM *in eo ambitio vel gloria varie vulgata.* Saepe vero voces REX et DUX a Librariis invicem commutatae fuerunt. ita Ovid. Fastor. IV, 884. pro DUX *Thuscus* Moreti codex habuit REX. Contra, Horat. Carm. IV, 5. v. 37. pro

Longas o utinam, DUX *bone, ferias*
Praestes Hesperiae,

nonnulli Codices optimae notae habent REX *bone.* quod tamen si admittatur, non *potentiae*, sed *familiaritatis* esse appellationem censet summus Bentleius; quemadmodum Maecenatem alibi REGEM vocat Flaccus. sed omnino non admittendum videtur. non enim fieri potest ut tam ambigua et suspicionibus obnoxia voce uteretur Horatius; nec permitteret Augustus, memor scilicet offensionum in hac re et necis Divi Julii. Ex his exemplis et rationibus cuivis, opinor, patet legendum esse DUX *magne* in hoc Statii loco; et consequenter falsum esse Gronovium, qui *Oratione de Lege Regia*, habitâ Lugd. Batav. A. D. 1671. sic loquitur: „Et initium quidem Imperatores numero *Re-* „*gum* habendi facile crediderim a Graecis manâsse: „mox adsueverunt et Latini; quorum primus P. Pa- „pinius Statius in carmine quo septimum decimum „Consulatum Domitiani decoravit, honoris eum causa „*Regem Magnum* salutat.“ Et Diatr. c. III. „Nec „puduit eum (Statium) in XVII. Consulatu Domitiani, „Caesarem titulo *regis magni* incidere: in invidiam sci- „licet Barbarorum regum, qui proprie *reges magni* „et *reges regum* salutabantur.“ Atqui, praeter rationes modo adductas, quare aliis in locis semper DUCEM et MAGNUM DUCEM, nunquam REGEM appellat? praesertim cum ibi multo aptius facere potuisset quam hic: certe enim incongruum est vocare aliquem REGEM eo loco ubi illum laudare institueris ex eo quod sit CONSUL. Et, quod non minimum est, *reges* et *regium nomen* passim in Thebaide perstringit. ita II, 486. de Eteocle τῷ Tydei insidiaturo:

sanctum populis per saecula nomen
Legatum insidiis tacitoque invadere ferro
(Quid REGNIS *non vile!) cupit:*

id est, REGIBUS. vide et Theb. XII, 505, et 591. Non igitur ausus esset REGEM Domitianum appellare, cum de *Regio nomine* tam libere sentiret et locutus esset. quod et faciunt ceteri istius aevi scriptores, Sil. Italicus, Tacitus, Suetonius et alii: minime ausuri hoc facere, si sensissent Imperatores hoc nomen affectasse. Notabilis est locus Silii, XVI, 534.

Hos inter gemini (quid jam non REGIBUS *ausum?*
Aut quod jam REGNIS *restat scelus?) impia Circo*
Innumero fratres, cavea damnante furorem,
Pro sceptro armatis inierunt praelia dextris.

Hic tamen Silius inter Domitiani adulatores erat; istius Domitiani, quem REGEM vocat Statius.

ECLOG. II.

EPULUM DOMITIANI EUCHARISTICON.] Ita Editiones; duplici Lemmate; quorum utrumvis satis esset. Sed verum est EUCHARISTICON: quippe materia hujus Eclogae non est *Epulum Domitiani*, sed sua *Gratiarum Actio*, ut ex Praefat. discimus: secundâ GRATIAS EGI *sacratissimis ejus epulis honoratus.* Bene igitur Gronovius, et ex libris, opinor, edidit EUCHARISTICON AD IMP. AUG. GERMANICUM DOMITIANUM. in Parmensi erat angustius: EUCHARISTICON AD DOMITIANUM: nimis familiariter et sine honore verborum.

v. 4. *Aequore qui* MULTO *reducem consumsit Ulixem.*] Id est, Homerus, qui *consumsit* vel *exhausit* vel *fatigavit* Ulixem (hoc est *consumtum* et *exhaustum descripsit) reducem multo aequore, per multum aequor.* Poëtae *facere* dicuntur quae *facta describunt*, ut alibi notavi. ita Virgilius *intulit Aeneam Laurentibus arvis*, hoc est, *illatum arvis Laurentibus descripsit* vel *cecinit.* Exempla obvia. Potes etiam construere, *qui multo aequore consumsit reducem Ulixem.* Utcunque sumas, haec lectio est omnium Editionum praeter Romanam, quae pro MULTO habet LENTO, Hypallage forte non

contemnenda, ut LENTUM *aequor* vocetur in ℊ quo *Ulixes* LENTUS vagabatur. notus ille Ovidii versus

Hanc tua Penelope LENTO *tibi mittit, Ulixe;*

Et huic forte alludit Statius, ut et Sabinus Epist. I. seu Ulixis Penelopae:

Arguis ut LENTUM: *mallem quoque forsitan esse.*

Ovid. Rem. Amor. v. 773.

Quid, Meneläe, doles? ibas sine conjuge Creten!
Et poteras nuptâ LENTUS *abesse tuâ.*

Potes etiam legere, LENTE *reducem consumsit Ulixem,* ut Glauc. Melior. v. 118. *casus* TARDE remeantis *Ulixei:* et Genethl. Lucan. v. 49. *Et* TARDE reducis *vias Ulixis.* Sed hoc non placet quia deerit epitheton *τῷ aequore.* Nisi ferri posset MULTO, in Contextum admisissem LENTO, quod admodum arridet, et Statianum esse fere persuadeor. [Quemadmodum Rom. ita Venet. habet LENTO pro MULTO: quod in Contextum statim admittatur. EX ADD.]

v. 6. *dominaque dedit* CONSURGERE *mensa.*] Supra ad Eq. Max. v. 82. monui forte legendum esse NON SURGERE *mensa* id est, *assidere mensae,* ut mox v. 17.

datur haec juxta, datur ora tueri
Vina inter mensasque, et non assurgere *fas est?*

datur mihi sedere, *praesente Imperatore?* Vide quae annotavi ad istum locum Eq. Max. ubi exemplis hoc loquendi genus illustravi. Eodem modo NON TACTA Bentleius restituit Horatio Epist. II, 2. v. 80. pro CONTACTA. Sed verius forte est

dominaque dedit CONSIDERE *mensa:*

ut apud Virgil. Aen. VII, 176.

Perpetuis soliti patres CONSIDERE mensis.

sic *considere scamnis* Ovidius Fast. VI, 305. Vers. 9. pro *adoratas* Parm. *odoratas:* [v. 12. pro *transmisimus* Ven. *transivimus.* EX ADD.] et 13. pro *haec limina* [Ven.] Parm. et Rom. *hic limina.* Vers. 15. *te, spes* hominum, *te, cura Deorum:* Parm. omittit vocem *hominum:* Rom. *te, spes* et *te cura Deorum.* latetne aliquid? non, opinor: vix enim aliter scribere potuit quam vulgo legitur. *hominum* et *Deorum* millies opponuntur: Theb. I, 230.

Erroresque feros hominum, *et reticenda* Deorum
Crimina:

ubi vulgo inepte legitur *nemorum* pro *hominum.* Theb. III, 641.

Vidi hominum, Divûm*que nefas, tristemque Megaeram:*

qui locus emendationem meam in altero confirmat. Vers. 19. pro *quantae* Rom. *quam te.* 20. pro *stupet* Parm. et Rom. *super:* perperam. *stupet* est *miratur, veneratur:* vide ad Arb. Ated. v. 41.

v. 22. *ne magnum properes* ascendere *caelum.*] Gronovius Reliq. ad Stat. Silv. notat MSS. Rhod. et Salisb. habere *excedere:* ergo, inquit, *escendere.* Verissime: et ita Parm. et Rom. quae etiam *nec* pro *ne* exhibent. Cicero Tusculan. Disput. I, 29. de Socrate: *Et cum paene in manu jam mortiferum illud teneret poculum, locutus ita est, ut non ad mortem trudi, verum* in caelum *videretur* escendere. Seneca Herc. Fur. v. 21.

escendat *licet*
Meumque victrix teneat Alcmene locum:

ita optimus Codex Etruscus, non *ascendat.* Idem Phoeniss. v. 111.

in altos ipse me immittam rogos,
Erepam ad ignes, funebrem escendam *struem:*

ut bene conjicit Gronovius pro *erectam:* quem vide ad Livium II, 28. de voce *escendere* fuse agentem: et Muret. Var. Lect. XIV, 3. ubi Ciceronis locum in hac voce depravatum emendat. *Magnum* vero *caelum* adulatorie: innuit enim hac oppositione Domitiani palatium esse alterum et *parvum quasi caelum;* quomodo vocat Templum Flaviae gentis a Domitiano conditum, Pietat. Abasc.

aeterna modo qui sacraria genti
Condidit, inque alio *posuit sua sidera* caelo.

Nimirum,

Invicta quicquid condidit manus, caelum *est:*

ut de hoc Templo Martialis IX, 2.

v. 23. *effusae*que *impetus aulae.*] Gronovius Diatr. c. XXXVIII. „Scribe, *effusae* qua *impetus* „*aulae.* notandus ἰδιωτισμὸς Statii, qui molem illam „aedificii Caesarei alte assurgentem, lateque se effe-„rentem extendentemque, *impetum* dixit." Sed primum, quare mutandum est *τὸ que* in *qua,* cum *que* multo praestet, sive sensui sive numeris consulas? QUA est UBI: dicit igitur Statius, secundum Gronovium, *tanta patet moles* UBI *aula est.* Quonam alio, quaeso, loco patere potuit nisi eo UBI esset? *moles* enim et *aula* idem exprimunt, diversis tantum verbis: adeo ut haec emendatio dicat, *tanta patet* AULA ubi AULA *est.* Deinde: nullus his ἰδιωτισμὸς Statii: habuit enim ex Lucretio lib. V.

quantum CAELI *tegit* IMPETUS *ingens:*

ℊ ubi *impetus caeli* est *caelum,* ut hic, *impetus aulae* est *aula;* cum tacita significatione *magnitudinis* vel *immanitatis.*

v. 24. *Liberior* campi, *multumque amplexus aperti,*
Aethereo et tantum domino minor.] Iterum Gronovius: „Non praetereundum, Rom. et Venet. Editt. „legere et distinguere,

Liberior campi, multumque amplexus operti,

„pro *aperti:* et sane ita scripsit Statius. *Liberior* „*campi,* id est, *quod ad campum.* Dicit domum „Domitiani cinctam esse longo aequore seu capacissi-„mo atrio, et vastum tectum continere. *opertum,* „quod tecto inclusum est." Haec nihilo saniora: primum enim, quis unquam dixit *campum* pro *atrio?* praesertim ubi de aedificio *urbano,* non *rustico* sermo fit. unde *campus* in urbe? *Martius* enim *campus* locum hic nullum habet, ubi de *Palatio* loquitur. Martialis Epigr. III, 58.

Baiana nostri villa, *Basse, Faustini*
Ingrata lati spatia *detinet* campi.

an ibi quoque *campi* explicabis *atrii?* ne feceris: non enim ita voluit Martialis: sed spatia *campi* dicit quia de *villa,* non de aedificio *urbano* loquitur. Deinde,

si recte dici posset *campi* pro *atrii*, non tamen sensui satisfactum esset. quippe quaelibet, etiam *parva* domus, habere potest liberum et magnum *campum*, id est, sensu Gronoviano *atrium:* Statius vero domum hanc a *magnitudine* commendat, et dicit eam in liberam et magnam *laxitudinem* porrectam esse, et multum soli structionibus suis detinere: hoc vero non est *Liberior* CAMPI, sed *Liberior* SPATII; et ita Statium scripsisse minime dubito:

Tanta patet moles, effusaeque impetus aulae
Liberior SPATII.

Q. Curtius VII, 4. *protenus certe recesserunt dato* LIBERO SPATIO. Seneca Nat. Quaest. V, 15. *deinde longa via fatigatos, vidisse flumina ingentia et conceptus aquarum inertium vastos, pares nostris; nec compressos quidem terra supereminente* (l. *superimminente) sed* LIBERAE LAXITATIS. Quintilianus Instit. II, 6. de avibus loquens: *tum expertas vires* LIBERO caelo, *suaeque ipsorum fiduciae permittunt.* Lucanus IX, 452. de vento:

Nec ruit in silvas, annosaque robora torquens
Lassatur; petit omne solum; LIBER*que* meatu
Aeoliam rabiem totis exercet arenis:

ita legendum; vulgo, *patet omne solum:* perperam. [Livius XXIII. 47. *Dein* LIBERO SPATIO *inter se ludificantes, sine vulnere pugnam extrahebant.* EX ADD.] Notus vero Graecismus *Liberior spatii.* ita *liber terrae hostis* apud Lucan. VI, 106.

At liber terrae *spatiosis collibus hostis*
Aëre non pigro nec inertibus angitur undis:

licet Gronovius Diatr. c. 2. τὸ *terrae* non ad *liber*, sed ad *collibus* pertinere dicat: *hostis liber, collibus spatiosis terrae:* et hoc persuasit Cl. Drakenborchio, (ad Sil. Italicum II, 441.) mihi nunquam, modo suum cuique in his rebus sit judicium. Silius eo loco:

It liber campi *pastor, cui fine sine ullo*
Invetitum saltus penetrat pecus.

liber campi pastor est qui libertatem habet quoquo velit per campum evagandi. Nec Statii *Liberior campi* ex hoc Silii loco defendi potest: immo evertitur: Silius enim de *rure* loquitur, *It liber campi* PASTOR: Statius in media *urbe* versatur. differentia inter scripturam *cāpi* et *spacii* non adeo magna est, literis transpositis. Sequitur,

Aetherio *et tantum domino minor.*

Male Domitianus dicitur *aetherius* dominus; hoc enim est epitheton *Jovis*, quem supra Herc. Surrent. v. 108. vocat *aetherium* patrem:

Quo pater aetherius, *mensisque accita Deorum*
Turba, et ab excelso veniat soror hospita tecto.

Et ita Martialis Epigr. IX, 36 et 37. et Noster Theb. XI, 207. Recte quidem Triptolemus infra v. 35. dicitur *aetherius* ob notam ejus per aethera expeditionem: hoc vero nullo modo congruit Domitiano. Mutatione unius literae tota haec res expeditur: lege modo,

Liberior spatii, multumque amplexus aperti
AETHEROS, *et tantum Domino minor:*

ita ex auribus et intellectis numeris Statianis olim emendaveram; memor etiam istius loci in Phileto Ursi v. 31.

Qualis eras procul (heu) cunctis puerisque virisque
Pulchrior, et tantum domino minor:

ubi idem hemistichion, et eadem versus modulatio: confirmat Edit. Parm. quae vocem AETHEROS clare exhibet: Rom. AETHEREOS. Bene vero *aperti aetheros:* Virgilius Aen. I, 590.

ℊ *Vix ea fatus erat, cum circumfusa repente*
Scindit se nubes, et in aethera *purgat* apertum.

Seneca Hippol. v. 499.

Sed rure vacuo potitur, et aperto aethere
Innocuus errat.

Noster Theb. II, 403.

et te jam tempus aperto
Sub Jove *ferre dies:*

id est *aethere aperto. Aetheros* vero (non *Aetheris*) terminatione Graeca, quam, utpote sonantiorem, amat Statius. sic Theb. II, 692.

Ille haec praeviderat, omina doctus
AETHEROS, *et nulla deceptus ab alite.*

Et III, 524.

clara regione profundi
AETHEROS *innumeri statuerunt agmina cycni.*

IV, 389.

Et jam sortitus Prothoos *versarat aëna*
Casside:

ita legendum pro *Prothöus*, quod ingratum auribus accidit propter praecedens *sortitus:* auribus, inquam, quarum in his rebus magna habenda est ratio. Et jam tandem Domitiani domum habes *latam* et *altam*, quod voluit Statius: *latam*, utpote quae *Liberior spatii: altam*, et *magnam* simul, quia *multum aperti aetheros complexa*, hoc est *implens, ambitu suo occupans*, ut ad Eq. Max. v. 2. annotavi. N. Heinsius ad Claudian. Rapt. Pros. I, 172. legit *operti Aetheros* ex Edit. Parmensi; et ex conjectura *campis* pro *campi:* quae, quando intelligo, facile possum refutare. Verum est *aperti Aetheros* contra centum Codices: et ita conjecisse jam video eruditissimum Petrum Scriverium. Vers. 27. *multa Syene:* non admodum placet τὸ *multa:* et latere sub ea voce puto epitheton aliquod marmori Syeniti proprium, et quod colorem ejus denotet; ut versu proxime seq. *glauca certantia Doride saxa*, de Carystio marmore. De Syenite lapide vide Plin. XXXVI, 8. pro *nitent* Parm. *nitet.* Vers. 30. pro *Longa super* Parm. *Longaque super.*

v. 31. *auratique putes laquearia caeli.*] Recte omnia: nec quidquam mutandum. *aurati caeli*, ut apud Claudian. III. Cons. Honor.

auratas astrorum *panderet arces.*

Manilius V.

Crater auratis *surgit caelatus ab* astris.

Laquearia caeli, bene: unde Manilius lib. I.

Haec igitur texunt aequali sidera tractu
Ignibus in varias caelum LAQUEANTIA *formas.*

cenacula maxima caeli vocat Ennius in Fragm. p. 146. *caeli ingentes fornices*, alibi (quam metapho-

ram exagitat Cicero de Orator. III, 40.) et *caeli palatum* p. 327. convexitatem scilicet respiciens. De hac voce *laquearia* insignis est locus Servii ad Virgil. Aen. VIII, 25.

summique ferit laquearia *tecti.*

LAQUEARIA] *Multi* LACUNARIA *legunt: nam* lacus *dicuntur: unde est in Horatio,* Nec mea renidet in domo LACUNAR. *Non enim a* LAQUEIS *dicitur, sed ab eo quod sunt* LACUS. Ubi miratur Pierius Servium non neglexisse eos qui *lacunaria* legunt, quum vel ex Horatii exemplo, quod apposuit, syllabae repugnantiam viderit. Recte haec Pierius, si ita scripserit Servius: sed aliter scripsit, nempe, *Multi* LACUARIA *legunt.* Dicit Servius multos legere *lacuaria* hoc loco, a *lacu;* unde et *lacunar.* clarum hoc ex alio loco Aen. I, 730.

dependent lychni LAQUEARIBUS *aureis:*

ad quem Servius: *Legitur et* LACUARIBUS. Tota annotatio sic habet: *Principaliter* LACUS *dicitur, ut Lucilius:* resultant aedesque LACUSQUE. *Diminutio* LACUNAR *facit: Horatius:* Nec mea renidet in domo LACUNAR. *Inde fit alia diminutio* LACUNARIUM, *et per Antistoechon* LAQUEARIUM. *Legitur et* LACUARIBUS. Fallitur vero Grammaticus: non enim per Antistoechon fit *laquearium* pro *lacuarium*, sed *laquearium* ponitur pro *lacuarium*, elisâ literâ *n*, et promiscuo usu literarum *qu* et *c*, de quo plus semel monui. progressus hoc modo fit; *lacus*, *lacunar*, *lacunarium*, *lacuarium*, *laquearium.* Hanc vero domum Domitiani struxit Rabirius quidam, ut ex Martiali disco, Epigr. VII, 56.

Astra polumque tua cepisti mente, Rabiri,
Parrhasiam mira qui struis arte domum.

qui locus egregie illustrat hunc Papinii: et pro *tua mente* legendum forte *pia mente.*

v. 35. aetherii *felix sic orbita fluxit Triptolemi.*] N. Heinsius ad Val. Flaccum IV, 654. pro *aetherii* vult *Actaei* Triptolemi; sine causa: immo perperam: *aetherii* enim hoc loco necessario requiri§tur: talis, inquit Statius, fuit Triptolemus; qui *per aethera volans* orbem terrarum frugibus obseruit, ut ait Servius ad Georg. I, 19. Vides quare *fluxit:* nisi enim *aetherius* fuisset Triptolemus, orbita ejus *fluere* non adeo recte dici potuit: *fluere* enim de rebus quae a loco *superiore* veniunt, ut Eq. Max. v. 2. *caelone peractum* FLUXIT *opus?* hic vero vox *fluxit* alludit ad sparsionem seminis quod e curru aetherio in terras subjacentes dejecit Triptolemus: et verba hoc ordine ponenda sunt, *sic orbita aetherii Triptolemi fluxit felix. Felix* est *frugifera;* ut *felix annus*, qui *largos frugum proventus adfert*, poëtis passim. Nihil igitur mutandum. Eodem modo Perseus *aërius* vocatur Val. Flacco, I, 67.

nunc aërii *plantaria vellet Perseos:*

ob eandem fere rationem. Sic Plato *aetherius* apud Manilium I, 771. utpote qui *aërias* tentavit *domos* animoque rotundum percucurrit polum:

Aetheriusque *Platon, et qui fabricaverat illum:*

qui fabricaverat illum est Socrates, ex cujus quasi *officina* prodiit Plato: unde intelligitur istud D. Pauli, ad Ephes. II, 10. Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ΠΟΙΗΜΑ. Pari sensu Plautus *parentes* vocat *liberorum* FABROS.

v. 38. *Indis*QUE *innixa columnis.*] Clare legendum *Indis*VE: *epulae* enim et *robora Maurorum innixa Indis columnis* nihil simile habent: disjungenda igitur, non conjungenda. Sic Lacrim. Etrusc. v. 129. restitui *pubentes*VE *rosae* pro *pubentes*QUE. et Herc. Surrent. ad fin. *priscum*VE et *Solis*VE pro *priscum*QUE et *Solis*QUE. Juvenalis Sat. XV, 124.

Qua nec *terribiles Cimbri*, nec *Britones unquam,*
*Sauromatae*VE *truces*, aut *immanes Agathyrsi:*

ita legendum pro *Sauromatae*QUE: et versu primo pro *Britones* lege *Teutones. Cimbri* et *Teutones* perpetuo conjunguntur: vide Vell. Paterculum II, 8. et 12. Florum III, 3. et alios passim.

v. 41. *Tranquillum* VULTU, SED *majestate serena Mulcentem radios.*] Olim emendaveram *Tranquillum* VULTUS ET *majestate* etc. et ita Bebotius, testante Gronovio, Diatr. c. XXXVIII. *vultus* vero est accusativus pluralis; quo numero fere utitur Statius quando de Numine aliquo aut illustriori persona sermo fit: ita mox v. 52.

Nec dum aequo tuos, *Germanice*, vultus:

Eclog. VI, v. 55. de Hercule:

Sic mitis vultus, *veluti de pectore gaudens*
Hortetur mensas:

Silv. III, 3.

Sed decus eximium formae par reddit imago
Vultibus:

V, 1. v. 189.

Da Capitolinis aeternum sedibus aurum
Quo niteant sacri *centeno pondere* vultus
Caesaris:

ita legendum puto; vulgo *niteat.* Vide quae mox annotabimus ad vers. 54. Claudianus Laud. Stilic. II, 135. *Blanda quidem* vultus; *sed qua non tetrius ulla:* ita bene ex libb. edidit Heinsius pro *vultu.* vide eum ad locum. Vers. 33. pro *tamen* Parm. *tātu*, id est, *tantum:* perperam.

v. 50. *Sic gravis Alcides post horrida jussa* REVERSUS
Gaudebat strato latus acclinare leoni.] *Reversus* QUO? aut *post* CUJUS *horrida jussa?* haec enim dicta fuisse oportuit; multorum quippe *jussa* patiebatur Hercules. Lege, ut supra monui ad III, 3. v. 56.

post horrida jussa NOVERCAE:

nihil verius: Noster Achilleid. I, 188.

canit ille libens immania laudum
Semina; qui tumidae superarit JUSSA NOVERCAE
Amphitryoniades.

Silv. III, 1. de Hercule:

immitem credas JUSSISSE NOVERCAM.

Ovidius Metam. IX, 15.

Et superata suae referebat JUSSA NOVERCAE.

Sil. Italicus II, 478.

Ne saevae tendat contra decreta NOVERCAE.

Auctor Octaviae v. 22.

Tulimus saevae JUSSA NOVERCAE.

Sed haec satis; quippe pueri sciunt *Junonem* Alcidis *novercam*. *Gaudebat acclinare* latus est *acclinabat* latus; de qua phrasi plenius in superioribus. Notandum vero vocem *sic* in his comparationibus idem esse ac *talis*: de quo etiam supra. Vers. 50. §pro *gravis* Parm. *graius*. Vers. 52. pro *necdum*, eadem *nondum*.

v. 53. *Talis ubi oceani finem, mensasque* REVISIT

Aethiopum, etc.] Nihil hoc loco sollicitandum esset, nisi novam lectionem praebuisset Parmensis, *mensasque* RELIQUIT *Aethiopum*: cui favet simillimus locus Achilleid. I, 52. de Neptuno:

Oceano VENIEBAT *ab hospite*, mensis

Laetus, et aequoreo diffusus nectare vultus.

De Lac igitur cogitandum censeo: lectiones enim primae editionis non temere abjiciendae sunt, nisi manifesto vitiosae et absurdae: ut v. 55. ubi pro *Dux* eadem habet *Dum*. eodem versu pro *Musas* Rom. *mensis*. De Jove ad ἀμύμονας Aethiopas proficiscente videndus Homerus Iliad. A. 423. et Arnobius VI. p. 192. ubi consulas Observat. Elmenhorstii.

v. 54. sacro *diffusus nectare vultus.*] Modo praecessit, *nec dum aequo tuos*, *Germanice* vultus: nec tamen quidquam mutare audeo: optime enim utrique loco convenit *vultus*, nec in melius reformare potes: nisi mavis in loco superiore, *necdum aequo tuos, Germanice*, visus: ut Thebaid. IX, 879. de Parthenopaeo:

cecidit laxata casside vultus,

Aegraque per trepidos expirat gratia visus.

et hoc verum puto. *visus* est *species*, et de *toto homine*, non *facie* solum, sumendus. Vell. Paterculus II, 94. de Tiberio: *qui protenus quantus est sperari potuerat*, visuque *praetulerit principem*. ita legendum; non *visusque*. Porro, scribendum hoc loco *sacros vultus*, non *sacro nectare*. Martialis Epigr. VIII, 24.

Qui fingit sacros *auro vel marmore* vultus,

Non facit ille Deos: qui rogat, ille facit.

Nemesianus Cyneget. v. 76.

Cum primum vultus sacros, *bona numina terris,*

Contigerit vidisse mihi:

Lucanus VIII, 669.

Ac retegit sacros, *scisso velamine*, vultus

Semianimis Magni.

Mamertinus Geneth. Maxim. c. XI. *quale pietas vestra spectaculum dedit, cum in Mediolanensi palatio, admissis qui* sacros vultus *adoraturi erant, conspecti estis ambo!* etc. et ita passim. *Diffusus vultus nectare*, ut Achilleid. I, 52.

aequoreo diffusus nectare vultus.

Ovidius Metam. III, 318.

Forte Jovem memorant diffusum nectare, *curas*

Seposuisse graves.

oceani finem est ex Virgil. Aen. IV, 480. Mox, *secreta carmina* sunt *carmina reconditiora*, non quotidiani cantus; ut *vestis seposita* apud Tibullum. Deinde pro *laudare triumphos* potes legere *cantare*, ut Theb. VI, 358. de Apolline:

nam saepe Jovem Phlaegramque suique

Anguis opes fratrumque pios cantarat *honores:*

Horatius Carm. II, 9.

Cantemus *Augusti* tropaea

Caesaris.

Sed *laudare* recte habet! idem enim est quod *cum laude cantare*. Theb. VIII, 234. de Thebanis festam noctem ducentibus:

Hi gravidam Semelen, illi Cythereïa laudant

Connubia.

Silv. IV, 2.

Regia Sidoniae convivia laudat *Elisae* etc.

Calpurnius Eclog. VI, 74.

Nam vicibus teneros malim cantetis amores;

Astile, tu Petalen, Lucyda, tu Phyllida lauda.

Sidon. Apollinaris Carm. IV. de Virgilio et Augusto:

Sed rus concessum dum largo in principe laudat,

Caelum pro terris rustica musa dedit.

v. 58. patriae *bis terque exire senectae*

Annuerint fines.] Nihil audeo mutare, licet mire adblandiatur *Pyliae senectae* pro *patriae*: ad hanc enim formam fere semper vota sua concipit quando longaevitatem cuipiam optat: ut III, 4.

eat oro, per annos

Iliacos Pyliosque *situs*:

I, 4.

Euboici transcendere pulveris annos

Nestoreos*que* situs:

et ita alibi his Silvis. *Pyliae senectae* ut Theb. V, 751. Martial. Epigr. VIII, 2. Sil. Ital. XV, 456. et alias. Ita apud Ovidium Met. XV, 836. pro eo quod erat in MSS. *patrios annos*, restituit Heinsius *Pylios*. Sed hoc §loco nihil mutare audeo: Vespasianus enim, Domitiani pater, vixit annis sexaginta novem. Mox, v. 60. pro *habilesque domos* recte Barthius *habilesque*. Nemesianus Cyneget. v. 148.

Quin et flammato ducatur linea longe

Circuitu, signetque habilem *vapor igneus* orbem.

Vers. 61. pro *Limina* Parm. *Lumina:* et pro *lictore* Rom. *littore*. Vers. 63. pro *Qua* Parm. *Quas:* male. Constructio est: *Lux* ea, *quâ dedisti mihi felices epulas et sacra mensae tuae, talis mihi longo post tempore venit, qualis* ea fuit *cum tua manus induit Palladio auro me sonantem modo Germanas acies, modo Daca praelia.* Vers. 65. pro *Trojanae Albae* nonnulli *Romanae;* perperam.

ECLOG. III.

V. 5. *Nec dux advena* pejerante *bello*
Campanos quatit *inquietus agros.*] Quid est *pejerante bello?* an bellum *pejerare* dicitur? Non certe; sed *Dux*, qui contra foedera et pacem juratam bellum infert, *pejerat* seu *pejeratus est.* Lege et distingue,

Nec dux advena, pejerate *bello*,
Campanos quatis *inquietus agros:*

apostrophe poëtis usitatissima; ut infra v. 137.

Largis, India, *nubibus* maderes:

ubi plura exempla proferam. Domitius *ducem* hunc *advenam* Spartacum interpretatur, qui erat, inquit, Thracius. Sed non dicit quo sensu bellum Spartaci *pejerans* dici potuit. Cruceus de *Annibale* haec capit, non obstante mentione *Libycarum catervarum* versu superiore; est enim, inquit, dilatatio poetis et oratoribus usitatissima. Certe notissimum est Annibalis *perjurium:* unde Noster Herc. Epitrapez.

perjuro*que* ense *superbus*
Annibal:

Et Martialis Epigr. VI, 19.

Tu Cannas, *Mithridaticumque bellum*,
Et perjuria Punici *furoris*
Magna voce sonas.

Sed disjunctivum *nec* aliam interpretationem videtur postulare, et diversum a priore bellum innuere. Quicquid sit, certissima puto *pejerate*, et *quatis*, quod absolute ponitur, ut Protr. Crispin. v. 135.

An juga Pannoniae, *mutatoresque domorum*
Sauromatas QUATIES?

id est *bello quaties*, *turbabis.* exempla obvia. Vers. 2. pro *Immanis* Parm. *Immani:* et pro *aequori* Parm. et Rom. *aequoris:* frustra.

v. 16. *Qui reddit* Capitolio Tonantem.] Idem fere est ac *Capitolium Tonanti;* nec opus est mutatione: qui enim reddit Capitolium *Jovi*, ille reddit *Jovem* Capitolio: ut apud Aurel. Victorem in Camillo: *sic et* oppidum civibus, *et* cives oppido reddidit. Ita versu prox. seq. *Pacem propria domo reponit.* Usitatior forte altera loquendi forma: Tacitus Hist. III, 84. *Urbem Senatui ac Populo Romano*, templa Diis reddita. licet alterius non desint exempla: Annal. I. *multas illic utrinque lacrimas et signa caritatis*, *spemque ex eo*, *fore*, *ut* juvenis penatibus *avi* redderetur; de Agrippa Augusti nepote. Noster Theb. XI, 280.

Redde arvis *domibusque* viros.

Et sane majus est reddere *Jovem Capitolio* quam *Capitolium Jovi*, si propius inspicias: in priore enim casu, *Jupiter* est, Deorum Pater, de quo deliberatur seu statuitur: in altero, *templum* tantum praedicatur: tanto igitur istud majus hoc, quanto *Jupiter* major est *templo.* Sequitur,

Et Pacem propria domo reponit.

Vespasianus exstruxit Templum *Pacis*, testibus Suetonio Vesp. c. 9. Plinio Nat. Hist. XXXIV, 8. et aliis. Quaeritur itaque quid Domitiano cum hoc templo? Ego censeo per *Pacem* hic intelligi debere statuam hujus Deae, quam in templo a patre exstructo forte reposuit Domitianus.

v. 19. *Sancit limina*, *Flaviumque* CULMEN.] Haec per Editiones regnat lectio. et quasi nulla esset diversitas in libris, ab omnibus transmittitur hic locus. Atqui Domitius in codicibus suis invenit et edidit,

Sancit limina, *Flaviumque* CALVUM:

quod ita exponit, „Alludit ad Domitianum qui CAL-„VUS erat: immo et calvitio offendebatur, quamvis li-„brum scripsit de Cura Capillorum ad amicum. Il-„lum seque consolans Juvenalis:

„*Et* CALVO *serviret Roma Neroni.*"

ℊ Vix vidi quidquam magis ridiculum. Hanc etiam lectionem in prima Edit. Parm. inveni, CALVUM, non CULMEN: unde patet diversorum codicum hanc esse scripturam; unde etiam patet Statium scripsisse,

Qui genti patriae futura semper
Sancit limina, *Flaviumque* CAELUM:

ita alibi vocat hoc Templum Flaviae gentis, Pietat. Abasc.

est hic, *agnosco*, *minister*
Illius, *aeternae modo qui sacraria genti*
Condidit, *inque* alio *posuit sua sidera* CAELO.

et ita Martialis Epigr. IX, 2. de eodem templo:

Manebit altum Flaviae decus gentis
Cum sole et astris cumque luce Romana.
Invicta quicquid condidit manus, CAELUM *est.*

et 4. ejusd. lib. de operibus Domitiani:

Quid loquar Alciden, *Phoebumque*, *piosque Laconas?*
Addita quid Latio Flavia templa POLO?

et ita forte capiendum istud Eq. Max. v. 94.

huc et sub nocte silenti
Cum Superis terrena placent, *tua turba relicto*
Labetur CAELO:

nempe *relicto* SUO CAELO, seu isto quod tu illis fecisti. Ne dubites de hac restitutione. et ita in Turnebi exemplari adnotatum erat, Morello teste.

v. 20. *Hic* scenis populi vias gravatas
Et campis iter omne detinentes
Longos eximit ambitus.] In scriptis Veterum vix locum vidi hoc inquinatiorem: ex *decem* enim vocibus quae duos priores versiculos efficiunt, *sex*, et in nonnullis editionibus *septem* depravatas puto. Historiam et rationem hujus Eclogae paucis habe, ut de ἐπανορθώσει nostra melius judicium feras. *Via Publica* ad Cumas, sinum Gauranum, et Bajas, pessime affecta erat; quippe obsessa profunda et gravi arena; adeo ut *piger axe vectus udo nutaret cruce pendula viator; sorberetque rotas maligna tellus.* Nec quidquam proficeres si *viam publicam* evitare velles, et per *campos* circumjacentes iter facere: quippe Vulturnus amnis eos tenebat; adeo ut *plebs in mediis Latina* CAMPIS *horreret mala navigationis.* Duplici huic incommodo occurrebat Domitianus: nam-

que, effossa veteri materia, caementis et *novo injectu* VIAM *solidabat:* CAMPOS vero restituit *siccando lacunas*, et, *ponte* facto, Vulturnum in ordinem et alveum suum redigendo. Haec est historiola hujus Eclogae, ex Statii verbis collecta: jam vero verba ipsa videamus, quibus (quod post Gevartii et Gronovii conatus mireris) sensus nullus subest. Et primo, (transeo enim Domitii *coeno hic populeo*, et Crucei, *Hic coeno populi vias gravatas)* Gevartius Papin. Lect. IV, 5. non dubitat quin rem ipsam repererit (verba ipsius sunt) legendo,

Hic scoenis *populi vias gravatas* etc.

scoenis id est *juncis*, a Graeco *χοῖνος:* et hac voce utuntur Plautus, Cato, et Columella. Quomodo vero *junci* in *via publica?* hac praesertim, quae *gravi arena* oppleta fuit: in qua si *junci* omnino nascuntur, certe non possunt *viam gravare* in tantum ut opus sit *novo injectu* et *penitus cavare terras*. Sed et si admittas Gevartii *scoenis*, quid fiet de hujus loci constructione? quae aut nulla est, aut sensum nullum reddit; prout mox dicemus contra Gronovium; qui Diatr. c. XI. legit

Hic scenis *populi vias gravatas*
Et campis iter omne detinentes
Longos eximit ambitus.

ubi *scenae*, inquit, *sunt arbusta implicata immissis in alios ramis.* Et hoc defendit Elench. Antidiatr. c. V. ita tamen quasi eruditioni potius quam veritati istius explicationis confideret. nam Reliq. ad Silv. quas longo post tempore edidit, legit,

Hic coenis *populi vias gravatas* etc.

ex eo quod Edit. Venet. et MS. Rhod. habuerunt *saevis* et *senis;* quod et ego in Parmensi invenio. De his igitur *δευτέραις φροντίσι* jam videamus. Et primum, Constructio haec est: *Hic* (Domitianus) *eximit vias populi*, *gravatas* COENIS; *et* eximit *longos ambitus detinentes iter omne campis*, seu *per campos.* Atqui Domitianus non *exemit vias:* immo contrarium, *redonavit* et *restituit;* tantum abest ut *exemerit.* Nec melius procedit alterum sententiae membrum, *et eximit longos ambitus detinentes iter omne campis*, si istud quoque examini subjicere velis. Sed quare VIAS, in plurali? una enim tantum erat, et ita semper dicitur, VIA DOMITIANA, non VIAE DOMITIANAE; ut in praefat. hujus libri: *Tertio* VIAM DOMITIANAM *miratus sum:* et ita quinquies in hac Ecloga, v. 37. 114. 122. 127. 162. nunquam vero VIAS. Deinde, quaenam sunt hae *viae* POPULI? anne alia est *via* POPULI, *g*alia PECORIS et JUMENTORUM? inepta haec distinctio, et superflua vox POPULI: omnis enim *via* est via *populi*, sine *populi* mentione facta; ut omnes *urbes* sunt HOMINUM, licet non opus sit ut dicamus *urbes* HOMINUM: nam locus ille Sulpitiae in Satyra v. 39. ubi haec locutio occurrit,

Quid facimus? Graios, HOMINUMQUE *reliquimus* URBES,

corruptissimus est. Gronovius quidem veterem lapidem ad partes suas vocat; in quo erat, REDONATORI VIAE POPULI: et ita citat Cl. Salmasius, Epist. de Region. et Eccles. Suburbicariis, p. 4. et ita apud Gruterum invenio p. MXCV, 8. Sed exscriptorem hujus inscriptionis minime dubito errasse, et pro POPULO legisse POPULI: *redonatori viae populo*, est, *qui redonavit viam populo.* Sed et hoc Gronovio donabimus: quid vero faciet *τῷ* COENIS? *coenum* enim plurali numero caret. Phocas Arte p. 1708. *praeter haec alia sunt quae plurali numero deficiunt? generis neutri*, *hoc* COENUM, *foenum*, *jus*, *lutum* etc. Adeo ut vera esse non possit haec Gronovii emendatio: nec Gevartii, ob easdem fere rationes. Pro *gravatas* MSS. habuerunt *gravantes:* ita enim Editt. Parm. et Rom. ex MSS. expressae: et ita ediderunt Bernartius, Aldus, Grasserus, et alii. Attende igitur sensui, et verba facili negotio ad veritatem ducent; memineris modo, *duo* fuisse incommoda quae sustulit Domitianus, nempe, profundam *arenam* ex *via* publica, et *inundationem* Vulturni *amnis* ex *campis* circumjacentibus. Haec duo hoc modo extulit Statius:

Hic, coeno bibulo viam gravante,
Et campis iter amne detinente,
Longos eximit ambitus:

Hic, (Domitianus,) *cum arena viam gravaret, et Vulturnus detineret iter per campos*, *eximit longos ambitus.* nihil facilius, aut verius puto: et hanc restitutionem confirmat totius Eclogae tenor, et verba. Eleganter vero *arena* dicitur *coenum bibulum*, cui diversum est *coenum tenax* seu *lutum*, apud Claudian. in Eutrop. II, 443. *Bibula arena* poëtis frequentissimum est. Minimum mihi permisi pro *populi* scribens *bibulo*, cum sensus et literae eo ducerent: *b* enim et *p* saepissime invicem commutantur in libris. *Iter campis* est *per campos:* Noster Achilleid. I, 154.

campis *semet fluviisque fugari:*

id est *per campos* et *fluvios.* Sil. Italicus XV, 562.

Tellurem Noctemque et caelo *sparsa precatur*
Astra.

Ovidius Amor. III, 6.

Quid? non Alphcon diversis currere terris
Virginis Arcadiae certus adegit amor?

licet ibi quidem legendum sit, *diversas quaerere terras*, ex sensu, et Virgilio Aen. III, 4.

Diversa exilia, *et* diversas quaerere terras.

Servius ad Aeneid. XI, 142. post alia, sic scribit: *It nigrum* CAMPIS *agmen*, *pro*, PER CAMPOS: *et*, *It* PORTIS *jubare*, PER PORTAS. *Amne* vero pro *omne*, certissimum est. Pariter in his vocibus peccatum apud Sil. Italicum III, 42. ubi pro *omnis Acarnan* recte Heinsius *amnis* substituit. Vide Val. Flaccum I, 23. ubi idem mendum. Contra Ovid. Pontic. IV, 10. v. 57. pro *omnes* Mureti codex habet *amnes*. *Amnis* est *Vulturnus:* et ita v. 80. et 95. et 125. *Via* vero *Domitiana* (de qua re oblitus eram supra monere) recte dicitur: licet, si Analogiam spectes, dicendum esset *Domitianea:* sed aliter usus obtinuit. Sic *Via Appia*, *Via Trajana*, *aqua Marcia*, et similia: de quibus vide Heinsium ad Ovid. Fast. II, 491.

v. 22. *novoque*
Injectu solidat GRAVES *arenas.*] Theod. Gorallus, seu Joannes Clericus Not. ad Auctorem Aetnae v. 206.

Congeries operis saxorum et PUTRIS arenae,
citat hunc Statii locum; et pro GRAVES *arenas* ex antiquis editionibus reponit PUTRES *arenas*. Sane omnes quas ego inspexi retinent GRAVES; neque hanc discrepantiam a quoquam alio notatam invenio: ex quacunque vero Editione hauserit vir doctus, verissimam puto, et sensui necessariam. quippe si GRAVES sint *arenae*, parum opus est ut SOLIDENTUR, *gravitate* sua paene jam *solidae:* Ovidius Metam. XI, 232.

Litus *habet* SOLIDUM, *quod nec* vestigia servet,
Nec remoretur iter.

et contrarium dixisse debuit Statius,

novoque
Injectu solidat LEVES *arenas*,

hoc est *molles*, PUTRES, *εὐδιαλύτους*· ut infra v. 126.

¶ *Quid foedum nemus, et* PUTRES arenas
Celsis pontibus, et via levabit.

Auctor Aetnae v. 423.

In cinerem, PUTRES*que jacet dilapsus* arenas.

Vides quid sit *putris arena*, nempe *cedens*, *sorbens rotas*, ut mox dicit. Hanc lectionem clare confirmat locus Eclog. proxime sequentis, v. 2.

Hac ingressa vias, qua nobilis Appia crescit
In latus, et MOLLES SOLIDUS *premit agger* ARENAS:

agger SOLIDUS *premit* MOLLES *arenas*, non GRAVES *arenas*. Scio quid objici possit ex Epist. Praefat. hujus libri: *Tertio viam Domitianam miratus sum, quae* GRAVISSIMAM arenarum *moram exemit*. Illic vero *gravissimam* est *molestissimam*. Pro *injectu* optime legi posset *ingestu;* cui contrarium *egestus* v. 42.

et alto
Egestu *penitus cavare terras:*

et ita Theb. VI, 873.

aegroque effoetus hiatu
Exuit ingestas *fluvio sudoris* arenas.

et sic poetae passim. Sed nihil mutandum contra editiones: praesertim cum Livius VII, 16. dixerit *conjectus terrae*, eodem sensu. Versu prox. seq. *gaudens admovere* est *admovens;* de quo alibi dixi.

v. 27. *axe vectus* UNO.] N. Heinsius ad Val. Flaccum VII, 229. pro UNO recte legit UDO. Vide quae notavi ad II, 2. v. 15. ubi pro UNUM *litus* restitui UDUM. Mox, v. 29. pro *sorbebat* multae editiones *rodebat:* inepte. restituit Bernartius ex libris, ut ille ait. ita certe inveni in Parm. et Rom. vere sine dubio. Vers. 31. *Horrebat mala navigationis:* ita Seneca Epist. LVII. initio: *Cum Baiis deberem Neapolim repetere, facile credidi tempestatem esse, ne iterum navem experirer. Sed* tantum luti *totâ viâ fuit, ut possem videri nihilominus* navigasse.

v. 32. *Nec cursus agiles*, SED *impeditum*
Tardabant iter orbitae TACENTES.] Primo legendum: Nec *cursus agiles;* ET *impeditum* etc. ita I, 4.

Reddere jura foro; NEC *proturbare curules*,
Et *ferrum mulcere toga.*

infra hoc libr. Ecl. VII. v. 10.

Nunc ab intonsa capienda myrto
Serta: NEC *major sitis;* ET *bibendus*
Castior amnis:

ita legendum esse ad locum probabo; ubi fusius agam. Deinde, pro *orbitae* TACENTES malim JACENTES, id est *depressae* et *profundae*. Martialis quidem Epigr. IV, 64.

essedo TACENTE
Ne blando rota sit molesta somno:

nihilominus tamen verius puto *jacentes:* alterum enim *causam* hujus tarditatis non exprimit: quippe *orbitae* non *tardabant iter* ex eo quod *tacentes* erant, sed quia *jacentes*, et *depressae*. De commutatione harum vocum dixi supra I, 3. v. 40. ubi vide. Vers. 36. pro *At* Parm. *Et:* male. *diem terebat:* recte. Apuleius Apolog. *Sed non est operae in istis* diem terere, *ut sit mihi tempus aggredi ad cetera.* Sic *otium* et *tempus terere*, passim. Haec noto, ne cui adblandiatur *diem tenebat*. Vers. 48. pro *crebris* Rom. *cribris*.

v. 50. *Hi caedunt nemus*, exuunt*que montes;*
Hi ferro scopulos trabesque CAEDUNT.] Heinsius ad Ovid. Fast. IV, 912. pro *exuunt* rescribi vult *eruunt*, quia agitur de saxis ad viam sternendam effossis. Non opus est: agit enim Statius de *silva* seu *materia* et *trabibus*, quae decisae et levigatae et in terram depactae continebant caementum, et firmitatem operi addebant; prout quotidie factum videmus. Recte igitur *exuunt*, id est *nudant*. Noster Achill. I, 426.

Nusquam umbrae veteres: minor Othrys, et ardua sidunt
Taygeta: EXUTI *viderunt aera* MONTES.

Huic contrarium *amicire* et *induere* et *vestire colles* seu *agros*, passim poetis. Rectius idem pro *trabesque* CAEDUNT ex Parmensi monet legendum esse LEVANT; (ita enim scribendam esse hanc vocem, non *laevant*, cum sit a Graeca *λεῖος*, docet Burmannus) quod et ex Romana Edit. ante notaverat Gronovius Diatr. c. XI. Noster Herc. Surrent. v. 118. loco simillimo:

his caedere silvas
Et LEVARE trabes; *illis immergere curae*
Fundamenta solo:

ubi vide notas.

v. 53. *Cocto pulvere*, SORDIDO*que topho.*] Idem Heinsius ad Ovid. Fast. II, 24. pro SORDIDO *topho* legit TORRIDO. admodum probabile hoc, sive pro *arido* sive pro *tosto* sumas: sed de hoc potius, propter *τὸ* COCTO *pulvere*. Hujus significationis vocis TORRIDUS vide multa exempla isto loco. ¶ Certe SORDIDO *topho* nihili est. Verissimam puto hanc Heinsii emendationem, et quae in contextum tuto recipi possit. Nam quod mox dicit posse etiam legi LURIDO *topho*, cum Vitruvius tria tophi genera recenseat, album, rubrum, et nigrum; possemus hac conjectura carere. Vers. 56. pro *possent* Parm. *possunt:* et pro *Athon* Parm. et Rom. *aton*.

v. 59. *His parvus* (Lechiae nisi vetarent)
Inous freta miscuisset Isthmos.] Lectio vetustissimorum codicum, testante Domitio, erat

His parvus (nisi deviae vetarent)
unde ille fecit, *nisi Lechiae vetarent.* Hoc Hermolao et Politiano improbatum, et pro eo lectum Scaligero *nisi Cenchreae vetarent.* Sed et hoc spongiae incubuit, et successit M. Musuri, *nisi res novae vetassent.* Caelius Rhodiginus scriptam lectionem retinuit, et per *devias* intelligi voluit *ambages*, quibus nautae necessario circumagi debuerunt ad rapidum illum maris fluxum vitandum. Deinde Alciatus legit, *nisi Deliae vetarent*, subintellecta voce *sortes.* Turnebus, *His palmis*, *nisi Delius vetaret:* Gevartius, trajectis verbis, *Lechiae nisi vetarent.* Tandem Gronovius cum maxima omnium verisimilitudine, *His parvus (Lechiae nihil vetarent)* etc. Heinsius enim Adversar. in Tibull. Edit. Broukhus. infeliciter tentaverat,

His par vix (Lechiae nihil vetarent)
vel, *His impar;* vel, *Vix par his:* omnia longe infra genium Heinsianum. Tentemus et nos. Primum igitur, HIS PARVUS *Inöus Isthmos* probum est. Claudianus IV. Cons. Honor. v. 474.

Gens, qua non Scythicos diffusior ulla Triones
Incoluit, CUI PARVUS *Athos, angustaque Thrace.*
Ovidius Met. VIII, 699.

Illa vetus DOMINIS *etiam casa* PARVA *duobus*
Vertitur in templum.
sic, *locus* EXIGUUS POPULO Metam. IV, 441. ARCTAM CIVIBUS *urbem*, Noster Theb. XI, 273. ANGUSTUM TIBI *nemus*, IX, 718. ANGUSTA *Tartara* POENIS, I, 56. TITYO *jugera* PAUCA *novem*, Propertius III, 3. *numerus* ANGUSTUS DOLORI, Seneca Medea v. 1011. HERCULI ANGUSTUM *rogum*, idem Herc. Oet. v. 1638. Nihil igitur hic mutandum. Jam ad alterum membrum, *Lechiae nisi vetarent.* Hoc placuit Gevartio Papin. Lect. IV, 6. Sed absurditatem bene monstravit Gronovius Diatr. c. XL. „Quid enim? inquit: hae tot „manus perfodissent Isthmon, nisi illis obstaret idem „quod anterioribus qui eandem rem tentarunt? Quid „ergo magnum hic de Domitiani manibus dicitur, si ni„hil eas supra priores potuisse audio? Apage tam „ineptum sensum. május dici debuit. Scripsit Papi„nius, si quid video:

His parvus (Lechiae nihil vetarent)
Inöus freta miscuisset Isthmos.
„hoc est, si tu velles, Caesar, hae manus facile „Isthmum, parvum jam, nec magni operis censendum, „perfoderent: nec obstarent ipsis Lechiae, quae ce„teris inexpugnabiles fuere, aut quae maximum ne„gotium facerent. Ortum vitium ex scribendi com„pendio, quod saepissime in vett. libb. *nisi* et *nihil* „confudisse ipsi observavimus.“ Optima quidem haec, et Statio et Gronovio digna: nec dubito quin ad hunc sensum scripserit Noster. restat tamen mihi scrupulus non parvi momenti in voce LECHIAE: in qua retinenda video omnes consentire praeter unicum Marcum Musurum; qui in Orthographiâ Statianâ, „Notan„dum, inquit, *Lechaeae* esse non posse propter me„trum: *Le* enim brevis, et *chae* longa, repugnant: „tum non *Lechaeae* sed *Lechaea* neutro genere di„cendum.“ Et sane verum dicit: Graecis enim perpetuo vocatur hic portus sive promontorium, *Λέχαιον*, non *Λεχαιαί:* ita Strabo, Ptolemaeus, Philostratus, Lucianus, omnes. Sic etiam Latini *Lechaeum*, non *Lechaeus*, excepto Plinio, qui Nat. Hist. IV, 4. LECHEAE *hinc*, *Cenchreae illinc*, *angustiarum termini.* Et c. V. *primae ibi quas diximus* LECHEAE, *Corinthiorum portus.* quibus tamen in locis LECHAEUM est in margine editionis qua utor; nescio an ex libris. Ceteri omnes, opinor, constanter *Lechaeum:* ita certe Noster Theb. II, 380.

irataque terrae
Curva Palaemonio secluditur unda LECHAEO:
ne referam innumeros Poetarum et Historicorum locos in quibus haec vox *Lechaeum* invenitur. Minime dubito quin Statius scripserit,

His parvus, LECHEO *nihil* VETANTE,
Inöus freta miscuisset Isthmos:
Lecheo seu *Lechio*, (parum enim interest) quasi Graecum esset *Λέχεον* seu *Λέχιον.* Notum est quantum in his vocabulis Graecis sibi indulgeant poetae Latini, elidendo literam vel syllabam, longam corripiendo, brevem producendo. Ita Cal. Decemb. v. 15. *Ebŏsea*, cum Graece sit Ἐβοῦσος vel Ἤβουσος. Contra I, 4. v. 75.

Hunc Galatia *vigens ausa est incessere bello;*
quasi esset *Γαλάτεια*, non *Γαλατία.* Iterum Achilleid. I, 408.

undisonae quos continet umbo Maleae:
at Silv. I, 3. v. 97. dicit,

Si Maleae *credenda ratis*, *Siculosque per aestus*
Sit via:
quasi utroque modo Graeci dicerent *Μαλία* et *Μάλεια.* Sic apud Val. Flaccum III, 36. Heinsius legit

fracta Scylaceon *unda*,
cum Graecum sit *Σκυλακεῖον.* Et hac libertate excusari potest Noster Silv. I, 3. v. 95.

Haec per et Aegaeas hiemes Pliadumque *nivosum*
Sidus etc.
quasi esset *Πλίαδες* vel *Πλεάδες*, non *Πλειάδες:* vide quae ibi annotavi. Ita *Τρίκην* Homerus Iliad. δ. v. 202. quam tamen Catalogo navium v. 236. vocat *Τρίκκην.* Contra *Θεώφιλε* pro *Θεόφιλε* Antholog. I, 25. p. 23. ubi vulgo male legitur *Θεῷ φίλε*, voce divisa. *Marcomani* Nostro sunt Lacrim. Etrusc. v. 170. qui aliis *Marcomanni:* vide Strabon. lib. VII. initio. *Maeander* primâ correptâ apud Prudentium Cathem. VII, 124. et *Polyclitus* pro *Polycletus* idem Peri Steph. X, 269. quibus locis vide Heinsium. Ovidius Met. VIII, 324.

Hunc pariter vidit, pariter Calydonius *heros*
Optavit:
recte: a *Καλυδὼν* enim fit *Καλυδώνιος.* at hoc non obstitit quo minus Manilius lib. V, 180. diceret,

Et Calydonea *bellantem rupe puellam,*
Sil. Italicus VIII, 580.

Leucosiae *e scopulis* etc.
cum Graecis sit *Λευκωσία*, non *Λευκοσία;* vide Cl. Drakenborchium. *Iona* pro *Ionia* Propertius II, 21. *Polymestor* pro *Polymnestor* idem III, 11. et Ovidius

Met. XIII, 430. ubi videndus Heinsius. *Syracosius* pro *Συρακούσιος*, Virgilius. *Theudosius* pro *Theodosius* Claudian. in Rufin. I, 51. *Cheragra*, prima correpta, Horatius et alii, cum Graecis sit *χειράγρα*. Ad hanc igitur formam Noster dixit vel *Lechio*, *Λεχίῳ*, pro *Λεχαίῳ*, elisa alpha; vel *Lecheo* pro *Lechaeo*, elisa litera Latina *a;* eodem prorsus modo quo Seneca Troad. v. 932.

Altum vadosos Sigeon *spectans sinus:*

pro *Sigaeon;* cum Graece sit *Σίγαιον*. Contextus itaque erraticus et fluctuans et ventis Criticis huc illuc dispulsus, hoc modo tandem sistatur:

His parvus, *Lecheo nihil vetante*,
Inöus freta miscuisset Isthmos:

ubi NIHIL *vetante* est NON *vetante*, ut Lacrim. Etrusc. v. 142.

tenuesque NIHIL *minuere parentes*.

Pietat. Abasc. v. 229.

NIL *longior aetas*
Carpere, NIL *aevi poterunt vitiare labores*
Siccatam membris:

id est NON *poterunt carpere*, NON *vitiare*. in quavis pagina occurrent exempla. Paene exciderat monere, in Parmensi pro VETARENT me invenisse NATARENT.

v. 61. *Fervent litora* NOBILES*que silvae*.] Horatius Carm. I, 14.

Quamvis Pontica pinus
Silvae *filia* NOBILIS
Jactes et genus et nomen inutile.

recte ibi *Silva* NOBILIS: sed hoc loco ridiculum est epitheton. quid enim Silvae *nobilitas* ad *Echo* quam remittit? quasi *nobiles* tantum Silvae, non *ignobiles* etiam (si quae sint,) sonitum remittant. pronum erat,

Fervent litora MOBILES*que silvae*.

Et ita postea inveni in Parmensi; et ex ea Heinsius ad Ovid. Fast. II, 24. ubi ait, MOBILES *quia loco moventur incisae*. Ego non hoc sensu capio hunc locum: sed puto *τὸ mobiles* esse generale epitheton omnium nemorum et *silvarum* (non harum tantum quae Domitiani manus caedebant) quae magno quopiam *fragore*, vel etiam *vento* concussae, agitantur et *moventur*. Virgilius Aen. V, 148.

Tum plausu fremituque virûm, *studiisque faventum*
Consonat *omne* NEMUS, *vocemque inclusa volutant*
LITORA.

§ Ausonius Mosel. v. 167.

adstrepit *ollis*
Et rupes, *et* silva TREMENS, *et concavus amnis*.

Seneca Troad. v. 173.

MOVERE silvae *capita*, *et excelsum* nemus
Fragore *vasto tonuit*, *et lucus sacer*.

Et Hippolyto v. 507.

Ramique ventis lene percussi TREMUNT.

Ausonius Epist. XXIV, 93.

tam nemus umbris
MOBILIBUS, *celerisque frequens ecclesia vico*.

Ovidius Amor. III, 5.

Quem tu MOBILIBUS foliis *vitare volebas*.

sic *tremulae arundines* idem Met. XI, 190. et passim. Vers. 62. pro *It*. Parm. *Et*.

v. 63. *Atque* ECHO *simul hinc et inde fractam*] Pro ECHO in Parmensi est ECHON. Sic Ovid. Amor. II, 16. v. 31.

Saepe petens HERO *juvenis tranaverat undas:*

Codex Puteanus et omnes fere scripti, cum prima Edit. habent HERON, monente Cl. Burmanno. Sic et Heroïd. VII, 133.

Forsitan et gravidam DIDO, *scelerate*, *relinquas:*

in multis codicibus erat DIDON: ut et ARGON, non ARGO, Epist. XII, 9.

v. 66. *Et* LINTERNA *palus*, *pigerque* Savo.] Nic. Heinsius ad Sil. Ital. VI, 654. et ad Ovid Met. XV, 714. legendum esse docet LITERNA non LINTERNA; quia Graecis et *Λείτερνον*, non *Λίντερνον*. Et ita Cluver. Italiâ, lib. IV, 2. Silius VII, 277.

A tergo rupes, *undosis squalida terris*
Hinc LITERNA PALUS;

ubi pro *undosis terris* forte legend. *ulvosis ripis*. Pro *Savo* Domitius in suis codicibus invenit *Sason:* unde vulgatam fecit, *Savo*. Bene Plinius N. H. III, 5. de Campania loquens: *In ora* Savo *fluvius; Vulturnum oppidum cum amne;* Liternum; *Cumae Chalcidensium*. Vers. 65. pro *Cyme* Domitii codd. *Grine:* Parm. *cyrne*. Verum est *Cyme*, (id est *Cumae*) ut Epiced. Patr. v. 168.

et Ausonii pridem laris hospita Cyme.

v. 67. *Crinem mollibus impeditus* ULMIS.] Eust. Swartius Analect. II, 2. recte legit ULVIS. alterum absurdum. Noster Theb. IX, 419. de Ismeno flumine:

nexa virentibus ULVIS
Cornua concutiens:

ubi codex Petrensis habet ULMIS. *Ulvâ* proprie fluviorum. Propertius I, 14.

Tu licet abjectus Tiberina *molliter* ULVA:

ita legendum esse, non UNDA, supra, ni fallor, monui. Pro *mollibus* Parm. *collibus*.

v. 71. PANDIS *talia faucibus redundat*.] Olim conjeceram, BLANDIS *faucibus*, quod optime convenit Vulturno *adblandienti*, adulanti, et gratiam Imperatoris captanti. Sed Parmensis habet PAUCIS: unde Heinsius ad Ovid. Met. XV, 397. conjicit RAUCIS: ne dubites quin vere. haec enim vox *aquis* et *Diis fluvialibus* optime convenit. Virgilius Aen. IX, 124.

cunctatur et amnis
RAUCA sonans, *revocatque pedem* Tiberinus *ab alto*.

Ovidius Met. VI, 599.

Quo properas, Arethusa? suis Alpheus *ab undis*,
Quo properas? iterum RAUCO *mihi dixerat* ore.

Idem Fast. V, 637.

Thybris *arundiferum medio caput extulit alveo*,
RAUCA*que dimovit talibus* ora *sonis*.

Amor. III, 6.

Hunc Amnis *rapidis animosus vidit ab undis*,
RAUCA*que de mediis sustulit* ora *vadis*.

plura exempla in re clara transcribere supersedeo:

ubique occurrunt. Elegans istud *redundat*, de *Amne* locuturo. Ut vero *raucas fauces* Vulturno attribuit Noster, ita *siccam faucem* Terrae Ovidius Met. II, 278. in incendio Phaëthonteo:

siccaque ita fauce *locuta est:*

ubi vulgo perperam *sicca voce*. Mox, v. 74. pro *Et ripas* Parm. *In ripis:* et ita Romana. Vers. 76. pro *turbidus minaxque* Heins. alicubi ad Fast. I. citat *turbidus minarum:* memoriae, opinor, errore. Pro ET *nunc ille ego* etc. Turnebus in ora codicis sui adnotarat AT *nunc*, vel EN *nunc;* quod ultimum approbat Morellus. Et sane nisi ita legas vix video quomodo sententiae ultima pars cohaereat priori. Alio ordine hos quinque versus exhibet edit. Rom. sed mendose.

v. 81. Sed *grates ago* STRICTUS, ATQUE *tanti est*

Quod sub te duce, te *jubente*, *cessi.*] Ita Edit. Romana. Parmensis, *Sed grates ago* STRUCTUS QUIA *tanti est*. Veneta, STRICꝬTUS ATQUE: quod Gronovio placuit Diatr. c. XL. et firmat ex versu 75. *Recti legibus alvei* LIGASTI. Lege primum, *Et grates ago*. Deinde, mihi nunquam arrisit scabrities ista versûs, STRICTUS ATQUE. Et bene quod in suis exemplaribus Politianus invenit,

Sed grates ago, SERVITUS*que tanti est.*

humillime et serviliter adulatur Vulturnus, et quasi BELLO captus Domitiano se submittit. clare confirmant hoc ista,

Quod sub te DUCE;

Et, VICTOR *perpetuus legere ripae;* sumta a *re bellica*. Ipsi numeri et modulatio versûs probant hanc esse manum Statii. Deinde, versu prox. seq. Parmensis omittit priorem TE. Romana, *Quod sub te duce* JAM *jubente cessi:* non NUNC *jubente*, quemadmodum scribi voluit Gronovius; minus concinne. Verum est:

Quod sub te duce, *te jubente*, *cessi.*

v. 87. *Sterilis soli* PUTOREM.] Ita Romana, Aldi, Bernartii, et aliae editiones: perperam. In Parmensi inveni PUDOREM: et ita edidit Gevartius, et post eum Gronovius: cui lectioni commentarii vicem praestabit locus Nostri Herc. Surrent. v. 167.

Qui rigidas rupes, *infecundaeque* PUDENDA
Naturae deserta *domas; et vertis in usum*
Lustra habitata feris.

v. 88. NE *me pulvereum* etc.] Lege posita τελείᾳ στιγμῇ post *pudorem*,

NEC *me pulvereum gravemque coeno*
Tyrrheni sinus OBRUET *profundi*, etc.
SED *talis* ferar, *ut* etc.

Et hoc sensus postulat, et adversativum SED. De Bagrade *tacente ripa* luculenter Silius Italicus VI, 140.

Turbidus arentes lento pede sulcat arenas
Bagrada; non ullo Libycis in finibus amne
Victus limosas extendere latius undas,
Et stagnante vado patulos involvere campos.

tacente ripa, *quieta;* utpote qui *lento pede* sulcat arenas, et *cum pace*, ut de flumine Horatius. Non opus igitur ut legamus *jacente ripa*. [Conjeceram NEC, et OBRUET, versu sequenti: Veneta habet, NEC OBRUIT. EX ADD.] Vers. 94. pro *Puro* Parm. *Duro.*

v. 95. *pariterque se* LEVARAT.] In Parm. et Rom. invenio levabat: quod quare mutarunt? Ita etiam edidit Cruceus.

v. 99. *Et totis Ligurum* NITENS *metallis.*] Hunc et duos sequentes versus ita legit Heinsius, Not. in Auctor. carminis de Phoenice, qui Claudiano subjungitur, p. 913.

Et totis Ligurum NITET *metallis:*
Quantus nubila QUO *coronat* IRIS.
Illic flectitur EXITUS VIARUM:

vulgo legitur NITENS, et QUI *coronat* IMBRI, et EXITUS VIATOR. in primo versu nihil mutandum, modo praecedentes recte distinguas, hoc modo:

Hujus janua prosperumque limen
Arcus, *belligeri Ducis tropaeis*
Et totis Ligurum NITENS metallis:

Arcus NITENS *tropaeis* EST *janua et limen hujus plagae* seu *viae*, etc. id est, per arcum triumphalem haec via intratur. In secundo, omnino assentior Heinsianae emendationi: Et ita ego conjeceram longe priusquam notam Heinsii videram. Sensum quidem efficit, *tantus arcus quantus ille est* QUI *coronas nubila* IMBRI, seu, *cum pluit;* sed sensum tantum, et frigidissimum, et poeta indignum, propter τὸ IMBRI, quod imbecillimum est. Multo elegantius inducitur *Dea Iris* cingens et *coronans* nubila, solito suo officio. Manilius lib. I.

Utque suos arcus *per* nubila *circinat* IRIS.

Vulgatam IMBRI ex multis poetarum locis defendere potest, si quis torpore delectatur. Memoriae vero falsus fuit Heinsius cum existimaret vulgatam Statii lectionem fuisse

Quantus nubila qui coronat ARCUS:

ita enim illum existimasse ex Nota ejus video. *Exitus* vero *viarum* pro *excitus viator* certissimum puto: patet ex sequenti versu,

Illic Appia se dolet relinqui:

Et Epist. ad Marcell. v. 2.

Hac ingressa vias qua nobilis Appia *crescit*
In latus:

Et init. hujus Eclog. v. 3.

Saxosae latus Appiae *replevit.*

Dicit igitur ab isto arcu initium sumpsisse *Viam Domitianam:* quae per aliquod spatium continuabatur juxta *latus* viae Appiae.

[v. 101. Pro *excitus viator* Heinsius *exitus viarum:* Veneta, *exitus viator*. EX ADD.]

v. 106. PRIMA *carbasa* VENTILANTUR AURA.] Ita edidit seu corrupit Domitius, cum in suis codicibus invenisset PRIMAE *carbasa* VENTILANTIS AURAE. Et ita est in Parmensi, et in MS. Rhod. vidit Gronovius: unde Reliq. ad Stat. Silv. legit,

PRIMAE, *carbasa* VENTILATIS, AURAE:

ut plane cod. Salisb. et excerpta Lindenbrogii. Nihil verius. Et de hac Apostrophe statim dicemus. Sensus idem est, sed versus multo melior, quam si tot voces in A exissent.

§ v. 112. Qui primo Tiberim *etc.*] Hunc et sequentem versum uncinis inclusi, certus eos non esse hujusce loci, aut ullo modo cum praecedentibus aut subsequentibus connectendos. Quid enim? anne haec est ratio quare ultimi Orientis gentes venirent Romam et se Domitiano submitterent, QUIA *aliquis qui Romam reliquit mane, vesperi navigat Lucrinum lacum?* Invitat eos ab *Oriente* ad *Romam;* deinde illis narrat omnia jam facilia esse a *Roma* ad *lacum Lucrinum:* contrario modo dictum oportuit, nempe, Omnia jam facilia esse a *Lucrino* ad *Romam.* Sed quid moramur? non sunt Statii, sed ludibundae manus: ejusdem forte quae semel in Cal. Decembr. v. 16. et bis in Genethliaco Lucani v. 58. et 85. 86. nobis palpum obtrusit. Neve hoc gratis dictum putes, recurras ad v. 36. hujus Eclogae,

At NUNC, *quae solidum diem terebat*
HORARUM *via facta* VIX DUARUM.

Jam igitur nebulonem obliviosum tenemus. si enim *duabus horis* hoc iter perfici posset, quodnam opus ut *totum diem* huic assignaret, a *primo ortu* ad *primum vesperem.*

v. 137. *Largis India nubibus* maderet.] Gronovius Reliq. ad Silv. monet se in MSS. Rhod. et Salisb. invenisse

Largis, India, nubibus maderes:

Et ita in Parmensi concipitur. verissime, et elegantius quam ut a librario indocto proficisceretur. Hae Apostrophae poëtis usitatissimae. Val. Flaccus V, 78. de Baccho:

hic resides thiasos, hic aera moventem,
Udaque pampinea nectentem cornua mitra
Nunc etiam meministis, aquae:

ita legendum; vulgo, *cornua vitta.* Noster Theb. IX, 818. qui locus a Gronovio quoque adducitur:

Frena regam; cultus *Triviae* pendebitis *alto*
Limine; captivis matrem donabo pharetris:

ubi pro *Limine* mallem *Culmine*, ut eodem lib. v. 194. *culmine* est *tholo.* Rutilius Itinerar. I, 281.

Inde Graviscarum fastigia rara videmus,
Quas premis *aestivae saeve paludis* odor:

ita legendum; vulgo, *premit saepe:* frigidissime. Observavi autem has Apostrophas frequentissimas esse ubi de *Fluviis* sermo est: et ob hanc, opinor, rationem, quia pro *Numinibus* sive *Personis* ii sumendi sunt; unde hae προσηγορίαι illis aptissimae sunt. Lucanus IV, 20.

camposque cöerces,
Cinga *rapax, vetitus fluctus et litora cursu*
Oceani pepulisse tuo: *nam gurgite mixto*
Qui praestat terris aufert tibi *nomen Iberus:*

ita legendum; vulgo *coercet* et *suo.* Virgilius Aen. VII, 684.

quos dives Anagnia pascis,
Quos, Amasene *pater.*

Ovidius Pontic. IV, 10. v. 51.

Et tu, femineae, Thermodon, *cognite turmae,*
Et quondam Graiis, Phasi, *petita viris.*

Plurimus in hujusmodi Appellationibus Ovidius: sed et omnes pariter poetae. utuntur hac figura etiam Oratores: vide Quintilian. Declam. II, 17. Mox, v. 139. mallem,

Salve Dux hominum, parens Deorum,

omissa conjunctione ET, quae ingratam versui moram injicit. Vers. 145. pro *morantis* Parm. *merentis;* et v. 146. pro *pronectant, provectant:* utrumque perperam.

v. 150. QUOS *fertur placidos obisse Nestor.*] Plane legendum, QUOT *fertur: Quos* est *quales*, ut saepe: cum igitur jam dixerit *geres annos* QUALES *Nestor gessisse dicitur*, non opus est ut addatur, immo absurde adderetur *placidos:* hoc enim pacto *qualitas* annorum *bis* exprimeretur; quam satis denotat vox *placidos.* Sic et versu proxime sequenti, QUOT *Tithonia computat senectus*, non QUOS. Pariter commutabantur hae voces apud Ovid. Amor. I, 13. v. 43.

Adspice QUOT *somnos juveni donarit amico*
Luna:

ita ex libris Heinsius pro QUOS: et apud Propertium I, 2. QUOT *colores* Idem restituit pro QUOS. Conjunguntur vero QUOT et QUANTA, ut Val. Flacc. II, 563.

QUOT *mihi post lacrimas, post* QUANTA *piacula patrum*
Serus ades!

Et alibi passim. Pro *placidos obisse* Parm. *placidus odisse:* Et pro *computat, competat* Rom.

v. 159. *Scandes belliger* OBVIOS*que currus.*] Ita plures Editiones. Parmensis tamen OBVIUSQUE: Codex Salisb. ABIMESQUE: Edit. Venet. ANNUESQUE: quod am§plexus est Heinsius ad Sil. Ital. VI, 545. Mihi magis placet, cum Gronovio, ABNUESQUE; propter loca quae ille adduxit ex Nostro Lacrim. Etrusc. v. 170.

Quae modo Marcomanos post horrida bella, vagosque
Sauromatas Latio *non est* dignata triumpho:

sc. *clementia.* Et in XVII. Consulat. v. 39.

Mille tropaea feres, tantum permitte triumphos.

Nam, ut notat Gronovius, et hoc in laudem trahebat Domitianus, fastidisse, cum posset jure triumphare; unde istud Martialis Epigr. IX, 103.

Saepe RECUSATOS *parcus duxisse* triumphos
Victor Hyperboreo nomen ab orbe tulit.

Currus vero pro *Triumphis* poni notum est: vide Graevium ad Cic. Epist. Fam. XV, 6. et Heinsium ad dictum Silii locum.

v. 163. ANNOSA *magis* Appia *senescat.*] Hinc explicandus Propertii locus lib. II, 23. v. 43.

Curve te in Herculeum deportant esseda Tibur?
Appia *cur toties te via ducit* ANUM?

Ubi intoleranda esset rusticitas Propertii si amicam suam Cynthiam ANUM vocaret. Et hoc adeo offendebat politissimum Broukhusium, ut locum mendosum

esse non sine ratione crederet. In libris omnibus invenitur vel ANUM vel ANUS. nimirum hic est quod quaerimus:

Appia cur toties te via ducit ANUS?

Appia via ANUS Propertii, est *Appia* ANNOSA Statii. *anus* pro *annosa*, ut *fama* ANUS apud Catullum; *testa* ANUS apud Martialem. sic ANTIQUA *Latina via*, Eclog. proxime sequenti v. 60. ubi vulgo legitur OBLIQUA.

E C L O G. IV.

AD MARCELLUM.] Ita Editiones. Gronovius in Codd. Rhod. et Salisb. invenit AD VICTORIUM MARCELLUM: quod et ego in Parmensi. Rhod. addit vocem EPISTOLA: sine dubio recte: ita enim voluit Noster; et ita dixit Epist. ipsa, *Cujus beneficio tu quoque maturius* EPISTOLAM *eam accipies, quam tibi in hoc libro a Neapoli scribo.* Edidi igitur AD VICTORIUM MARCELLUM EPISTOLA. Hic est ille Victorius Marcellus cui Institutiones suas inscripsit Quintilianus, ut bene observat Gronovius.

v. 10. Cui primum *solito.*] Pro CUI Parmensis QUOI, antiquo more: Catullus:

QUOI *dono lepidum novum libellum?*

primam eadem et Rom. non *primum:* sed verius hoc, propter sequens *mox.* [Ven. Parm. Rom. *primam* sc. *salutem.* EX ADD.]

v. 21. *dubium, morumne probandus*
*Ingenii*VE *bonis.*] Parvum hic mendum, emaculandum tamen. Lege, *Ingenii*NE *bonis.* Ovidius Metam. XV, 500.

*Indicii*NE *metu magis offensa*NE *repulsae.*

ubi eleganter reticetur vox *dubium.* Virgilius Aen. II, 738.

*Heu misero conjux fato*NE *erepta Creusa*
*Substitit, erravit*NE *via, seu lassa resedit*
Incertum.

V, 95.

*Incertus Genium*NE *loci famulum*NE *parentis*
Esse putet.

Lucanus VII, 172.

*Jam, dubium monstris*NE *Deûm, nimio*NE *pavori*
Crediderint, multis concurrere visus Olympo
Pindus.

Incertus apud Charisium lib. IV. p. 211.

*Horum aliquis maris stultus*NE *malus*NE *videri.*

v. 31. *Et* ELEIS *auriga laboribus* ACTOS
Alpheo permulcet equos.] Constructio est, *Et auriga Alpheo permulcet equos* ACTOS *Eleis laboribus.* Intelligisne quid sit *equus* ACTUS *laboribus?* Lege,

Et ELEOS *auriga, laboribus* ACTIS,
Alpheo permulcet equos:

Eleos equos, ut Lucanus I, 293.

quantum clamore juvatur
Eleus sonipes.

laboribus actis, ut Virgil. Georg. I, 413.

juvat, imbribus actis,
Progeniem parvam dulcesque revisere nidos:

vel, *Eleis laboribus actis*, ut Ovid. Metam. XIII, 753.

Octonis *iterum* natalibus actis
Signârat dubia teneras lanugine malas.

g Sed prius verum est. Tacitus Annal. III. *fessamque aetatem et* ACTOS LABORES *praetenderet.* Pro *Alpheo* Parm. *Alpheos.*

v. 37. *Te quoque flammabit* tacite *repetita parumper*
Desidia, et SOLIDOS *novus exultabis in actus.*] Fieri potest ut ita scripserit Statius; non tamen video cujus usûs sit istud *tacite*, et valde suspicor *Marcelli* nomen latere sub istis syllabis *mabit tacite re:*

Te quoque flammabit, Marcelle, *petita parumper*
Desidia:

ut infra v. 78.

Haec ego Chalcidicis ad te, Marcelle, *sonabam*
Litoribus.

Et 99.

Dic, Marcelle, *feram?*

Sed hoc, utpote suspicionem tantum, dimitto; de illo certus, Statium scripsisse SOLITOS *in actus*, non SOLIDOS: *novus* accedes ad *solita* munia. Seneca Consol. ad Marciam c. 14. *Bibulus tamen, qui toto honoris sui anno ob invidiam collegae domi latuerat, postero die quam geminum funus renuntiatum est processit ad* SOLITA *et publica* officia. *solitos* hos actus *assiduum laborem* supra vocavit Gratius Cyneget. v. 286.

Da requiem *gravidae,* SOLITOSQUE *remitte* labores.

Noster Silv. V, 2. v. 160.

Hei mihi! sed coetus SOLITOS *si forte ciebo.*

Commutantur hae voces in scriptis Codicibus. ita Seneca Medea v. 97. pro *solitum orbem* optimus Florentinus habet *solidum.* Vide ad Ovid. Fast. III, 442. et Trist. I, 2. v. 54. Gevartius quoque conjecerat *solitos.* Pro *novus* Parm. *vomis.*

v. 49. *nos otia* VITAE
Solamur cantu.] Ita omnes, opinor, editiones. Et haec lectio forte se tueri possit loco Eclog. ad Ux. v. 85.

Pax secura locis, et desidis OTIA VITAE,
Et nunquam turbata quies, somnique peracti.

ubi tamen non simpliciter *otia vitae*, sed *otia desidis vitae*, hoc est, *desidiosa vita.* sic, *otium tempo-*

ris oblectamus Plin. Epist. IV, 14. *otia Matris* Noster Theb. IV. pro, *tempus in quo a bello cessabatur:* quo sensu Claudianus quoque in Eutrop. II, 121. dixit *otia ferri. Otia somni* Idem Laud. Seren. v. 145. et Noster Theb. III, 3. *otia juventae* Ad Uxor. v. 61. His, inquam, forte se tueri posset *otia vitae.* Aliud tamen suadet poëtarum mos fere perpetuus, qui OTIA simpliciter ponunt sine τῷ *vitae*, minime necessario. notum istud Virgilii,

O Meliboee, Deus nobis haec OTIA *fecit.*

Ovidius Trist. IV, 10. v. 39.

Et petere Aoniae suadebant tuta Sorores
OTIA.

Et I, 1. v. 41.

Carmina secessum scribentis, et OTIA *quaerunt.*

Horatius Serm. II, 8.

Non horam tecum esse potes, non OTIA *recte*
Ponere.

Et I, 4. v. 138.

ubi quid datur OTI
Illudo chartis.

Non dicit *ubi quid datur* OTII VITAE, sed simpliciter OTII. Sil. Italicus XII, 31. de Neapoli:

Nunc molles urbi ritus, atque hospita Musis
OTIA, *et exemtum curis gravioribus aevum.*

Vitae igitur minime necessarium. Sed nec artificii Statiani erat relinquere τὸ *cantu* sine epitheto. Scripsit:

nos otia MITI
Solamur cantu.

Mitis proprium *Poetis.* Noster Epithal. Stell. v. 98.

Sic tibi plectra dedit: MITISque *incedere* VATES
Maluit.

Epiced. iu Puer. v. 40.

Ille ego lugentum MITIS *solator, acerbis*
Auditus tumulis et descendentibus umbris.

Manilius V, 465.

At si quis studio scribendi MITIOR *ibit,*
Comica componet laetis spectacula ludis.

Claudianus Nupt. Hon. et Mar. v. 236.

Sic Triviam Latona monet: sic MITIS *in antro*
Mnemosyne *docili tradit praecepta Thaliae.*

Noster Theb. V, 340. de Orpheo cantante:

Ast ubi suspensis siluerunt aequora tonsis,
MITIOR *et senibus cycnis et pectine Phoebi*
VOX *media de puppe venit.*

gOvidius Pontic. II, 9. Cotyi Regi:

Nec regum quisquam magis est instructus ab illis,
MITIBUS *aut studiis tempora plura dedit:*
CARMINA *testantur, quae* etc.

molle carmen, Noster Balu. Etrusc. v. 29. eodem sensu. Scriptum erat *viti* pro *miti:* inde istud *vitae.* Sic *vilis* pro *mollis* Propert. III, 5.

Reddite corpus humo; positumque in margine ripae
Paetum sponte tua, mollis *arena*, *tegas:*

ita legendum esse pro *positaque in gurgite vita*, et *vilis arena*, in Notis ad istum auctorem brevi probabo. Mox v. 51. pro *somnum et*, Rom. *somno.* Paulo supra v. 48. pro *accinctus in usus* Parm. *accingit in visus. Somnum secutus* est ex Tibull. I, 1.

Securum somnos *imbre juvante* sequi.

v. 57. *Latiique ducis* SIC *numina* PERGANT.] Praecessit,

At tu, SI *longi cursum* DABIT *Atropos aevi:*

unde patet hic quoque legendum,

(Detque precor!) Latiique Ducis SI *numina* PERGENT,
Forsitan Ausonias ibis frenare cohortes?

tribus mediis versibus parenthesi inclusis. *Si pergent* ut respondeat τοῖς *si dabit.* Ita Eclog. VIII, 61.

SI *modo prona bonis invicti Caesaris* adsint
Numina.

Scio quid objici possit ex Epithal. Stell. v. 174.

SIC *indulgentia* PERGAT
Praesidis Ausonii:

sed sensus hujus loci postulat has duas conditiones, SI VIVAS, *et* SI CAESAR FAVEAT, *ibis frenare* etc.

v. 85. *Quem tibi posthabito studium est coluisse Tonante.*] Notabilis haec erga Jovem libertas, quam etiam apud alios observare licet. Ovidius Pontic. II, 2.

Verbaque nostra favens Romana ad numina perfer,
Non tibi Tarpeio culta Tonante minus.

Plautus Pseudolo I, 3.

Pseudole, arcesse hostias,
Victimas, lanios, ut ego huic sacrificem summo Jovi;
Nam hic mihi nunc est multo potior Juppiter, quam Juppiter.

Hic tamen *summus Juppiter* erat Ballio, *leno.*

v. 60. *Et spatia* OBLIQUAE *mandat renovare Latinae.*] Ita omnes praeter Rom. quae pro OBLIQUAE habet ANTIQUAE: et hoc in Notis agnoscit Domitius. non dubito quin haec sit vera Statii manus: unde enim librario tam elegans lectio? quam etiam confirmat oppositio inter ANTIQUAE et RENOVARE: qualia anthitheta perpetuo captat Statius. ita Consulat. Domit. v. 38.

Et tibi LONGAEVI RENOVABITUR *ara Terenti.*

quae est lectio Edit. Parm. non *revocabitur:* et veram puto. *Obliquae Latinae* frigidum est. Eadem oppositio Propertio III, 10. de Ulixe:

Et VETERES *arcus leto* RENOVASSE *procorum:*

et aliis passim. *Antiqua Latina*, ut *annosa Appia* Eclog. praeced. ubi vide. sic *antiqua Calydon* et *antiqua Tyros* Virgilio, *antiquus Juppiter* Nostro Cal. Dec. *antiquam Tiryntha* Theb. IV. lucus *antiqui Helerni* Ovid. Fast. VI, 105. et similia innumera. Vers. 62. pro *Thules* Parm. *tiles.*

v. 66. *Quique gravem* TARDI *subeant thoraca lacerti.*] Mirum TARDOS lacertos censeri inter membra *accommoda bellis.* Lege,

Quique gravem VALIDI *subeant thoraca lacerti.*

multi sunt in hoc epitheto poëtae: Ovidius Heroid. III, 125.

Di melius: VALIDOque, *precor, vibrata* lacerto
Transeat Hectoreum Pelias hasta latus!

IV, 81.

Seu lentum VALIDO *torques hastile* lacerto.
Sil. Italicus X, 532.
Populus alba comas VALIDIS *accisa* lacertis
Scinditur.
Noster Thebaid. V, 141.
en VALIDIS *spumant eversa* lacertis
Aequora.
multo plura exempla in parato habeo, si cui haec non satisfaciant. Non audiendus Barthius cum suo *haud tarde subeant*, vel *intarde subeant*. Parm. et Rom. habent *tarde*. Potes etiam *fortes* pro *tardi*; ut Theb. VI, 708. Lucan. I, 364. et aliis. Sed alterum praestare puto.

ℊv. 70. *propriis tu pulcher in armis*
Ipse canenda GERES, *patriaeque exempla parabis.*
Magna GERES, *dignosque etiamnum belliger actus*
Poscit avus.] Cum dixerat, *Ipse canenda* GERES, cur statim idem ingerit, *Magna* GERES! Deinde qualisnam haec connexio, *Magna geres*, ET *avus etiamnum poscit dignos actus?* Parmensis habet:
Magna GETAE *dignos* QUEM JAM *nunc belliger actus*
NOSCIT AVOS.
Romana:
Magna GENTE ES dignus QUEM JAM *belliger actus*
NOSCIT *avus.*
monstrosa haec. Lege ex sensu et vestigiis Parmensis,
Magna PATER, *dignosque etiamnum belliger actus*
Poscit avus:
prima syllaba in *pater* absorpta erat in ultima vocis praecedentis, hoc modo, *magna ter* pro *magna pater:* hoc non intellecto, librarii arcesserunt vocem *geres* ex versu praecedenti. Nihil verius puto hac emendatione. Ita infra Eclog. VII. v. 41.
Duret in longum generosus infans:
Perque non multis iter expeditum
Crescat in mores PATRIOS, AVUMQUE
Provocet actis.
Et VIII. v. 57.
His placidos GENITOR *mores largumque nitorem*
Monstret AVUS.
Sil. Italicus III, 70.
amplior, oro,
Sis PATRIO decore, *et factis tibi nomina condas*
Queis superes bellator AVUM.
Seneca Troad. v. 703.
Aetate AVUM *transcendas, ingenio* PATREM.
mallem etiam *magnosque actus* pro *dignosque:* has enim voces saepe confundi scio. Hunc locum videtur Statius expressisse ex Val. Flacco I, 769.
magnos obitus natumque, domumque,
Et genus Aeolium, pugnataque poscere bella.
Sequitur in Statio,
praestatque domi novisse triumphos:
quae equidem non intelligo. an scripsit
veterisque domûs renovare triumphos;
id est, *avus te poscit renovare triumphos antiquae vestrae familiae.* Sed hoc non placet: et tamen tale aliquid latere suspicor. Deinde: *juvenemque puer deprende parentem.* ita Theb. XI, 35. *juvenemque patrem puer aequat Alatreus.*

v. 76. *Jam te blanda sinu Tyrio sibi* GLORIA *felix*
Educat.] Probum quidem et usitatum *gloriae* epitheton *felix:* sed huic loco non congruit: ut enim satis poëtice dicere possis *Gloria aliquem sibi educat*, vix tamen *felix* ob hoc *gloria;* sed ille potius quem educat Gloria, *felix* dici meretur. Sed et si hoc concedatur, tamen quod sequitur non verum est
et cunctas gaudet spondere curules,
(i. e. *spondet curules:*) quippe *spondere curules* non est *Gloriae*, sed *Fortunae* potius vel *Imperatoris:* et hoc sequitur Gloria, non antecedit. Verba ista *sinu Tyrio*, quae ad *Gloriam* non possunt pertinere, veram indigitant hujus loci lectionem:
Jam te blanda sinu Tyrio sibi CURIA *felix*
Educat:
curiam pro *summo ordine* sive *senatu* poni, nemo, qui aliquem ex veteribus semel legerit, est docendus. Dicit igitur Marcellum *curiae alumnum* esse, ut de Crispino infra V, 2.
Sic te, clare puer, genitum sibi CURIA *sensit*
Primaque patricia clausit vestigia Luna:
Mox TYRIOS *ex more* SINUS *tunicamque potentem*
Agnovere humeri:
Vides omnia eadem. ita Ecloga proxime sequenti, ad Sept. Severum, v. 41.
Hic parvus inter pignora CURIAE
Contentus arto lumine PURPURAE
Crescis.
Claudianus de VI. Cons. Honor. ad fin.
cujus cunabula fovit
CURIA.
Recte vero FELIX *curia:* hoc enim videtur perpetuum *curiae* epitheton: unde explicandus locus ille Silv. I, 4. v. 41.
Non labente Numa timuit sic CURIA FELIX,
Pompeio nec celsus Eques, nec femina Bruto:
qui torsit Gevartium: quomodo enim, quaerit ille, FELIX *curia, labente Numa?* et ego itidem quaero, quomodo CELSUS *Eques*, ℊ *labente Pompeio?* Nimirum epithetorum alia (ut ait Servius) sunt *perpetua*, alia *ad tempus:* prioris generis est istud FELIX: nec si *curia* amittat egregium aliquem senatorem, ideo non est FELIX, non magis quam si Eques aliquis *exiguae* sit *staturae* ideo non est CELSUS. ita FELIX *purpura, consulatus*, apud Martialem Epigr. VIII, 66. licet fieri possit ut ille qui hanc *felicem purpuram* nactus est, *infelicem* annum agat; non minus tamen FELIX *purpura.* Huic *curiae* epitheto alludere puto Senecam de Tranquil. An. c. 3. de triginta tyrannis Athenien. *coïbat quotidie carnificum triste collegium*, et INFE-

LIX CURIA *tyrannis angusta*. Et Calpurnium Ecl. I, 61.

nec carcere pleno
INFELIX *raros numerabit* CURIA *patres*.

v. 79. *fractas ubi Vesbius* EGERIT *iras*.] Gronovius Diatr. c. XLI. ex Rom. Veneloque Codd. legit ERIGIT *iras*, ut Epiced. in patrem v. 207.

exemptum terris ad sidera montem
Sustulit.

Virgilius Aen. III, 575.

Interdum scopulos avulsaque viscera montis
ERIGIT *eructans*.

Et IX, 240.

Interrupti ignes, aterque ad sidera fumus
Erigitur:

Silius Italicus II, 658.

ERIGIT *atro*
Nigrantem fumo rogus alta ad sidera nubem.

Et XIII, 198.

Erigit *undantem glomerato pulvere nubem*.

Auctor Aetnae v. 208.

orbis
Erigitur, *verrit saxa obvia vortice saevo*.

ita legendum puto: vulgo, *omnis Exigitur*, *vertit vasa omnia*. vide praecedentia. Lucanus VI, 293.

Non sic Hennaeis habitans in vallibus horret
Enceladum, spirante noto, cum tota cavernas
ERIGIT, *et torrens in campos defluit Aetna*.

Probum etiam *egerit:* Silius Italicus XIII, 837.

Fons rapidus furit, atque ustas sub gurgite cautes
EGERIT:

Vide et XV, 225. Plinius N. H. II, 106. *maximo tamen ardet incendio Theôn Ochema dictum, Aethiopum jugum; torrentesque solis ardoribus* flammas EGERIT. Sed retinendum ERIGIT; quod et in Parmensi inveni.

v. 83. *proavitaque* TOTO
Rura abiisse MARI.] Gronovius Diatr. c. XLI. notat in MS. Flor. pro *abiisse* inveniri *deesse:* „quod, „inquit, sive quis probabit, sive retinebit vulgatum „(ut faciendum putamus) hic sensus est: mirabitur „posteritas et vix credet omnia illa proavita rura, „quae tunc forte restituta erunt et arabuntur, mari „Vesuvioque adjacentia, periisse, abiisse, invisa nostro „aevo facta esse. Quomodo? nempe quae cineribus lapi- „dibusque et aliis reliquiis incendii obtecta, latissimum „veluti et perpetuum bustum erant, non rura." Et hic quidem est sensus verborum *proavita rura abiisse:* sed quis explicavit ista, TOTO MARI? quod enim ait Gronovius, *mari Vesuvioque adjacentia*, ex his verbis nunquam effici potest. Hoc monere non neglexi; nihil enim aliud potui. Corruptissima esse suspicor.

[v. 84. Pro *abiisse* Ven. *deesse:* et versu sequenti, *procul ista tuos infata reate*. EX ADD.]

v. 85. *procul ista* tuis, Tifata, *Teate*,
Nec Marrucinos agat haec insania montes.] Ita pleraeque editiones: nec quidquam mutandum censet Gevartius, Pap. Lect. IV, 7. Videamus quo jure haec se tueantur. *Ista tam gravia procul sint* TUIS, *O Tifata, O Teate*. Quid? TUIS? immo certe VESTRIS: ita enim postulant duo nomina *Tifata* et *Teate*. Ob hanc, opinor, rationem alii legunt,

procul ista tuis sint fata, *Teate;*

melius hoc quam illud; nec tamen ex toto probum: quippe τὸ αὐτὸ bis dicit: *ista insania sit procul a tuis montibus, O* TEATE; *nec agat* MARRUCINOS *montes*. atqui *Teate* erat oppidum *Marrucinorum:* Sil. Italicus VIII, 521.

Marrucina *simul Frentanis aemula pubes*
Corfini populos magnumque Teate *trahebat:*

adeo ut nihil promoveat sensum duplex ejusdem rei mentio. in Domitii codicibus erat *tumfata*, unde ille fecit *Tifata:* in Parmensi est, *tuos infata theane*. Lege,

procul ista tibi sint fata, *Teate*.

Procul tibi ut Theb. III, 666.

§procul *haec* tibi *mollis*
Infula, terrificique aberit dementia Phoebi.

Ausonius Epist. XXIV, 60.

Romana procul tibi *nomina* sunto.

Bene autem observat Gevartius, Statium optare ut a *Marrucinis* potissimum campis haec pestis avertatur, quia ibi Marcellus possessiones habuit. colligit hoc ex Plinio N. H. XVII, 25. ubi miram historiam refert: quam etiam narrat lib. II, c. 83. his verbis: *Non minus mirum ostentum et nostra cognovit aetas: anno Neronis principis supremo, (sicut in rebus ejus exposuimus,) pratis oleisque, intercedente via publica, in contrarias sedes transgressis, in agro* Marrucino, *praediis* Vectii Marcelli, *Equitis Romani, res Neronis procurantis*. Jam alterum locum videamus lib. XVII, 25. *Super omnia quae unquam audita sunt erit prodigium in nostro aevo Neronis principis ruina factum in agro* Marrucino; Vectii Marcelli *e primis equestris ordinis oliveto universo viam publicam transgresso, arvisque inde e contrario in locum oliveti profectis*. Utrumque locum adduxi, ut alter inquinatissimus ex altero emendetur: quippe pro, *in nostro* aevo *Neronis principis* ruina *factum*, quod nihili est, plane legendum, *in nostro* aevo, anno *Neronis principis* supremo, *factum in agro Marrucino*. Patet hoc ex sensu, et loco prius adducto. nimirum vox *anno* exciderat vel absorpta erat in praecedente *aevo:* et prima litera τοῦ *supremo* amittebatur in praecedente *principis:* unde ex *upremo* fecerunt absurdum istud *ruina*. Non bene vero, opinor, hunc Vectium Marcellum *patrem* Victorii Marcelli nostri facit Gevartius: quippe pater Victorii Marcelli JUVENIS erat quando haec Ecloga scripta fuit; v. 74.

Surge agedum, JUVENEMQUE *puer deprende* PARENTEM:

Atqui si Neronis procurator fuisset, temporis ratio non patitur ut ille jam juvenis diceretur. Verosimilius est *avum* fuisse Victorii Marcelli. [Pro *Pomifera* Ven. *votifera*. EX ADD.]

[v. 93. Pro *vacuos crines* Ven. *alios cineres*. EX ADD.]

v. 99. *Dic, Marcelle*, FERAT, *fluctus* ADSUETA *minores*

Nosse ratis, nondum Ioniis credenda PERICLIS?] Ita plurimae editiones; Parm. tamen et Rom. pro FERAT, FERAM: et ita conjecerat Gruterus in schedis: ego mallem, FERET; sc. *ratis*. Idem Gruterus AN SUETA pro ADSUETA: vere; et ita edidi, sensu postulante. Similiter fere Propertius II, 11. v. 29.

Nunc ad te, mea lux: VENIET *mea litore navis*
Servata, an mediis SIDET *onusta vadis?*

ita legendum et distinguendum puto; vulgo *veniat* et *sidat*, sine interrogatione. Pro *Ioniis* PERICLIS fere persuadeor Statium scripsisse *Ioniis procellis*, ut Theb. II, 728.

Aurea tunc mediis urbis tibi templa dicabo
Collibus, IONIAS *qua despectare* PROCELLAS
Dulce sit.

Claudianus Praef. Rapt. Pros. v. 11.

Jam vagus exsultat pelago, caelumque secutus
Aegaeas HIEMES IONIASQUE *domat:*

sic PROCELLAE *vexant Caspium mare*, Horat. Carm. II, 9. et *Africis* PROCELLIS III, 29. *Aegaeis* PROCELLIS Nost. Achill. I. Sed omnium maxime movet me locus Nemesiani Cyneg. v. 59. ex hoc plane desumtus:

Dum non magna ratis vicinis SUETA *moveri*
Litoribus, tutosque sinus percurrere remis,
Nunc primum dat vela notis, portusque fideles
Linquit, et ADRIACAS *audet* tentare PROCELLAS.

Scio *periclis* ferri posse; ut Pietat. Abasc. v. 68.

Fulmineosque ignes, mediique PERICULA ponti.

Et Propert. IV, 1. v. 72.

Et maris, *et terrae longa* PERICLA *canam:*

quemadmodum nos istum locum edituri sumus; cum sit manifesta imitatio Virgilii Aen. X, 57. sed nunc vulgo ineptissime legitur *longa* SEPULCRA *canam*. Haec, inquam, scio: nihilominus tamen non dubito quin Statius scripserit *Ioniis* PROCELLIS. [Pro *ferat* Ven. Parm. Rom. *feram:* quod in Contextum resumatur. Ex ADD.] Supra, v. 92. pro *Votifera* inepte legebatur *Pomifera*. Restituit ex MS. Bernartius, et illustravit Gevartius Papin. Lect. IV, 7. Vers. 94. pro *tentatur* Rom. *cantatur;* frustra. *tentare* proprium proludentibus et experientibus. Theb. I, 33. *nunc* TENTO *chelyn:* ut bene Gronovius pro TENDO: vide eum. Recte vero *Nosse*: Propertius I, 6.

Non ego nunc Adriae vereor mare noscere *tecum.*

quod et *videre* dicebant Antiqui: etiam de rebus quibus suberat *periculum* aliquod; ut fusius docebimus ad istud Propertii I, 2.

Ibat et hirsutas ille videre feras:

ubi Broukhusius edidit in Contextu Heinsii conjecturam *ferire feras*.

v. 101. *et penitus* NOTI *tibi vatis amorem.*] Ita invenio in omnibus, ante Gronovii, editionibus; NOTI non VOTI. nec uspiam, quod scio, monet ille quare mutaverit. Putarem esse errorem operarum; nisi quod in Erratis de hoc siletur. et tamen sic quoque inter Errata forte reponendum fuit. NOTI probum est. Horatius Epist. I, 18.

At PENITUS NOTUM *si tentent crimina, serves.*

Alibi Idem:

Si BENE *te* NOVI, *metues, liberrime Lolli.*

Catullus:

Cujus sit PENITUS NOTA *fides animi.*

Et ita passim alii. pro *amorem* Parm. *honorem*, solenni harum vocum mutatione. [Pro *noti tibi vatis amorem*, Ven. *voti tibi vatis honorem*. Ex ADD.]

v. 102. *nec enim* Tirynthius *almae*
Pectus amicitiae: cedit tibi gloria fidi
Theseos, etc.] Nihil mutant libri: et tamen, si recte auguror, aliquid mutandum est antequam ad sensum hujus loci per haec verba possimus venire. Aliter tamen sentit Gevartius Papin. Lect. IV, 8. ubi haec notat: „plane abrupta sunt: et suspicarer ali„quid hic deesse, nisi morem Papinii observassem „exilire aliquando, et ubi minime quis expectet, „lectorem relinquere." Refert deinde conjecturam viri amplissimi qui pro *almae* legebat *ad me:* et ingeniosissimam Hug. Grotii,

nec enim retinentius *almae*
Pectus amicitiae:

cui inquit se accessurum esse, nisi vulgata lectio commode explicari posset. Et ita etiam sensit Gronovius Diatr. c. XLI. „Vulgata sanissima est, tantum ob„scurior defectu verbi substantivi: quem frequentem „Nostro alibi quoque notamus. Summos viros impe„divit, quod non videbant cur Statius Herculem a „*pectore amicitiae* excluderet, cum intelligerent *ab„solute* dicta verba illa, *nec enim Tirynthius almae* „*pectus amicitiae*, quae *comparate* accipienda sunt." Et mox: „Optime omnia sibi respondent: Vale, et „nostri amorem corde exire veta; neque enim Ti„rynthius jam fama amicitiae est, postquam tecum „comparari coepit: Theseos quoque cedit tibi gloria „etc." Si ita scripsisset Statius nihil haererem: sed ubinam est in Statii verbis *fama amicitiae*, et, *postquam tecum comparari coepit?* video quidem *pectus amicitiae;* sed de ceteris, nec vola nec vestigium: ut de suo nimis liberalis fuisse videatur vir magnus. Si enim hoc, quia sensui necessarium est, intelligi possit; quidvis ubivis intelligi potest. Variis conjecturis hunc locum possem sollicitare: veluti hac,

MIHI *enim Tirynthius, almae*
Pectus amicitiae, cedit; TIBI, *gloria fidi*
Theseos, etc.

et hoc verum esset nisi nimis arrogans videretur seipsum comparare Herculi, Marcellum minori, Theseo: minima enim est differentia inter *michi* (sic enim in MSS. saepissime concipitur) et *nec*. Si minus placet *almae pectus amicitiae*, nulla paene mutatione legere potes *alma Victus amicitia:*

MIHI *enim Tirynthius alma*
Victus amicitia cedit; TIBI, *gloria* etc.

Sed omnino optime procederet sensus si pro NEC codex aliquis exhiberet TIBI: quod si faceret, statim in Contextum admitterem

TIBI *enim Tirynthius, almae*
Pectus amicitiae, cedit; tibi, gloria fidi
Theseos, etc.

Interea mutilum locum puto, et versu uno defectum,

et ideo Asteriscum apposui: quem libenter tollam quando aliquis certiora docuerit. De hoc loco video Heinsium dubitantem, Not. ad Ovid. Heroid. III, 60. ubi post citata verba *Tirynthius almae pectus amicitiae*, addit, *si locus sanus est. Pectus* vero *amicitiae* est idem quod *amicus*, ut ex locis Martialis et Manilii monuit Gevartius. Idem Manilius lib. II.

Haec ad amicitias *imitantes jura gradumque*
Sanguinis, *atque animis haerentia* pectora *ducunt:*

ubi tamen opinor Manilium scripsisse *foedera* non *pectora. foedus* de *amicitia* usitatissimum est. Crucei conjectura,

nec enim te rectius *almae* etc.

oblivione tantum digna est.

E C L O G. V.

LYRICUM AD SEPT. SEVERUM.] Sic omnes editiones. et ita hac voce LYRICUM utitur Plinius in epistolis, et alii. Parmensis tamen habet CARMEN LYRICUM, quod confirmat Praefat. hujus libri: *Proximum est* LYRICUM CARMEN AD SEPTIMIUM SEVERUM, *juvenem* etc. et ita edidi.

v. 9. *Nunc cuncta* VERIS *frondibus annuis*
Crinitur arbos.] *Frondibus annuis veris* ferri non potest; cum satis fuisset dixisse *frondibus annuis crinitur arbos*, omisso τῷ *veris*. VERNIS *frondibus* optimum esset: ut *vernae rosae* Ovid. Fast. V, 194. *verna silva* Val. Flaccus IV, 403. sed quid tunc fieret τῷ *annuis?* ita hac urget lupus, hac canis. Lege:

Nunc cuncta VERNANS *frondibus annuis*
Crinitur arbos.

Scriptum erat per compendium *verãs:* inde, amisso apice, *veris*. Prudentius Psychom. v. 355.

Et ferrugineo vernantes flore *coronas.*

Ovidius Met. X, 166.

Tu toties oreris, viridique in cespite vernas.

Seneca Herc. Oet. v. 454.

Vernare *jussi frigore in medio* nemus.

Florus I, 16. de Campania: *Denique*, *bis* floribus vernat. Vers. 8. pro *Zephyris Aquilo refractus* Parm. et Rom. *Zephyrus Aquilone fractus.*

v. 18. *Nec vacca dulci* MUGIT *adultero.*] Heinsius ad Ovid. Fast. V, 400.

ADGEMIT *Alcides*, *Haemoniusque puer*,

vult hic quoque legi ADMUGIT *adultero:* ut alibi apud Nostrum *adstridere*, *adstupere*, *adsibilare*, *adtremere*, *adcantare*, etc. cum casu Dativo. Et quidem optime ita scribi potuisse, et licentiam hanc caesurae excusari potuisse nemo neget, propter istud Horatii Carm. II, 12.

Dum flagrantia detorquet *ad oscula:*

de quo vide egregie docentem Bentleium ad Carm. IV, 8. v. 17. Sed non opus est ulla mutatione: *mugit* enim idem est quod *admugit*, simplex pro composito. Ovidius Art. Am. III, 513.

Spectantem specta; ridenti *mollia* RIDE:

quod plane est *adride.* Propertius I, 12. v. 15.

Felix qui potuit praesenti FLERE puellae!

id est *adflere.* Idem II, 11.

Nec mihi jam fastus opponere quaerit iniquos,
Nec mihi *ploranti lenta* SEDERE *potest:*

id est, lenta *adsidere* mihi ploranti. ita alicubi Thebaide, *gremioque Palaemona pressit:* pro *adpressit gremio.* Sic *laturus* pro *adlaturus* Claudianus in Rufin. I, 323. ubi vide Heinsium: et, *laturae prospera catenae* pro *adlaturae*, de IV. Cons. Honor. v. 117. ubi iterum videndus Heinsius. Apuleius Apolog. *meminerat Homerum — vim omnem medicaminum non* mari, *sed* terrae SCRIPSISSE. Nihil igitur invitis libris mutandum. vers. 16. pro *Qua modo ferbuerat* Parm. *Quomodo ferverit:* Rom. *Qui modo ferverat.* et vers. 17. pro *lanigeri* Parm. et Rom. *lapigeri.* pro *dulci* Rom. *dulce:* et pro *canenti*, *camenti:* quae omnia nihili sunt.

v. 24. *Caesareo* PERARAVIT *auro.*] Venimus ad locum notabilem, et qui viros eruditos insigniter exercuit. Totus sic habet:

Sed terra primis post patriam mihi
Dilecta curis; HUIC *mea carmina*
Regina bellorum virago
Caesareo PERARAVIT *auro.*

Loquitur de Alba, in qua ter coronatus fuerat, victor in certamine quod in honorem Palladis Domitianus illic instituerat. Turbat autem vox *peraravit*, quae nihil aliud esse potest quam *scripsit*: quo sensu ea utuntur Ovidius non semel, et Sidon. Apollinaris Carm. V, 243. et VII, 234. Jam vero, quomodo haec carmina *scripta* essent *Caesareo auro*, aut quo sensu Pallas *scribere* haec carmina Caesareo auro dicatur, nunquam concipi potuit. Bernartius quidem et Morellus desperant: Barthius vero Adversar. XXVII, 7. autumat legendum esse, HINC *mea carmina*, id est, *ab hac terra:* et, *Caesareae* PENETRAVIT *auri;* ex eo quod in libro suo invenerat PANETRABIT *auro.* Sed, ut bene notat Gronovius Diatr. c. XLII. antequam juvare locum aggrederetur Barthius, sententiam sibi finxit a mente poëtae alienissimam, et ad eam postea verba contorsit. Videamus quid ipse adferat Gronovius: „Sarta tecta, inquit, habenda est vulgaris lectio. hoc dixit Statius: Huic Albae Pallas carmina mea auro, corona oleagina aurea *scripsit*, *pinxit*, *exornavit.* in verbo *peraravit* metalepsis difficilior est. *scribere* solenne est poni pro *pingere.* quia ergo *perarare* saepe usurpatur pro *scribere* in significatione simplici, usus libertate sua

„Statius posuit *perarare* pro *scribere* quod est *pingere: pingere* autem *ornare* est, ergo. *huic* Albae „*carmina mea Pallas Caesareo auro scripsit* seu „*peraravit*, est, in hac, quinquatribus me propter „victoriam in certamine poëtarum Caesar aurea co„rona induit.“ Dolet sane hanc argumentationem a tanto viro profectam: *peraravit* est *scripsit; scripsit* est *pinxit; pinxit* est *ornavit:* ergo, *peraravit* est *ornavit.* Si mihi hanc licentiam parumper concedas, totam rem Latinam turbabo, et probabo *pingere* esse *foedare*, (ex Petronio: *ancilla totam faciem ejus* fuligine *longa perfricuit*, *et non sentientis labra humerosque* – PINXIT) et ideo Statium dixisse, *In hac Alba Minerva mea carmina* dedecoravit, dehonestavit *Caesareo auro.* quod proposito ejus ex diametro oppositum est. Non dico hanc meam interpretationem verbi *pingere* veram esse: sed aeque vera est ac Gronovii interpretatio et argumentatio. Sed manedum, Lector, et majora miracula tecum habe: ea sunt viri docti, qui Annal. Statian. c. XLIX. haec notat: „Pro voce *peraravit* reponunt MSS. *peramavit*, nullo sensu. Crediderim ego Statium scripsisse „*perarrhavit:* quod auro Caesareo quasi *arrha* qua„dam *Nuptiali* vel *lege pignoratitia*, loco illi de„vinctus fuerit: admodum eleganter. *carmina* sua, „cum primo poëticam profiteretur, pro *sponsa* habet, „cujus illa *arrha* fuerit: vel carminum nomi„ne ipsam potius carminum conditricem Poëti„cam.“ Haec sane sunt mirabilia. lege cetera, his similia; in quibus contra leges Metri, Sensus, et Latinitatis, simul peccatur. Quid igitur faciendum? breviter dicam. Primo legendum, HIC *mea carmina*, id est, *in hac terra*, ut saepe. Lacrim. Etrusc. ad fin. HIC *sacra litabit Manibus:* id est, *hac terra.* Propempt. Met. Cel. v. 123. *puer* HIC *sudavit in armis:* et ita passim: ut mirer hoc tam parvum et obvium viros perspicaces fugisse; praesertim cum in altero HINC vel HUIC nullus esset idoneus sensus. Deinde, pro *peraravit* sensus necessario postulat aliquid quod idem sit quod *honoravit*, *ornavit;* ut bene vidit Gronovius, sed ex voce *peraravit* frustra efficere voluit. Literae autem *d* et *p* infinitis numero locis commutantur, seu invertuntur: ita *poma* pro *dona* saepe apud Ovidium: *pecus* et *decus: donat* pro *ponit* apud Horat. Epist. I, 18. *pinguius* pro *dignius* Nostro Capill. Ear. v. 52. *duello defunctum* Ovid. Amor. II, 9, v. 23, ubi nunc vulgo legitur *puellae:*

Me quoque qui toties merui sub Amore, duello
Defunctum placide vivere tempus erat:

ita scribendum, non, *sub amore puellae:* et innumera ejusmodi quae ubique occurrent. Ita et hic factum pro *decoravit*, *pecoravit;* inde, *peraravit*, *peramavit*, quae proxima erant, et sensum habere videbantur: mox *peramnavit*, *peramanit*, *panetrabit*, et cetera monstra quae abunde pullulant ubi a recto semel deerratum est. Ne dubites igitur quin Statius scripserit,

HIC *mea carmina*
Regina bellorum virago
Caesareo DECORAVIT *auro:*

qua voce nihil aptius esse potuit. Ovidius Amor. III, 1.

Altera me sceptro DECORAS, *altoque cothurno.*

Ausonius Mosella v. 451.

Fascibus *Ausoniis* DECORATUM *et* honore *curuli.*

Sil. Italicus XVII, v. 650.

Ipse adstans curru atque AURO DECORATUS *et ostro*
Martia praebebat spectanda Quiritibus ora.

Priscianus Perieg. 934.

Quam simul argentum *varie* DECORAVIT *eburque.*

Et v. 1034.

Psittacus hic viridis DECORATUS torque *rubenti*
Nascitur, humanae simulat qui murmura linguae:

ita legendum; non *verbera linguae*, quae aliud denotant. Plautus Trinummo I, 2.

Larem corona *nostrum* DECORARI *volo.*

Plinius Nat. Hist. XXXIII, 1. *Necnon et servitia jam ferrum auro cingunt: alia per sese mero* AURO DECORANT. Et XXXVII, 8. de Callaïdibus, gemmae specie: *inclusae* DECORANTUR AURO, *aurumque nullae magis decent.* Pluribus possem: sed haec satis sint in re, ut mihi videtur, certissima. 𝔊Mox, v. 26. pro *Connisus* Parm. *Connixus. Dulce periculum* est ex Horat. Carm. III, 25.

v. 35. *relictis Uberibus*] *Lacte depulsum* vocat Horatius Carm. IV, 4. et Suetonius Tiber. c. 43. et Prudentius Peri Steph. martyrio Romani, v. 664. *lacte relicto* Sidon. Apollinaris Carm. II, 39. *matre relicta* Calpurnius Eclog. VI, 51. De *fonte Juturnae* vide Servium ad Virgil. Aen. XII, 139. Sequitur, v. 37. HAEC *mira virtus.* hoc connectendum antecedentibus: *Quis neget Septimium esse vere Romanum?* TALIS *est mira ejus virtus.* ita Protrept. Crisp. v. 147.

quippe HAEC concordia *vobis*
HIC amor *est:*

id est *talis.* Aliter legere posses, NEC *mira virtus: protenus Ausonum Portus* etc. *Nec* est quod miremur hanc in te virtutem: quippe *protenus*, *statim* ab infantia Italiam intrasti, et Thuscis gurgitibus *puer* innatasti. Sed nihil variant editiones: et tamen omnino verum puto NEC. *Pastum*, ut de Massico Silius IV, 350.

Vitiferi sacro generatus vertice montis
Et Liris NUTRITUS aquis.

[Conjeceram, NEC *mira virtus:* ita etiam Veneta. Ex ADD.]

v. 38. VADOSAE *nescius Africae.*] Quid est VADOSA *Africa? vadosas* quidem SYRTES et MARE *vadosum* apud Lucanum, Senecam et Tacitum invenio: sed quid sit REGIO *vadosa* nunquam concipiam. Morellus haec notat: „VADOSA AFRICA, quia, ut Sallu„stius in Jugurth. de Syrtibus notat, *ubi mare ma„gnum esse et saevire ventus coepit, limum arenam„que et saxa ingentia fluctus trahunt.*“ Atqui, O bone, hic *limus* et *saxa* faciunt forte MARE Africum *vadosum*, sed non faciunt ipsam AFRICAM *vadosam:*

nisi *Africum* MARE et *Africa* TERRA idem sint. Sed et si ita recte dici potuerit, (quod certus sum non posse) quid hoc ad *Virtutem* Septimii, quod nescius erat Africae *vadosae?* quid *vadis* cum *virtute?* aeque bene dixisse potuit, nescius Africae *quae est tertia pars mundi*, vel *quae serpentibus abundat*, vel quid aliud quod aeque nihil est ad rem. Lege,

protenus Ausonum
Portus, DOLOSAE *nescius Africae*
Intras.

Jam intelligis quare tam magna virtus in Septimio fuerit, utpote qui *Romam* in pueritia profectus esset, antequam *artes* et *astutias* et *dolosos* Africae *mores* imbibisset. Nota omnibus *fides Punica*. Sil. Italicus I, 219. de Africa:

Altrix bellorum bellatorumque virorum
Tellus, *nec fidens nudo sine* FRAUDIBUS *ensi.*

Idem III, 231.

Princeps signa tulit Tyria Carthagine *pubes*
Membra levis, *celsique decus fraudata superbum*
Corporis; at docilis FALLENDI, *et nectere tectos*
Nunquam tarda DOLOS.

Lucanus IV, 735.

multum frustraque rogatus
Ut Libycas *metuat* FRAUDES, *infectaque semper*
Punica *bella* DOLIS.

Exempla ubique. Appositissime ad sensum hujus loci Ausonius in Tetrast. de altero *Severo*, Pertinace:

PUNICA origo *illi: sed qui* VIRTUTE *probaret*
Non obstare locum cum valet ingenium.

ubi malim *cui valet*. Pro *nescius* Parm. *nesciet:* Rom. *nesciit*. Pro *Intras* quod erat in omnibus codicibus, Domitius fatetur se fecisse *Lutras;* ut *nesciit Lutras* sit, *oblitus erat immundarum aquarum Libyae*, *et innatavit Tiberi*. Nihil vidi magis ridiculum aut spurcum.

v. 42. *Contentus* ALTO *lumine purpurae.*] Ita pleraeque editiones: pro quo recte Turnebus et Lipsius reposuerunt ARTO *lumine:* id est *angusto clavo: pauperem clavum* vocat Protrept. ad Crisp. v. 18. clavus nempe qui filiis Equitum qui non erant Splendidi et Illustres competebat. Vide Cl. Massonum Vit. Ovid. p. 40. 41. Ed. Burm. Parmensis omittit vocem ARTO vel ALTO: Romana, RARO. et pro HIC *parvus* Parm. HINC: male. HIC est *hoc loco*, *Romae*: ut supra, HIC *mea carmina* etc.

[v. 41. Pro HIC *parvus*, Ven. et Parm. HINC, id est, postea, mox. EX ADD.]

v. 47. *Sunt urbe Romanisque turmis*
Qui Libyam DECEANT *alumni.*] Frigidum hoc: erigo,

Sunt Urbe Romanisque turmis
Qui Libyam DECORANT *alumni.*

Nonne hoc mirum est inter Equites *Romanos* inventum esse aliquem qui *decori* et honori 'sit Africae, illi veteri et perpetuo hosti Romani nominis; quis hoc unquam eventurum esse putaret! De verbo *decorare* supra v. 22. Sidonius Apollinaris Carm. XV, 46.

Tu meditans totum DECORAS, *Periandre*, Corinthon.

pleraeque recentiores Editt. habent DECEANT, et ita voluit Politianus Epist. VI, 1. Parm. vero et Rom. DOCEANT, quod τῷ DECORANT propius est: et hoc sensus omnino postulat. Pro *urbe* Rom. *turbae*.

v. 49. *Est et* FREMENTI *vox* HILARIS *foro.*] Hic etiam peccatum: primo enim pro FREMENTI *foro* legendum FREQUENTI: PLENUM *forum* vocat Ovidius Ponticor. III, 5.

Legimus, *O juvenis*, *patrii non degener oris*,
Dicta tibi PLENO *verba diserta* foro.

De harum vocum commutatione vide Bentleium ad Horat. Carm. I, 35. Pessima vero hoc loco vox HILARIS, praesertim foro *frementi:* quidvis enim tunc temporis magis conveuit quam vox *hilaris*. Hoc voluit Statius: *Apta* etiam est vox tua *foro* et causis agendis; non tamen ideo Deorum munera corrumpis et vendis eloquentiam, non *clamosi rabiosa fori jurgia vendens improbus iras et verba locas*, ut eleganter Seneca Herc. Fur. v. 172. Clare scribendum,

Est et frequenti *vox* HABILIS *foro:*

habilis foro ut Theb. VII, 366.

Donec te thalamis habilem *integramque resignem.*

Virgilius Georg. II, 91.

Sunt Thasiae vites, *sunt et Mareotides albae*,
Pinguibus hae terris habiles, *levioribus illae.*

si sensum et oppositionem propius spectes, fateberis Statium non aliud scribere potuisse quam *frequenti* et *habilis*.

v. 67. *Hic plura pones vocibus et modis*
PASSIM *solutis.*] Sensus est*: Quando in rure fueris*, *panges*, *sat scio*, *multa* PROSA *oratione; interim vero*, *memor sodalis et amici tui Statii*, *sume* LYRAM, *et mihi in hoc genere rescribas.* Hinc patet pro PASSIM, quod nihili est, legendum esse PASSU. *Modi passu soluti* sunt *prosa* oratio: qui et absolute dicuntur *modi soluti* et *voces solutae*. Noster Soter. Gall. v. 28. elegantissime:

seu plana solutis
Qua struis orsa modis, *seu qua tibi dulcis in artem*
Frangitur, *et nostras curat facundia leges.*

Geneth. Lucan. v. 21.

Dum qui vos geminas tulit per artes
Et vinctae PEDE vocis, *et* solutae,
Romani colitur chori sacerdos:

vox soluta PEDE est *soluta* PASSU. Ovidius Trist. IV, 10.

Motus eram dictis, *totoque Helicone relicto*,
Scribere conabar verba soluta MODIS:

quibus contraria *inclusa modis:* ad Marcell. v. 11.

Mox inclusa modis *haec reddere verba memento.*

Epiced. Patr. v. 101.

sive orsa libebat
Aoniis vincire modis, *seu* voce soluta
Spargere.

Unde patet in alio loco Epicedii istius v. 161. legendum esse,

tu par assuetus Homero
Ferre jugum, senosque pedes aequare solutis
Vocibus, *et nunquam* PASSU *breviore relinqui:*

vulgo, *solutis Versibus.* Has PASSU *solutas voces*, Apuleius vocat PASSA *verba*, Floridis p. 231. ed Colv. *Quinetiam Pherecydes, Syro ex insula oriundus, qui primus, versuum nexu repudiato, conscribere ausus est* PASSIS verbis, soluto loquutu, *libera oratione.* ubi in MS. pro *passis*, erat, pariter ac in hoc Statii loco, *passim.* Tibullus, (seu quisquis est Auctor Carm. ad Messallam) IV, 1.

Undique, quique canent vincto pede, *quique* soluto.

Persius Sat. I, 13.

Scribimus, inclusus numeris *ille*, *hic* pede liber,
Grande aliquid:

ita certissime legendum, non *inclusi*, quod cum vulgatis voluit Gronovius Diatr. c. XXVII. hoc modo distinguens,

Scribimus inclusi numeros ille, hic pede liber:

quo pacto nihil est quod respondeat τῷ *ille*, eo modo quo *liber* respondet τῷ *hic.* ILLE igitur *inclusus numeris*, HIC *liber pede.* Pro *pones* Rom. *ponis.* Forte scripsit Statius *ponas. Ponere* vero idem quod *condere: struere* vocat Soter. Gall. v. 29. *statuere*, supra v. 12. In plerisque editionibus pro *ingemina*, vers. ult. perperam legitur *ingeminas.* litera prima vocis insequentis *sub* male adhaeserat praecedenti.

ECLOG. VI.

VINDICIS HERCULES EPITRAPEZIOS.] Sic editiones. Gronovius vero monet in Cod. Salisb. fuisse, *Hercules ep. novi vindicis:* in Rhod. *Herc. Epitr. Nonii vindicis.* et ita edidi, illum secutus: licet in Praefat. Epist. sit tantum *Vindicis* sine τῷ Nonii: *Nam Vindicis nostri Herculem Epitrapezion* etc. Parmensis, *Epitrapesion.*

v. 7. *Vinaque* PERPETUIS *aevo certantia fastis.*] Probum quidem suo loco epitheton *perpetuis:* ut apud Sidon. Apollinarem Carm. XIII.

Quod si contuleris tuo poetae
Mandem PERPETUIS *legenda* FASTIS
Quaecunque egregiis geris triumphis.

Et Claudianum de Cons. Prob. et Olybr. v. ult.

Te variis scribent in floribus Horrae,
Longaque PERPETUI *ducent in saecula* FASTI.

aeternis fastis Idem Ausonius. Recte haec, inquam, quando de *aeternitate* vel *perpetuitate* factorum laudabilium vel Gloriae sermo fit; ridicule vero si ad *vinum* transferas. MULTIS quidem *fastis* (id est *consulatibus* seu *annis)* vina certare possunt; *centum* puta, vel etiam *ducenis*, ut de vino Opimiano refert Plinius Nat. Hist. XIV, 4. Sed nimis absurdum est et falsum dicere ea *certare posse* PERPETUIS *fastis.* Lege,

Vinaque CENTENIS *aevo certantia fastis.*

centenis fastis est *centum fastis:* ita *centeno vulnere* Theb. V, 533. *centenas manus* X, 295. *centena moenia* XII, 667. *centena voce* v. 797. *centena arbore* Virgil. X, 207. *centenas voces* Sil. Italicus IV, 528. et innumera ejusmodi. Bene vero *Fastis*, id est *Consulatibus*, seu *annis:* a *consulibus* enim aetatem vinorum numerabant Romani, addito amphorae Consulis nomine, ut pueris notum ex Juvenale Sat. V, 30.

Ipse capillato diffusum Consule *potat*,

sc. *vinum:* et Horatio,

Vina *bibes iterum* Tauro *diffusa:*

unde istud Petronii in convivio Trimalchionis: FALERNUM OPIMIANUM CENTUM ANNORUM: de quo vide observationem Vell. Paterculi lib. II, 7. Martialis Epigr. VIII, 45.

Amphora CENTENO CONSULE *facta minor:*

id est CENTENIS FASTIS. Jamne placet haec conjectura?

[v. 9. Pro *hiberna* Venet. *hicterica.* forte, *Distet ab harctoa Rhodopes grue*, id est, *Arctoa.* EX ADD.]

v. 16. *risit* TITONIA *mensas.*] Ita omnes, excepta Parmensi, pertinaci errore pro TITHONIA seu *Aurora:* vide quae notavi ad Epithal. Stell. v. 45. Parmensis vero habet TRITONIA; quale mendum insedit Ausonium Perioch. XVII. Odyss.

Jam caelum roseis rutilat TRITONIA *bigis:*

cum legendum sit TITHONIA, seu *Aurora;* quemadmodum dixerat supra Perioch. VIII. Odyss.

Jam caelum rutilat roseis Aurora *quadrigis:*

Et Perioch. Iliad. XI.

Tithoni *croceum linquens* Aurora *cubile:*

unde patet *Tithonia* semper legendum esse ubi de *Aurora* sermo est; non *Titonia*, vel *Titania*, quae est *Luna.* Vers. 13. pro *absumere* Parm. *assumere.*

v. 18. *Nox et* Erythraeis *Thetidis signanda lapillis.*] Parvum mendum, et quod sibilus etiam prodit: legendum nempe,

Nox et Erythraeae *Thetidis signanda lapillis:*

Erythraeae Thetidis non *Erythraeis lapillis.* Avienus Descr. Orb. 782.

fervent Erythraei *marmora* ponti,
Tota feris.

Noster Theb. IV, 387.

Aut tumidum Gangen, aut claustra novissima rubrae
Tethyos.

Sic *Erythraeae nebridis* Sid. Apoll. c. V, 498. Propertius III. 11.

Et venit e rubro *concha Erycina* salo:

ubi nemo conjiciat *Erythraea.* Parmensis habet *heritreis tethidis.* Immerito vero, ut mihi videtur, Gronovius Diatr. c. XLIII. culpat Cruceum qui versu antecedente τὸ *juncta luna* explicat *triplicata:* Ipse voluit *duplicata*, quemadmodum etiam interpretatur hunc locum Not. ad Senec. Thyest. v. 467. *Bacchoque nox* jungenda *pervigili datur.* Rectius hoc loco Cruceus, utpote secundum ipsius Statii sententiam Thebaid. VI, 289. et XII, 301. a qua non opus est recedere, praesertim §cum hanc explicationem passura sit vox *juncta*, quae significat *continuata*, in *quamvis longitudinem provecta:* ita II, 6. *junctum stemma*, longum, continuatum, *a proavis demissum*, ut alibi loquitur. vide ipsum Gronov. ad Senecae locum. Et inde haec nox Herculi impensa a quodam dicitur τρισέληνος νύξ. *novem noctes* huic operi assignat Arnobius lib. IV. p. 145. Vers. 19. pro *habitura* Parm. et Rom. *habitumque.*

v. 20. *Mille* UBI *tunc species.*] Ita omnes editiones: perperam. plane enim legendum, *Mille* IBI *tunc species*, ut Baln. Etrusc. v. 47.

Nil IBI *plebeium: nusquam Temesaea notabis*
Aera, sed etc.

inepte dixisset *Nil* UBI *plebeium;* nisi immediate praecesserat *locus* de quo agit; et ita hic. Pro *tunc* Rom. *nunc.*

v. 23. *veteres* agnoscere *ductus.*] Parum differentiae in sensu; sed tamen Parm. et Rom. habent *cognoscere;* quod admisi. *cognoscere* pro *agnoscere* usitatissimum est. Sil. Italicus IX, 161.

Ast ego, Sidoniis imperditus, ecce, parentem
Vulnere cognosco.

Plautus Pseudolo:

Cedo mihi epistolam. accipe, cognosce *signum.*

Ovidius Fast. IV, 371.

Candidus elisae miscetur caseus herbae,
Cognoscat *priscos ut Dea prisca cibos:*

id est, *agnoscat*, quod et in multis exemplaribus invenitur: et ita Fast. III, 795. pro *si vis cognoscere* tres libri habent *agnoscere:* et ita centies Ovidio et aliis. Vide Gronov. Diatr. c. I. Mox v. 25. *Hic tibi quae docto multum vigilata Myroni* etc. parodia est versus Cinnae poetae, *Haec tibi Arateis multum vigilata lucernis Carmina* etc. Citatur a Scaligero Castig. in Catull. p. 14. Ed. Patisson.

v. 28. *Quod Polycleteis* VISUM *est spirare caminis.*] Gevartius Papin. Lect. IV, 9. pro VISUM legit JUSSUM; ut ex MS. Senensi adnotarat in suo codice Scaliger. Recte: et hoc confirmat loco Surrent. Poll. v. 67. prorsus simili,

Aut Polycleteo JUSSUM *est quod vivere caelo:*

sic semper scribendum, non *Polycletaeo.* Hoc etiam probat Gronovius Diatr. c. XLIII. et ita ille invenerat in Rom. et Venet. et ego in Parmensi. Contra, apud Auctor. Consolat. ad Liviam August. v. 301. pro, *conjuge* JUSSA *Jovis*, viri docti reponunt VISA. et hae voces saepissime commutantur. Gevartius tamen in sua editione retinuit VISUM: Gronovius in sua omisit EST. neutrum factum oportuit. Supra, v. 25. pro *Hic* Parm. *Haec:* et pro *vigilata*, *laborata;* quod Glossatoris est, in contextum postea admissum, metro reclamante. Vers. 26. pro *vivant* Parm. *juvant?* et pro *caelo* Parm. et Rom. *caeli.*

v. 30. *namque haec, quoties chelyn exuit* ille,
Desidia est.] Gevartius mavult legi et distingui,
namque haec, quoties chelyn exuit, illi
Desidia est, hic Aoniis etc.

namque haec ILLI *desidia est, quoties chelyn exuit* seu *deponit.* parum interest; sed tamen Gevartianam lectionem elegantiorem puto. Notabis vero vocem *Desidia* sensu bono, pro eo quod *requiem* dicit Horatius Epist. I, 7.

Ac sibi dum requiem, *dum* risus *undique quaerit.*

et ita Claudianus Rapt. Pros. III, 205. et Sil. Italicus III, 349.

Haec requies ludusque *viris; ea sacra voluptas.*

et ita Cicero de senect. c. XV. Galli dicerent *diversion.* Alibi Noster hac voce *desidia* sensu paullum diverso utitur pro *quiete*, Praef. lib. II. *Ad Ursum quoque nostrum, juvenem candidissimum, et sine jactura* desidiae *doctissimum* etc. et ita ad Marcellum, v. 38.

Te quoque flammabit, Marcelle, petita parumper
Desidia:

ita enim omnino puto Nostrum scripsisse, non *flammabit tacite repetita.* Plinius Epist. VII, 13. *aut es tu super omnes beatus si talia per* desidiam *et otium perficis.* Priore sensu vocis *desidia* sumenda est etiam *mora* apud Ovid. Amor. II, 11. v. 13.

Nec medius tenues conchas, pictosve lapillos
Pontus habet: bibuli litoris illa mora *est:*

id est *ludus* et *requies;* nempe in colligendo istas conchas et lapillos litorales. et ita Propertius IV, 8. v. 3.

§*Lanuvium annosi vetus est tutela draconis,*
Hic ubi tam rarae non perit hora morae:

ubi vide Broukhusium. Haec noto, quia non alibi observata memini: et exempla hujus significationis τοῦ *mora* rariora esse credo. Vers. 29. pro *veterem* Apellem, non male legi posset *verum:* sed vix opus. Vers. 30. pro *monstrabit* Parm. et Rom. *monstravit*, et ita omnes editiones: perperam. Gevartius, opinor, primus mutavit; sed monuisse oportuit.

v. 32. *Haec inter*, castae *Genius tutelaque mensae*
Amphitryoniades.] Parmensis, *castaeque genus tutelaque mensae.* Nimirum scriptum erat *castae genus tutelaque* pro *genius:* unde aliquis metro metuens intrusit *que.* hoc aliis poëtis accidisse monstrare possem; et ex insigni loco Virgilii alias docebo. Sed nunc vocat Statius. Et valde mihi suspecta est vox *castae. casta* quidem *conjux*, et *castum cubile* et *casta domus* et similia ubique occurrunt, et bene intelliguntur: sed non video quid sit *casta mensa*, aut quid *mensae* cum *castitate. casta* pro *religiosa* interdum ponitur; (vide Graevium ad Cic. Epist. Fam. XIV, 4.) mensa autem *religiosa* habebatur: sed haec interpretatio non congruit huic loco: quippe hic Hercules non erat genius *mensae* quatenus *religiosa* erat; sed *lautae* et *epulis abundantis*, et *ferculis*

instructae: et ita describitur per totam Eclogam. Infra v. 50.

Nec torva effigies, EPULISVE aliena REMISSIS;
vide sequentes septem versus, in quibus dicitur eo esse vultu quo fuit cum BIBEBAT *Nectar:* et statim,

Sic mitis vultus veluti DE PECTORE GAUDENS
HORTETUR MENSAS: *tenet haec marcentia* fratris
POCULA etc.

Et v. 59.

Pellaeus habebat
Regnator LAETIS *numen venerabile* MENSIS.

Haec omnia non depingunt Genium *castae* mensae, sed *festae:*

Haec inter, festae *Genius tutelaque mensae*
Amphitryoniades.

Nota vero Herculis ἀδδηφαγία, et quantus erat βουφάγος. Bene autem *festas mensas:* Noster Theb. IV, 839.

tu pace mihi, tu nube sub ipsa
Armorum, festas*que super celebrabere* mensas.

Et II, 88.

Instaurare diem festas*que reponere* mensas.

Martialis Epigr. XI, 66.

Postera sed festae *reddes solennia* mensae.

Val. Flaccus III, 159.

qui dulci festis *adsistere* mensis
Pectine Bistoniae magnum post ausus alumnum.

Ausonius Epist. IX, 43.

Ut solitum, quoties festae *invitatio* mensae
Sollicitat lenem comi sermone Lyaeum:

ita legendum puto pro *dextrae mensae.* ne omnia transcribam, vide plura exempla si velis apud Sil. Ital. VII, 198. VIII, 137. Ovid. Pontic. I, 2. Tibullum non semel, et Propertium. Confirmat hanc mihi conjecturam quod saepissime observavi literas *c* et *f* inter se commutatas. Ita Ovid. Fast. V, 525.

Cara fuit conjux, primae mihi cura *juventae*
Cognita:

pro *cura* Cl. Burmannus conjicit *flore:* nec dubito quin ita scripserit Ovidius. Ecce aliud exemplum ex eodem Trist. IV, 10. v. 19. ubi Naso loquitur de sua ad studium poëtices, etiam a pueritia, propensitate:

At mihi jam puero coelestia *sacra placebant,*
Inque suum furtim Musa trahebat opus.

Vidit acutissimus Heinsius *coelestia* illa *sacra* non convenire huic loco ubi de Poetica agitur: ideo notat, „An, *Permessia sacra?* tale aliquid latet." Lege,

At mihi jam puero Phoebeïa *sacra placebant:*

scriptum erat, ut saepe in libris, *foebeia:* unde *f* in *c* mutata, *coebeia:* ex quo fecerunt *coelestia.*

v. 35. FIRMOS*que inclusa per* ARTUS *Majestas.*] Ita editiones ante Gronovium: qui Reliq. ad Silv. notat in cod. Salisb. esse FINES*que inclusa per* ARTUS: in Excerpt. Lindenbrog. et prima Venet. FINES*que inclusa* PERACTOS. Sed si ista Excerpta sint tantum varietates editionis Romanae, ut alibi monet Gronovius, vereor ut Lindenbrogium oculi deceperint: quippe in Rom. clare legitur FIRMOS *inclusa per* ARCTUS, omisso τῷ *que:* Parm. FIRMOS*que inclusa per* ARCTUS. Verissima tamen et elegantissima Gronovii emendatio,

FINES*que inclusa per* ARCTOS
Majestas:

angusti illi *fines*, pes unus: unde mox,

et cum mirabilis intra
Stet mensura pedem, *tamen* etc.

(ubi Parm. *pedum:* et ita legebat Domitius, et satis male explicabat) et v. 43.

Hoc spatio *tam magna* brevi *mendacia formae!*

et v. 49. *exigua massa.* Vers. 40. pro *feras* Parm. *fores.* 42. pro *frangebant* Parm. *frangebat.* 43 pro HOC *spatio* Parm. AC: Rom. AN. omnia male.

v. 45. *Artificis* curis.] Totus locus ita habet:

Quis modus in dextra, quanta experientia docti
Artificis CURIS, *pariter gestamina mensae*
Fingere, et ingentes animo versare colossos?

ubi *artificis curis* ut Pietat. Abasc. v. 8.

CURAS*que fatigat*
Artificum, *inque omni te quaerit amare metallo:*

et Plin. Nat. Hist. XXXVI, 3. *quo majus periculum* CURAE artificum *denuntiaret.* Nihilominus tamen vix fieri potest ut ita scripserit Statius; quippe deest epitheton τοῦ *mensae* quod respondeat et opponatur τῷ INGENTES *colossos* in altero sententiae membro: hoc modo, *pariter fingere gestamina* PARVAE mensae, *et versare animo* INGENTES colossos: ita postulat elegantia, et mos perpetuus Statii. Lege:

quanta experientia docti
Artificis, CURTAE *pariter gestamina* mensae
Fingere, et INGENTES *animo versare* colossos?

Ita supra v. 37. PARVUS*que videri sentirique* INGENS: et Martialis IX, 44. de hac Statua.

EXIGUO MAGNUS *in aere Deus.*

curta mensa est *parva mensa:* ut *curta supellex* Persio: *curta tabella* Ovid. Fast. II, 408. ubi vide Heinsium: *curta peculia* Amor. II, 2. haec enim vox non semper denotat rem *quae aliqua parte deficit;* sed simpliciter *parvam:* ut *curtus mulus*, et *curtus lar* seu *parva domus* Horat. Epist. I, 7. ubi videndus Bentleius. Licet tamen certissimam puto hanc emendationem, in Contextum non admisi quia sensus sine illa constat. Vers. 48. pro *solidus* Parm. et Rom. *stolidus.* *solidus* est *fortis, robustus*, ut *solidi tori* seu *lacerti* poëtis passim.

v. 52. *Aut Aleae.*] Domitius invenit in omnibus suis *Ut Tiliae:* unde edidit, *Aut Eleae* reclamante Politiano Epist. VI, 1. propter metrum violatum. In Parm. est, *Aut telae:* verum est, *Aut Aleae lucis.* intelligit *Augen*, *Alei* filiam, ab Hercule compressam: vide Hyginum Fab. XCIX. tangit hanc fabulam Noster Herc. Surrent. v. 40. et hunc locum explicat alter, Theb IV, 287.

Non Tegea, *non ipsa Deo vacat alite felix*
Cyllene, templumque Aleae nemorale *Minervae:*

Hinc vides quare *Tegea sacerdos* Auge, nempe quia *Arcadica* erat, et *sacerdos* Minervae *Aleae:* vide etiam quare *lucis*, quia templum hoc erat *nemora-*

le. Maenalis Auge vocatur Herc. Surrent. v. 40. id est *Arcadica*. Haec praetermiserunt interpretes.

v. 53. *Qualis* ET *Oeteis*.] Sensus requirit, *Qualis* AB *Oeteis*, id est, POST *Oeteas favillas:* ut Theb. IV, 841. AB *Jove primus honos;* POST *Jovem:* et ita passim. vel simpliciter *emissus a favillis* ut Epiced. Glauc. v. 227.

ades huc emissus AB *atro*
Limine:

ita enim legendum, non *Limite*. In animo videtur habuisse Propertium I, 13.

Non sic caelesti flagrans amor Herculis Hebe
Sensit AB Oeteis *gaudia prima* jugis;

ita legendum esse alias probabo, non *caelestem Heben*. gaudia prima AB *Oeteis jugis*, sunt, POST *Oetea juga*, postquam arsisset in monte Oeta. ita optime correxit Scaliger pro IN *Oeteis*. Pro *Oeteis* Parm. *Oetheis:* Rom. *Otheis*. Vers. 56. pro *Hortetur* Parm. *Hortatur*.

v. 56. *tenet haec marcentia fratris*
Pocula, adhuc saevae meminit *manus* altera caedis.] Diu hunc locum suspectum habui: quippe *caedes* quas Hercules perpetrabat non *saevae* fuerunt, sed generi humano *utiles* pleraeque et *necessariae* et quidvis potius quam *saevae*. Praeterea, ex istis verbis *adhuc saevae meminit manus altera caedis*, non colligere potes ƒ quodnam fuit quod in altera manu tenebat haec statua; verba enim *gladio* vel *sagittae* vel cuivis alii mortis instrumento conveniunt: Dextra, inquit, tenet *poculum;* laeva *instrumentum aliquod letale*. magis signate loqui oportuit quando descripturus erat Herculem istum

Cujus laeva *calet* ROBORE, dextra MERO,

ut de eo Martialis IX, 44. In codicibus antiquis invenit Domitius

Et *haec* leve meruit *manus aspera* sedis;

pro qua, ut ipse fatetur, vulgatam dedit

adhuc saevae meminit *manus* altera caedis:

ingeniose quidem, si quadraret cum veritate; quam trium literarum mutatione en tibi, Lector, exhibeo,

at haec clavae *meminit manus: aspera* sedes
Sustinet, occultum Nemeaeo tegmine saxum.

prima litera in *clave* coaluit cum ultima vocis praecedentis: inde *lave*, et quia hoc non intelligebatur, *leve;* ad ultimum Domitii *saevae:* vides erroris originem et progressum. Eleganter vero *meminit clavae*, id est *tenet*, *in parato habet* clavam. Val. Flaccus V, 583.

Quem rogitas, *Carmeius*, *ait: mos comminus arma*
Semper habere viro, semper MEMINISSE PHARETRAE.

ubi vide doctissimum Burmannum hanc phrasin explicantem, et exempla proferentem. Noster Theb. VI, 710. de disco in sublime magnis viribus misso:

fugit horrendo per inania saltu;
Jamque procul MEMINIT DEXTRAE:

quod explicat verbis proxime sequentibus,

servatque tenorem
Discus.

Manilius V, 31.

Heniochusque MEMOR CURRUS, *plaustrique Boötes.*

Recte etiam et necessario *sedes:* habitu enim *sedentis* fingebatur haec icuncula, prout illam describit Martialis IX, 44.

Hic qui dura SEDENS *porrecto saxa leone*
Mitigat, *exiguo magnus in aere deus*,
Non est fama recens, *nec nostri gloria caeli:*
Nobile Lysippi munus opusque vides.

Vide reliqua hujus epigrammatis, et cum Nostro confer; omnia eadem in utroque invenies; ut necesse sit aut Statium ex Martiale, vel Martialem ex Statio mutuo sumsisse. Pro *et haec* feci *at haec*, ut denotetur oppositio. Thebaid. I, 112.

haec *igne rogali*
Fulgurat, haec *vivo* manus *aëra verberat hydro.*

Ausonius Cupid. cruc. v. 39.

Conjugis haec, haec *patris*, AT haec *gerit hospitis ensem:*

ita legendum pro ET *haec gerit*, simili plane depravatione. Propertius III, 2, v. 35.

Haec *hederas legit in thyrsos*, haec *carmina nervis*
Aptat, AT illa *manu texit utraque rosam:*

vulgo etiam ibi ET *illa manu*. *Aspera sedes; saxo* enim sedebat: unde Martial. DURA SEDENS SAXA *mitigat*. Parmensis habet:

at haec laevae *meminit manus* aspa setis,

virgula per caudam τοῦ *p* ducta. Certissima haec emendatio. Mox, v. 60. pro *venerabile* Parm. *memorabile*, frequenti errore. Vers. 62. pro *prensabat* Parm. *praestabat:* et 64. pro AB *hoc*, AD *hoc*.

v. 61. *Et comitem* OCCASUS *secum portabat* ET ORTUS.] Sagax lector interpolatricem manum hic deprehendet: vide enim constructionem: *Alexander secum portabat hanc statuam* COMITEM OCCASUS *et* ORTUS. ergo haec statua *comes* erat non *Alexandri* sed OCCASUS et ORTUS: ergo BRUNDISIUM COMES *aut* SURRENTUM *ductus amoenum*, ut loquitur Horatius, non est TUUS *comes* licet tu istuc illum ducas, sed *comes* BRUNDISII vel SURRENTI; eodem prorsus loquendi genere quo haec statua *comes* erat OCCASUS, quia Alexandrum ad vel per OCCASUM *comitabatur*. dixisse debuit *comitem* PER *occasum et ortum* ut V, 1. *tecum gelidas comes illa* PER *Arctos*. vel AD *occasum*, ut Sueton. Neron. c. 5. *comes* AD orientem *C. Caesaris juvenis*. Diversa ratio est Silv. V, 2. v. 35. ubi Bolanus dicitur *comes* BELLI Corbuloni, id est IN *bello;* ibi enim *actio* denotatur; hic *locus* tantum. Ita *comes Rhodii* SECESSUS apud Tacit. An. IV. id est IN *Rhodio secessu:* de Lucillio Longo. *comes omnium* EXPEDITIONUM, Suetonius de Illustr. Grammat. de Lenaeo Pompeii liberto. Suspicor a Statio fuisse,

Et comitem CASUS *secum portabat* IN OMNES.

ƒ ex Virgilii IX, 277.

Et COMITEM CASUS *complector* IN OMNES.

quem imitatur Sil. Italicus I, 76.

Et se participem CASUS *sociarat* IN OMNES,
Et V, 137.
Nobile Gargeni spolium, quod rege superbus
Boiorum caeso capiti illacerabile victor
Aptarat, pugnasque *decus portabat* IN OMNES.
errore librarii scriptum erat, *Et comitem occasus secum* etc. deinde, quia non intelligebatur *occasus* in OMNES pronum fuit facere *occasus* ET ORTUS. Quemadmodum vero Alexander hunc Herculem, ita Nero Amazonem circumtulit: Plinius N. H. XXXIV, 8. *circumtulit et Nero princeps Amazonem de qua dicemus, et paulo ante C. Cestius consularis signum, quod secum etiam in praelio habuit. Alexandri quoque Magni tabernaculum sustinere traduntur solitae statuae.* Heinsius Not. ad Ovid. Met. IV, 762. totum locu m sic legit,
Pellaeus habebat
Regnator LAUTIS *numen venerabile mensis,*
Et comitem OCCASU *secum portabat et* ORTU.
sed LAETIS retineri potest ex loco Sil. Italici X, 376.
Huic ductor LAETAS *Tarpeio in vertice* MENSAS
Spondenti etc.
laetae mensae sunt quae celebrantur *post victoriam:* vide quae notavi ad Surrent. Poll. v. 6. quibus addere possem innumera exempla hujus usûs vocis *laetus.* Alteri parti Heinsianae emendationis assentior: ut *ortu* et *occasu* sit PER *ortum* et *occasum:* de quo dixi ad viam Domit. v. 20.

v. 65. *Huic acies victor semper* NARRABAT *opimas.*] Finge Alexandrum Magnum statuae hujus auriculis insusurrantem, *Ego detraxi Indos*, *Ego hasta refregi Babylona* etc. Quam ridicula haec repraesentatio Alexandri, surdo fabulam *narrantis!* Lege:
Huic acies semper victor REFEREBAT *opimas:*
semper victor, ita enim exhibet Parmensis. sensus est; *Ab hoc petebat animos in bella; et victor, huic* REFEREBAT *victorias*, huic imputabat quod vicerat. Mamertinus Paneg. Maxim. c. IX. *adeo numini illius simpliciter amanterque quicquid pro hisce terris feceras* RETULISTI: ita bene emendavit Puteanus pro *his ceteris.* Eumenius Orat. pro Restaur. Schol. c. IV. *Divinae Imperatorum Caesarumque nostrorum* providentiae, *singularique in nos* benevolentiae, *hujus quoque operis instauratio* REFERENDA *est.* ita legendum; vulgo, *instauratione parendum est*, sine sensu. Exciderat, opinor, huic Statii loco prima syllaba *re:* deinde pro *ferebat*, quod metrum non pateretur, peritior aliquis intrusit *narrabat*, quod proximum erat. Bene vero *opimas acies;* ut *opima pax* Sil. Ital. XVII, 683. *opima caedes* IX, 531. *triumphus opimus* Horat. Carm. IV, 4. et *segetes opimas* I, 31. ubi minus concinne vulgo legitur *opimae*, et ad τὸ *Sardiniae* refertur. *victimae opimae* Seneca de Benef. I, 6. ubi male legitur *optimae: spolia opima* Virgilio et aliis. Si tamen codex aliquis addiceret, libenter hunc versum ita legerem:
Huic epulas *semper victor* sacrabat *opimas:*
ut infra v. 80.
et cum epulas, *et cum Lenaea* dicaret
Dona.
sic *sacrare laribus diem* Val. Flaccus III, 175. *sacrare honorem* Virgil. XII, 140. et Prudentius Psychom. v. 891. Sed cum haec conjectura a vulgatis nimis longe abeat, retineo in Contextu *acies narrabat:* ita tamen ut maxime placeat *referebat.*

v. 66. *Sive catenatos Bromio* DETRAXERAT *Indos.*] Nescio quid sit *detrahere Indos.* UNDE *detraxit?* hoc enim dictum fuisse oportuit. Conjicio:
Sive catenatos Bromio DEVICERAT *Indos.*
Auctor Eleg. in obit. Maecen. v. 57.
Bacche, coloratos postquam DEVICIMUS INDOS.
Ovidius Fast. III, 465.
Interea Liber depexos crinibus Indos
VINCIT, *et Eoo dives ab orbe redit.*
Idem Metam. IV, 20. de Baccho:
Oriens tibi VICTUS *adusque*
Decolor extremo quae cingitur India *Gange.*
Justinus XXVIII, 2. de Aetolis: *qui* Alexandri Magni *post Persas* INDOS*que* DEVICTOS, *cum omnes nomen ejus horrerent, edicta spreverint.* Vide et Ovid. Art. Am. I, 189. et Ponticor. IV, 8. v. 61. Potes etiam legere *dejecerat*, ex Claudiano de Bell. Get. v. 164.
qualem Stilicho DEJECERIT hostem,
Thraces et Haemonii poterunt Moesique fateri.
Tale aliquod verbum requiritur; nisi proferri possint exempla hujusce significationis τοῦ *detrahere:* qualia non adhuc inveni.

v. 69. MAGNO*que ex agmine laudum.*] Praecessit v. 63. MAGNAS *verterat urbes*, v. 67. MAGNA *Babylona refregerat hasta*, v. 71. MAGNOS *fatis rumpentibus actus.* Haec omnia tam brevi intervallo locata nauseam movent. Optime conveniret TANTO*que ex agmine*, ut Theb. XI, 720.
hic quondam solio sublimis et armis
Septus opem miseris et jura, potentibus aequus
Supplicibusque, dabat; cui nunc ex agmine TANTO
Una comes:
ita legendum; vulgo, *petentibus, aequus.* optime, inquam, conveniret *tanto*, nisi quod vox *tantum* sequitur versu proximo. Dispiciant acuti quid reponendum sit pro *magno;* ibi enim latet depravatio. TOTO nimis longe recedit a vulgata. propius est et meo judicio verius LONGO*que ex agmine laudum.* Tacitus Annal. II. *fessas Gallias ministrandis equis:* LONGUM *impedimentorum* agmen, *opportunum ad insidias, defensantibus iniquum. Occupationum agmen* apud Plinium Epist. II, 8. Ovidius Met. VII, 624.
Hic nos frugilegas adspeximus agmine LONGO
Grande onus exiguo formicas ore gerentes.
Commutantur hae voces apud eundem Met. XIV, 808. ubi pro *fundamine* MAGNO duo libri habent LONGO.

Vers. 70. *excusâsse triumphos*, id est *deprecari, veniam petere* ob victoriam Thebanam: quia Hercules Thebanus fuit. Hanc phrasin unice illustrat Ovid. Heroid. II, 77. ubi Phyllis Demophoonti dicit,
Quod solum excusat, *solum miraris in illo:*
quod solum pater tuus Theseus culpabile ducit, et ob

quod *veniam petit*, (sc. perfidiam) tu miraris et imitaris.

v. 74. *Aeraque supremis* TIMUIT *sudantia mensis.*] Quid ais, Papini? TIMUITne Alexander Magnus? at hoc negabunt quotquot de eo scripserunt. Curtius (ne referam ceteros) X, 5. MORTIS, *cujus metus ceteros exanimat*, PERPETUA CONTEMPTIO. Quod si alias *timere* potuit, certe *timori* locus non fuit eo tempore cum *jam mortis opaca nube gravis* fuit. Lege,

Aeraque supremis TENUIT *sudantia mensis:*

Exprimit istud Tibulli I, 1.

Te TENEAM moriens *deficiente manu.*

quod imitatur Ovidius in Epicedio Tibulli,

Me TENUIT *moriens deficiente manu.*

Noster Lacrim. Etrusc. v. 17.

TENET *ecce seniles*
Leniter adplicitos vultus.

Perpetuo confunduntur hae voces. Vide Protrep. Crisp. v. 74.

v. 82. sacrilegus *face.*] In MS. Salisb. et Excerpt. Linden. erat *sacrilegas:* unde Gronovius Reliq. ad Silv. legit *sacrilega:* verissime. ita Epiced. Patr. v. 197.

sacrilegis *lucent Capitolia* taedis.

Sil. Italicus III, 610. de Domitiano:

Sacrilegas *inter* flammas *servabere terris.*

Tibullus III, 5.

Nec nos sacrilegos *templis admovimus* ignes.

Mire vero concipitur hic et antecedens versus in Parmensi:

Dona decus *moerens comes* esse *nefandis.*
Praecipue castris sacrilegas *face miscuit* artes.

vox *castris* e versu suo mota extrusit τὸ *cum.* Rom. pro *esse* habet *isse.* potes legere *ire*, ut apud Horat. Serm. II, 5.

ne tamen illi
Tu COMES *exterior*, *si postulet*, IRE *recuses.*

Sed non opus est.

v. 83. *Ipsius*, immeritas*que domos ac templa* Sagunti.] Idem codex Salisburgensis et Excerpt. Lindenbrog. et edit. Ven. pro *immeritasque* habent *meritaeque*, notante ibid. Gronovio: (et ita Parmensis quoque) unde legit *immeritae Sagunti*, non *immeritas.* et hoc recte, et pro more poëtarum. *immeritae Sagunti*, ut *Graia Saguntos* Sil. Italico:

Quod tanto cecidit molimine Graia Saguntos.

Pro *Sagunti* Parm. et Rom. *tonantis:* cum tamen Domitius in Notis agnoscat *Sagunti.*

v. 86. *convivia Sullae*
Ornabat.] In Parmensi est, *conviva sibyllae coenabit:* et ita in suis invenerat Domitius, qui nugatur nescio quid de τῷ *Sibylla* pro *Sylla;* et gloriatur se fecisse *coe§nabat* pro *coenabit:* quasi ullo tolerabili sensu haec icuncula dici posset *coenare.* Gronovius Diatr. c. XXVII. notat in MS. Senensi legi *canebat:* unde Scaliger fecit *comebat:* quod ille probat, et exemplis confirmat; quibus addas haec. Ausonius Precat. v. 34.

Jam venit Augustus nostros ut comat *honores.*

Prudentius Peri Steph. II, 307.

Hoc est monile Ecclesiae;
His illa gemmis comitur.

Noster Theb. VIII, 165.

nec quisquam spicula tersit,
Nec laudavit equum, nitidae nec cassidis altam
Comsit *adornavitque jubam.*

Gronovius dicit τὸ *ornabat* esse Aldi Glossam: non mala illa quidem. notum istud Juvenalis III, 203.

Lectus erat Codro Procula minor, urceoli sex
Ornamentum *abaci:*

et Horatii,

Et nux ornabat mensas *cum duplice ficu.*

Retineo tamen *comebat* quia Statio in deliciis ea vox. Vers. 85. pro *potita* Parm. *petita:* et v. 86. *egregias domos* pro *egregio domus.* v. 90. pro *Tirynthie* eadem *Tirynthia.* v. 93. pro *scit* Parm. *sit.* v. 94. pro *par magnis avis* Parm. *permagnis aquis.* Domitii libri, *per magnis aquas:* unde ille fecit *par magnis aquis;* quod explicat, *qui quamvis mergeretur, moriturus non cessit, nec victus est ut ullam vocem emiserit indignam viro.* Mirifice.

v. 91. *sed casta ignaraque culpae*
Mens DOMINI *cui* etc.] Putavi aliquando Statium scripsisse *Mens* NONII *cui* etc. quia, in recensendis hujus statuae possessoribus, vel certa descriptione vel propriis eorum nominibus utitur. Primum, inquit, *Pellaeus regnator* hanc habuit; deinde *Rex Nasamoniacus*, *Annibal:* post ejus letum ornabat *Sullae* convivia: nunc eam habet DOMINUS *cui fides prisca* etc. Nimis vaga esset haec descriptio, nisi ex supradictis sciremus quemnam intelligit per hunc DOMINUM, quem nunquam *Nonium*, sed *Vindicem* appellat, ut v. 4. et 23. et ita Martialis IX, 44. et 45. Utcumque sit hoc, *mens Domini*, est, *dominus.* Thebaid. I, 85.

da, Tartarei regina barathri
Quod cupiam vidisse nefas: nec tarda sequetur
Mens juvenum; *modo digna veni, mea pignora nosces.*

mens juvenum id est *juvenes.* Horatius Carm. III, 5.

Hoc caverat mens *provida Reguli:*

id est, *Regulus.* Claudianus Laud. Serenae v. 19.

Anne aliud toto molitur carminis actu
Maeonii mens *alta* senis?

id est *Maeonius senex*, *Homerus.* Ausonius Epigr. 129.

Medeam vellet quum pingere Timomachi mens.

id est *Timomachus.* Virgilius Aen. VIII, 205.

At furis Caci mens *effera*, *ne quid inausum*
Aut intentatum scelerisve dolive fuisset,
Quatuor a stabulis praestanti corpore tauros
Avertit:

ita legendum, non *furiis.* *mens Caci furis* avertit, id est, *Cacus fur* avertit. *Mens Caesarea* pro *Caesar* Ovid. Pontic. II, 1. v. 17. ita *quorum menti* pro *quibus* apud Virgilium Aen. II, 35.

At Capys et quorum *melior sententia* menti,

id est *quibus* melior sententia. ita *illorum mentes* pro *illi* ap. Manilium II, 626. *quibus mentibus* pro *quibus* ap. Val. Flaccum VI, 181.

Necdum clara quibus *sese fuga* mentibus *addat.* *Mens* enim simpliciter pro *persona:* Gratius Cyneg. v. 96.

Deus ille, an proxima Divis
Mens *fuit, in caecas aciem quae magna tenebras*
Egit, et ignarum perfudit lumine vulgus?

Juvenalis VI, 316.

O quantus tunc illis mentibus *ardor*
Concubitus! quae vox saliente libidine!

ita legendum; vulgo, *saltante libidine.* Manilius II.

Aut quae fessa sedent pigras *referentia* mentes:

ita legendum, non *Ut.* signa referentia *pigras mentes*, id est, quae similia sunt desidiosis et *pigris hominibus*, quatenus *sedent.* Ovidius Art. Am. III, 25.

Nec tamen hae mentes *nostra poscuntur ab arte.*

§ *Mens* igitur *domini* pro *dominus*, ut *caeli lumen* pro *caelum*, *Phoebi nomen* pro *Phoebus.*

v. 98. *vittas, et amantes* CARMINA *laurus.*
Hic tibi solenni memorabit CARMINE, *quantus* etc.] Inscita haec repetitio vocum CARMINA et CARMINE, tam nullo intervallo, vix potuit a Statio proficisci. in secundo vero loco τὸ CARMINE recte habere evincit locus Thebaid. VII, 289.

Bellaque *perpetuo* MEMORABUNT CARMINE *Musae.*

Mihi non dubium est Statium scripsisse,

vittas, et amantes TEMPORA laurus.

vide quae dixi Praefat. de commutatione vocum trisyllabarum. ita Ovid. Art. Amat. II, 3.

Laetus amans donet viridi mea CARMINA *palma:*

in quatuordecim MSS. erat TEMPORA: et in octo *lauro* pro *palma. Laurus* vero et *tempora* perpetuo conjunguntur. Auctor. Eleg. in mort. Drusi v. 459.

Cingor Apollinea victricia TEMPORA lauro.

Anonymus in Laud. Herculis:

Linque nemus, mollique exutus TEMPORA lauro
Populea mecum carmen luctare sub umbra.

Val. Flaccus IV, 334.

viridi connectit TEMPORA lauro.

Tibullus III, 4.

Hic juvenis casta redimitus TEMPORA lauro.

Ovidius Amor. II, 12.

Ite triumphales circum mea TEMPORA lauri.

Virgilius V, 539.

Sic fatus cingit viridanti TEMPORA lauro.

Noster Epithal. Stell.

hic enthea lauro
TEMPORA, *Minoa crinem premit ille corona.*

Sed nullus esset exemplorum finis. Posset quidem in secundo versu legi *solenni* PECTINE, sed alterum multo magis mihi placet. Vers. 97. pro *Alcide* Parm. *Alcides.* V. 101. pro *Stymphalon* eadem *Stymphalion.* V. 105. pro *concinet*, *concitet:* et pro *ScythiaeVE*, *ScythiaeQUE*; quod verum est: et ita edidi. ut et *Macetûm* non *Macedûm* v. 106. de quo vide Cl. Drakenborch. ad Sil. Ital. XVII, 633. ubi invenies quos super hac re consulas.

ECLOG. VII.

V. 1. *JAmdudum lato* SATIATA *campo.*] Ita omnes vetustiores. Optime vero restituit Morellus SPATIATA: quod confirmat sensus, et vox LATO, et MINORES *gyros.* In Epigraphe hujus Eclog. pro LYRICUM Parm. ODE LYRICA. Vers. 2. pro *heroos* pleraeque editt. *herois.* male. Ovidius Amor. II, 17.

Jungitur Heröus *cum breviore* modo.

et ita alibi ille, et alii.

v. 3. *atque ingens* OPUS *in minores*
contrahe gyros.] Non male hic legas *ingens* EPOS, ut Epithal. Stell. v. 251. *nobile* EPOS, ubi vide quae notavi. non tamen omnino necessarium est EPOS huic loco, quia praecessit *heröos labores;* adeo ut quivis intelligat quid velit per *ingens* OPUS. aliter isto loco Epithal. Stell. ubi sensus et oppositio postulant *nobile* EPOS, quia *nobile* OPUS non necessario denotat *poema Epicum*, cum de aliis quoque rebus dicatur, ut ibi dixi: unde patet legendum apud Ovid. Rem. Amor. v. 396.

Quantum Virgilio nobile *debet* EPOS,

non OPUS: et Ciofanus in vet. lib. invenit OPOS. et facile sane fuit librariis indoctis, qui non intelligebant vocem *epos*, mutare illam in *opus.* Heinsius tamen et Cl. Burmannus nihil mutandum censent isto Ovidii loco, quia *opus* saepe dicitur de *poemate epico.* Sed hoc argumentum nihil probat, quia OPUS etiam de *Elegis* et scriptis levioribus usurpatur passim apud Ovidium: ut Heroid. XV, 3. de carmine Sapphico:

An, nisi legisses auctoris nomina Sapphûs,
Hoc breve *nescires unde venisset* OPUS?

Fastor. II, 3.

Nunc primum velis, Elegi, *majoribus itis:*
Exiguum *(memini) nuper eratis* OPUS.

Trist. II, 436.

Et leve cornifici, parque Catonis OPUS.

Nihil igitur ex hac voce, ut mihi videtur, concludi potest: et probandum erat NOBILE OPUS absolute et per se positum denotare *poema Epicum.* non dubito quin et *Elegi* recte dici possint NOBILE OPUS si suo genere praestantes sint: et ita urbem Cyzicon vocat Ovidius Trist. I, 10.

Cyzicon, *Haemoniae* NOBILE *gentis* OPUS.

et *valvas* Propertius II, 23.

Et valvae, *Libyci* NOBILE *dentis* OPUS.

Si Statius, eo epithalamii loco, uti voluisset voce *opus*, dixisset, opinor, FORTE OPUS: hoc enim proprium est *epicae poësi*, ut GRANDE OPUS *Tragoediae*. NOBILE OPUS nimis ambiguum videtur.

v. 11. NUNC major *sitis et bibendus*
Castior amnis.] Si Maximo carmen TENUARE tentat, quodnam opus, quaeso, *siti* MAJORI? si per versum licuisset dixisse potius debuit MINOR *sitis*, ut *castior amnis: Nunc opus est* leviore *lyra*, Ovid. Met. X, 152. Martialis Epigr. VIII, 70. de Nerva:

Cum siccare sacram largo Permessida posset
Ore, verecundam *maluit esse* sitim.

magna enim *sitis* locum habet ubi de rebus *magnis* agendum est, non ubi carmen *tenuandum*. ita Theb. VIII, 373. bella dicturus et praelia *majorem* Apollinem optat:

Sed jam bella *vocant: alias nova suggere vires*
Calliope, majorque *chelyn mihi tendat* Apollo.

Propertius II, 10.

Surge, *anime*, *ex* humili *jam carmine: sumite vires*,
Pierides, magni *nunc erit* oris *opus:*

et ita millies apud omnes poëtas. Lege,

Nunc ab intonsa capienda myrto
Serta; NEC *major sitis;* et *bibendus*
Castior amnis:

quasi dixisset, NEC *opus est majori siti*, ET *modicus haustus sufficiet.* ita Silv. I, 4.

NEC *proturbare curules*,
ET *ferrum mulcere toga.*

sic et ecloga proxima ad Menecr. v. 6.

NEC *solum festas secreta Neapolis aras*
Ambiat; ET *socii portus* etc.

Martialis Epigr. X, 2.

Marmora Messalae findit caprificus, et audax
Dimidios Crispi mulio ridet avos:
At chartis NEC *furta nocent*, ET *secula prosunt.*

Idem X, 19.

NEC *doctum satis*, ET *parum Severum*,
Sed non rusticulum nimis libellum etc.

Noster Epiced. in patrem:

NEC *simplex patriae decus;* ET *natalis origo*
Pendet.

tenuare carmen est ex Propertio III, 1.

Dicite quo pariter carmen tenuastis *in antro.*

Vers. 9. pro *Maximo* Parm. *Maximum.*

v. 15. *Pallidus fossor redit*, *erutoque*
Concolor auro.] Hunc locum expressit Sil. Italicus I, 231.

Astur avarus
Visceribus lacerae telluris mergitur imis,
Et redit *infelix* effosso concolor auro.

Notaverat hoc Nic. Heinsius ad Claudian. p. 9. et Dan. Heinsius ad Silium. Notabilis vero et Statio inusitata sanitas in hac Ecloga, a Vers. 11. ad Vers. 51. de qua monui ad Lacrim. Etrus. v. 145. Variantes Lectiones Editt. Parm. et Rom. hinc pergam exequi. Vers. 17. pro *natum* Parm. *vatum.* V. 19. pro *liticen notus* Parm. *laticen motus:* Rom. *laticem motus.* In Gronovii editione male est *liricen;* et hoc, ut semper, sequitur Veenhusius. V. 20. pro *armis* Parm. et Rom. *amnis.* V. 22. pro *Thymbrae* Parm. *tymbrae.* Vers. 35. pro *propinquum* Parm. et Rom. *propinqui:* et pro *amico* Parm. *amici.* V. 37. pro *tumulata* Parm. *cumulata:* Rom. *timulata.* V. 44. pro *actis* Parm. *artis.* V. 46. pro *tuleris* Parm. et Rom. *tuleras:* perperam. metuebant, opinor, metro. sed non opus erat: vide Ovid. Fast. I, 17. et passim. V. 47. pro *alae* Parm. et Rom. *aulae.* Sed taedet harum ineptiarum.

v. 51. *sub* IMO *vivere caelo*] Gronovius Reliq. ad Silv. notat Petr. Scriverium legere *sub* UNO *caelo:* quod verissimum est et Parmensi confirmatum. Ante hanc legem erant *mutatores domorum*, ut de iis Noster Protrept. Crispini v. 135.

An juga Pannoniae, mutatores*que* domorum
Sauromatas *quaties?*

vagos Sauromatas vocat Lacrim. Etrusc. v. 170. et Seneca Hippol. v. 72.

Vacuisque vagus Sarmata *campis.*

Idem Troad. v. 12.

Et quae vagos *vicina prospiciens* Scythas
Ripam catervis Ponticam viduis terit:

ita legendum; vulgo *ferit.* Voces *imus* et *unus* perpetuo commutantur, cum calami ductus in utraque iidem sint.

g v. 55. *Et* Timavi *reddis alumnum.*] Ita recte pleraeque editiones: et intelligitur T. Livius, Patavinus. Parm. tamen *torani:* Rom. *Trojani:* quod satis obscure explicat Domitius. *Timavi* quoque Politianus legit Epist. VI, 1.

ECLOG. VIII.

V. 6. *Nec solum festas* SECRETA *Neapolis aras*
Ambiat.] Quis mihi dicet quare Neapolis hoc loco SECRETA dicitur? Ego nihil hoc loco possum: nisi Statius scripserit LAETATA *Neapolis;* idem quod LAETA *facta;* ut apud Claudianum in Sec. Cons. Stilich. v. 177. de re simili:

puerumque ferens hic regia mater
Augusto monstravit avo: LAETATUS *at ille*
Sustulit in Tyria reptantem veste nepotem.

et hoc sensu passim occurrit haec vox. Sed hoc non admodum placet. [*secreta Neapolis.* Ven. *secrata Neapolis.* quidnam est monstri quod sub hac voce latet? EX ADD.] In Parmensi Epigraphe hujus Eclogae est, JULIO MENECRATI CONGRATULATIO. forte verius: vide Praefat. hujus libri. Vers. 1. pro *vittata* Parm. *vitata.* Vers. 7. pro *mitis* Parm. *miti:* et v. 8. *Dicar-*

chei, ut semper: ego edidi *Dicarcheae*, et de ea dixi ad II, 2. v. 93. et III, I. v. 92. Vers. 10. pro *quem* Parm. et Rom. *qua*.

v. 15. *dulci* TREMIT *ecce tumultu*
Tot dominis clamata domus.] Quomodo TREMIT? *tremit* est *qualitur:* atqui *clamor infantium* non potest *quatere* domum, unde patet verissimam esse emendationem Heinsii, qui ad Ovid. Met. IX, 207. legit,

dulci FREMIT *ecce tumultu*
Tot dominis clamata domus.

Fremit est *strepit*, *resonat:* et hoc confirmat vox *clamata*. Noster Surrent. Poll. v. 50.

Haec pelagi clamore FREMUNT, *haec* TECTA etc.

Seneca Thyest. 180.

FREMERE *jam totus tuis*
Debebat armis *orbis*.

Noster Theb. V, 691.

Respicit, *atque illic alio certamine belli*
TECTA FREMUNT.

Virgilius Culic. v. 151.

Argutis et cuncta FREMUNT *ardore cicadis:*

ubi pro *ardore* mallem *arbusta*, ut Eclog. II, 13.

Sole sub ardenti resonant ARBUSTA CICADIS:

Et Georg. III, 328.

Et cantu querulae rumpent ARBUSTA CICADAE.

Recte vero *Tot dominis clamata domus*, id est, *in qua tot domini clamant:* ut Theb. V, 581. *Nemees reptatus ager* est *ager Nemeae in quo reptavit*, sc. *serpens*. Pro *dulci tumultu* Parm. *dulcis tumultus*. Ex hoc vero loco et his exemplis patet τὸ *fremere* non semper esse *iratorum* et *indignantium* (quod et ad Ovidii locum notaverat Heinsius) et ideo me recte restituisse Lacrim. Etrusc. v. 181. *Tunc immane* FREMENS, pro GEMENS: de quo tunc dubitavi.

v. 16. *procul atra recedat*
Invida, *atque alio liventia* PECTORA flectat.] Nihil mutant editiones: et tamen nisi omnia me fallunt, insignis hoc in loco est depravatio. quippe apud poetas et alios ubi inducitur Dea Invidia alicui nocitura, non dicitur nocere PECTORE, sed OCULIS et *obtutu* et *vultum figendo* in illam rem: ut mihi non dubium sit Statium hoc loco scripsisse,

atque alio liventia LUMINA *flectat.*

Et vide quare ita putem. Infra Pietat. Abasc. v. 138. de Fortuna et Invidia:

quis jussit iniquas
Aeternum bellare Deas? nullamne notavit
Illa domum, *torvo quamnon haec* LUMINE figat
Protenus, *et saeva perturbet gaudia dextra?*

Epiced. Phileti v. 72.

Attendit torvo *tristis Rhamnusia* VULTU:

ubi vide quae notavi. Apuleius Miles. IV, p. 73. *Nec ille tam clarus tamque splendidus publicae voluptatis apparatus* INVIDIAE noxios *effugit* OCULOS. Ovidius Metam. II, 777.

Illa Deam OBLIQUO *fugientem* LUMINE *cernens*
Murmura parva dedit:

loquitur de *Invidia* vidente Minervam abeuntem. Et huc referendum istud Virgil. Ecl. III, 303.

Nescio quis teneros OCULUS *mihi* fascinat *agnos.*

credebant nimirum veteres in *oculis invidentium* aliquid esse *nocivum:* unde istud Horatii Epist. I, 14.

Non istic obliquo OCULO *mea commoda quisquam*
Limat:

et Virgilii *obliqua invidia* Aen. XI. Antholog. I, 84. p. 116.

Ὁ ΦΘΌΝΟΣ ἐστὶ κάκιστον. ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὑτῷ,
Τήκει γὰρ φθονερῶν ὌΜΜΑΤΑ καὶ κραδίην.

Facile vero fieri potuit ut vox *liventia* propter similitudinem ductuum calami extruderet sequentem *lumina:* cujus rei exempla aliquot dedi ad Tiburtin. Vopisc. v. 50. Et hae voces PECTORA et LUMINA alibi commutatae fuerunt. memini hoc ex libris annotasse Cl. Burmannum ad Ovid. Trist. II. sed versus non nunc occurrit. Clarum tamen exemplum habes ap. Senec. Herc. Fur. v. 219. ubi pro *remisso* LUMINE substituerunt PECTORE: quod merito damnavit Gronovius.

v. 19. *et* PATRIUS *lauros* promisit *Apollo.*] Ita recte editiones, PATRIUS, non PATRIAS *lauros*, quemadmodum edidit Gronovius. *Patrius* Apollo est πατρῷος. patet ex v. 45. et seqq.

Dii PATRII, *quos auguriis* etc.
Tu ductor populi longe emigrantis APOLLO,
Tuque Actaea Ceres etc.
Hos cum plebe sua PATRII *servate Penates!*

unde etiam patet legendum esse *promittit*, non *promisit:* si enim JAM PROMISIT Apollo *senium* et *decus virtutis*, quodnam opus hac precatione ut *servaret*? Mamertinus Geneth. Maxim. c. XIX. *nascentes vos ad opem generis humani bona sidera et amica viderunt*, *quae vobis concordiam sempiternam, et vestrorum generum caritatem*, *et fovendae reipublicae studia conciliunt; itemque*, *praeter victorias toto orbe terrarum partas*, *etiam navalia tropaea* PROMITTUNT. Tibullus III. 4.

Hoc tibi conjugium PROMITTIT Delius *ipse.*

Recte vero LONGAE *decus virtutis*, ut Lucan. II, 258.

Hoc solum LONGAE *pretium* virtutis *habebis.*

Hoc moneo, ne quis LONGUM conjiciat.

v. 24. *et donis nunquam* mutata *sacratis.*] *Sacrata* haec *dona* sunt *jus trium liberorum*, quod Menecrati indulserat Caesar antequam ex uxore liberos susceperat: bono omine, inquit Statius; nam statim totidem suscepisti, O Menecrates: et sic utinam maneat tua domus, *fertilis*, et nunquam MUTATA *donis sacratis*. Sed nullus in hac voce MUTATA sensus; saltem huic loco non congruus. quomodo enim haec dona *mutarent* Menecratis domum? tolerabili forte sensu dici posset haec domus *mutari*, si antea *sterili* et *sine liberis* domino Caesar concessisset *jus trium liberorum*, tunc enim ex *sterili* in *fertilem* quodam modo esset *mutata:* sed quando haec optat Statius, Menecrates habet *tres liberos*, et *ex suo*, non indulgentia tantum Imperatoris. haec cum ita sint, optat, ut domus maneat quemadmodum nunc est, *fertilis*, et nunquam MUTATA *donis sacratis*. Inepta dico haec, et Statium scripsisse,

sic fertilis, oro,
Stet domus, et donis nunquam NUDATA *sacratis:*

Stet fertilis, et non NUDATA *donis sacratis*, id est *viduata, vacua, sine donis sacratis*, seu *tribus liberis*, quos adulatorie vocat *donum* Imperatoris, quia statim sequebantur *jus trium liberorum* Menecrati concessum. *nudata donis*, ut Ovidius Met. XII, 439.

dum parat hunc armis NUDARE *jacentem.*

Prudentius Psychom. 579.

Omne onus ex humeris rejecerat; omnibus ibat
NUDATA induviis, *multo et se fasce levarat.*

Cicero Arateis:

DENUDAT foliis *ramos, et cortice truncos.*

Caesar. Bell. Gall. lib. II. *Hi, ubi circumjecta multitudine hominum totis moenibus, undique in murum lapides jaci coepti sunt, murusque* defensoribus NUDATUS est, *testudine facta, portis succedunt, murumque subruunt.* Et lib. III. *Ut quaeque pars castrorum* NUDATA defensoribus *premi videbatur, eo occurrere et auxilium ferre.* Vide et Ciceronem de Orator. I, 38. et Cl. Bentleium ad Horat. Art. Poët. v. 60. ubi pro *mutantur* primo conjicit *nudantur*, quod exemplis adstruit; vel *viduantur:* quod et in hoc Statii loco ego dudum conjeceram, *donis* VIDUATA *sacratis:* sed praestat NUDATA, quia vox § aeque proba, minor mutatio; cum notum sit literas *d* et *t* paene ejusdem esse sonus et potestatis: unde pro *nudata* scriptum erat *nutata*, et deinde *mutata.* quale mendum, ut mihi videtur, adhuc insidet eundem Horatium Art. Poet. v. 40.

Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
Viribus; et versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. cui lecta POTENTER *erit res,*
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.

nisi fallor scripsit Flaccus,

cui lecta PUDENTER *erit res:*

id est *modeste*, et ratione habita virium suarum, et *quid ferre recusent, quid valeant humeri.* ita v. 51.

dabiturque licentia sumta PUDENTER.

Et Epist. I, 17.

distat, sumas*ne* PUDENTER
An rapias.

pro *pudenter* scriptum forte fuit *patenter*, mutata *d* in *t:* unde nullo negotio fecerunt *potenter.* Confirmat hanc emendationem Ipse Epist. I, I.

nec meus audet
REM *tentare* PUDOR, quam vires ferre recusent.

v. 27. *Aptior his Virtus, citius dabit illa nepotes*] Vereor ne et hic quoque manus liberalis nobis illuserit, et pro thesauro carbonem obtruserit. Totum locum videamus.

Macte, quod et proles tibi saepius aucta virili
Robore. se juveni laetam dat virgo parenti:
Aptior his virtus, citius dabit illa nepotes.
Qualis maternis Helene jam digna palaestris
Inter Amyclaeos reptabat candida fratres:
Vel qualis caeli facies, ubi nocte serena
Admovere jubar mediae duo sidera Lunae.

ubi primum consentiunt interpretes hanc gratulationem Menecrati scriptam esse ob natam FILIAM: et patere videtur ex versu secundo hujus loci, *se juveni laetam* DAT VIRGO *parenti:* post *duos filios;* inde,

Macte quod et proles tibi SAEPIUS *aucta* VIRILI
Robore. *se juveni* etc.

Jam ergo, si haec puella JUNIOR esset ceteris, et *tertio* loco nata, quomodo quaeso verum esse potest quod dicit, CITIUS *dabit illa nepotes?* quomodo CITIUS, si NATU MINOR? ut bene quaerit Cruceus; quem hic locus adeo movit, ut putaret non de *Filia*, sed *Filio* hanc scriptam gratulationem: cui et alio argumento propugnare nititur, ex versu 35. *cumque tibi vagiret* TERTIUS INFANS; ubi si *puella* edita fuisset, longe magis, inquit, decuisset Statium scribere, *vagiret* TERTIA PROLES. Futile hoc argumentum: et quid respondebit Cruceus ad hunc locum Glauc. Melior. v. 9.

Quid referam altricum VICTOS *pietate* PARENTES?

ubi isti VICTI *parentes* sunt MATRES, sensu et sequentibus exemplis ita postulantibus. Adhuc igitur verum esse potest *tertiam* hanc *sobolem* fuisse *puellam:* et tandem concedit ipse Cruceus. Sed frustra: quippe supra in Herc. Surrent. locus est qui clare probat *duos* priores Menecratis liberos fuisse *filium* et *filiam:* et consequenter *tertiam* hanc *sobolem*, quae causam dedit huic Eclogae, fuisse itidem *filium.* Locus est v. 173. ubi Hercules grates agit Pollio ob extructum templum, et haec illi pollicetur,

Avertam luctus et tristia damna retabo,
Teque nihil laesum viridi renovabo senecta,
Concedamque diu juvenes spectare NEPOTES,
Donec et HIC sponsae *maturus, et* ILLA marito,
Rursus et ex illis soboles nova.

HIC et ILLA, *nepotes* Pollii, liberi erant Julii hujus Menecratis, *filius* et *filia:* tertia igitur proles erat *filius.* Hoc certum est. Restat difficultas de τῷ CITIUS; quod Cl. Dodwellus explicat, propter pubertatem in *femellis* quam in *maribus* maturiorem, cum mares matrimonium inirent anno aetatis XIV, feminae XII. unde colligit duobus annis minorem *filiam* non esse potuisse *filio* Menecratis primogenito. Sed non recte argumentari videtur Vir Clarissimus; sumit enim pro concesso quod erat probandum. Mihi omnino spurius et insititius videtur hic versus,

Aptior his Virtus, citius dabit illa nepotes.

quod et clarius patebit si spectes totius sententiae connexionem, quam hic versus foede interrumpit: *Fortunate quoque* (vel *sis* § *felix) quod duos virilis sexus habes, et quod tibi edita est filia;* pulchra illa, et talis *qualis Helene inter duos fratres, vel qualis nocte serena Luna inter duo minora sidera.* Omnia hic plena vides; nec interseri aliquid potest nisi ut nexum disjungat. Uncinis igitur excipiatur iste versus, *Aptior his Virtus* etc. Mihi quidem ita videtur. De phrasi *se dat* dixi ad Soter. Gallic. v. 49. *Laetam parenti* est *quae facit laetitiam* seu gaudium *parenti:* ut Theb. V, 656.

Illa autem ubinam, CUI *parva cruoris*
LAETA*ve damna mei?*

ubinam autem illa est CUI *damna mei cruoris parva sunt aut* LAETA, i. e. *cui laetitiam faciunt* damna mei cruoris. dixisse potuit *grata*. Tacitus Annal. II. ad fin. *Celerum recenti adhuc moestitia, soror Germanici Livia, nupta Druso, duos virilis sexus simul enixa est. quod rarum*, LAETUM*que etiam* modicis PENATIBUS, *tanto gaudio principem adfecit, ut* etc. Idem Annal. III. *aberat quippe adulatio, gnaris omnibus* LAETAM TIBERIO *Germanici mortem male dissimulari.* et ita alibi. Pro SE *juveni* Ven. Parm. et Rom. SED. [In Notis explicavi phrasin *laetam parenti.* Sed nisi valde fallor scripsit Statius,

Se juveni MEDIAM *dat virgo parenti.*

Supra probavi hanc filiam natam esse *secundo* loco, et hanc Gratulationem scriptam esse Menecrati ob nuper natum *filium*, qui erat *tertius infans.* Jam igitur totum locum relegamus:

Macte quod et proles tibi SAEPIUS *aucta* virili
Robore! se juveni mediam dat virgo parenti,
[*Aptior his virtus, citius dabit illa nepotes*]
Qualis maternis Helene jam digna palaestris
INTER *Amyclaeos reptabat candida fratres:*
Vel qualis caeli facies, ubi nocte serena
Admovere jubar MEDIAE *duo sidera Lunae.*

Vides hanc filiam, quae MEDIAM *se dedit*, comparari *Helenae* INTER duos fratres, et *Lunae* INTER duo sidera. quae comparatio ineptissima est nisi legas MEDIAM. non enim similis erat Helenae INTER Castorem et Pollucem ex eo quod dedit se LAETAM parenti, sed ex eo quod dedit se MEDIAM. Certissimum hoc videtur. De versu illo, *Aptior his virtus* etc. dixi in Notis. si Statii sit, de quo tamen jure dubites, ponendus videtur post istum, *Admovere jubar* etc. EX ADD.] Mox, v. 36. *Protenus ingenti* etc. Ex Ovidio Heroïd. VI, 9.

Cur mihi fama *prior quam* nuncia litera venit?

Vers. 35. pro *vagiret* nonnullae editt. *vagitet:* male: dixisse enim debuit *vagitaret*. Recte Morellus restituit *vagiret*.

v. 40. *Et* CANTU *signare diem.*] Recte Bentleius Not. in Horat. Carm. I, 36. *Et* CRETA *signare diem:* quippe praecessit *chelyn*, et sequitur *vota* CANO. Vide eum. Nec me movet istud Ovidii Amor. III, 10.

Festa DIES *Veneremque vocat* CANTUSque *merumque:*

quippe vox *signare* absurditatem alterius lectionis plane demonstrat: nemo enim SIGNARE potest diem *cantu*, sed *creta*, candida et laeta nota: cujus contrarium *maesta nota* apud Lucanum V, 389. de Caesare:

et nomen inane
Imperii rapiens, SIGNAVIT tempora *digna*
Maesta NOTA.

Catullus:

Quem LAPIDE *illa* diem CANDIDIORE NOTAT.

Pro *promere* Rom. *premere*. Vers. 44. pro *Defensat* Rom. *Defensas*. Vers. 47. pro *longe emigrantis* Parm. et Rom. *longe migrantis:* suavius alterum. V. 48. pro *sedentem* Rom. *serentem:* eodem errore quo Cal. Decembr. v. 24. ubi pro *serenam* restitui *sedentem*. Vers. 50. pro *Actaea* Parm. *acea*. 51. pro *taciti mystae* Parm. *tanti mixtae*, solenni errore in utraque voce: Rom. *mestae*, et *lampade* pro *lampada*. Vers. 53. pro *umbrosae*QUE opinor scribendum esse *umbrosae*VE.

v. 55. *Sint qui fessam aevo* crebrisque laboribus *urbem*
Voce opibusque juvent.] Nic. Heinsius ad Silium Italicum XIV, 583. pro CREBRISQUE LABORIBUS legit VESBIQUE VAPORIBUS: vel, *crebrisque* VAPORIBUS. Ingeniose quidem: sed nihil mutandum puto. Τὸ *labores* optime denotat *incommoda* cujuscunque generis, *pericula*, et *damna*. Sidonius Apollinaris Paneg. ad Majorian. Aug. v. 577.

Lugdunumque tuam dum praeteris aspice victor;
Otia post NIMIOS *poscit te fracta* LABORES.

Virgilius Aen. II, 283.

ut te post multa tuorum
Funera, post varios *hominumque* URBIS*que* LABORES
Defessi *aspicimus!*

Versu praecedenti, pro PATRII *servate penates* Gronovius Diatr. c. XLIV. dicit aliquem suspicari posse Statium scripsisse PATRIAE *servate penates*, ad evitandam ταυτολογίαν, cum supra v. 45. dixerit *Dii Patrii, quos* etc. Acute quidem et, credo, vere. *Servate hos patriae* id est, *in bonum patriae*, seu Neapoleos.

v. 59. HAC *lampade prima*
Patricias intrare fores, HOC *pube* etc.] Nihil verius emendatione Gevartiana hujus loci, Papin. Lect. IV, 11.

Quippe et opes et origo sinunt, HANC, *lampade prima*
Patricias intrare fores: HOS, *pube sub ipsa*
—— *Romulei limen pulsare Senatûs.*

et hoc probavit Gronovius Diatr. c. XLIV. et ego nunc primus firmo auctoritate edit. Parm. in qua clare legitur *hăc* in priore versu, et *hos* in altero. HANC, scil. *puellam*. De *lampade prima* vide Gronovium, memorato loco: ubi putat Statium simpliciter dicere lampade *prima*, sine respectu ad *secundas* nuptias: quod verissimum est, et exemplis aptissimis ibi illustratum. Vers. 58. pro *monstret* Parm. et Rom. *monstrat*. Vers. 61. pro *prona* Parm. et Rom. *plena;* qualis diversitas est Propert. I, 16. v. 23. ubi pro *sidera* PRONA multa exemplaria habent PLENA: quod placuit Gronovio Observat. III, 3. sed non persuadere potuit Broukhusio; nec cuiquam alii, opinor.

E C L O G. IX.

RISUS SATURNALITIUS AD PLOTIUM.] Ita concipitur epigraphe hujus eclogae in editionibus. sed semper suspicatus sum deesse cognomen hujus PLOTII: et confirmavit Parmensis, illa enim habet PLOTIO GRIPPO: hoc tantum. ceteram vero partem tituli recte habere non dubito, propter ista Praefat. PLOTIO GRYPHO *majoris gradus juveni dignius opusculum reddam: sed interim Hendecasyllabos, quos* SATURNALIBUS *una* RISIMUS, *huic volumini inserui.* Nic. Heinsius ad Ovid. Trist. I, I. v. 5. et ad Prudentium Cathemer. V, 22. et alibi, citat Statium LUSU *Saturnalitio.* nescio culpâ memoriae, an similitudine vocum et sensus. Hic vero *Plotius Gryphus* (seu *Grippus*, seu *Griphus*, seu quocunque cognomine gaudet) vix idem esse potest qui apud Tacitum Hist. III. et IV. occurrit. quippe iste Gryphus honores sub Vespasiano gesserat; hic vero *juvenis* erat quando Hendecasyllabos cum Statio risit. Noster forte erat filius istius. et ita sentire jam video Cl. Dodwellum Annal. Stat. c. LIV.

v. 9. *mihi constitit* DECUSSI.] Gronovius de Pecun. Vet. I, 8. probat legendum esse DECUSSIS. vix opus erat: nam et ita habent pleraeque editiones ante Gevartianam et suam.

v. 13. *Aut Byzantiacos* COLUNT *lacertos.*] Quomodo *libelli* vel *chartae* dici possunt COLERE Byzantiacos lacertos? Domitius notat, *colunt*, *regunt:* non intelligo, nisi voluit *tegunt;* quod aeque verum est, hoc est, aeque falsum. Lege,

Aut Byzantiacos OLENT *lacertos:*

clarum hoc primo intuitu. Horatius Epist. II, 1. ad fin.

Cum scriptore meo capsa porrectus aperta
Deferar in vicum vendentem tus, et odores,
Et piper, *et quicquid* chartis amicitur ineptis.

Et alibi:

Nec scombros *metuentia carmina*, *nec* tus:

quem imitatur Sidon. Apollinaris Carm. X, 315.

Nos valde sterilis modos Camoenae
Rarae credimus hos brevique chartae
Quae scombros merito piperque portet.

pergit facete,

Nam quisnam Deus hoc dabit rejectae,
Ut vel suscipiens bonos ODORES,
Nardum, *ac pinguia Nicerotianis*
Quae fragrant alabastra tincta succis,
Indo cinnamon ex rogo petitum,
Quo Phoenix juvenescit occidendo,
Costum, *malobathrum*, *rosas*, *amomum*,
Myrram, *tus*, *opobalsamumque* servet?

Martialis Epigr. III, 50.

Quod si non scombris *scelerata poëmata* dones.

Et IV, 87.

Nec ronchos metues maligniorum
Nec scombris tunicas dabis molestas.

Catullus:

At Volusi Annales apuam porgentur ad imam,
Et laxas scombris saepe dabunt tunicas.

Bene vero OLENT *Byzantiacos lacertos.* Horatius Serm. II, 4.

At pingui miscere mero muriaque decebit
Non alia quam qua BYZANTIA PUTUIT orca.

Athenaeus III, 32.

ΒΥΖΑΝΤΙΑΣ δὲ θυννίδος ὈΣΜΑΙΣΙ χαίρει.

Vers. 15. pro *juvenis foro* Parm. *niveus ore.*

v. 17. *arbitrum* sequenti *Annonae dedit.*] Parm. et Rom. *sequentis:* frustra. τὸ *dedit* postulat *sequenti*, hoc est, *facili*, *obsequenti*, *obedienti* Plotio procuratori; ut bene Gronovius Diatr. c. XLV. ubi refellit eos qui voluerunt *frequenti*, et erudite et copiose hanc vocem illustrat. Inter alia exempla hoc Manilii profert lib. V, 658.

Hoc trahit in pelagi caedes et vulnera natos
Squammigeri gregis; extentis laqueare profundum
Retibus, et pontum vinclis armare sequentem.

quod ita explicat: „*sequentem* pontum est *cedentem*, „*patientem*, *non reluctantem*, nec dedignantem pi„scatoria arma. *Pontum armare vinclis*, est, reti„bus ac ceteris armis piscatoriis velut induere pon„tum, piscibusque infestum reddere." At quis unquam ita locutus est, *armare pontum vinclis* pro *induere pontum retibus?* anne aliquid ARMARI potest VINCLIS? festinanter nimis scripsit vir magnus. Lege,

et pontum vinclis artare frequentem:

hoc est totum mare occupare et angustum reddere, oppletum retibus et vinclis ejus. *frequentem vinclis* est *densum*, *plenum vinclis:* ut *Silva frequens trabibus*, Ovidio: *frequens arboribus lucus* Senec. Epist. 41. *scopulos frequentes exsulibus* Juvenal. XIII, 246. et innumera ejusmodi *artare* seu *arctare pontum* ut apud Lucan. IX, 35. et Senec. Herc. Fur. v. 1210. Sed jam video Scaligerum conjecisse *arctare.* In MS. Gemblacensi pro *sequentem* est *furentem:* unde astruitur aliquatenus mea conjectura. nisi malis *frementem*, id est *indignantem.* Hunc Manilii locum, ita ut hic, explicat alibi Gronovius, ad Plauti Pers. I, 2. [*arbitrum sequenti Annonae dedit.* Ven. Parm. Rom. *sequentis:* ut constructio sit, *dedit te arbitrum sequentis annonae*, id est: *fecit*, *constituit* te arbitrum EX ADD.]

v. 24. CAESIS *pilea suta de lacernis.*] Scripsit Statius, SCISSIS *pilea suta* etc. Virgilius VIII, 702.

Et SCISSA *gaudens vadit Discordia* palla:

Juvenal. III, 148.

si foeda et SCISSA lacerna:

et 354.

SCINDUNTUR tunicae *sartae:*

Virgil. XII, 609.

it SCISSA veste *Latinus:*

Prudentius Psychom. v. 685.

SCISSA *procul* palla *strictum et serpente flagellum*

Multiplici, media camporum in strage jacebat.
Apuleius Miles. IX. p. 185. ed Pricae. *Dii boni! quales illi homunculi vibicibus lividulis totam cutem depicti, dorsumque plagosum* SCISSILI centunculo *magis inumbrati quam obtecti:* ita legendum; vulgo sine sensu, *vibicibus livedinis.* Plinius Epist. IV, 16. *Ad hoc quidam ornatus adolescens* SCISSIS tunicis, *ut in frequentia solet, sola velatus toga perstitit, et quidem horis septem.* Ubi mirari soleo quomodo scinderentur *tunicae*, toga *integra: tunica* enim *togâ* est propior. Conciliate haec, O isti, qui de Re Vestiaria scripsistis: si enim quidquam intelligo, scripsisse debuit Plinius, *scissa* toga *sola velatus* tunica *perstitit.* Voces *scindunt* et *caedunt* commutantur ap. Ovid. Fast. IV, 273. Pro *suta* Parm. *supta.* Vers. 22. pro *asse Caïano* Domitius ad Cal. Decembr. v. 17. legit *asse Gaiolo:* et notat, *Gaiorum numismata in arte erant;* et deinde citat hunc versum. non intelligo. Vers. 28. *Prunorum Globus*, etc. omittit hunc versum Romana editio. Vers. 29. pro *Ellychnia* Parm. *Eulichnia.* Vers. 30. pro *ova tantum*, Turnebus conjecerat *ova tota:* quod probare videtur Morellus. non opus ulla mutatione.

v. 34. *Non lardum* GRAVE *debilisve perna,*
Non lucanica, non GRAVES *phalisci?*] Non ferri potest *grave* et *graves.* Lege,

Non lardum BREVE, *debilisve perna.*

Probat hoc vox *debilis*, ejusdem fere hoc loco sensûs. Per *lardum* BREVE intelligit minutam lardi portionem; et bene exprimit exiguitatem muneris. *lardum breve* pro *frustum lardi*, ut *minor altilis* Juvenal. V, 168. pro *pars altilis*, *non tota altilis:*

Ad vos jam veniet minor altilis:

ita legendum, non *Ad nos:* de *clientibus* enim, non de *seipso* agit. sic *debilis boletus* apud Martial. VII, 20.

Et lippa ficus, debilisque boletus.

curtus centussis Persio Sat. V. *non totus centussis, cui aliquid frangitur*, ut loquitur Juvenalis. Pariter commutantur hae voces *brevis* et *gravis* Claudiano IV. Cons. Honor. v. 510.

Quae sub te vel causssa BREVIS, *vel judicis error*
Negligitur?

ita recte edidit Heinsius pro *caussa* GRAVIS. Vide locum.

v. 36. *Non sal*, OXIPORUM*ve.*] Ita editiones: Parmensis tamen OXIGARUM*ve* quod admisi, propter auctoritatem istius editionis, sensu aeque commodo. Differentiam inter *oxyporon* et *oxygarum* petere potes ex Apicio I, 32. et 34. ubi eorum compositionem habes: et vide Columellam de re Rust. XII, 57. et doctissimum Listerum ad locum Apicii.

v. 40. cereos NITENTES.] Heinsius ad Prudentium Cathemer. V, 22. ex Parmensi restituit OLENTES. Domitius in suis invenit AVENTES: unde ille fecit ARENTES; *nam,* inquit, *ab arido et paupere cliente mittuntur: Martialis: Cesset cereus aridi clientis.* An vero si *cliens* ARIDUS sit, ideo *cereus* recte dicatur ARIDUS? nugae. Verum est OLENTES. cerei enim ex cera *odorata* fiebant: Vide Gronov. Observ. in Script. Ecclesiast. c. V, et Heinsium ad Prudentii locum. Turnebus legebat *cereos* ERAT TRES: Morellus, ARATOS: frustra. [Pro *nitentes* Ven. *alentes;* id esset *olentes.* EX ADD.] Vers. 42. *Ollares uvas:* harum meminit Martialis VII, 20.

Illic et uvae *collocantur* ollares.

v. 43. *Cumano patinas* IN *orbe tortas,*] Recte scribendi ratio postulat *patinas* VEL *orbe tortas:* non enim IN *orbe torti* dicuntur, sed *orbe*, id est *rota.* Apuleius Apolog. *Etiam* ORBIS a figulo *circumactus, non difficile ejusdem valetudinis hominem vertigine sua corripit.* Tibullus II, 6.

Fictaque Cumana *lubrica terra* ROTA,

non IN *rota.* Plinius Nat. Hist. XXXV, 12. *vel ad tecta coctilibus laterculis frontatisque, aut quae* ROTA *fiunt.* Petronius Satirico:

et nova terrae
Pocula, quae facili vilis ROTA *finxerat actu.*

Nec metuas a positione τοῦ VEL: ita enim locatur v. 39.

Dulci defruta VEL *lutosa coeno.*

v. 44. *Aut unam dare synthesin (quid horres?)*
Alborum *calicum, atque caccaborum.*] Recte haec capiunt Interpretes: et est παρὰ προσδοκίαν, quando scilicet aliud expectatur, aliud dicitur. Similiter Martialis II, 46. in re simili:

Quantum erat infelix pannis fraudare duobus
(Quid renuis?) *non te Naevole, sed tineas.*

Seneca de Vit. Beat. c. XXIII. *Donabit* (quid erexistis aures? quid expeditis sinum?) *donabit* —— *aut bonis, aut eis quos facere poterit bonos.* Suspendenda est oratio post secundum *donabit.* ita in isto Horatii:

Dii te, Damasippe, Deaeque
Verum ob consilium donent —— TONSORE.

expectare potuit Damasippus ut diceret Flaccus, *Dii Deaeque donent te* OMNIBUS BONIS ET OPTATIS: pro quo ille facete substituit TONSORE. Torsit vero eruditos viros istud ALBORUM: pro quo Salmasius ad Hist. August. Script. Vol. II. p. 773. legit, ALVORUM, *calicum, atque caccaborum.* et hoc comprobare videtur Marq. Gudius ad Phaedr. III, 13. Heinsius vero ad Ovid. Art. Am. III, 244. vult, OBBARUM, *calicum:* quod sane probabile videtur ex loco Varronis quem ibi adducit: *Dolia atque apothecas tricliniares, Melicas, Calenas,* OBBAS *et* Cumanos CALICES. Vide locum, ubi plura et erudita de hoc vase.

v. 47. Nil MUTAS, *sed idem* MIHI *rependis.*] Diversam lectionem exhibet Parmensis:

Nihil MITTIS, *sed idem* NIHIL *rependis.*

Romana quoque *idem* NIHIL *rependis.* Acute: *ego tibi* NIHIL *misi; tu* IDEM NIHIL *mihi remittis.* Nescio an ita scripserit Statius, sed defendi posset ex loco Persii I, 122.

Hoc ridere meum, tam NIL, *nulla tibi vendo*
Iliade.

et Juvenalis Sat. III, 208.

Nil *habuit Codrus: quis enim negat? et tamen*
ILLUD

Perdidit infelix TOTUM NIHIL.
MITTIS vero pro MUTAS nihili est. [Veneta quoque, *idem* NIHIL *rependis:* et verum est: vide Notas. EX ADD.]

v. 48. *Quid si cum bene mane semicrudus*
Illatam *tibi dixero salutem.*] P. Scriverius legit ILLOTAM *salutem*, id est *illoto gutture* et *semicrudus.* et ita Turnebus. magis hoc ingeniosum quam necessarium puto: Statius enim hoc vult, *Si ego tibi porto matutinum* AVE, *aequumne est te, tanto superiorem, salutationis vicem mihi reddere? absurda haec esset talio.* Extra propositum igitur videtur *Illotum.* Mihi magis placet *Allatam:* licet *Illatam* defendat Gronovius Diatr. c. XLV. et ferri potest. *Bene mane*, hoc est *valde mane:* ita Cic. ad Atticum: *bene mane haec scripsi. bene naviter* Seneca de Otio Sapient. c. I. Vide Inscript. veterem apud Reinesium p. 340. [Ven. omittit vocem *mane.* EX ADD.]

NOTAE AD SILVARUM LIB. V.

IN EPIST. AD ABASCANTIUM.

[Titulus hujus Epist. in Veneta est, *Epistola ad Virum Priscillae*, sine ulla mentione *Quinti* libri. Et hinc confirmatur suspicio mea, Statium emisisse *Quatuor* tantum Libros Silvarum; et titulum *Quinti* additum esse ab aliis, non ex ipsius Auctoris divisione. quippe haec Veneta Editio statim expressa fuit ex Libris Manuscriptis, in quibus absque dubio nulla fuit mentio *Quinti* Libri. Vide quae de hac re dixi ad Praefat. Lib. IV. EX ADD.]

AD ABASCANTIUM.] Parmensis addit, PRISCILLAE VIRUM.

Lin 3. *et morum tuorum* pars, *nulli non*, etc.] Ita editiones. unde Gronovius Diatr. c. XLVI. miratur tam parvum vitium tot sagaces oculos fefellisse, et legit *morum tuorum* PAX, *nulli non* etc. Postea tamen, Reliq. ad Silv. notat MS. Salisb. et primam Venet. habere, *morum tuorum* PARS ET *nulli non.* unde scribit, *morum tuorum* PARS EST, ET *nulli non:* quod verissimum est. et ita citat hunc locum Not. ad Senec. de Benef. I, 8. Sensus est: pietas, quam Priscillae uxori tuae mortuae exhibes, ad mores et naturam et indolem tuam bonam pertinet, est quod a te et moribus tuis expectaremus: et ideo scriptionem hanc, et comprobationem meam publicam meruit, duas ob causas; primum, quia publice prodest hoc pietatis exemplum: deinde, quia ego quoque maritus sum, et proinde maritalis pietatis exemplum in alio suspicere debeo. Haec est Statii mens. *Pars morum*, ut Virgil. Aen. VII, 266.

Pars *mihi* pacis *erit dextram tetigisse tyranni.*

et XI, 213.

Jam vero in tectis praedivitis urbe Latini
Praecipuus fragor, et longi pars *maxima* luctus.

qui locus magno mendo laborat. Ovidius Met. XIII, 204.

Primaque pars *nostri tecum fuit illa* pericli:

ita legendum puto; vel *laus;* vulgo, *primaque lux:* quod sane non intelligo. Idem Heroïd. XII, 91.

Vidi etiam lacrimas: an pars *et* fraudis *in illis?*

Auctor Eleg. ad Liv. August. v. 267.

Pars *eris* historiae, *totoque legeris in aevo,*
Teque opus ingeniis carminibusque dabis:

ita legendum opinor; vulgo, *erit*, et *legetur*, et *Seque dabit:* sed sequitur, *Stabis et in rostris:* unde conjicio haec quoque in secunda persona concipienda esse. Seneca Phoeniss. v. 229.

jam sensum tui
Quae pars *meorum es* criminum, *infelix pater*
Fugissem.

Amat hanc locutionem Tacitus. Hist. III. *additis copiis e Vitelliano exercitu; quem spargi per provincias et externo bello illigari*, pars consilii pacisque *erat.* Alibi: *praecipua sub Domitiano* miseriarum pars *erat videre et aspici.* Et ita passim. De τῷ *publice* vide Gronovium ad Liv. IV, 13. quod moneo, ne quis legat *publico.*

Lin. 6. SED TAMEN TUM *quasi officiosus assilui.*] Ita plures. Parm. NEC TAMEN *quasi officiosus:* Rom. NEC TANTUM *quasi officiosus.* et hoc verum est: et ita habet MS. Florent. et edit. Venet. et Lindenbrog. testante Gronovio Diatr. c. XLVII. nec audiendus Bernartius, qui audet praestare, veram esse scriptam lectionem, NEC

TANTUM OCIOSUS. non dicit in quo libro ita scriptum sit: nec si dixisset, quidquam dixisset. *Officiosi* dicebantur Magnatum et Divitum asseclae vel clientes, qui per plateas eos comitabantur honoris causa, domum deducebant, egressum matutinum opperiebantur, et cetera praestabant Officia ad speciem et cultum pertinentia. hinc intelligitur istud Ovidii Heroid. XVIII, 59.

Luna fere tremulum lumen praebebat *eunti,*
Ut comes *in nostras* OFFICIOSA vias.

Idem Nuce v. 121.

Omnia cum faciam, cum praestem sedula *cunctis*
Officium, *saxis* OFFICIOSA *petor:*

Horatius Epist. I, 7.

OFFICIOSA*que* sedulitas, *et opella forensis*
Adducit febres.

et Serm. II, 5. *leniter in spem Adrepe* OFFICIOSUS: de heredipeta loquitur. et ita Martialis, et omnes. Dicit igitur Statius, se hoc epicedion composuisse non iis tantum causis quibus alius quivis e vulgo, et qui *merus* est *officiosus*, fecisset: sed et alias privatas habuisse; nempe quia Priscilla conjugem suam Claudiam amavit. *Assilui huic operi* ut apud Ciceronem de Orator. II, 53. cum quarto casu Sil. Italicus X, 3.

Assilit in ferrum, *et per vulnera colligit hostem:*

de *fera* loquitur. sed quid est COLLIGERE *hostem per vulnera?* Lege,

et per vulnera corripit *hostem:*

ut Statius Theb. VII, 585. de *tigribus* rabidis:

Transiliunt campos, aurigamque impete vasto
Corripiunt.

Lin. 8. *amando fecit* mihi illam *probatiorem.*] Parmensis alio et meliore ordine, *fecit* illam mihi *probatiorem.* Lin. 9. pro *sum* Gronovii editio *sim:* non opus est. lin. 10. pro *divinae* Parm. *divitiae:* et *demeriti* pro *demereri.*

[Lin. 12. *Sed quamvis propiorem* NEXUM *amicitiae tuae.* Ven. et Parm. *propiorem* VISUM. voluerunt, opinor, *propiorem* USUM *amicitiae tuae.* quod verum videtur. EX ADD.]

Lin. 13. *mallem* TAMEN *nondum intervenisse materiam.*] Stultum hoc: in priori parte sententiae dixerat Statius, se dudum cupisse propiorem nexum amicitiae Abascantii; hic vero, mallet nondum intervenisse materiam huic amicitiae. hoc est, *cupiit* et NON *cupiit.* Lege, *mallem* TALEM *nondum intervenisse materiam*: id est, *tam luctuosam.* mutarunt, opinor, qui nesciebant vocem *tamen* saepe reticeri, licet praecesserit *quamvis:* vide Virgil. Aen. XI, 2. et Servium. Pro *intervenisse* Parm. *invenisse;* et *visum* pro *nexum.* Hactenus Praefat. ad Abascantium. Sed ubi sunt argumenta reliquarum quatuor hujus libri Eclogarum? hoc enim unius tantum est, ut bene monuit Petr. Scriverius. Hinc mihi probabile admodum videtur Statium emisisse Quatuor tantum libros Silvarum una editione: hunc Quintum vel esse secundae ἐκδόσεως, vel potius per singulas Eclogas lucem vidisse. Ni enim ita foret, quare non hunc librum, pariter ac ceteros omnes, Praefatione munit? certe Ecloga IV. hujus libri (quae Epigramma est potius quam Ecloga) *Ad Somnum,* et V. *In Puerum,* poscunt, ut magis particulariter sciremus causam scriptionis istarum Eclogarum: quam non omisisset Statius, si istas, pariter ac ceteras priorum quatuor librorum, destinata editione publico dedisset. Nonnulli putant hunc quem nos vocamus Quintum, particulam esse Quarti disjunctam tantum interventu Epistolae ad Abascantium. Sed mihi nunquam persuadebunt. si enim ita conjunctim edidisset Statius, certe non magis omisisset *Argumenta* quatuor ultimarum eclogarum, quam in ceteris decem fecit. Mihi ita videtur: Statium edidisse Quatuor tantum libros Silvarum: hunc Quintum partim constare ex Eclogis quae in amicorum manibus erant, (ut 1. 2. 3.) partim quae nondum lucem aspexerant et in scriniis ejus inveniebantur, (4. et 5.) et post mortem ejus quatuor libris addebantur. Et hoc mihi confirmat Epiced. in Puer. cui paene certus sum Statium non admovisse ultimam manum, ante absolutionem istius morte abreptum. Hoc mihi, ut in re incerta, admodum verosimile videtur.

E C L O G. I.

ABASCANTII IN PRISCILLAM PIETAS.] Ita omnes praeter Parmensem, quae habet, EPICEDION IN PRISCILLAM ABASCANTII UXOREM. Alterum confirmat Praefatio: PIETAS *quam* PRISCILLAE *tuae praestas,* etc. Tiliobroga hoc nomen scribi vult ABASCANTUM (non ABASCANTIUM) ex ratione et fide vett. Inscriptionum. Sane Analogia pro illo facit. Sed aliud dicunt Inscriptiones; vide Reinesium p. 879. et 599. et Gruterum p. 962. num. 9. Non quin ABASCANTUS pluries occurrat; sed ABASCANTIUS aliquoties; quod huic loco satis est.

v. 9. *inque omni te quaerit* amare *metallo.*] Vix audeo movere controversiam huic § loco; adeo elegans videtur: sed si propius spectes suborietur forte suspicio. dicit enim *te* QUAERIT *amare:* atqui τὸ *quaerit* dicitur de rebus quae cum *difficultate* aliqua et *molestia* efficiuntur, ut Theb. XII. de Argia noctu errante:

QUAERIT *inops Argia vias.*

Et ita passim. saltem si hoc sensu non sumendum sit hoc loco, at sumi potuit. unde mihi non displicet,

inque omni te quaerit habere *metallo:*

hae enim voces in libris millies confunduntur. *habere* vero de statuis et hujusmodi possessionibus saepe usurpatur. Noster Herc. Epitrap. v. 59.

Pellaeus habebat
Regnator laetis numen venerabile mensis.

Martialis IX, 44. de eadem icuncula:

Hoc habuit *numen Pellaei mensa tyranni.*

Plinius Epist. III. 7. de Sil. Italico: *Multum ubique librorum, multum* statuarum, *multum* imaginum; *quas non* habebat *modo, verum etiam venerabatur.* Sed nihil forte mutandum. Vers. 14. *Quique venit juncto mihi semper Apolline Caesar:* Heinsius ad Ovid. Heroid. IV, 113. ita citat hunc versum, *Quicunque venit mihi dexter Apolline Caesar:* memoriae, opinor, errore. Vers. 15. pro *haud* Parm. *aut.*

v. 17. *Altera cum* VOLUCRIS *Phoebi rota torqueat annum.*] Nihil mutant editiones. nihilominus tamen scripsit Statius,

Altera cum VOLUCREM *Phoebi rota torqueat annum:*

non *altera volucris rota,* nec *volucris Phoebi,* quorum utrumvis Statio indignum. *volucrem annum* ut *volucris dies* Horatio Carm. III, 28. et IV, 13. *praecipitem annum* Seneca Herc. Fur. 180.

volucrique pede
Rota praecipitis *volvitur* anni:

ita legendum; vulgo *volucrique die.* nisi malis *vice* pro *die.* Ovidius Met. X, 520.

Labitur occulte, fallitque volatilis aetas,
Et nihil est annis velocius.

Noster Lacrim. Etrusc. v. 20.

celeres *genitoris filius* annos
(Mira fides!) pigrasque putat properasse sorores:

ut ibi legendum pro *nigras.* Martialis VIII, 7.

Principium des, Jane, licet velocibus annis.

v. 18. *Sed cum plaga recens et adhuc in* vulnere *primo* NIGRA *domus questu.*] Nic. Heinsius Not. ad Val. Flaccum I, 147. pro NIGRA legit AEGRA, ut AEGRA *lacrimis Thetis* Achilleid. II, 1. Bene. Thebaid. V, 83.

Assiduis AEGRAE lacrimis *solantia miscent*
Alloquia:

ita legendum pro *Colloquia* alibi monui. Seneca Thyest. v. 240.

DOMUS AEGRA, *dubius sanguis: est certi nihil.*

Pro VULNERE *primo* optime legere potes FUNERE *primo.* ita Lucanus II, 21.

sic FUNERE PRIMO
Attonitae tacuere domus.

Noster Theb. V, 593.

non verba in FUNERE PRIMO
Non lacrimas habet.

hanc conjecturam adjuvat vox praecedens *plaga:* quippe *plaga recens* et *vulnus primum* idem sunt. Hae vero voces perpetuo commutantur: ita Lucanus IV, 512. de Vulteio,

Ecquis, ait, juvenum est cujus sit dextra cruore
Digna meo, certaque fide per VULNERA *nostra*
Testetur se velle mori?

ubi certus sum legi debere *per* FUNERA *nostra,* tum ex sensu, tum quia statim sequitur, *sed eum cui* VULNERA *prima debebat:* Noster Theb. IX, 566.

Sic anceps dura belli vice mutua Graiis
Sidoniisque simul nectebat VULNERA *Mavors:*

legendum FUNERA; ut apud Val. Flaccum VI, 427.

Talia certatim Minyae sparsique Cytaei
FUNERA *miscebant campis:*

Et 631.

Ille volat campis immensaque FUNERA *miscet:*

sed quod summum est, ex Virgilio hic locus Statii desumptus, Aen. X, 755.

Jam gravis aequabat luctus et mutua Mavors
FUNERA.

Sequitur, *miseramque accessus ad aurem,* ut Thebaid. V, 73.

Tunc pius Oeclides, ut prima silentia vulgi
Mollior ira dedit, placidasque accessit *ad aures;*

g ubi pro *accessit* MS. Petrensis habet *accensus,* positis punctis sub litera *n;* qui mos est literas spurias notandi. Lege, *placidasque* accessus *ad aures.* Hoc autem et tibi et mihi debeo, Lector, ut fatear me non intelligere hunc Statii locum, *miseramque accessus ad aurem Conjugis orbati.* verba quidem omnes intelligimus; sed quo sensu huic loco conveniant, id adhuc quaero: et suspicor male affecta esse. Vers. 20. pro *tunc* Parm. *nunc.* Vers. 26. *Omnis Apollineus* TEGERET *Bacchique sacerdos:* TEGERET est *comitaretur* ut Theb. II, 219.

Hunc TEGIT *Iäsiusque senex, placidusque Phoroneus.*

hujus sensûs notio est in phrasi *latus* TEGERE, qua Horatius et alii utuntur. Cicero Arateis:

Hanc Aries TEGIT, *et squamoso corpore pisces.*

Vers. 28. pro *Eumenidum* COMIS, Tiliobroga conjicit CHORIS: male. oblitus erat Epiced. Patr. v. 278.

Si laudandu precor, taedas auferte, COMASque
Eumenidum.

Vers. 32. pro *etiamnum haec lumina* Parm. et Rom. *etiamnunc lumina.* Scriptum erat *etiamnum ec,* pro *hec* seu *haec:* inde istud *etiamnunc.*

v. 33. *citius genitrix* SIPYLEIA FERTUR *Exhausisse genas.*] Ita omnes, opinor, editiones post Domitium, qui ita reposuit pro SIPELLEA FERTUR, quod in suis omnibus invenit: et ita ego in Parm. SI PELLEA FERTUR. Heinsius vero ad Ovid. Fast. IV, 943. emendavit,

citius genitrix SIPYLEA FERETUR
Exhausisse genas:

quo nihil unquam verius fuit: sequitur enim,

citius Tithonida moesti
DEFICIENT *rores, aut exsiccata* FATISCET:

ergo FERETUR *exhausisse;* quod tantundem est, nec plus quam *exhauriet:* nulla ratione habitâ *famae* vel *rumoris* in voce *feretur;* sed simpliciter *exhauriet.* Id ego exemplis aliquot (quia nescio an hactenus ob-

servata fuerit poëtica haec elegantia) illustratum dabo. Ovidius Fastor. II, 289.

Ante Jovem genitum terras HABUISSE FERUNTUR
Arcades: et Luna gens prior ista FUIT:

ubi *habuisse feruntur* simpliciter est *habuerunt;* ut mox *fuit.* si enim dixisse voluerit Ovidius, FAMA EST *Arcadas* HABUISSE *terras*, dixisse etiam debuit, *et gentem istam* FUISSE *priorem Luna*, cum utraque propositio ejusdem sit *certitudinis*. Jam vero cum *affirmet*, et dicat FUIT, necesse etiam est ut dicat HABUERUNT. Et ad hanc regulam exige exempla sequentia. Idem eodem libro v. 255. in fabula Corvi:

Immemor imperii SEDISSE *sub arbore* FERTUR
Dum fierent tarda dulcia poma mora:
Inde satur nigris longum RAPIT *unguibus hydrum,*
Ad dominumque REDIT, *fictaque verba* REFERT.

sedisse fertur est *sedit*, ut *rapit*, *redit*, *refert;* pro quibus dixisse debuit *rapuit, rediit, retulit;* sed hanc Temporum mutationem saepissime negligunt poëtae. Tibullus II, 1. v. 39. de Diis ruris:

Illi compositis primum DOCUERE *tigillis*
Exiguam viridi fronde operire casam:
Illi etiam tauros primum DOCUISSE FERUNTUR
Servitium, et plaustro SUPPOSUISSE *rotam.*
Tunc victus ABIERE *feri*, etc.

docuisse feruntur est nihil praeter *docuere:* nec *fama* aliquem locum in hoc negotio habet, cum aeque *certum* sit Deos ruris *docuisse* tauros ferre jugum, ac *docuisse* homines operire casas viridi fronde. Ex his exemplis (et centum alia ejusdem generis facile proferre possem) restituere forte possimus locum Nostri in Tiburt. Manl. Vopisci v. 9. ad hunc modum:

Ipsa manu FERTUR *tectum* SCRIPSISSE *Voluptas:*
Tunc Venus Idaliis UNXIT *fastigia succis,*
PERMULSITque *comis, blandumque* RELIQUIT *honorem*
Sedibus, et volucres VETUIT *discedere natos:*

ubi *fertur scripsisse* erit *scripsit*, ut *unxit*, *permulsit*, *reliquit*, *vetuit.* vulgo legitur, *Ipsa manu* TENERA *tectum scripsisse:* in hac editione, *Visa manu tenera*, quia in MS. Senensi et nonnullis editt. ita erat: Vetustiores tamen magno consensu *Ipsa manu. tenera* omnino otiosum est, cum satis fuerit dixisse MANU *scripsisse:* vide ad Capill. Earini v. 87. Unde dudum conjeceram sub § voce TENERA latere verbum FERTUR, cui jungeretur τὸ *scripsisse;* sed et in hanc rem exempla aliquot notaveram: quia tamen audacior videbatur conjectura, nec vim phraseos *fertur scripsisse* satis tunc temporis perspectam habui, monere omisi. mihi jam verissima videtur. ita Arb. Ated. v. 27.

sed una
EMISIT *contenta manu, laevumque soporem*
Naidos aversa FERTUR TETIGISSE *sagitta:*

ubi *fertur tetigisse* plane est *tetigit*, ut *emisit.* sic et Ovidius Art. Am. II, 277.

Blanda truces animos FERTUR MOLLISSE voluptas;
CONSTITERUNT *uno femina virque loco:*

ita malim, quam *Constiterant. fertur mollisse* est *molliit*, ut *constiterunt.* Hinc *feror esse* pro *sum;* et simpliciter *feror* pro *sum*, ita tamen ut verbum *esse* intelligatur. Ovidius Met. VII, 61.

quo conjuge felix
Et Diis cara FERAR, *et vertice sidera* TANGAM:

ubi *ferar* est *ferar esse*, hoc est, *ero;* ut *tangam.* Idem Heroïd. VI, 113.

Si te nobilitas generosaque nomina tangunt,
En ego Minoo nata Thoante FEROR:

hoc est, *feror esse*, id est SUM *nata.* Iterum Met. VIII, 486.

An felix Oeneus nato victore FERETUR,
Thestius orbus erit?

ita omnino legendum, non *fruetur*, cum vulgatis. *feretur esse felix*, id est, *erit felix*, ut loco modo citato. Sic DICOR pro SUM: Propertius I, 9.

Atque utinam posito DICAR *amore rudis!*

ubi eadem ellipsis verbi substantivi. plene effert Idem II, 9.

Una aut altera nox nondum est in amore peracta,
Et DICOR *lecto jam gravis* ESSE *tuo:*

id est *sum gravis.* III, 4.

Ille potest nullo miseram me linquere facto?
Rivalem ex illa DICOR HABERE *domo?*

ita enim scribendos esse depravatissimos versus olim docebo: *dicor habere* est *habeo.* Phaedrus Fab. I, 27.

Haec res avaris esse conveniens potest
Et qui humiles nati DICI *locupletes student:*

i. e. ESSE *locupletes.* His intellectis, nulla erit difficultas in isto Auctor. Consolat. ad Liv. Aug. v. 151. ubi Livia loquitur:

Ultima contigimus: jus matris habemus ab uno:
Unius est munus quod tamen orba NEGOR:

ubi *negor* plane est *non sum:* quod hoc modo resolvendum est: NEGOR est DICOR NON; DICOR NON *orba*, seu DICOR NON ESSE *orba*, est, *non* SUM *orba.* Eadem est ràtio in vocibus TRADOR, NOMINOR, VOCOR. Ovidius Fast. III, 361. de Julio Caesare:

Ille moras Solis, quibus in sua signa rediret,
TRADITUR *exactis* DISPOSUISSE *notis:*

id est *disposuit*, ut *junxit* paulo post. Sic *nominor* pro *sum* apud Phaedrum I, 5.

Ego primam tollo, NOMINOR *quia leo:*

hoc est, quia SUM leo: si locus recte habeat. *Vocor* pro *sum* Ovidio Heroïd. IV, 149.

Non ego dedignor supplex humilisque VOCARI:

sic enim legendum, non PRECARI, quod frigidum est cum praecesserit *supplex: vocari supplex* est *esse supplex*, ut Metam. XI. de Achille:

qui fortibus actis
Acta patris vincet majorque VOCABITUR *il:*

id est ERIT. Haec omnia ejusdem sunt rationis Recte igitur *feretur exhausisse*, id est, *exhauriet;* ut *deficient*, et *fatiscet.* Et hoc in contextum admisissem, nisi Typis excusa fuisset ista Scheda antequam in hanc Heinsii emendationem incidissem.

v. 35. *aut* exsiccata *fatiscet*
Mater Achilleis hiemes affrangere bustis.] Heinsius ad Ovid. Trist. I, 10. v. 8. pro *exsiccata* ex veteri codice vult *exsatiata*. parum recte, opinor: deest enim QUO *exsatiata* sit. *Luctu*, vel *lacrimis*, puto, dicet. Atqui vox *exsatiata*, per se posita, hoc non denotat. Parem Gevartii errorem, et in eadem voce, notavi ad Arb. Ated. v. 68. ubi *exsatiate* interpretatur *plenus vita*. Recte habet *exsiccata*, id est, *exhausta*, *sicca facta*; ut verbis praecedentibus, *Deficient rores*. *Achilleis bustis*, ut Propertius II, 10.

Nec minus haec nostri notescet fama sepulcri,
Quam fuerant Phthii busta *cruenta* viri.

ex quo loco forte emendandus Ovidius Met. XIII, 452. de Polyxena:

Ducitur ad tumulos, dir*oque fit hostia* busto:

ℊforte legendum, Phthi*oque fit hostia* busto. Sed praecessit v. 448. *Achilleos manes:* ut nihil mutandum. Pro *Mater* Rom. *Manet.*

v. 38. *humanos propior Jove* DIGERIT *actus.*] Ita omnes editiones: elegantissime. *digerit* est *disponit*, et *ordinat*, suum cuique locum et officium assignans: cujus significationis obvia sunt exempla. Heinsius vero Not. ad Claudian. VI. Cons. Honor. v. 590.

veterumque exempla secutus
DIGERIT *imperii sub judice fata Senatu,*

notat in Quatuor libris fuisse DIRIGIT, ut apud Statium, inquit, Pietate Abasc.

et humanos propior Jove DIRIGIT *actus.*

Imposuit, opinor, viro optimo memoria. nec verum est Imperatorem humanos actus *dirigere:* hoc enim Dei solius: licet hunc quoque *Deum* appellet Statius. Sed omnino verum est *digerit*. Hae voces sexcenties confunduntur in vett. libris.

v. 45. *Illa quidem* NUPTUMque *prior taedasque marito*
Passa alio.] Legendum NUPTUque *prior*, ut *natu prior* Auson. Epitaph. 37. *aevo juxta prior* Noster Theb. VI, 584. id est, *qui prior quidem fuit aevo*, *sed juxta*, *non longe*, ut bene Scholiast. Vetus. *Nuptum prior* forte defendi possit, ut sit Graecismus: sed verius *nuptu;* et ita conjecerat Turnebus, Morello teste. Videtur autem Statius sibi ipsi contradicere, quando infra v. 55. haec habeat,

Ex te major honos, UNUM *novisse* CUBILE,
UNUM *secretis agitare sub ossibus* ignem:

si enim Priscilla passa erat taedas *marito alio*, quomodo dici potest UNUM novisse *cubile?* hoc enim non nisi de *μονογάμοις* vere et stricte praedicari potest; ut de patre suo Statius Epiced. v. 240.

UNA *tibi cognita taeda*
Connubia, UNUS *amor,*

utpote qui *unam* tantum uxorem duxerat. Sed lenienda interpretatio est; et intelligendus Statius quasi dixisset, *postquam uxor tua facta est*, TUI UNIUS novit cubile, TUI UNIUS amore ardebat. Hunc locum videtur exscripsisse Alcimus Avitus de Laude Virginitat. v. 621.

Asservasse toros, atque unum nosse cubile.

vide autem proprietatem Statii in voce *probari* v. 42. Censorum enim erat *probare:* vide Gronovium ad Senec. Nat. Qu. VII, 16. et Quintilian. Prooem. lib. IV. Institut. ubi de Domitiano loquitur. vers. 47. pro *fovebat* Rom. *favebat.*

v. 49. *miscetque* NEMUS.] In Romana, *miscetque* VENUS: qualis diversitas et Ovidio Met. II, 438. ubi pro NEMUS *est*, duo libri VENUS *est.* Vide Cl. Burmannum, qui eandem et in Virgilio notat. Sequitur: *et* CARIS *gaudet redimita racemis.* Non accurate scripsit si ita scripserit Statius. quid enim eximium si aliquid GAUDET rebus CARIS? Suspicor ab illo fuisse,

DITEMque *precatur*
Autumnum, *et* CREBRIS *gaudet redimita racemis.*

hoc videtur postulare argumentatio, et vox DITEM. Eodem modo corruptum puto Ovidium Pontic. I, 4. v. 49. ubi uxori dicit:

O ego, Dii faciant, talem te cernere possim,
CREBRAque *mutatis oscula ferre genis!*

ita legendum puto, non CARA*que. crebris* autem *racemis* ut *creber locus* Ovid. Met. XI. *crebri amplexus* Met. IX. *crebri horti* Propert. II, 23. v. 47.

Et *crebri* platanis pariter surgentibus *hortis:*

sic enim legendum; vulgo *creber ordo.* intelligit platanos *sativas;* quae in hortis erant Romanorum veterum.

v. 52. FALSOque *potentes*
Laudis egent verae.] Oppositio plane indicat legendum esse, FALSAQUE *potentes Laudes egent* VERAE. similiter Seneca Thyest. v. 211.

LAUS VERA *et humili saepe contingit viro,*
Non nisi potenti FALSA.

Ovidius Heroid. XIII, 108.

Dum careo VERIS, *gaudia* FALSA *juvant:*

Seneca Controv. II, 10. *paene dum* FALSAE *mortis nuntium misit*, VERAE *recepit:* ita legendum, pro *vere recipit.* Constructio est: *qui potentes falsa* laude, *egent verae laudis. Potentes laude*, ut *natis potens* Ovid. Met. XIII, 509. *auro potens* Plautus Epidic. I, 2. *voluptatibus gaudiisque antepotens*, Idem Trinum. V, 1. Pro *Laudentur*, et *pulcrae*, Parm. et Rom. *Laudatur* et *pulcro:* perperam. Pro *caruere* Parm. *cavere.*

v. 55. *Ex te major honos.*] Rom. *E et te. Major honos*, ut Theb. II, 240.

ℊ*Tunc, si fas oculis, non unquam longa tuendo*
Expedias cui major honos.

Auctor Consol. ad Liv. Aug. v. 454. ubi inducitur Drusus matrem consolans:

Exitus hic, *mater*, *debuit esse meus.*
Nec meritis (quanquam illa juvant magis) adfuit illis
Major honos. *titulis omnia plena vides:*

Ita legendus locus iste qui fefellit Heinsium et Gronovium: vulgo, *abfuit*, et, *Mater*, *honos*, et *nomina.* Paulo ante dixerat Drusus de bellica virtute majorum suorum: Haec, inquit, postulat ut pro patria pugnando oppeterem; *exitus meus talis esse debuit.* Nec tamen (licet acta mea minoris sint momenti Reipubli-

cae quam illorum fuerunt) minor honor exhibitus fuit mihi post mortem quam illis: *(nec meritis adfuit illis major honos)* circumspice enim, et videbis omnia loca plena titulis et honoribus meis: *Consul et ignoti victor Germanicus orbis legor. Omnia* vero pro *nomina* Cl. Burmanno debemus.

v. 63. *vitamque* IMPENDERE *famae.*] Ita editiones. Parmensis vero [Ven. EX ADD.] et Romana, *vitamque* REPENDERE *famae:* quod genuinum est Statii, et elegantissimum. metaphora ducta est a rebus quae *pensione* aestimantur: quasi dixisset, *Fama tibi* PENDITUR; *tu pro illa vitam* REPENDIS, seu *solvis.* ita Theb. IX, 49.

Hasne tibi, *armorum spes O suprema meorum*
Oenide, *grates*, *haec praemia digna* REPENDI?

Ovidius Met. II, 693.

neu gratia facto
Nulla REPENDATUR, *nitidam cape praemia vaccam.*

Propertius IV, 7.

At graviora REPENDIT *iniquis pensa* quasillis
Garrula de facie si qua locuta mea est:

Ita legendum, non *Et.* sic Eleg. XI, ejusd. lib. v. 120.

Dum pretium vitae *grata* rependit *humus:*

ubi *rependit vitae*, non *pretium vitae*, quod voluit cultissimus Broukhusius. Passim exempla invenies. *Impendere vitam famae* probum est, ut Juvenal. IV, 90.

nec civis erat qui libera posset
Verba animi proferre et vitam IMPENDERE VERO;

sed *rependere* multo elegantius est.

v. 76. *pii juvenis* RARAMque *quietem*
Intactamque fidem.] Sic ediderunt: utinam simul et explicassent quid sit RARA *quies* hoc loco, aut qua laudis parte ponendum: nam alia ratione dicitur de Etrusco, Lacrim. Etrusc. v. 106.

Hinc tibi RARA QUIES, *animoque exclusa voluptas:*

ibi enim loquitur de illo in mediis rerum et negotiorum civilium fluctibus; hic vero de Abascantio antequam ad rerum actus admoveretur. Corruperunt qui non intelligebant quo tenderet lectio antiquorum codicum [et Venetae. EX ADD.], quae est VANAM*que quietem:* unde facillime efficitur, NAVAM*que quietem.* Pulcherrima antithesis *nava quies*, et qua alibi utitur, Tiburt. Manl. v. 91.

Hic premitur FECUNDA QUIES;

quies, quae tamen aliquid *parit* et profert, *non torpida.* ita Praef. lib. II. Ursus dicitur *sine jactura desidiae doctissimus:* licet *quietem* amaverit, tamen *navam* quietem, et quae aliquid ageret, et doctrinae *laborem* impenderet. *Quies* vero hoc loco ponitur pro *modestia:* et ita Noster saepe: infra v. 117.

Nec tamen his mutata quies probitasve *secundis*
Intumuit: tenor idem animo, moresque modesti:

et ad Uxor. v. 17.

Sed probitas, *et opaca* quies, *et sordida nunquam*
Gaudia.

et ita alibi. *quies* igitur *nava*, est *modestia* quae tamen *rebus gerendis* apta est, *modestia actuosa.* Multus in hac voce Silius Italicus I, 549.

NAVA *rudimenta, et primos in Marte labores:*

ubi pariter in libris erat VANA. IV, 487.

Jamque dies rupti cursu NAVOque *labore:*

et ibi quoque erat VANO. V, 412.

Laurigeris decus illud avis NAVAque *juventa*
Florebat:

iterum in codd. erat VANA. Utroque autem modo haec vox scribitur, NAVUS et GNAVUS: unde restitui potest alter locus ejusdem Silii III, 239.

His rector fulgens ostro super altior omnes
g *Germanus nitet Hannibalis*, GNAVOque *tumultu*
Mago quatit currus, et fratrem spirat in armis:

vulgo legitur GRATO*que tumultu*, quod defendit Cl. Drakenborchius: Heinsius conjecerat PATRIO*que tumultu:* GNAVO vel NAVO verius puto. Restituenda haec vox et Ovidio Fast. V, 401.

Ipse tamen lectas Pagaseis collibus herbas
Temperat, et NAVA *vulnera mulcet ope:*

vulgo, VANA, vel VARIA: et Vell. Paterculo forte, Hist. II, 24. de Cinna: *de quo vere dici potest, ausum eum quae nemo auderet bonus, perfecisse quae a nullo nisi fortissimo perfici possent: et fuisse eum in consultando temerarium, in exsequendo* NAVUM: ita legendum puto; vulgo, *in exsequendo* VIRUM: quo pacto non satis servatur oppositio quae postulatur inter *temerarium* et *navum.* Utitur hac voce Velleius c. CXX. NAVA *virilique opera.* Calpurnius Eclog. V, 11.

Jam pro me NAVAM *potes exercere juventam.*

v. 77. SUCCINCTA*que pectora curis.*] Id est *parata, apta:* translatum ab iis qui vestes *succingunt* opus aliquod aggressuri. Sil. Italicus X, 190.

SUCCINCTI*que* dolis, *fugerent ceu Punica castra,*
Dediderant dextras.

Petronius:

His animum SUCCINGE bonis:

id est *instrue.* Ovidius Trist. I, 11.

Barbara pars laeva est, avidae SUCCINCTA *rapinae:*

ita bene edidit Burmannus. paullo eruditiore et obscuriore sensu hac voce utitur Ausonius Grat. Act. p. 709. ed. Toll. *ut esset, quem tu matura jam* aetate SUBCINCTUM, *per omnes honorum gradus festinata bonitate proveheres.* ubi *subcinctum* est *instructum,* ut apud eruditionis Latinae promum Apuleium Miles. V. p. 98. *Tunc adulescens, modo florenti lanugine* barbam INSTRUENS: hoc est *subcingens.* quo sensu sumendum istud Ausonii Epitaph. Glauciae:

Laeta bis octono tibi jam sub Consule pubes
CINGEBAT *teneras, Glaucia adulte,* genas:

Apuleius dixisset INSTRUEBAT *genas:* et ita alibi Idem Ausonius, Parental. XXIII.

Nondum purpureas CINCTUS, *ephebe*, genas.

Non igitur opus ut legamus *pingebat genas*, quod ego alibi putavi, p. 169. Sed haec eruditioris sunt dis-

quisitionis. *Accinctus* eodem sensu frequentissime occorrit.

[v. 81. *quid* ARCTOS,

Quid Boreas hibernus agat. Manifesta ταυτολογία: quis enim nescit *Arcton* et *Borean* eundem mundi cardinem designare? Scribe, certissima emendatione,

Nec mirum: videt ille ORTUS, OBITUS*que; quid* AUSTER,
Quid BOREAS *hibernus agat.*

Habes jam *Quatuor* cardines: quod voluit Statius. Deest unus in Lacrim. Etrusc. v. 96.

Quae BOREAS, *quaeque* EURUS *atrox*, *quae nubilus* AUSTER
Invehit.

Venet. hoc loco habet *pactos*, virgula per ansam τοῦ *p* ducta: quod significat *per Arctos*. Nostram correctionem verissimam puto. Versu proxime sequenti pro *togaeque* Ven. *rogate*. EX ADD.]

v. 83. *ille* SUBACTIS

Molem immensam humeris, etc.] Haec est lectio omnium sequiorum editionum: et vera, ut mox dicemus. Editt. Parm. et Rom. habent JUBATIS *humeris*, ad quae haec notat Domitius: „JUBATIS HUMERIS, *fortissimis; a jubatis leonibus* epitheton: nam „leonum generositas *juba* spectatur, ut ait Plinius.“ Satis ridicule: et tamen haec Domitii explicatio induxit Bernartium ut illi non displiceret τὸ *jubatis*. Sed pejus adhuc Politianus Epist. VI, 1. ubi censorem hujusce interpretationis Domitianae agit: Ipse explicat, PUERILIBUS *humeris*. Dii boni! an verosimile est Imperatorem PUERO permissurum esse *viresque modosque Imperii tractare manu*, et obire omnia magna officia quae mox recenset Statius? Nihil magis puerile dici potuit. Nescio in qua editione primum comparuerit SUBACTIS: ego in Aldina 1502. ita invenio: sed verissimum est undecunque venerit. Translata vox est e re rustica: in qua *terra* seu *solum* dicitur *subigi* cum aratro frangitur et usibus agricolae habilis redditur: *domare tellurem* vocat Virgilius: vide Varronem de R. R. I, 20. et ejusmodi scriptores passim. Hinc ad alias res transfertur quae usui et proposito nostro aptae redduntur. Horatius Carm. II, 5.

Nondum SUBACTA *ferre jugum valet*
Cervice,

scil. *juvenca*. Quintilianus Declam. III, 3. *Pater huic, emeritis bello stipendiis, tum cum tota subnixum Numidia fregimus Jugurtham, exauctoratas bello* MANUS *agresti labore* SUBEGIT. Ut igitur *cervix* et *manus subactae*, ita *humeri subacti*. Vers. 84. pro PONDUS Parm. et Rom. TEMPUS. Vers. 89. *binominis Istri:* hinc sumsit Ausonius Mosell. v. 106. *stagna binominis Istri*. *Iri binominis* Ovid. Ibide, v. 419. Vers. 91. pro *refluo* Burmannus ad Ovid. Heroïd. XVIII, 182. notat in codd. esse *refugo*. Utrumvis probum.

v. 93. NULLA*que* FAMOSA *signatur lancea* PINNA.] Ita hunc locum restituit Salmasius, testante Gronovio Diatr. c. XLVII. Vide Ipsum Not. ad Hist. Aug. Script. Vol. I. p. § 1023. Antea legebatur, MULTA*que* FUMOSA et PENNA. Res laetae significabantur Senatui non solum per *literas*, sed etiam per hastas *lauro* vestitas; res adversae per *pinnas* in summo lancearum fixas. De *laureatis* hastis Martial. Epigr. VII, 6.

Publica victrices testantur gaudia chartae;
Martia laurigero *cuspide* pila *virent.*

Plinius Nat. Hist. XV, 30. de lauro: *Romanis praecipue laetitiae victoriarumque nuntia additur literis et militum* lanceis *pilisque.* unde Seneca Agamemn. v. 388.

Sed ecce vasto concitus miles *gradu*
Manifesta properat signa laetitiae *gerens:*
Namque hasta *summo* lauream *ferro gerit:*

ubi Chorus *Argivarum* loquitur quasi in media Roma versaretur: sed frequens hoc Senecae. Ex his locis vides versu praecedenti legendum esse LAETAS *frondes* non LACERAS cum Parm. et Romana. hae voces pariter commutabantur Soter. Gallic. v. 88. De *pinna*, vetus interpres Juvenalis ad Sat. IV, 149. *Antea*, inquit, *si quid nunciabant consules in urbem*, *per epistolas nunciabant: si victoriae nunciabantur, laurus in Epistola figebatur: si autem aliquid adversi*, PINNA *figebatur.* Vide Gronovium loco citato. Valde tamen dubito de FAMOSA; et credo Statium scripsisse DAMNOSA *pinna*, utpote quae *damni* alicujus nuncium attulerit: signantius hoc quam FAMOSA, quae ambiguae significationis vox est. Ita *damnosa dies* Horatio, et *damnosa Venus*, quae *damnum* fert. Suetonius Tiberio c. 52. *Germanico usque adeo obtrectavit ut et praeclare facta ejus pro supervacuis elevaret; et gloriosissimas victorias ceu* damnosas *Reipub. increparet.* Propertius IV, 8.

Semper damnosi *subsiluere* canes:

et ita Ovidius Trist. II. *damnosos effugiasque canes:* de lusu aleae loquuntur. Et sane verum est DAMNOSA: quippe vox FAMOSUS aevo Statii non semper denotabat INFAMIS (quod sensus hujus loci postulat) sed CELEBRIS, et qui multum *in fama* erat. Ita Eq. Max. v. 66. de lacu Curtio:

Ipse loci custos, *cujus* sacrata *vorago*
FAMOSI*que* lacus *nomen memorabile servant:*

ita enim legendum, non *Famosus servat*, cum Parm. et Rom. habeant *Famosi*. Vides ibi FAMOSI sensu bono. Tacitus Hist. V. init. de Hierosolymis: *Sed quia* FAMOSAE urbis *supremum diem tradituri sumus, congruens videtur primordia ejus aperire.* ubi iterum sensu non malo *famosa urbs*, πολυθρύλλητος. Et ita Plinius Epistolis, *causam* PULCRAM *alioquin et* FAMOSAM. Hac ratione inductus omnino credo a Statio fuisse,

Nullaque DAMNOSA *signatur lancea pinna.*

Versu praecedente pro *Cesserit, et refluo* Parm. *Cesset et e refugo:* et *tile* pro *Thule*. Rom. *Cesset et e refluo.* Pro *nam* Rom. *jam. Attollentia* sc. *sunt*, hoc est *attollunt;* more Graeco: quo gaudet Propertius maxime.

v. 95. *Pandere quis centum valeat frenare* MANIPLOS

INTERMISSUS EQUES.] Ita omnes editiones, sine sensu. Salmasius vero ap. Gronov. Diatr. c. XLVII.

et Epistola quae praefigitur Elench. Antidiatr. p. 28. ita restituit

quis centum valeat frenare MANIPLIS
INTERMIXTUS EQUOS,

vel EQUES: *quis, intermixtus maniplis, valeat frenare centum equos.* De illo loquitur Statius qui praeerat centum equitibus legionariis. *frenare centum equos* est *ducere* vel *praeesse centum equitibus. intermixtus maniplis*, quia hi equites per *manipulos* (qui erant *legionis)* erant distributi ita ut quaeque cohors suos equites haberet. Eo vero tempore cohortes singulae legionariae equites habuere adjunctos legionarios CXX. (tamen Epist. LXXXIX. dicit CXXX.) Centum vero rotundo numero dixit Statius: de quo genere loquendi plura exempla ibi profert Gronovius. Haec verissima fere videntur. Salmasius retinet *eques*, quia hujusmodi praefecti saepe erant *Equites* Romani. Sed verius puto *equos*. Vers. 98. pro *frenigerae* Parm. *fremigere*. [v. 103. pro *virgo* Ven. *iura*. EX ADD.]

v. 105. *Quaeque tuas laurus volucri, Germanice,* CURSU
Fama vehit.] Optime Barthius CURRU pro CURSU. notum istud Horatii,

Sed fulgente trahit constrictos Gloria CURRU
Non minus ignotos generosis.

Noster Silv. III, 4.

Vade puer, ducam VOLUCRI *per sidera* CURRU.

Noster Silv. II, 7.

Famae CURRIBUS *arduis levatus.*

Horatius Carm. I, 34.

per purum tonantes
Egit equos VOLUCREMque CURRUM.

Claudianus Rap. Pros. II, 247.

Interea VOLUCRI *fertur Proserpina* CURRU.

Virgilius X, 440.

Turnum, qui VOLUCRI CURRU *medium secat agmen.*

Mox, pro LINQUIT constructio postulat LINQUENS, ut PRAEGRESSA. *praegressa diem:* Ausonius Grat. Act. ad fin. *ut illam ipsam quae* auras praecedere *solet,* Famam, *facias tardiorem:* imitatus forte Mamertin. Genethl. Maximiani c. VIII. *Ipsos siquidem quos praemiseratis nuncios, reliquistis:* ipsam, *quae vos conata est praevenire,* Famam praevertistis. Noster Ecl. prox. seq. ad fin. Fama velocior *intrat Nuncius.* Curtius VII, 2. *velocitate opus est, qua* celeritatem famae *antecedas.* Vers. 104. pro *pluvium aëra* Parm. *liquidum*: librarius conjecerat oculos in versum praecedentem ubi est *liquidas:* inde repetivit vocem. sic supra Herc. Epitrap. v. 98. *carmina* et *carmine:* et ita passim.

v. 110. *vicisti gaudia* cenae
Ipsius, effuso dum pectore prona sacratos
Ante pedes avide *domini tam magna merentis*
Volveris.] Quare IPSIUS *cenae*, tam emphatice, et quasi tam magnum gaudium esset in *cena* ut difficile foret rem ullam aliam superare posse et transcendere et *vincere* hoc gaudium? Praeterea, CUJUS *cenae gaudia?* nulla enim in praecedentibus vel sequentibus *cenae* mentio. fieri quidem potuit ut his honoribus auctus Abascantius *cenam* celebraret: sed non necessario sequitur, nec ex adjunctis colligere potes quicquam huc spectans. Porro, quomodo Priscilla *vincebat gaudia cenae ipsius?* an *volvendo se ante pedes Domitiani?* haec enim sola ratio redditur. Mitto quod haec CENA celebrata erat eo DIE quo primum ingentibus actis admotus fuit Abascantius: atqui NOCTI magis conveniret CENA. Haec omnia concoquunt interpretes, praeter Heinsium, cujus acumen raro fallunt depravati poëtarum loci. Ille igitur cum absurditatem videret τοῦ IPSIUS *cenae*, pro eo legebat DAPSILIS *cenae:* et pro VICISTI *gaudia*, quod nullo sensu huic loco dici potuit, ACUISTI *gaudia*, Not. ad Sil. Italicum VIII, 378. ut mens Statii esset, „Advolvendo te genibus Caesaris ut gratias ageres, auxisti et *acuisti* gaudia et voluptatem quam e cena dapsili habuerunt convivae tui." Ingeniosa quidem haec, utpote Heinsii, sensui tamen minime satisfaciunt: non enim res est *gaudii* videre aliquem genibus Imperatoris advolutum et gratias agentem: hoc non *acuit* et auget laetitiam et hilaritatem convivii: res seria est *gratiarum actio,* et animum et vultum compositum quam maxime et modestum postulat. Mitto quod adhuc restat idem scrupulus de DIE et CENA, in qua voce latet tota hujus loci depravatio: licet interdum *diem* et *cenam* junctim invenias, ut apud Eutropium lib. VIII. de Tito Imp. *Propterea cum quadam* DIE in CENA *recordatus fuisset nihil se* illo DIE *cuiquam praestitisse, dixit, O Amici,* HODIE DIEM *perdidi.* quo loco vix vidi quidquam magis barbare aut incuriose compositum. Tota res haec est: commendat Priscillam Statius ob curam et sollicitudinem erga maritum et res ejus. „Quam laeta, inquit, fuisti eo die quo rebus administrandis admotus fuit conjux tuus! nimirum, *vicisti gaudia ipsius*, plus gaudii et voluptatis, quam conjux ipse, ostendisti, dum genibus Imperatoris gratias actura teipsam advolveres." Evanescit jam fictitia ista *cena*, quae Cl. Dodwello tantum negotii facessit Annal. Stat. c. 55. ejus loco repono, *vicisti gaudia* CERTE *Ipsius. Certe* est *nimirum, hoc certum est,* δηλονότι. Ita Silv. IV, 6. ad fin.

certe *tu muneris auctor*
Non aliis malles oculis, Lysippe, probari.

Thebaid. V, 64.

erant certe *media quae noctis in umbra*
Divam alios ignes majoraque tela gerentem, etc.

Ovidius Met. X, 488.

Numen confessis aliquod patet: ultima certe
Vota suos habuere Deos.

Claudianus in Rufinum II, 94.

tandem succurre ruenti
Heu! patriae Stilico: dilecta hic pignora certe,
Hic domus.

Suetonius Jul. c. 50. *Nam* certe *Pompeio, et a Curionibus patre et filio, et a multis exprobratum est,* etc. Horatius Carm. II, 4.

Nescias an te generum beati

Phyllidis flavae decorent parentes:
g Regium certe *genus*, *et penates*
Moeret iniquos:

ubi pro NESCIAS *an te*, mallem QUI SCIAS *an te* cum interrogatione, ut Art. Poet. v. 462. QUI SCIS an *prudens*, etc. error natus ex omissa prima versus litera: unde *uiscias*, et mox *nescias*. Sed hoc obiter. In hisce omnibus locis resolve vocem *certe* in *hoc certum est* vel *constat*, et sensum auctorum habebis. *certe* degeneravit in *cene* (hoc enim modo in MSS. scribitur) facili mutatione; quippe *n* et *rt* iisdem calami ductibus constant. Hoc adeo certum et sensui necessarium puto ut in contextum admiserim. Pari plane modo peccatum puto apud Horatium Epist. II, 1, v. 110.

Mutavit mentem populus levis, et calet uno
Scribendi studio: puerique patresque severi
Fronde comas vincti cenant, *et carmina dictant:*

Certe parum commode patres *severi* inducuntur *cenantes:* hoc enim *lautis* melius convenit quam *severis*. Sed quid ad rem utrum *cenent* vel *non cenent?* nihil hoc ad *studium scribendi*, de quo hic agit Horatius: et aeque bene dixisse potuit *non cenant*. Mihi videtur scripsisse,

Fronde comas vincti certant, *et carmina dictant.*

Jam vero ridicula satis imago, *severi* patres *certantes* in re tam *levi* et ludicra. Apuleius Floridis, de Philemone poeta; fabulas *cum Menandro in scena* dictavit, certavit*que cum eo*. Literae *rt* coaluerunt in *n* hoc loco: contra videtur factum alio ejusdem poëtae Carm. I, 15. in vaticinio Nerei;

Post certas *hiemes uret Achaicus*
Ignis Iliacas domos.

Obscure admodum et incerte hic agit Nereus, *post certas hiemes:* cur non dicit *quot* hiemes, eodem modo quo supra nominavit *Nestora*, *Teucrum*, *Sthenelum*, et ceteros, non ambagibus, sed clare, et ut falli non posset Paris? *certae* vero *hiemes* possunt esse *centum* vel *ducentae* hiemes. Fallor an scripsit,

Post denas *hiemes uret Achaïcus*
Ignis Iliacas domos:

id est *decem hiemes*, ut pueris notum. Nimirum dispescebatur litera *n* in *rt*, ut pro *denas* fieret *dertas:* unde quivis faceret *certas*, sono inducente.

v. 111. EFFUSO *dum pectore.*] Idem Heinsius ad Val. Flaccum I, 762. legit ADFUSO pectore: verissime Ovidius Met. IX, 605.

Amplectique pedes ADFUSA*que poscere vitam:*

Noster Theb. III, 686.

Utque fores iniit, magnoque ADFUSA *parenti est:*

ubi codex Petrensis habet EFFUSA: mendose. vide satis exemplorum dicto Flacci loco. Vox *vide*, vers. proxime sequenti, etsi satis inconcinna, et versus potius quam sensus causa ingesta videatur, recte tamen habet. Sil. Italicus XII, 713.

viden' ut Latonia virgo
Accensas quatiat Phlegethontis gurgite taedas,
Exsertos avide *pugnae* nudata *lacertos?*

Lucanus IV, 445.

Nec mora, complentur moles, avideque *petitis*
Insula deseritur *ratibus.*

Noster Silv. IV, 3.

Aeneas avide *futura quaerens.*

Thebaid. IV, 519.

avide *subicit Phoebeia Manto,*
Audiris, genitor.

Seneca Oedipo 608.

Avide *latebras nemoris umbrosi petunt*
Umbrae trementes:

ita legendum; vulgo *Pavidae*, quod ferri non potest, cum statim sequatur *trementes* eodem sensu.

v. 114. QUEM *pater arcani praefecit hiatibus antri.*] Narrat poëta quantum gaudium conceperit Priscilla ex hoc mariti sui provectu, et comparat eam *praefecto* oraculi Delphici. ita interpretantur. Sed certe magis appositum fuisset comparare illam *feminae* quam *viro*, ut in exemplo subsequenti,

aut primi cui jus venerabile thyrsi
Bacchus, et attonitae tribuit vexilla catervae:

ubi intelligit *feminam*, Archi-Maenada, si ita loqui liceat. Lego igitur, QUAM *pater arcani*. hoc vero officium *mulieri* assignatum fuisse multis exemplis doceri potest. Pro *cui jus* Parm. *cujus:* et ita codices Domitii, quem hic locus diu torsit: tandem verum vidit, *cui jus*. Vers. 117. pro *mutata* Parm. et Rcm. *cunctata:* perperam.

v. 123. *vel sole infecta* SABINO.] Heinsius ad Ovid. Amor. II, 4. 15. pro SABINO reponit SABINA: verissime. *Sabina*, scil. *g mulier*, vel *conjux*, ut paulo ante *Appula conjux*. Ovidius Medicam. Faciei v. 13. de *Sabinis* loquens:

Cum matrona, premens altum RUBICUNDA *sedile,*
Assiduo durum pollice nebat opus:

rubicunda, id est, *sole infecta*. Iterum Art. Am. III, 303.

Illa, velut conjux *Umbri* RUBICUNDA *mariti,*
Ambulat, ingentes varica fertque gradus.

Sed rem extra omne dubium ponit Horatius Epod. II, 41.

SABINA *qualis*, *aut* PERUSTA SOLIBUS
Pernicis uxor *Appuli.*

Hinc sumsit Statius. Vers. 124. pro *astris* Parm. *austris:* male. *prospectantibus astris* est *jam apparere incipientibus*. Vers. 122. pro *monet* legere potes *movet*. sed vix opus est. [Ven. *movet*, quemadmodum conjeceram. Utrumvis defendi potest. Ex ADD.]

v. 129. *tecum omnes animo* DURATA *per aestus.*] Vide totius loci constructionem: *Illa tecum comes per Arctos Sarmaticasque hiemes*, *tecum* durata *animo per omnes aestus*, ET vellet *gestare pharetras*. Ubi primum nihil est cui jungi possunt voces *tecum*. Deinde abundat copulativum ET: dixisse enim debuit *durata animo vellet gestare*, non, ET *vellet gestare*. Lege:

tecum omnes animo durare *per aestus,*
Et, si castra darent, vellet gestare *pharetras,*
Vellet *Amazonia latus* intercludere *pelta:*

vellet durare tecum, *vellet gestare pharetras*, si mos militaris permitteret. Virgilius VIII, 577.

patiar quemvis durare *laborem:*

ad quae Servius: DURARE *autem est* sustinere. *Horatius: ac sine funibus vix* durare *carinae possunt* (l. *possint*) *imperiosius aequor. Et Virgilius:* Durate, *et vosmet rebus servate secundis.* Alibi Horatius, Serm. II, 3. v. 234.

Tu nive Lucana DURAS *ocreatus*, *ut aprum*
Cenem ego:

ita legendum puto; vulgo, DORMIS *ocreatus:* quod certe absurdum est. venatores enim non solent *dormire* in nive, sed *vigilare*, et pernoctare: quod *manere* vocat Horatius Od. I. MANET *sub Jove frigido venator.* clare Ovidius Fast. III, 527.

Sub Jove *pars* DURAT; *pauci tentoria ponunt.*

et IV, 505.

Sub Jove DURAVIT *multis immota diebus.*

et ita alibi. Pro *aestus* non male legere posses *actus:* sed *aestus* praestat locus Epithal. Stell. v. 91.

Ipse ego te tantos stupui durasse per AESTUS.

Vide autem, Lector, quam necessarium fuit haec intelligi: ex hac enim lectione, *durata* pro *durare*, in errorem gravissimum lapsus est Vir Doctus, qui Annal. Statian. c. LV. scribit *Priscillam comitem fuisse Abascantii in Expeditione Sarmatica.* Oblitus erat Vir doctus militaris disciplinae, quae non permittebat mulierem *castra ingredi*, multo minus comitari maritum per totam expeditionem. Ni hoc ita foret, quorsum ista, *Et*, *si* CASTRA DARENT, etc. i. e. *permitterent?* Immo Augustus disciplinam tam severe rexit, ut ne legatorum quidem cuiquam nisi gravate, hibernisque demum mensibus, permitteret *uxorem intervisere*, referente Suetonio Aug. c. 24. Nec dicit Statius Abascantium fuisse in expeditione Sarmatica; innuit forte: tantum dicit, Priscillam animo paratam fuisse suscipere quodvis periculum cum marito, *si opus foret.* Aeque bene ex hoc loco concludere potuisset vir eruditus, Priscillam *gestasse pharetras* et *peltam Amazoniam.*

v. 133. *divinaque tela*

VIBRANTEM.] Loquitur de Abascantio juxta latus Imperatoris, seu, ut mavult Statius, *Caesarei prope fulmen equi. Divina tela* sunt Caesaris tela: quomodo vero potuit illa VIBRARE Abascantius? Hoc certe est Caesaris solius, VIBRARE tela Caesaris. Lege,

divinaque tela

LIBRANTEM.

nimirum magni bellatores (qualis hic fingitur Domitianus) habent *ministros* et *armigeros* qui ad latus semper essent, et tela *suggererent.* talis est hoc loco Abascantius, LIBRANS et *praetentans* tela antequam in dextram Domini traderet: scilicet ut non nisi *ponderosa* in manus tanti heroïs (si Diis placet) daret: ut statim, MAGNAE *sparsum sudoribus hastae.* haec tacite sublecta sunt ex Virgilio Aen. X, 333. ubi Achates suggerit tela Aeneae, qui statim *corripit* MAGNAM HASTAM. De his vocibus fusius ad Protrept. Crispin. v. 102. ubi pariter commutantur. [Ven. *damnataque tela.* EX ADD.] Vers. 132. pro *bellorum* in *nube*, antiquae editt. pleraeque omittunt *g*praepositionem, a praecedente litera absorptam. Vers. 141. pro *saeva* Parm. *scaeva*, ut saepe. Vers. 147. pro *vincta* Parm. et Rom. *jumenta.*

v. 148. *rapidae sic obvia puppi*

Invidet, et velis ADNUBILAT *aura secundis.*] Id est, *nubila velis objicit*, inquit Barthius. Et quid si NUBILA *objiciat?* NUBILA non possunt remorari navem in pleno cursu, *velis secundis:* hoc enim est *ventorum*, non *nubilorum.* mitto quod falsum est: quippe *tunc interim* MINIME VENTUS EST *cum aër* NUBILO *gravis est*, ut ait Seneca Nat. Qu. V, 3. et mox, *nullum tempus magis quam nebulosum vento caret. Nubilare* est *nubilum esse* vel *nubilum inducere;* ut *nubilat aër* passim poëtis. *Adnubilare alicui rei* est *nubilum inducere* JUXTA *illam rem*, vel forte, ADVERSUS *illam rem.* Jam vero sume hanc vocem utro velis significatu, *nubila* non valent remoram injicere *velis secundis*, sive JUXTA sint, sive ADVERSUS. Dixisse debuit Statius, *aura* SEIPSAM *objicit*, non NUBILA *objicit.* nisi fallor scripsit,

et velis OBSIBILAT *aura secundis:*

non ADNUBILAT. *Sibilare* de *vento*, etiam *vehementi*, notum ex Quintiliano Declam. XII. p. 213. *scissis rudentibus* tempestas SIBILAT: et aliis poetarum locis. *Aura* etiam pro *vento magno* poëtis usitatissimum, ut ad Ovidium alicubi docuit Cl. Burmannus. Jam igitur dicit Statius: sic ventus obvius puppi rapidae, (i. e. *celeriter provectae* et *in cursu*) invidet, et OBSIBILAT, *obstrepit*, *obmurmurat*, *objicit sibila sua velis secundis.* Eodem sensu *obmurmurare* Ovidius Heroïd. XVIII, 47. ubi de Borea loquitur:

Vana peto, precibus*que meis* OBMURMURAT *ipse:*

et hic sensus hujus compositionis frequentissimus est, et *oppositionem* denotat: quae non tam bene procedit si legas ADSIBILAT: haec enim vox *lenioris* significationis. Ausonius Mosell. v. 256.

excipit ictum
Spiritus; ut fractis quondam per inane flagellis
Aura crepat, *motoque* ADSIBILAT *aëre ventus.*

Claudianus de Nupt. Hon. et Mar. v. 67.

populeo suspirat populus ictu,
Et platani platanis, alno*que* ADSIBILAT *alnus.*

nimis igitur molle τὸ ADSIBILAT hoc loco. Meursii ADJUBILAT rusticum nimis; et *canibus* potius quam *ventis* convenit. Certe si compositum a verbo *nubilo* retinere velis, praestat OBNUBILAT. Sed mihi adhuc placet OBSIBILAT. Recte autem *velis secundis*, ut Herc. Surrent. v. 107. *Sinus secundos* dicit Virgilius. Nemo igitur conjiciat *ventis secundis.*

v. 158. *nil ars operosa medentum*

Auxiliata malis.] Proprie, ut semper, loquitur Statius in voce *Auxiliata: auxilium* enim *Medicorum* vox. Soter. Gallic. v. 111.

Adjuvat ipse Deos, *morboque valentius omni*
Occupat auxilium.

Ovidius Heroïd. V, 151.

Quod neque graminibus tellus fecunda creandis
Nec Deus, auxilium *tu mihi ferre potes.*

Idem Rem. Amor. v. 48.

Vulneris auxilium *Pelias hasta tulit.*

Propertius I, 1. v. 25.

Et vos qui sero lapsum revocatis, amici,
Quaerite non sani pectoris auxilia.

Val. Maximus I, 8. de cervis Cretensibus: *quas sagittis confixas ad salutare* auxilium *herbae dictamni tantum non suis manibus deducit*, sc. Natura. Celsus praef. lib. 1. initio: *Siquidem etiam imperitissimae gentes herbas aliaque promta in* auxilium *vulnerum morborumque noverunt.* et ita alibi passim.

v. 167. *si tu, pater*, OMNE *teneres Arbitrium.*] Nihil audeo mutare, utcunque arrideat, *si tu, pater* ALME, *teneres Arbitrium.* Ausonius Idyll. I, 16.

Tu verbum, pater ALME, *tuum, natumque Deumque*
Concedis terris totum.

Prudentius Hamartig. v. 652.

Damna aures, pater ALME, *meas, et claude meatus*
Obbrutescentis capitis.

Paulinus de Sto Joanne Baptista, v. 299.

Panditur immensum, si demus vela, profundum,
In laudes, pater ALME, *tuas.*

Ausonius Mosell. v. 445.

sunt tibi multi,
ALME Amnis, *sacros qui sollicitare fluores*
Aonidum, doctamque solent haurire Aganippen:

ita legendum; vulgo, *totamque solent:* quod absurdum videtur; nemo enim dici potest SOLERE *haurire* TOTUM aliquod; quippe, qui *semel* hausit *totum*, non potest *iterum* haurire istud *totum;* et consequenter non *solet* haurire *totum.* Sed nihil audeo mutare propter istud Virgilii, *Tu* decus OMNE *tuis:* et Propert. III, 24.

Tu licet aspicias caelum OMNE *Atlanta gerentem:*

et similia passim. Vers. 164. pro *terget Limina* Parm. et Rom. *Lumina:* perperam. *pectora adfligere* SOLO vocat Lucanus I.

v. 170. *oculisque novissimus* HORROR.] Ita editiones. Senensis vero codex [et Ven. EX ADD.] habet ERROR: quod probat Eust. Swarthius in Analectis, Gronovio referente, Diatr. c. XLVII. *Errare* oculi jamjam moriturorum dicuntur: Virgilius Aen. IV, 691. de Didone:

Ter revoluta toro est, oculis*que* ERRANTIBUS *alto*
Quaesivit caelo lucem:

ad quae Servius: ERRANTIBUS.] *Vicinitate mortis.* Noster Thebaid.

ille oculis *extremo* ERRORE *solutis*
Labitur.

quae loca adduxit Gronovius. Val. Flaccus VI, 277.

Dixerat: extremus cum lumina *corripit* ERROR:

ubi pariter erat HORROR: vide Heinsium. *trepidos visus* vocat Noster Theb. IX, 880. de re eadem: et *lumina dubitantia figi*, eleganter, Theb. VIII, 757. Sequentem locum,

Obtusaeque aures, nisi cum vox sola mariti
Noscitur,

laudat Jul. Caesar Scaliger, Poet. VI. p. 777. Mox, v. 177. pro *linquere* POSSIM lege POSSEM; sensu postulante. Vers. 179. pro *saevo* Parm. *scaevo*, ut saepe.

v. 181. *Linquo equidem*, etc.] Vide totum locum:

Linquo equidem thalamos (salvo tamen ordine) MOESTOS
Quod prior exegi longa potiora senecta
Tempora. vidi omni, etc.

Priscilla dicit, *se linquere Abascantium moestum quod illa prior exegisset tempora potiora longa senecta.* Quid vero? anne hoc est boni mariti *dolere* et *moestum* esse quod uxor in rebus laetis aetatem exegit? nonne invidi et maligni potius? Deinde, quare *prior* exegi? Ecce, distinctione totum locum sano, reposito τῷ MOESTI pro MOESTOS, cum in Parm. sit MOESTIS:

Linquo equidem thalamos (salvo tamen ordine) MOESTI
Quod prior. Exegi *longa potiora senecta*
Tempora; vidi *omni te pridem in flore nitentem,*
Vidi *altae propius*, etc.

linquo thalamos tui, O conjux, *moesti* quod PRIOR, id est, quod *prior linquo;* cum tu malles *prior* isse, et me superstitem liquisse. Ausonius Epitaph. 37.

Jamque diu monumenta vacant: sitque ista querela
Longior, et veniat ordine quisque suo
Nascendi qui lege datus, placidumque per aevum
Condatur, natu qui prior, ille prior:

ubi pro *veniat* lege *veniant.* Hinc intelligis ista *salvo tamen ordine*, scil. *aetatis;* quia Priscilla natu prior fuit Abascantio. Contrarium esset INVERSUS ORDO MORTALITATIS; ut eleganter vetus inscriptio apud Reinesium p. 376. Seneca Oedipo v. 71.

Affusus aris supplices tendo manus
Matura poscens fata: praecurram ut prior
Patriam ruentem.

Martialis Epigr. I, 115.

Ad Stygias aequum fuerat prior *isset ut umbras:*

ut recte emendavit N. Heinsius ad Ovid. Heroid. I, 101. ubi vide eum fuse agentem. Idem Epigr. IX, 52.

Invidet illa tibi: Stygias nam Tullus ad undas
Optabat, quamvis sit minor, ire prior.

Noster Theb. IX, 634.

miserae sine funera matris
Audiat ille prior.

Ita ex MSS. emendat Burmannus ad Ovid. Met. VIII, 499. pro *precor;* quod et monuerat Bernartius. Cicero de Amicit. c. IV. *Quamobrem cum illo quidem, ut supra dixi, actum optime est; mecum incommodius; quem fuerat aequius, ut* prius introïeram, *sic* prius exire *de vita.*

v. 158. *Non in te Fatis, non jam caelestibus ullis*
Arbitrium: mecum ista fero.] Recte haec interpretantur Gevartius Elect. III, 9. et Barthius. Sensus est: nulla Fata invida, nulli Dii, posthac tibi nocebunt: consumtae enim et exhaustae sunt eorum vires § hac tanta plaga quam tibi per interitum meum intulerunt: Ego omnia infortunia tua mecum aufero. Simili sensu Quintilianus Prooem. lib. VI. ubi mortem filii deflet, et de Fortuna ita loquitur: *Sed vel propter hoc nos contumacius erigamus, quod illam* (Fortunam) *ut perferre nobis difficile est, ita facile contemnere.* Nihil enim sibi adversus me reliquit; *et infelicem quidem, sed certissimam tamen attulit mihi ex his malis,* securitatem. Ita Seneca Consol. ad Helv. c. XVI. optat ut omnia Fatorum tela in se consumantur: *In me omnis Fatorum crudelitas lassata consistat: quicquid matri dolendum fuit, in me transierit; quicquid avitae, in me. floreat reliqua in suo statu turba, nihil de orbitate, nihil de conditione mea querar. fuerim tantum nihil amplius doliturae domus piamentum.* Vide Vell. Paterculum I, 10. de Lucio Paulo.

[v. 174. pro *obversa* Ven. *obtusa.* Mox v. 181. pro *moestos* Ven. *noctis:* verum est *moesti.* EX ADD.]

v. 187. *Geniumque potentem*
Irrequietus *ama.*] Ovidius Trist. II, 541.

Carminaque edideram, cum te delicta notantem
Praeterii toties inrequietus *Eques:*

ubi pro *inrequietus* Heinsius ex tribus libris edidit *jure quietus:* et ita hoc Statii loco scribi voluit, referente Burmanno; *Jure quietus ama.* Sed diversa ratio est horum locorum. licet enim Ovidius recte dici potuerit Censorem JURE, hoc est, *merito suo,* et nullius noxae conscius, *praeteriisse* QUIETUS, et *sine nota Censoria;* cum tamen non de *Transvectione* agatur hoc Statii loco, verba ista *Jure quietus ama* ad hunc sensum trahi non debent, nec possunt: et quocunque sensu sumseris, istud *Jure* erit frigidissimum. Verum est *Irrequietus,* et optime defendi et explicari potest ex loco Silii Italici III, 350. de feminis Callaecis:

Cetera femineus peragit labor: addere sulco
Semina, et impresso tellurem vertere aratro,
Segne viris. quicquid duro sine Marte gerendum
Callaici conjux obit IRREQUIETA *mariti:*

hoc est *industria* et *satagens;* sensu bono. nec opus est ut exempla plura quaeramus. Per *Genium potentem* intellige *Imperatorem.* Parm. *geminumque,* pro *geniumque.*

v. 188. *quod cupis ipse* VIDERI.] Dudum monuerunt viri eruditi pro VIDERI reponendum esse JUBERI. Recte: et hoc postulabat sensus, et minima mutatio, et proprietas verbi *jubere,* quae est *morientium,* et *ultimae voluntatis* vox: unde *jussa* et *mandata* passim dicuntur ea quae supremo testamento fieri voluerunt defuncti. Contrario modo in hac voce peccatum est Ovid. Amor I, 11. v. 19. ubi pro *rescribat multa* JUBETO, legendum VIDETO quod jam reprehendo Heinsium occupasse. [Pro *videri* Ven. *juberi:* recte. Deinde pro *Da Capitolinis,* Ven. Parm. Rom. *De Capitolinis:* forte, *Des Capitolinis,* et mox *signes,* non *signet* cum vulgatis. Cupis quidem, inquit Priscilla, *juberi* hoc; ego vero *rogo,* DES, non impero. Pro *centeno pondere* eadem Ven. *contento.* EX ADD.]

v. 190. *Quo* NITEAT *sacri centeno pondere vultus*
Caesaris, et propriae SIGNET *cultricis amorem.*] Supra ad IV, 2. v. 54. legendum monui NITEANT: quippe vox *sacri* non ad *Caesaris,* sed *vultus* referenda est: *sacri vultus* Caesaris *niteant;* non vultus *sacri Caesaris niteat.* vide exempla quae ibi protuli. Ita hac Ecloga v. 111. *Sacratos pedes* Domini, non pedes *Sacrati Domini.* infra v. 234. *vultus decoros. Sanctos vultus* apud Autor. Octaviae v. 840. Sed et si retineas *niteat* non fieri potest ut *signet* recte se habeat: vide enim constructionem: *Da aurum* QUO *vultus Caesaris* NITEAT *et* SIGNET *amorem cultricis:* deest aliquid, dixisse enim debuit hoc modo, *Da aurum* QUO *vultus Caesaris* NITEAT, *et* QUOD *signet amorem:* aliter enim manca est sententia. Scripsit,

Quo NITEANT *sacri centeno pondere vultus*
Caesaris; et propriae SIGNA *cultricis amorem.*

DA *aurum et* SIGNA *amorem,* id est, in basi statuae mentionem fac amoris mei erga Caesarem: hoc enim est *signare.* Ovidius Met. II, 325. de Phaëthonte,

Naides Hesperiae trifida fumantia flamma
Corpora dant tumulo, SIGNANTque *hoc carmine saxum;*
HIC SITUS EST PHAETHON, etc.

Hunc vero Statii locum egregie illustrat Suetonius Domitian. c. 13. Statuas *sibi* in Capitolio *non nisi* aureas *et argenteas poni permisit, ac* ponderis certi. Mox, v. 193. pro *admittar* AD *oras* Parm. IN *oras,* quod verum est, et plus quam AD *oras:* admittitur enim AD *oras* qui *extra* est et ad limen stat: admittitur IN *oras* non nisi qui *intrat:* quod hoc loco voluit Statius. Exempla ubique. De mutatione IN et AD vide Heinsium ad Ovid. Heroid. III, 136.

v. 201. MERSUMque *in corde dolorem*
Saevus AGIT.] Loquitur hic Statius de § ista specie doloris quae per *silentium* indicatur: patet hoc ex verbis *ore ligato,* et ex comparatione Orpheos qui *segnis* OBSTUPUIT *tristemque rogum* SINE CARMINE *flevit.* Sensus igitur hoc postulat, sed verba non efficiunt: quisvis enim, etiam *clamosissimus, agere* potest *dolorem mersum in corde:* hoc vero loco requiritur *mutus.* Lege igitur,

MUTUMque *in corde dolorem.*

Ovidius Art. Am. III, 701.

Procris ut accepit nomen, quasi pellicis, Aurae,
Excidit, et subito MUTA dolore *fuit:*

Metam. XIII, 538. de Hecuba,

Troades exclamant: OBMUTUIT *illa* dolore.

Noster Theb. XI, 632.

Dicentem comes aegra levat, MUTUMque DOLOREM
Ipsa premit.

Virgilius Culice v. 267.

Quin misera Eurydice TACITO moerore *recessit:* ita legendum; vulgo, TANTO. Sed nec recte intelligo quid sit hoc loco *agere dolorem*. Non dubito quin pro AGIT legendum sit ALIT, id est *fovet*, *crescere sinit*, et *amat pro conjuge luctum*, ut de Cornelia Lucanus IX, 112. Ita Virgil. Aen. IV, 2.

Vulnus ALIT *venis et caeco carpitur igni:*

Seneca de Vit. Beat. c. 27. *invicem mutuum* ALENTES *stuporem*. Val. Flaccus VI, 660.

Castigatque metus et quas ALIT *inscia curas*.

Petronius:

Cor grave vulnus ALIT, *nulli sanabile ferro*.

agere quidem *dolorem* significare potest *dolere*, ut *agere iras* pro *irasci* Senec. Thyest. v. 179. *agere motus* pro *moveri* Herc. Oet. v. 737. *agere poenitentiam* pro *poenitere* Plin. Epist. VII, 10. *agere excubias* pro *excubare* Sueton. Galba c. X. et multa ejusmodi: mihi tamen magis placet ALIT. Eadem diversitas apud Cicer. Orat. pro Archia: *haec studia adolescentiam* ALUNT: pro quo codex Fulv. Ursini habuit AGUNT: vide Moret. Var. Lect. XII, 15. MUTUM vero paene necessarium puto propter comparationem Orphei *silentis:* unde patet falsum esse N. Heinsium, qui ad Ovid. Met. I, 548. pro *ore* LIGATO voluit *ore* GELATO, hoc Statii loco: inductus, opinor, eo quod haec phrasis *ore* GELATO frequentissime occurrit. hic vero nihil mutandum esse plane postulat comparatio, quam perdideris si admiseris GELATO. LIGARE *os* est *claudere:* cujus oppositum SOLVERE OS, id est *aperire*. sic *sopor* dicitur ALLIGARE *artus* passim. Noster Theb. X, 274.

ut quemque LIGATUM
Obruerat tellure sopor.

Vide Heinsium ad Ovidii locum et Gronovium Diatr. XLVI. potes etiam hoc loco legere PRESSUM pro MERSUM, ex Virgil. Aen. X, 465. *magnumque sub imo* corde PREMIT *gemitum*.

v. 205. CERTE *rupisset tempora vitae*.] Ita pleraeque editiones. Parm. tamen et Rom. RECTE, pro CERTE, transpositis literis. Vera est emendatio Gronovii Diatr. c. XLVII. „CERTAE *vitae*, id est, „*haud ambiguae:* adludit fabulam Admeti et Alce-„stidis: nempe, cum non dubium esset utrum ipsi an „uxori vita esset deserenda. Sic Martialis:

Tu melius CERTAE *meruisti pignore* vitae,
Ut tibi non esset morte probanda fides:

„hoc est, cum non dubia essent stamina vitae tuae. „eandem enim historiam respexit. Aut *certa vita* cui „opponitur ex morbo aliquo *ambigua*, aut periculo.“ Haec vir magnus: verissime. CERTAE *vitae* est *incolumis*, et *nullis periculis obnoxiae*, in tuto positae. quo sensu restituenda haec vox Sabino Epist. I. ad fin. ubi Ulixes Penelopae dicit,

Et tandem incipias conjuge CERTA *frui:*

elegantissime: *certa*, quia adhuc *incerta* fuisset Penelope, propter absentiam et errores Ulixis: *certa* igitur, extra metum posita. Vulgo legitur, *conjuge* CARA *frui:* frigide.

v. 207. MIRANDAque *sacris*
Imperiis.] Nullus in his sensus. facilis vero restitutio:

Sed prohibet mens fida duci, JURATAque *sacris*
Imperiis, *et major amor*.

jurata imperiis, ut Theb. II, 489.

O caeca nocentum
Consilia! O semper timidum scelus! exit in unum
Plebs ferro JURATA *caput*.

IV, 305.

Hos belli coetus JURATAque *pectora* Marti
Milite vicinae nullo juvere Mycenae.

§ Sil. Italicus I, 8.

ter Marte sinistro
JURATUMque Jovi *foedus*, *conventaque patrum*
Sidonii fregere duces.

Florus II, 6. *Hinc ultionem puer Annibal ad aram* JURAVERAT. Manilius I, 904.

nec plura alias incendia mundus
Sustinuit, *quam cum* ducibus JURATA *cruentis*
Arma Philippeos implerunt sanguine campos:

ita legendum pro *agmine campos:* ut paulo ante, *Infecitque trium legionum sanguine campos*. Exempla ubique. Error natus ex eo quod syllabae *mi* et *iu* iisdem paene ductibus constant. inde primo *mirata* pro *jurata:* postea, ut species aliqua sensus esset, *miranda*. Mox v. 213. pro PALAESTINI *simul Hebraeique liquores* Gronovius ex editt. legit PALAESTINIS *simul:* recte. Horat. Serm. I, 10. simul HIS *te*, *candide Furni*. Nemesianus Cyneget. v. 158. de catulis:

Hos igitur, GENETRICE simul, *jam vere sereno*,
Molli pasce sero.

passim exempla invenias. Sed nihil muto in Contextu, quia non necessarium est: et facile fieri potuit ut litera *s* sequentis vocis adhaereret τῷ *Palaestini*. mitto positionem τοῦ *que* in Gronovii emendatione non optimam. Vers. 214. ita legit et distinguit idem Gronovius:

Coryciaeque comae Cinyreaque germina. AT *altis*
Ipsa toris, etc.

et hoc itidem recte. prius fuit, ET *altis*. pro *germina* Parm. *gramina:* et mox, pro *Tegmine*, *Agmine*.

v. 219. *tamen crinesque genaeque*
NOCTIS *habent*.] Scio *noctem* saepe ad *animum* vel *oculos* transferri, ut Theb. IX, 39.

Sed postquam haud dubio clades autore reperta est,
Nox *oculos* mentemque *rapit*.

Ovidius Art. Am. II, 88.

Nox *oculis pavido venit oborta* metu:

Idem Metam. VI, 652.

Tantaque nox animi *est*, *Ityn huc arcessite*, *dixit*.

72.

Pro Superi, *quantum mortalia* pectora *caecae*
Noctis habent!

et Trist. I, 3.

Illa dolore mei tenebris *narratur obortis*
Semianimis media procubuisse domo:
sed non intelligo quid sit NOX in *crinibus.* Lego,
tantum crinesque genaeque
SORDIS *habent:*
Horatius Epist. I, 2.
Auriculas citharae collecta SORDE *dolentes.*
Lucretius VI. ad fin.
Ulceribus taetris prope jam, SORDIque *sepulta:*
antique pro *sorde.* Macrobius V, 13. *Ille fluctus incremento suo ait in sublime curvatos litoribus illidi, et asperginem collectae* sordis *exspuere: quod nulla expressius pictura signaret.* Notus mos veterum in rebus lugubribus deturpandi capita *pulvere*, et permittendi *squalorem* et *illuviem* per *faciem* et totum corpus serpere. hoc vult Statius per *sordem* in *crinibus* et *genis.* Ipse Thebaid. V, 635. de Hypsipyle:
simul haec, terra*que et sanguine* vultum
Sordida, *magnorum circa vestigia regum*
Vertitur.
VII, 474.
Ecce truces oculos sordentibus *obsita canis,*
Exanguesque Jocasta genas, etc.
VIII, 442.
vultuque sereno
Canitiem *nigram* squallore *et* sordida *fusis*
Ora *comis laxasse manu:*
Thebaid. XI, 582.
veteri stat sordida *tabo*
Utraque canities, *et durus sanguine crinis*
Obnubit ferale caput:
ita legendum; vulgo, *furiale caput.* Virgilius Ciri v. 282.
Vix haec ediderat, cum clade exterrita tristi
Intonsos multo deturpat pulvere crines.
Aen. XII, 611.
Canitiem immundo *perfusam* pulvere *turpans:*
ex Catullo de Nupt. Pel. et Thet. v. 224.
Canitiem *terra atque infuso* pulvere turpans.
Ovidius Trist. I, 3.
§ *Utque resurrexit*, *foedatis* pulvere *turpi*
Crinibus, *et gelida membra levavit humo.*
in Laer. Etrusc. v. 181.
Tunc immane fremens, foedatusque ora, *tepentes*
Affatur cineres.
Homerus Iliad. Σ. de Achille postquam mortem Patrocli audisset,
Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν ΚΌΝΙΝ αἰθαλόεσσαν
Χεύατο κακκεφαλῆς, χαρίεν δ' ἬΙΣΧΥΝΕ ΠΡΌΣΩΠΟΝ.
Claudianus in Eutrop. Praefat. lib. II. v. 25.
Canitiem *largo raram de* pulvere turpat.
inde *cinerea canities* Apuleio lib. VII, et *cinere sordentem canitiem* lib. X.

v. 221. *lacrimas* FUNDENTE *marito.*] In Codice Florent. et Editt. Venet. et Rom. est, *lacrimas* FUDERE *marito*, notante Gronovio Diatr. c. XLVII. et huc alludit Parmensis, *lacrimas* FUNDERE *marito:* Sed nisi oculi me fefellerint Rom. retinet FUNDENTE. Nihilominus, sola vera est lectio FUDERE, optime a Gronovio explicata. Priscillam felicem vocabant, utpote tranquilla morte solutam: Lacrimas *fudere* Abascantio, qui tam bona conjuge viduatus erat. inverso igitur lugendi ordine, mortuae gratulabantur, vivum deflebant.

v. 222. *Est locus ante Urbem qua primum* NASCITUR *ingens*
Appia.] Sic omnes quas ego vidi Editiones: Et facile defendi potest *nascitur* pro *incipit;* ut NASCITUR *amnis* Ovid. Art. Am. II, 343. *Sic tempora* NASCI, *Sic annos intrare decet*, Noster Consulat. Domitian. v. 19. et similia ubique. Heinsius vero ad Ovid. Met. IV, 556. et Gronovius Diatr. c. XXXVIII. ex Cod. Mediceo proferunt, *qua primum* SURGITUR *ingens Appia*, pro SURRIGITUR; ut PORXIT pro PORREXIT Glauc. Ated. v. 205. PORGI pro PORRIGI Theb. VIII, 755. SURGITE pro SURRIGITE Plaut. Epidico: et talia innumera. Et sane vera haec videntur; et bene dici posset *via* SURRIGI vel SUBRIGI quae in aliquam eminentiam surgit: Sed quia nihil mutant editiones, nec sensus absolute postulat hanc mutationem, ego nihil mutavi; libenter facturus si aliquid absurdi in vulgata fuisset. [Veneta quoque SURGITUR: quod jam in Contextum admittatur. EX ADD.] De hac voce *Subrigere* dixi aliquid ad Lacrim. Etrusc. v. 76.
Praecipuos sedenim merito SUBVEXIT *in actus;*
ubi si quis me culpat quod hanc Heinsii conjecturam in contextum admiserim contra SUBREXIT, tantum peto ut unum exemplum proferat in quo *homines* dicuntur SUBRIGI *in honores* vel *actus.*

v. 227. ARDOREM*que rogi potuit perferre.*] Sequiores editiones ita legunt. Vetustiores vero Parm. Rom. Venet. et MS. Florent. CLAMOREM*que rogi*, notante et probante Gronovio Diatr. c. XLVIII. verissime. intelligit *complorationem* quae ad rogum fiebat. Nec alíud est, inquit Gronovius, quam quod Virgilius notat, *moesta supremum voce ciemus:* (voluit, opinor, *magna;* ita enim est Aen. III, 68.) Sed falli videtur in explicatione loci Virgiliani: quod ut pateat, sciendum est (et nescio an alibi inveneris) *Tres* fuisse *Conclamationes* Mortuorum: Prima erat, statim post excessum defuncti, et ubi *palam factum est;* de qua Gronovius isto capite, et ubique exempla. Secunda, *ad rogum:* de qua hoc loco Statius. Tertia, post peracta TUMULI solennia. Colligo hoc ex Servio ad Aen. VI, 231. *dixitque novissima verba.*] Id est, ILICET: *nam* VALE *dicebatur post* TUMULI quoque *peracta solennia.* Igitur istud, *magna supremum voce ciemus*, erat *Tertiae* et *Supremae* Complorationis, non *ad rogum.* Et hoc patet verbis praecedentibus, *animamque* SEPULCRO *Condimus.* [v. 229. pro *vitiare* Ven. *intrare.* EX ADD.]

v. 230. *tantas venerabile marmor*
SEPIT *opes.*] Aliam lectionem servat Parmensis, SPIRAT *opes*, Et hanc profert et comprobat Heinsius ad Claudian. IV. Cons. Honor. v. 591. et ad Ovid. Met. I, 69. ubi pro *marmor* citat *nomen*, errore memoriae. Romana SAEPIT *opes.* Verum est SPIRAT: hoc enim proprium *odoribus* et *aromatis*

quibus Priscillae corpus differtum erat, et in solio seu *venerabili marmore* seu sepulcro reconditum. Persius VI, 34.

urnae
Ossa inodora dabit; seu SPIRENT cinnama *surdum,*
Seu ceraso peccent casiae nescire paratus.

τὸ *spirare* de odoribus et unguentis ubique occurrit. Eiusdem generis sepulturam habuit Poppaea Neronis Imp. uxor: Tacitus Annal. XVI. *Corpus non igni abolitum, ut Romanus mos; sed regum externorum consuetu§dine differtum odoribus conditur, tumuloque Juliorum infertur.* Liceat addere observationem Plinii de hoc funere Poppaeae, Nat. Hist. XII, 18. ubi de Arabia felice loquitur: *Periti rerum asseverant, non ferre tantum* (odorum) *annuo fetu, quantum Nero Princeps novissimo Poppaeae suae die concremaverit.* Memorabile vero quod de hac Priscilla narrat Morellus in Notis ad hunc locum: nempe, inventam esse in eodem monumento viae Appiae conditam et siccatam membris integris A. D. 1471. sub Sixto IV. Pontif. Romano.

v. 233. *Illa Maia* THOLO.] De Materia ex qua effigies Priscillae constabant hic agit Statius: *hoc* AERE *Ceres, hoc* SAXO *Venus, illo* THOLO *Maia.* Vides quam inepte *tholus* inseratur inter *aes* et *saxum*, quasi *tholus* materies esset ex qua statuae et effigies fieri solerent. Servius ad Virgil. IX, 408. *Suspendive* THOLO.] Tholus *proprie est veluti scutum breve quod in medio tecto est, in quo trabes coëunt: ad quod dona suspendi consueverunt. Alii* tholum *aedium sacrarum dicunt genus fabricae Vestae et Pantheon.* ubi ex *fabricae vest*, scribo, *quale est Vestae,* et Pantheon. ita certe scripsisse debuit. Hanc distinctionem *tholi* et *templi* servat Arnobius lib. VI. *Quid? quod multa ex his* TEMPLA *quae* THOLIS *sunt aureis et sublimibus elata fastigiis auctorum conscriptionibus comprobatur contegere cineres atque ossa, et functorum esse corporum sepulturas.* Pro *templo* usurpat noster Silv. I, 4. et III, 1. Quocunque sensu accipias, huic loco minime convenit; nisi negligenter et parum accurate scripserit Statius; quo vitio minime tenetur. Desideratur igitur materies aliqua: et sensus quidem admittit *ebur* vel *argentum*, vel quid simile; versus autem nihil aliud praeter

Illo Maia AURO, *Venus hoc non improba* SAXO:

vox *auro*, ut mihi videtur, absorpta erat in praecedente *aia;* deinde suppletus versus ab aliquo qui sciebat effigies in *tholis* poni solere. Optime vero congruit *auro:* ita supra v. 1.

Si manus aut similes docilis mihi fingere ceras
Aut ebur, impressis AURUM*ve animare figuris.*

III, 3. v. 200.

effigiesque colam: te lucida saxa
Te similem doctae referet mihi linea cerae.
Nunc ebur, *et fulvum vultus imitabitur* AURUM.

omnia coacervatim ponit Plinius Epist. IV, 7. in facetissima epistola de dolore Reguli ob amissum filium; *placuit ei lugere filium; luget ut nemo. placuit statuas ei et imagines quam plurimas facere; hoc omnibus officinis agit: illum coloribus, illum cera, illum argento, illum* AURO, *ebore, marmore, effingit.* Similiter Arnobius VI, p. 200. de materia simulacrorum: *Simulacra ista quae vos terrent, quaeque templis in omnibus prostrati atque humiles adoratis, ossa, lapides, aera sunt, argentum,* AURUM, *testa, lignum sumptum ex arbore, aut commixtum glutinum gypso.* Et mox, *Nemo est in rebus humanis tam stolide caecus qui argentum, aes,* AURUM, *gypsum, ebur, argillam, Deorum in numerum referat.* Claudianus de Laud. Stilic. III, 11.

Os sacrum quod in aere *colis, miraris in* AURO,
Cerne libens.

Gnossis vero est *Ariadne*, dicta *lucida* propter *Gnossiacae facem coronae.* [Venet. *loco* pro *tholo.* Ex ADD.]

v. 236. *mensaeque parantur*
ASSIDUE.] Melius Parmensis ASSIDUAE *mensae:* ita ASSIDUAS *dapes* de eadem re Lacrim. Etrusc. v. 199. ubi erat ASSIDUE pariter atque hic. Sic *assiduae nubes* Ovid. Met. I, 66. *assiduae querelae* Propert. II, 14. et infinita ejusmodi. *Domus* vero saepe ponitur pro *sepulcro:* vide Burman. ad Petron. c. LXXI. hic vero distinguit Statius, proposito suo inserviens.

v. 245. IN *eodem angusta phaselus*
Aequore, et immensi partem sibi vendicat austri.]

Optime Gevartius, IT *eodem angusta*, etc. hoc postulat conjunctio ET, IT et VENDICAT. Gronovius tamen vulgatam mavult, Diatr. c. XLI. ut subintelligatur EST. Retinui igitur IN *eodem:* licet minime dubitem quin Statius scripserit IT. Similiter depravatum Virgilium puto Aeneid. VIII, 588.

Ipse agmine Pallas
IT *medio, chlamyde et pictis conspectus in armis:*

ita legendum puto, cum ut vitetur repetitio praepositionis *in*, tum quia ipse alibi hac voce eodem sensu et modo utitur, ut XI, 90.

§ *Post bellator equus positis insignibus Aethon*
IT *lacrimans:*

et XII, 164.

bigis IT *Turnus in albis*
Bina manu lato crispans hastilia ferro.

Utcunque hoc, restitue hanc vocem nostro Theb. VIII, 617.

Sic Pandioniae repetunt ubi fida volucres
Hospitia, atque larem bruma pulsante relictum,
Stantque super nidos veterisque exordia fati
Enarrant tectis, IT *truncum ac flebile murmur:*
Verba putant, voxque illa tamen non dissona verbis.

ita legendum et distinguendum; vulgo, ET *truncum ac flebile murmur verba putant.* et Val. Flacco IV, 266. de Polluce pugnante cum Amyco Bebrycio:

Huc alternus et huc, semper cervice reducta,
Semper et in digitis, ET *summi pulvere campi,*
Projectusque redit.

ubi nihil mutandum esse in vocibus *digitis* et *projectus* recte vidit Gronovius in Errat. et Omiss. Diatr. p. 411. Sed occultius mendum latet. si enim

legas, *semper et in digitis et summi pulvere campi*, quid facies τῷ QUE? hoc enim abundabit: cum dixisse oportuerit *projectus redit*, non *projectus*QUE *redit.* Lege:

semper cervice reducta
Semper et in digitis, IT *summi pulvere campi*
Projectusque REDIT. *Spumanti qualis* etc.

per se, opinor, patet. Pro *veliferi porrexit* Parm. *velliferi prorexit.* [Acumen Venetae nonnullis forte non displicebit, *partem subvindicat Austri.* Nihil tamen mutandum. EX ADD.] Supra, v. 241. pro *inque* Rom. *atque.* v. 246. pro *vendicat* Parm. *vindicat:* frustra. Vers. 252. pro *placidos* omnes editt. *placidus.* Sed vix opus erat dicere Charonta *placidum*, cum hoc satis exprimatur in *hospite cymba:* sed dicit *merentes* et *placidos manes*, quietos, qualis est Priscillae. Gevartius primus, quod sciam, edidit *placidos:* et hunc sequebatur Gronovius: recte, si monuissent. Alterum tamen defendi potest.

v. 252. *et manes placidos locat hospite* CYMBA.] Suspicor Statium scripsisse *hospite* RIPA, propter praecedentia, *vehit ille merentes protenus:* si enim jam *vehit*, quodnam opus istis *cymba locat?* cum non potuisset *vehere*, nisi prius *in cymba locasset.* Nisi dicas esse hysteron proteron. Sed praestat *hospite* RIPA; scilicet *ulteriore ripa* Stygis, ubi purgationis locus fuit; et quam votis maxime appetebant Animae. Virgilius Aen. VI, 313.

Stabant orantes primi transmittere cursum
Tendebantque manus RIPAE *ulterioris amore:*

et paulo post v. 374.

Unde haec, O Palinure, tibi tam dira cupido?
Tu Stygias inhumatus aquas amnemque severum
Eumenidum aspicies, RIPAMve *injussus adibis?*

ubi vides vocari RIPAM κατ᾽ ἐξοχήν. *supremas* RIPAS vocat noster Epiced. Patris v. 282. Thebaid. I, 295.

superas senior se tollat ad auras
Laius; extinctum nati quem vulnere, nondum
Ulterior Lethes accepit RIPA *profundi*
Lege Erebi.

Minimum vero differentiae inter voces *ripa et ciba:* hoc enim modo scribi potuit. Nihil tamen muto. [Ven. Parm. Rom. *placidus:* qui consensus praegravare debet. EX ADD.]

v. 253. *si quando pio* LAUDATA *marito Umbra venit.*] Non satisfacit *laudata.* et scio quidem vocem ad Rem Funebrem pertinere; Seneca Consol. ad Marc. c. 17. *Nihil vetat illos* liberos *tibi suprema praestare, et* LAUDARI *te a liberis tuis:* et ita ubique. Sed nimis angusta mihi videtur vox LAUDATA, nec satis exprimere. Melius, meo judicio, si scripsisset, *pio* PLORATA *marito.* Ita Ovid. Art. Am. I, 75.

Nec te praetereat Veneri PLORATUS *Adonis.*

Sed quid est quod video in Lacrim. Etrusc. v. 25.

Felix, heu nimium felix, PLORATA*que* nato
UMBRA VENIT.

Haec sunt ipsa verba. Sed melius tacere: paucis enim hoc persuadebo.

[v. 254. Pro *venit* et *faces*, Ven. *vetat*, et *fores:* et mox pro *aperire* eadem *lassare*, id est, *laxare:* et *praesternere*, non *prosternere.* recte. EX ADD.]

v. 256. *tristes* APERIRE *tenebras.*] Proba haec lectio; et innumeris Veterum locis se tueri posset. Petronius, a Gronovio adductus: *neque fax ulla in praesidio erat quae iter* APERIRET *errantibus.* Hinc *dies apricus* et *Sol apricus* et *dies patula* ex restitutione mea, Genethl. Lucan. v. 14. Corn. Celsus I, 2. ubi de imbecillis loquitur: *minimeque nubilo caelo, aut* Soli APERIENTI *se committere; ne modo frigus, modo calor moveat:* ita legendum, vulgo deest *aut*, quod tamen sensus et sequentia postulant. *reserata dies* Val. Flaccus I, 655. idem quod *aperta.* Vide plura apud Gronovium Diatr. c. XLVIII. ubi defendit APERIRE contra eos qui voluerunt OPERIRE *tenebras:* quod contrarium est, et sensum loci plane perdit. Ibi etiam monet in Codice Mediceo reperiri aliam lectionem, *tristes* LASSARE *tenebras*, id est, LAXARE, quod forte, inquit, genuinum est, ejusque interpretamentum APERIRE. Ne dubites quin ita sit: et sic ego inveni in Parmensi. *Laxare* est *aperire:* ad Marcellum v. 12.

Jam terras *volucremque polum fuga veris aquosi*
LAXAT:

quae vera est ibi scriptura, a Burmanno vindicata ad Ovid. Heroid. II, 123. contra Behotium qui voluit LASSAT. Locus Ovidii est,

Sive die LAXATUR *humus, seu frigida lucent*
Sidera:

ubi multi codices LASSATUR. Vide Heinsium ad locum; ubi satis exemplorum; ne actum agam. *relevare noctem igne praelato* Senec. Herc. Fur. 856. Ovid. Art. Am. I.

Luce *Paris*, caeloque *Deas spectavit* APERTO.

solvere noctem facibus eodem sensu Plinius Epist. VI, 16.

v. 257. *animae* PROSTERNERE flores.] Cuivis patet legendum PRAESTERNERE: ut Propempt. Met. Celer. v. 114.

Quae sibi PRAESTERNAT *vivax altaria Phoenix.*

et ita conjecerant Bernartius et Heinsius ad Ovid. Amor. III, 13. v. 24. ubi etiam pro *aperire tenebras* ex Parmensi reponit *laxare.* Totus vero hic Statii locus sumtus est ex Virgilii Culice v. 260.

Obvia Persephone comites Heroidas urget
Adversas praeferre faces:

ita legendum; vulgo *perferre.* nisi malis *proferre.* Mox, isto poemate v. 265. pro ET *procul illam*, lege, IT *procul illa:* quod per se patebit si locum inspicias. ibi quoque ET confunditur cum IT: de quo paullo ante dixi.

v. 262. CERTE *jurant in vota sorores.*] Et hic quoque reponendum CERTAE: vidit Gronovius Diatr. p. 415. et Heinsius ad Claudian. in Eutrop. II, 2. quo tamen loco pro CERTAE *prodigii patuere minae* legendum puto SERAE: vide sequentia, quae hoc postulare videntur. *Sorores* (id est *Parcae*) *jurant in vota* CERTAE, *fixae* et *determinatae* haec eventura esse quae rogavit pro Domitiano Priscilla. Vers. 261. pro *pacantem* Parm. *placantem:* frustra.

ECLOG. II.

PROTREPTICON AD CRISPINUM.] Ita omnes praeter Parmensem: ea habet, LAUDES CRISPINI VEC. quod olim fuit, opinor, LAUDES CRISPINI, VECTII *Bolani filii*. Scribendum vero VETTII, non VECTII.

v. 2. *nec longa* mora *est*, *aut avia tellus*

ET *mea secreto*, etc.] Gronovius Diatr. p. 410. citans hunc locum habet, *nec longa* via *est:* errore, opinor, memoriae: nisi sic legi voluerit; de quo tamen non monet. Hae sane voces saepe in codicibus confunduntur; ut Theb. I, 359. pro *Aggeribus tenuere* MORAE, MS. Petrensis habet VIAE: et ita depravatam hanc vocem Ovidio me restituisse memini, Rem. Am. 214. ubi Heinsium ex MSS. hoc occupasse jam video. Hic tamen nihil mutandum. Recte vero Idem ibid. pro ET *mea*, quae est omnium editt. lectio, restituit, SET *mea*, hoc est SED, vel *tamen:* vide ad Lacrim. Etrusc. v. 111. Pro *turgentes guttas* vers. 4. potes legere *turgentes guttae:* Val. Flaccus II, 464.

Cernit et ad primos turgentia lumina *fluctus:*

ubi vide Heinsium et Burmannum: vel *surgentes guttae*. et omnino verum est *guttae*, non *guttas*. oculi enim non impellunt *guttas;* sed *guttae impellunt* et feriunt *oculos*. Si retineas *guttas*, dicendum foret *expellunt*, non *impellunt:* pro quo Parm. *impellant:* et *vellantur* pro *velluntur:* et pro g *Tagetis* vers. 1. Parm. et Rom. *Tageni:* licet Domitius in Notis agnoscat *Tagetis*, quod verum est. Vers. 6. pro *fessus* Heinsius ad Claudian. p. 459. citat *lassus*. Vers. 7. pro *oculos*, quod aperte verum est et obvium, miror omnes praeter Parm. habere *oculis*. Recte edidit Gevartius *oculos:* sed oblitus erat monere: et ita Gronovius. pro *querar* Rom. *queat*.

v. 8. QUID *si militiae*, etc.] Restitui QUOD *si;* alterum abruptius. Infra, v. 140. loco simillimo:

QUOD SI *te magno tellus frenata parenti*
Accipiet, QUANTUM *ferus exultabit Araxes!*

Herc. Surrent. v. 161.

QUOD SI *dulce decus viridesque resumeret annos*,
Da veniam, Alcide, fors huic et pensa tulisses.

et ita passim. Juvenalis Sat. XIII, 208.

Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum
Facti crimen habet. QUOD SI *conata peregit*,
Perpetua anxietas, nec mensae tempore cessat:

ita legendum, vel, SED *si conata:* vulgo CEDO *si conata peregit?* [Edideram ex conjectura QUOD *si:* et ita Veneta. EX ADD.] Vers. 9. pro CLARA *rudimenta* potes legere GNAVA *rudimenta*, ut apud Sil. Italicum I, 549.

NAVA rudimenta, *et primos in Marte calores.*

Vers. 10. imitatur Claudianus Bell. Get.

permisto tremuerunt gaudia fletu.

v. 11. *etiamne optanda* propinquant
Tristia? et octonos bis jam tibi circuit orbes
Vita.] Ita edunt. et Morellus suo more Graecum nugatur: „Perstat in eodem ὀξυμώρῳ ἀλληγορικῷ. *Rudimenta militiae*, quia *clara*, etiam OPTANDA, quippe quae parentes et amici *ΟΠΤΕΣΘΑΙ*, *spectare* „percupiunt: qua vero *periculosae plena res est alea*, TRISTIA, ut *honores onerosi*." Mihi nequaquam haec satisfaciunt: et ulcus subesse clamant veteres Parm. et Rom. quae pro PROPINQUANT habent PROPINQUI; pro ET *octonos*, UT. Ista interrogatio *etiamne optanda propinquant Tristia*, plane abrupta est: et suspicor excidisse versum ante τὸ *Tristia*. Si *propinquant* genuinum sit Statii, multo melius scripsisse potuit,

ET NUNC *optanda propinquant*
Tristia, ET *octonos bis* JAM *tibi circuit orbes*
Vita:

ut ad Somn. v. 14. ET NUNC *fors aliquis*, etc. et alibi. hoc pacto omnia cohaererent. *Vita circuit bis octonos orbes*, hoc est, *annum vitae decimum sextum ingressus es*. ita Achilleid. II, 395.

Vix mihi bissenos annorum torserat orbes
Vita *rudis*.

Pietat. Abasc. v. 17.

Altera cum volucrem Phoebi rota torqueat annum.

Alcimus Avitus IV, 585.

Integer emensum vertebat circinus annum.

Idem supra, v. 79.

Centenos novies crebro cum duceret annos
Vita *tenax*.

Cicer. Somn. Scip. c. 2. *Nam cum* aetas tua *septenos octies* solis anfractus *reditusque* converterit, —— *in te unum atque in tuum nomen se tota convertet civitas*. [Conjeceram, *et nunc optanda propinquant Tristia*, *et octonos* etc. Ecce Veneta, *et ne optanda;* hoc est *et ne optanda:* ita enim scribi solet vox *nunc*. unde, amisso apice, *ne*. Ven. tamen habet *propinqui*, et *ut octonos*, non *et*. EX ADD.] Elegantissimum vero istud v. 14. *et mentem sua non capit aetas:* id est, mens et sapientia excedunt, majores sunt, annis. Pari fere modo de Augusto Vell. Paterculus II, 61. *Cum C. Caesar, XVIIII. annum ingressus*, *mira ausus ac summa consecutus*, *privato consilio*, majorem AETATE *pro Repub.* animum *habuit*. ita legendum puto; vulgo *majorem* SENATU. Virgilius Aen. IX, 311.

Ante annos *curamque gerens animumque virilem:*

id est *majorem aetate*. Vide Gronov. Diatr. c. XLVIII. explicantem hunc Statii locum et τὸ *sua aetas*.

v. 18. TRABEAQUE REMI, NEC *paupere clavo*.] Domitius ita invenit in suis codicibus: quod non intelligens fecit, TRABEQUE ET REMIS ET *paupere clavo:* et de altero Crispino (de quo Juvenalis Sat. I. et IV.) interpretatur, „qui *cymba* et *remo*, quo usus fuerat „piscator, fores Senatus pulsasse videtur, intra quas „fuerat admissus." Risum teneatis? Vera est vulgata, TRABEAQUE REMI, NEC. Dicit Crispinum non *Equestri*, sed *Patricio* genere ortum. *Trabea* erat

Equitum, in transvectione: notum ex Persio Sat. III, 29.

Censoremne tuum vel quod trabeate *salutas.*

¶*Trabea Remi* pro *Romana*, ut *Turba Remi* Juvenal. X, 73. *Remi nepotes* Catullus, pro *Romanis;* et similia ubique. Parm. habet TRABEAEQUE ET REMIS AC *paupere clavo.*

v. 21. *Romulei qualis per* JUGERA *Circi.*] Dudum quaero anne alibi haec vox *jugera* usurpetur absolute pro *spatia* ut in hoc loco: nec quidem invenio nisi de *dimenso* agro, et ad certam mensuram definito: quo sensu Juvenal. Sat. IV, 7.

JUGERA *quot vicina foro, quas emerit aedes:*

et omnes. *Jugera* CAMPI et AGRI *jugera* ubique occurrunt; sed *jugera* CIRCI solus, credo, dixit Statius. Virgilius Georg. III, 202. de equo cursore:

Hic vel ad Elei metas, et maxima CAMPI
Sudabit spatia:

ubi potes suspicari Virgilium scripsisse *maxima* CIRCI *spatia:* et hoc confirmare videtur Philargyrius, et Servius, qui notat, *ad fines* CIRCI. Sed utcunque hoc sit, quaero an aeque bene Virgilius dixisse potuerit *maxima campi* JUGERA pro SPATIA. certe si ita dixisset, non *cursorem* sed *aratorem* equum descripsisset: ut Horatius Carm. II, 15.

Jam pauca ARATRO jugera *regiae*
Moles relinquent.

Quid multa? Scripsit Statius, duabus literis mutatis,

Romulei qualis per MUNERA *Circi:*

id est *in muneribus* vel *ludis Circensibus.* Ovidius Fastor. V, 190.

Circus in hoc exit, clamataque palma theatris:
Hoc quoque cum CIRCI MUNERE *carmen eat.*

Lucanus IV, 708.

veluti fatalis ARENAE
MUNERIBUS, *non ira vetus concurrere cogit*
Productos: odere pares.

Claudianus in Rufin. II, 394.

Ut fera, quae montes nuper dimisit avitos,
Altorumque exul nemorum damnatur ARENAE
MUNERIBUS, *commota ruit.*

Manilius IV, 225.

Nunc caput in mortem vendunt et MUNUS ARENAE:

ita legendum pro *funus:* quod et occupavit Heinsius ad Claudiani locum; ubi etiam pro *mortem* legit *Martem.* Sic *munera pugnae* Virgilius Aen. VII, 542.

Atque ea per campos saevo dum Marte geruntur,
Promissi Dea facta potens, ubi sanguine bellum
Imbuit, et primae commisit MUNERA *pugnae:*

ita scribendus iste locus; vulgo, *aequo Marte* et *funera:* sed primum, *aequo Marte* manifesto falsum est, *cum soli intermti essent Itali*, ut notat Servius; et ideo interpretatur *aperta contentione, bello manifesto:* quod Servii solius auctoritate, et sine exemplis hujusce usûs vocis *aequus*, nunquam credam: cum sciam *aequo Marte* esse *aequali:* ut Aen. X, 755.

Jam gravis aequabat *luctus et mutua* Mavors
Funera.

Verum puto *saevo*, ut infra v. 608.

Relligione sacri, et SAEVI *formidine* MARTIS.]

prima litera vocis *saevo* adhaesit praecedenti *campos:* unde pro *aevo* fecerunt *aequo.* Deinde pro *funera* obvium est *munera*, quae *committi* recte dicuntur et proprie: non item *funera.* Versu proxime sequenti pro *visu*, *titulis*, adjeci conjunctionem, omissam propter sequens *t; pulcer visu*, ET *titulis generosus avitis:* de cujus veritate nemo, opinor, dubitabit. [Pro *Agmine* Ven. *Sanguine.* EX ADD.]

v. 24. *Felix* demeritos *habet.*] Ita omnes ante Gevartianam et Gronov. editiones: male: et verum est *emeritos*, hoc est functos Circi laboribus. et jam *in spem gregis sepositos*, ut ait Virgilius. Ovidius Fast. IV, 688.

Demserat emeritis *jam juga Phoebus* equis.

Translatio est a *Militia*, ut pueris notum; constructio, *cujus parentes, de stemmate longo, felix admissura* jam *habet emeritos.* Mox, v. 27. pro *genitum* SIBI *Curia sensit*, Parm. et Rom. TE: de qua repetitione vide ad Propempt. Celer. v. 129. Sed verius SIBI, ut Ad Marcell. v. 76. loco simillimo:

Jam te blanda sinu Tyrio SIBI Curia *felix*
Educat.

Vers. 27. pro *tunicam* POTENTEM Bernartius mavult PATENTEM, hoc est tunicam *laticlaviam:* et huic succinit Cruceus. Infeliciter. Clavus forte dici potuit PATENS; sed hic non efficit *tunicam*, cui clavus assuebatur, PATENTEM, seu *latam.* ¶sic *bulla* SCORTEA praependebat collis puerorum inferioris sortis: non tamen ideo dixeris *colla* eorum SCORTEA. Tanti est cogitare antequam loquaris, nec emendationes aucupari ex similitudine vocum. Si omnes editiones habuissent *patentem*, hi opinor fecissent *potentem.*

v. 38. *quod tempus amicum*
Fraudibus, EXTORTO *quaenam bona tempora bello.*] Pleraeque sic habent: et ita edidit Gevartius. Grasseri Edit. EXORTO, et ita fere Parm. EX ORTO. Nescio cui debeamus pulcerrimam lectionem Edit. Gronov. EXERTO *quaenam bona tempora bello:* nisi ipsi Gronovio: de qua tamen non monuit, quod sciam. *Exertum bellum* est *apertum*, et opponitur praecedenti *Fraudibus.* Theb. XI, 376.

et exertum *dimittere dicitur* ensem:

id est *nudum*, e vagina eductum. Exempla ubivis: vide Heins. ad Claudian. in Rufin. II, 401. Bernartius et Morellus circa τὸ *exorto* morantur. Vers. 40. pro *suspecta* Parm. et Rom. *suscepta;* quam Domitius interpretatur, *quid esset credendum.* Taedet harum Interpretationum et Interpretum. De hoc autem Bello de quo hic loquitur Statius, vide Tacitum Annal. XV, init. qui perfunctorie tantum Bolani meminit. nimirum gloria ejus obscurabatur a majore duce Corbulone. clarius de eo elogium in Vita Jul. Agricolae. Mox, v. 44. pro *veprum* Parm. [et Ven. EX ADD.] *rerum.* suspicor aliquid latere: quare enim TOT? et *veprum* nimis humile videtur.

v. 48. *Sic Phryges attoniti quamquam* NEMEAEA

viderent Arma:] Ita edidit Domitius, cum omnes codices, ut ipse fatetur, VECTITA haberent. Hoc improbat Salmasius Epist. 88. ad Gronov. et pro VECTITA reponit JOVE PICTA *arma:* „Arma illa Herculis, inquit ille, Jovem pictum pro insigni habuere, „qui mos fuit veterum Heroum, ut ex Aeschyli ἐπὶ „Θήβας constat.“ Poterat etiam ad hanc rem adduxisse Servium ad Virg. Aen. VII, 796. *Et* PICTI SCUTA *Labici.* Sed viro magno infeliciter cessit haec coniectura: quippe si quisquam alius praeter Herculem gestare potuit scutum vel arma *picta Jove*, nihil dicit haec descriptio, et nimis vaga est; hoc enim loco requiritur aliquid quod Herculi *soli*, nec cuipiam alii, proprium est. Ecce vero, apposite ad refellendam Salmasii conjecturam, Hyperbius unus e Thebanis ducibus clypeum gestabat *Jove pictum*, ap. Aeschyl. *Ἑπτ. ἐπὶ Θήβ.*

Ὑπερβίῳ δὲ ΖΕΥ͂Σ πατὴρ ἘΠ' ἈΣΠΙ΄ΔΟΣ
Σταδαῖος ἩΣΤΑΙ, διὰ χερὸς βέλος φλέγων.

et paulo infra,

Ὑπερβίῳ γε, πρὸς λόγον τοῦ σήματος,
Σωτὴρ γένοιτ' ἂν ΖΕΥ͂Σ ἘΠ' ἈΣΠΙ΄ΔΟΣ ΤΥΧΩ΄Ν.

Non igitur *soli* Herculi convenit arma habere *Jove picta;* quod tamen hoc loco oportuit, ut ex comparatione patet. Mitto quod nihil fuit eximie formidandum in armis *Jove pictis* solummodo, nisi et aliae causae accessissent: hoc autem loco requiruntur arma *bene nota* et *probata*, et quae ex ipso visu terrorem incuterent. Non igitur recte *Jove picta* arma: multo minus *Nemeaea:* his enim idem diceret: quippe *Nemeaea arma* et *Cleonaeus arcus* idem fere sunt, cum idem sit *Nemeaeus* et *Cleonaeus* leo. Martialis Epigr. V, 72.

Rura Cleonaeo *nunquam temerata leone:*

Eundem *Nemeaeum* vocat Lucanus I, 650.

Si saevum radiis Nemeaeum, *Phoebe*, *leonem*
Nunc premeres, *toto fluerent incendia mundo.*

Idem IV, 612. de pugna Herculis et Antaei:

Ille Cleonaei *projecit terga* Leonis;

atqui pellem *Nemeaei* leonis pro tegumento Herculem habuisse disertim narrat Hyginus Fab. XXX. vide Burman. ad Ovid. Met. VI, 417. plura possem adducere: sed ex his patet non bene dici *Nemeaea Arma* et *arcus Cleonaeus* quasi diversa, cum idem pene sint. Hinc etiam patet error Servii qui ad Virgil. VIII, 295. *duos* facit, *Nemeaeum* et *Cleonaeum*, leones: confundit enim *Cithaeronium* cum *Nemeaeo* seu *Cleonaeo*, de quibus distincte Apollodorus Lib. 2. cap. 4. §. 9. de *Cithaeronio;* et cap. 5. §. 1. de *Nemeaeo:* a quo etiam colligas quare idem *Cleonaeus* dicitur, nempe quod *Cleonae* vicinae erant *Nemeae.* Hanc distinctionem novit eruditissimus Statius Theb. I, 483.

tergo videt hujus inanem
Impexis utrinque jubis horrere leonem,
§ *Illius in speciem quem per* Theumesia Tempe
Amphitryoniades fractum juvenilibus armis
ANTE CLEONAEI *vestitur praelia* MONSTRI:

Vides alia pelle leonina scil. *Theumesia* seu *Cithaeronia* vestitum Herculem ante quam *Cleonaea.* Hos etiam confundit Morellus notis ad Silv. III, 1. v. 29. Quaerendum porro, quaenam esse possint haec *arma Nemeaea.* Domitius dicit, *pellem leonis Nemeaei.* At quis unquam dixit pellem leonis, *arma? ungues* forte dici possent *arma*, sed non *pellis:* vel Statius dixisse potuisset, *Sic Phryges quamquam vidissent* SPOLIA *Nemeaea*, etc. si *pellem* innuere voluisset: sed *arma Nemeaea* pro *pelle* nunquam stabit. Dici forte potest *arma Nemeaea* esse quibus usus Hercules in occidendo *leone Nemeaeo.* Atqui nullis *armis* in hoc negotio utebatur Hercules; quippe *brachiis* illum strangulavit. Seneca Agamemn. v. 829.

Te sensit Nemeaeus arto
PRESSUS LACERTO *fulmineus leo.*

vide plura in hanc rem apud Cl. Drakenborchium ad Sil. Italicum III, 33. ubi satis testimoniorum. Ut igitur hactenus videtur nihil sunt, nec in rerum natura *arma Nemeaea.* Parmensis editio habet *vetiea.* Lege,

Sic Phryges, *attoniti quamquam* Lernaea *viderent*
Arma.

Lernaea arma sunt spicula Herculis, Hydrae Lernaeae veneno tincta, et maxime metuenda; nam *quicquid istis sagittis fixerat*, *mortem non effugiebat*, ut narrat Hyginus Fab. XXX. Hanc emendationem firmat Noster Theb. V, 441.

Audet iter, *magnique sequens vestigia mutat*
Herculis, *et tarda quamvis se mole ferentem*
Vix cursu tener aequat Hylas; LERNAEA*que tollens*
ARMA, *sub ingenti gaudet sudare* pharetra.

tela Lernaea vocant alii. Seneca Herc. Fur. v. 1233.

ipsa LERNAEIS *frequens*
Pharetra telis *in tuos ibit rogos.*

et Herc. Oet. v. 905.

LERNAEA *figens* tela *furibunda manu.*

Medea v. 783.

His adice pennas sauciae Stymphalidos
LERNAEA *passae* spicula.

Virgilius Aen. VI, 803.

Fixerit aeripedem cervam licet, *atque Erymanthi*
Pacarit nemora, *et* LERNAM *tremefecerit* arcu:

ita legendum, non *aut Erymanthi:* vel certe, si retineas *aut*, legendum *aut Lernam* versu proxime sequenti. Abeant igitur in nihilum Domitii *Nemeaea arma*, et repone *Lernaea;* quae vox ita scribitur, *lernea:* unde, divisa litera *n* in *ti*, *lertiea:* inde Parmensis *vetiea*, Domitii Codices [et Ven. EX ADD.] *vectita.*

v. 49. *Cleonaeusque acies impelleret arcus.*] Parm. et Rom. *Cleonaeos arctus:* male. Et hic alia suboritur difficultas, et ejusdem fere generis quo prior. quid enim est *arcus Cleonaeus?* quid *Cleonis* cum *arcu?* quippe, ut ante dixi, non *arcu* nec armis leonem Cleonaeum letavit Hercules, sed nudis manibus et elisu. Aeque bene videtur dici potuisse *Aventinus* arcus, quia Hercules Cacum in *Aventino* monte animae elisu interemit, vel *Lybicus* quia ita An-

taeum in *Libya.* Et sane ita est, et proprietas in utrovis aequa: Sed solitum hoc poetis, qui saepissime arcessunt Epithetha a causa remotiori; deinde ita arcessita, interventu Medii alicujus conjungunt cum re de qua loquuntur, quasi proxima essent et nativa. Innumera hujus rei exempla sunt: unum tantum dabo ex nostro Epiced. Patr. v. 225.

Hei mihi, quod tantum patrias ego vertice frondes
Solaque Chalcidicae *Cerealia dona* coronae
Te sub teste tuli!

corona Chalcidica est *Neapolitana*, hoc modo: *Neapolis* condita erat a *Cumanis*, ut refert Vell. Paterculus I, 4. *Cumani* vero colonia erant *Chalcidensium* in Euboea; ergo *Chalcidica* pro *Neapolitana.* Vide plura apud Broukhusium ad Propert. III, 11. v. 6. Sic in hoc Statii loco, *Cleonaeus arcus* est simpliciter *Herculeus*, hoc modo: Hercules *Cleonis* leonem occidit, et inde vocari meruit *Cleonaeus:* ergo quicquid ad Herculem pertinet erit *Cleonaeum*, § ab hoc illustri facinore: ergo *arcus.* Ita *Apollo* vocatur *Amphrysius:* ergo quicquid ad Apollinem pertinet est *Amphrysium:* ergo *vates Amphrysia*, *Apollinea*, Virg. Aen. VI, 398. de *Sibylla Cumaea.* Et in his rebus ad veritatem nullo alio modo pervenire possumus quam hac Resolutione: sed cave ab Analysi Gronoviana, de qua monui ad Lyric. ad Sept. Sever. v. 22.

v. 54. *quantusque* nigrantem
Fluctibus occiduis, fessoque *Hyperione Thulen.*] Non litem moveo de quantitate primae syllabae in τῷ *nigrantem*, cum eam corripuerit Virgilius Aen. VIII, 353.

cum saepe nigrantem
Aegida concuteret dextra, nimbosque cieret:

et alii. *nigrantem* quoque *fluctibus occiduis*, ut Theb. I, 686.

Quique bibit Gangen, aut nigrum occasibus *intrat*
Oceanum:

id est *oceanum Occidentalem.* sed scrupulum injiciunt Parm. et Rom. [cum Ven. EX ADD.] quarum illa habet NEGANTEM, haec NATANTEM. Videntur voluisse, VACANTEM *Fluctibus occiduis.* Elegantissimum hoc: Lucanus IX, 693.

Itque super Libyen, quae nullo consita cultu
Sideribus Phoeboque VACAT:

id est, occupatur et usurpatur a nulla alia re quam sideribus et sole, ut hic Thule *fluctibus.* Sed vide porro: si enim retineas *nigrantem*, quid facies istis *fesso sole?* quippe Thule vix dici potest *nigrare sole*, cum minimum ardoris solaris habeat: *nigrare* enim dicuntur qui *nimium* solem, non qui *parvum* aut nullum habent. Sil. Italicus IX, 224.

Vulgus Adyrmachidae pariter, gens accola Nili,
Corpora ab IMMODICO *servans* NIGRANTIA *Phoebo.*

Ovidius Art. Am. I, 723.

Candidus in nauta turpis color: aequoris unda
Debet et a radiis SIDERIS *esse* NIGER.

Quid dicemus? aut quo pacto conciliabimus haec cum sensu et more aliorum auctorum? Parmensis quoque auget depravationis suspicionem; illa enim pro FESSO habet FESSUS. Conjicio,

quantusque VACANTEM
Fluctibus occiduis, CASSAMQUE *Hyperione Thulen*
Intrarit.

cassam Hyperione, id est, *viduatam sole*, *sine sole*; ut apud Virgil. Aen. II. *nunc* CASSUM lumine *lugent:* et alibi passim. Potes etiam REFUGO*que Hyperione* pro FESSO, ex loco Theb. II, 421. huic non absimili:

Bistonas, aut REFUGO PALLENTES SOLE *Gelonos:*

ubi *pallentes refugo sole*, paene ut hic *nigrantem fesso Hyperione:* licet aliqua quidem sit differentia. In tanta obscuritate praestare puto locum relinquere quemadmodum inveni. *Thulen fesso Hyperione*, ut *domus sanie dapibusque cruentis*, Virgilio: et similia passim.

v. 56. *quantusque* POTENTES
Mille urbes Asiae.] Legendum POTENTIS *Asiae*, non POTENTES *urbes;* ex consuetudine bonorum autorum. Lucanus IX, 1005.

Asiam*que* POTENTEM
Praevehitur, pelagoque Rhodon spumante relinquit:

Seneca Troad. v. 7.

columen eversum occidit
POLLENTIS Asiae, *caelitum egregius labor:*

Agamemnone, v. 784.

tibi felix diu
POTENTIS Asiae *Troja submisit manus.*

Manilius IV, 680.

Hic Asiae *metam posuit Natura* POTENTIS.

et 753.

Taurus habet Scythiae montes Asiam*que* POTENTEM.

Noster Achilleid. I, 112.

omne simul roburque decusque POTENTIS
Europae *meritos ultro jurarit in enses.*

vide et II, 348. et I, 402. Priscianus Perieg. v. 952.

Rupibus haec celsis Asiae *sunt claustra* POTENTIS.

Si retineas *potentes* erit ambiguum: quippe τὸ *urbes* POTENTES ASIAE significare potest *urbes quae imperium et jurisdictionem habent in Asiam.* Ita Pompon. Mela I, 17. *quod Amazones*, ASIAE POTENTES, *conse§crasse dicuntur.* Vide Gronov. ad Liv. XXIII, 16.

v. 58. TIBI *talia pronis*
Auribus, haec certent tibi conciliare propinqui.] Nullus in his sensus: vide enim Constructionem: *propinqui certent conciliare talia tibi pronis auribus*, certent conciliare *tibi haec.* Vides quam ridiculo in circulo haec volvantur. Mitto quod propinqui Crispini admonentur conciliare illi talia *pronis auribus.* Quid? anne damus praecepta *auribus?* nonne *ore* et *sermone* vel *scriptis?* nonne hoc est rerum officia invertere, et *auribus loquentem* introducere, *ore audien-*

tem? Atqui Crispini fuit, non propinquorum, *audire* ista *pronis auribus*. Jam veritas in proximo est,

BIBE *talia pronis*
Auribus, haec certent tibi conciliare propinqui:

bibere auribus nota phrasis. Horatius Carm. II, 13.

Densum humeris BIBIT aure *vulgus*.

Noster Achilleid. II, 119.

Aspicit intentum vigilique haec aure BIBENTEM.

Sidonius Apollinaris Carm. XVI, 126.

Expositae legis BIBAT auribus *ut medicinam*.

Ovid. Trist. III, 5.

Et lacrimas cernens in singula verba cadentes
Ore meo lacrimas, auribus *illa* BIBI.

unde SITIS *audiendi* apud Quintilian. Inst. VI, 3. et alios. *bibulae aures* Persio Sat. IV, 50. et hinc intelligitur istud Horatii,

Praeceptum auriculis *hoc* INSTILLARE *memento*.

Absolute videtur usurpasse Virgilius Aen. I, 752.

Nec non et vario noctem sermone trahebat
Infelix Dido, longumque BIBEBAT *amorem*.

adbibere pectore Horatius Epist. I, 2. ad finem:

nunc adbibe *puro*
Pectore *verba, puer*.

Haec et multo plura exempla adnotaveram, cum in hanc Notulam Heinsii incidi, ad Val. Flaccum V, 247.

Haec tibi, fatorum genitor tutela meorum
Omnituens:

„*Hei mihi* Aldus. locus corruptus. putarem, *Eja age*, „nisi longius abiret a vulgata scriptura. forte, *Haec* „*bibe*, scilicet auribus. similem locum libro V. Silva- „rum Statii Propemptico Crispini restituimus.“ Non dubito quin hunc locum alludat Heinsius, licet hanc emendationem in scriptis ejus nondum invenerim: et sanctissime affirmo me pleraque horum exemplorum adscripsisse antequam hoc Heinsii observassem: quod et de multis aliis restitutis harum Silvarum locis pari integritate affirmare possem, si tanti putarem. Dolet paene unum videre praereptum, in quo mihi maxime placueram, Epiced. Patr. v. 127. licet postea repererim Cruceum quoque vel Avantium ita conjectasse. Pro *pronis* Parm. *promis*. Sequitur:

Haec iterent comites praecepta, senesque paterni.

comites paterni sunt *comites patris;* sed quinam sint *senes patris* non intelligo. nisi distinguendus sit locus ut *τὸ paterni* ad *comites* tantum, non ad *senes* referatur:

Haec iterent comites praecepta, senesque, paterni,

Sed haec ambiguitas non Statium decet. [Scripsit, opinor,

Haec iterent comites praecepta senesque PETENTI.

Comites et senes iterent talia *praecepta* tibi *petenti* hujusmodi praecepta. innuit Crispino, illum *petere* debere haec praecepta et exempla Patris a comitibus ejus et senibus qui illum norunt: Tu *petas*, Illi iterent haec praecepta. Persius Sat. V. 64.

PETITE *hinc juvenesque senesque*
Finem animo certum, miserisque viatica canis:

ita legendum puto pro *miseris canis*. EX ADD.]

v. 61. *Jamque* ALIO *moliris iter*.] Hui! tam cito! modo admonebatur juvenis ut paternis vestigiis insisteret, et iter ad veram gloriam capesseret; *Jamque* ALIO *molitur iter?* male factum, O Crispine, vel Vos potius, O Librarii, qui tam negligenter exscripsistis Statianum

Jamque ADEO *moliris iter:*

quo nihil verius. Virgilius Aen. V, 864.

Jamque ADEO *scopulos Sirenum advecta subibat.*

VIII, 585.

Jamque ADEO *exierat portis equitatus apertis:*

ubi Servius: ADEO *ad ornatum pertinet tantum*. Sil. Italicus XII, 534.

Jamque ADEO *est campos ingressus et arva Labici.*

I, 20.

Jamque ADEO *magni repetam primordia motus*.

§exempla ubique occurrent. *Moliris iter* est ex Virgil. Aen. VI, 477.

Inde datum molitur iter: *jamque arva tenebat*
Ultima, etc.

ita legendum, non *tenebant:* de solo enim Aenea loquitur; ut statim, *Hic* ILLI *occurrit Tydeus*, non ILLIS.

v. 63. *et adhuc* DECOR *integer aevi*.] Aliam lectionem offert Parmensis, *adhuc* TENOR *integer aevi*. Ita Lacrim. Etrusc. v. 147.

Dextra bis octonis fluxerunt saecula lustris,
Atque AEVI *sine nube* TENOR.

Ovidius Heroid. XVII, 14.

Dumque TENOR vitae *sit sine labe meae*.

et ita alii: vide Burman. ad Trist. III, 1. v. 59. Sed nihil hoc loco mutandum: non enim hic agitur de longa *continuatione* et *vitae cursu*, ut in iis locis ubi *tenor vitae* occurrit, sed de *forma* et *puerili decore*, quod nondum fuscaverat barba:

nondum validae tibi signa juventae
Irrepsere genis, et adhuc DECOR *integer* aevi.

simile istud in Glauc. Melior. v. 154.

Gratum est, Fata, tamen, quod non mors lenta jacentis
Exedit puerile DECUS, *manesque subivit*
Integer.

Nihil igitur mutandum. Vers. 65. pro *heu* Parm. *et*, frequenti errore, de quo supra: et pro SINE *praeside* multae editt. SUB *praeside;* et ita edidit Gevartius, et Cruceus: male. Veram scripturam revocavit ex MS. Bernartius. Eadem diversitas apud Propert. III, 1. ubi pro *Polydamanta* SINE *armis*, ut edidit Broukhusius, legendum esse SUB *armis*, id est IN *armis*, olim docebo. Mox, v. 70. pro *fructumque exspirat in* UMBRAS Morellus voluit *in* AURAS, scilicet quia Lucretius dixerat lib. VI.

Et simul exspirare *foras, exireque in* AURAS.

Atqui Lucretius non loquitur de *fructu* qui exspiratur in AURAS, sed de *exhalationibus* quae ab *aquis* emittuntur: ut nihil ad Statium sit iste locus. Vanus

emendandi pruritus elegantissimum locum corrumpere voluit. Dicit Statius quod centum alii auctores dixerunt, Arbores, nisi luxuria earum compescatur falce, pro FRUCTU nihil daturas esse praeter *frondes* et UMBRAS.

v. 74. *nitorque*
Luxuriae confine TENENS.] Optime Barthius pro TENENS legit TIMENS: per se patet; et in altero nullus est idoneus sensus. nitorem hunc *luxuriae confine timentem* vocat *sanum decorem* Tiburtin. Vopisc. v. 92. Hae voces perpetuo a Librariis commutatae fuerunt. Sic infra v. 110. pro TIMEBAT Romana Edit. TENEBAT: et in Herc. Epitr. Vindicis v. 74. pro TIMUIT restitui TENUIT. Mox, v. 76. *Mirarique patrem:* id est, *imitari.* Virgilius Aen. VIII, 516.

tua cernere facta
Adsuescat, primis et te miretur *ab annis:*

ad quae Servius: MIRETUR.] *imitetur. Lucanus: miratoremque Catonis, id est, imitatorem: optima enim ingenia necesse est ut ea quae mirantur, imitentur.* Lege, *miratorique Catonis, id est, imitatori.* Sumtum ex Lucano IX, 810. Martialis Epigr. I, 40.

Si quis erit recti custos, MIRATOR *honesti:*

ita legendum, non IMITATOR. pro *confine* Parm. *cum fine.*

v. 74. *pietasque per omnes*
Dispensata DOMOS.] Ita editiones ante Gronovianam, quae recte admisit MODOS. Debetur hoc Adr. Behotio Apophoret. lib. 2. Vulgata DOMOS ineptissima est. Contra apud Horat. Epist. I, 4. ex eo quod erat *et* MODUS *et victus*, Cl. Bentleius fecit, *et* DOMUS *et victus.* Sic *variis modis* Val. Flaccus III, 393. Auctor Panegr. ad Pison. v. 5.

Hic tua me virtus rapit, et miranda PER OMNES
Vita MODOS.

v. 76. *Admonuit fortuna domus.*] Erudite hunc locum explicat Gronovius Diatr. c. 49. his verbis: „Hei mihi! hic fatum domus vestrae, matris mentione „facta, animum meum ulcerat, pungitque: tibine „illa temperare manu sua venenum sustinuit? etc. „*Admonere* non protrita notione dicitur, quicquid a„liquo cum aculeo teloque in memoriam redit, et „ut Tullius ait, *animum memoria refricat.*" Recte. Simillimum istud Philotae apud Q. Curtium VI, 10. Admonuit patris mei mentio, *quam timide et contanter quae Cebalinus detulerat ad me, indicare debuerim.* Non absimile et Virgilii istud Ecl. VI, 2.

Cum canerem reges et praelia, Cynthius aurem
Vellit, et admonuit.

Seneca de Benef. VII, 24. *Socrates, amicis audientibus, Emissem, inquit, pallium, si nummos haberem. Neminem poposcit, omnes* admonuit. Exempla passim in Suetonio, et aliis. Sit tanti restituere hanc vocem eidem Senecae de Clementia I, 3. loco notissimo: *Nunc in tres partes omnem hanc materiam dividam: prima erit* MANUMISSIONIS: *secunda, quae naturam Clementiae habitumque demonstret:* etc. Lege: *prima erit* MONITIONIS: vel ADMONITIONIS. Nihil verius puto; et mecum senties, si librum legeris: per totum enim *monitis* et exemplis agit. cap. 9. *Hoc quam verum sit*, ADMONERE *te* exemplo *domestico volo. Divus Augustus fuit mitis princeps*, etc. cap. 20. *Supervacuum est hoc loco* ADMONERE, *ne facile credat: ut verum exculiat*, etc. Longe infra se Gronovius, qui conjicit *mappaemissionis*, vel *commissionis.* melius Lipsius, *manuductionis.* Sidon. Apollinaris, de Seneca, Carm. IX, 230.

Incassumque suum MONET *Neronem.*

Juvenalis Sat. VIII, 39.

His ego quem MONUI? *Tecum est mihi* sermo, *Rubelli*
Blande.

Simile istud Plinii Epist. VIII. 24. ubi *monitis* instruit Maximum suum, ad regendam provinciam Achaiam profecturum: *Haec velim credas (quod initio dixi) scripsisse me* ADMONENTEM, *non praecipientem; quamquam praecipientem quoque: quippe non vereor in amore ne modum excedam.* Recte igitur et mollitor MONITIONIS dicit Seneca: PRAECEPTIONIS nimis durum et magistrale fuisset. *Fortuna* vero *domus*, ut Glauc. Ated. v. 137.

Haec fortuna domus; *subitas inimica levavit*
Parca manus.

Ovidius Met. XIII, 525.

Non haec est fortuna domus.

Virgilius Georg. IV, 209.

Stat *fortuna domus*, et avi numerantur avorum.

v. 81. *Infestare* JUVAT *manes, meritoque precatu Pacem auferre rogis.*] Ita Veteres Editiones, praeter Parmensem, quae habet *Infestare* LIBET *manes:* et ita edidit Gronovius, oblitus tamen monere unde habuerit; nam Parmensem non viderat. Omnino verum est LIBET, et hoc sensus postulat: *Alius*, inquit Statius, LIBENTER *et* ultro *infestaret manes et umbram matris tam male de se meritae; Sed tu, O Crispine, ea es pietate, ut* JUSTIS *et solennibus funebribus eam colas et flectas:* ita enim legendum, non JUSSIS, quod ineptum est; licet in plerisque Editt. ita invenias: Parmensis tamen et Rom. JUSTIS, ut et Gronovius edidit, iterum oblitus monere. LIBET et JUVAT saepe in libris MSS. confunduntur. Ita Ovid. Rem. Amor. v. 542.

Et fastidita non LIBET *isse domo;*

plerique meliores codices habent *non* JUVAT, monente Heinsio: et alibi mutatas has voces me invenisse memini. *Precatu* vero pro *imprecatu, exsecratione, diris.* Horatius Serm. II, 6.

Quid tibi vis, insane, et quam rem agis? improbus urget
Iratis precibus.

et VII, 36.

Mulvius et scurrae tibi non referenda precati
Discedunt.

Sic *Thyesteae preces*, eidem, sunt *imprecationes* quales Thyestes in fratrem Atrea effudit. *malae preces* Noster Theb. XI, 617. Ovidius Ibide, v. 95.

Illum ego devoveo, *quem mens intelligit, Ibin,*
Qui se scit factis has meruisse preces.

et 415.

Haec tibi, quem meritis precibus *mea devovet ira,*
Eveniant.

Metam. XV, 505.

Hostilique caput prece *detestatur euntis.*

Seneca Medea v. 19.

Majusne aliquid quod precer *sponso* malum?
Vivat: per urbes erret ignotas egens:

ita legendum puto; vulgo, *Mihi pejus aliquid:* pro quo Gronovius conjicit, *Me pejus*, vel, *Nisi pejus.* utcunque hoc, certus sum pro *pejus* scribendum esse *majus*, ut Troad. 427. Phoeniss. 286. Thyest. 259. de Ira II, 5. et alibi passim. Hae *preces* dicuntur etiam *vota:* unde Virgilius (seu quicunque alius) Ciri:

Regis Iolciacis animum defigere votis:

§ pro *devovere*, ex ritu magico desumpta phrasi; de quo vide Heinsium ad Ovid. Amor. III, 7. Idem Art. Amat. III, 375. de rixis *aleatorum* loquens:

Crimina dicuntur: resonat clamoribus aether:
Invocat iratos et sibi quisque Deos.
Nulla fides; tabulaeque novae per vota *petuntur:*
Et lacrimis vidi saepe madere genas.

ubi primum mirari subit quare dicat *aethera resonare* clamoribus: non enim *sub dio* ludebant alea. lege, *resonant clamoribus aedes.* hoc certum puto. Deinde, *Nulla fides*, etc. Haec ita explicat doctissimus Burmannus: „Lusor, qui omnia perdidit, et plus debet „quam solvere potest, optat *novas tabulas*, ut non „cogatur nomen suum expedire; sed remisso debito „omni, iterum integrare possit lusum.“ Sed hoc non videtur congruere praecedentibus et subsequenti versui, in quibus agit Ovidius non de *tacitis* aleatorum *votis*, sed de *externa* eorum specie et *αἰσχημοσύνῃ*, et quam turpiter et indecore se gerant in *propatulo*, et coram omnibus. Regius codex pro diversa lectione habet *talis* pro *tabulae.* Lege:

Nulla quies: talique novi per vota petuntur:

Nulla quies, in perpetuo angoris et sollicitudinis aestu sunt; et *votis*, diris, et exsecrationibus *petunt novos talos.* per quod impietatem simul et stultitiam eorum tangit poëta, quasi *mutatis talis* Fortuna quoque mutaretur: quam persuasionem in Nostris aleatoribus saepe observare licet. *tali novi*, sunt *alii*, *diversi* a prioribus. *fides* et *quies* frequentissime commutantur in libris. Potes tamen retinere *tabulae novae*, eodem sensu. *Vota* sunt *imprecationes.* Pro *flectentem justis* optime legi posset *placantem*, nisi paulo ante praecessisset *placare novercas.* Livius I, 20. *Nec coelestes modo caeremonias, sed* JUSTA *quoque* funebria, PLACANDOSQUE MANES, *ut idem Pontifex edoceret.* et ita passim.

v. 88. NE *postera credant.*] Lege:

Excidat *illa dies aevo*, NEC *postera* credant
Saecula.

Supra, Pietat. Abascant. v. 179.

Parce *precor lacrimis, saevo* NEC *concute planctu*
Pectora, NEC crucia *fugientem conjugis umbram.*

Virgilius Aen. VIII, 581.

Dum te, care puer, mea sera et sola voluptas
Complexu teneo, *gravior* NEC *nuncius aures*
Vulnerat:

ita legendum pro *ne vulneret.* Vers. 87. pro *parantes* Parm. *parentes:* Rom. *paratos.* Vers. 88. pro *Excidat illa dies aevo*, Parm. et Rom. *Excitat illa die saevo:* et 90. pro *patiamur* Parm. *pati˜tur.* Vers. 95. pro SIC *crescunt* Parm. et Rom. SED *crescunt:* male: nec audiendus Domitius.

v. 102. *et castum* VIBRARET *Julia fulmen.*] *Vibrare* fulmen est *quatere, excutere;* et exempla ubique. Julia vero Lex non adhuc *miserat*, sed *missura erat* fulmen in hunc Crispini sodalem: hoc autem non est *vibrare*, sed *librare* fulmen:

Et castum LIBRARET *Julia fulmen.*

VIBRARE est *mittentis;* LIBRARE, *jamjam missuri.* Sil. Italicus XII, 623.

sublata fulmina *dextra*
LIBRAVIT.

Seneca Phoeniss. v. 435.

jamque in alternam necem
Illinc et hinc miscere cupientes manum,
LIBRATA *dextra* tela *suspensa tenent:*

ita legendum; vulgo VIBRATA, quod absurdum est. Alcimus Avitus lib. IV. 388.

At pius ex alto contemplans talia rector
Exertas revocat sedatis motibus iras,
LIBRATUM*que tenens restinxit missile* fulmen:

ubi pari absurditate in Editione qua ego utor est VIBRATUM. Ovidius Met. II, 311.

dextrum LIBRATUM fulmen *ab aure*
Misit in aurigam.

Seneca Agamemn. v. 535.

LIBRATUR *aliud* fulmen: *hoc toto impetu*
Certum reducta Pallas excussit manu,
Imitata patrem:

ubi pro *Certum* Pontanus et Fabricius substituunt *Tortum*, sine causa. *certa fulmina* sunt quae in aliquam rem *librantur*, et scopo destinantur. Noster Theb. VII, 200.

videt axis et ista per aevum
Mecum aeterna domus, quoties jam CER§TA *reponam*
Fulmina:

vulgo legitur TORTA *reponam;* inepte: quomodo enim *reponi* possunt fulmina *jam* TORTA seu missa? Hae voces *librare* et *vibrare* saepissime commutantur: vide Gronov. ad Senec. Consol. ad Marc. c. IX. et Drakenborch. ad Sil. Ital. XIII, 165. et supra ad Pietat. Abasc. v. 133. ubi pro VIBRANTEM restitui LIBRANTEM. Sic apud Apuleium Miles. IV. ad finem pro VIBRATIS *laciniis*, legendum forte LIBRATIS: vide locum.

v. 108. DARDANIUSQUE SENEX medii *bellare* togata
STRAGE *fori.*] Mendosissimus locus, et minime intelligendus: quis enim iste *Dardanius senex? Titho-*

nus vel *Priamus* ita saepe vocantur poëtis: sed nullus istis hic locus. Barthius igitur legit,

Haud unquam tales aspexit Romulus annos
DARDANIUSVE, SENES, *medii*, etc.

prope veritatem; quae est, DARDANIIVE SENES: per quos intelligit *Majores* Romanorum, a *Dardanis* seu Trojanis oriundos: *Albanos Patres* vocat Virgilius, initio Aeneïdos. et sane Edit. Ald. habet SENES. Sed hoc facile fuit: quis vero explicavit quid sit STRAGE *fori?* Non Barthius, qui interpretatur, *reis hinc inde corruentibus.* non intelligo. et quare MEDII *fori?* cum satis fuisset *bellare togata strage fori*, sine τῷ MEDII, quod nihil ad rem, et otiosum est. melius potuisset,

MEDIA *bellare* TOGATI
Strage fori:

ut apud Prudentium Psychom. 687.

Scissa procul palla, structum et serpente flagellum
Multiplici, MEDIA camporum *in* STRAGE *jacebant.*

Hoc aliquanto tolerabilius fuisset: sed adhuc maneret eadem quaestio de voce STRAGE: nullam enim STRAGEM efficere potuit Crispinus, cum DEFENSARE tantum metus, et *repellere* adversa tela subierit. Mihi omnino verum videtur,

Haud unquam tales adspexit Romulus annos
Dardaniive senes, media *bellare togati*
PACE *fori:*

Romulus et Majores nostri numquam viderunt quemquam, ea aetate qua tu tunc fuisti, PUGNAS *tam strenue obeuntem in media* PACE *fori, quod* togae et *quieti, non bellis adsuetum est.* Optimus hinc exsurgit sensus. *Media pace*, ut Soter. Gallici v. 84.

Et justum MEDIA *de* PACE *triumphum:*

Seneca de Ira II, 2. *Sic etiam militaris viri in* MEDIA PACE *jam* TOGATI *aures tuba suscitat.* BELLARE vero PACE, per Antithesin, et ut servetur ad imum Metaphora, in qua coepit per ista, DEFENSARE TELA, PELLERE, INERMIS, TIRO; omnia a graviore militia desumta. Has concertationes et litigationes BELLA PACIS eleganter vocat Manilius V, 124. Auctor Panegyr. ad Pisonem, v. 26.

licet exercere TOGATAE
Munera MILITIAE; *licet et sine sanguinis haustu*
MITIA *legitimo sub judice* BELLA *movere.*

Quintilianus V, 12. *initurusque frequenter* FORENSIUM certaminum PUGNAM, *jam in schola victoriam spectet, et ferire vitalia ac tueri sciat.* Et VI, 3. *In hac quidem* PUGNA FORENSI *malim mihi lenibus interdicere.* Ovidius Rem. Amor. 152.

Vade per urbanae candida CASTRA TOGAE.

Idem Fastor. IV, 188.

Et FORA MARTE *suo litigiosa vacent.*

BELLA FORI vocat Trist. III, 12. et MARTEM FORENSEM Pontic. IV, 6. Juvenalis XVI, 47.

Digredimur, lentaque FORI PUGNAMUS *arena.*

Alcimus Avitus III, 349.

Legibus armatas *furere in certamina* lites,
Jus anceps PUGNARE FORO.

Eumenius pro Restaurand. Schol. c. 2. *Neque enim tanta me aut negligentia aut confidentia tenet, ut nesciam quanta sit inter hanc* ACIEM FORI, *et nostra illa secreta studiorum exercitia diversitas. ibi armantur ingenia, hic* proeliantur. *ibi praelusio, hic* PUGNA *committitur. hic sudore et quasi pulvere sordidus; illic, insignis ornatu laudatur orator.* ita legendum pro *sordibus*, et *laudatur ornatior.* Infinita hujusce generis afferri possent; sed ex his vides Metaphoram et Oppositionem. Recte etiam *togati fori;* fori quod paci et *togae*, non *bellis* aptum est. Notum istud Ciceronis, *Cedant* ARMA TOGAE. Livius III. *Non pudet Lictorum vestrorum majorem prope numerum in* FORO *conspici, quam* TOGATORUM, *aliorumque!* Seneca de Ira II, 7. eleganter: *Inter istos quos* TOGATOS *vides, nulla* PAX *est.* Idem de Benef. III, 26. *Sub Tib. Caesare fuit accusandi frequens et paene publica rabies, quae omni civili* BELLO *gravius* TOGATAM *civitatem confecit.* Plinius Panegyrico: *hostilemque terrorem non* ARMORUM *magis, quam* TOGARUM *ostentatione compescere.* Nihil video quod huic emendationi opponi possit. Notum est literas C et G propter similitudinem saepissime mutatas esse: unde pro PACE scriptum videtur PAGE; ex quo fecerunt STRAGE. *Tales annos*, id est, aliquem qui erat iis annis seu aetate qua tu eras. *anni* pro persona qui habet eos annos; ut apud Terentium *mores*, pro eo qui habet eos mores: *Uxorem his* MORIBUS *dabit nemo.* Sic Lacrim. Etrusc. v. 136.

qui funera patris
Haud matura putas, atque hos *pius ingemis* ANNOS.

v. 110. NEC *te reus ipse timebat.*] Quid mirum si *reus* non timeret *patronum?* immo mirum foret si *timeret* eum qui *defensare metus*, et pellere adversa tela subiisset. Clare legendum,

PRO *te reus ipse timebat.*

ipse reus PRO *te timebat*, quasi mutatis vicibus tu *reus*, ille *patronus* fuisset. non aliter scribere potuit Statius. Ipse Achilleïd. I, 73.

fas sit
PRO NATO TIMUISSE *mihi.*

et II, 198.

pudeatque dolosam
Sic PRO TE TIMUISSE *Thetin.*

Manilius V, 606. de Andromeda:

Jamque oblita sui METUIT PRO VINDICE *tali*
Suspirans, animoque magis quam corpore pendet.

Claudianus Gigantomach. v. 62.

PRO DOMINO *Natura* TIMET.

Seneca Epist. XC. *Haec erat secundum naturam domus; in qua libebat habitare, nec ipsam, nec* PRO IPSA TIMENTEM. *nunc magna pars nostri metus, tecta sunt.* Apposite ad rem Quintilianus Inst. X, 1. *Nec fortuna modo judicii, sed etiam* IPSORUM QUI ORANT *periculo afficimur.* Pro *timebat* Rom. *tenebat.* Sequitur: *Par vigor* EST *membris:* pro quo Parm. et Rom. *Par vigor* ET *membris:* multo elegantius. Emphaticum istud ET: non solum *animo* magnus vigor, sed par ETIAM *corpori.*

v. 113. *Tiberino* IN *litore vidi.*] Totus locus sic habet in omnibus fere editionibus:

Ipse ego te nuper Tiberino IN *litore vidi,*
Qua Tyrrhena vadis Laurentibus aestuat unda,
Tendentem cursus, vexantemque ilia nudo
Calce ferocis equi, vultu dextraque minacem.
Si qua fides dictis, stupui, armatumque putavi.

Non cohaerent haec, et abrumpitur redditio sententiae. Lege:

Ipse ego te nuper Tiberino UT *litore* VIDI, etc.
Si qua fides dictis, stupui:

UT *vidi, stupui.* Notum istud Virgilii, UT vidi, *ut* perii! Sil. Italicus IX, 419.

Isque UT *Varronem procul inter praelia* vidit.

et X, 251.

Obrutus hic telis ferri per corpora Piso
Rectorem UT vidit *Libyae, connisus in hastam*
Ilia cornipedis subrecta cuspide transit.

Ovidius Metam. VII, 727.

UT vidi, obstupui, *meditataque pene* reliqui
Tentamenta fide.

Amor. II, 5.

UT *faciem* vidi, *fortes cecidere lacerti.*

et ita passim. Virgilius Aen. I, 129.

Emissamque hiemem UT sensit *Neptunus*, etc.

ita legendum esse alias probabo: vulgo *hiemem sensit.* Voces *in* et *ut* totidem ductibus calami constant: unde saepe confunduntur. Ovidius Art. Amat. III, 155.

sic capta vidit UT *urbe*
Alcides Iolen, Hanc ego, dixit, amo:

ita ex tribus codicibus recte restituit Heinsius: cum in ceteris fere omnibus esset, *vidit* IN *urbe.* Sic Propert. III, 18.

Durus qui potuit lucro mutare puellam!
Tantine IN *lucris Africa tota fuit?*

Ita edidit Broukhusius, ex conjectura Gronovii Observ. III, 17. cum scriptura optimorum codicum esset *Tantis ne lacrimis.* § Legendum vero,

Tantine, UT lacrimes, *Africa tota fuit?*

prout Broukhusius quoque, veritati parum fisus, olim proposuerat. optime tamen explicat: An tanti erant omnes reditus provinciae Africae, ut tu vel unam lacrimulam profunderes? Nihil verius: et ita olim editurus sum.

v. 115. TENDENTEM *cursus.*] Ita plures editiones: non male. Val. Flaccus I, 483.

Et dedit aequoreos, caelo duce, tendere cursus.

Nemesianus Cyneget. v. 197.

Seu cursus revocet, iubeat seu tendere cursus.

Claudianus de IV. Cons. Honorii v. 540.

Quis molles sinuare fugas, quis tendere cursum
Acrior, aut subitos melior flexisse recursus?

ita legendum; vulgo inconcinne, *tendere contum.* vide et Sil. Italicum X, 73. et Claudianum non semel. sic *tendere vias* Nostro, *tendere iter* Virgilio, *intendere iter* Senecae de Constant. Sapient. c. 14. Romana tamen et Veneta habent PENDENTEM *cursus:* quod, utpote eruditius, avide arripuit Gronovius Diatr. c. L. pro *pendere in cursibus*, vel *pendentem facere cursus.* vide locum; ubi multa et docta sane hujusmodi locutionum exempla. MS. Mediceus PRENDENTEM. Sed veritatis palmam aufert Parmensis, quae habet PENDENTEM IN *cursus:* et hoc probat Heinsius ad Sil. Ital. IV, 179. Virgilius Aen. X, 586.

Leucagus ut pronus PENDENS IN verbera *telo*
Admonuit bijuges.

et V, 148.

Concessere jugis, pronique IN verbera PENDENT.

Sil. Italicus VIII, 283.

Et, praeceps trepida PENDENS IN verbera *planta.*

ubi video haec Virgilii loca a diligentissimo Drakenborchio adducta. Pro *nudo calce* Heinsius conjicit *crudo.* si aliquid mutandum, mallem *duro.* Pro *minacem* Rom. *minantem.*

v. 117. *Si qua fides dictis, stupui,* ARMATUM*que putavi.*] Saepe miratus sum unde Crispinum ARMATUM *putaret* Statius: nihil enim est in hac descriptione quod tale aliquid innuit: nisi ridens dicas inde ARMATUM putasse quod erat NUDO *calce.* Excute totum locum:

Pendentem in cursus, vexantemque ilia nudo
Calce ferocis equi, vultu dextraque minacem;
Si qua fides dictis, stupui, ARMATUM*que putavi.*

anne ARMATUM putavit quod *pendebat in cursus?* an quod *vexabat ilia ferocis equi?* an quod erat *vultu dextraque minax?* Hae solae redduntur rationes quare *armatum* putaret: et tamen haec omnia *inermibus* aeque bene ac *armatis* competunt. Vere restitui:

Si qua fides dictis, stupui, MARTEM*que putavi:*

adeo bellicosa imago fuisti, O Crispine, ut te pro Ipso MARTE caperem. Ita de Getis Ovidius Trist. V, 7.

Vox fera, trux vultus, *verissima* MARTIS imago.

Calpurnius Siculus Eclog. VII, 82.

utcunque tamen conspeximus ipsum
Longius: ac nisi me decepit visus, in uno
Et MARTIS vultus, *et Apollinis esse* PUTAVI.

Homerus de Leonteo:

Τὸν δὲ Λεοντῆα βροτολοιγῷ ἸΣΟΝ ἌΡΗΙ.

et ita passim. Sil. Italicus IV, 461. de Scipione:

fertur per tela, per hostes
Intrepidus puer, et GRADIVUM *passibus* AEQUAT.

Noster Theb. XII, 730.

Ut vero aequoreus quercum Marathonida Theseus
Extulit ——
Ceu pater Edonos Haemi de vertice MAVORS
Impulerit currus, rapido Mortemque Fugamque
Axe vehens, sic exanimes in terga reducit
Pallor Agenoridas.

Pro *Martem*, litera una transposita, scriptum fuit *armtem:* unde fecerunt *armatum.*

v. 118. *Getulo sic pulcer equo,* TROJANA*que quassans*
Tela.] Pro *Getulo* Rom. *Cetuleo:* et pro *quassans* Parm. *cassans*, promiscuo usu literarum *qu* et *c.* Sed haec parva sunt: majus istud, quomodo Ascanius dici potuerit quassare TROJANA *tela* in hac venatione. nisi dicas *tela* TROJANA esse quae ille a Troja secum avexerat: quod heic loco non optime

congruet: quippe *tela* hoc loco sunt *venabula* seu *arma venatoria*, quae non verosimile est illum a Troja asportasse. immo Virgilius (a quo haec desumta sunt) dicit Didonem, quemadmodum *(Getulos) equos*, ita *venabula* quoque suppeditasse, Aen. I, 131.

Retia rara, plagas, lato VENABULA *ferro.*

Melius igitur, ut mihi videtur, dixisset Statius,

GETULO *sic pulcer equo*, SARRANA*que quassans*
Tela:

id est *Tyria*, *Carthaginiensia:* quo sensu saepe hac voce utitur Sil. Italicus, ut VII, 432.

aut hos SARRANUS *habebit*
Navita jam portus?

et VIII, 46.

Cur SARRANA *dicent Oenotri numina templo.*

et alibi passim. Sidon. Apollinaris Carm. II, 5.

humerosque ex more priorum
Includat SARRANA *chlamys:*

id est *Tyrio* murice tincta. *Carthaginienses* autem a *Tyriis*. Virgilius Georg. II, 506.

Ut gemma bibat, et SARRANO *in dormiat ostro.*

et alibi puto hac voce uteretur, si per Librarios licuisset, Aeneid. I, 329.

Virginis os habitumque gerens, et virginis arma
SARRANAE:

id est *Tyriae*, *Carthaginiensis*, vulgo legitur SPARTANAE. et scio quid dici possit de *venatricibus* puellis *Spartanis:* sed certe aequum erat ut Venus, cum inter *Tyrios* esset, gestaret os et habitum et arma virginis TYRIAE, (hoc est SARRANAE) non SPARTANAE. Immo ipsa litem hanc solvit mox, v. 339.

Tum Venus: haud equidem tali me dignor honore:
VIRGINIBUS TYRIIS *mos est gestare* PHARETRAM
Purpureoque alte suras vincire cothurno:

Virginibus TYRIIS, id est, SARRANIS. ideo puto me recte emendasse. Vocem *Sarranae* paullo rariorem, in magis familiarem, *Spartanae*, videntur vertisse Librarii, suo more. Servius quidem legit *Spartanae:* sed hoc nihil probat praeter mendi vetustatem.

v. 120. *miseramque* PATRI flagrabat *Elisam.*] Difficillimus locus; ad quem Barthius: „Dura „locutio; sententiam videmus esse hanc: *incendebat* „*Elisam ut similem puerum ex Aenea gignere cu-* „*peret.*" FLAGRABAT igitur accepit pro *flagrare faciebat;* quod ferri quidem potest. Sed quid fiet de isto PATRI? quippe Latine dici *flagrare faciebat Elisam* PATRI, nemo mihi persuaserit, sua tantum, et sine Veterum autoritate. Ex comparatione manifestum est Statium alludere isti loco Virgilii ubi Ascanius inter venandum dicitur *acri* gaudere *equo:* is est Aen. IV, 156.

At PUER *Ascanius mediis in vallibus* acri
Gaudet equo:

hoc reperto, facile est Statium eruere,

novercales ibat venator in agros
Ascanius, *miseramque* PUER flammabat *Elisam:*

Vix aliter scribere potuit, si rem spectes; et amat Statius omni occasione sublegere verba Magistri sui Virgilii. Potes quidem retinere *flagrabat* pro *flagrare faciebat;* sed non opus est figurata locutione cum in proximo sit vox *flammabat*, quae, minima mutatione, melius convenit. Claudianus de Nupt. Hon. et Mar. v. 16.

Scyria sic tenerum virgo flammabat Achillem.

Seneca Troad. v. 303.

Regum tyranne, jamne flammatum *geris*
Amore *subito pectus?*

Val. Flaccus VIII, 300.

Conjugio atque iterum sponsae flammatus amore.

Flammatus est *incensus*, ut Nostro Theb. VIII, 606.

insurgunt justo flammata *pudore*
Agmina:

ita legendum; vulgo, *firmata pudore.* Achilleïd. I, 398.

Dulcibus armorum furiis et supplice regum
Conquestu flammata *movet.*

𝔊 Claudianus VI. Cons. Honor. v. 467.

Flammatus virtute *pia*, *propriaeque salutis*
Immemor.

Catalecta Pithoei, p. 3.

Igne *salutifero Veneris puer omnia* flammans.

Potes etiam, minori mutatione, legere

miseramque PATRIS *flagrabat Elisam:*

miseram patris, Graecismo noto, *ob patrem.* Vel,

miseramque MAGIS *flagrabat Elisam:*

magis incendebat Elisam, ante satis miseram. Mihi adhuc placet prima conjectura.

v. 121. *gyro* LEVIORE *minantes Eludebat equos.*] Gronovius Reliq. ad Silv. notat: „Vide an sit potius BREVIORE." Non solum potius est BREVIORE, sed unice verum: primum, quia τὸ LEVIS *gyrus* nihili est; cum non *gyrus*, sed *equus* qui in gyro flectitur, *levis* dici oportuerit. Val. Flaccus VI, 239.

mollique per aequora Castor
Anfractu LEVIORIS EQUI deludit *anhelos:*

id est, *agilioris*. Deinde, quia hoc item, ut superiora, ex Virgilio sunt Aen. XI, 694.

Orsilochum fugiens magnum*que agitata per orbem*
ELUDIT GYRO INTERIOR.

ad quae Servius: INTERIOR.] *Sinisterior*, BREVIORE *scilicet* CIRCULO. Seneca Hippol. v. 311,

Ille nocturnas agitare bigas
Discit, et GYRO BREVIORE *flecti.*

Horatius:

INTERIORE *diem* GYRO *trahit:*

id est BREVIORE. Lucanus III, 549.

Et tentare fugam, nec LONGO *frangere* GYRO
Cursum.

Idem VI, 288.

Agminaque interius GYRO BREVIORE *recepit:*

ita legendum puto; vulgo, MURO *breviore.* natus error ex eo quod GYRUS antique scribebatur GURUS, ut testatur Salmasius ad Hist. Aug. Scriptores Vol. I. p. 909. Sil. Italicus XIII, 25. loco suavissimo:

EXIGUOS *format per prima volumina* GYROS.

Tibullus IV, 1.

Seu libeat curvo BREVIUS *compellere* GYRO.

Versu proxime sequenti pro *aut* Rom. *haud*.

v. 123. *Arcadas Ogygio versantem in pulvere* METAS.] Loquitur Statius de Parthenopaeo Arcade, notissimae pulcritudinis juveni, et huic comparat Crispinum, *equo* se exercentem; quemadmodum Troilo et Ascanio *equitibus*, paulo ante. Comparatio igitur postulat aliquid de Parthenopaeo *equitante;* quod in his verbis frustra quaesiveris. quippe METAE ad certamina *curruum* pertinent, ut Horatius

META*que fervidis*
Evitata ROTIS:

vel ad *cursores*, ut Sidon. Apollinaris Praefat. Epithal. Polemii et Araneolae, de Hippomene *currente*,

Pallens Hippomenes ad ima METAE
Tardat Schoenida ter cadente pomo.

Quod si ad certamina *equestria* referri possent METAE, (et forte possunt,) tamen VERSARE *metas* nullum habet sensum aut notionem verbis subjectam. quin et si haberet aliquam significationem *Ludorum* et *Certaminum equestrium* (et nullam aliam habere debet) huic tamen loco aliena esset; agit enim poëta de Parthenopaeo in *obsidione Thebana* occupato, *Ogygio in pulvere*, ante muros Thebarum; quo tempore inanibus *ludis* mentem oblectare illi non vacabat. Nihil verius quam Statium scripsisse,

Arcadas Ogygio versantem in pulvere TURMAS:

TURMAE sunt *equitum*, ut pueris notum. Noster Propempt. Celer. v. 125.

Jam tamen et TURMAS *facili praevertere* gyro
Fortis.

Claudianus in Pr. Cons. Stilich. I, 102.

TURMAS equitum, *peditumque catervas:*

ex Horatio Epist. II, 1. v. 190.

Dum fugiunt equitum TURMAE, *peditumque catervae.*

has igitur TURMAS Parthenopaeus in *pulvere Ogygio*, circa moenia Thebana, VERSABAT, id est, *exercebat*, artem tractandi equos, et cetera ad equitatum pertinentia docebat. Ovidius Heroid. IV, 45.

§ Saepe juvat VERSARE *leves* IN PULVERE currus,
Torquentem frenis ora sequacis equi.

Art. Amat. I, 725.

qui vomere semper adunco
Et gravibus rastris sub Jove VERSAT humum:

quod *exercere tellurem* vocat Virgilius. Idem Aen. XII, 664.

tu currum *deserto in gramine* VERSAS:

id est, huc illuc vertis et torques et quasi *exerces*. Omnia jam facilia. Parthenopaeus *equo insidens* TURMAS versabat, et pugnas obibat; unde vocatur *Arcas eques* Theb. V, 555.

extemplo, monitu ducis, advolat ardens
ARCAS EQUES.

Scriptum fuisse videtur pro TURMAS, literis transpositis, MURTAS; unde factum METAS: qualia multa Librariorum errata in his Silvis, et aliis auctoribus antiquis, deprehendi. Ita infra v. 128. pro *Mavors* Rom. *Mauros*. Sic apud Ciceronem Paradox. I. ipso initio, pro *Stoicorum hominum disputationibus* plane legendum *otiosorum hominum*, literis transpositis. Pro *versantem* Rom. *vexantem*, quod retinet Domitius, sed sine ullo sensu. *Tyriae matres* sunt *Thebanae*. *Non torvo lumine*, propter pulcritudinem Parthenopaei.

v. 125. *nam magni Ducis indulgentia* PULSAT.] Nescio quidem quomodo *Indulgentia* Domitiani dici potuerit PULSARE Crispinum. Explicant quidem, *propellit et pectus inflammat.* Sed hoc non in se continet notio verbi *pulsare*, quod *vim* et *violentiam* denotat: adeo ut nequaquam jungi possit cum τῷ *Indulgentia.* Noster Theb. I, 368. de Polynice per tenebras iter faciente:

Incertusque viae, per nigra silentia vastum
Haurit iter: PULSAT METUS *undique, et undique frater;*

elegantissime. Notum istud Virgilii,

Corda PAVOR PULSANS, *laudumque arrecta cupido.*

Alcimus Avitus II, 317.

Nec minus his PULSAT *contraria* CURA *salutis.*

Sidon. Apollinaris Carm. II, 416.

necnon, PULSANTE senecta,
Hinc rediviva petit vicinus cinnama Phoenix.

Si quid video scripsit Statius,

nam magni Ducis indulgentia POSCIT:

id est, *ultro et prior te provocat et hortatur:* elegantissima vox. Noster Theb. II, 399.

Sed quia dulcis amor regni, blandumque potestas,
POSCERIS.

Ovidius Fast. IV, 721.

Nox abiit, oriturque Aurora. Palilia POSCOR.
Non POSCOR *frustra, si favet alma Pales.*

vide Cl. Bentleium ad Horat. Carm. I, 32. Val. Flaccus I, 769.

magnos obitus natumque, domumque,
Et genus Aeolium, pugnataque POSCERE *bella:*

ex quo loco Noster ad Marcell. v. 72. ut illic notavi,

Magna pater, dignosque etiamnum belliger actus
POSCIT avus.

Indulgentia igitur Imperatoris hoc POSCIT, *postulat, flagitat*, ut surgas et animo concipias castrorum curam. Hae voces interdum commutantur: sic Epiced. in Puer. v. 71. pro

POSCENTEM*que novas tremulis ululatibus auras*,

probabo legendum esse PULSANTEM*que*. Pro *magni Ducis* Parm. *magno:* male. Potes etiam legere *indulgentia* PERGIT, ex Epithal. Stell. v. 174.

Hunc et bissenos (sic INDULGENTIA PERGAT
Praesidis Ausonii!) cernes attollere fasces.

et ad Marcell. v. 57.

Latiique Ducis si numina PERGENT.

Sed verius et elegantius mihi videtur POSCIT; et mutatio minor est. In iis quae sequuntur,

Certaque dat votis HILARIS *vestigia frater*,

plane caecutio; prorsum ignarus quid sibi velit HILARIS *frater. fratrem* quidem aequaevum Crispinus habuit, supra v. 75. § et 65. Sed nihil praeterea de

eo compertum habeo. Latet tamen sub voce HILARIS *Dignitas* aliqua seu *Honor* quo auctus fuit hic *frater* a Domitiano: unde de Crispino quoque paria ominatur Statius. Potes legere,

Certuque dat rotis LAETIS *vestigia frater.*

sed multum abest ut Statium ita scripsisse affirmaverim.

v. 129. *Flectere Castor equos,* humeris *quatere arma Quirinus.*] In priore membro hujus versus aliquid desiderari videtur; in posteriore aliquid abundare. Primo enim, parum est *flectere equos*, nisi accedat *ars* et *peritia* quaedam in hoc faciendo. quippe quivis potest *equum flectere;* arte vero et scientia istud facere, non nisi qui a peritioribus acceperit: et hoc Crispinum docere, Castoris munus fuit. Deinde, non video cujusnam usus in Re Bellica sit *quatere arma* HUMERIS: non enim ex eo quod aliquis *quatit arma* HUMERIS, ideo est melior bellator: nec si Romulus Acronis regis Caeninensium arma HUMERIS portavit et Jovi Feretrio consecravit, hoc pertinet ad belli et *armorum tractandorum peritiam;* sed ad pompam et victoriae ostentationem: vide Liv. I, 10. Hunc imitatus postea Marcellus, occiso manu sua Viridomaro, *spolia Galli, stipiti imposita,* HUMERIS *suis vexit*, ut de eo refert Eutropius lib. 3. *tropaeum* scilicet, de quo videndus Gronovius ad Senec. Troad. v. 151. Haec, inquam, et talia exempla non attingunt hunc locum, in quo agitur de *peritia armorum tractandorum;* quo nihil facit HUMERORUM mentio. ARMA quidem et HUMERI saepe conjunguntur, ut Virgil. Aen. X, 700.

ARMA*que Lauso*
Donat habere HUMERIS, *et vertice figere cristas.*

Claudianus Laud. Stilich. II.

Tunc habiles ARMIS HUMEROS *Dea vestibus ambit*
Romuleis.

Noster Achilleid. I, 352.

ARMA HUMERIS, *arcumque animosa petebat*
Ferre.

Val. Flaccus II, 544.

aptatque superbis
ARMA HUMERIS.

Propertius IV, 10.

Seu quia victa suis HUMERIS *huc* ARMA *ferebat,*
Hinc Feretri dicta est ara superba Jovis.

Sil. Italicus II, 453.

Tali sublimis dono, nova TEGMINA *latis*
Aptat CONCUTIENS HUMERIS, *celsusque profatur.*

qui locus non me laedit: constructio enim est, *aptat humeris*, non *concutiens humeris.* quod si constructio esset *concutiens humeris*, nihil tamen adjuvaret hunc Statii locum, qui *peritium* postulat, quam ex istis verbis efficere non potes; cum etiam *imperitissimus* armorum possit ea *concutere* HUMERIS. Ita Tacitus Hist. II, 22. *temere subeuntes cohortes Germanorum, cantu truci, et patrio more nudis corporibus*, SUPER HUMEROS ARMA QUATIENTIUM. Vides Germanos *quatientes arma super* HUMEROS: an ideo dixeris eos esse militaris disciplinae *gnaros*, quatenus hoc faciebant? Non certe, sed contra: et hoc voluit Tacitus, qui TEMERE *subeuntes* eos dicit. *Humeris* igitur circumstantia est minime necessaria: nec opus fuit ut Quirinus doceret Crispinum *quatere arma* HUMERIS, sed simpliciter *quatere arma*, quod mox explicabimus. Depravatio latere videtur in ea voce, quae ad priorem versus partem reducenda est, hoc modo,

Flectere Castor equos GYRIS, *quatere arma Quirinus.*

parum differentiae est inter τὸ *huēris* et *guris* vel *goeris;* ita enim scribebant. Ausonius Eclogario p. 560.

Octo et octoginta goeris, *et super trihorio.*

Recte vero *Flectere equos* GYRIS: hoc enim Artis et Scientiae equestris erat: unde paulo supra laudatur Troïlus quod

GYRO *breviore minantes*
Eludebat equos:

et Ipse Castor Epiced. Patr. v. 139.

Non toties victorem CASTORA GYRO
Nec fratrem caestu virides plausere Therupnae.

Virgilius Georg. III, 115.

Frena Pelethronii Lapithae GYROS*que dedere*
§*Impositi dorso, atque* equitem docuere *sub armis*
Insultare solo, et gressus glomerare superbos:

ubi notat Servius, *ut cum* DISCIPLINA *incedant. Equitem* ibi est *equum.* Hunc Virgilii locum imitatur Manilius V, 636.

Hic glomerabit equo GYROS.

Ovidius Met. VI, 224. de filiis Niobae:

E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
Prima suae fuerat, dum certum FLECTIT *in* ORBEM
Quadrupedes cursus, *etc.*

id est, dum *gyro flectit equum.* Lucanus I, 425.

Optima gens FLEXIS *in* GYRUM *Sequana frenis.*

Tibullus IV, 1. v. 91.

Aut quis equum *celerem artato compescere freno*
Par sit, et effusas tardo permittere habenas?
Inque vicem modo directo contendere cursu,
Seu libeat curvo brevius compellere GYRO.

et v. 206.

mutata figura
Seu me finget equum GYRO *percurrere campos*
Doctum, seu, etc.

ita optime emendavit Heinsius pro *rigidos percurrere.* vide ibi politissimum Broukhusium affatim exemplorum suggerentem. Ovidius Heroïd. IV, 79.

Sive ferocis equi *luctantia colla recurvas,*
Exiguo FLEXOS *miror in* ORBE *pedes:*

in *orbe*, id est, *gyro.* Manilius V, 73.

Stare levi curru moderantem quatuor ora
Spumigeris frenata lupis, et FLECTERE equorum
Praevalidas vires, et torto stringere GYRO.

Tacitus de Mor. Germ. c. VI. Equi *non forma, non velocitate conspicui: sed nec variare* GYROS *in morem nostrum* DOCENTUR. Recte igitur *flectere equos* GYRIS: in hoc enim constat peritia τῆς Ἱππευτικῆς,

non simpliciter in *flectendo equos.* Dicit Statius: Mars et Minerva monstrabunt tibi τὰ Τακτικά, seu *rationem disponendi exercitus*, ut loquitur Nazarius Panegr. c. 28. Castor, *equitandi artem* et scientiam: Romulus, *arma* cum agilitate *vibrare*, et dexteritate quadam et decore tractare: hoc enim vult per *quatere arma. Arma tractare* Horatius Epist. I, 18.

adde, virilia quod SPECIOSIUS ARMA
Non est qui TRACTET.

et Seneca Epist. 88. *An liberale studium istud esse juventuti nostrae credimus, quam majores nostri rectam exercuerunt, hastilia jacere, sudem torquere,* equum agitare, arma tractare? Vegetius de Re Militar. Lib. I. Tractare scutum, *et obliquis ictibus* (f. *actibus*) *venientia tela deflectere, plagam prudenter vitare, audacter inferre.* vide Cic. de Orat. III, 52. et 54. Ovidius Met. XII, 498.

ARMA*que* CONCUSSIT, *certumque equitavit in orbem.*

Petronius:

Mox et Socratico plenus grege, mutet habenas
Liber et ingentis QUATIAT *Demosthenis* ARMA.

Utcunque tamen mihi adblandiatur haec conjectura, nihil in Contextu mutare sustinui, quia aliter Eruditioribus forte visum erit. Pro *Flectere* et *quatere* Parm. et Rom. *Flectet* et *quatet*, quod in Editionem suam admisit Cruceus, satis poenarum hoc nomine daturus Gronovio Elench. Antidiatr. c. VI. cum *quatet* sumserit pro *quatiet.*

v. 130. QUIS *tibi tam tenero*, etc.?] Ita omnes Editiones: sed extra dubium posita est emendatio Dan. Heinsii, legentis et distinguentis,

humeris quatere arma Quirinus,
QUI *tibi tam tenero*, etc.

quae tamen Cruceo non placere potuit, quia *Quirinus* seu *Romulus* non tam apte diceretur permittere ancilia Saliis, quam *Mavors*, cujus illi erant Sacerdotes. Hunc refutat Gronovius Diatr. c. L. et docet elegantissime dici de Romulo, quod honores conferat Patri suo Marti sacratos: et hoc exemplis instruit. Verissimum est QUI. [Ita et Veneta. EX ADD.]

v. 131. NUBIGENAS *clipeos.*] Hoc etiam debetur eidem Dan. Heinsio, cum ante legeretur NUBIGEROS, de qua voce miras nugas agunt Morellus et Cruceus post Domitium, qui etiam conjicit NUBIGENUM *clipeos, id est*, inquit, *ingentes, quales gestarunt Centauri nubigenae.* Nihil verius Heinsii emendatione; cui adludit Parmensis, quae habet NUBIGERAS. *nubigenae clipei* sunt *ancilia* Διοπετῆ, *lapsa ancilia coelo*, ut eos vocat Virgilius, citatus a Gevartio ad hunc locum. sic *nubigenae amnes* Theb. I, 365. *nubigenae Centauri* Theb. V. ex Virgil. Aen. VIII, 293. *Tu nubigenas, invicte, bimembres*; etc. *nubigenae biformes*, iidem, Claudiano lib. I. in Rufinum. Sic *Phoebigena Augustus* Sidon. Apollinar. Carm. II, 125. *Martigena* ibid. v. 396. *aurigena* de Perseo, Praefat. Carm. VI.

cum matrem impleret filius aurigena.

flammigena fur, Cacus, Carm. XIII. *nubigenas nimbos* Prudentius Hamartig. v. 486. Apuleius de Mundo: *Sed caelum ipsum, stellaeque caeligenae, omnisque siderea compago, Aether vocatur:* ita legendum: vulgo *caeligerae.* sic *venti terrigenae*, eodem libro.

ibid. *intactaque caedibus* ARMA.] Nondum ex toto cum sanitate et elegantia convenit hic versus. Vide enim praecedentia: *Quirinus monstrabit tibi quatere* ARMA, *utpote qui jam tibi permiserit gestare clipeos et* ARMA *intacta caedibus.* Amove hanc a Statio pauperiem non suam, et repone,

Nubigenas clipeos, intactaque caedibus AERA;

ex Virgilio nempe Aen. II, 734.

Ardentes CLIPEOS, *atque* AERA *micantia cerno.*

aera et *clipei* paene idem sunt hoc Statii loco. Lucretius II, 635.

Cum pueri circum puerum pernice chorea
Armati in numerum pulsarent aeribus AERA,
Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus:

de Curetibus loquitur: haec autem *aera* quae illi pulsabant, *clipeos* disertim vocat Ovidius Fast. IV, 209. de iisdem:

Pars CLIPEOS *sudibus, galeas pars tundit inanes:*
Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus.

Horatius Carm. I, 16.

non acuta
Si geminant Corybantes AERA.

Diomedes lib. III. p. 474. *Hi namque in insula Creta Jovem custodiendo ne vagitu se parvulus proderet, lusus excogitato genere* clipeolis AENEIS *inter se concurrentes, tinnitu* aeris *illisi, rhythmica etiam pedis dactyli compositione, celavere vocem infantis.* Recte igitur *aere* pro *clipeis:* praesertim vero de his *Ancilibus*, quae ex AERE facta erant; unde Dion. Halicarnass. Antiq. II, 8. ΧΑΛΚΗΝ πέλτην AEREAM *peltam* vocat eam quam caelitus delapsam fingebat Numa: ad cujus figuram reliquae factae erant. Propertius IV, 2. clare:

At tibi, Mamuri, formae *caelator* AENAE
Tellus artifices ne terat Osca manus!

Recte igitur AERA haec *Ancilia.* Mirus de his *Armis* error Cassiodori Praefat. Libr. de Orthographia, inter Vet. Grammat. Putschii, p. 2279. his verbis:

Arma virumque cano:

ubi totius operis summa conclusa est: Arma enim ANCILIA, *Virumque Virgilius dicturus est.* Confundit *arma Aeneae* cum *Ancilibus.*

v. 134. *an aestiferis Libyae* SUDABIS IN ARVIS?] Ex hoc loco corrigendus alter Propempt. Celer. v. 123. de quo monere oblitus sum:

Nec novus hospes erit: puer HIS SUDAVIT IN ARVIS
Notus adhuc tantum majoris munere clavi:

ita legendum; vulgo, *puer* HIC *sudavit in* ARMIS.

v. 137. *et* UNDOSO *circumflua conjuge Peuce.*] N. Heinsius ad Val. Flaccum IV, 729. hunc locum ita citat:

Et UMBROSO *circumflua conjuge Peuce:*

et sane Edit. Parm. habet UMBROSA: Rom. UMBROSO: sed perperam. *undosus conjux* est *Ister*, qui circum-

fluit Peucen: elegantissime dictum. Noster Theb. IV, 708.

Et PATRIS UNDOSI *sonitus expectat hiulca*
Aegyptos:

id est *Nili*. Sidonius Apollinaris Carm. V, 29. de Ilia et Tibride:

Liquenti quae juncta toro, vult murmura lymphis
Tollere, et UNDOSI *somnum servare* MARITI.

UNDOSUS *hostis Herculis*, de *Acheloo*, Idem §Carm. XIV. Sic *undosi Dii* Propertius III, 20.

Ergo ego nunc rudis Adriaci vehar aequoris hospes,
Cogar et UNDOSOS *nunc prece adire* Deos:

ita legendum; vulgo UNDISONOS: male. *undisonum* est ἁλίκτυπον, quod *undis strepit* et *sonat*, ut SAXUM *undisonum* Val. Flacco IV, 44. *Psamathe undisona* I, 364. MALEA *undisona* Nostro Achilleid. I, 408. quod DIIS non adeo commodum videtur. Sic Thetis *mater* AQUOSA Achillis, Ovid. Heroïd. III, 53.

Tu mihi juratus per numina MATRIS AQUOSAE
Utile dicebas ipse fuisse capi.

Claudianus de Rapt. Pros. III, 15.

LIQUIDIS *incumbunt* PATRIBUS *udae*
Naïdes.

Lucanus VI, 362.

nec fortior UDUS
Labitur avectae PATER *Isidis:*

ita legendum; vulgo, *nec fortior* UNDIS: vide locum. Vers. 138. pro SOLYMUM Domitii Codices habuerunt SOLIDUM: et ita Parmensis. recte restituit Domitius, adducto loco Val. Flacci init. lib. I.

SOLYMO *nigrantem* pulvere *fratrem.*

v. 145. NITIDAS *speculas, castellaque longe* ASPICIS? ille dedit; *cinxitque haec moenia fossa.*] Ita Editiones, NITIDAS *speculas*, epitheto parum apto. Vetusta vero Parmensis habet VIDES *speculas:* unde N. Heinsius ad Val. Flaccum V, 536. elicit, VIDEN' HAS *speculas:* quod mihi quoque in mentem venerat. Uterque frustra: si enim VIDES *has speculas*, quare τὸ αὐτὸ, ASPICIS *castella*, id est, VIDES *castella*? Non ita scriberet Statius; nec τὸ *speculas* relinqueret sine Epitheto, quod latet sub voce VIDES. Recte emendavi,

VIGILES *speculas, castellaque longe*
Aspicis?

VIGILES vocat *speculas*, vel quia in iis *vigilabant* et *excubabant* speculatores, qui rerum novarum vel tumultus alicujus vel hostilis adventus signum darent, ut Ovid. Trist. IV, 1.

Nam dedit e SPECULA custos *ubi signa tumultus*
Induimur trepida protenus arma manu.

quo alludit Auct. Consol. ad Liv. Augustam, v. 61. de Augusto:

Ille VIGIL, summa *sacer ille locatus in* arce
Res hominum ex tuto cernere dignus erat.

Noster Theb. X, 491.

Ni Megareus SPECULA *citus exclamasset ab alta,*
Claude, Vigil; subeunt hostes.

Q. Curtius IX, 9. *Non tamen invictum animum curae obruunt, quin* TOTA NOCTE *praesideret in* SPECULIS. Apuleius Miles. IV. *Nec juxta quidquam quam parva casula cannulis temere contecta: quo* SPECULATORES *e numero latronum, ut postea comperi, sorte ducti* NOCTIBUS EXCUBABANT. Clare vide VIGILES *speculas*. Vel quia *ignibus perpetuis* nocturnis instructae erant hae *speculae:* qui ignes *vigiles* dicuntur, utpote qui nunquam *sopiuntur* seu extinguuntur. Ovidius Fast. VI, 267.

Vesta eadem est, quae Terra: subest VIGIL IGNIS *utrique:*

id est *nunquam extinctus*. Statius Theb. VIII, 266.

Incertaeque faces, et jam male PERVIGIL IGNIS:

id est *paene extinctus*. Sic *vigil custodia* Claudian. IV. Cons. Honor. et Ovid. Met. XII, 148. *perpetua*, quae *non cessat:* et similia multa. *Ignes* vero e *speculis* elatos esse, notissimum. Noster Theb. XII, 251.

Cernis, ut ingentes murorum porrigat umbras
Campus, et e SPECULIS *moriens intermicet* IGNIS.

Lucanus VI, 278.

vix praelia Caesar
Senserat, elatus SPECULA *quae prodidit* IGNIS.

utrovis igitur sensu sumas, verissimum est VIGILES *speculas*. [Ven. *vitae specula*. Non muto conjecturam, *vigiles speculas*. EX ADD.] Quod vero sequitur, *castellaque* LONGE ASPICIS, satis ridiculum. non enim LONGE aliquid ASPICIMUS, sed PROSPICIMUS: *castellaque longe Prospicis:* ex sensu scilicet communi, et Virgilio Aen. XI, 909.

Ac simul Aeneas fumantes pulvere campos
PROSPEXIT LONGE, *Laurentiaque agmina vidit.*

§Noster Theb. V, 589.

modico super aggere LONGE
Pallida sanguineis infectas roribus herbas
PROSPICIT.

Horatius:

Laudaturque domus longos *quae* PROSPICIT *agros:*

Tacitus Hist. V, 6. *Ab occasu, Phoenices et mare: Septentrionem e latere Syriae* LONGE PROSPECTANT. De commutatione harum vocum dixi fusius ad II, 2. v. 45. et vide Heinsium ad Claudian. Pr. Cons. Stilich. II, 253. Potes etiam legere LONGA pro LONGE, Sequitur: ILLE DEDIT: Pro quo Heinsius ad dictum Val. Flacci locum reponit, INSEDIT, *cinxitque haec moenia fossa:* cum, inquit, nihili sit *ille dedit*. Immo vero optimum, et sensui necessarium. Monstrator Britannus Crispino enumerat beneficia patris ejus Bolani in eos: Videsne, inquit, istas speculas, ista castella? ILLE, pater tuus, nobis ista DEDIT; et cinxit nostra haec moenia fossa, quo ab incursu hostium tuti essemus. Nihil planius. *Dedit castella*, ut Virgilius Aen. X, 200.

Qui MUROS *matrisque* DEDIT *tibi, Mantua, nomen.*

Ovidius Met. XIV, 172.

Quod loquor, et spiro, caelumque et sidera solis
Respicio, (possimne ingratus et immemor esse?)
ILLE DEDIT.

Martialis IX, 103.

TEMPLA *Deis*, *mores populis* DEDIT, *otia ferro.*

Nihil igitur mutandum.

v. 148. *hunc ipse* VACANTIBUS *armis*
Induit.] Idem Heinsius ad eundem locum Val. Flacci V, 536. legit,

hunc ipse, VOCANTIBUS *armis*,
Induit.

Recte: quare enim *indueret thoraca* Bolanus, VACANTIBUS *armis*, cum nullum esset bellum? Hanc etiam emendationem repetit Heinsius ad Sil. Italicum X, 112. et ad Claudianum de IV. Cons. Honor. v. 318. Nec de ea dubitandum est. Val. Flaccus III, 341.

Quas rapuit telis festina, VOCANTIBUS austris,
Hypsipyle.

Claudianus Laud. Seren. v. 214.

saeva VOCANTIBUS *arma*
Jam lituis.

Prudentius in Symmach. I.

Nec tremulis, *cum* bella VOCANT, *capit arma lacertis.*

Sil. Italicus XVI, 699.

Talibus accensi Patres, fatoque VOCANTE,
Consulis annuerunt dictis.

ita *ventus* VOCARE *rates* poëtis passim dicitur. Pro *thoraca* Parm. *tribracta*, [Ven. *tributa*. EX ADD.] Domitius in suis invenit *thoraca* et *tributa;* unde pessime fecit et edidit *vibrata*, ut ad praecedens *tela* referretur haec vox. Quid vero fecerit *τῷ hunc?* Verum est *thoraca:* nisi sub Parmensis lectione lateat aliquid. Recte vero et proprie RAPUIT *thoraca regi Britanno:* unde emendandus Virgilius Aen. VI, 860. de Marcello,

Tertiaque arma *patri suspendet* RAPTA *Quirino:*

ita enim legendum, non CAPTA. Et scio quid dicat Servius more et judicio suo, CAPTA Quirino.] *Qualia et Quirinus* CEPERAT, *id est*, *Romulus.* Sed aliud est CAPERE *arma ab aliquo*, aliud, RAPERE *alicui.* Ipse Virgilius litem hanc discernet, Aen. X, 449.

Aut spoliis *ego jam* RAPTIS *laudabor* opimis
Aut leto insigni.

et mox, v. 462.

Cernat semineci sibi me RAPERE arma *cruenta.*

et sic ceteri poetae passim. Scio etiam quid objici possit ex Livio XXIII, 46. Sed ibi Antithesis postulat *caperet*, ut respondeat *τῷ daret.* Noster Theb. X.

Ismenos RAPTIS *tumet Hippomedontis* opimis.

v. 150. victricia bella PARENTIS.] Sic omnes editiones. Sed extra ordinem laudanda est et admittenda praeclara Morelli emendatio:

Qualiter in Teucros victricia bella PARANTI
Ignotum Pyrrho *Phoenix narrabat Achillem.*

Sine hac nec sensus nec constructio constat: unde miror Gronovium in Diatribe et in editione sua nullam hujus rationem habuisse. Certe meruit. Sil. Italicus XVI, 9.

tremit omnis ab alto
Prospectans scopulo pastor nova bella PARANTEM.

§ Noster Theb. II, 546.

nec tanta putat sibi bella PARARI.

v. 152. *Felix*, *qui viridi fidens* OPTATA *juventa*
Durabis quascunque VIAS.] Ita nonnullae editiones, plures OPTATE: aeque mendose, quippe aeque sine sensu. Lege,

Felix, *qui viridi fidens* COEPTAQUE *juventa:*

ut Genethliaco Lucani v. 64.

Mox COEPTA *generosior* juventa
Albos ossibus Italis Philippos
Et Pharsalica bella detonabis.

Propertius III, 7. v. 57.

Mollia tu COEPTAE *fautor cape lora* juventae,
Dexteraque immissis da mihi signa rotis.

Catalecta Pithoei.:

Occidit infelix COEPTAE *modo flore* juventae:

ita legendum pro *coepto:* flore *juventae* modo COEPTAE. et ita hunc Statii locum emendasse sero video N. Heinsium ad Sil. Italic. II, 463. Sed nec adhuc ex toto sanus est locus. Stulte enim dixeris VIRIDI COEPTAQUE *juventa*, cum ille qui VIRIDI sit *juventâ* necessario non solum fuerit COEPTA, sed etiam aliquatenus PROVECTA *juventa.* Dixisse debuit, si per versum licuisset, *Felix*, *qui* VIRIBUS *fidens*, COEPTA*que juventa:* vel, MERITIS *fidens*, vel tale quidpiam. nisi malis, *Felix qui viridi fidens*, CRISPINE, *juventa:* vel, *viridi fidens* NAVA*que juventa.* Sed hoc est nugari; et adhuc mendosum puto locum. Quaenam vero sunt hae VIAE quas duraturus erat Crispinus? an *itinera?* minime vero invidenda sors, nec adeo *felix* Crispinus, si *viridis* juventa VIIS et *itineribus* impendenda erat. Lege,

Durabis quascunque VICES:

id est, quaecunque negotia, quamcunque *sortem*, quamcunque *fortunam.* Ita Epist. ad Marcellum v. 48.

Sed viget ingenium et magnos accinctus in usus
FERT *animus* QUASCUNQUE VICES:

Claudianus dixisset,

Novi consilium, *novi Stiliconis* in omnes
Aequalem CASUS *animum.*

Pietat. Abascant. v. 78.

digna evolvere tantas
Sobria corda VICES:

et v. 99.

Mille etiam praenosse VICES.

Tibullus I, 9.

Aut operum varias disposuisse VICES.

Virgilius Aen. II, 432.

Testor in occasu vestro nec tela nec ullas
Vitavisse VICES *Danaum:*

ex quo loco restituendus forte aliter ejusdem libr v. 730.

Jamque propinquabam portis, *omnemque videbar*
Erasisse VICEM:

ita, inquam, mihi videtur legendum pro VIAM: omnem *vicem*, id est, omnem *casum*, omne *periculum*, ut bene Servius explicat ad locum modo adductum. Solennis vero harum vocum commutatio, cum nulla sit differentia in libris MSS. inter *a* et *ce*. Inde est quod Georg. I, 417. adhuc in omnibus editionibus legatur *Mutavere vias*, cum plane legendum sit *Mutavere vices*:

Verum ubi tempestas et caeli mobilis humor
Mutavere VICES,

ut apud Horatium *mutat terra* VICES, et alios passim: sensu, inquam, hoc postulante. Inde idem mendum apud Tibullum II, 6. v. 35.

Illa gerat vestes tenues quas femina Coa
Texuit, *auratas disposuitque* VIAS:

ubi Broukhusius ad sensum optime interpretatur, *vestem auro variegatam*, *virgis aureis inter telas procurrentibus*. hoc vero non est *auratas vias*, sed *vices*. Citat quidem Servium ad Virgil. Aen. VIII, 660. VIRGATIS LUCENT SAGULIS. *Quae habebant in virgarum morem deductas* VIAS. Nescio qua Servii editione usus fuerit Vir elegantissimus, sed in optimis non *vias*, sed *strias* legitur; et haec est vera et indubitata lectio. Eleganter igitur *auratas vices* appellat Tibullus virgas et strias aureas. hoc eruditis evincet sola vox *disposuit*. Virgilius dixisset,

tenui telas discreverat auro.

Statius Theb. XI.

Stamina purpureae sociaverat aurea telae.

Claudianus de Hystrice:

alternantes*que colorum*
Tincta vices.

Lucanus II, 354.

gradibusque acclinis eburnis
Stat torus, *et picto vestes* discriminat auro.

alternum textum vocat Plinius N. H. IX, 35. Val. Flaccus III, 10.

conjux Percosia vestes
Quas dabat, *et picto Clite* variaverat auro.

De commutatione harum vocum vide Burman. ad Val. Flaccum I, 283. et in scriptis Criticorum saepe inveneris. Pro *vallumque subibis* Parm. *vellamque sub illis*: Rom. *veniamque sub illis*.

v. 154. *Forsan et* IPSE *latus* (SIC *numina principis adsint*) *Cinctus*.] *Cinctus latus* QUO? nemo enim absolute dici potest *Cinctus latus*, nisi simul denotetur *instrumentum* QUO cingitur. Lege,

Forsan et ENSE *latus*:

nihil certius. Seneca Hippol. v. 544.

Non erat gracili levis
Armata ferro cornus, *aut longo* latus
Mucrone cingens ENSIS:

Noster Thebaid. I, 428.

Forsan et accinctos lateri *(sic ira ferebat)*
Nudassent ENSES: IV, 40.
Inter adhortantes vix sponte incedit Adrastus
Contentus FERRO cingi latus: *arma ministri*
Pone ferunt:

Ita legendum puto; vulgo, *arma manipli*. Ovidius Amor. III, 8.

ENSE latus cinctum, *quod tibi servit*, *erat*.

Idem Fast. II, 784.

ENSE latus cingit, *tergaque pressit equi*.

Sil. Italicus IX, 296.

Contra cincta latus FERRO *Saturnia Juno*.

Propertius III, 12.

Gyrum pulsat equis, *niveum* latus ENSE revincit,
Virgineumque cavo praetegit aere caput.

Petronius Satyrico c. 82. *Haec locutus* GLADIO latus cingor, *et*, *ne infirmitas militiam perderet*, *largioribus cibis excito vires*. Satis haec exemplorum. Prima syllaba EN amissa erat in praecedente ET. Deinde, pro SIC legendum SI: *si adsint* numina principis, id est, *Si faveant*; ut IV, 8. loco huic simillimo,

SI *modo prona bonis invicti* Caesaris ADSINT
NUMINA:

et hoc itidem ex Virgilio Aen. III, 116.

modo Juppiter adsit
Tertia lux classem Cretaeis sistet in oris.

Val. Flaccus II, 377. ubi Hercules Jasonem objurgat,

Quid? et ipse viris cunctantibus adsis?
O miseri quicunque tuis accessimus actis!

ita distinguendum et legendum; vulgo, *Quid et ipse* ADSIT. Quisnam vero fuit *unanimus amicus*, cujus *comes* futurus erat Crispinus, nescius sum. Vers. 156. pro *Quo* Parm. *Quae*. et 157. pro *haec* eadem *et*.

v. 159. HINC *votis* ANIMUM *precibusque* JUVABO.] Nullum commodum sensum extrahere possum ex his verbis. Pronum fuit, HUNC *votis animum*: sed nec hoc perspicuitate Statiana dignum. Tentabam etiam, HOC *votis* OMEN. Sed et hoc spongiae incubuit. Tandem mihi satisfacio:

nos fortior aetas
Jam fugit; *hinc votis* TANTUM *precibusque* JUVARO:

respondent haec superioribus: Tu fidens viridi juventa durabis quamcunque sortem; Nos fortior aetas jam fugit; et *hinc* est quod votis *tantum* precibusque *juvare possum*, cum *corpore* non possim. Si haec non placeant, despero. Ne vero te terreat *nos* et *juvaro*: his enim subitis personarum mutationibus nihil frequentius. Ita Lacrim. Etrusc. v. 37.

Nos *non arsura* feremus
Munera; *venturosque tuus durabit in annos*,
ME *monstrante*, *dolor*.

Calpurnius Eclog. VII, 79.

O *utinam* NOBIS *non rustica vestis inesset*,
VIDISSEM *propius* MEA *numina!*

Ovidius Heroïd. III, 11.

Alter in alterius jactantes lumina vultum
Quaerebant taciti VESTER *ubi esset amor*:

ita legendum ex sensu; vulgo, NOSTER. *vester* id est *tuus*: supra dixerat TE et TUA, numero singulari: jam personam mutat, ut Heroid. IX, 1. Deianira Herculi,

§ *Gratulor Oechaliam titulis accedere* VESTRIS;

statim subjicit, *fama Decolor, et factis inficianda* TUIS. pro *votis* Parm. *notis*.

v. 160. *Hei mihi, sed* QUAESTUS *solitos si forte ciebo.*] Domitius explicabat *lucra*, quia Statius ex recitationibus *victum quaerebat*. Gronovius Diatr. c. 50. mavult QUESTUS, ut per modestiam carmina sua *questus* appellet Papinius; ut *questus avium*, alibi. Damnat tamen hanc conjecturam in Reliq. ad Silv. et reponit COETUS *solitos* : et hoc verum. Suetonius August. c. 85. quo nos relegat Gronovius: *Multa varii generis prosa oratione composuit; ex quibus nonnulla in* COETU *familiarium, velut in auditorio* recitavit. Apuleius in Floridis: *imber repentino coortus, ita ut mihi ad vos venit usu nuperrime, differtum* auditorii COETUM *distulit*. *Ciere* COETUS est *convocare auditores*. Supra Epithal. Stell. et Violant. v. 235. hae voces pariter commutatae. Adhuc tamen hunc locum turbant duae Adversativae, SED *coetus solitos*, et quae statim sequitur SED *venies melior*. Forte:

Hei mihi, QUOD, *coetus solitos si forte ciebo,*
Tu deeris, Crispine, mihi:

ita Epiced. in Patr. v. 225.

Hei mihi QUOD *tantum patrias ego vertice frondes*
Te sub teste tuli:

Ad uxorem v. 60. loco simillimo,

Heu *nunc illa tenens viduum* QUOD *sola cubile*
Otia tam pulcrae terit *infoecunda juventae!*
SED *venient, plenis venient connubia taedis.*

Thebaïd. tamen XII, 340.

Hei mihi, SED *quanto descendit vulnus hiatu!*

Nihil igitur mutandum. Pro *Hei* Parm. *Et*, id est *Ei*, vel *Hei*. Rom. *Heu*. et pro *carmina* v. 161. Parm. *crimina*. Vers. 162. pro *deeris* Parm. *dederis*.

v. 166. CINGET*que superbis Fascibus*.] Ita Editiones. Codex vero Salisb. CINGIT*que*: unde Gronovius Reliq. ad Silv. legit,

Idem omnes perferre *gradus*, CINGI*que superbis*
Fascibus, et patrias dabit insedisse *curules*.

Quod manifesto verum est, cum in altera lectione nulla sit constructio. Parmensis plane habet CINGI*que*. Vers. 170. pro *Proximus ille* DEUS, potes legere DEIS. ita Gratius Cynegetico:

Deus ille, an PROXIMA DIVIS
Mens fuit?

et videtur imitari hunc locum Claudianus in Sec. Cons. Stilich. v. 130.

PROXIME DIS *Consul, qui tantae* prospicis *Urbi*.

Eutropius lib. VIII. de Trajano: *Ob haec per orbem terrarum* DEO PROXIMUS *nihil non venerationis meruit et vivus et mortuus*. Justinus VIII, 2. *Dignum itaque qui* DIIS PROXIMUS *haberetur, per quem Deorum majestas vindicata sit:* de Philippo Macedone. Vell. Paterculus II, 35. de M. Catone: *Homo virtuti simillimus, et per omnia ingenio* DIIS *quam* hominibus PROPIOR. Sed nihil muto: Statius enim *Diis* tantum non concessisset, ut Domitiano *superiores* essent. unde Pietat. Abasc. v. 38. de eo: *humanos* PROPIOR JOVE *digerit actus*.

v. 175. *tantisque* ENIXUS *suffice donis*.] Si vox *enixus* recte habet, constructio est, *enixus tantis donis, suffice* tantis donis. Quod nescio an defendi possit. *enixus* est *fretus, fisus*, ut apud Tacit. Annal. XIV, 28. *fratris opibus* ENIXUS. Sed mihi multo magis placet

tantisque ELECTUS *suffice donis:*

quasi dixisset, Hoc maxime industriam tuam accendat quod ELECTUS es, non FORTUITO Fortunae favore provectus. Alterum prae hoc friget. Ita Achill. I, 365.

ultro etiam veneratur supplice dextra
Et grates ELECTUS *agit:*

scil. Chiron, quod eum praecipue *elegerat* Thetis cui Achillem mandaret. Ita etiam Achill. II, 336. Paris dicitur

ELECTUS *formae certamina solvere pastor*.

Sidonius Apollinaris Carm. VII, 554.

Cannas celebres Varrone fugato
Scipiadumque etiam turgentem funere Poenum
Livius ELECTUS *fregit*.

Plinius Epist. II, 13. de jure trium liberorum loquens: *quod quanquam parce et cum delectu daret, mihi tamen, tanquam* ELIGERET, ȷ*indulsit*. Eleganter Trajanus Plinio X, 29. *Provinciales, credo, prospectum sibi a me intelligent: nam et tu dabis operam ut manifestum sit illis*, ELECTUM *te esse qui ad eosdem mei loco mittereris*. Ex supra citato loco Achilleid. II, 336. de Paride, restitui potest alter ejusdem argumenti, Sil. Italici VII, 440. ex eo desumtus:

Audivit sacrae LECTUS certamina formae:

ubi vulgo legitur LENTUS. Mox v. 178. ita distingue:

Non minus hoc fortis, quam si tibi etc.

vulgo,

Non minus hoc, fortis quam si etc.

vitiose: quippe frigide dicitur *ipse fortis Bellipotens*. Sensus est, hoc *fortitudinis* et virtutis tuae non minus indicium est, quam si Ipse Mars tibi castra recluderet et Ipse manibus suis tibi arma indueret. Vers. 176. pro TORVA *casside*, quod verum est, omnes ante Gronov. editiones habent TORTA: nisi quod Parm. TORTIVA: Rom. TORVI. Vers. 177. *primum ensem* optime explicat Dodwellus Annal. Stat. c. LIX.

ECLOG. III.

EPICEDION IN PATREM.] *Ita* editiones. Sed hoc nimis generale est, et *cuivis* Patri convenit: unde Parmensis bene addit SUUM, *Epicedion in Patrem* SUUM: et ita edidi.

v. 3. *Da, genitor* PERDOCTE, *lyrae.*] Non inter optima epitheta istud *perdocte.* Mallem,

Da, genitor PRAECLARE, *lyrae.*

ut apud Horatium Serm. I, 6.

Non patre PRAECLARO, *sed vita ac pectore puro.*

et infra, v. 110.

Hoc ego commodius quam tu, PRAECLARE Senator.

Claudianus in Sec. Cons. Stilich. v. 174.

Hanc tu cum Superis, Stilicho PRAECLARE, *tueris.*

Parmensis habet *pdocte,* virgulâ per caudam τοῦ *p* ductâ; quo modo voces *per, prae,* et *pro* in antiquis libris concipiuntur. *docte* et *clare* facile mutari potuerunt propter coalitionem literarum *cl* in *d*, ut saepe fit. [Ven. *praedocte:* quod isto melius est; licet neutrum valde placeat. Ex ADD.] Certius istud quod sequitur, nempe pro MOVERI legendum MOVERE: *neque enim fas est mihi antra Delia* movere *aut Cyrrham* impellere *sine te.* hoc Constructio postulat: si enim retineas *moveri*, dicendum quoque foret *impelli.* Pro *Te sine* Parm. *Desine:* et ita Codd. Domitii, qui recte emendavit *Te sine.*

v. 8. *funestamque ederis irrepere taxum*

EXTIMUI, trepidam*que nefas arescere laurum.*] Vide an non legendum sit,

funestamque ederis irrepere taxum

SUSTINUI:

id est, *passus sum, permisi.* Ovidius Amor. I, 7.

At nunc SUSTINUI, *raptis a fronte capillis,*
Ferreus ingenuas ungue notare *genas.*

Heroid. V, 32.

SUSTINET *Oenonen* deseruisse *Paris.*

Auctor Consolat. ad Liv. Aug. v. 393.

Adde quod est absens functus: nec cernere *nati*
Semineces oculos SUSTINUERE *tui:*

Phaedrus IV, 15.

Hoc argumentum monet, ut SUSTINEAS *tibi*
Habitu esse *similes, qui sunt virtute impares.*

ubi vide Schefferum et Burmannum. Nec placet istud TREPIDAM *laurum:* et multo melius scripsisset PARTAM *laurum:* quod verum puto. Monstrum plane est quod sequitur,

CERTE *ego magnanimum* etc.

in quo et sensum et latinitatem frustra quaesiveris. Ne longum faciam, sic lege et distingue totum locum:

funestamque ederis irrepere taxum
Sustinui, partamque (nefas) arescere laurum
ILLE *ego magnanimum qui facta attollere regum*
Ibam altum spirans, Martemque aequare canendo.

Audaculus affirmo non aliud scribere potuisse Statium, quam *Ille.* Emphaticum quiddam est in isto *Ille ego,* et quod indignationem exprimit. *Ille ego qui,* ut Epiced. in Puer. v. 38.

Ille ego qui toties blandus matrumque patrumque
Vulnera, qui *vivos* potui *mulcere dolores,*
Deficio.

Thebaid. IX, 434.

Ille ego *clamatus sacris ululatibus amnis*
Qui *molles thyrsos Baccheaque cornua puro*
Fonte lavare feror, *stipatus caedibus artus*
In freta quaero *vias.*

Ovidius Heroid. XII, 105.

Illa ego, quae *tibi* sum *nunc denique barbara* facta,
Nunc tibi sum pauper, nunc tibi visa nocens,
Flammea subduxi *medicato lumina somno*
Et tibi, quae raperes, vellera tuta dedi.

Epitaphium vetus apud Reinesium Inscr. p. 854.

Ille ego qui vixi *bis deno circine solis*
Ore genas tenero vernans, *et robore pollens,*
Miles eram, *sum deinde civis ex milite factus.*

Plinius Epist. I, 6. *Ridebis, et licet rideas.* Ego *Plinius* ILLE, *quem nosti, apros tres, et quidem pulcherrimos,* cepi. Sil. Italicus XI, 177.

Ille
Dardanius cui *sacra pater,* cui *nomina liquit*
Ab Jove ducta Capys, magno cognatus Iülo,
Ille ego *semihomines inter Nasamonas et inter*
Saevum atque aequantem ritus Garamanta ferarum
Marmarico ponam *tentoria mixtus alumno?*

Nota ista,

Ille ego, qui *quondam gracili* modulatus *avena*
Carmen, et egressus *silvis vicina* coëgi
Ut quamvis avido parerent arva colono,
(Gratum opus agricolis) at nunc *horrentia Martis*
Arma virumque cano.

Quos ego versus non testimonii causa adduco, sed ut Virgilio abjudicem foetum non suum. praeter enim quod in MSS. plerisque vetustioribus non inveniantur, testante Pierio, est et alia ratio qua patet ignari cujusdam et barbari interpolatoris esse, nedum Virgilii; ex constructione scilicet, quae haec esse debuit, prout exemplis adductis liquet: ILLE EGO QUI *quondam* MODULATUS *carmen avena, et egressus silvis* COEGI *arva ut parerent colono,* NUNC *arma virumque* CANO: non AT *nunc:* hoc enim modo tota sententia perturbatur. Mitto ineptum epitheton *vicina:* CUI enim *vicina* arva intelligit? an vicina *silvis?* ridiculum: quasi ad arva tantum *silvis vicina* pertinerent Virgilii Georgica! an *Mantuae* vicina arva voluit? sed et hoc aeque ridiculum, et ob eandem rationem. Scio quid de his versibus dicant Pierius, et Jul. Scaliger Poëtices lib. V. ad finem: sed nullae, quantumvis magnae, auctoritates, sensui communi praeponde-

rare debent. Sed ad pensum: a quo me abduxit amor Vatum Principis. Verissimum est ILLE *ego* pro CERTE *ego:* et pari fere modo commutantur voces CERTE et IPSE apud Ovidium Fast. II, 5. ubi pro

IPSE *ego vos habui faciles in amore ministros*,

duo codices habent CERTE *ego*. Vers. 11. pro *Martem* Parm. *Matrem*.

v. 12. *quis Apolline* MERSO

Frigida damnatae PRODUXIT *nubila menti?*] Nic. Heinsius ad Sil. Italicum X, 411. pro MERSO legit VERSO, id est *averso:* optime. Noster Theb. X, 70.

Quid faciat? scit fata suis contraria fatis,
AVERSUMque Jovem.

Ovidius Amor. III, 12.

AVERSIS *utinam tetigissem carmina* MUSIS,
PHOEBUS *et incoeptum destituisset opus.*

qui locus firmat emendationem meam supra Glauc. Melior. v. 26.

Infaustus vates, VERSO *mea pectora* PHOEBO
Plango lyra:

vulgo legitur, VEXO *mea pectora* TECUM: pro quo Parm. et Rom. VERSO. vide quae ibi notavi. *Diversus Apollo* eodem sensu apud Calpurnium Siculum Eclog. IV, 9.

Dulce quidem resonas, nec te DIVERSUS APOLLO
Respicit, o juvenis.

[Pro *corda* Ven. *vota*. Ex ADD.] Deinde, pro *produxit*, idem ibidem legit *praeduxit:* et hoc itidem recte. Metaphora sumta est a Re Militari seu Obsidionali, in qua muri et fossae et lineae *praeduci* dicuntur. Lucanus IV, 45.

Munitumque latus laevo praeducere *gyro.*

et v. 264.

Tunc inopes undae praeducta *cingere fossa*
Caesar avet:

ita legendum; vulgo *praerupta fossa*. Seneca de Ira II, 8. praeductam *obsessis parentibus fossam*. et ita passim. Vers. 14. pro *sonantes*, Domitii codices *sonantem;* et ita Parmensis: sed male. Vers. 17. pro SURDA *ferarum agmina*, mallem, TARDA *agmina;* ut *immotos lucos*. *Tarda, non mota, non sequentia*, ut prius fecerunt. Sic apud Ovidium Heroïd. VII, 27.

Ille quidem male gratus, et ad mea munera
SURDUS:

tres libri habent TARDUS, quod praetulit Burmannus, quem vide. Mox, v. 19. pro TENDENS Constructio postulat TENDIS. si enim retineas *tendens*, dixisse debuit Statius *membris* EMISSUS ET *in ardua* TENDENS. Videtur ante oculos habuisse Lucanum, initio Lib. IX. de anima Pompeii. [Ven. *dura sororum Agmina*. Ex ADD.]

v. 23. NOTIque *modos extendis Arati.*] Humile nimis, nec Arato dignum epitheton. Lege, ut postea in Rom. [et Ven. Ex ADD.] inveni,

DOCTIque *modos extendis Arati,*

ita infra, *doctus Battiades*, Callimachus. Recte vero *extendis*. Plinius Epist. IX, 10. *In via plane nonnulla leviora statimque delenda, ea garrulitate qua sermones in vehiculo seruntur*, EXTENDI. Nemo igitur legat *intendis*, inductus loco Virgilii Aen. IX, 776.

numerosque intendere *nervis:*

nec *expendis;* quemadmodum citat Broukhusius ad Propert. III, 3. v. 48. Mox, v. 25. *Concilia Heroum juxta*, etc. imitatur Ausonius Parental. IV.

Et modo conciliis animarum mixte piarum:

ita legendum, pro *piorum*, sc. hominum; quod Graevio placuit.

v. 29. *Nam me ter relegens* CAELO, *terque ora retexens*
Luna videt residem.] Constructio est: *Nam Luna* CAELO *ter relegens ora, terque retexens, videt me residem*. quo pacto abundat vox CAELO: ubi enim nisi *caelo* potuit Luna relegere et retexere ora? Lege:

Nam me ter relegens CAELUM, *terque ora retexens.*

Avienus Phaenom. Arat. v. 971.

Sol istinc flammiger aethram
Jam relegit.

Prudentius Hamartig. v. 849. de Anima:

Concretum celeri relegens *secat aëra lapsu,*
Exsuperatque polum *fervens scintilla remensum.*

sic *relegere pontum* Sil. Italicus II, 20. *relegere litora* Virgil. Aen. III. Vide Heinsium ad Ovid. Met. VIII, 173. ubi jam video illum ita emendasse hunc Statii locum. Virgilius Culice, v. 283. de Luna:

et tu currentes, menstrua virgo,
Auditura lyram tenuisti, nocte relecta:

ita legendum; vulgo *relicta*. *relegere noctem* elegantissime dicit pro *remetiri*. tale mendum ex Horatio sustulerunt Heinsius et Bentleius, Carm. I, 34. *cursus relectos:* ubi ante legebatur *relictos*. Quid sit *ora retexens* disces ex Ovidio Met. VII, 530.

Dumque quater junctis implevit cornibus orbem
Luna, quater plenum TENUATA RETEXUIT orbem.

Eodem sensu *deducere orbitam* Luna dicitur Propertio II, 16.

Septima jam plenae deducitur *orbita* Lunae:

verbo itidem *Textorio*. Tibullus II, 4.

Nec refero Solisque vias, et qualis, ubi orbem
Complevit, versis Luna recurrit *equis.*

Huic contrarium *resumere orbem* Thebaïd. I, 576. et *recolligere ignes* Seneca Oedipo v. 505. Pleni hac Metaphora poetae. inde etiam Apuleius Lib. de Mundo: *Dierum etiam noctiumque curriculis* ORDIUNTUR *menses; menses* TEXUNT *annos; anni seriem conficiunt saeculorum.* Nota omnibus proprietas vocis *ordiri*. Vers. 32. pro *hausi* Parm. *hausit:* Rom. *ausi*. *Haurire cineres* idem quod *legere*. Ovidius Met. VIII, 538.

Post cinerem, cineres haustos *ad pectora pressant.*

Ubique exempla. Vers. 33, pro IN *munera* Rom. MIHI *munera*. *Primum animum* ponit pro *redeuntem a stupore*, quo nimius dolor mentem ejus obnubilaverat, ut bene explicat Gronovius Diatr. c. LI. pro *tacitis* Parm. *tacitus*.

v. 35. *Nunc etiam* LABENTE *manu*, NUNC *lumine sicco.*] Sic vulgo editur, LABENTE *manu.* Parmensis vero, *Nunc etiam* HEBETANT *manu:* [Ven. *hebente.* EX ADD.] Rom. HEBETANTE *manu.* Scripsit Statius,

Nunc etiam TREPIDANTE *manu.*

Nimirum literae *tr* coaluerunt in *h*, quae ejusdem est ductus: unde pro *trepidante* factum primo *hepidante*, mox *hebetante.* Deinde, pro NUNC *lumine sicco*, quod in omnibus est, recte Gronovius Diatr. c. LI. NEC *lumine sicco:* et hoc postulat sensus: *manu trepidante* et *oculis* non *siccis*, id est *humidis.* Ita supra Lyric. ad Junium v. 11. pro NUNC *major s'tis*, restitui, NEC. Contra Theb. IX, 370. de Nympha Ismenide, occisum in fluvio Crenaeum filium quaerentis:

Scrutaturque manu galeas, et prona reclinat
Corpora: NUNC *ponto submersa intrabat amaram*
Dorida:

ita legendum; vulgo, NEC *ponto submota*, sine sensu. Sic et apud Virgilium Aen. IX, 140. loco ad intelligendum difficillimo:

Sed periisse semel satis est. Peccare fuisset
Ante satis, penitus modo NON *genus omne perosos*
Femineum:

Picrius testatur in nonnullis antiquissimis Codicibus pro NON legi NEC. Scribe,

penitus modo NUNC *genus omne perosos*
Femineum.

Objecta est a parte Trojanorum, et Responsio ad Objectionem: „Dicet forte aliquis, Sed satis est Trojanos SEMEL periisse. Immo (inquit Turnus) non ad *poenam* solum sed etiam ad *peccatum* debes respicere, et dicere, satis fuisse Trojanis semel peccasse OLIM, dummodo NUNC non itidem peccent, modo NUNC penitus perosi sint omne genus femineum.“ Infert ergo: „Atqui non NUNC perosi sunt genus omne femineum; quippe bellum gerunt pro Lavinia: ideo nec peccasse OLIM in hoc genere satis illis fuit; quippe et NUNC peccant: Ergo, nec periisse SEMEL satis est, sed et ITERUM debent perire, et quoties peccant.“ Haec est Argumentatio Turni: cujus sensum partim vidit Servius, qui haec notat: AT PERIISSE SEMEL.] *Quasi objectio est, ut si dicatur, Sed periisse semel satis est: immo vero semel satis fuit eos peccasse. ex quo colligitur, quoties peccaverint, toties eos perire debere.* In verbis Servii ad v. 141. legitur NON: quod tamen corrigendum puto, NUNC; aliter non video quomodo huic loco constet sensus. Vers. 36. pro *molle quiescis* Parm. *mole.* et v. 38. pro *Solatus* Parm. et Rom. *Stellatus:* et *Phrygios* Rom. pro *Phrygio:* omnia perperam.

v. 41. HIC *ego te, (nam Sicanii non mitius* etc.) INSERUI *cum laude* LOCI: SED *carmine plango Pierio.*] Inopportuna admodum Adversativa ista particula SED, cum nulla sit Oppositio inter hanc et priorem sententiae partem. Antiqua hujus vocis scriptura est SET: unde facile fuit, LOCIS, ET *carmine.* ET vero, litera transposita, pro TE: *locis*, TE *carmine plango Pierio.* Et jam Veritatis facies nasci incipit, et apparet legendum esse pro HIC, HIS sc. *locis;* (quod et voluit Bernartius, frustra refragante Gronovio Elench. Antidiatr. c. VII.) et pro *Inserui*, *Insertũ*, sc. *te.* Unde, vix uno apice mutato, totus locus sic refingendus est:

His ego te (nam Sicanii non mitius etc.)
Insertũ *cum laude* locis, te *carmine plango*
Pierio:

intermediis istis, *nam Sicanii*, etc. usque ad *aristas*, in parenthesi inclusis, quemadmodum edidi. *Insertum his locis*, id est, *impositum, additum.* Sidon. Apollinaris Carm. XI, 12.

tenuique inserta fluento
Perforat arenti radio lux sicca liquorem.

Martialis Epigr. III, 41.

Inserta phialae *Mentoris manu docta*
Lacerta vivit, et timetur argentum.

Passim exempla. *Te, te;* ut Horat. Carm. IV, 13.

et refugit TE, *quia luridi*
Dentes, TE *quia rugae*
Turpant et capitis nives.

supra dixi de hac affectuosa vocis ejusdem iteratione. *Cum laude*, id est, cum *laudatione*, sc. funebri. *Primum*, inquit Statius, *in hoc loco te sepelivi cum Laudatione: nunc hoc Epicedio te plango.* per quae gradus et continuationem pietatis suae in Patrem ostendit. Pro *Inserui* Parm. *Inferni.* Vers. 42. pro SIC TIBI *rara*, quod plures Editt. habent, Grasserus edidit SI TIBI *rara;* et ita Parm. et Rom. Gronovius vero Elench. Antidiatr. c. VII. monet legendum esse SICUBI *rara;* quod verum est: non ita ejus interpretatio. Dicit Statius: Hoc loco ego te sepelivi: et sane causam habui: quippe crocus, cinnamon, et ceteri pretiosi odores qui divitum funeribus incendi solent, non mitius halant, non dulcius spirant, et consequenter non essent tibi gratiores quam hic locus. *Sicubi* est idem quod *si forte*, ut saepe: vide Val. Flaccum IV, 105. Aliter legere posses, *sic tibi grata*, vel *cara:* sed non opus est. Pro *dites* Parm. *ditis.*

v. 45. SUMAS *gemitus et* VULNERA *nati*, ET *lacrimas.*] Ita constanter editiones: ut mirer unde Gronovius ediderit SUME ET *gemitus.* verius erat, SUME HOS *gemitus.* Quomodo vero accipere potuit pater nati VULNERA? Lege,

SUME HOS *gemitus, et* MUNERA *nati,*
HAS *lacrimas.*

Ita Theb. XII, 88. Creon ad bustum filii Menoeceos:

ACCIPE, *nate, tui nova libamenta triumphi,*
ACCIPE.

Auctor Ciris, v. 44.

ACCIPE dona *meo multum vigilata labore.*

Virgilius Aen. III, 486.

ACCIPE *et* haec, *manuum tibi quae monumenta meorum*
Sint, puer.

Seneca Troad. v. 806.

SUME *nunc iterum comas.*

Et SUME lacrimas; *quicquid e misero viri*
Funere relictum est.

Idem Herc. Oet. v. 1648.

ACCIPE HAEC, *inquit*, *sate*
Paeante DONA; munus *Alcidae cape.*

Recte vero MUNERA: Val. Flaccus V, 29.

vix membra rigentia tandem
Imposuere rogo, lacrimasque *et* MUNERA *flammis*
Vana ferunt.

Ausonius Parental. VIII, 17.

Caelebs namque gener nunc haec *pia* MUNERA *solvo.*

Ovidius Met. II, 340.

Nec minus Heliades fletus *et inania morti*
MUNERA *dant* lacrimas.

Idem Pontic. I, 8.

Cui nos et lacrimas, *supremum in funere* MUNUS,
Et dedimus medio scripta canenda toro.

Manilius I, de peste Atheniensi:

Cesserat officium morbis, *et* MUNERA *deerant*
Mortibus, *et* lacrimae:

ita legendum puto, non *funera*. *Mortibus* ibi est *mortuis*. Val. Flaccus V, 13.

Ecce inter lacrimas, *interque extrema virorum*
MUNERA etc.

Ovidius Trist. III, v. 81.

Tu tamen extincto feralia MUNERA *ferto*,
Deque tuis lacrimis *humida serta dato.*

Ex his locis vides *lacrimas* et *munera* ad amicorum busta conjungi solere. Voces autem *munera* et *vulnera* saepe commutantur. ita apud Ovid. Eleg. de Nuce v. 131. pro *vulnera* quod erat in libris, viri docti reponunt *munera*. In scriptis Criticorum passim exempla invenies. Retineri tamen potest ET *lacrimas:* et ita edidi.

v. 46. RARI *quas nunquam habuere parentes.*] Sic habent exemplaria. Morellus pro *nunquam* conjecit *unquam;* et ita Parmensis. Gevartius edidit CARI. Uterque reprehensus Gronovio Diatr. c. LI. ubi haec notat: „Grandius multo Noster, RARI *nunquam*. RARI parentes propter scelus hominum habuerunt veras lacrimas a natis: sed et pauci qui habuerunt, non tamen tantas, tamque acerbas, quantas ego tibi confero." Vide, Lector, quid sit nimium acumen, et quam facile fallamur in his Studiis, nisi spectemus ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω. Quippe *lacrimae quas* RARI *parentes habuere*, sunt *lacrimae quas parentes* RARO *habuere:* et eo usque sensus optimus est. Jam vero si interseras NUNQUAM, vide quam absurdum feceris: tunc enim erit, *lacrimae quas parentes* RARO NUNQUAM *habuere.* Vel si τὸ RARI *parentes*, per PAUCI explices, eodem res recidet: *lacrimae quas* PAUCI *parentes habuere*, recte dixeris: *lacrimae vero quas* PAUCI *parentes* NUNQUAM *habuere*, absurde. Idem periculum facias istis Martialis verbis Epigr. I, 2.

decus quod
RARI *post cineres habent poetae*,

eundem exitum deprehendes. Sensit hoc, opinor, Gronovius Elench. Antidiatr. c. VII. ubi aliter interpretatur; nempe, RARI parentes, *ii qui veros gemitus orborum meruerunt.* Melius hoc, utpote nihil absurdi in se habens. Sed omnino recte edidit Gevartius, CARI *quas nunquam habuere parentes:* ut Ovid. Amor. I, 7.

Tunc ego vel CAROS *potui violare* parentes.

et Heroïd. XXI, 43.

Cumque dies CARIS *optata* parentibus *instat.*

Lucretius lib. III.

Nam jam saepe homines patriam CAROSque parentes
Prodiderunt, *vitare Acherusia templa petentes:*

ubi tamen forte praestat, *carosque penates*, seu domos. Exempla sunt obvia. Dicit igitur Statius: Nulli parentes, licet filiis carissimi, habuerunt tales lacrimas quales ego tibi collaturus sum. Nisi malis CLARI *parentes*, id est *nobiles* et genere illustres, ut apud Horatium,

Non ego me CLARO *natum* patre, etc.

quod huic loco et sententiae optime congruit. Nam SERI *parentes*, (i. e. *longaevi)* quae erat conjectura Hieron. Bignonii, referente Gronovio et probante, ad fin. Elench. Antidiatribes, non ex toto sensui satisfacit. *Quas* vero est *quales*, ut Glauc. Melior. v. 33.

cum proprios gemerem defectus ad ignes
Quem, *Natura*, *patrem!*

id est *Qualem patrem.* Virgilius Aen. IV, 11.

Quem *sese ore ferens!* quem *forti pectore*, *et armis!*

ita legendum; vulgo *quam forti:* male. si enim retineas *quam*, constructio haec erit, QUAM *forti pectore*, *et* QUAM *armis.* Quid vero est QUAM *armis?* arena sine calce. nisi vox *fortibus* intelligenda sit, hoc modo, *quam forti pectore et quam* fortibus *armis.* Sed alterum multo elegantius, et repetitio παθητικωτέρα: *qualem* vultu, *qualem* forti pectore seu patientia, *qualem* armis!

v. 47. *Atque utinam*, *Fortuna*, DARES *mihi manibus* aras.] Usitatius est in hac re *aram* quam *aras.* Virgilius VI, 177.

aramque *sepulcri*
Congerere arboribus caeloque educere *certant:*

hinc sua habuit noster, et Sil. Italicus XV, 387.

alta sepulcri
Protenus extruitur, *caeloque educitur* ara.

Val. Flaccus V, 9.

robora caedunt
Pars silvis, *portantque* arae:

ubi vide Cl. Burmanni notam. Non nescio plures interdum extrui solere, ut Aen. III, 63. *stant manibus* ARAE. Sed et alia ratio est quare *aram* hoc loco legerem: ea est ut vitetur ingratum ὁμοιοτέλευτον DARES *mihi manibus* ARAS. Sed alium ordinem verborum offerunt Parm. et Rom.

Atque utinam fortuna mihi DARE *Manibus aras:*

qui unice verus est. *fortuna* est *opes*, οὐσία. Horatius:

Quo mihi fortunam, *si non conceditur uti?*

Symmachus Epist. I, 37. *Nunquam in mercedem or-*

namenta linguae corrupit. fortunae tenuis, opulentiam fide, quaestum laude mutavit. Exempla ubique.

v. 52. *Et Nemees* LUCUM.] Vide praecedentia et sequentia: *superassem* DONA *Siculi sepulcri, et Nemees* LUCUM, *et* SOLENNIA *Pelopis.* inepte LUCUM interseritur inter *dona* et *solennia:* mitto quod versu abhinc altero dixerat *praetexere* LUCO. Lege,

Et Nemees LUDUM:

jam omnia cohaerent. Hyginus Fab. LXXXV. *Laius Labdaci filius Chrysippum Pelopis filium nothum propter formae dignitatem* NEMEAE LUDIS *rapuit.* Florus II, 7. *Quae gaudia, quae vociferationes fuerunt, quum hoc forte* NEMEAE *in theatro quinquennalibus* LUDIS *a praecone caneretur?* Plautus Casina IV, 1.

Nec pol ego NEMEAE *credo, neque ego Olympiae,*
Neque usquam, LUDOS *tam festivos fieri.*

[v. 54. Pro *vis ulla* Ven. *vis uda.* Ex ADD.]

§ v. 55. *aut putri sonitum daret ungula* FOSSA.] Altum de hac *fossa* inter Commentatores silentium; nisi quod Thomas Stephanus in sua harum Silvarum editione *fossam* interpretatur *septum* vel *carcer*, quo continebantur equi priusquam ad cursum emittebantur. Nescio quidem unde hanc hauserit vocis significationem; nec sane multum refert, cum Statius non aliud scribere potuerit quam,

aut putri sonitum daret ungula CAMPO.

Immanis, inquies, mutatio. vide tamen quibus autoritatibus eam defendam. Virgilius VIII, 595.

it clamor, et agmine facto
Quadrupedante PUTREM SONITU *quatit* UNGULA CAMPUM:

quem versum pene repetit XI, 875.

Quadrupedumque PUTREM *cursu quatit* UNGULA CAMPUM.

plane vides Statianum hoc parodiam esse versus Virgiliani: Virgilius vero sumsit ex Ennio Annal. VI. citato a Macrobio Saturn. VI, 1. Noster Theb. VI, 401.

pereunt vestigia mille
Ante fugam, absentemque ferit gravis UNGULA CAMPUM.

et 459.

Multaque transversis praestringitur UNGULA CAMPIS.

XII, 656.

Icta gemit tellus: virides gravis UNGULA CAMPOS
Mutat, et innumeris peditumque equitumque catervis
Expirat protritus ager.

Achilleid. I, 123. de Chirone:

Motaque desueto crepuit *senis* UNGULA CAMPO.

Sil. Italicus VI, 217.

Cornea gramineum persultans UNGULA CAMPUM.

et II, 174.

Incita pulveream CAMPO *trahit* UNGULA *nubem.*

Lucanus VI, 82.

gradibusque citatis
UNGULA *frondentem discussit cornea* CAMPUM.

Noster Theb. IX, 250.

consuetaque CAMPO
Fluctuat, et mersas levis UNGULA *quaerit arenas.*

Ovid. Halieutic. v. 73. de equis loquens:

Compescatque SOLUM *generoso concita pulsu*
UNGULA *sub spoliis graviter redeuntis opimis.*

Idem Met. VI, 218.

Duraque mollierat subjectas UNGULA GLEBAS.

Calpurnius Eclog. VI, 56.

UNGULA *quae viridi sic exultavit in* ARVO,
Tangeret ut fragiles, sed non curvaret, aristas.

Videor etiam invenisse originem erroris. Vox *campo* ita scribitur in MSS, *cāpo:* unde, transpositis syllabis, *poca:* mox, *posa, fosa, fossa.* Scient harum rerum periti quam facile hoc evenire potuit, et quam millies evenit. *Fossa* huic loco omnino aliena est: *campo* propria et apposita. Vers. 56. pro *hic* Parm. et Rom. *et.* pro *dicarem* Parm. [et Ven. Ax ADD.] *ligarem.*

v. 58. *Ipse madens* OCULIS.] Usitatius est *madens* OCULOS quam OCULIS; ut sit Graecismus. Sed et in hoc loco grassata est eadem manus quae modo supposuit *fossa* pro *campo:* si quid enim video scripsit Statius,

Ipse madens LACRIMIS.

Thebaid. XI, 417.

Cuncta madent LACRIMIS *et ab omni plangitur arce.*

IX, 41.

madet *ardua* FLETU
Jam galea atque ocreae clipeum excepere cadentem.

Ovidius Metam. VI, 628.

Invitique oculi LACRIMIS maduere *coactis.*

X, 45.

Tum primum LACRIMIS *victarum carmine fama est*
Eumenidum maduisse *genas.*

Apuleius Met. V. *Lugubres voces desinite, et diutinis* LACRIMIS madentes *genas siccate.* Ovidius Met. XI,

LACRIMIS*que genae* maduere *profusis.*

Heroid. VI, 70.

Huc feror; et LACRIMIS *osque sinusque* madent.

Art. Amator. III, 378.

Et LACRIMIS *vidi saepe* madere *genas.*

§ Tibullus I, 9.

LACRIMIS *omnia plena* madent.

Martialis Epigr. X, 13.

Et madet *heu!* LACRIMIS *janua surda tuis.*

Seneca Hippol. V, 1119.

Et si odia servas cur madent FLETU *genae?*

Plura habeo ὅσα κόνις si cui haec non satisfaciant. Hae voces commutantur apud Ovidium Pontic. I, 9.

Quae mihi de rapto tua venit epistola Celso
Protenus est LACRIMIS *humida facta meis:*

pro LACRIMIS excerpta Vossii habent OCULIS. Recte vero *umbrarum animaeque sacerdos.* ita *sacerdos ar-*

cerdos arboris Juvenal. Sat. VI. *arcis sacerdos* Virgil. Aen. II, 319. Nisi malis, *umbrarum araeque sacerdos:* quod verius videtur, cum ut vitetur repetitio ejusdem sensus, *umbrarum animaeque;* tum ut sit imitatio Virgilii Aen. VIII, 179.

Tum lecti juvenes certatim araeque sacerdos
Viscera tosta ferunt taurorum.

unde Sil. Italicus II, 150.

Alcidae templi custos, araeque sacerdos.

Minima est differentia scripturae inter *aïae* (hoc enim modo concipitur vox *animae* in Libris) et *arae.* Sed nihil temere mutandum.

v. 59. PRAECINEREM GEMITUM *cui te nec Cerberus omni*
Ore, nec Orpheae quirent avertere leges.] Ita omnes quas mihi videre contigit editiones: nec quisquam interpretum de mendo suspicatus est. Non tamen ideo mendo caret: explica enim, si potes, quid sit *praecinere* GEMITUM. Domitius ait, *tanquam praefica:* et hoc satis commodum ad τὸ *praecinerem;* sed quid facies cum isto GEMITUM? nec enim *praefica* nec quisquam alius *praecinere* potest GEMITUM, si modo ego et vos scimus quid sit sensus communis. Sed et hoc demus: vide sequentia: *praecinerem gemitum* A QUO (gemitu) *nec Cerberus nec leges Orpheae possent te avertere.* Quid vult? an *Cerberus* et *leges Orpheae* solent umbras avertere a *gemitu?* nugae: et piget immorari. Ecce trium tantum literarum mutatione omnia sano,

PRAECIPEREM REDITUM, *cui te nec Cerberus omni*
Ore, nec Orpheae quirent avertere leges:

„*monstrarem*, et, utpote *sacerdos*, PRAECIPEREM „tibi REDITUM a quo nec Cerberus, qui solet um-„bris *redeuntibus* saevire, nec conditiones ullae se-„verae, quales datae sunt Orpheo cum reditum uxo-„ris impetravit, possent te arcere.“ Nihil verius aut facilius. Recte vero *praeciperem*, utpote *sacerdos* et *potens* umbrarum: verbum hoc *magistrale;* et *authoritatem* denotat. Bene etiam *reditum*, proprium de hac re verbum: Ovidius Metam. V, 542. de Ascalapho:

Vidit, et indicio REDITUM *crudelis ademit:*

reditum scil. Proserpinae ab inferis. *Leges* vero *Orpheae*, ut apud Ovidium Met. X, 50.

Hanc simul et legem *Rhodopeïus accipit* Orpheus.

Noster infra v. 275.

fas mihi sit patrios contingere vultus,
Fas junxisse manus, et lex *quaecunque sequatur!*

Propertius II, 20.

Si modo clamantis revocârint ora puellae,
Concessum nulla lege *redibit iter:*

ita legendum puto, non *revocaverit aura;* quod ob foeditatis suspicionem nimis ambiguum foret. vides etiam *redibit.* Quare vero *praeciperet reditum* Statius umbrae paternae? Nempe ut videret filii pietatem. et his parentalibus et solemnibus in ejus honorem institutis interesset: manes enim credebantur his spectaculis libenter adesse: unde apud Sil. Italicum XII, 239. Pedianus interfecturus Cinybem qui Pauli consulis occisi galeam portavit, prius invocat umbram Pauli, ut hostis caedem spectaret:

vocat *inde viri ad spectacula* manes
Et fugientis agit costis penetrabile telum.

Ita etiam apud Val. Flaccum V, 82. postquam fama expeditionis Argonauticae Manes pervagata esset, narrat poëta umbras accensas esse visendi cupidine:

ardent avidos attollere vultus
Quos pietas vel tangit adhuc quos aemula virtus
Fata immota manent: unum, *qui litore in illo*
§ *Conditus*, *ad carae* mittunt spectacula *turbae:*
It Sthenelus:

scil. *Stheneli umbra.* vide Thebaid. XI, 420. ubi Pluto emittit umbras Thebanas ut intersint μονομαχίᾳ Eteoclis et Polynicis. Ita apud Lucan. III, 30. umbra Juliae minatur Pompeio,

veniam, te bella gerente,
In medias acies.

v. 61. ATQUE TIBI *moresque tuos et facta canentem*, etc.] In toto Statio vix unus et alter inquinatior hoc aut difficilior locus: nullus enim ad constructionem evolvendam aditus est; et si aliqua intrare tentes, statim occurrit mora insuperabilis. Silent etiam interpretes, nisi quod Stephanus notat, TIBI] *In exequiis tuis, et ad tumulum tuum.* Tentandum tamen: et primo, quaerendum nomen Substantivum quod jungatur cum τῷ *canentem:* hoc vero nullum aliud esse potest praeter *Me;* de *seipso* enim loquitur per totam hanc πραγματείαν. Ubi igitur, inquis, hoc inveniemus? ecce ad manum,

MEQUE *tibi moresque tuos et facta* canentem:

In MSS. codicibus, si nescis, prima litera cujuslibet versus spatio aliquo et forma a ceteris distat: innumeri errores provenerunt, dum exscriptor indoctus aut eam omisit aut in aliam mutavit, ut in hoc loco, A pro M substituta. Ita apud Propertium IV, 2. ubi Vertumnus loquitur:

Indue me Coïs; fiam non dura puella;
ATQUE *virum sumta quis neget esse toga?*

ubi pro ATQUE quinque codices habent MEQUE: idque omnino verum; et ita editurus sum. Jam opinor, crepusculum sentis, constructione aliquatenus faciliore, hoc modo: *Pietasque forte non posthabuisset etiam magniloquo Homero, et tenderet aequare torvo Maroni* ME canentem *moresque tuos et facta.* Hoc igitur intelligis: anne istud item, quare TIBI *canentem?* non, opinor: omnino enim contrarium dixisse debuit, ALIIS *canentem mores tuos et facta*, non TIBI: parum etenim laudis accessurum erat Patri, si *illi* tantum, non et *aliis* mores illius cantaturus fuit filius. Si usquam in hoc opere *Εὐστοχίᾳ* litavi, hic factum est:

Meque HABITUS *moresque tuos et facta canentem:*

vox *habitus* hoc modo scripta erat in MSS. *abit9:* hoc non intelligentes Librarii in *tibi* mutarunt. *habitus moresque* ut Silv. II, 6. ad fin.

moresque habitusque *decoros*
Monstrabit gaudens.
Similiter Ausonius et in re simili, Epicedio nempe in Patrem, v. 8. ubi Pater loquitur,
Victum, habitum, mores, *semper eâdem habui.*
Silius Italicus XV, 171.
Antiquae morem *patriae cultumque* habitumque
Phocäis armisonas inter tenet hospita gentes.
[Pomp. Mela III, 7. de India loquens: *Cultorum* HABITUS MORESQUE *dissimiles: lino alii vestiuntur*, etc. EX ADD.] vide quae notavi ad Silv. II, 6. v. 104. *tenderet aequare Maroni* est *aequaret Maroni:* vide satis exemplorum ad II, 6. v. 71. Quare autem appelletur TORVUS *Maro*, cui MOLLE *atque* FACETUM *annuerunt* Musae, non intelligo. Ego potius putarem DOCTO *Maroni.* Versus sub nomine Augusti Caes. in vita Virgilii:
Magnaque DOCTILOQUI *morietur Musa* Maronis?
Incertus Autor in Catalect. Scalig. p. 181.
Tristia fata tui dum fles in Daphnide Flacci
DOCTE Maro, *fratrem Dis immortalibus aequas.*
pro *facta canentem* Parm. *fata:* male.
v. 68. *in ardentem*, *liceat*, MORITURA *maritum.*] Ita Editiones: recte. nec opus est Scriverii et Crucei *liceat* MODO, ITURA *maritum:* quanquam si ex MSo hanc lectionem hausissent, defendere potuissent loco Ovidii Trist. V, 14.
Cernis ut Admeti cantetur, *ut Hectoris uxor,*
Ausaque IN *accensos Iphias* IRE rogos?
Et *liceat modo*, ut Met. VIII, 38.
Impetus est illi (LICEAT MODO) *ferre per agmen*
Virgineos hostile gradus.
et Propert. II, 23. v. 27.
Mi nemo objiciat, LICEAT MODO, *Cynthia, tecum*
Roscida muscosis antra tenere jugis:
ita legendum pro *libeat tibi Cynthia mecum*, prout edidit Broukhusius. Sed non opus est ulla mutatione in hoc Statii loco. *Moritura* IN *ardentem maritum* est SUPER *maritum,* ut bene explicat Gronovius Diatr. c. LI. et defendit hanc explicationem Elench. Antidiatr. c. VII. licet exempla quae utroque loco adfert mihi non videantur rem tangere. Optimum adducere potuisset ex Lucano IX, 160.
Et sacer IN *Magni* tumulos mactabitur *Apis:*
ubi *in* plane est *super.* Si quicquam novandum esset, mihi placeret,
in ardentem, liceat, RUITURA *maritum:*
ut apud Ovidium Art. Amat. III, 21.
Accipe me, Capaneu; cineres miscebimus, inquit
Iphias; in *medios* desiluit*que rogos.*
et Claudianum Laud. Serenae, v. 151.
prona RUENS *Capaneïa conjunx*
Communes ardente viro *mistura favillas.*
Sed, ut ante dixi, non opus est. *Liceat*, absolute, id est, *si liceat*, ut *libeat* apud Senecam Consol. ad Marciam c. 16. *Par illis, mihi crede, vigor; par ad honesta* (libeat) *facultas est.* De feminis. Supra v. 64. in Gronovii editione legitur AENA *sororum Stamina*, in caeteris SAEVA: melius istud. Claudianus Rapt. Pros. I, 53. de Parcis:

Longaque ferratis *evolvunt saecula* pensis:
id est, *aënis staminibus.* Ovidius Met. XV, 781. vocat *ferrea decreta sororum. ferrea jura fatorum* Quintilian. Decl. X, c. 8. et similia passim. In MS. Rhod. Gronovius invenit AEQUAEVA: in Venet. AENA: quod merito admisit. *ferrea Clotho* Theb. III. [Ven. *aequeva.* EX ADD.]
v. 69. *Major certe* ALIIS *superos*, etc.] Lege, *Major certe* ILLIS, id est *genetrice* et *conjuge*, de quibus paulo ante dixerat. *Major invidia pulsem*, id est, *majori invidia:* major et justior mihi causa invidiam faciendi Dis superis et inferis. ita Theb. VI, 517. *Archemori* major *colerere sepulchro:* id est *majori sepulcro*, *majoribus* funereis *honoribus* quam Archemorus. [Ven. *Major alis forsan Superos et Tartara pulsem.* Parm. *Major certe aliis forsan Superos et Tartara pulsem. Invidia quae externis* etc. et Ven. inserit vocem *quae* eodem loco quo Parmensis. Quid hoc est? EX ADD.] Pergit: Sed objiciat aliquis, Quare Tu tam immaniter doles, quandoquidem neque *Natura* neque *Pietas* injuste in hac re fecit? *Natura* non fecit injuste, non *injustam se dedit*, quia naturalis ordo est ut *Pater* praecedat *Filium. Pietas* (quae est officium liberorum erga parentes et parentum erga liberos) non injustam se dedit, quia tu *pie* luges parentis obitum: quod si injustam se dedisset, Ille contra tuum obitum *pie* luxisset: et haec quidem fuisset *Pietas injusta.* Respondet Statius: Vera quidem dicis; sed ego patrem optimum ita amavi, ut mihi praematuro obitu raptus videatur. nec absurde hoc facio, aut sine exemplo; quippe et Erigone non minus flebat *senem parentem* extinctum, quam Andromache *puerum filium:* immo et Erigones pietas in hoc laudatur, quod prae doloris impatientia laqueo se interfecit; cum contra, Andromache male audiat quod non idem fecerit, quod post Hectora alium maritum ferre potuerit; nec solum ferre, sed et inservire. Jam totum hunc locum relege, et intelliges. *Se dedit injusta*, pro *injustam,* ut Ovidius Met. XIII, 141.
sed enim quia rettulit Ajax
Esse Jovis pronepos, *nostri quoque sanguinis autor*
Juppiter est:
pro *se esse pronepotem.* Noster Theb. VII, 791.
Non aliter caeco nocturni turbine cori
Scit peritura *ratis:*
id est scit *se perituram.* Apuleius Miles. VII. *recens nupta gratias summas apud suos parentes ac maritum mihi meminisse non destitit, quoad summos illi promitterent honores* habituri *mihi:* id est, *se habituros esse mihi.* Persius Sat. VI. *postquam destertuit esse Maeonides quintus:* id est, *se esse Maeonidem quintum.* apud Charisium p. 75. vulgo male legitur *pavus quum destitit esse:* sive ipsius Charisii, sive librariorum errore. Ita et Graeci. Anthol. I, 22.
θάνατον μὲν ἄλυπον
Νῦν ἔφυγες· σταυρῷ δ' ἴσθι ΦΥΛΑΤΤΟΜΕΝΟΣ.
id est σὲ *φυλαττόμενον.* Vers. 71. pro MODO *se Na-*

tura, vetus codex habet MIHI *se Natura:* et quidem vox MODO nullius est usus hoc loco: forte legendum,

Sed nec TIBI *se Natura dolenti:*

ut haec loqui putetur Ille qui Objectionem facit. MIHI et TIBI saepe inter se commutantur: ut apud Martial. Epigr. X, 29.

Quam TIBI *mittebam Saturni tempore lancem*
§ *Misisti dominae, Sextiliane, tuae:*

ubi vulgo inepte legitur MIHI *mittebas*, cum sensus omnino contrarium postulet. Deinde, v. 72. *mihi limine primo Fatorum*, etc. Non placet *Fatorum*, vox tam dubiae significationis: intelligit *limine primo vitae:* atqui hoc certius expressisset si dixisset *limine primo Annorum:* ita Theb. VI, 139. de Ophelte infante, a serpente occiso:

nec talia demens
Fingebam votis annorum elementa *tuorum:*

Silv. II, 1.

hinc anni *stantes in* limine vitae,
Hinc me forma rapit.

ita Rabirius apud Martialem X, 71.

Hos tamen ut primis *raptos sibi quaerit in* annis,

mortuos sc. *parentes*. Verum tamen puto,

mihi stamine *primo*
Fatorum.

Fata sunt *Parcae*, ut Theb. VIII, 11. de Amphiarao:

quin cominus ipsa
Fatorum *deprensa colus; visoque paventes*
Augure, tunc demum rumpebant stamina Parcae:

Claudianus in Rufinum I, 176.

ductusque maligno
Stamine fatorum *claram subrepsit in aulam.*

Juvenalis Sat. X, 250. de Nestore:

oro, parumper
Attendas quantum de legibus ipse queratur
Fatorum, *et nimio de* stamine, *cum videt acris*
Antilochi barbam ardentem.

Propertius IV, 7.

Juro ego Fatorum *nulli revolubile* stamen.

Iscanus Lib. VI. citatus a Bronkhusio:

Venerat extremi revoluto stamine *pensi*
Fatorum *promissa dies.*

Ovidius Trist. V, 13. v. 24.

Non ita sunt fati stamina *nigra mei.*

sic *justa stamina* Lacrim. Etrusc. v. 125. *Stamine primo Ablatum tellure mori* Theb. IX. Vers. 77. pro *supremos*, prout ediderunt Gevartius et Gronovius, omnes [Ven. Parm. Rom.] habent *supremo;* [quod defendi facile potest. EX ADD.] sed melius *supremos*. Vers. 78. pro AT *te*, hae tres Editt. ET *te:* male. [v. 80. pro *voce canora*, Eaedem *morte canora*. EX ADD.]

v. 85. *Quis non in* FUNERE *cunctos*
Heliadum ramos lacrimosaque germina DIXIT.] Frigide: ita erigo:

Quis non in FUNERA *cunctos*
Heliadum ramos lacrimosaque germina DUXIT!

Manilius V, 463.

Mille alias rerum species in CARMINA DUCENT:

ubi pari modo mendose legitur in CARMINE. *carmina* verum esse evincit versus proxime sequens,

Forsitan ipse etiam gestus referetur IN ACTUS.

Idem III, 3.

vestros extendere fines
Conor, et inriguos IN CARMINA DUCERE *cantus:*

ita edidit Scaliger, pro *indignos cantus. irriguos cantus*, inquit ille, metaphora a fontibus et rivis quos specu et incili per arva deducunt. Pergit: „Scribimus haec doctis et veris Criticis, quos statim veritatis lumen afflabit.“ Revera doleo me non esse in horum numero; et pene pudet fateri ne crepusculum quidem veritatis hic me afflare: non enim possum capere quomodo CANTUS *duci* possint in CARMINA. Vos O, mihi, Manes viri maximi, este boni, si veritatem alibi quaero; nempe hic,

Et inriguos in carmina ducere fontes.

Notum istud Virgilii Georg. IV. 32.

inriguum*que bibant violaria* fontem.

Conor, inquit Manilius, vestros fines extendere, et in *carmina* mea *deducere* vestros *fontes*. Calpurnius Ecl. II, 49.

Irriguo *perfunditur area* fonte.

Sidonius Apollinaris Epist. VIII, 9.

Quid doctos Heliconidum LIQUORES
Nunc IN CARMINA commovere *tentas?*

Manilius II, 8. de Homero:

cujusque ex ore profusos
Omnis posteritas latices IN CARMINA DUXIT,
Amnemque in tenues ausa est diducere rivos:

ita legendum; vulgo *deducere*. Recte vero *duxit in carmina lacrimas Heliadum:* § Poetae enim dicuntur *facere* ea quae *describunt facta:* ita Virgilius Eclog. VI, 62. de his Heliadibus:

Tum Phaethontiadas musco circumdat *amarae*
Corticis:

circumdat, id est *circumdatas canit:* vide Gronov. Diatr. c. XXII.

v. 84. *et* DURAE *queritur Philomela sorori.*] Molle nimis tanto facinori epitheton istud DURAE. Lege DIRAE: et ita vult Gronovius Diatr. c. LXI. Atrocius hoc: vox enim *dirus* notionem *sanguinis* continet. Ovidius Art. Am. II, 383. de hac re:

Altera DIRA *parens, (haec est, quam cernis, hirundo)*
Adspice, signatum sanguine pectus habet:

quem locum adducit Gronovius, et pro *haec* legit *hic*. Ex hoc Ovidii loco emendari forte potest Virgilius Georg. IV, 15. in eadem historia:

Et maculis Procne pectus signata cruentis:

ita forte legendum; vulgo, *manibus*. Sic DIRUS *Thyestes* Martial. X, 35. DIRA *soror*, de Medea, quae fratrem Absyrtum dilaceravit, Seneca Herc. Oet. v. 952. Manilius V, 540. de Andromeda:

Haec quondam poenae DIRORUM *culpa* parentum
Prodidit.

Supra, v. 80. pro VOCE *canora* Parm. et Rom. MORTE *canora:* perperam.

v. 88. *nec* FISSA *gavisam Pallada buxo.*] Scio quid dici possit pro FISSA *buxo* seu *tibia*, quae ex arbore buxo *scissa* seu *fissa* compingebatur. Vel si τὸ *fissa* sumere mavis pro *forata:* unde *ΠΟΛΥΤΡΗΤΑΝ* λωτῶν, et *ΤΡΗΤΑῚ* δόνακες, Antholog. I, 11. *Multiforam buxum* dicit Seneca Agamemn. v. 348. *multiforatiles tibias* Apuleius Floridis. Sed neutra harum interpretationum facit satis.: requiritur enim aliquid quod exprimat *Causam* propter quam Pallas *non gavisa* erat hac *buxo* seu tibia. Unde, cum in Parm. et Rom. invenissem FIDA pro FISSA statim restitui,

nec FOEDA *gavisam Pallada buxo:*

de quo non dubitandum. NEC resolvendum est in ET NON: ET *Pallada* NON *gavisam buxo foeda*, seu *quae eam foedavit.* Claudianus in Eutrop. II, 254.

Hic cecidit Libycis jactata paludibus olim

Tibia, FOEDATAM *cum reddidit unda* Minervam:

ita legendum esse conjeceram ex sensu, pro *umbra:* et firmat Moreti Codex, qui habet *unda.* Propertius II, 23. de *tibia* loquens:

Quae non jure vado Maeandri jacta natasti,

TURPIA *cum faceret* Palladis ora *tumor:*

ubi locum Gellii XV, 17. adducit Broukhusius: *traditas sibi tibias quum ad os adhibuisset inflassetque, pudefactus* oris deformitate *abjecit infregitque.* Hyginus Fab. CLXV. de Minerva: *Juno et Venus cum eam irriderent quod et caesia erat et buccas inflaret*, FOEDA *visa, et in cantu irrisa, in Idam silvam ad fontem venit.* vide cetera. *Αἶσχος ΔΥΣΟΦΘΑΛΜΟΝ φοβηθεῖσαν* Minervam dicit tibias abjecisse Telestes Selinusius, citatus Scaligero ad Propertium, p. 204. Apollodorus Bibliothec. I, 4. de Marsya: *οὗτος γὰρ, εὑρὼν αὐλοὺς οὓς ἔῤῥιψεν Ἀθηνᾶ διὰ τὸ τὴν ὌΨΙΝ αὐτῆς ποιεῖν ἌΜΟΡΦΟΝ, ἦλθεν εἰς ἔριν περὶ μουσικῆς Ἀπόλλωνι.* Recte igitur FOEDA *buxus* quae *foedam* Minervam fecit, ut *pallida mors*, quae *pallidos* facit; *turpis podagra;* et similia innumera. [Ven. *fido.* EX ADD.]

v. 90. *et gemina* PLANGAT *Facundia lingua.*] Omnes Editt. PLANGAT. nihilominus scripsit Statius PLANGET: non enim optat, sed affirmat. sic supra, *In patrios* ADHIBEBO *rogos. Gemina lingua*, Graeca et Latina. *utramque linguam* vocat Horatius Carm. III, 8. ubi vide Bentleium.

v. 91. *Et* PALLAS, *doctique cohors Heliconia Phoebi.*] *Te, O Pater*, inquit Statius, *plangent* PIETAS *et* JUSTITIA *et* FACUNDIA et PALLAS, et PHOEBI COHORS, seu poëtae. Unde vero huic loco PALLAS? aut quod illius negotium in hac re? praesertim cum praecesserit, versu abhinc tertio, *gavisam* PALLADA *buxo.* Vide an non scripserit Noster,

Et PHOEBUS, *doctique cohors Heliconia Phoebi.*

certe non *Palladis*, sed *Phoebi* erat *Vatem* et cultorem suum celebrare.

§ v. 92. *Queis* LABOR *Aonios seno pede ducere* CAMPOS.] Pro LABOR Romana et Veneta editiones habent HONOR. Recte; ita Geneth. Lucani:

Ipsi quos penes est HONOR canendi.

Parm. [et Ven. EX ADD.] DOLOR. Magis difficile quod sequitur, *ducere campos.* Gronovius explicat: „*duces esse in campis Aoniis*, primarios principes in „campis Aoniis: seu metonymice *campos* pro iis qui „sunt *in campis;* ut apud Silium, *valles* pro *feris* „aut *pecudibus* qui pascuntur *in vallibus: Turbatae* „*exemplo valles.* Sic *naves* pro *vectoribus* seu iis „qui sunt *in navibus; nemus* pro *Faunis* et *Hamadryadibus; nidi* pro *pullis*, et similia.“ Haec Ille, Diatrib. c. L. et Elench. Antidiatrib. c. VII. Et quidem nemo potest negare quin vox *campos* eo sensu sumi possit quo vult vir doctissimus, pro iis qui *in campis* sunt: nec inficias eo vocem *ducere* saepe significare idem quod *ducem esse*, ut in notis phrasibus *ducere exercitum, classem, familiam*, (de lanistis) *chorum*, et similia: valde tamen dubito utrum hae voces conjunctae sumi possint sensu Gronoviano: saltem sine exemplo phraseos non admittendum hoc puto. Analogia enim res est incertissima, nec ab hac sola quidquam tuto concludendum. Sed et si hoc concedamus, quomodo, quaeso, *duci* possunt *campi* SENO PEDE? Caute tamen haec dicta velim, utpote contra sententiam Viri Linguae Latinae scientissimi. et tamen est quod Illi opponam a Viro magno adnotatum ad Horat. Carm. III, 3. v. 66. in re fere simili: „neque enim sequitur quia *ducere muros* recte „dixeris, ideo te et *ductor murorum* recte dicturum; „non magis quam *dux murorum.* Usus et consuetu„do, non Analogia, loquendi normam faciunt.“ Haec Ille verissima, et in Re Poëtica maxime observanda: his enim neglectis passim lapsus est Gronovius. Egregie de hac re Quintilianus Instit. Orat. I, 6. *Non enim cum primum fingerentur homines* Analogia *demissa caelo formam loquendi dedit: sed inventa est postquam loquebantur, et notatum in sermone quid quo modo caderet. itaque non ratione nititur, sed exemplo: nec lex est loquendi, sed observatio: ut ipsam* Analogiam *nulla alia res fecerit, quam* Consuetudo. Ne dubites quin Statius scripserit,

Queis honor Aonios seno pede ducere CANTUS;

ut visum fuit Gronovii Amico. *Ducere cantus* est *canere*, ut *ducere bellum* apud Virgilium VIII, 55. *bellare; ducere dolorem, dolere* apud Sil. Ital. VIII, 212. *ducere volatus* apud eundem XII, 101. *volare; ducere suspiria* apud Nostrum Theb. IX, 711. *suspirare; ducere virides annos* pro *in juventa esse* apud Ovidium Art. Amator. III, 61.

Dum licet et virides *etiamnunc* ducitis annos,

Ludite:

ita legendum; vulgo, *veros editis annos:* pro quo MS. Regius habet *riceditis*, alter *edidilis. ducere juventam* vocat Manilius V, 111. ut *ducere senectam* Paulinus et Lucanus III. *ducere gyros* pro *gyrare* Ovid. Amor. I, 6.

ducens*que per aera* gyros

Milvius:

et ita legendum puto apud Manilium V.

Et sinubus gyros ducit, *fluctumque figurat:*

vulgo sine sensu *vires sumit.* certe vox *gyros* latet sub ista *vires. educere annos* Propertius II, 7. ad cujus Elegiae vers. 57. Broukhusius defendit scriptu-

tam loci Ovidiani, *veros editis annos.* Nollem ita fecisset. Nemesianus Eclog. IV, 13.

Inque vicem dulces cantu duxere querelas:

i. e. *querebantur:* vulgo male *dixere. ducere carmen,* Ovidius Trist. III, 14.

Inque tot adversis carmen *mirabitur ullum*
Ducere *me tristi sustinuisse manu:*

et Epist. ex Ponto I, 5. v. 7. *Ducere cantus seno pede,* est *canere seno pede* seu *versu Heroico. Aonios* hos *cantus* infra vocat *modos Aonios,* et *inferias Aonias* Lacrim. Etrusc. ut non opus sit hanc vocem in *Andinos* vel *Ausonios* cum Gronovii Amico deprare. sic *ducere cantica* Alcimus Avitus libr. de Laud. Virginitat. v. 15. Nemesianus Bucol. Ecl. I, 63.

Laetus Phoebea duxisti carmen *avena:*

ubi vulgo male *dixisti.* Idem Ecl. II, 60.

Munera namque dedi, noster quae non dedit Idas,
Vocalem longos quae ducit *aëdona* cantus.

Et ex hac phrasi intelligendus locus Virgilii Aen. IX, 267.

§ *Si vero capere Italiam sceptrisque potiri*
Contigerit victori, et praedae ducere sortem:

id est *sortiri* praedam. *ducere remos* pro *remigare* Ovid. Pontic. I, 5. Pro *seno pede* Parm. *saevo:* et ita Codd. Domitii, qui recte emendavit.

v. 93. *Et quibus Arcadia carmen testudine mensis*
Cyda labor *nomenque fuit.*] Maxime omnium notabilis hic locus propter varias conjecturas quibus eum sollicitarunt viri docti. Lectio quam in suis codicibus invenit Domitius, fuit, CYDA LIBEM *nomenque fuit:* ex qua vulgatam fecit, et eo modo explicavit ut non operae pretium sit explicationem illius exscribere. [Ven. et Parm. *Ciclalyben nomenque fuit.* Ex ADD.] Vir Illustris apud Gevartium Papin. Lect. V, 6. legebat, Oda labor *nomenque fuit;* applaudente Gevartio frustra: quippe *Lyrici* poetae, de quibus hic agit Statius, non dicti fuerunt ᾠδικοί, ut ab *Oda* nomen meruerint ut bene observat Salmasius. ob quam rationem explodenda est etiam Crucei *Chorda labor;* et nescio cujus *Lydia,* et *Sido* et *Ludus,* quae omnia memorat Gronovius c. L. Diatribes. Ipse legit,

Cura lyrae *nomenque fuit:*

ex scriptura Codicis Medicei quae fuit *cicla liben.* pro *cura* scriptum fuit *cula,* dehinc *cicla,* divisa minuta vocali *u:* et *liben* pro *lirae,* solenni confusione literarum *l* et *r.* Consuluit deinde de hoc loco et sua conjectura Salmasium, qui Epist. LXXXVII. rescripsit, sibi non placere *cura lyrae;* quia hoc, *quibus carmen Arcadia* TESTUDINE *modulatis,* LYRAE *cura et nomen fuit,* idem esset ac si dixisset, *quibus* LYRA *carmen canentibus* LYRAE *cura fuit ac nomen.* Ipse non dubitat quin vox *cura* a Statio sit, et pro *liben* hariolatur *melōn: cura melon nomenque fuit:* ut pro *melon* vitiose scriptum fuerit *melen,* deinde transpositione literarum *lemen, leben, liben. Melos* vero latine usurpavit Horatius, et Lucretius *mele;* τὰ μέλη*:* inde Μελικοὶ poetae *Lyrici.* Haec Salmasius: quibus tamen Gronovius non de statu et conjectura priori movetur. nam quod Ille objecerat de de Synonymis *testudine* et *lyra;* id erudite et vere refutat Gronovius, ostendens ex diversis poëtarum locis *testudinem* interdum tantum esse *lyrae partem,* et ideo hoc loco recte stare posse τὸ *lyrae.* quibus locis ab illo adductis adde hunc clarum Festi Avieni in Arati Phaenom. v. 617. in Lyra;

Est CHELYS *illa dehinc, tenero qua lusit in aevo*
Mercurius, curva religans TESTUDINE *chordas.*

et Autoris Panegyrici ad Pisonem v. 154.

Sive CHELYN *digitis et eburno verbere pulsas*
Dulcis Apollinea sequitur TESTUDINE *cantus.*

Habes, Lector, elenchum totius negotii: utrum mavis elige. mihi quidem conjectura Salmasii ingeniosior videtur, Gronovii verior; nec tamen ex toto vera: quippe, nisi fallor, simplicius scripsit Statius,

Cura lyre *nomenque fuit:*

minima est differentia inter LIRE et LIBE; nam litera *n* in *liben* sine dubio ablegan da est ad vocem sequentem, *nomen;* ut scriptum fuerit, *cura liben omenque fuit:* ut in Herc. Surrentino v. 149.

Et placidus Limon numen*que Euploea carinis:*

pro *omenque Euploea.* Jam vero *lyre* est idem quod *lyra,* utpote a Graeco λύρῃ. ita *Creten* pro *Cretam* apud Ovidium Metam. XIII, 706. et *Aetne* pro *Aetna* ibid. v. 877. Idem Met. IV, 347.

Flagrant quoque lumina nymphes,

ut recte ex veteribus libris edidit Heinsius pro *nymphae:* et XIV, 332.

spretis tamen omnibus unam
Ille fovet nymphen *quam,* etc.

pro *nympham,* ex libris melioribus. XV, 409.

quae modo femina tergo
Passa marem est, nunc esse marem miremur hyaenam:

ubi duo Codices habent *hyaenem,* unus *hyaenen:* de quo tamen merito dubitat Heinsius. cum Graecis sit ὕαινα non ὑαίνη. Idem Met. VIII, 605.

Extimuit nymphe; *nabat tamen.*

et ita IX, 347. Noster Silv. IV, 8.

Qualis maternis Helene *jam digna palaestris.*

Theb. VI, 830. hujusmodi voce Graeca sermonem patrium ditavit: de Tydeo:

Ille quidem et disco bonus, et contendere cursu,
§ *Nec caestu bellare minor; sed cara labores*
Ante alios erat uncta pale:

ita legendum; vulgo, *corde labores.* Πάλη, *pale. nodare palen,* Ach. II, 440. Jam vero constructio est, *et quibus mensis carmen Aonia testudine* lyre *fuit cura et nomen. Cura* est *amor* ut in isto,

Lydia doctorum maxima cura *liber:*

et Virgilio Aen. IV.

Huic uni potui forsan succumbere curae,

id est, *huic uni amori.* Noster Propempt. Met. Cel.

Annue, si vestras amor *est mihi pandere Thebas:*

ubi aeque bene dixisse potuit *cura est mihi.* Propertius I, 1.

sua quemque moretur
Cura, *neque assueto mutet amore novum:*

ita legendum; vulgo, *amore locum.* In Parmensi invenio, *Cidalybeu nomenque fuit:* [vide supra. Ed. Dr.] unde minime dubito me recte emendasse *Cura lyre, nomenque fuit. Lyre fuit* NOMEN, id est *fama, gloria;* ut *Pergama* NOMEN *Homeri* Propert. II, 1. Sic Martialis VIII, 73.

FAMA *est arguti* Nemesis *formosa Tibulli.*

v. 96. *Qui furias regumque* DOMOS *aversaque caelo*

Sidera, etc.] Scio quidem *Tragoediam* plerumque versari in *magnis domibus:* sed non semper infelices sunt *Regum domus,* ut necessario materiam Tragoediae designent, et jungantur cum *furiis* et *sideribus caelo aversis.* Lege,

Quis furias regumque DOLOS.

specialiter tangit notum Tragoediae argumentum, historiam Atrei et Thyestis. Ipse Atreus apud Senecam Thyeste, Act. II. init. seipsum excitans,

post tot scelera, post fratris DOLOS
Fasque omne ruptum, questibus vanis agis
Iras?

Potes etiam in genere sumere *regum dolos*, regum quorumcumque: sed verior mihi videtur prior interpretatio. Val. Flaccus I, 244.

Non mihi Thessalici pietas culpanda tyranni,
Suspective DOLI.

Florus I, 6. de Servio Tullio: regnum DOLO *partum sic egit industrie, ut jure adeptus videretur.* Ennius ap. Priscian. de Versibus Comicis:

Argo, qua vecti Argivi, delecti viri,
Petebant illam pellem inauratam Arietis,
Cholcis, imperio REGIS *Peliae*, per DOLUM.

De hoc argumento praeclare Manilius V, 455. de iis qui sub Cepheo nati sunt:

Quinetiam tragico praestabunt verba cothurno,
Cujus erit quanquam in chartis stylus ipse cruentus.
Nec minus et scelerum facie rerumque tumultu
Gaudebunt: atri luctum memorare sepulcri
Ructantemque patrem natos, solemque reversum
Et caecum sine sole diem; Thebana juvabit
Dicere bella uteri, etc.

ubi *luctum* ATRI *sepulcri* Scaliger interpretatur *luctum Antigonae*, fratrem Polynicem sepelientis, de quo Statius Theb. XII. Atqui *luctus* ATRI *sepulcri* cuivis alii lugenti aeque ac *Antigonae* convenit; et si hoc voluit Manilius, dixisset *luctum* TYRII *memorare sepulcri:* et ita forte legendum, nisi aliam aliquam historiam voluerit poëta. Pro *sine sole* legendum *sine luce* supra monui in Lacrim. Etrusc. v. 55. Versu 98. pro *Et quis* Parm. *At qui:* et *tenuere* pro *tenuare*.

v. 99. *vel* HEROOS *gressu truncare* TENORES.] Optima haec emendatio a Domitio est, qui in suis libris invenit,

vel OROOS *gressu truncare* SENONES.

In Parmensi est, satis ridicule,

vel OROOS *gressu* TENTARE LEONES.

Optime etiam explicavit Domitius: *Qui aufertis pedem, nec alterum versum permittitis subsequi integrum.*

v. 101. *Qua fandi* VIS *lata patet.*] Epitheton LATA, si ad τὸ *vis* referatur, pessimum est: nemo enim *vim* fandi LATAM dixerit, sed *viam:*

Qua fandi VIA *lata patet:*

Ita Silv. II, 1.

magnaque patet VIA *lubrica plagae.*

Gratius Cyneg. v. 217. de Hagnone:

Hic trepidas artes et vix novitate sedentes
Vidit qua *propior* patuit VIA:

et 357.

Mortis enim patuere VIAE.

Seneca Hippol. v. 1209.

In hoc redimus? patuit *ad caelum* VIA
Bina ut viderem funera et geminam necem?

Sedulius lib. III, 228. de Pharaone:

Miratur stupefacta cohors sub calle pedestri
Navigeras patuisse VIAS.

Avienus ora Maritima, v. 697.

Pro fonte litus praejacet; tenuis VIA
Patet *inter undas; latera gurges adluit.*

Seneca de Ira III, 35. Iter *angustum rixas transeuntium concitat: diffusa et* late patens VIA *ne populos quidem collidit.* passim exempla invenies. *Qua patet* ut apud Ausonium Epigr. 128.

Mediumque fossae rima qua patet, *callem,*
Ψ *dicit esse: nam trifissilis forma est:*

ita legendum; vulgo, *fissi rima.* Silius Italicus X, 413.

Qua*que* patet *campus planis ingressibus hosti.*

Q. Curtius III, 11. *Tum vero ceteri dissipantur metu; et* qua *cuique* patebat *ad fugam* VIA, *erumpunt.* Similiter depravata haec vox *via* apud Ciceronem libro I, 2. de Oratore; ubi pro VI *ac ratione dicendi* legendum, VIA *ac ratione,* ut passim in istis libris, ac caeteris Tullii operibus. Pro *vis lata* Rom. *jus.*

v. 104. *Exsere* semirutos subito de pulvere *vultus*

Parthenope.] Difficillimus locus, et qui magna ingenia exercuit. Constructio est: *Parthenope, exsere de subito pulvere semirutos vultus.* Ubi primum, *exsere* DE *pulvere* suspicionibus obnoxium videtur, cum usitatius sit dicere *exsere pulvere,* sine praepositione. Sed defendi forte potest loco Ovidii Trist. III, 12.

Herbaque quae latuit Cerealibus obruta sulcis,
Exserit E *tepida molle cacumen* humo:

quo tamen loco magna est in Codicibus diversitas. Difficilius istud, SUBITO *de pulvere:* quid enim est pulvis *subitus?* an *inspectatus, inopinus?* frigidissimum. Sensit haec incommoda acutissimus N. Heinsius, qui ad Sil. Italicum XIV, 583. legebat,

Exsere semirutos Vesuvino *pulvere vultus*
Parthenope:

qua Conjectura nihil vidi ingeniosius, aut auctore suo dignius. nec quidquam facilius quam, retracta in sedem suam syllaba *de*, ex *desubito* facere *Vesubino* hoc est *Vesuvino* vel *Vesuino;* utroque enim modo

dici possit, cum *Veshius* et *Vesvius* poëtis passim appelletur hic mons. nec dubito quin Statius scripserit *Vesuvino*. Gronovius Elench. Antidiatr. c. VII. aliter hunc locum emendare voluit:

Exsere semiruto subitos *de pulvere vultus:*

„*semirutus pulvis*, inquit, est quod alter, (Val. Flac„cus II, 30.) *ejectat adesi Fundamenta jugi.*" Sane nimium festinanter videtur haec scripsisse Vir Magnus. Quid enim sit *pulvis* SEMIRUTUS adhuc non intelligo, nec me hilum juvat iste Val. Flacci locus. nec melius capio SUBITOS *vultus;* quod utinam latius explicasset et illustrasset: nam ut mihi videtur aeque bene scripsisse potuit Statius *non subitos vultus*. Sed altius latet ulcus in vocibus *semirutos* et *pulvere*. quippe *vultus semiruti*, vel *pulvis semirutus*, nihili sunt. *Castella* quidem, et *vallum*, et *tecta*, et *muros semirutos* legimus in Tacito, Lucano et aliis. unde apparet, de rebus majoribus, et in quibus diruendis aliquid laboris vel temporis exhauriendum est, hanc vocem usurpari; non de *pulvere* vel *vultu*. Lege, nulla paene mutatione,

Exsere semiustos Vesuvino fulgure *vultus*
Parthenope:

ex Virgilio Aen. III, 578. de Aetna:

Fama est, Enceladi SEMIUSTUM FULMINE *corpus*
Urgeri mole hac:

ubi vide Pierium disputantem utrum *semusta* vel *semiusta* scribendum sit. Sic *busta semusta* Idem Aen. XI, 200. *dona semusta* Sil. Italicus III, 16. *cineres semiusti* Tacitus Ann. II. et ejusmodi innumera. Recte autem *Vesuvino fulgure:* quippe hi montes igniferi, quasi *fulminantes* et *tonantes* a poëtis describuntur. unde de Aetna Virgilius Aen. III, 571.

Sed horrificis juxta TONAT Aetna *ruinis.*

ç Noster infra, v. 207.

Cum Pater exemtum terris ad sidera montem
Sustulit, et miseras late dejecit in urbes;

fulminis scilicet more *dejecit* montis *flammas* Jupiter. Val. Flaccus IV, 507.

Sic ubi prorupti TONUIT *cum forte* Vesevi
Hesperiae letalis apex,[1] *vix dum ignea montem*
TORSIT *hiems, jamque Eoas cinis induit urbes.*

Ovidius Art. Am. III, 490.

Sed tamen Aetnaei FULMINIS *instar habet:*

licet hoc referendum sit ad *verum* fulmen, quod in *Aetna* Cyclopes fingebantur procudere. Clare Auctor Aetnae, v. 361. de eo monte loquens:

Ardentesque simul flammas et FULMINA *rumpit.*

et paulo ante, v. 343.

Qui rupes terramque vorat, qui FULMINAT ignes.

Infra v. 555. comparat hos ignes Jovis igni, seu fulmini:

Sed non qui nostro fervet moderatior usu,
Sed caelo propior, vel quali Juppiter ipse
Armatus flamma est:

quemadmodum Plinius Epist. VI, 20. *fulgoribus* adsimilat vibrationes et coruscationes flammarum ex monte Vesuvio: *Ab altero latere nubes atra et horrenda ignei spiritus tortis vibratisque discursibus rupta, in longas flammarum figuras dehiscebat:* FULGORIBUS *illae et* similes *et majores erant.* Recte vero *fulgure;* quod poëtis idem esse ac *fulmine* norunt omnes. Non dubito quin haec sit Statii manus, et mens. [*Exere semirutos subito de pulcere vultus.* Ven. *Extra semiuiros subito de vulnere.* Pro *extra* forte legend. *Extrahe.* Istud vero *semiuiros* confirmat emendationem meam *semiustos.* Pro *sepulti*, versu prox. sequenti, Ven. *sepultum;* et *cinerem* pro *crinem.* EX ADD.]

v. 105. *crinemque* afflato monte sepulti
Pone super tumulos et magni funus alumni.]

Difficilior adhuc priore locus. Lipsius Elect. II, 14. legit, *afflata mente;* quod merito non probant viri eruditi prae isto Dan. Heinsii, *crinemque adflatum monte, sepulti* etc. ut sensus sit: *Pone, o Parthenope, crines tuos, ut sunt etiamnum ambusti et adflati incendio Vesuvino, super tumulum parentis mei.* Et sane hoc verum esset, nisi sequentia demonstrarent majus aliquid hic delitescere; quod illi non satis attendebant. Vide enim Constructionem: *Pone crinem adflatum monte, super* TUMULOS *et* FUNUS *magni* SEPULTI *alumni.* Ubi primum, quis ferre potest ineptam istam ταυτολογίαν, super *tumulos* et *funus* alumni *sepulti?* Si enim *tumulos* et *funus* habeat, mirum ni SEPULTUS sit. adeo ut plane abundet vox *sepulti*. Deinde, nemo peritior poeta duo epitheta MAGNI SEPULTI *alumni* isto modo conjunxisset: dixisset potius, *super tumulos et* MAGNUM *funus alumni;* quod tolerabile aliquatenus foret. Sed omnino abundat vox *sepulti*, in qua latet hujus loci depravatio. Sensit hoc quoque perspicacissimus N. Heinsius, qui cum in Parmensi invenisset SEPULTUM non SEPULTI, locum sic refinxit:

crinemque adflatu MONTIS ADUSTUM
Pone super tumulos et magni funus alumni.

Sanius hoc quam ceterorum omnium conjecturae et interpretationes. Literae *p* et *d*, ut supra notavi, saepe invicem commutantur; adeo ut non sit magna mutatio ex *montes edultum* in *montis adustum.* Sidon. Apollinaris Carm. V, 523.

quondam mihi corpus ADUSTUM
Frigoris IGNE *perit.*

Plinius N. H. XVII, 24. de vitibus: ADURUNT *et* FLATUS *quidam eas maxime.* Cum vero praecesserit, ex emendatione mea, quam certissimam puto, *Exsere* SEMIUSTOS etc. cogor dubitare de τῷ ADUSTUM Heinsii: unde mihi magis placeret,

crinemque adflatu montis ADESUM,

eodem sensu. Propertius IV, 7.

Et solitum digito beryllon ADEDERAT IGNIS.

Val. Flaccus II, 30.

trux ille ejectat ADESI
Fundamenta jugi.

Virgilius Aen. IX, 536.

Et flammam adfixit lateri; quae plurima vento
Corripuit tabulas, et postibus haesit ADESIS.

Utcunque haec cesserit conjectura, certissimum est sub voce SEPULTUM aliquid hujusce sensus delitescere. Pro *crinem* Parm. et Rom. *cinerem*, solenni errore.

Gronovius Diatr. c. LIII. defendit vulgatam lectionem *afflato monte:* quam hoc modo explicat: „*crines* Par„thenopes, utpote in capite Vesuvii, finguntur flam„mae ¶ex Vesuvio emicantes. Quomodo poneret illos „super tumulum Papinii patris? *adflato monte*, hoc „est, si adflaret tumulo incendium montis Vesevi. „*Mons* pro quacunque ejus parte, aut quocunque in „monte." Frustra haec Vir summus. quippe vox *crinis*, etsi saepe de *rebus flammeis* usurpetur, nunquam tamen absolute, (ut in hoc loco secundum Gronovium) pro *flamma* ponitur. neque enim dicere potes *accende crinem* pro *accende ignem;* neque Terentianum istud, *In crinem posita est; fletur;* pro *in ignem*, efferre licet: quod quidem liceret, si vera esset annotatio Gronoviana. Vox *crinis* vel *coma*, quando de *flamma* dicitur, semper adjunctam habet aliam vocem, *ignis* puta, vel *faces*, vel *astrum* vel *cometes*, vel aliam quampiam ejusmodi, quae denotet *Rem* quae emittit hos *crines*. Ita in exemplis quae Ille adduxit: Catullus,

viden', ut FACES
Splendidas quatiunt COMAS?

Val. Flaccus,

Protulit ut CRINEM *densis luctatus in extis*
IGNIS.

Seneca Oedipo:

Utrumne clarus IGNIS *et viridis stetit*
Rectusque purum verticem caelo tulit,
Et summam in auras fusus explicuit COMAM?

ita legit ex MS. suo Vossius ad Val. Flacc. I, 205. pro *nitidus stetit.* Vides verum esse quod dixi. ita Virgilius Aen. V, 528.

Transcurrunt, CRINEM*que volantia* SIDERA *ducunt.*

Claudianus Bell. Gild. v. 496.

Et contusa vagos jaculantur SIDERA CRINES.

Plinius N. H. II, 25. COMETAS *Graeci vocant*, *Nostri crinitas*, *horrentes* CRINE *sanguineo*, *et* COMARUM *nodo in vertice hispidas.* Et mox: *Fit et candidus* COMETES, *argenteo* CRINE. Avienus Arateis v. 1686.

rutilarum spargere CRINES
FLAMMARUM, *et longos a tergo ducere tractus.*

Et in universum, hoc ita esse deprehendes. nec aliter fieri potest, cum hi *crines* nihil sint praeter *irradiationes* seu *emissiones* a corporibus istis igneis (non ipsa corpora) de quibus sermo fit. Non igitur *crinis* absolute pro *igne.* Hoc primum. Deinde: *adflato monte*, hoc est, inquit, si adflaret tumulo incendium montis. Cui Bono, vir maxime? et quare adflaret *incendium* montis super tumulum, cum jam ante posuisset *crinem*, hoc est secundum Te, *ignem?* Mitto, *adflare montem* pro *adflando ponere montem;* cum longe alia significatio sit vocis *adflare.* mitto etiam a Te introductum novum morem ponendi *ignes* super amicorum tumulos, cum notissimum sit (et a te doctissime isto Capite explicatum) *crines* poni solere. Quin et si haec omnia admittamus, eadem manebit difficultas de voce *sepulti;* quam, post *tumulos* et *funus* nunquam admisisset cultissimus et minime omnium otiosus poëta Statius. Haec ideo fusius adnotasse visum est, ne Magno Nomine in errorem inducantur tirones, quique tironum classe ponendi sunt, ii qui pro seipsis judicare non audent. Donec melius aliquid ex libris contingat, τὸ *afflatu montis* ADESUM, vel Heinsii ADUSTUM, sensu optimo, mutatione non magna, libenter sequor.

v. 107. *Quo non* MUNICHIAE *quidquam praestantius arces.*] Ovidius Metam. II, 709.

MUNICHIOS*que volans agros*, *gratamque Minervae*
Despectabat humum.

Ad quem locum notat Heinsius in quibusdam codicibus esse MONICHIOS: et ita apud Nostrum Theb. II, 252.

MONICHIIS *cui non Argiva per urbes*
Posthabita est Larissa jugis,

inveniri in veterrimo Codice Anglicano: et sic etiam legebat Lutatius, Vetus Scholiastes. Stephanus Byzantinus utrumque *Μωνυχία* et *Μουνυχία* agnoscit: unde scimus utrovis modo recte dici. Vide Scholiastem veterem ad Thebaid. XII, 616. Citat hunc quoque locum Heinsius, et scribi vult MONICHIAE *arces*, non MUNICHIAE: cui scripturae favet Parmensis, quae habet MODICAE; et *artes* pro *arces.* [Ven. *Moniciae:* verum est *Monychiae.* Ex ADD.] Vers. 108. pro *Docta*QUE plane legendum *Docta*VE, ut *Sparte*VE. *Docta* vero *Cyrene* propter Callimachum et alios.

v. 110. *Nil gentile* TENENS.] Non intelligo quid sit TENERE *nil gentile.* Admitte in contextum, me auctore,

Nil gentile TUMENS.

Ecce rem ipsam Thebaid. VIII, 428.

Principium pugnae turmas Asopius Hypseus
¶*Oebalias (namque hae magnum et* GENTILE TUMENTES
Euböicum duris rumpunt umbonibus agmen)
Reppulit.

Nil gentile tumens, id est, non efferens te, non jactans originem et *gentem* tuam. *Gentile tumens* ut *turmale fremit*, Thebaide; *famulare timens* Herc. Surrent. *immortale tumens* Theb. IV, 833. *gentile micantes oculi* Senec. Hippol. v. 378. *Ἡρωϊον βαδίζειν*, apud Graecos: et innumera ejusmodi in utraque lingua. Recte vero *tumere* de iis qui stirpe et origine superbiunt. Multus in hac voce Sil. Italicus, ut IV, 150.

Ipse TUMENS *atavi Brenni se* stirpe *ferebat*
Chryxus, *et in titulos Capitolia capta trahebat.*

X, 177. de Phorco:

Hunc objectantem sese atque antiqua TUMENTEM
Nomina, *saxificae monstrosa e* stirpe *Medusae*, etc.

tumentem antiqua nomina, id est, cum *tumore* et fastu jactantem et proferentem majorum suorum nomina. Iterum XV, 291.

Hic gente *egregius veterisque ab origine regni*
Aeacidum sceptris proavoque tumebat *Achille.*

Auctor Octaviae, v. 496.

Servare cives principi et patriae graves
Claro TUMENTES genere, *quae dementia est?*

A. Sabinus Epist. Demoph. Phyllidi v. 5.

Thesea quo socero *nequicquam, Phylli,* TUMEBAS, etc.

ita recte emendavit Heinsius pro TIMEBAS. Claudianus in Rufinum, II, 343.

Ipse salutatum reduces post praelia turmas
Jam regale TUMENS *et principe celsior ibat.*

Saepe autem commutantur hae voces; ita apud Ovidium Herod. VI, 65.

Ultimus e sociis sacram conscendis in Argo:
Illa volat: ventis concava vela TUMENT:

ita legendum pro *ventus tenet:* ut Art. Am. II, 432.

Saepe TUMENT Zephyro *lintea, saepe Noto.*

vela tenet ventus, esset, *detinet, remoratur,* ut Fast. V, 307. et Met. VII, 664. et ita partim conjectasse Francium jam video. Pro *probares* Parm. et Rom. *probabas:* forte recte. Pro ATQUE *Euboïco* legendum puto AQUE: *duci A sanguine,* non *duci sanguine.* Mox, v. 112. *praestrinxit tempora sertis:* usitatius est *praecinxit;* sed probum etiam alterum: *astringere,* eodem sensu apud Ovidium Pontic. III, 3 v. 51.

Scripsimus haec istis, quorum nec vitta pudicos
Astrinxit crines, *nec stola longa pedes.*

et *stringere* Claudiano in Gigantomach.

Te Delphica laurus
Stringat, *Porphyrion.*

Pro *praestrinxit* Parm. *praestat sed.* forte latet aliquid. Pro *sertis* eadem *seris.* Vers. 109. pro FAMA recte Gronovius ex edit. Ven. et cod. Sal. FAMAE; ut *incognitum famae* apud Livium lib. 42. Propertius I, 11.

Non quia perspectae non es mihi cognita famae:

ita legendum puto: vulgo, *perspecta fama:* sed alterum Graeca Propertii eruditione dignius. Noster Theb. II, 274.

Cyclopes notique operum *Telchines amica*
Certatim juvere manu.

Propertius iterum, II, 22. v. 37.

Adspice ut in toto nullus mihi corpore surgat
Spiritus, admissi notus adulterii:

ita et ibi cum Broukhusio legerem, pro *admisso adulterio.* et pro *in toto corpore,* praestaret *immoto pectore:* spiritus enim *in toto corpore* non adeo aptum videtur. Sed de his alias. In Parm. plane legitur FAMAEque *obscura.* Sic *nuda* FAMAE *mors,* apud Sil. Italicum IV, 608. [v. 110. Pro *probares* Ven. *probabas.* EX ADD.]

[v. 112. *Ille tuis toties* PRAESTRINXIT *tempora sertis.* Recte dubitavi de hoc loco, postquam in Parmensi inveneram PRAESTAT SED pro PRAESTRINXIT. Veneta quoque PRAESTAT SED *tempora.* Scripsit Statius

Ille tuis toties PRESSIT SUA *tempora sertis.*

De τῷ *premere* hoc sensu dixi ad Glauc. Melior. v. 116.

crinemque decorum
PRESSISSET *rosea lasciva Thalia* corona.

Sua tempora ut Pietat. Abasc. v. 196.

et cura pressit sua lumina *dextra.*

Species quoque Antitheti est inter TUIS *sertis* et SUA *tempora:* quod Statio valde adamatum est. EX ADD.]

v. 114. ORA *supergressus Pylii senis,* ORAque *regis*
Dulichii.] Defendi forte potest haec vocis repetitio ex Surrent. Poll. v. 69.

ORA *ducum et vatum, sapientumque* ORA *priorum.*

Sed mihi multo magis placet

ORA *supergressus Pylii senis* ORSAque *regis*
Dulichii:

id est *verba.* Theb. III, 87.

et jam media ORSA loquentis
§ *Abstulerat plenum capulo latus.*

Exempla ubique: vide ad Epiced. Puer. v. 24.

v. 115. *Specieque comam* SUBNEXUS *utraque.*] Cum ita habeant omnes libri, non immiscebo me controversiae inter Gronovium et Gevartium, utrum scribi debeat SUBNEXUS an SUBNIXUS. Pro priore stat Gevartius Elect. I, 7. et huc trahit Virgilium Aen. IV, 215.

Et nunc ille Paris cum semiviro comitatu
Maeonia mentum *mitra* crinemque *madentem*
Subnixus, *rapto potitur:*

ubi pro *subnixus* legit *subnexus,* ut Aen. X, 137.

fusos cervix cui lactea crines
Accipit, et molli subnectens *circulus auro.*

Innumera ex Autoribus antiquis huc facientia addi possunt. Gronovius Diatr. c. LIV. pro *subnixus* acriter et docte contendit; quod nihil aliud est, inquit, quam *suppositus, indutus, circumamictus:* hoc probat ex Sil. Italico, Virgilio III. Aeneid. et Claudiano de Cons. Mallii, ubi hunc Statii locum imitatur:

Consul per populos, idemque gravissimus autor
Eloquii, duplici vitta subnixus *in aevum*
Procedit, libris pariter fastisque legendus.

Elevat etiam Gevartianam in Virgilium conjecturam, et defendit antiquam lectionem *subnixus.* Mihi verior in hoc Statii loco videtur Gevartius, eruditior Gronovius. Nihil frequentius occurrit quam *nectere, innectere, subnectere,* pro *vincire, praeligare.* Virgilius Aen. VII, 668.

sic regia tecta subibat
Horridus, Herculeoque humeros innexus *amictu.*

Exempla ubique. Utrovis modo recte dici posse videtur, *subnexus comam* et *subnixus comam:* ut nihil adversus exemplaria mutandum sit. Pro *specie* Parm. *speciem:* et *utroque* pro *utraque.*

v. 119. PONERE *purpureos infantia adegit amictus.*] Omnino contrarium, si quid video, dixisse debuit. An scripsit,

SUMERE *purpureos,* etc.

Prudentius contra Symmach. I.

Candidiore toga niveum pietatis amictum
SUMERE.

Juvenalis Sat. II.

Damnetur si vis etiam Carfinia; talem
Non SUMET *damnata* togam.

Et sane, omissa prima versus litera, ut in MSS. solet fieri, non multum differentiae est inter *onere* et *umere.* Pro *infantia* Cruceus legit *infantis*, ut constructio sit, *genus te adegit ponere purpureos amictus* INFANTIS; non male; ut in isto, *nostros vidisti* FLENTIS *ocellos:* et Horat. *cum mea nemo scripta legat vulgo recitare* TIMENTIS. Male vero Idem, cum *ponere* interpretatur *sumere*, et probare nititur ex isto Ovidii,

posuit*que ad tempora canos*
Sulcavitque cutem rugis:

quippe alia res est *ponere amictus*, alia *ponere canos ad tempora*, hoc est, *adponere canos temporibus:* et si Statius dixisset *ponere amictus ad corpus*, ferri posset, et intellexissem; non autem cum simpliciter dicat *ponere*, hoc efficit. Pro *adegit* Parm. [et Ven. Ex ADD.] *legit.* Mihi suspectus est hic locus. Versu praecedenti pro *expensis* Parm. [Ven. Ex ADD.] et Rom. *extensis.* Vers. 123. pro *tum tibi* Parm. *tum mihi:* Rom. *tu mihi.*

v. 124. *et natalis origo*
Pendet, ET *ambiguo geminae certamine terrae.*]

Miror Gronovium hoc loco parum vidisse, cum vulgaribus oculis incurrat legendum,

et natalis origo
Pendet AB *ambiguo*, etc.

Illud ET debetur geminationi ultimae syllabae vocis praecedentis. Pendet AB, ut Lucan. V, 769.

casu pendemus AB *uno.*

Manilius IV, init.

finisque AB *origine* pendet.

Sensu simili locus in Surrent. Pollii, v. 133.

Tempus erat cum te geminae *suffragia* terrae
Diriperent, *celsusque* duas *veherere per* urbes, *etc.*

Ita Antholog. III, 25. de Alcmane:

Κεῖται δ' ἠπείροις ΔΙΔΥΜΑΙΣ ἔρις, εἴθ' ὅγε Λυδὸς,
Εἴτε Λάκων. πολλαὶ πατρίδες ὑμνοπόλων.

Romana Edit. *Pendet* IN *ambiguo:* et ita Venet. teste Gronovio, Diatr. c. LV. qui eam lectionem probat: frustra. Sic Surrent. Poll. v. 131. pro *mentis* AB *arce* Parm. IN *arce.*

g v. 126. *Te degente suum Latiis ascita colonis*
Graia refert Selle.]

Recte Cruceus discerpsit vocem *degente*, (ita enim erat in editionibus) et fecit *de gente.* Virgilius Aen. IX, 284.

genetrix Priami de gente *vetusta*
Est mihi.

et X, 350.

Tres quoque Threïcios Boreae de gente *suprema.*

et ita alibi. *Graia* vero *Selle* est *Velia*, Lucaniae oppidum; dicta *Graia* quoniam a Phocaeensibus condita, teste Strabone lib. VI. initio. *Latiis adscita colonis*, propter Antitheton Statio adamatum: quasi dixisset, Selle a *Graecis* condita, a *Latinis* habitata. Qui de *Selle* in Epiro haec interpretantur, et inde accersunt genus Papinii Patris, nugantur. primum, quia nulla fuit urbs eo nomine in Epiro. *Sellae* quidem populi, qui et *Selli* et *Helli* dicuntur, occurrunt apud Plinium et Strabonem: Sed nulla urbs *Selle.* Deinde, quomodo esse potuit *Sellius* seu *Epirota* Statii pater, cum supra v. 119. dixerit filius, illum sumsisse *togam praetextam* et *Bullam auream?* quae certe *Nobilitatis Romanae*, non *Epiroticae* insignia fuerunt. Haec adeo clara sunt, ut de iis verbum non amplius addendum sit. Proinde necesse est falli Lilium Gyraldum Dialog. IV. et Domitium, et ceteros viros doctos qui *Sellen* vel *Sellas Epirotarum* patriam Papinii Patris statuerunt: cum plane *Velinus* fuerit de gente. Notat autem Strabo lib. VI. urbem hanc *Veliam* a Graecis tripliciter appellatam esse, *Ἐλέα*, *Ὑέλη*, *Ἕλλη.* unde, aspiratione in S mutata, *Selle*, ut ab *Ἓξ Sex*, ab *Ἑπτὰ Septem*, ab *Ἕρπω Serpo*, et ejusmodi multis vocabulis. proinde non opus est ut legamus *Graia refert* HYELE, cum Heinsio ad Ovid. Metam. XV, 626. Si aliquid mutandum, potius esset, *Graia refert* HELLE, quemadmodum Graeci eam vocabant; unde Plinius N. H. III, 5. *Helam* eam dixit. Male etiam Gronovius et sine causa τὸ *adscita* mutatum voluit in *adscripta*, Diatr. c. LV. *Adsciscere* dicimur quicquid ab origine nostrum non fuit, quicquid adventitium *adsumimus;* ita Latii coloni *adsciverunt* Graiam Sellen. vide quae de hoc verbo notavi ad Herc. Surrent. v. 151. Ex hoc loco probabile est, immo hic locus probat, Gentem *Papiniam* aut oriundam esse ex *Velia*, vel ibi maxime viguisse.

v. 127. GRAIUS *qua puppe magister*
Excidit, *et mediis miser evigilavit in undis.*]

Miras turbas dedit ignorantia historiae hujus GRAII *magistri.* Gronovius Diatr. c. LV. „*Graius magister* inepte dicitur Palinurus, qui Phrygius erat. „sed *gratum* dixit Papinius, sive Aeneae, sive Teucris, sive ipsi denique puppi?" Haec sunt mera frigiditas: et aeque bene Palinurus dici potuit *non gratus magister*, quia *non gratus* erat Deo *Somno*, qui eum *liquidas projecit in undas praecipitem.* In praecedenti nota probavi *Graiam Sellen* esse *Veliam:* jam vero pueris notum ex Virgil. VI, 350. et seqq. Palinurum circa *Veliam* puppi excidisse et demersum fuisse. Statius manifesto alludit isti loco Virgilii,

Ecce gubernator sese Palinurus *agebat,*
Qui Libyco nuper cursu, dum sidera servat,
EXCIDERAT PUPPI, MEDIIS demersus IN UNDIS:

vides ipsa Statii verba,

qua PUPPE *magister*
EXCIDIT, et MEDIIS miser evigilavit IN UNDIS.

et mox, v. 365. orat Aeneam Palinuri Umbra,

aut tu mihi terram
Injice, namque potes, portus*que require* VELINOS:

ubi scilicet corpus meum jacet. Etiam Statii MAGISTER a Virgilio est, v. 353.

Quam tua ne spoliata armis, excussa MAGISTRO
Deficeret tantis navis surgentibus undis.

Hoc igitur certissimum est, *Graiam Sellen* esse *Veliam*, *magistrum* hunc *Graium*, Palinurum. quaeritur tantum, quomodo *Graius* dici potuerit cum *Trojanus* fuerit. Cruceus ait, Sive quia *nomen* habet *Graium:* sive quia *forte* erat *Graius*. Pessime: hoc enim modo *Astyanax*, et *Alexander* seu Paris, *Graeci* forent, si *nomen* solum faceret Graecum. et de altero membro Annotationis Cruceanae, cum de patria Palinuri inter Auctores sileatur, non magis *Graius* haberi potest quam *Aegyptius*, quam *Colchus*, quam *Assyrius*. Dudum videram Statium scripsisse,

§PHRYGIUS *qua puppe magister*
Excidit:

Ex Lucano IX, 41.

hinc placidis alto delabitur auris
In litus, Palinure, *tuum: neque enim aequore tantum*
Ausonio monumenta tenes; portusque quietos
Testatur Libye PHRYGIO *placuisse* MAGISTRO.

et Pomp. Mela II, 4. *Blanda*, *Buxentum*, *Velia*, PALINURUS, *olim* PHRYGII GUBERNATORIS, *nunc loci nomen*. Ita, inquam, in libri margine emendaveram. sed sero: postea enim vidi Cruceum quoque vel Avantium ita conjectasse: et tandem ex vetusto codice hanc emendationem profert Nic. Heinsius ad Ovid. Met. XV, 626. Recte autem *Velia qua Palinurus puppe excidit;* quippe *Palinuri promontorium* erat juxta *Veliam:* unde Geographi illa conjungunt. Strabo lib. VI. post descriptionem Veliae: *Μετὰ δὲ ταύτην (Ἐλέαν) ἈΚΡΩΤΉΡΙΟΝ ΠΑΛΊΝΟΥΡΟΣ.* Vell. Paterculus II, 79. *quippe longe majorem partem classis circa* VELIAM PALINURIQUE PROMONTORIUM *adorta vis Africi laceravit ac distulit*. Plinius Nat. Hist. III, 5. *Oppidum Helia*, *quae nunc* VELIA: PROMONTORIUM PALINURUM. Servius ad Virgil. Aen. VI, 378. *Lucanis enim pestilentia laborantibus respondit oraculum*, *manes* Palinuri *esse placandos. ob quam rem non longe a* Velia *et lucum et Cenotaphion ei dederunt*. Virgilii locus sic habet:

Nam tua finitimi, *longe lateque per urbes*,
Prodigiis acti caelestibus, *ossa piabunt*.

Qui locus, nisi omnia me fallunt, insigni absurditate foetus est. si enim FINITIMI, quomodo LONGE LATE*que per urbes?* idem est ac si dixisset FINITIMI LONGINQUI *piabunt tua ossa:* quod sane mirum ducerem, nisi quod nihil mirum habendum est in poemate tam imperfecto. Sed ad Statium. Edidi igitur PHRYGIUS *magister*, ita editurus etiamsi MS. auctoritatem non habuissem. nec dubito, quin multa ex his, quae jam conjecturarum nomine veniunt, ab exemplaribus melioribus olim firmabuntur. velut hoc quod sequitur:

v. 129. MAEON ET INDE *suum longo probat ordine vitae*
Maeoniden, *aliaeque aliis natalibus urbes*
Diripiunt.] Omnium locorum in Statio difficilium hic est difficillimus. operae pretium sit totum apponere et perpendere:

Nec simplex patriae decus, *et natalis origo*
Pendet ab ambiguo geminae certamine terrae.
Te de gente suum Latiis adscita colonis
Graia refert Selle; (Phrygius qua puppe magister
Excidit, *et mediis miser evigilavit in undis;)*
MAEON ET INDE *suum longo probat ordine vitae*
Maeoniden, *aliaeque aliis natalibus urbes*
Diripiunt, *cunctaeque probant. non omnibus ille*
Verus; alit victos immanis gloria falsi.

Admodum infeliciter hic rem gessit Gronovius Diatr. c. LV. ex sex enim vel septem Conjecturis quas huic loco dedit, ne in una quidem stetit. Versu secundo voluit IN *ambiguo;* verum erat AB. tertio legit *adscripta;* non opus erat, et elegantius *adscita*. quarto vult *gratus* pro *Graius:* probavi legendum esse *Phrygius*. Jam ad sextum venimus, MAEON ET INDE *suum*, etc. quem ita explicat: „Nunc ut pateat mens „Statii: ait ille, Maeonem e quo Homerus genitus, „et unde a Poëtis patronymica appellatione *Maeonides* vocatur, nunc sero decidere controversiam, „quae de Maeonide sui patria fuerit tot inter urbes; „et vel hóc exemplo probare Sellen ipsi patriam: quippe cum tantus poeta, quantus Papinius pater ex„stitit, non ab alia produci terra, alia urbe, alio „caelo, potuerit quam quae ipsum Homerum omnium „principem dedit. *Longo ordine vitae*, est, post „multas hominum aetates.“ Haec igitur jam excutiamus. Sensus est: GEMINAE *urbes certant de tuis natalibus;* primum VELIA, (supra enim probavi *Sellen* non aliam esse posse quam *Veliam*, Lucaniae oppidum) *ubi Palinurus puppe excidit, et* UNDE (ita enim legit Gronovius pro INDE) MAEON *probat suum Maeoniden*. Sed quomodo fieri potest, ut *Maeon* seu *Smyrnaeus* probet suum Maeoniden ex *Velia*, Italiae urbe? hoc prima fronte sibi ipsi contradicit, et aeque absurdum est ac si dicas Nicandrum *Colophonium* natum esse *Londini*, Britanniae urbe. Vel si *Maeon* cum Gronovio acci§pias pro *patre Homeri*, quaero quid illi cum *Lucaniae* urbe, aut quo sensu *ille* dici possit probare filium suum Maeoniden ortum esse ex *Velia?* Mitto quod verba illa *longo ordine vitae* falsum continent, nisi probari possit *Maeoniden* seu Homerum ex maxima parte commoratum esse *Veliae:* pessime enim Gronovius interpretatur haec verba, *post multas hominum aetates;* cum nemo unquam in hoc sensu ea usurparit; et si ferri posset haec interpretatio, abundarent tamen haec verba, cum satis esset dixisse, *et unde Maeon probat suum Maeoniden;* siue istis, *longo ordine vitae*, quae sensui nihil addunt. At quid si tota haec de *Maeone* explicatio nullum habeat fundamentum? Et sane ita est. Lego modo hanc Domitii notam: MAEON.) *mendosus Codex* habet MAJOR. *nos* MAEON *legimus: quod insequens versus probat.* Vides vocem MAEON Domitii figmentum esse, pro MAJOR; quam etiam plane habet Parmensis [et Ven. EX ADD.], MAJOR *et inde suum*. Sed, quod majoris est momenti, deest alterum sententiae membrum. Vide enim: GEMINAE TERRAE *certant*, *Velia*, et *altera* quaepiam. Atqui *Velia* tantum comparet: ubi est altera, sc. *Neapolis?* Jam non adeo difficilis est aditus ad hujus loci sensum,

qui hic est: *Duae terrae certant de honore natalium tuorum*, VELIA et NEAPOLIS: VELIA *dicit te* SUUM *esse de gente;* NEAPOLIS *probat te* SUUM *esse longo ordine vitae*, ex mora quam ibi plerumque fecisti, et habitatione tua illic: unde *alumnum Parthenopes*, et *civem*, paullo supra eum vocavit. Nihil evidentius quam ita voluisse Papinium; et vox *suum* in isto versu, *Maeon et inde* SUUM, etc. clare monstrat se respondere praecedenti alicui, nempe τῷ *suum* in superiori versu, *Te de gente* SUUM, etc. Haec est ipsa veritas; adeo ut nihil restet nisi ut *Neapolin* quaeramus sub istis MAJOR ET INDE. Ecce tibi eam,

PARTHENOPEQUE *suum longo probat ordine vitae:*

Jam totum locum relege:

Te de gente suum *Latiis adscita colonis*
Graia refert SELLE,
PARTHENOPEQUE suum *longo probat ordine vitae.*

Mihi tam certum est Statium ita olim scripsisse, quam me nunc haec scribere: omnino enim necessaria est *Parthenope*, ut respondeat τῇ *Veliae*, et GEMINAM *terram* efficiat. Ita Surrentin. Pollii Felicis, v. 133.

Tempus erat cum te GEMINAE *suffragia* TERRAE
DIRIPERENT, *celsusque* DUAS *veherere per* URBES;
Inde DICARCHEIS *multum venerande colonis,*
Hinc adscite MEIS; *paniterque his largus et illis*, etc.

id est *Puteolanis* et meis *Neapolitanis*. Hucusque igitur mihi ad plenam satisfacio: sed quid fiet de sequentibus, *Maeoniden, aliaeque aliis*, etc? De iis desperandum est, donec inveniatur codex aliquis qui locum suppleat: mihi enim minime dubium est unum versum excidisse, cujus sensus hic esse debet: ITA SMYRNA ET ATHENAE (vel duae aliae quaevis urbium contendentium) SIBI VENDICANT *Maeoniden; aliaeque urbes eum diripiunt aliis natalibus; et omnes proferunt sua argumenta quibus hoc probent. Atqui non fieri potest ut ille in iis omnibus natus sit: interea, illi qui hoc certamine exciderunt, sibi placent, quod magnis tamen exciderunt ausis; quod, licet falsitatis convicti sint, tamen est aliquid* GRANDE *etiam in ipsa falsitate, cum quaestio tam magni momenti pendeat.* Optimus hoc modo exsurgit sensus. Asteriscis igitur locum, utpote mutilum, notavi: quod jam cuivis patet. Gronovius ita concipit:

Maeon et UNDE *suum longo probat ordine vitae*
Maeoniden, aliae QUEM *aliis* CERTANTIBUS *urbes*
DERIPIUNT, *cunctaeque probant.*

Infeliciter: nec enim Statius scripsisset *aliae* QUEM *aliis*, tam dura elisione, et perpetuae carminum ejus suavitati contraria: et *natalibus* sine dubio est vera et necessaria hujus loci lectio. Neque τὸ Deripiunt stare potest, sensu salvo: quippe *deripere* est ex *altiore loco* aliquid *rapere;* quod sensui huius loci non congruit. Porro, nescio an satis Latine dici possit *deripere* aliquem *aliis certantibus*, pro *abripere:* et puto non posse. Tandem concedit Vir magnus tolerari posse illud *Diripiunt;* ut illa, *aliis certantibus* sint auferendi casus, pro, *cum aliae interea etiamnum certent.* Jam ad se et veritatem redit; ut mirer ab illa unquam aberrasse. *Diripi* dicitur quicquid *magna contentione* et studio *expetitur:* Suetonius Vita Persii poëtae: *editum librum continuo mirari homines et* diripere *coeperunt*, Noster Theb. V, 720. de filiis Hysipyles postquam matrem invenerant:

per tela manusque
Irruerunt, matremque avidis amplexibus ambo
Diripiunt.

Juvenalis Sat. VI, 403.

quis amet, quis diripiatur *adulter*,

ut legendum esse dudum annotarunt viri docti, pro *decipiatur.* Sidon. Apollinaris Carm. II, 420.

Diripiunt *diversa* oculos, *et ab arte magistra*
Hoc vincit quodcunque vides.

Vers. 132. pro VERSUS recte restituit VERUS Andr. Schottus Observat. Human. II, 3. Pro *immanis* Parm. [et Ven. EX ADD.] *et inanis:* quod nonnullis forte non displicebit. *inanis falsi*, (non *inanis gloria*) ut *praeceps juvenile* Soter. Gallic. v. 51. ubi vide. *Alit victos*, id est, *inflat*, *tumidos* et superbos reddit: quo sensu hac voce utitur Sedulius Carm. lib. II, 224. ubi hunc Statii locum forte ante oculos habuit:

Discipulos jubet esse suos, talesque supernae
Conciliat vitae, quos non ventosa loquendi
GLORIA, *nec vana de nobilitate superbus*
Sanguis ALAT; *sed forma tacens, humilique refulgens*
Mente nitor, caelo faciat de plebe propinquos.

Sequitur:

Atque IBI *dum profers annos, vitamque* salutas.

IBI, id est, *Neapoli.* At cur non *Veliae?* inquies. Dicam tibi. Infra, v. 162. narrat Statius, juvenes ex Daunia et *Lucania* et aliis regionibus commeare solere ad Papinium patrem, eruditionis gratia: hi illum petierunt, inquit, PATRIA RELICTA. Atqui *Velia* erat in *Lucania: Lucani* igitur juvenes dici non possunt *patria relicta* ire ad *Veliam*, quia *Velia* erat in eorum patria. Haec observatio totum nodum semel solvit, et demonstrat quam vere emendavi *Parthenopeque* pro *Maeon et inde.* Vide etiam vers. 167. *Quos propiore sinu*, etc. i. e. *Neapoli* propiore, vel propinquo: et v. 141. *Sit pronum vicisse* DOMI i. e. *Neapoli*, quam *patriam terram* vocat Ad Uxor. v. 13. Pro *vitamque salutas*, Heinsius ad Ovid. Rem. Amor. v. 93. legit *vitamque solutam*, quam interpretatur *otiosam*, *nullis occupationibus adstrictam.* Sed si hoc voluisset Statius, opinor dixisset *occupationibus* vel *curis solutam:* non simpliciter *solutam:* quae si aliquid est, alia res est, nempe *mollis*, *luxuriosa.* Recte *vitam salutas.* vult, *initio vitae*, *in ipso limine vitae:* et Translatio est a Locis seu Personis quas *primum* adimus et videmus, et quas primo statim congressu *salutare* solemus. sic Epiced. Glauc. v. 80. de infante recens nato:

raptum te protenus alvo
Sustulit exultans, ac prima lucida voce
Astra SALUTANTEM, *dominus sibi mente dicavit:*

ubi *salutare astra*, ut hic, *salutare vitam.* vide et Claudian. in Pr. Cons. Stilich. I, 118. Elegantissimum quoque istud *profers annos*, et Statii eruditione dig-

num: sumta vox ab *Artificibus*, qui *proferre* opera sua dicuntur cum primum exhibent. Horatius:

Quam si proferres *ignota indictaque* primus.

Noster Theb. II, 215.

species est cernere avorum
Cominus, et vivis certantia vultibus ora;
Tantum ausae proferre *manus:*

ita legendum, non *perferre*. Dicit igitur Statius, Dum specimen tantum annorum tuorum das, ante *veros annos*, et in ipso limine vitae et paene puer, protenus raperis ad certamina quae viri vix implere valent. Haec notanda duxi, quia Heinsius ad istum Ovidii locum τὸ *profers* interpretatur *differs:* non bene. Mox, pro *laudum festinus et* AUDAX *Ingenii*, antiqua lectio erat *laudum festina* SED UT DUX *Ingenii*. Optime restituit Lipsius, Elector. I, 9.

v. 138. *Inde frequens* PUGNAE, *nulloque*, etc.] Nimis plebeium sapit vox PUGNAE pro honesta illa contentione ex qua tanta laus et gloria victori contingebat. Lege,

Inde frequens PALMAE; *nulloque* etc.

Saepe monui voces dissimillimas genuinis, pari numero syllabarum, et quae ab eadem litera inciperent, his Silvis irrepsisse. § Ita *turbes* pro *tingas*, *cantu* pro *creta*, *crudo* pro *crebro*, *docto* pro *dextro*, et similia. Ita Theb. V, 346.

Illis in Scythicum Borean iter, oraque PONTI
Cyaneis arctata vadis:

ubi vulgo sine sensu legitur *oraque* PRIMUM. *ostia ponti* vocat Theb. VI, 328. Eadem commutatio harum vocum *palma* et *pugna* Virgilio Aen. V, 380.

Ergo alacris cunctosque putans excedere PUGNA:

ubi pro *pugna* Pierius in Rom. et Longobard. Codd. invenit *palma:* et ita edidit Heinsius. *Palmae* vero est *victoriae:* quod non monendus esses, Lector, nisi causa loci Virgilii Georg. III, 102. de equis:

ergo animos aevumque notabis
Praecipue: hinc alias artes prolemque parentum,

id est *victoriae*. Sed diu quaesivi quid sit istud, *artes* PROLEMQUE *parentum:* primo enim, ineptissime conjunguntur *artes* et *prolem:* deinde, non de *prole* ibi agit Virgilius, sed de *Equis Admissariis*, seu iis qui in spem gentis submittendi sunt, a versu 73. ad v. 138. deinde de *Matribus* ad Vers. 146. Nihil igitur ad rem istud *prolem*, cum sensus hujusmodi esse debuerit: Ergo praecipue notabis animos et aevum *parentum* seu *eorum qui generaturi sunt;* deinde alias virtutes HABITUSque, et quis dolor cuique victo, etc. Ne dubites quin Virgilius scripserit,

hinc alias artes MOREMQUE *parentum:*

ita de apibus initio Georg. IV.

totiusque ordine gentis
MORES, *et studia, et populos, et praelia dicam.*

Lucretius I.

Nec toties possent generatim secla referre
Naturam, motus, victum, MORESQUE parentum:

et II.

retinentque parentum
Naturam, et MORES *generatim quaeque imitantur.*

morem vero non *mores*, propter sonum: ut Georg. I.

Ventos et varium caeli *praediscere* MOREM.

Servius reliquit aliquid in hunc locum; sed verba ejus adeo corrupta sunt ut nihil inde colligere possimus, nisi prius corrigantur. Sic igitur scribit: ANIMOS AEVUMQUE NOTABIS PRAECIPUE.] *Ante omnia aetatem et magnanimitatem requires.* POST CAETERA] *id est, parentes et studium.* Ubi primo culpandus est Servius qui interpretatur τὸ *notabis* per *requires;* cum verum sit *observabis*. Deinde verba ista POST CAETERA non comparent in contextu Virgilii; et si comparerent, non tamen explicari possent per ista *parentes et studium*. Sed hic Librariorum error est, non Servii; ille enim ita scripsit: *Ante omnia aetatem et magnanimitatem requires; post, caetera, id est, parentes* (f. *artes*) *et studium.* Jam forte tibi videbitur Servium legisse MOREM, quod explicat per *studium*. Philargyrii observationem vide; sed vide tantum ut rideas: PROLEM PARENTUM *voce posuit: est enim proprie liberarum*, (l. *liberorum*) ut, *Geminam partu dabit Ilia prolem.* Mirus magister hic. Sed ad Statium. Mox v. 141.

SIT *pronum vicisse domi:*

recte haec explicat Gronovius: „Dicat sane aliquis, „pronum esse, facile esse sub domesticis judicibus „coronas mereri: quid vero habebit invidia quo ad„mordeat Achaicas victorias tuas?“ *Sit* est concedentis: ita apud Propertium Eleg. II, 7. v. 5,

At magnus Caesar: SIT *magnus Caesar in armis;*
Devictae gentes nil in amore valent:

ita legendum; vulgo, SED *magnus Caesar.* Sensus est: At, dicet aliquis, Caesar est magnus, O Properti, et te cogere potest relinquere Cynthiam. Respondet Ille: SIT Caesar quantumvis magnus in *armis;* haec nihil ad amorem. Vide locum suavissimum. Mox, v. 144. *toties lassata:* recte: ut Silv. I, 5.

Nec lassata *voco* toties *mihi numina Musas.*

v. 147. *mores et facta priorum Discere:* excidit conjunctio QUE: *moresQUE et facta priorum*, ut v. 61. *moresQUE* et *facta canentem.* Virgilius Aen. VIII. ad fin.

Attollens humero famamQUE et *fata nepotum.*

Ita apud Nostrum Theb. II, 519.

horrent vicina juvenci
Gramina, damnatisQUE avidum pecus abstinet herbis:

§ sic legendum puto, pro *damnatis avidum*, etc. Vide quae supra notavi ad II, 3. v. 45. Deinde, v. 150. *pios agrestes*, quos *simplices* vocat Manilius IV, 140. *extrema per illos Justitia excedens terris vestigia fecit*, ut de iis Virgilius. v. 151. *Siculusque senex*, Theocritus; quem tamen *Trinacriae juvenem* vocat Virgilius in Catalectis:

Dulcia jactantes alterno carmina versu,
Qualia Trinacriae *doctus amat* juvenis.

Haec omnia, utpote parva, εἰς μίαν Μύκωνον congessi. Supra, v. 140. pro *plausere* Parm. *clausere:* et *Sin* pro *Sit*. Vers. 150. pro *ditarit* Parm. *dictarit.*

v. 152. *volucrumque precator* OBSITUS.] Ita pleraeque editiones. et Domitius interpretatur *volucrum, Amorum;* et *Obsitus*, *obscurus.* Parm. habet ORSONUS. Non dubitandum est de emendatione Gul. Canteri Nov. Lect. lib. II. ubi legit, *volucrumque precator* IBYCUS. Nota historia Ibyci poetae Lyrici, et *gruum:* Ausonius Technopaegnio, p. 483. Ed. Toll.

Ibycus *ut periit index fuit altivolans* grus:

ubi vide Accursium et Vinetum. pro *Alcman* Parm. *alcinam.*

v. 154. SALTUS*que* INGRESSA *viriles*

Haud formidata temeraria Leucade Sappho.] Locus minime suspectus; immo, hac ipsa parte qua mendosum puto, laudatusa summo Viro Jos. Scaligero Lection. Ausonianis: qui haec notat, ad Cupidinem Crucifixum v. 24.

Et de nimboso saltum *Leucate minatur*
Mascula Lesbiacis Sappho peritura sagittis:

„Masculam vocat, quia, cum foemina esset praecipitem „se dedit ex illo *saltu* ex quo *tantum solebant viri* „sese impatientia amoris jaculari. Nam propterea di„cebatur locus ille *ἅλμα τῶν ἐρώντων*, nou *ἅλμα τῶν* „*ἐρωσῶν.* unde *saltus viriles* vocat Statius; et Ho„ratius et Ausonius noster vocant eam *masculam.*" Haec Scaliger; qui tamen quasi sui oblitus statim subjicit ex Ptolemaeo Hephaest. Catalogum ex Leucade se praecipitantium, in quo duae *Foeminae* comparent, *Artemisia* Mausoli regis uxor, et *Rhodope* quaedam Emissena: quibus ex Athenaeo Deipnos. XIV, 3. *Calyceen* quandam addit Tollius. Si igitur *foeminae* aeque ac *viri* ex hac petra se praecipitarunt, et Autores qui hoc produnt nihil notant quasi *nove* aut inusitate factum, quaero quare hi *saltus* appellentur *viriles* cum *foeminini* aeque vere audire possint. Immo Menander ap. Strabonem lib. X. p. 311. Ed. Casaub. dicit Sappho *primam* fuisse quae ex Leucade se praecipitaret. Necesse igitur est Statium scripsisse,

ACTUS*que* EGRESSA *viriles*,

id est, *superans fortitudinem virorum:* cui conjecturae ansam dedit locus Thebaid. VI, 33.

Asperior contra, planctusque EGRESSA VIRILES
Exemplo famulas premit hortaturque volentes
Orba parens:

egressa est *superans, praestans, excedens.* Thebaid. X, 834.

Seu virtus egressa modum, *seu gloria praeceps.*

XI, 34.

Pan illi genitor: tener hinc conatibus annos
Egreditur:

quod *relinquere annos* vocat in Glaucia Melioris v. 109. Juvenalis VI, 634.

et finem egressi *legemque priorum*
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu.

Lucanus VII, 593.

nondum attigit arcem
Juris, *et humanum* culmen *quo cuncta premuntur*
Egressus, *meruit fatis tam nobile letum:*

et IX, 797.

Humanumque egressa modum *super omnia membra*
Efflatur sanies.

transire mentes viriles simili sensu Alcimus Avitus de Laud. Virginitat. v. 257.

Foemineo sexu mentes transite viriles.

Seneca de Ira I, 1. *Non vides ut omnium animalium*, *simul ad nocendum insurrexerunt*, *procurrant notae, ac tota corpora solitum quietumque egrediantur* habitum, *et feritatem suam exasperent?* et de Brevitate Vitae c. XIV. *nullo nobis saeculo interdictum est: in omnia admittimur: et si magnitudine animi* egredi *humanae imbecillitatis* angustias *libet, multum per quod spatiemur temporis est.* Ita Epist. 41. *vetustis arboribus et solitam* altitudinem egressis *frequens lucus.* Sic *mensuram umbrarum egressae Pyramides*, Solinus c. 45. Tacitus Ann. XVI. *modo muliebri ejulatu*, *aliquando* SEXUM EGRESSA, *voce infensa clamitabat.* Mirus est hoc in loco Domitius, qui interpretatur *saltus viriles*, *carmen poeticum: quod virorum est.* et graviter eos insectatur qui pro *Chalcide* (quae erat antiqua et depravata lectio) substituerunt *Leucade.* Non opus est hoc commentum refutare. Olim restituam hanc vocem Propertio IV, 6. v. 17.

Actia Iüleae LEUCAS *monumenta carinae:*

ubi vulgo legitur PELAGUS *monumenta;* sine sensu. [Pro *leucade* Ven. *Calchide.* EX ADD.]

v. 156. *tu pandere* DOCTUS

Carmina Battiadae.] Legendum, *tu pandere* DOCTI *Carmina Battiadae.* Singulos hos poëtas suo epitheto donatos vides, ATRI *Lycophronis*, *Sophrona* IMPLICITUM, TENUIS *Corinnae:* quare non DOCTI *Battiadae?* corruperunt locum qui nesciebant vocem *assuetus* infra positam huc accersendam esse; ut constructio sit, Tu *assuetus pandere carmina* DOCTI *Battiadae*, etc. *Sed quid parva loquor? tu assuetus ferre jugum par Homero.* Nihil verius. Similiter in hoc loco Manilii V, 163.

Ille cito motu rigidos eludere *caestus*
Nunc exire *levis missas*, *nunc* mittere *palmas*,
Ille pilam celeri fugientem reddere *planta*,
Et pedibus pensare *manus*, *et* ludere *saltu*,
Mobilibusque citos ictus glomerare *lacertis*;
Ille POTENS *turbam* perfundere *membra pilarum:*

vides omnia ista infinitiva pendere a participio *potens* longe dissito. *Docti Battiadae;* propter quem *Cyrenam* DOCTAM vocat supra v. 108. Pro *atri* Parm. *acri:* et pro *Corinnae* eadem *Cornnaae.*

v. 160. *senosque pedes aequare solutis*

VERSIBUS.] Non de *scriptore* Patre hic agit Statius, sed veterum poëtarum *Enarratore et Interprete:* male igitur qui explicant haec verba *resolvere Hexametra Homeri in alia genera carminum.* Sed decepit eos vox *Versibus*, pro qua clare legendum *Vocibus:* quod ille *senis pedibus* (carmine heroico) scribebat, tu *solutis vocibus* (prosa) aequabas, et *passibus aequis* comitabaris, nec prosa tua majestatem carminis Homerici minuebas. Optime haec explicat Rufinus, Carmine de Compositione et Metris Oratorum, v. 9.

Optimus Orator sequitur ratione poëtas,
Cognatus virtute sua; metrumque recusans
Hic quoque vult numeris voces *fraenare* vagantes:

voces vagantes sunt quas noster *solutas* appellat. Supra, x. 101.

sive orsa libebat
Aoniis vincire modis, seu voce solutâ
Spargere.

Ita Geneth. Lucani, v. 22.

Et vinctae pede vocis, *et* solutae.

His contrariae *voces in nodum adstrictae*, apud Autorem Paneg. ad Pisonem, v. 59.

Seu juvat adstrictas in nodum *cogere* voces.

Rem optimè exprimit Seneca Consol ad Polybium c. XXX. *Agedum, illa quae multo ingenii tui labore celebrata sunt in manus sume, utriuslibet autoris carmina: quae tu ita* resolvisti, *ut quamvis structura illorum recesserit, permaneat tamen gratia. Sic enim illa ex alia lingua in aliam* transtulisti *ut (quod difficillimum erat) omnes virtutes in alienam te orationem secutae sint.* Vide ad Lyric. ad Sever. v. 67. ubi fusius dixi. Potes etiam legere *solutis Gressibus.* Mox, v. 164. NEGLECTA*que tellus Alcidae.* ita Editiones; et Domitius explicat: „Eum tractum Campaniae „intelligit qui est inter Misenum et Puteolos, terra „continenti. nam illac traducturus boves Hercules, ter„ram continentem neglexit, structo aggere in exteriore „pelago." Non mihi satisfacit haec interpretatio, quia non verosimile videtur Statium descripturum fuisse hunc locum (quicunque est) ex notis quae *vituperium* potius quam laudem illi adderent. Mihi videtur scripsisse, DILECTA*que tellus Alcidae*, et intellexisse *Baulos*, quos *Herculeos* vocat Sil. Italicus XII, 156. vide Symmachum Epist. I, 1. Illic *boum stabula* habuit Hercules: unde *Boaulia*, et postea *Bauli.* Nisi potius voluerit *Herculanum*, urbem Vesuvio monti vicinam, ab Hercule ita dictam.

§ v. 171. *et operta* DOMOS *incendia servant.*] Miraberis, Lector, quo sensu *incendia* dici possunt *servare domos:* magis forte miraberis hanc lectionem defensam esse duobus magnis viris Gronovio et Gevartio; quorum Ille ita scribit Diatr. c. 35. „*incen„dia* non proprie *servant domos* aut faciunt ut illae „illaesae maneant: sed *inter* incendia continua domus „illaesae manent et servantur: ideo *incendiis* ascribit „poëta quod *existit unà* et conjunctum est *cum in„cendiis*, nimirum durationem et conservationem ae„dium: more familiarissimo poëtis fingendi αἴτιον τὸ „μὴ αἴτιον." Eruditè sanè: et ita saepe factum poëtis negari non potest. Vide tamen quanto praestet

et operta ANIMOS *incendia servant:*

quà *ignis* vivit *sub terris*, et incendia, licet *operta*, tamen *vigent* et *animos servant.* Ita scripsisse Statium evincit vox *operta*, quae miraculum auget: quippe *operta* incendia *extingui* solent; hic vero, Baiis, quamquam *operta*, et sub *aquis*, aquis permista, tamen servant *animos* et vires suas. Si retineas *domos* vox *operta* minimè necessaria est, immo propositum poëtae destruit, et τὸ Θαυμαςὸν penitus tollit: quid enim mirum si DOMUS SERVANTUR cum *incendia* OPERTA sint? Scripsit ergo ANIMOS. Simili sensu de Aetna Justinus IV, 1. *Accedunt vicini et perpetui Aetnae montis ignes, et insularum Aeolidum*, veluti ipsis undis alatur incendium. *Neque enim in tam angustis terminis aliter durare tot saeculis tantum ignis potuisset, nisi et humoris nutrimentis aleretur.* Natus error ex eo quod prima litera τοῦ ANIMOS amissa erat in ultima praecedentis vocis: inde ex NIMOS, quod non intelligendum erat, fecerunt DOMOS. Contrario modo peccatum apud Vel. Paterculum II, 27. ubi pro *vir* ANIMI *bellique fortissimus*, sine dubio legendum est, *vir* DOMI *bellique fortissimus:* quae phrasis saepissime apud bonos scriptores occurrit. In hac voce, pariter ac Statius, depravatus est Propertius III, 18.

Fortunata NIMIS, *modò sit tibi fidus amicus.*
Fidus EGO: *in nostros curre, puella, sinus:*

ita legendum; vulgo, *Fortunata* DOMUS, et *Fidus* ERO. Sed de his aliàs. *Animos* vero rebus inanimis saepe attribui notum iis qui poëtas etiam leviter attigerunt. Corn. Severus Aetna, v. 280.

Unde repente quies et multo foedere pax sit,
Cur crescant animi *penitus, seu forte cavernae*
Introitusque ipsi fervent, seu, etc.

supra v. 275. numero singulari:

Nullum fallere opus, non mutos cernere sacros
Aetnaei montis fremitus, animumque *furentis:*

ubi pro *mutos* Vetus Editio habuit *multis*, pro quo substituit *mutos* Scaliger, et eum secutus Gorallus, quoniam, inquit, *metu et admiratione obmutescimus.* Atqui hoc non efficit vox *mutos* nisi simul addatur *causa* quae mutos reddit: non enim dicere potes *mutus sum* simpliciter, pro *dolore mutus sum* vel *metu mutus sum* vel *admiratione.* pessimè etiam Scaliger qui conjungit duo epitheta *non mutos sacros* fremitus Aetnae. pro *multis* non dubito quin legendum sit *vultu:* sed vocem *sacros* quam pariter corruptam puto, aliis relinquo qui huic poemati obscurissimo et depravatissimo manus admoturi sint. Idem supra v. 145.

Nam quo liberior, quoque est animosior ignis, *etc.*

animos FLUVIIS passim assignat Noster: ita Theb. VII, 426. de Asopo flumine:

forte et trepidantibus ingens
Descendebat agris: animos *sive imbrifer arcus,*
Seu montana dedit nubes, seu fluminis illa
Mens fuit, objectusque vado Pater arma vetabat:

ubi pro *nubes* scribendum puto *tabes*, ut *nivem* intelligat Statius ex montium verticibus resolutam: et pro *fluminis* clarè legendum *numinis;* modò enim praecessit *flumina*, et *fluvium.* Similiter Thebaid. III, 671.

Ut rapidus torrens animos *cui verna ministrant*
Flumina et exuti concreto frigore montes:

ubi eleganter *nives* vocat *concretum frigus:* hic locus confirmat meam conjecturam de τῷ *tabes* pro *nubes.* De HYEME Noster Theb. XII, 652.

§ *longam indignata quietem*
Tollit hyems animos, *ventosaque sibilat Arctos.*

De VENTIS Virgilius X, 356.

magno discordes aethere venti

Praelia ceu tollunt animis *et viribus aequis*.
etiam TROCHO *animos* donat Idem Aen. VII, 383.

Dant animos *plagae*.

servant animos ut Theb. VI, 711.

Jamque procul meminit dextrae servatque tenorem
Discus.

Sil. Italicus II, 287.

super instrepit acer,
Et servat cursum *perfractis ossibus axis*.

Vers. 167. pro *Quos* Parm. *Quis:* et *Cyrne* pro *Cyme:* et *Ignis aquas* pro *aquis*. Pro *permistus* Editt. antiquae habent *permissus:* quod si retinendum sit, legendum, *quà medias alte permissus anhelat Ignis aquas:* ut *anhelat aquas* sit *anhelare facit aquas*. Sed verius puto alterum.

v. 174. *Illa* MINAS *Divûm, Parcarumque acta canebat*.] Suspicari posses Statium scripsisse, *illa* ANIMOS *Divum*, etc. ut apud Val. Flaccum III, 16.

tibi enim Superûm *data, Virgo, facultas*
Nosse ANIMOS.

et alios passim; (vid. Cl. Drakenborch. ad Sil. Ital. I, 124.) quippe tam *bona* quàm *mala* canebat Sibylla, non *minas* solum. Similes quidem locutiones apud Nostrum et alios. Thebaid. II, 348.

Me quoque nunc vates, *nunc exta* minantia Divos,
Aut avium lapsus, aut turbida noctis imago
Territat.

Val. Flaccus I, 26.

Sed non ulla quies animo fratrisque paventi
Progeniem Divûmque minas:

et III, 354.

Hoc volucrumque minae *praesagaque fulmina longo*
Acta mari tulerant.

C. Severus Aetna v. 278.

Non subito pallere sono, *nec credere subter*
Caelestes *migrasse* minas *ad Tartara mundi*.

Claudianus in Eutrop. II. init.

Serae, non augure falso,
Prodigii patuere minae:

ita legendum alibi monui; vulgo *certae*. Apuleius Miles. IX. numinum *caelestium leniendis* minis. Sed sensus loci videtur postulare ANIMOS *Divûm*. Nisi malis, *Illa Deûm mentes*, ut apud Ovid. Met. XV, 137. et alios passim.

v. 180. *arma probare*
MONSTRASTI SALIIS, *praesagumque aethera certis*
AUGURIIS.] Ita optimè emendavit Lipsius Elect. I, 9. ante erat MONSTRATIS ALIIS vel *alis*, Rom. *halis*, sine sensu aut constructione: et tamen explicare conatur Domitius, et tueri Cruceus; minimè refellendi. Deinde pro *Auguriis* credo legendum esse *Auguribus*, quia in toto hoc catalogo non *officia*, sed *personas* nominat. Ita *Salii, Quindecemviri, Flamines, Luperci:* ad quam formam etiam *Augures*, non *Auguria*, dicendum esset. et forte totus locus ita legendus,

praesagisque *aethera* certum
Auguribus:

certum aethera monstrasti praesagis Auguribus, id est, *non fallacem aethera:* Thebaid. VIII, 118.

Nam tibi praesagi *quisnam super* auguris *usus*,
Cum Parcae tua jussa trahant?

et 204.

Ipse nihil certum *sagis clangoribus* aether
Praecinet.

Ita *certis pennis* de re eadem Val. Flaccus I, 233. Si retineas *Auguriis*, non satis patebit CUI monstravit certum aethera Papinius pater. voluit verò *Auguribus*. ita certè legendum: et postquam haec scripsissem ita in Parmensi [et Ven. EX ADD.] inveni. Vide similes depravationes apud Gronovium ad Liv. XXI, 60. Pro *probare* Parm. *probatque*. Vers. 183. *Lanea cui Phrygii est coma Flaminis*. Parmensis ita: *Cur Phrygii lateat coma Flaminis:* Romana, *Cui Phrygii lanea est coma Flaminis*, contra metrum. Vera est vulgata, *Lanea cui Phrygii est coma Flaminis:* et ita habet Aldina an. 1502. Mox, v. 184. pro *succincti* Heinsius ad Ovid. Fast. V, 102. conjicit *cinctuti Luperci*, ut ibi,

Semicaper coleris cinctutis, *Faune*, Lupercis.

311 Sed non opus est ulla mutatione: *succincti* enim idem quod *cinctuti*. Ita *succincta Hebe* Silv. III, 1. *succinctis Laribus* Persius Sat. V, 31. et alii passim.

v. 188. *hi* PONTICA *frenant*.] Parmensis [et Ven. EX ADD.] habet CONDITA. Et sane ultra quaerendum puto de τῷ PONTICA: hujusmodi enim nomina solent denotare *Res ad Statum Civilem et Historiam nationum pertinentes;* non *ipsa Loca*. Sic Καρχηδόνια et Τυῤῥηνικὰ apud Athenaeum et alios significant *Historiam Carthaginis* et *Tyrrhenorum*, non *Carthaginem* et *Etruriam*. *negotia Thespiaca* dixit Arnobius lib. VI, p. 198. Τὰ Θεσπιακά: *qui negotia Thespiaca scriptitarunt*, οἱ τὰ Θεσπιακὰ γράψαντες. Juvenalis VIII, 220.

in scena nunquam cantavit Orestes;
TROICA *non* scripsit.

Sic *Punica* suos libros inscripsit Sil. Italicus. Ad hanc igitur formam PONTICA esset Τὰ Ποντικά, ad Ponti statum et Historiam spectantes, non *ipse Pontus;* quod tamen sensus loci hujus postulat. Quaerendum igitur puto. Vers. 187. pro *Zeugmate:* Parm. *Zeumate:* et 189. pro *emendant*, *emendat*. [v. 192. Pro *certasset* Ven. *certassent;* bene. EX ADD.]

v. 194. *alio* frangebat *carmine Chiron*.] Pro *frangebat* Parm. *flagrabat*, quod esset *incendebat*, ut Protr. Crisp. v. 120.

miseramque patri flagrabat *Elisam:*

ubi vide quae notavi. Sed multo elegantius *frangebat*, id est, *molliebat:* quod et Oppositio postulat. Sil. Italicus XI, 483.

Sic tum Pierius bellis durata *virorum*
Pectora Castalio FRANGEBAT CARMINE *Teuthras*.

Pro *Phlegraeaque* Parm. *Phlaegeaque*.

v. 198. *Et Senonum furias Latiae* SENSERE *cohortes*]. Ita vulgo editur. Vetustiores tamen Rom. et Venet. habent SUMSERE, notante et probante Gronovio

Diatr. c. LVII. et ita ego in Parmensi inveni. Optime et elegantissime. Noster Theb. XI, 627.

Talia dequestus, paulatim sumserat iras
Mortis.

Sil. Italicus X, 45.

neque enim, certamine sumto,
Tempestas tanta, et rabies impune fuissent.

Arnobius lib. VI. initio: *Quas quidem nos cessamus non ideo vel exaedificare vel facere tanquam impias geramus et scelerosas mentes, aut aliquem* sumserimus *temeraria in Deos desperatione* contemtum; *sed quod* etc. Multus in usu hujus vocis Tacitus. Annal. II, 66. *occidi Cotyn jubet,* mortemque *sponte* sumtam *ementitur.* et ita passim. Annal. III, 7. *sumti exitii signa.* Annal. VI, 31. de Artabano rege Parthorum: *Is metu Germanici fidus Romanis, aequabilis in suos, mox* superbiam *in nos,* saevitiam *in populares* sumsit. Histor. III, 69. *Sed, quod in ejusmodi rebus accidit, consilium ab omnibus datum est,* periculum *pauci* sumsere. Optime igitur *sumsere furias.* Hae voces pariter commutantur apud Ovid. Amor. II, 5. v. 53.

Torqueor infelix, ne tam bona SENSERIT *alter:*

ubi in aliis libris erat SUMSERIT; quod admisit Heinsius.

v. 199. *necdum rogus ille Deorum* SEDERAT.] Parmensis et Romana multo elegantiorem lectionem servarunt, *necdum rogus ille Deorum* SIDERAT. Proprie. Sidon. Apollinaris Epist. III, 13. *Moxque* SIDENTE strue, *torrem devolutum reddere pyrae fastidiosus pollinctor exhorret.* Propertius III, 7.

Non flebo in cineres *arcem* SIDISSE *paternos*
Cadmi, nec fratrum praelia clade pari:

ita legendum aliàs probabo, pro *semper praelia.* In vulgatis erat SEDISSE *paternos;* sed alterum recte vindicavit Broukhusius, quem vide, et Gronovium Observ. IV, 16.

v. 200. *excisis cum tu solatia templis*
CONCINIS *ore pio.*] CONCINERE *solatia* nihili est: lege, CONCIPIS *ore pio.* Ita Pietat. Abascant. init.

Hinc, Priscilla, tuo SOLATIA *grata marito*
CONCIPEREM.

concipere solatia est *solari,* ut *concipere fugas, fugere* ap. Ovid. Fast. II, 286. *spem concipere, sperare,* Sabinus Epist. III, 79. et Lucanus III, 134. *concipere bella, bellare,* Sil. Ital. XIII, 745. *concipere preces, precari,* Ovidius Met. VIII.

§ Concipiunt *Baucisque* preces *trepidusque Philemon.*

et innumera ejusmodi, quae non exscribo. *n* et *p* in MSS. saepe commutantur: ita supra v. 59. *praecinerem* pro *praeciperem.* Sic *onus* pro *opus* apud Ovid. Met. I, 47.

Sic opus *inclusum numero distinxit eodem*
Cura Dei:

vulgo *onus,* sine sensu. *opus* est *orbis, mundus,* quem infra v. 258. vocat *mundi molem operosam.* Lucanus VI, 483.

Tantae molis opus *percussum voce recessit:*

id est *mundus;* ita enim et ibi legendum, pro *onus.* Idem X, 197.

Ast ego Caelicolis gratum reor, ire per omnes
Hoc opus:

id est, omnes notitiam habere *mundi* et *Naturae.* Vide Senecam de Provid. c. I. ubi *mundum* vocat *tantum opus.* pariter depravatus Idem Ovidius Met. XI, 257.

Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Hesperium temone fretum:

atqui quomodo Titan *tenere* potuit Hesperium fretum cum *pronus* tantum erat, non adhuc *occiderat?* Lege, *tepebat;* ut Met. I, 63.

Vesper, et occiduo quae litora sole tepescunt.

Sed hoc in Notis suis jam video occupasse Cl. Burmannum.

v. 202. *captivaque* NUMINA *defles.*] Tolerari potest: cum vero Gronovius Reliq. ad Silv. testetur in MS. Flor. esse FLUMINA. (quod et in Rom. legi,) in Cod. Salisb. et Edit. Venet. FULMINA, (et ita Parmensis,) nemini dubium esse potest quin Statius scripserit,

captivaque FULMINA *defles:*

quemadmodum etiam edidit Gronovius. De incendio Capitolii, Jovis sedis, agit. *Fulmina* pro *Jove* qui ea jacit: exempla ubique. Soter. Gallic. v. 64.

nec FULMINIS *atri*
Sit metus: has ultro laudabit Juppiter *artes.*

v. 209. lustrataque *Tempe*
Pulsantem.] *Tempe* sunt loca quaevis amoena: inde *tempe Theumesia* Theb. I, 485. *Heloria tempe* Ovid. Fastor. IV, 477. Nonnus Dionysiac. II.

Δέλφιος αὐδήεντα μετέρχεο ΤΕΜΠΕΑ Πυθοῦς.

Etiam absolutè pro *nemora:* Theb. X, 119. in antro Somni:

effulgent silvae, tenebrosaque Tempe
Adrisere deae:

unde Hesychius *Τέμπη* explicat *τὰ σύνδενδρα χωρία.* Propriè, de *Thessalicis* scilicet, Virgilius Georg. II, 486.

O ubi Tempe
Spercheosque et virginibus bacchata Lacaenis
Taygeta:

ita enim legendum pro *campi* (praeter elegantiam lectionis et propria nomina *Spercheos* et *Taygeta*) evincit Claudianus de Bello Getico v. 181. ubi hunc locum alludit:

gemit irrita Tempe
Thessalus, *et domitis irrisam cautibus Oeten:*
SPERCHEOSQUE ET VIRGINIBUS *dilectus Enipeus*
Barbaricas lavere comas.

Pariter corruptus Lucanus VI, 618. ubi pro *campi Rhodopaeaque saxa,* legendum esse *Tempe,* probabit Magnus Bentleius. Quis verò explicabit quaenam sint haec Statii *Tempe* LUSTRATA, aut quo sensu sumenda ista vox *lustrata?* mihi omnino non liquet. Intelligit proculdubio poëta *lucos* et *nemora* Musis et Apollini dicata. sed quare haec praeter caetera *lustrata* dicuntur, aut quibus Ritibus et Ceremoniis *lustrabantur* haec nemora nunquam legi. Placebitne haec conjectura?

Me quoque vocales lucos monstrataque *Tempe*
Pulsantem :

monstrata Tempe, a te scil. *monstrata. Monstrare* proprium in hac re verbum. Supra, *Monstrasti Saliis* etc. Ita infra v. 235.

Tu cantus stimulare meos, Tu pandere facta
Heroum, bellique modos positusque locorum
Monstrabas:

Protrept. ad Crispinum v. 125.

Monstrabunt *acies Mavors Actaeaque virgo.*

Ita passim apud Nostrum et alios. *pulsantem Tempe* ut Achilleid. I, 10.

neque enim Aonium nemus *advena* pulso,
Nec mea nunc primis albescunt tempora vittis.

¶Non displicet haec conjectura: et eò magis quòd facile est investigare causam depravationis: scriptum erat nempe *mōstrata;* inde *mustrata*, et ex eo non intellecto *lustrata.* Nihil in hoc mirum, cum frequentes sint vices literarum M et L in libris antiquis. Ita supra v. 96. *domos* pro *dolos.* Sic apud Juvenalem Sat. VI, 604.

stat Fortuna improba noctu
Arridens nudis infantibus: hos fovet ULNIS
Involvitque sinu: domibus tunc porrigit altis,
Secretumque sibi mimum parat:

ita legendum: vulgo, falsò et sine sensu, *hos fovet* OMNES. scriptum erat OLNIS pro ULNIS: inde in OMNIS, id est OMNES, demigravit lectio. Plinius Epist. IX, 12. *Castigabat quidam filium suum quòd paullo sumtuosius equos et canes* EMERET. Sic vulgo legitur; sed proculdubio scripsit Plinius *equos et canes* ALERET. Ita *summa* pro *Sulla* apud Senecam Controv. II, 12. ut rectè restituit Gulielmius. Sensum loci Statiani egregie illustrat Ovidius Trist. III, 7. de Perillae ingenio

Hoc ego Pegasidas deduxi primus ad undas,
Ne male secundae vena periret aquae.

Atque haec olim commentatus eram. Jam vero incidi in Conjecturam quae impense placet; nempe *Ascraea* pro *lustrata*:

Me quoque vocales lucos Ascraea*que Tempe*
Pulsantem:

ex Propertio II, 10.

Hic me tam graciles vetuit contemnere Musas,
Jussit et ASCRAEUM *sic habitare* NEMUS:

Ascra erat oppidum Boeotiae, patria Hesiodi, qui supra v. 151. vocatur *Ascraeus senex*, ex Virgil. Ecl. VI, 70. Juxta hanc erat Helicon, et fons Aganippe, et *luci* Musis sacri: quos *vocales lucos* et *Ascraea Tempe* vocat Noster. *Ascraeos fontes* Propertius II, 8, Symmachus Epist. I, 47. *Nisi forte in* SILVIS *Apollinem continuaris, ut ille pastor* Hesiodus, *quem poëtica lauru Camoenalis familia coronavit.* Vides quaenam fuerint hae *Silvae* et *Tempe Ascraea;* nempe quae olim incoluit Hesiodus *Ascraeus*, Musis et Apollini sacra: haec dicit Statius se pulsasse, et admissum fuisse. Optime omnia conveniunt: et unius tantum literae *l* differentia est inter scripturam vocum *lustrata* et *ascraea*, in Charactere Longobardico; ex quo transcripta esse omnia quae nunc habemus harum Silvarum exemplaria, nullus dubito. [Ven. *luctataque templa.* non mihi adhuc satisfacio de hoc loco. Ex ADD.] Vers. 208. pro LATE *dejecit*, posses conjicere, *miseras* LATII *dejecit in urbes.* Sed non opus est.

v. 211. *neque enim mihi sidera* TANTUM
Aequoraque et terras QUAM VOS DEBERE *parenti.*]

Ita libri vetusti: quae Domitius, cum non intellexit, depravavit hoc modo, QUANTUM OSTENDERE *parenti.* Et hunc secutae sunt multae editiones, et inter eas Gevartiana. Antiquam et veram lectionem restituit Gronovius Diatr. c. 57. et benè explicavit. Constructio est: *neque enim tantum* est *mihi debere parenti sidera aequoraque et terras, quam illi debere vos,* O musae: id est, non tanti existimo debere patri meo hanc lucem et caetera vitae beneficia, quanti quod ille Vos mihi primus monstravit: plus illi obligatus sum propter hos quàm propter vitam. De voce *debere* in hoc sensu dixi supra ad II, 3. *tibi debet Hamadryas annos.* Sed multo melius, si quid video, legetur,

neque enim mihi sidera TANTI
Aequoraque et terras, quàm vos debere, parenti:

neque enim TANTI *est mihi* (id est, *non tanti duco*) *debere parenti sidera et aequora et terras,* QUAM (id est QUANTI) *debere illi Vos*, o Musae. facilius hoc et usitatius; et Latinitas videtur hoc postulare. Juvenalis Sat. III, 54.

TANTI tibi *non* sit *opaci*
Omnis arena Tagi, quodque in mare volvitur aurum:

et VI.

TANTI *vocat ille pudicam.*

Ovidius Rem. Amor. v. 751. exemplo appositissimo:

At tibi sit TANTI *non* INDULGERE *theatris.*

quàm pro *quantùm* vel *quanti;* omnibus enim casibus et numeris servire potest. Petronius in Catalectis, de Neptuno marmoreo aquas fundente:

QUAM *melior, Neptune, tuo sors ista tridente!*
¶*Post pelagus dulces hic tibi dantur aquae.*

QUANTO *melior est sors ista sorte tui tridentis!* Mirae brevitatis locutio est apud Manilium V, 466. de iis qui sub Aquilâ nati sunt:

Illius in terris orientis tempore natus
Ad spolia et partas surget vel caede rapinas:
QUAM*que hominum dederit strages, dabit ille ferarum:*

ita legendum pro QUAM*que: quàm* i. e. *quantum: quantum hominum strages ille dederit, tantum dabit ferarum.* Sosipater Charisius lib. I, p. 66. *Hoc femur, hujus femoris: sed frequenter hujus feminis, huic femini dictum est; et pluraliter femina* QUAM *femora.* id est, TAM *femina* QUAM *femora.*

v. 213. Sic *decus hoc quodcunque lyrae* etc.] *Sic dedisti decus hoc: quomodo?* nulla enim comparatio. Lege,

Tu *decus hoc*, etc.

Omissâ primâ litera T initio versus, vocalis *u* facilè dividebatur in *ic*, cum inter has et illam nulla sit ductuum calami differentia. Pariter depravatus decantatissimus Tibulli locus lib. IV, 13.

Sic ego secretis possem bene vivere silvis
Quà nulla humano sit via trita pede.
Tu mihi curarum requies, tu nocte vel atra
Lumen, et in solis tu mihi turba locis.

Ineptum istud *Sic* et sine ulla sensûs connexione. Lege,

Tecum *ego secretis*, etc.

ut apud Horatium Carm. III, 9. Tecum *vivere amem, tecum obeam libens:* et Martial. X, 20.

Tecum ego vel *sicci Gaetula mapalia Poeni,*
Et poteram Scythicas hospes amare casas.

Scriptum erat, omissa prima litera, *ecū:* ex quo fecerunt *sic.* Editiones habent *possum benè;* sed legendum *possem*, ut paulo ante, *Atque utinam* posses *uni mihi bella videri.* Locus jam suavissimus est. Pro *primusque* Parm. *primumque:* et pro *Sic*, *Sed.* [PRIMUSque *dedisti Non vulgare loqui.* Ven. FUNUSque. forte MUNUSque *dedisti;* ut mox, *felixque tui spectator adesses* MUNERIS. EX ADD.]

v. 219. QUAM TUUS ILLE *dies*, quâ *non mihi gloria major!*] Ita hunc locum verè restituit Politianus Epist. VI, 1. Ante fuit, QUALIS ET ILLA *dies.* Sed non ex toto restituit; repetendum enim erat *τὸ quàm:*

Quàm tuus ille dies! quàm *non mihi gloria major!*

elegans usus particulae *quàm. quàm non major* ut *quàm nullus* i. e. *quam non ullus*, Kalend. Decemb. v. 98.

Quos ibit procul hic dies per annos!
Quam nullo *sacer exolescet aevo!*

et Ovidio Amor. II, 11.

Quid si concussas Triton exasperet undas!
Quàm tibi tunc toto nullus *in ore color?*

vulgo *nunc* toto Martial. Epigr. VI, 10.

At quàm non *tetricus*, quàm nullâ *nubilus irâ,*
Quàm placido nostras legerat ore preces!

Seneca de Benef. VI, 23. *Vide quantum nobis permiserit;* quàm non *intra homines humani imperii conditio sit.* Sed verior est interpretatio, QUAM *non major*, id est, QUANTO *minor:* vide notam praecedentem, et ad Equ. Max. v. 82. Calpurnius Flaccus Declam. XLV. QUAM PLUS *ad vestra judicia cujusque, Judices, proficiunt merita privata quam publica!* ubi *τὸ quam* non mutandum esse in *quanto* recte admonet Clariss. Burmannus. Dicit igitur Statius, *quanto minor fuit in istis Recitationibus mea quàm tua gloria! tua scilicet, utpote qui talem filium genueras.* Pro *illa dies* Parm. *ille:* et pro *qua*, *quo.* [Emendavit Politianus, *Quam tuus ille dies:* recte; et huc adludit Ven. *Quamvis ille dies.* Ego addidi, QUAM *non mihi gloria major:* et ita Veneta. EX ADD.]

v. 222. *Spectatur* ACETES *Ille magis.*] Immo ATHLETES, ut optime emendavit Salmasius. Taedet errores et commenta Domitii transcribere, qui tuebatur *Acestes:* quem e vestigio subsequitur Cruceus; nisi quòd legit *Acetes*, et pro *quovis patre* sumit: meritò ob hoc Gronovio notatus, Elench. Antidiatr. c. VII. Nec te terreat prima in *athletis* correpta: ita enim fieri solet. Ovidius Met. VI, 467.

Jamque moras malè fert; cupidoque revertitur ore
Ad mandata Procnes.

ubi vide N. Heinsium. Petronius Satyrico:

Et baccis redimita Daphne, *tremulaeque cupressus:*

et statim,

Atque urbana Procne.

Sed haec a me notata prior occupavit Heinsius; qui ex Horatio addit *cycnus* prima brevi; et *Therapnaeus* secundâ, ex Sil. Italico XIII. vide Salmasium Epist. 92. 𝔊 et ex eo Gronovium Diatr. c. 57. Martialis Epigr. V, 11.

Sardonychas, smaragdos, *adamantas*, *iaspidas uno*
Versat in articulo Stella, Severe, meus.

Ita *Procnesson*, primâ brevi, apud Val. Flaccum III, 34. *Cycnus* apud Auson. Epist. XX. et *magnetis*, Mosel. v. 316. *Atlanta* apud Sil. Italicum. Sensus verò est, pater qui ludis Olympicis filium *athletem* spectat, magis est *athletes* quàm ipse filius; magis athletes *spectatur*, sc. *ab aliis;* quippe eum *attendunt cunei.* Ita Pietat. Abascant. v. 246.

sed toto spectatur *in agmine conjunx*
Solus; in hunc magnae flectuntur lumina Romae.

Et in Glaucia Atedii, v. 173.

erant illic genitor materque jacentis
Moesta; sed attoniti te spectavere *parentes.*

Theb. VIII, 564.

Nunc pedes ense vago, prensis nunc celsus habenis
Ceu spectetur, *agit:*

ubi Vetus Scholiastes: CEU SPECTETUR: *sic pugnabat quasi virtutis suae judice* spectante. ita legendum: vulgo implicatur haec nota cum altera, et pro *spectante* legitur *spectare.* Ovidius Pontic. III, 1.

Quicquid ages igitur scena spectabere *magna.*

Sil. Italicus IX, 453.

laetus uterque
Spectari *Superis, acuebant mentibus iras.*

ita forte legendum pro *addebant.* Haec adnoto quoniam Salmasius et eum secutus Gronovius legunt, SPECTATOR *athletes.* Non rectè: praecessit enim *spectator* initio sententiae,

Talis Olympiaca juvenem cum spectat *arena*
Qui genuit:

cum *spectat* juvenem, id est, cum *spectator* est juvenis. aequumne erat ut *spectator* iterum ingereretur idem pater, et in eadem sententia? Seneca de Providentia c. IV. *Militares viri gloriantur vulneribus, laeti fluentem meliori causa sanguinem ostentant. idem licet fecerint qui integri revertuntur ex acie,* MAGIS SPECTATUR *qui saucius redit.* Nihil magis appositum esse potuit. Gravia iis denuntiat qui hanc emendationem respuunt Salmasius, Epistola quae praefigitur Elench. Antidiatrib. Gronovianae his verbis: „De emendatione mea, SPECTATOR *athletes Ille magis*, nec tu dubitasti, nec dubitari posse scio, nisi a.

„ similibus illius hominis, cui neminem imperitiâ et „ἀκρισίᾳ similem esse judico." Cruceum intelligit. Et quidem nollem me Crucei esse similem; nec tamen Salmasii minas metuo, cum optimè sciam Statium scripsisse *spectatur* non *spectator*. Pro *genuit* Parm. *geniti*: et *Creditur* pro *Caeditur*: et *Acates* pro *Acetes*. Vers. 223. pro *haustu* Parm. *hausti*.

v. 231. *Nam quòd me mixta quercus non pressit oliva,*
Et fugit speratus honos, cum dulce *parentis*
Invida Tarpeii caneret *te nostra magistro*
Thebais. Urgebant *priscorum exordia vatum,*
Tu cantus stimulare meos, tu, etc.] Locus notabilis ob errores doctorum virorum, quos (Scaligerum scilicet, Casaubonum, Petavium et Domitium) redarguit Gronovius Diatribe c. 58. Ipse in iis quae eo loci adfert (alibi enim melius) non minus redarguendus. Scribit igitur totum locum sic:

cum dulce parenti
Invida Tarpeio *caneret te nostra magistro*
Thebaïs, (urgebant priscorum exordia vatum)
Tu cantus stimulare meos:

quorum verborum constructio haec est: *cum, te magistro, Thebais nostra invida (exordia priscorum vatum urgebant) caneret dulce Tarpeio parenti.* Ubi quaero, quare Thebais *invida* vocatur, et CUI *invida*? *Veterum poetarum gloriae*, inquit ille; „atque hoc „explicat Statius in parenthesi illâ, *urgebant priscorum exordia vatum,* id est, exagitabant Thebaida fa„ma sua, quam illa parem sperabat, et apta est. Ad„dit *dulce* poëta propterea, quia conscius suae virtu„tis gloriosissimus vates, damnabat suos judices, eo„rumque censuram dedignabatur, et vel invitis illis „bene se et scripsisse et recitasse confirmat." Atqui primum, si hoc voluit Statius, parenthesis illa poni debuit post vocem *Invida;* non ℊmedia illa *(Tarpeio caneret te nostra magistro Thebais)* quae totam sententiam pendentem, turbatam, et confusam reddunt, interposita admittere. Nec melior interpres Gronovius in istis, *dulce parenti Tarpeio:* impossibile enim est Statium dicturum fuisse, se, vel Thebaida suam *cecinisse* DULCE *parenti Tarpeio*, cum in isto agone *victus* fuerit, et propterea Jovem vocat *saevum* et *ingratum*, Ad Uxor. v. 31. de hac re:

Tu, cum Capitolia nostrae
Inficiata lyrae, saevum ingratumque dolebas
Mecum VICTA, Jovem.

Non igitur DULCE *Jovi cecinit*, sed omnia contra: nec tam absurdus fuerit Statius ut hoc affirmaret. Mitto quòd vocem *invida* (quae *malitiam* et *vitium* plerunque, Statio semper denotat) accepit Gronovius de *honesta* illa *aemulatione* quae alit ingenia. Sed et Ipse, credo, sententiam de hoc loco mutavit: quippe in Reliquis ad Silvas haec invenio: „*Cum dulce parentis*]" Potuit scripsisse:

Nam quid *me mixta quercus non pressit oliva*
Et fugit speratus honos, cum luce *parentis*
Irrita *Tarpeii* canerem? *Te nostra magistro*
Thebais urgebat *priscorum exordia vatum;*
Tu cantus stimulare meos, Tu pandere facta, etc.

„*luce parentis Tarpeii*, die qui festus erat Jovi Ca„pitolino, quoque agon ei committebatur. *irrita* ca„nerem, quia, ut ait ad Uxorem, *Capitolia nostrae* „*Inficiata lyrae.* *urgebat* autem Salisb. non *urgebant.* „et foret sensus: Cur enim tam infelix fui, quam „dicam fuisse causam, ut in agone Capitolino victus „non exhilarare te potuerim hac quoque palmâ occu„patâ? Quae sequuntur nihil huc pertinent: sed per„git enarrare pietatem et officia parentis erga se, etc." Optima sane haec et Gronovio digniora: et licet ex omni parte vera non putem, tamen ea sunt ut neminem illorum pudeat. Dudum videram legendum esse *canerem:* et sententiam novam incipere debere ab istis, *Te nostro magistro*, et explicari eo modo quo eam explicavit Gronovius. *Thebais nostra urgebat exordia priscorum vatum*, id est *sequebatur*, *imitabatur* scripta et argumenta veterum poetarum; ad eorum exemplar exigebatur, *te magistro*, te monstrante. Hoc certissimum est: sed de priore sententiae parte et conjectura Gronovii *Nam* QUID *me mixta* etc. meritò potes dubitare. non enim adeo insolens esse auderet Statius, ut cum Fortuna, seu Imperatore potius, disceptaret, et quereretur de malo eventu poematum suorum. deflere infortunium suum aequius et modestius erat, quàm arroganti superbia palmam poëticam sibi vindicare contra judicium Domitiani, qui in eo agone a seipso instituto aut Ipse praesidebat, aut, quod idem est, Judices constituebat, a quibus ad publicum provocare maximae esset et stultitiae et impudentiae argumentum. Istud igitur *quid* pro *cur* locum non potest habere nisi summam arrogantiam et petulantiam Statio adfigas. Supra querebatur,

Hei mihi quod *tantum patrias ego vertice frondes*
Solaque Chalcidicae Cerealia dona coronae
Te sub teste tuli!

jam pergit, in eadem querela,

Heu *quòd me mixta quercus non pressit oliva,*
Et fugit speratus honos, etc.

paulisper hoc admittas et sana omnia et optimè hucusque cohaerentia praestabo. et quidem facile fuit ut vox *Heu* mutaretur in *Nam* initio versus, et literis minutis conscripta. *Heu quòd* ut ad Uxorem, v. 60.

Heu *nunc illa tenet viduum* quòd *sola cubile.*

Et nisi ita legas sensus imperfectus erit; cum nulla sit redditio, nihil quòd respondeat τοῖς *Nam quod*, et sententiam concludat. Deinde legit Gronovius,

cùm LUCE *parentis*
IRRITA *Tarpeii canerem.*

speciosa sane haec: LUX *parentis Tarpeii*, id est *dies festus*, ut DIES *Triviae* Silv. III, I.

Da, parve, tuum trieteride multa
Instaurare DIEM:

id est *festum tuum diem. Irrita canerem*, id est *frustra*, ut Theb. VI, 768. *irrita frendit.* Stare igitur posset haec conjecturaℊ si a MSo aut Varia Lectione faveretur. Vide enim: si retineas *irrita canerem*, bis idem dicentem feceris Statium: quippe si *fugit speratus honos*, non opus est ut dicat se *irrita ce-*

cinisse; cum ob hanc ipsam rationem *irrita cecinit* quòd *fugit speratus honos*, vel *fugit speratus honos* quòd *irrita cecinit*. Si dixisset poëta, *Irritus fui sperati honoris cùm irrita canerem*, non ferres: atqui eò recidit Gronoviana lectio. Retinendum igitur *τὸ Invida*, et alibi quaerenda hujus loci depravatio, nempe in voce DULCE. Feliciter emendavi:

cum LUSTRA *parentis*
Invida Tarpeii canerem:

lustra parentis Tarpeii sunt quae supra Ad Uxorem v. 92. vocat *Capitolina lustra*,

Et Capitolinis *quinquennia proxima* LUSTRIS:

Surrentin. Pollii v. 6.

Hue me post patrii laetum quinquennia LUSTRI, etc.

et in Eucharist. ad Domitian. v. 62.

Saepe coronatis iteres quinquennia LUSTRIS.

Thebaid. I, 421.

Non aliter quam Pisaeo *sua* LUSTRA Tonanti
Cum redeunt.

Ignotior paullo vox LUSTRA a Librariis in DULCE mutata fuit. ita Lacrim. Etrusc. v. 200. pro LUCIDA *saxa* Rom. Edit. habet DULCIA. Minime dubito quin veritatem eruerim: et mecum sentient aequi et boni harum rerum judices. *Lustra canerem*, ut supra v. 113.

Cum stata laudato CANERET QUINQUENNIA *versu:* idem est *canere lustra* et *quinquennia*. et hoc emendationem meam confirmat. Recte etiam *invida: invidere* et *invidum* poëtis dicitur quicquid rei alicui *contrariatur*, aut *votis non respondet*. in Arb. Ated.

Immitem Brimo, stagna invida *et* invida *tela*.

Thebaid. X, 384.

Invida *fata piis, et Fors ingentibus ausis*
Rara comes.

Seren. Sammonicus libr. de Medicina, c. XII.

Invida *si maculat faciem lentigo decoram*.

Val. Flaccus IV, 100.

Pingue solum, et duris regio non invida *tauris:* id est, quae taurorum laboribus *respondet*. *Fugit* igitur Statium speratus honos cum caneret LUSTRA *Capitolina* votis non respondentia, INVIDA: ob quod Jovem vocat *saevum* et *ingratum*, Eclog. ad Uxor. v. 31. ut supra notavi. Nihil video quod huic emendationi opponi possit.

Et jam patet quantum ii fallantur qui hinc colligunt Statium commisisse suam *Thebaida* in Agone Capitolino: inter quos sunt Casaubonus ad Suetonium, Gronovius in Diatribe, et Scaliger De Emend. Temp. et ad Ausonii Professor. V. ubi haec leguntur: „In „eo agone Statius post incredibilem totius Urbis expe„ctationem tandem Thebaidem suam recitavit. Sed „non placuit, et contra eum alii coronati fuerunt: id „quod ipse non uno loco in Silvis conqueritur, sed „imprimis in Epicedio Patris. unde locus Juvenalis „Grammaticis non bene perpensus explicatur:

sed cum fregit subsellia *versu*,
Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven:

„Nam Satyricè dicit eum *fregisse subsellia versu*, „quod, ut Comici loquuntur, *recitans non stetit*, sed „*excidit*, hoc est *non placuit*.“ Hic cogor queri de negligentia summi viri, et festinatione in scribendo: si enim rejecisset oculos ad versum Juvenalis abhinc secundum, certè vidisset ea verba *Promisitque diem* nihil minus quàm de *Agone Capitolino* intelligi posse. iste enim Agon *stato* et fixo *die* celebrabatur: atqui Statius eo Juvenalis loco dicitur *promittere diem* urbi quo recitaret: quae verba demonstrant rem esse arbitrii sui sive eo die recitaret sive non: quod in die Agonis Capitolini locum habere non potuit. Deinde ista explicatio verborum *fregit subsellia versu* per *recitans non stetit*, omnes Comicos superat: et miror unde in mentem viro maximo venire potuit ex istis verbis aliquid colligere de Statii infortunio in committenda *Thebaide* sua Ludis Capitolinis: aut quomodo potuit esse tam securus sensûs, qui, secundùm interpretationem ejus, hic est, *Cùm* NON PLACUIT, *esurit nisi Paridi vendat intactam Agaven*. Atqui Juvenalis omnia contraria dicit, scilicet, *Cum* MAXIME PLACUIT *esurit, nisi*, etc. adeo ut, si Scaliger ex isto Juvenalis loco aggressus fuisset probare Statium in Agone Capitolino *coronatum esse*, multo feliciùs ei cessisset. Et victum quidem esse Nostrum in eo agone Ipse testatur Silv. III, 5. ad Uxorem: sed in *committenda Thebaide* victum, id verò ex hoc aut alio quovis loco quem adducit Scaliger, aut quisquam alius, colligi posse pernego. Sed nec ex rei Naturâ verosimile est Ludis Capitolinis commissam esse Thebaida; utpote argumenti tam alieni, nec quidquam facientis aut ad Laudes *Institutoris* aut *Numinis* cui instituebantur; cujus rei in hujusmodi negotiis ratio praecipuè habebatur: unde Delphidius apud Ausonium loco supra memorato dicitur, *puer celebrasse* JOVEM, in his ludis: unde etiam magis probabile est Statium hoc loco scripsisse LUSTRA, ut simul forte adludat ad poëmatis sui titulum, qui foret, LUSTRA seu LUSTRUM JOVIS CAPITOLINI, vel LUSTRUM CAPITOLINUM: in quo tam *Domitiani* institutoris, quàm *Jovis Laudes* optimè conjungere potuit poëta. et *Jovem* quidem in eo poëmate quod Ludis Capitolinis committebat, Statium celebrasse inde probari potest, quòd, cum exciderat, vocat Jovem *saevum* et *ingratum*, Ecl. ad uxorem, prout supra monuimus. quare vero *ingratum*, nisi quod successum non attribuit poëtae *Laudes* ejus canenti? *Imperatorem* quoque suas laudis partes in hujusmodi ludicris habuisse patet ab exemplo illo apud Tacitum Annal. XVI, initio. *Ac forte quinquennale ludicrum secundo* LUSTRO *celebrabatur: oratoribusque praecipua materia* in LAUDEM PRINCIPIS *adsumta est*. Et ex Plinii Panegyrico: *Et quis jam locus miserae adulationis manebat, quum* LAUDES IMPERATORUM LUDIS *etiam et comessationibus celebrarentur?* Sed clare probat Quintilianus Instit. III, 7. *Laudes Jovis* PERPETUAM fuisse hujus Capitolini certaminis materiam: *An laudes Capitolini Jovis, perpetua sacri certaminis materia, vel dubiae sunt, vel non oratorio genere tractantur? Thebais* igitur non committi potuit hoc Agone, in quo *Jovis Laudes* erant *perpetua* vatum materia. Sed aliud argumentum verissimum et firmissimum contra eos qui hoc de *Thebaide* statuunt

duci potest ex Ipsa, lib. XII. ad finem, ubi opus suum ita alloquitur Statius:

Durabisne, precor, dominoque legere superstes,
O mihi bissenos multùm vigilata per annos
Thebai? JAM *certè* PRAESENS *tibi* FAMA *benignum*
Stravit iter, coepitque novam monstrare futuris.

At qua fronte, quaeso, dicere potuit Statius *famam* JAM *stravisse benignum iter* huic poëmati, si in Commissione ejus excidisset et *non placuisset?* Sed haec satis. Obiter tamen monendus es pro *coepitque* NOVAM *monstrare futuris*, legi debere, *coepitque* VIAM *monstrare futuris:* patet hoc tum ex sensu, (qui in altera lectione nullus est) tum ex istis *Stravit iter.* Scis, opinor, τὸ *pressit* in istis, *Heu quod me mixta quercus non* PRESSIT *oliva,* idem esse ac *cinxit, coronavit;* de qua voce plenius ad Silv. II, I. v. 116. Et *quercum* seu *coronam quernam* praemium esse victoris in hoc agone, utpote Jovi sacro, cujus arbor est *quercus.* Haec corona ab ipso Imperatore iis imponi solita: unde Poetarum *Laureatorum* morem manasse putat Scaliger ad locum Ausonii. Enormem hujusce loci interpretationem commentus est Vir Doctus Annal. Statian. c. XVI. servatâ vulgari lectione. Parmensis et Rom. pro *cum dulce* habet *qua dulce:* et pro *Invida Tarpeii caneret* Parm. *Invidia tarpei caperet.* [Pro *caneret* Ven. *raperes:* et *qua dulce* pro *cum dulce.* EX ADD.]

v. 251. VINDEX *cura Deûm.*] Romana et Veneta Editt. habent INDEX *cura:* et ita citat Heinsius ad Ovid. Fast. IV, 393. Recte. Ovidius ibi:

Hi Cereris Ludi: non est opus indice causa:

ubi habes satis exemplorum ab Heinsio congestorum. Ita etiam Parmensis. Deinde nescio quàm transpositionem hemistichiorum in duobus his versibus fingit Gronovius Diatrib. c. 59. ad hunc modum:

His tibi pro meritis nulloque e vulnere tristem
Index cura Deûm famam laudesque benignas
Concessit.

Atqui haec non est Compositio Statiana; nec tam operosa medicina indiget hic locus. Virum summum induxit in errorem vox *tristem*, quam ille quoquo modo pugtavit conjungendam esse cum *famam:* non opus fuit; ecce enim verum:

His tibi pro meritis famam laudesque benignas
Index cura Deûm, nulloque e vulnere TRISTES
Concessit:

index cura Deûm concessit tibi famam laudesque BENIGNAS *et* TRISTES *nullo e vulnere.* Nihil simplicius aut usitatius.

v. 258. *nec segnis* LABE *senili*
Exitus instanti praemisit *membra sepulcro.*] Recte Gronovius Elench. Antidiatr. c. VII. pro LABE legit TABE. Arnobius lib. II. p. 54. *Nos immunes malis ab his sumus, et non eadem ratione morborum incommoditatibus frangimur, et* senectutis *destruimur* TABE? Plinius N. H. II, 63. *ne mors* lenta *nos consumeret* TABE. Sophocles Antigone v. 834.

Οὔτε ΦΘΙΝΆΣΙ πληγεῖσα ΝΟ'ΣΟΙΣ:
Neque tabidis *perculsa* morbis.

Elegia Scriptoris Antiqui, edita Barthio Adversar. XL, 18.

Nos voluit lenta TABE *perire Deus.*

Ovidius Heroïd. XXI, 59.

Aut tibi jam nulla est speratae cura puellae,
Quam ferus indigna TABE *perire sinis.*

Ita recte emendarunt Scip. Gentilis et Heinsius, pro LABE. Auctor Ciris v. 253.

Dulcia deinde genis rorantibus oscula figens
Persequitur miserae causas exquirere TABIS:

ita legendum; vulgo, *causas exquirere* TALIS. Supra dixerat, *amor noto te* MACERAT *igne:* et, *Nec levis hanc faciem (neque enim pote)* cura SUBEDIT: ubi quoque vulgo inepte SUBEGIT. et versu proxime sequenti pro *Rhamnusia fallit*, legendum, *Amathusia fallar. Amathusia* est *Venus.* Deinde, pro *praemisit membra* Gronovius vult *promisit* metaphora a *debitoribus* sumta, qui *instantibus* creditoribus *promittunt.* Acute et ingeniose. Sic Phaedrus IV, 25.

Et mors vicina flagitabit debitum.

Sed nihil mutandum puto. Eleganter dicuntur membra *praemitti*, quando aegrotus lento et diuturno morbo gradatim evanescit, et *nil praeter cutem morti relinquit*, ut de Tithono Horatius: cum *consumta membra Ad minimum redigantur onus*, secundùm Ovidium Met. XIV, 149. Pro *segnis* Parm. *segnes.* Mox, v. 263. pro NOVIT Idem legit VOVIT: optime: et ita plane Parmensis. *Vovit* est *optavit.* Mater mea cernens *qualia* lamenta tibi contuli, *optavit* ut talia illi mortuae olim conferrem.

v. 270. Detulit *infernae vates longaeva Dianae.*] Immo *Rettulit;* agere enim videtur de iis qui ab inferis *reversi sunt*, non *descenderunt* tantùm. *Descensus* Aeneae satis notatur istis *vivos molitum in Tartara gressus:* deest *Ascensus* nisi legas *Rettulit:* ut mox, *rettulit* umbram. Sed *Rettulit* verum esse mox probabo. Miror verò Gronovium legere *Depulit*, Elench. Antidiatr. c. VII. nec satis perspicio quo sensu hunc locum aut hanc vocem intellexerit. *Vates longaeva infernae Dianae* est Sibylla, *quam lucis Hecate praefecit Avernis*, ut de eâ Virgilius.

v. 272. *si* Thessalicis Admetus *in* oris
Silva una retro *Phylaccida rettulit umbram.*] Ita in antiquis editionibus legitur hic locus, quem per se satis depravatum, depravatiorem primus reddidit Domitius, (quem secutae sunt plures editiones, et inter ceteras Gevartiana) pro silva *una retro*, substituens *silva una tetra*, et novo commento inducens umbram Admeti *referentem* umbram *Phylaceida* i. e. *Protesilai*, ex inferis. Omnia falsa; et si vera essent, sensum Statio dignum non efficientia. Nihil igitur hunc moramur: ecce enim adest Heinsius, qui ad Ovid. Fast. I, 287. pro *Thessalicis Admetus in oris* legit *Thessalicas Alcestin in oras*, voce *Alcestin* absorptâ in praecedente *alicis*, propter similitudinem literarum; cujus rei multa ibi et praeclara sane exempla profert: et pro *Silva una*, ad Ovid. Heroid. XIII, 35. legit, literâ mutatâ, *Si lux una*, quoniam *unus dies* Protesilao impetratus est quo ad superos rediret, nar-

rante Luciano in Dialogis Mortuorum: ut totus locus hoc modo constituatur,

si Thessalicas Alcestin *in* oras,
Si lux *una retro Phylaceida rettulit umbram.*

Velles haec tam vera esse quàm sunt ingeniosa et Heinsiana. Primùm enim, etsi Protesilaus *unum diem* impetraverit quo uxorem Laodamiam reviseret, tamen cum ℊnihil tale de *Alcestide* memoriae mandetur, fieri non potest ut verba *lux una* utrique, Protesilao et Alcestidi, ex aequo conveniant: quod tamen postulat Constructio, si *lux una* rettulit Alcestin, si *lux una* rettulit Protesilaum. Deinde, si utrique haec verba *lux una* aeque applicari possent, non tamen sensui satisfacerent, utpote *Causam* hujus *reditûs* non designantia, quod factum est in prioribus exemplis descensûs Aeneae et Orphei, illius ob *Patrem*, hujus ob *Uxorem:* ita etiam in his fieri oportuit, Alcestidis propter *maritum* Admetum, Protesilai propter *uxorem* Laodamiam. Stare igitur non potest *Alcestin*, et ad Umbras iterum detrudenda est Heröis rari exempli. Latet aliquid aliud, quod Gronovius hoc modo expedire conatur, Diatr. c. LIX.

si Thessalicis Admetus in oris,
Si lasciva *retro* Phylaceïa *rettulit Umbram:*

„Ex *silva una* fecimus, inquit Vir Doctissimus, *Si* „*lasciva,* non sane distorta apicum mutatione, et sen„su exigente. *Phylaceïa* est ipsa Laodamia, quam „*lascivam* vocat quippe cujus amor et desiderium con„jugialia gaudia nimis reminiscebatur." Sed nec haec possunt subsistere: quippe Admetus non *rettulit* umbram uxoris Alcestidis, sed Ipse ab ea *referebatur,* cum ea seipsam interfecerit ut ille ad vitam et superos remitteretur. Deinde vide verba: Admetus *Thessalicis in oris* rettulit umbram. quid ad rem quâ *regione* id fecerit Admetus, modò fecerit? satis fuisset dixisse, Si Admetus, si Laodamia umbram rettulit, Cur non mihi idem liceat? *locus* inepta et superflua circumstantia est, cum nihil sensui addat: ut mirer Gronovium non vidisse obvium hoc, si THESSALICAS *Admetus in* ORAS *rettulit Umbram.* Et sane scripsit Statius *Thessalicas* in *oras:* et ab hoc invento restitutionem hujus loci auspicabar: cujus restitutionis progressum vide: Cum notum sit *Admetum* ex inferis ab Alcestide *reductum* esse, non illam ab illo, patet legendum esse, *si Thessalicas* Admeton *in oras* rettulit. *Quaenam* verò rettulit *Admetum? uxor, Alcestis.* atqui nulla in hoc loco vel *uxoris* vel *Alcestidis* vestigia. quaeramus igitur porrò, *quaenam* rettulit *umbram Phylaceida* seu *Protesilaum.* hunc quoque rettulit *uxor, Laodamia.* Uterque igitur, Admetus et Protesilaus hoc commune habent, quòd uterque ab *uxore* ex inferis reducti fuerint. Jam ergo analysi certissimâ pervenimus ad sensum loci: Si *uxor* rettulit Admetum in oras Thessalicas, si *uxor* retro rettulit Protesilaum, cur etc. Nihil ex his negari potest, omnia firmissima. Provisâ re, verba minimum negotii tibi exhibebunt: ecce

si Thessalicas Admeton in oras,
Si conjunx *retro Phylaceida rettulit umbram,*
Cur nihil exoret, genitor, chelys aut tua, manes,
Aut mea?

in voce *una* vides *unx*, ultimam partem τοῦ *conjunx:* *l* vero et *c* saepissime commutantur. Sententiam sensu et comparatione similem habes in Lacrim. Etrusc. v. 192.

Ergo et Thessalici CONJUNX *pensare* mariti
Funus, et immitem potuit Styga vincere supplex
Thracius? *ah quanto melius pro patre liceret!*

Omnia eadem sunt. Ovidius Art. Amat. III, 19.

Fata Pheretiadae CONJUNX *Pagasaea redemit.*

Si hoc in loco falsus sum, de Certitudine postbac desperabo. *Admeton* verò pro *Admetum*, terminatione Graecâ; ut *Cyllaron* apud Virgil. *Maenalon* Nostro Theb. IX. *Menelaön* Ovidio, pro *Cyllarum, Maenalum, Menelaüm.* innumera exempla, et ubique invenies. Ovidius Amor. III, 6.

Quid? non Alpheon *diversas quaerere terras*
Virginis Arcadiae certus adegit amor?

In eadem Elegia habes *Asopon, Inachon, Acheloon.* Sic vocem *Hymenaeon* Claudiano restituit Heinsius, Rapt. Proserp. II, 230. ubi ante erat *Hymenaeus.* *Umbram Phylaceida Protesilaum,* quem *Phyllaciden Heröa* vocat Propertius Eleg. I, 19. in hac historia:

Illic Phyllacides *jucundae* CONJUGIS *heros*
Non potuit caecis immemor esse locis:
Sed cupidus falsis attingere gaudia palmis
Thessalis antiquam venerat umbra domum.

conjugem Phylaceïam Laodamiam vocat Ovidius, Trist. V, 14. Vide autem artificium ℊet τὴν ἀκρίβειαν Papinii in hac argumentatione: Si duo *Viri*, Aeneas et Orpheus, Ille ob *patrem*, Hic ob *minorem causam*, scil. *uxorem*, potuerunt VIVI *descendere* ad Inferos, quare non mihi quoque hoc permissum sit, cum Aeneam causâ aequem, Orphea superem? Cur non ad te, O pater, ego descendam? Hucusque ex *sua* parte. Jam ad *Patrem:* Si duae etiam *mulieres* (et quanto hoc minus quam *viri!*) potuerunt *referre* ex Inferis *maritos* suos, quanto justior est causa ut tu veniam *redeundi* obtineres, *Pater* nempe ad revisendum *filium?* Cur non ad me, O Pater, tu ascendas? Ex priore parte hujus argumentationis patet retinendum esse *Detulit* supra v. 270. cum de *Descensu* tantùm agat. *Retro rettulit* ut apud Phaedrum II, 1. *retro pedem retulit:* ubi vide Notas. Ita *retro redire* apud Ovid. Met. XV, 249. *retro se recipere* Eutrop. II. [Ven. *Silva una retro philacridis attulit umbram.* Vers. 275. pro *exoret* Ven. et Parm. *exhorret.* EX ADD.] Mox, v. 277. pro *Aetnaeaque* rectè Gronovius *Ennaeaque* Perpetuò hae voces commutantur. Vide Heinsium a Claudian. de Rapt. Pros. I, 122. ubi hunc Statii locum pariter emendat, et docet scribendum esse *Hennaea* non *Ennaea.* Vers. 278. pro *laudanda* Parm. *blanda.* 280. pro *Centauros* Parm. et Rom. *Centaurus:* et pro *greges* Rom. *graves.* Pro *Aversae celent* Parm. *Aversaeque cedat:* Rom. *Aversae cedat.* Sumta haec ex Virgil. VI, 286. [Ven. et Parm. *Centaurusque.* et pro *greges* Ven. et Rom. *graves:* forte recte, modò legas, *Centaurosque hydrasque graves.* Vers. 282. pro *su-*

premis conjeceram *supremus* sc. *Vector*, id est, *Charon:* et ita Venet. non ineleganter. EX ADD.]

v. 283. *et in media componat molliter* ALGA.] Servius ad Virgilii Aen. VI, 416.

Informi limo glaucaque exponit in ULVA,

haec habet: ULVA] *Herba palustri; cum marina dicatur alga; ut illisae cautibus algae.* Si haec observatio vera sit, et perpetuò vera, pro ALGA hoc loco legendum est ULVA. Et sanè haec vox de *fluviali* herba saepenumero occurrit, ut Via Domitiana, de Vulturno:

Crinem mollibus impeditus ulvis:

et Theb. IX, 418. de Ismeno, ut legendum esse locum supra monui,

stetit arduus alto
Amne, simulque genas et nexa virentibus ulvis
Cornua concutiens, etc.

et ita passim apud omnes, (non enim opus est exscribere quae ubique occurrunt.) Sed aliud suadet usus, qui potior est centum Grammaticorum autoritatibus. Noster Arb. Ated. v. 33.

stagnisque sub altis,
Pana sequi credens, ima latus implicat alga:

Theb. IX.

ruit omnis in imos
Turba lacus, viridesque metu stipantur in algas:

de *fluviis*, non *mari*, utroque loco agitur. Rutilius Itinerario I, 385. loco notissimo de Judaeis:

Vexatos frutices pulsatas imputat algas,
Damnaque libatae grandia clamat aquae:

de *fluvio loquitur.* Recte igitur *alga* hoc loco.

v. 285. *Illustremque animam Lethaeis* SPARGITE *sertis.*] Recte: nec quidquam mutandum. Epithal. Stell. v. 21.

Floribus *innumeris et olenti* SPARGERE *nimbo.*

Apuleius Miles. X. p. 234. *Hinc Gratiae gratissimae, inde Horae pulcerrimae: quae* jaculis floris serti *et soluti Deam suam propitiantes, scitissimum construxerunt chorum, dominae voluptatum Veneris coma blandientes* Ita vulgo editur: et pro *Veneris coma* reponunt *veris coma*, et interpretantur *flores:* sed hoc ante dixerat Apuleius. Codex Bertin. habet *corno.* lege: *dominae voluptatum Veneri* como *blandientes. como*, κώμῳ, *comessatione.* Graecis vocibus libenter utitur Apuleius: ita paulo ante, *bellicosum hormum.* Vers. 288. pro *porta* Parm. *parte:* et pro *monstra*, *monstrat:* et ita Domitii Codices: perperam.

v. 287. *In quo* FALSA *dies, caeloque simillimus aër.*] Atqui Pluto, postquam Proserpinam rapuisset, illam solatur promissione *purioris* luminis, apud Claudian. de Rap. Pros. lib. II.

Amissum ne crede diem: sunt altera nobis
Sidera, sunt orbes alii, lumenque *videbis*
Purius, Elysium*que magis mirabere* solem:

et Val. Flaccus in descriptione sedis Beatorum I, 844.

ubi Sol totumque per annum
Durat aprica dies, *thiasique chorique virorum.*

𝔔uon haec benè conveniunt cum epitheto *falsa:* nisi per *falsam diem* intelligat lucem quae *simulat* et imitatur hanc nostram superam; ut, *caelo simillimus aer, huic nostro caelo* simillimus. et hoc verum est: ita supra v. 261. *falso somno*, qui *similitudinem* habuit *somni.* [v. 288. pro *porta* Ven. *parte.* EX ADD.] Mox, *Scipio sic plenos*, etc. de eo, et hac opinione, Eutropius lib. III. *Cui viro divinum quiddam inesse existimabatur: adeo ut putaretur etiam* cum Numinibus habere sermonem. Aurelius Victor: *in Capitolium intempesta nocte eunti nunquam canes allatraverunt: nec hic quidquam coepit quam in* cella Jovis *diutissime sedisset, quasi divinam mentem acciperes.* Ridiculum istud Caligulae, de quo Suetonius c. 22. *Et noctibus quidem plenam fulgentemque Lunam invitabat assiduè in amplexus atque concubitum: interdiu verò cum* Capitolino Jove secretò fabulabatur, *modò insusurrans ac praebens invicem aures; modò clarius, nec sine jurgiis.*

E C L O G. IV.

[v. 8. *totidem Oetaeae Paphiaeque* REVISUNT *Lampades*] Ven. *Otheae:* et pro REVISUNT, RECUSENT, Non dubito quin Statius scripserit,

totidem Oetaeae Paphiaeque RECURSANT
Lampades:

id est *redeunt.* Virgilius Aen. I, 662.

Urit atrox Juno, et sub noctem cura RECURSAT.

Et ita alibi Ille, et alii. Ex ADD.]

v. 10. *et gelido* SPARGIT *miserata flagello.*] Nescio quo sensu aliquis dici possit SPARGI *flagello.* Voluit opinor,

et gelido TANGIT *miserata flagello.*

Sic infra, v. 18.

extremo me TANGE *cacumine* virgae.

Thebaïd. IX, 150.

cum vero Acherontis operti
Diva ter admoto TETIGIT *thoraca* FLAGELLO,
Ardet inops animi.

VII, 579.

Has ubi vipereo TACTAS *ter utramque* FLAGELLO
Eumenis in furias, etc.

Horatius Carm. III, 26.

Regina, sublimi FLAGELLO
TANGE *Chloën semel arrogantem.*

Vers. 8. pro *Oetaeae* Parm. *Aetheae* et *revisēt* pro *revisunt.* De his *Oetaeis* et *Paphiis lampadibus* vide Gronov. ad Senec. Herc. Fur. v. 132. et Gevartium Papin. Lect. V, 8.

v. 14. AT *nunc*, HEUS, *aliquis longa sub nocte*, etc.] Inscitissimè fecit Statius si huic loco inseruit interjectionem vocantis HEUS, quae nullae venustatis,

nullius usûs est, nisi ut versum impleat: et ideo si eam omittas meliùs procedet sensus. Servius ad Virgil. Aen. I, 325. HEUS, *inquit*, *juvenes*, etc. haec notat: HEUS *nunc adverbium vocantis est: aliàs interjectio dolentis est, ut* HEUS *etiam mensas consumimus! inquit Iülus.* Atqui fallitur Servius: quippe HEUS eo loco (qui est Aen. VII, 116.) non *dolentis* est Iüli, sed *ludentis* et *faceti* et rem insolitam *cum joco* notantis: statim enim sequitur *Nec plura* ADLUDENS. Sed et si *dolentis* aliquando sit *heus*, huic tamen loco non congruit. Statii enim non erat *dolere* quòd aliquis tenens brachia nexa puellae ultro somnum repelleret: hoc omnem *invidiam* et *malignitatem* superaret, sine ullo inde fructu: unde Bernartii HEU *aliquis* refellitur. Nec si haec omnia concedamus, sanus adhuc erit locus. Unde enim scire potuit Statius, unde tam praefractè affirmare, aliquem tenentem puellam in brachiis ultrò somnum repellere? *Conjicere* quidem hoc potuit, sed non pro comperto *affirmare*. Ergo scripsisse debuit, ET *nunc* FORTE *aliquis tenens*, etc. et sane ita scripsit.

ET *nunc* FORS *aliquis longa sub nocte*, etc.

est enim imitatio Virgilii Aen. XI, 50.

ET NUNC *ille quidem spe multùm captus inani*
FORS *et vota facit.*

Ita in Tiburtino Vopisci v. 62.

ET NUNC *ignarae* FORSAN *vel lubrica Naïs*
Vel non abruptos tibi debet Hamadryas annos.

Quibus in locis si ejicias *fors* et *forsan*, facis Virgilium et Statium *affirmantes res incertas*, et de quibus *conjectari* tantùm licuit; planè ut in hoc negotio. FORS, ut Comâ Ear. v. 5.

FORS *et de puppe timenda*
Transferet:

et Herc. Surrent. v. 162.

(Da veniam, Alcide) FORS *huic* ET *pensa tulisses.*

Pro *nexa* forte legendum *nixa*. Propertius I, 16.

Nunc jacet alterius felici NIXA lacerto:

ubi tamen Codex Palat. habet NEXA. Versu proxime sequenti, pro TOTAS PENNAS § Barthius Advers. XVIII, 17. proponit TOTIS PENNIS. Frustra: vide enim Theb. II, 208. de Fama:

Nec minus Ogygias eadem Dea turbida Thebas
Insilit, et TOTIS *perfundit moenia* PENNIS:

ubi *perfundere moenia* TOTIS PENNIS, est *infundere* TOTAS PENNAS *moenibus*. ita *infundere* PENNAS TOTAS *luminibus*, est idem quod *perfundere lumina* TOTIS PENNIS. Recte itaque PENNAS TOTAS. Deinde, v. 17. *hoc turba* PRECATUR *Laetior: extremo*, etc. Immo PRECETUR, ex sensu. Ita II, 2. v. 139.

illo alii rursus JACTENTUR *in alto:*

ubi malè erat JACTANTUR: vide quae ibi adnotavi. Supra v. 13. pro *alterna* TANTUM *statione* Barthius mavult *alterna* TAMEN IN *statione*. Iterum frustra: non enim opus est, cum constructio sit, *statione tantùm alternâ; non continuâ, vicibus suis*, ut de iis Ovidius, qui CENTUM tantùm refert non MILLE. Heinsius ad Ovidii Heroïd. XVI, 314. hunc locum ita legit:

Quae VAFER *alterna* CAUTE IN *statione tenebat*
Argus.

Et de priore parte emendationis VAFER pro SACER facile concedo: vide exempla quae ibi adducit: et ita profectò ego conjeceram antequam hoc Heinsii videram. De cetero, non opus est ulla mutatione; cum, ut dixi ante, Constructio sit, statione *tantùm alterna.* Forte tamen inserenda praepositio,

alterna tantùm in *statione tenebat,*

elisa a praecedente litera *m:* quia Ovidius, quem Noster imitatur, dixit,

Cetera servabant, atque IN statione *manebant!*

ob quam rationem suspicor quoque Statium scripsisse *lumina* CENTUM, non MILLE. Ille Met. I, 625.

CENTUM luminibus *cinctum caput Argus habebat.*

licet numerum augeat Amor. III, 4.

CENTUM *fronte* oculos, CENTUM *cervice gerebat*
Argus.

Claudianus in Pr. Cons. Stilich. I, 311.

Argum fama canit centeno LUMINE, CENTUM
Corporis excubiis unam servasse juvencam.

Huic numero alludit Phaedrus Fab. II, 8. Apollodorus, Hyginus, et Val. Flaccus numerum non determinant. Imitatio tamen Ovidiana suspicioni meae favet. Vox *mille* forte debetur repetitioni similium syllabarum *mina* vocis praecedentis. Vers. 19. pro *leviter* Parm. et Rom. *levior:* et puto rectius. si enim retineas *leviter*, dictum fuisse oportuit *leviter* ET *suspenso poplite.* [Veneta etiam *levior:* quod verum puto. EX ADD.]

ECLOG. V.

EPICEDION IN FILIUM.] Ita vulgo editur Inscriptio misellae hujus Eclogae, ultimae inter Statiana tam Ordine quam Genio. Quomodo vero FILIUS? quum ipse dicat v. 10.

Non de stirpe quidem, nec qui mea nomina ferret
Oraque: NON FUERAM GENITOR.

Recte igitur conjeci PUERUM: cui addit Parmensis SUUM; et ita edidi. Sic v. 52.

ignosce, PUER: *tu me caligine mersum*
Obruis.

et 79.

Nonne gemam te, care PUER? *quo sospite, natos*
Non cupii.

Et ita lib. II, Eclog. VI. *Consolatio ad Fl. Ursum de amissione* PUERI *delicati.* Tota haec Ecloga corruptissima est: quamobrem plusculum mihi in illam

permisi libertatis; quam tamen Eruditis me approbaturum esse spero. Mihi videtur Statius imperfectam reliquisse. [Titulus hujus Eclogae in Venet. est, *Ad Musas*. inepte. EX ADD.]

v. 1. *neque enim verbis solennibus ulla*
Incipiam, NEC *Castaliae*, etc.] Recte monuerunt viri doctissimi Petr. Scriverius et Isacius Pontanus scribendum esse,

neque enim verbis solennibus ulla
Incipiam NUNC, *Castaliae*, etc.

referente Gronovio, Diatr. c. LX. ubi etiam notat artificium Papinii, quod in grag vissimo luctu suspendit versum illo, *Incipiam nunc*, quasi singultu interstinguat. Verissimum hoc: et similis ars est lib. II, 6. v. 12. ubi versus etiam singultit et frangitur:

ne comprime fletus,
Ne pudeat: rumpat frenos dolor iste; (Deisne,
Hei! tam dura placent?) hominem gemis, (hei mihi! subdo
Ipse faces) hominem, Urse, tuum cui dulce volenti
Servitium.

In his Affectibus exprimendis, nemini poëtarum, ut mihi videtur, cedit Statius. Pro *ulla* Barthius voluit *ultra:* sed refellitur a voce *nunc*. Vers. 8. pro *moeroribus* Parm. *morientibus:* et pro *lacertis* eadem *lacessis:* Rom. *lacessit;* quod placuit Barthio Adversar. XIII, 10. Sed *lacertis* bene defendit Gronovius, Diatr. c. 60. Primus ita emendavit Politianus Epist. VI, 1.

v. 9. *Viscera nostra tenens* ANIMA*que avellitur infans.*] Ferri potest; ut Constructio sit: *Ecce infans, tenens viscera nostra, avellitur lacertis* ANIMA*que:* et ita vult Heinsius ad Claudian. p. 37. qui ibidem testatur editiones quasdam vetustas habere ANIMAM*que*, quemadmodum ego conjeceram. et unice verum est *viscera* ANIMAM*que tenens*, propter conjunctionem QUE; quae ad proximum *viscera*, non ad remotius *lacertis*, referenda est. Ita Piet. Abasc. v. 47. loco simili:

VISCERIBUS *totis* ANIMO*que amplexa fovebat.*

v. 11. pro *Ora*QUE legendum *Ora*VE; *nec qui mea nomina ferret Ora*VE.

v. 13. *huc patres et aperto pectore matres*
Conveniant, CINERES*que* OCULIS *et* CARMINA *ferte.*] Corruptissimus locus. Et primùm, pro *aperto pectore* forte legendum *apertae pectora*, ut apud Ovidium a quo haec sumta sunt, Met. XIII, 687.

Ante urbem exsequiae, tumulique, ignesque, rogique,
Effusaeque comas, et APERTAE PECTORA MATRES.

licet *aperto pectore* Idem dixerit Fast. III, 15.

Fessa resedit humi, ventosque accepit APERTO PECTORE:

et ita alibi saepe. Nihil igitur hic mutandum, contra omnia exemplaria. Monstra autem sunt quae sequuntur, *cineresque oculis et carmina ferte*. Quomodo enim *ferrent cineres* OCULIS? an *excaecare* eos voluit Statius? *cineres* quidem *genis* et *capitibus* gestare solitos Veteres in rebus luctuosis notissimum est; vide quae notavi ad Piet. Abasc. v. 219. sed quis unquam *tulit cineres* OCULIS hac occasione? Nec melius istud CARMINA. *Poëtae* quidem dici possent *ferre* vel *inferre* vel *conferre* CARMINA amicorum tumulis et Manibus: sed nihil hoc ad *Matres*, quae COMAS suas et DONA *ferre*, et injicere solebant PYRIS ardentibus, non CARMINA. Habes jam veritatem,

CRINES*que* ROGIS *et* MUNERA *ferte.*

Nihil certius puto hac emendatione. Et de CRINIBUS injectis ROGO seu ROGIS norunt pueri. Noster Theb. VI, 193. in funere Opheltis:

At genitor sceptrique decus, cultusque Tonantis
Injicit ipse ROGIS, *tergoque et pectore fusam*
Caesariem ferro minuit, sectisque jacentis
Obnubit tenuia ora COMIS.

Ovidius Met. XIII, 427.

Hectoris in tumulo canum de vertice CRINEM,
Inferias inopes CRINEM *lacrimasque reliquit.*

Martialis Epigr. X, 50.

Mutet Honor cultus, et iniquis MUNERA FLAMMIS
Mitte coronatas, Gloria moesta, COMAS.

Recte etiam et propriè *ferre munera rogis*. Ovidius Fast. II, 534.

Parvaque in exstinctas MUNERA FERTE PYRAS.

Noster Theb. VI, 168.

quid DONA, *duces, quid inania* FERTIS
Justa ROGIS?

Lacrim. Etrusc. v. 34.

Tu messes Cilicumque Arabumque superbis
Merge ROGIS: ——— *nos non arsura* FEREMUS
MUNERA.

gOvidius Trist. III, 3.

Tu tamen exstincto feralia MUNERA FERTO.

Innumera huc pertinentia ex utriusque linguae Auctoribus exscribere possem, nisi rem per se satis claram putarem, etiam sine ullis exemplis. Voces autem *crines* et *cineres* perpetuò commutantur in MSS. Sic Epiced. Patr. v. 105. pro *crinemque* Parm. et Rom. ex MSS. expressae habent *cinerem:* et ita alibi non semel in his Silvis, et multis aliis aliorum Auctorum locis. Pro ROGIS scriptum fuisse videtur ROCIS, propter similitudinem literarum G et C: inde OCIS, OCLIS, OCULIS: quali fere errore ROGO et LOCO commutantur apud Propert. I, 19. v. 20. MUNERA vero et CARMINA saepe subierunt vices. sic Tibull. IV, 1. v. 7. pro MUNERA *parva* Ach. Statii Codd. habuerunt CARMINA. Passim in Criticorum scriptis et Variis Lectionibus invenies. Vers. 17. pro *restinxit favillas* Parm. *restrinxit papillas:* et ita Domitii Codd. qui primus recte fecit *favillas*. Retinuit tamen *restrinxit*. et ita Edit. Gronovii. male: nisi sit operarum culpa. Sequitur, v. 9.

primaque jacentis
Serpere crudeles vidit lanugine MALAS:

ita Parm. et sic Domitii Codices, sine sensu. Eidem debetur hujus quoque loci restitutio, *lanugine* FLAMMAS, de qua non est dubitandum.

v. 24. *Hoc quoque cum* meditor *ter dena luce peracta.*] Sic vulgo editur. Domitius vero fatetur se in suis Libris invenisse,

Hoc quoque cum * * *in terdena luce peracta,*

unde se suggessisse dictionem *meditor.* In Parmensi plane est ut in Domitii exemplaribus, spatio relicto inter voces *cum* et *in:* [vox *meditor* deest Venetae quoque, quae, ut Parmensis, habet, *cum in terdena;* spatio relicto. EX ADD.] unde Gronovius Diatr. c. LX. (culpata hac sinistra Domitii liberalitate) ita scribit: „Si conjectura res expediri potest, scripsit Sta- „tius, *Hoc quoque dum nitor.* nam postrema syllaba „in fequentem vocem subsedit. *Niti carmen* dicitur, „qui magno labore velut e quercu exsculpit. Atque „hoc si non placet, malo haec et quarti versûs verba „*(orsa est atque ira tacendi)* cum lacunis ponere, ut „in MSS. codicibus habebantur, quàm pati, ut Domi- „tius pro Papinio legatur. Quod et ipsi facturi su- „mus cum edituri hunc poëtam; et qui nos occupa- „bunt aut secuturi sunt, eis idem ut faciant, consilium „damus.“ Pareo monitis tuis, Vir doctissime: et ita edidi. Placet etiam conjectura tua, *Hoc quoque cum* NITOR: quae *laboris* est vox: Ovidius Met. II.

NITOR *in adversum; nec me qui cetera vincit*
Impetus:

Corn. Nepos Attico c. XV. *Idem in* nitendo quod *semel admisisset tanta erat curâ, ut non mandatam, sed suam rem videretur agere.* et huic bene respondet τὸ *Molior,* v. 27. pro quo Parm. *Mollior:* et, *orsa* * * * *est: atque ira tacendi Impatiens;* quemadmodum edidi, rejecto Domitii figmento, *orsa* DOLOR PROHIBET, *atque ira:.* licet ita citantem videam Heinsium ad Auctor. Consol. ad Liv. Aug. v. 210.

Tristia cum medius rumperet ORSA DOLOR:

quemadmodum recte emendat pro *ossa dolor;* adducto hoc Statii, seu potius Domitii loco ad confirmandam emendationem. *Orsa* sunt *verba,* ut Thebaïd. II, 451.

Non ultra passus, et ORSA
Injecit Tydeus sermonibus obvia: Reddes,
Ingeminans, Reddes:

ita legendum; vulgo *Injecit mediis*, et *ingeminat.* [Vers. 26. pro *Discordesque* modos et *singultantia verba,* Ven. *Discordesque* in *singultantia verba;* spatio iterum relicto: ut et versu proxime sequenti, *Mollior orsa est atque ira tacendi Impatiens.* EX ADD.]

v. 30. *hilaresque ederas plorata cupressus*
Excludit ramis.] Totus locus in omnibus quas vidi ita habetur:

en taxea marcet
Silva comis. hilaresque ederas plorata cupressus
Excludit RAMIS. *ignavo pollice chordas*
Pulso; sed incertam digitis errantibus amens
Scindo chelyn.

Statium vero non ita scripsisse sum certus; quippe plane inepta est positio vocis RAMIS, *cupressus excludit ederas* RAMIS. Quid ad rem quo pacto *excludat ederas cupressus,* utrùm *ramis* vel *foliis,* vel quo alio modo, dummodò *excludat?* in Epiced. Patr. v. 8.

funestamque ederis irrepere taxum
Extimui, trepidamque (nefas!) arescere laurum:

non dicit, *extimui taxum* RAMIS *irrepere ederis,* et *laurum* RAMIS *arescere:* quippe otiosa et puerilis foret ea ingestio vocis RAMIS; quemadmodum in hoc loco. Scio istud Horatii Carm. II, 15.

Tum spissa RAMIS *laurea fervidos*
EXCLUDET *ictus.*

sed ibi constructio est *spissa ramis,* non *excludit ramis.* Imperitiae quoque argui potest Statius insequenti parte sententiae, *ignavo pollice chordas Pulso:* deest enim epitheton τοῦ *chordas,* quod sensum adaugeat et diffundat; quale esset *moestas* vel *tacitas*, vel quid ejusmodi. Certum igitur est a Statio fuisse hanc distinctionem,

hilaresque ederas plorata cupressus
Excludit. ramis *ignavo pollice chordas*
Pulso.

Sub voce *ramis* latet epitheton τοῦ *chordas;* quod jam quaerendum. Et Parmensis pro *Excludit* habet *Excludi:* unde verosimillimum est vocem proxime sequentem a litera *t* incipere debere, TRAMIS *ignavo pollice chordas:* unde exit,

TREMULAS *ignavo pollice chordas*
Pulso:

quod optime quidem huic loco convenit, et poëtis usitatissimum est. Cum vero Noster alibi, Epist. ad Marcell. v. 52. haec habeat,

ubi Ausonio se condidit hospita portu
Parthenope TENUES IGNAVO POLLICE CHORDAS
PULSO;

et hic quoque puto illum scripsisse,

hilaresque ederas plorata cupressus
Excludit. TENUES IGNAVO POLLICE CHORDAS
PULSO: *sed* etc.

De quo judicent alii. hoc certum est, Statium saepe repetere solere sua hemistichia.

v. 32. *sed* INCERTAM *digitis errantibus amens*
SCINDO *chelyn.*] Dudum quaero quo sensu dicat Statius se *chelyn* SCINDERE: et nullus occurrit praeter *dilacerare, divellere;* qui hoc loco ferri non potest: statim enim sequitur, *juvat, heu juvat illaudabile carmen Fundere:* atqui si chelyn SCIDISSET, *nullum* carmen fundere potuit. Lege:

sed INCERTUM *digitis errantibus, amens*
TUNDO *chelyn.*

Digitis incertùm errantibus, ut Thebaïd. V.

Turbidus, INCERTUM*que oculis vigilantibus:*

quod alibi vocat *dubium mixtumque sopori.* Ovidius Heroïd. X, 9.

INCERTUM *vigilans, a somno languida, movi*
Thesea pressuras semisupina manus.

Horatius:

Et CERTUM *vigilans, Quartae sit partis Ulixes,*
Audieris, haeres.

Noster Herc. Surrent. v. 163.

Haec ego nascentes LAETUM *bacchatus ad aras:* ubi vide quae notavi. Potes etiam legere et facile defendere INSERTAM *digitis errantibus:* sed verissimum puto *incertùm errantibus:* per quod ostendit se huic uni cogitationi defixum esse; et digitos quidem habere in cithara, animum vero in Puero defuncto. Ob quod etiam dicit *amens* TUNDO *chelyn:* sine mente et proposito ullo *digitos infringo citharae*, ut loquitur alibi, Achilleïd. I, 575. Propertius III, 15.

Vertice turrigero juxta Dea magna Cybebe
TUNDET *ad Idaeos* cymbala *rauca choros.*

Prima litera vocis *Tundo*, utpote initio versûs, omittebatur. Deinde ex *undo* fecerunt *cindo*, cùm *u* et *ci* vel *ic* ejusdem sint ductûs, ut Epiced. Patr. v. 94. pro *cura* scriptum erat *cicla*. addiderunt tandem literam *S*, et sic exiit *Scindo chelyn.*

v. 33. *juvat heu, juvat* ILLAUDABILE *carmen*
Fundere, et incomte miserum LAUDARE *dolorem.*] Vides *illaudabile carmen*, et statim *laudare dolorem:* quod per se suspicionem movet. Sed magis movebit si quaeras quid sit *laudare dolorem*, aut quomodo in idioma linguae tuae vertenda sit haec locutio, ut sensus constet. Gronovius ita, Diatr. c. L. „Epicedio „in puerum vernam *laudare dolorem* dixit, quia nimi„rum in dolore seu luctu lau∮dabatur defunctus. *Lau„dare* verbum funebre. Glossarium: Ἐπιτάφιος, *epi„taphium*, *naenia*, *laudatio*. Inde Statius: *incomte „miserum laudare dolorem*, id est, incomte laudare „defunctum in dolore, vel per dolorem miserum. „Quare errat Vir Nobilissimus, (Barthius,) qui corrigit „*lacerare dolorem*, aut *laudare* compellare explicat „lib. XIV. adversar. c. VII. Nec placet quod P. Scri„verius noster volebat, *cantare*." Non stare potest haec Gronovii explicatio. Primùm enim, *laudare dolorem* non est *laudare* PER *dolorem* vel IN *dolore;* quod si voluisset Statius, dixisset INCOMTO *miserum laudare* DOLORE, non DOLOREM. Nec de *Defuncto* hic loquitur Statius, sed de *Seipso* per totum locum: *laudare* ergo *dolorem*; est SUUM *dolorem;* quod tamen sensum nullum habet. proinde depravata est vox LAUDARE. Omnia sana tibi spondeo si minima mutatione legas,

juvat heu, juvat illaudabile carmen
Fundere, et incomte miserum NUDARE *dolorem:*

id est, ultro *ostendere*, et *profiteri*, *et cunctis notum facere* dolorem meum duobus modis *illaudabili carmine* et *squalore;* unde sequitur

Sic merui; sic me CANTU*que* HABITU*que nefastum*
Aspiciant Superi:

nefastum CANTU propter *illaudabile carmen*, HABITU propter τὸ INCOMTE. Haec interpretatio verissima est; conjectura verosimillima. *Nudare* est *ostendere*, *notum facere*. Ovidius Amor. II, 5.

Non mihi delatae NUDANT *tua* facta *tabellae.*

Phaedrus Prolog. lib. III. v. 45.

Suspicione si quis errabit sua,
Et rapiet ad se, quod erit commune omnium,
Stulte NUDABIT *animi conscientiam:*

Ubi vide Burmannum. Nemesianus Eclog. IV, 11.

Tum tandem fessi, quos lusus adederat ignis,
Sic sua desertis NUDARUNT vulnera *silvis.*

Contrario modo errarunt Librarii Capill. Earin. v. 13. ubi pro NUBE *rapinae* reposui LAUDE *rapinae*. Pro *incomte* Parm. *incomite*. Si novam vocem fingere liceret, optime hoc loco scripsisset Statius,

et INCOMTU *miserum nudare dolorem.*

comtus, tûs, vel *comptus*, (de qua scriptura vide Priscianum lib. X. p. 897.) esset *ornatus:* cujus contrarium esset *incomtus*. Sed nihil sine exemplis admittendum.

v. 37. *nil jam* PLACIDUM *manabit ab ore.*] Immo PLACITUM: nil quod ante *placuit*, posthac manabit ab ore. unde modò dixit, *pudeat Thebasque novumque Aeacidem*. Ita Theb. VII, 190.

PLACITUS*que vagae Nycteïdos ardor:*

ut recte ex Scriptis Gronovius, quem vide. Ovidius Heroïd. XIX, 208.

Tum PLACITAS *tuto pectore finde vias:*

ita Heinsius ex Cod. Scriver. pro PLACIDAS. vide eum fuse agentem ibi, et ad Art. Amat. I, 37, et alibi. et Cl. Drakenborch. ad Sil. Italici I, 11.

v. 39. *qui* VIVOS *potui mulcere dolores.*] Nihil mutant editiones: et tamen, nisi fallor, scripsit Statius,

qui VEROS *potui mulcere dolores:*

non *fictos*, non *simulatos* dolores, sed VEROS, qui maximi sunt, et amarissimi, et mulceri difficillimi. Sic Praefat. lib. III. *cum lugeret* VERIS *(quod amarissimum est)* LACRIMIS *senem patrem*. Ita *veros timores* Val. Flaccus VI, 459. et alibi: et Horat. Carm. I, 37. et Epist. I, 16.

Nulla fides lacrimis, VERISQUE DOLORIBUS *adsit.*

veros fletus Ovid. Met. XI, 673. *vera gaudia* Heroïd. XIII, 108 *verus ignis* Propertius I, 9. Vide Burmannum ad Ovid. Art. Amat. I, 62. Contra apud Horat. Art. Poet. v. 318. pro VIVAS *voces* supposuerunt VERAS. Vide ad Val. Flaccum V, 395. Vers. 38. pro *blandus* Parm. *blando*.

v. 42. *fomentaque quaero*
Vulneribus (SED SUMMA) *meis.*] Sumtum forte ex Ovidio Ponticor. II, 3 v. 94.

FOMENTIS*que juvas* VULNERA *nostra tuis.*

Cujusnam autem usûs sunt istae voces SED SUMMA? ego quidem nescio. Corruptas esse scio, sed non possum in praesens mederi. Video eas tentasse Heinsium ad Ovid. Pontic. IV, 11. v. 20. hoc modo:

∮ *fomentaque quaero*
Vulneribus, sed VANA, *meis:*

infeliciter: nemo enim *quaerit* VANA *fomenta vulneribus suis*. Nisi τὸ *vana* adverbialiter et Graeco more pro *frustra*, sumi voluerit Vir summus: quo modo ta-

men Statius non scripsisset, propter Ambiguum. Latet epitheton τοῦ *fomenta*.

v. 45. reddite *opem*, *saevas* exsolvite *grates*.] Dudum emendaveram:

nunc tempus, *amici*,
(*Quorum ego manantes oculos et saucia tersi*
Pectora) reddere *opem saevas*que exsolvere *grates*:

ut apud Horatium,

nunc *Saliaribus*
Ornare *pulvinar Deorum*
Tempus *erat dapibus*, sodales:

et exempla ubique. Sed serò video Heinsium quoque ita castigasse hunc locum, ad Claudian. Praefat. lib. I, in Rufin. v. 4. Sensus quidem est in altera lectione; sed hanc postulat Poëtica. Pro *amici* Parm. *amicam*.

v. 46. *Nimirum* cum *vestra* domus *ego* funera moestus
Increpito, tunc *damna dolens* aliena, repono
Infelix lacrimas, *et* tristia *carmina* servo.]

Corruptissimus locus. Et sensus facile perspicitur: Ego, inquit poëta, qui olim medebar vestris vulneribus, nunc invicem vestras manus posco: qui olim scriptis meis vos consolabar, nunc carmina consolatoria a vobis postulo. Gronovius Diatr. c. LXI. ex Rom. Edit. quae pro *domus* habet *domans*, rescribit cum Lindenbrogio,

cum vestra domans *ego funera* moestos
Increpito.

Verissimum istud *domans*, et *moestos*: pro quo Rom. *questus*; non male. Sed quomodo *cum* INCREPITO? dixisse debuit in Subjunctivo, *cum* INCREPITEM, vel INCREPITARIM in praeterito, ut supra *tersi*. Et quid est *domare funera*? vel quis hujus loci sensus, si in prosam orationem resolvas verba, *cum vestra domans ego funera moestos Increpito*? Lege minima mutatione:

Nimirum tunc *vestra* domans *ego* vulnera, moestos
Increpui.

Tunc, eo tempore, cum vos doluistis. *Domans vulnera*, id est, *superans*, *vincens* dolorem vestrorum vulnerum carminibus. Sic Glauc. Melior. v. 14.

satiare malis, *aegrumque* dolorem
Libertate DOMA.

Thebaïd. II, 176.

O quàm te parcum in praeconia famae
Mens agitas matura tuae! quantùmque ferentem
Fortunam *virtute* DOMAS!

id est, *superes Fortunam virtute*. Seneca Troad. v. 350.

Compescere equidem verba, *et audacem malo*
Poteram DOMARE; *sed meus captis quoque*
Scit parcere ensis.

Idem Hippol. v. 438.

Namque anxiam me cura sollicitat tui,
Quod te ipse gravibus poenis infestus DOMAS.

Et Medea v. 506.

Quin potius irâ concitum pectus DOMA.

Phoeniss. v. 77.

pectus antiquum advoca,
Victas*que magno robore* aerumnas DOMA.

ubi *aerumnas doma*, ut hic *vulnera domans*, et *dolorem doma*, loco Statii supra citato. *Vulnera* vero pro *funera*, quod sensum nullum habet. De commutatione harum vocum in MSS. vide Drakenborchium ad Sil. Italicum I, 399. et Heinsium ad Ovidium passim. Dixi aliquid ad Pietat. Abasc. v. 18. Deinde, *moestos Increpui*, id est *corripui*, et monui vos non nimium indulgere dolori vestro. Ovidius Fast. VI, 385.

Jam ducibus somnum dederat labor. increpat *illos*
Juppiter, *et sacro*, *quid velit*, *ore docet*.

Tacitus Annal. II, *Neque tamen ob ea Parentis Patriae delatum et antea vocabulum adsumpsit*; acerbeque increpuit *eos*, *qui Divinas Occupationes*, *ipsumque Dominum dixerant*. sic *vehementer increpare* apud Plin. Epist. VI, 5. τὸ *Increpare* simpliciter, *lenioris* est notionis, ut in hoc loco. Sequitur:

tunc *damna dolens* aliena, repono
§ *Infelix lacrimas*, *et* tristia *carmina* servo:

in quibus frustra sensum quaesiveris. Totum locum ita ex conjectura constitui:

Nimirum tunc *vestra* domans *ego* vulnera, moestos
Increpui; nunc *damna dolens* alterna, reposco
Infelix lacrimas, *et* mitia *carmina* quaero.

Omnia jam cohaerent et sibi respondent, minima et usitatissima mutatione. *Alterna damna dolens*, id est, *alternis*, *vicissim*, *mea vice* NUNC, ut vestrâ TUNC, seu olim. Supra v. 21. *alterno mecum clamore fatiscat*. Sic *alterna pectora* Theb. V, 721.

matremque avidis complexibus ambo
Diripiunt flentes, alterna*que* pectora *mutant*:

id est *alternatim*, modò hic, modo ille, pectora matri applicant. XI, 454.

alterna*que* murmura *volvunt*
Mussantes.

Exempla obvia tam apud Nostrum quam alios: vide Gronov. ad Thebaid. XI, 43. Frequentes vices literarum *i* et *t*. Sic *alia* pro *alta* Tiburtin. Vopisc. v. 104. *saltante* pro *saliente* Juvenal. Sat. VI. et innumera ejusmodi quae ubique occurrunt. Deinde pro *repono* restitui *reposco*, sensu postulante. Martialis Epigr. VIII, 38.

Qui praestat pietate pertinaci
Sensuro bona liberalitatis,
Captet forsitan, *aut* vicem REPOSCAT.

Plinius Epist. II, 9. *Te quoque obsecro ut aliquam oneris mei partem suscipere tanti putes. reddam* vicem, *si* REPOSCES; *reddam*, *et si non* REPOSCES. Noster Theb. V, 488.

fremit impia plebes
Sontibus accensae stimulis, *facinusque* REPOSCUNT.

Ovidius Metam. XIII, 178. in oratione Ulixis:

per me jacet inclytus Hector
Illis his armis quibus est inventus Achilles.
Arma peto: *vivo* dederam, *post fata* REPOSCO.

Ita legendum et distinguendum. Vulgo ponitur *τέλεια σιγή* post *Hector;* et sequens versus sic legitur,

Illis haec *armis, quibus est inventus Achilles,*
Arma peto. vivo etc.

sine sensu. Infra eod. libr. v. 235.

Amissamque mea virtutem voce REPOSCO:

ubi nonnulli codices habent REPONO, pariter ac in hoc Statii loco. Deinde, *et* TRISTIA *carmina* SERVO. Nullus in his sensus. quid enim est SERVARE TRISTIA *carmina?* Recte puto me emendasse, *et* MITIA *carmina* QUAERO. Ipse in vestro dolore vos INCREPUI, fortis et animosus: sed nunc in propriis damnis, reposco LACRIMAS molles, et MITIA *carmina requiro.* Curtius IV, 10. *Crederes Alexandrum inter suas necessitudines flere, et* solatia *non adhibere, sed* QUAERERE. Sumtum videtur ex Horatio Carm. I, 16.

NUNC ego MITIBUS
Mutare QUAERO *tristia.*

Sic supra v. 40. *lugentum* MITIS *solator.* De hac voce vide quae notavi in Epist. ad Marcell. v. 49. *nos otia* MITI *Solamur* CANTU. Pariter commutari videntur *mitis* et *tristis* apud Lucanum IX, 1062.

quàm magna remisit
Crimina Romano MITIS *Fortuna pudori,*
Quod te non passa est misereri, perfide, Magni
Viventis!

vulgo legitur TRISTIS *fortuna,* sensu aliter postulante. Pro *Increpito, tunc* Parm. *Increpitans, qui.* Scriptum nempe erat *Increpui* cujus ultimam partem *pui* repetierunt in voce *qui,* ejecto *τῷ nunc.* [Vers. 46. pro *cum vestra* Ven. *cur.* Vers. 47. pro *Increpito tunc* Ven. *Increpitans qui:* et *repone,* non *repono:* et *serva* pro *servo.* Corruptissima haec sunt: vide Notas. EX ADD.] Sequitur, *Verum erat:* id est *aequum, justum erat* vos mihi conferre talia carmina, quia ego ante vobis dedi, et quia nunc meae vires absumtae sunt: ut recte Gronovius Diatr. c. LXI. ubi hanc significationem illustrat exemplis. Unde patet frustra esse Heinsium, qui ad Claudian. in Eutrop. II, 155. voluit, *Verum eat:* et *Verum* accepit pro *Sed.* Mox, v. 50. pro *flumine,* quod habent plures editiones, recte Scriverius *fulmine,* ut Epiced. Glauc. v. 30.

me fulmine *in ipso*
Audivere patres.

et ita saepe.

v. 52. *tu me caligine* MOESTUM
Obruis. A DURO *viso sic vulnere* etc.] Legendum, *tu me caligine* MERSUM *Obruis.* Thebaid. VI, 510.

g *tandem* caligine MERSUM
Erigit accursu comitum caput.

X, 735.

illi atra MERSUM caligine *pectus*
Confudit sensus.

Sil. Italicus VIII, 45.

Obtegitur densa caligine MERSA *vetustas.*

XI, 122.

Tantane, Omnipotens, caligine MERSA *latere*
Fata placet?

Virgilius Aen. VI, 267.

Pandere res alta nocte et caligine MERSAS.

Manilius IV, 396.

Rursus et in magna MERGIS caligine *mentem.*

Claudianus in Eutrop. I, 492.

tanta caligine MERGI
Calcarique sinas.

Plinius N. H. IV, 12. *densa* MERSA caligine. Sed nimius sum. *Mersum obruis,* ut Ovid. Met. XI, 569.

et rupta MERSUM *caput* OBRUIT
unda.

Similiter hae voces *moestus* et *mersus* a Librariis confusae sunt Ovid. Met. I, 380. ubi vide Burmannum. Hoc igitur certissimum sit. Sequitur difficillimus locus:

A DURO *viso sic vulnere carae*
Conjugis, invenit caneret quod Thracius Orpheus
Dulce sibi: sic busta Lini complexus Apollo
Non tacuit.

Ita omnia exemplaria. Et Barthius Adversar. XIX, 7. tentabat, referente Gronovio,

tu me caligine moestum
Obruis, adjuro. *viso sic* etc.

frigidissime: Vel,

tu me caligine moestum
Obruis ah dura! *viso* etc.

melius hoc. Alius Gronovii amicus voluit,

tu mi caligine merso
Obvius adfer opem. *viso* etc.

admodum improbabiliter et vage. Dan. Heinsius apud Gronov. Diatr. c. LI. corrigebat,

tu me caligine moestum
Obruis arsurus. *viso* etc.

Non bene. non enim ex eo quod *arsurus* erat puer caligine obruebatur Statius, sed quia *mortuus* erat. et si ex eo tantùm quod *arsurus* erat, doluit Statius, facile poterat huic dolori occurrere *condiendo* illum odoribus et aromatibus, et non permittendo illum *comburi:* quemadmodum Priscillae faciebat Abascantius, Eclog. I. hujus libri. Non igitur verum est *arsurus.* Gruterus in Schedis voluit, *Obruis,* ah durus! *viso* SI *vulnere:* et mox quoque, SI *busta Lini:* quod explicatione et Oedipo indiget. Videamus jam quid adferat Ipse Gronovius Diatr. c. LXI. „Apparet hoc „maxime queri Statium, venam et verba se deficere. „In quo se cum Orpheo et Apolline comparat. Quid „est ergo: *Orpheus invenit, quod caneret. non invenit,* erat dicendum. ut in Pietate Abascantii:

qualis conspecta conjuge segnis
Odrysius vates positis ad Strymona plectris
Obstupuit, tristemque rogum sine carmine flevit.

„Qui unicus locus docet quomodo hic scribendum sit. „nempe: *haud diro viso sic vulnere.* Sic Orpheus „viso diro vulnere carae conjugis, quod serpens talo „ejus inflixerat, haud invenit dulce sibi, quod caneret. „Et mox: *sic busta Lini complexus Apollo Conticuit.* „Estque simile vitium a librariis commissum infra: „*quo sospite Natos Non cupii.* nam ita recte Domitius, cum MSS. haberent, *Concupii.* Totus ergo lo„cus sic scribatur:

ignosce puer; tu me caligine moestum
Obruis. Haud, diro viso sic vulnere carae
Conjugis, invenit caneret quod Thracius Orpheus
Dulce sibi: sic busta Lini complexus Apollo
Conticuit.

Haec Vir summus, ceterorum conjecturis forte meliora, sed nequaquam Statiana, si modò ego Genium et manum poëtae aliquatenus valeam distinguere. Certe si in omnibus exemplaribus ita scriptum hunc locum invenissem, non dubitassem corruptum pronuntiare. Primo enim, Statius non admisisset istum ordinem vel potius turbam et confusionem verborum,

HAUD, *diro viso* SIC *vulnere carae*
Conjugis, INVENIT *caneret quod Thracius Orpheus.*

Nec dixisset DIRO *viso vulnere*, sed *viso vulnere*, quod satis est sine *diro*. Nec verum est quod dicit Gronovius de Orpheo *non inveniente* quod caneret post visum vulnus conjugis: certe aliter Virgilius (quem Noster sequi solet) Georg. IV, 464. ubi inducitur *solans aegrum* TESTUDINE *amorem*: et, *Te veniente die, te decedente* CANEBAT, quod et de *Apolline* post mortem *Lini* affirmat Ovidius Amor. III, 9. v. 23. Sed (quod praecipuum est contra Gronovium) quomodo se comparare potuit Statius Apollini et Orpheo *silentibus*, quando ipse NON *sileat?* nonne enim *canit* hoc Epicedion? nonne dicit de Seipso, supra, v. 33.

juvat *heu*, juvat *illaudabile* CARMEN
FUNDERE?

Ergo, necesse est ut comparet seipsum, *canentem* hoc Epicedion post mortem Pueri, Apollini et Orpheo *canentibus*; huic, post mortem Eurydices; illi, post mortem Lini et proinde, omnino jam falsum est Gronovii HAUD *invenit quod caneret*, et, CONTICUIT. Dicit Statius: Quemadmodum Orpheus, viso vulnere Eurydices, INVENIT quod caneret, solito quidem carmine longe inferius, tamen DULCE SIBI saltem, utpote quod solaretur aegrum amorem: et quemadmodum Apollo post funus Lini NON TACUIT, id est, *cecinit* aliquid: sic ego, defuncto hoc Puero, *luctus in carmina verto, Discordesque modos et singultantia verba Molior*, et *voluptatem* quandam *capio* in fundendo ignobili et ILLAUDABILI carmine; JUVAT *heu*, *juvat* ILLAUDABILE *carmen Fundere:* hoc me consolor, illorum exemplo: meliora non possum, cum abierunt usitata *Copia* et *Inventio*, et nihil animo occurrat nisi humiles conceptiones et verba sordida et vulgaria. Hic est sensus, satis jam apertus: et hinc patet retinendum esse *Non tacuit*, et non verum esse HAUD *invenit*. Depravatio plane latet in vocibus A DURO, quae ad praecedentem sententiam reducendae sunt, cum sub illis occultetur epitheton τοῦ *caligine: tu me caligine mersam Obruis* INDIGNA, vel INSOLITA, vel quidpiam ejus sensûs. Proximum erat AH DIRA: et ideo ita edidi, licet vix putem esse Statii. nec placet OBSCURA, quod obvium erat conjectanti. Viam aperui: ingrediatur aliquis felicius. caveat tamen: non enim cujusvis est Statium corrigere, prout summorum Virorum exemplis vides.

v. 56. *Nimius fortasse, avidusque doloris*
DICOR.] Statim repone, DICAR, id est, *dici possim.* Hoc sensus postulat. Ovidius Art. Amat. III, 115.

Adspice, quae nunc sunt Capitolia, quaeque fuerunt,
Alterius DICAS *illa fuisse Jovis:*

id est *dicere possis.* Sic Cal. Dec. v. 55. prout legendum:

CREDAS *ad Tanaïm ferumve Phasin*
Thermodontiacas calere turmas.

Exempla ubique. Sic *devincas* infra v. 63. ubi male Parm. *devinces.*

[v. 58. *lamentaque nostra reprendit.* Ven. *reprendis* pro *reprendit;* quod verum esse potest; ut Philet. Ursi v. 1.

Saeve nimis, lacrimis quisquis discrimina PONIS.

Ex ADD.]

v. 67. *Non ego mercatus Pharia de* PUPPE *loquaces*
Delicias.] N. Heinsius ad Ovid. Met. VIII, 56. pro PUPPE legit PUBE: verissime. *Pharia pubes* est *Aegyptia juventus.* sic *pubes Achiva* isto Ovidii loco. *Graiam pubem*, Val. Flaccus VI, 5. ubi pariter erat *puppim.* Cicero de Finib. II, 6. *aut, si magis placeret suo more loqui, quam*

Omnes Danai,
Mycenenses, Attica pubes,

reliquique Graeci, qui hoc anapaesto citantur. ita legendum; vulgo, *quam* ut *Omnes Danai* etc. *quam* sc. *voluptatem:* vide praecedentia. *Germana pubes* Persius Sat. VI, 44. et similia apud omnes. Pro *Delicias* [Ven. *Ede tuas.* Ex ADD.] Parm. et Rom. *Aedituas:* quod explicat Domitius: „Aedituas *picas* appel„lat, quoniam in fastigio templorum frequenter insi„dere solent: *Aeditui* autem dicuntur templorum cu„stodes." Ridiculam hanc interpretationem dudum notavit Gevartius Papin. Lect. V, 9. ubi defendit et explicat *Delicias.* quod confirmat Quintilianus Instit. I, 2. *Verba, ne* Alexandrinis *quidem permittenda* DELICIIS, *risu et osculo excipimus* ubi *deliciae* sunt *Pueri delicati.* De his Martialis Epigr. IV, 42.

Si quis forte mihi posset praestare roganti,
Audi, quem puerum, *Flacce, rogare velim.*
Niliacis *primùm puer is nascatur in* oris:
g *Nequitias tellus scit dare nulla magis.*

Ex quo loco aeque bene legere posses in Statio, *loquaces* NEQUITIAS, quod a τῷ AEDITUAS non longius abest quàm τὸ DELICIAS. Pro *ductum*VE Parm. et Rom. *ductum*QUE: quod omnino verum est. *Vulnera nostrae causae*, versu praecedenti, sunt *nostra vulnera*, si locus recte habeat. *nostra causa* pro *nos*, ut *causa veneni* pro *venenum* apud Ovid. Met. IV, 19. et innumera ejus formae. Sed de loci sanitate dubito.

v. 68. *Infantem lingua*QUE SIMUL, *salibusque protervum.*] In MSS. est *lingua* SIMIUM: et ita Editt. Parm. et Rom. Quod cum non intellexerint, fecerunt primo *lingua* SIMUL. deinde ad supplendum versum addiderunt QUE: *lingua*QUE SIMUL. quod et aliis Auctoribus saepe factum est. Domitius legebat *Simium*, et

intelligebat animal istud quod Graeci πίθηκον vocant. „Ego, inquit, non habebam puerum emptum ex grege „et Catasta Aegyptiorum; qui a mangone eruditi lo„quaces sunt tanquam picae, aut gestibus *simium* imi„tantur; sed natum apud me adoptavi." Euge bone Interpres, ad Phaedri Fabulas ablegande, ubi *arbores loquuntur, non tantùm ferae.* T. Demsterus ad lib. V. Rosini Antiquitat. probat conjecturam viri docti legentis *lingua* SAMIUM, quod accepit pro *acuto*, ex Nonio Marcello. Sed hunc refutat Gronovius Diatr. c. LXI. et legit *lingua* SIMILI; et fuse et erudite explicat de puero pantomimo, quem, inquit, *protervum lingua simili* dicit, quà nimirum sensus sermonemque aliorum comoedice refert. Optime sane; nisi quod propius est scripturae Codicum, unâ tantum literâ mutatâ,

Infantem, *lingua* NIMIUM, *salibusque protervum:*

nimium lingua; ob quod supra vocat LOQUACES *Delicias.* Horatius Carm. II, 12.

Nec saevos Lapithas, et NIMIUM MERO
Hylaeum.

Sic *immodicae* MERO *rixae* Carm. I, 13. *immodicum* DICTIS *Iäxartem* Val. Flaccus V, 597. ubi vide Burmannum, qui ex Tacito locum adducit Hist. I, 35. *ignavissimus quisque, et, ut res docuit, in periculo non ausurus,* NIMII VERBIS, *linguae feroces.* Sic *multus sile* N. H. XXXV, 11. de Mecophane pictore: *aliàs durus in coloribus, et* SILE MULTUS. ita recte emendaverunt Gronovius et Pintianus. *Sil* est pigmenti genus. *multus sile* qui eo pigmento multo utitur. Potes etiam legere *linguae nimium*, ut apud Sil. Italicum V, 232. *nimium pugnae*, *nimiumque cruoris.* Sed non opus est, cum *lingua nimium* sit aeque probum. Vide Burmannum ad locum Val. Flacci. [Pro *linguaque simul* Ven. *lingua summum.* Ex ADD.] Pro *Infantem* Parm. monstrose, *Infastate.* Vers. 70. Pro *Excepi et vinctum* Parm. et Rom. *Aspexi: atque unctum.* Frustra. Epithal. Stell. v. 100.

tellure cadentem
Excepi, *fovique sinu.*

recipere sinu dicit Geneth. Lucan. v. 38. *suscipere gremio* Claudianus in Rufin. I, 94. Recte quoque *et vinctum.* Ovidius Ibide, de illo recens nato, v. 235.

Membra*que* VINXERUNT *tinctis ferrugine pannis:*

ubi vide Notas Burmanni. Plinius Prooem. lib. VII. Nat. Hist. de Homine: *Ab hoc lucis rudimento, quae ne feras quidem inter nos genitas,* VINCULA *excipiunt, et omnium membrorum* nexus: *itàque feliciter natus jacet, manibus pedibusque* DEVINCTIS, *flens animal ceteris imperaturum.* Argute et eleganter.

v. 71. POSCENTEM*que novas tremulis ululatibus auras.*] Nullus in his sensus. Infans enim modò natus non POSCIT *novas auras ululatibus,* cum certe plus *aurae* jam habeat quam cum in matris utero inclusus fuit. Quare igitur *posceret auras*, cum jam in *auram apertam* editus sit? aequius erat ut diceretur *poscere novum nutrimentum* vel *mammam* matris quàm *auras.* Scripsit Statius,

PULSANTEM*que novas tremulis ululatibus auras*
Inserui vitae.

Ausonius Epigr. 108.

Principio tremulis gannitibus aëra PULSAT.

Lucanus VI, 225.

laetus fragor aethera PULSAT
Victorum.

Sil. Italicus XVII, 136.

Quadrupedem elatis PULSANTEM *calcibus* AURAS.

Claudianus Praef. Lib. II. in Eutrop. v. 51.

Improbe, quid PULSAS *muliebribus* astra querelis?

Ovidius Met. III, 706.

§ *Penthea sic* ICTUS *longis* ululatibus aether
Movit.

Avienus Descr. Orb. v. 753.

Producit noctem ludus sacer: aëra PULSANT
Vocibus, *et crebris late sola calcibus urgent.*

Idem v. 842. de Tauro monte:

nunc autem subrigit idem
Obliquas arces, et flexilis aëra PULSAT:

ubi forte scribendum *flexibus. Impellere auras* eodem sensu Ovidius Met. III, 20. *mugitibus* IMPULIT AURAS. Contrario modo mutatam a Librariis hanc vocem credo Protrept. Crispin. v. 125. ubi pro PULSAT puto Statium scripsisse POSCIT. Pro *Inserui* Parm. *Inferni.* Vers. 73. pro *urtus* Parm. *artus:* Rom. *arctus.*

v. 74. *Uberibus tibi, parve, dedi.* HEU *munera nostra*
Ridebas IGNARUS *adhuc.*] Scio quid dici possit pro hac licentia poëtica *dedi heu*, ubi vocalis ante vocalem non eliditur. Sed Statius non tantum sibi permisit in his Silvis; vix in Thebaïde, nisi ubi turbate et praecipitanter oratio concipitur; vel ante nomina locorum aut Hominum, Graeco more. Unde recte emendavi, TU *munera nostra Ridebas:* quod sermonis elegantia postulabat. Deinde, pro IGNARUS *adhuc* Parm. et Rom. INGRATUS: quemadmodum etiam habere MS. Senens. et Venet. Edit. notat Gronovius Diatr. c. XXXIII. quod comprobat hac explicatione, „beneficium „meum nondum intelligebas, nec gratus esse poteras." Mihi multo potius videtur IGNARUS: Tu, inquit, risu excipiebas meum munus, *ignarus adhuc* quantum beneficium tibi contuleram. Sic de Glaucia Melioris Martial. Epigr. VI, 29.

Munera cum posset nondum sentire patroni,
Glaucia libertus jam Melioris erat:

hoc est, *ignarus adhuc* Glaucia libertus erat Melioris; non *ingratus.* Claudianus Laude Serenae Reginae, v. 82.

alio tum parvus *in axe*
Crescebat Stilicho, votique ignarus *agebat.*

De commutatione vocum *ignarus* et *ingratus* consulas Heinsium ad Ovid. Met. VII, 711.

v. 75. PROPERAVERAT *ille*
Sed merito properabat, amor.] Parmensis habet PROPERAVERIT: quod unice verum est. Objectio est, et objectionis solutio. Dicet aliquis, Satis festinus fuisti, O Stati, in amore tuo erga hunc puerum, donando illi libertatem adhuc infanti. Respondet Statius: Sed meritò properavi et festinus fui in donando libertatem quae tam brevis futura fuit. *Properaverit* est *sit ut properaverit*, vel *licet properaverit,* concedo ut pro-

peraverit; *tamen* merito properavit. Horatius Serm. I, 10. v. 64.

FUERIT *Lucilius, inquam,*
Comis et urbanus; FUERIT *limatior idem*
Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor,
Quamque poëtarum seniorum turba; SED *ille,*
Si foret hoc nostrum fato dilatus in aevum
Detereret sibi multa.

id est, *Sit ut* Lucilius *fuerit* comis et urbanus, *tamen* etc. Ovidius Art. Am. I, 53.

Andromedan Perseus nigris PORTARIT *ab Indis* etc.

Vers. 80. pro *Non cupii* Parm. et Domitii codices *Concupii:* unde ille bene emendavit.

v. 80. *primo* gemitum qui *protenus ortu*
Implicuit, fixitque mihi.] Mendosissimus locus: nec a Libris, aut Interpretibus quicquam auxilii. Vox GEMITUM sine dubio corrupta est: praecessit enim, *Nonne* GEMAM *te, care puer?* nec sensum ullum habet *gemitum implicare alicui.* Pro illa igitur primò substitui GREMIUM, memor similis harum vocum mutationis in Eleg. ad Liv. August. v. 115. Et pro QUI, CUI, ut mox, CUI *verba sonosque Monstravi:* unde etiam apparet legi oportere, *Implicui* vel *Adplicui fixique:* de *Seipso* enim et suo affectu loquitur; sic *cupii, Monstravi, Erexi:* et pro *mihi, meum,* scil. *gremium.* Hae omnes sunt parvae mutationes, et quae a cautissimo Critico admitti possunt in loco desperato. Jam igitur exit,

primo gremium cui *protenus* ortu
Adplicui fixique meum; *cui verba, sonosque*
Monstravi.

sensu optimo, et sententia cohaerenti. § *Adplicui gremium* est *admovi,* in caritate exprimendâ usitata vox. Lacrim. Etrusc. v. 17.

tenet ecce seniles
Leniter adplicitos *vultus:*

quemadmodum illic restitui pro *implicitos:* vide quae ibi notavi. Petronius Satirico: *Ego Gitoni* adplicitus *cum clamore flevi.* Recte etiam *cui fixi gremium meum* pro *adfixi,* (vide Lyric. ad Sever. v. 18.) quod teneriorem quoque affectum exprimit. Auctor Consolat. ad Liv. Aug. v. 91.

Adfigi*que* suis *moriens tua* pectora *sensit:*

ubi tamen Heinsius maluit *Adfligi*, quia sequitur, *vultu lumina fixa tuo.* Ego potius mutandam putarem vocem *fixa*, quia *Adfligi* violentius est quàm ut conveniat *morienti.* Ibidem v. 95.

At miseranda parens suprema neque oscula fixit,
Frigida nec fovit membra tepente sinu:

ita legendum; vulgo, *tremente sinu.* verum et elegans esse *tepente* ostendit Antitheton *Frigida. Fixit* ibi est *adfixit;* licet in ea quoque voce varient Codices. Si quis magis verosimilia proferre possit, vel haec verè refutare, libens ego vineta caedam mea.

v. 82. et VULNERA *caeca* RESOLVAM.] Totus locus in omnibus Editionibus ita legitur et distinguitur:

cui verba sonosque
Monstravi, (questusque et VULNERA *caeca* RESOLVAM)
Reptantemque solo demissus ad oscula dextra
Erexi.

Numquam intellexi sensum istius parentheseos, *questusque et vulnera caeca resolvam.* CUJUS *questus resolves,* O Papini! *Tuos* an *Infantis?* si *Tuos*, jam *resolvisti* per totum hoc Epicedion, quod vix aliquid habet praeter *questus:* si *Pueri*, dicere debuisti RESOLVI, ut *monstravi, erexi.* Atque hinc ad sensum loci aditus fiebat:

cui verba sonosque
Monstravi, *questusque et vulnera caeca* resolvi:

loquitur de affectu suo et officiis erga Puerum: Monstravi illi, inquit, verba sonosque; et *resolvi* seu *explicavi* questus ejus, quos ego solus intellexi. Quaenam vero VULNERA *caeca* quae resolvit Noster? Facilis jam emendatio, percepto sensu,

cui verba sonosque
Monstravi, questusque et MURMURA *caeca* RESOLVENS;
Reptantemque solo demissus ad oscula dextrâ
Erexi.

Murmura caeca: antequam loqui poterat et sonos articulatos proferre, ego questus ejus et ejulatus intellexi et aliis explicavi. *Resolvere* est *explicare, aperire.* Virgilius Aen. VI, 29.

ipse dolos tecti ambagesque RESOLVIT,
CAECA *regens filo vestigia.*

quem locum non dubito quin Statius in animo habuerit, et alium Aeneïd. X, 97.

ceu flamina prima
Cum depressa gemunt silvis, et CAECA *volutant*
MURMURA:

ita legendum esse alibi monui, pro *deprensa fremunt.* Recte vero *murmura.* Theb. V, 613.

Heu ubi siderei vultus? ubi verba ligatis
Imperfecta sonis? risusque et MURMURA soli
Intellecta mihi?

qui locus hunc egregie illustrat. Glauciâ Melior. v. 104.

Tu tamen et motas etiam tum in MURMURA *voces,*
Vagitumque rudem, fletumque infantis *amabas.*

Clare confirmat hanc emendationem Ausonius Protreptico v. 67.

Multos lactantibus annis
Ipse alui: GREMIO*que* fovens, *et* MURMURA SOLVENS,
Eripui tenerum blandis nutricibus aevum.

palam imitatur hunc Statii locum, quemadmodum saepe alibi facit: et hinc etiam stabilitur GREMIUM pro GEMITUM. Paulinus lib. de S[to] Joanne Bapt. v. 207. de puerili aetate loquens:

Blanditiae risusque silent, INCERTA*que cessant*
MURMURA.

Eumenius Grat. Act. Constantino, c. X. *Diu ventur hominis partus optatur; diu* vagitus inconditi *locuturam differunt vocem.* Noster Theb. VI, 164.

Illa tuos questus, *lacrimososque impia risus*
§ *Audiit, et* vocis *decerpsit* MURMURA *primae.*

Crebro commutantur hae voces a Librariis. Ita Theb. X, 440. pro *supremaque* MURMURA *volvens*, Codex Petrensis habet VULNERA. Et alibi passim invenies.

[v. 83. pro *dextra* Ven. *nostra*. Ex ADD.]

v. 84. blando*que* sinu *jamjamque* natantes

Exercere *genas*, *dulcesque accersere somnos*.] In Parmensi et Romana Editionibus ita concipitur hic locus difficillimus:

blandoque SINUS *jam jamque* NITENTES

EXCEPERE *genas* etc.

nisi quod pro *nitentes* Rom. habet *nitantes*, quod ita explicat Domitius: „*nitare* est oculo et aliorum membrorum nisu conari: unde *nictus* dicitur. Papinius „*nitantes* dixit primà quidem brevi. *Sinus* (inquit) „meus *excepit* genas pueri *nitantes*, hoc est palpitantes propter somnum quem ei accersebam." Legebat igitur *sinus excepēre*. sed tunc oportuit *blandi sinus;* et *accersêre*, penultimâ productâ; quod non admittit metrum. Tho. Reinesius Epist. ad Daumium legebat, (prout me monuit Amicus, liber enim non est ad manum)

blandus*que* fui *jam jamque* natantes

Exercere *genas*.

Sed haec conjectura difficultatem unam tollit, majorem relinquit; nempe quid sit *Exercere genas*. Omnia tentanti diu mihi videbatur locus mutilus; quod facile accidere potuit ad finem Carminis imperfecti: et ideo Asterisco locum insignivi in Contextu meo, moestus quod in ultima operis parte tam male mihi cessisset. Jam verò, perpenso sensu et MSS. lectione, nulla paene mutatione Statium sibi restitui:

Reptantemque solo demissus ad oscula dextra

Erexi; BLANDI*que* SINUS *jam jamque* NATANTES

EXCEPISSE *genas*, *dulcesque accersere somnos*.

et blandi fuerunt *sinus excepisse oculos jam jamque natantes; et accersere dulces somnos*. Tota hujus loci difficultas erat in defectu verbi Substantivi *fuerunt:* quae Ellipsis frequens Papinio, ad obscuritatem usque; ut alibi notat Gronovius: et exempla in qualibet pagina. *Blandi excepisse*, ut apud Horat. Carm. I, 12.

BLANDUM *et auritas fidibus canoris*

DUCERE *quercus*.

Vide exempla hujus Graecismi apud Bentleium ad Carm. I, 1. *Natantes genas* seu *oculos:* quae indubitata est lectio. Auctor Consol. ad Liv. Aug. v. 93.

Lumina *caerulea* JAM JAMQUE NATANTIA *morte*.

Ovidius Met. V, 71.

Jam moriens, oculis *sub nocte* NATANTIBUS *atra*.

plura notavi ad Uxor. v. 39. Blandi EXCEPISSE *et* ACCERSERE: qua Temporum mutatione nihil frequentius. Eq. Max. v. 100.

Apelleae CUPERENT *te scribere cerae*,

OPTASSET*que novo similem te ponere templo*.

Excepere pro *Excepisse*, ut Theb. III, 355. pro *Explorasse* Cod. Petrensis *Explorare*. Tolle igitur Asteriscum ex Contextu, et in ejus locum admitte,

blandique sinus jam jamque natantes

Excepisse genas;

et, siquid de Statio bene meruerim, Κρότον δός. [Ven. quoque *sinus*, et *Excepere*, sed deest vox *natantes*. et statim, *arescere* pro *accersere*, et *tenebo* pro *tenello*. Plures sunt hic illic Varietates, ex quibus tamen nihil bonae frugis exsculpi posse puto: et taedet in hoc luto diutius haerere. EX ADD.]

A D D E N D U M.

Lib. I, 4. v. 83. *Nec* PROMISSA SEMEL.] Ven. PRAEMISSA. Omnino verum est,

sed revocant fasti, *majorque Curulis*

Nec PERMISSA *semel*.

Τὸ NEC, ut saepe dixi, resolvendum est in ET NON: major curulis *permissa*, ET NON semel, id est, ETIAM plus quàm semel, BIS puta, vel pluries *permissus Consulatus;* hoc enim vult per *majorem Curulem*. Recte vero *permissa*, sc. ab Imperatore. DONARE *summas curules* eodem sensu Juvenalis Sat. X, 91. Noster Epithal. Stell. v. 32.

adhuc optas, PERMISSA*que numine dextro*

Vota paves:

ubi similiter erat PROMISSA: vide Notas.

INDICES

IN NOTAS MARKLANDI. *)

I. INDEX AUCTORUM.

---

*) Numeri Arabici indicant ipsum commentarium, additis literis *a* et *b*, ut de utra columna paginae sermo sit, intelligatur; numeri Romani significant praefationem.

II. INDEX RERUM ET VERBORUM.

A.

G.

H.

I.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

Z.

LECTORI BENEVOLO S. P. D. LIBRARIUS.

Si haec editio hominibus doctis probabitur, quod quo minus futurum sit, haud dubitamus, duo libri similis argumenti deinceps eam sequentur, de quorum pretio omnes consentiunt, dolentes, eos non saepius reperiri. Etenim Silii Italici editio Drakenborchiana pariter atque Oudendorpiana Lucani a nemine desiderari possunt, qui philologiae gnaviter vult operam dare, et votis orbis literarii satisfacturi esse videmur, si horum operum novas editiones eadem ratione, qua Statium nunc habes, imprimendas curamus. Prodibit igitur primo Silius Italicus, qualem eum editio Drakenborchiana exhibet, iisque, qui nomen suum apud nos profitentes opus illud se empturos esse promittunt, aliquanto minori pretio id accipient, quam post finitam impressionem prostabit.
